

Pastoralis Sollicitvdinis, Sive De Officio, Et Potestate Episcopi

Tripartita Descriptio. Cvivs Pars Prima Episcoporum institutionem, ...
Secvnda Quicquid ad Episcopi est potestatem, ... Tertia Quod ad casuum
reseruationem, ... Methodo Noua, & expedita complectitur

Pastoralis Sollicitvdinis, Sive De Officio, Et Potestate Episcopi

Barbosa, Agostinho

Parisiis, M.DC.XXV.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-98615](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-98615)

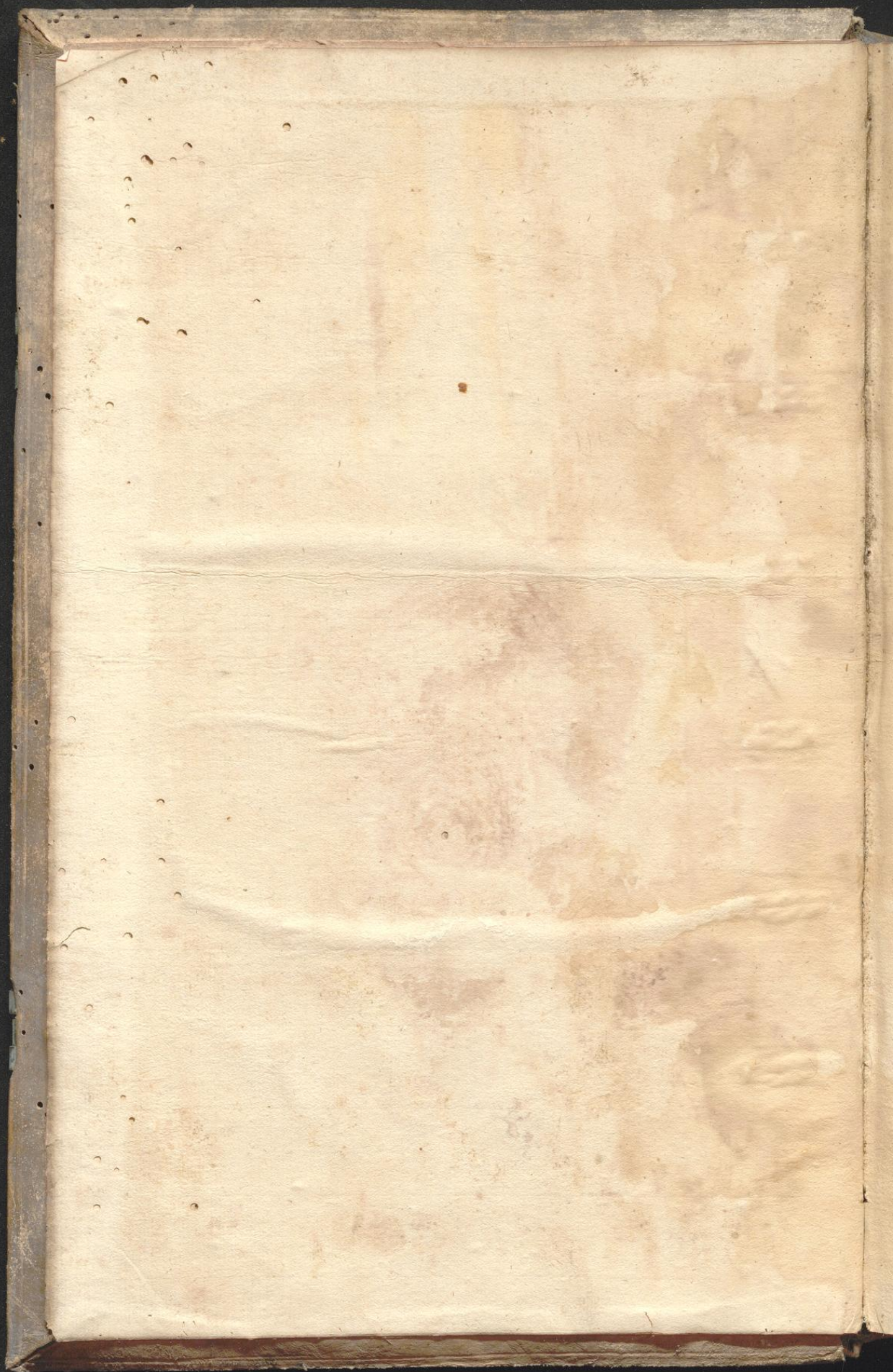

M.

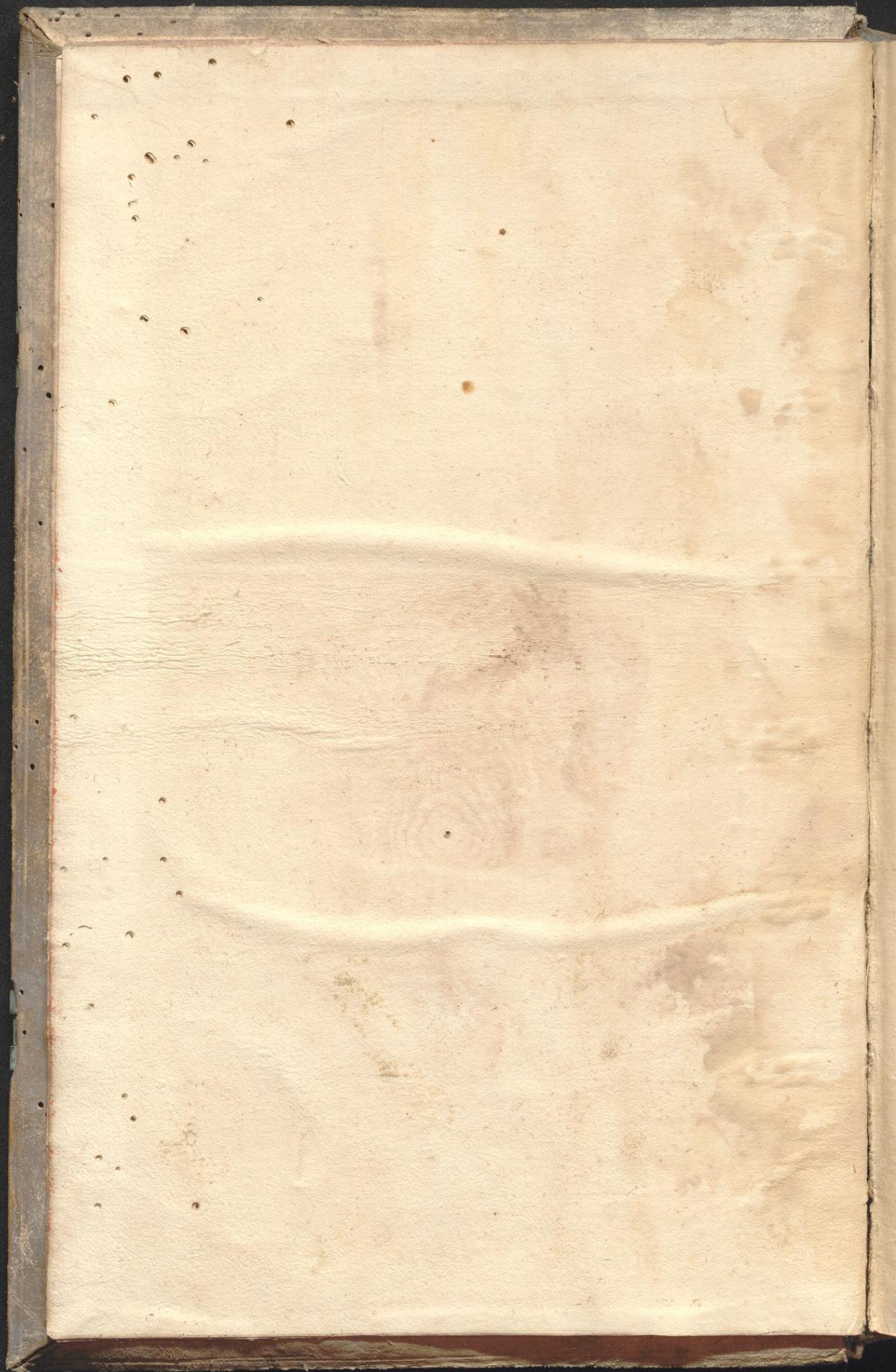
V. 9.

Th. 1340a.

PASTORALIS

SOLICITVDINIS,

SIVE

DE OFFICIO, ET POTESTATE

EPISCOPI

TRIPARTITA DESCRIPTIO.

CVIVS PARS

PRIMA Episcoporum institutionem, electionem, consecrationem, munus, & Patriarchalium Sedium erectionem,

SECUNDA Quicquid ad Episcopi est potestatem, tam quoad Sacramenta, & Ordines conferendos, quam quoad dispensationes largiendas,

TERTIA Quod ad casuum reservationem, residetiam Episcopalem, beneficiorum collationem, Ecclesiarum visitationem, Vicarij constitutionem, monitoriorum concessionem, denique ad totius iurisdictionis exercitium, etiam in Regulares, & exemptos, eorumque Conservatores pertinet,
Methodo noua, & expedita complectitur.

AVCTORE AVGVSTINO BARBOSA I. V. D. LVSITANO,
& Insignis Ecclesiae Vimaranaensis Thesaurario Majore.

CVM SEXTVPLICI INDICE.

PARISIIS,

Apud **MICHAELEM SONNIVM**, viâ Iacobæâ
sub scuto Basiliensi.

M. DC. XXV.

Collegii Societatis Iesu Paderborna Anno 1689

IMPRIMATUR.
SI VIDEBITVR REVEREND. P. M.
Sac. Pal. Apost. A. Episc. Hieracen. Vicesg.

GO Marcus Antonius Petilius V. I. D. ad Reuerendissimi
P. F. Nicolai Rodulfi Ordinis Prædicatorum S. A. P. Magi-
stri mandatum præfens opus, cui titulus PASTORALIS
SOLICITVDINIS, siue DE OFFICIO, ET POTE-
STATE EPISCOPI tripartita descriptio, Auctore Augu-
stino Barbosa I. V. D. Lusitano, &c. relegi, & in eo nihil
deprehendi Catholicæ Religioni, aut bonis moribus aduersans, quin potius
proba omnia, veluti à probro viro elaborata ipsius Domini Augustini nominis
celebritatem, & doctrinam insignem magis commendant ad publicam om-
nium vtilitatem.

Marcus Anton. Petilius qui supra.

Imprimatur.

F. Vincentius Martinellus Soc. Reuerendiss. P. F. Nicolai
Rodulfi Ord. Prædicat. Sac. Apost. Pal. Magistri.

MARIÆ VITÆ EXORDIO,
CURSV, DECESSV, VNICO
SANCTITATIS EXEMPLO,

OMNIPOTENTIS DEI MATRI
SPONSÆ, FILIÆ GRATISSIMÆ,

ANTE PARTVM, IN PARTV,
POST PARTVM PURISSIMÆ,

IPSIVS DEI VERÆ MATRI MYSTICÆ
VIVENTIVM, ADOPTIVÆ MORTALIVM,

TER SANCTÆ, TER GRATÆ,
TER VIRGINI, TER MATRI,

VIMARANENSIS ECCLESIAE,
SVA AB OLIVA, QVAM MIRE EDIDIT,
PATRONÆ PACIFICÆ,

AVGVSTINVS BARBOSA
VIMARANENSIS, ET EIVSDEM
ECCLESIAE THESAURARIVS MAIOR,

D. D.

a ij

Prosphoneticon Auctoris
DOMINÆ DEIPARÆ
VIMARANENSI, QVÆ
 VVLGO DICITVR AB OLIVA.

LÆT A mihi signanda dies
 adamante perenni,
 Insolito iubare exoritur, ter
 maxima Virgo,
 Virgo Dei genitrix, qua te tuus ille minorum,
 Ut minimus VIMARANE tua AVGV-
 STINVS in vrbe (OLIVÆ,
 Altus, & ipse tua sub tegmine adultus
 Hinc, ubi Mauortem superans, patrioque
 recingens
 Robore pacipotens toto caput exulit Orbe
 Religio, testis Dominam, agnoscamq; pusillo
 Munere. Pacis ego in regno, mea pacis adoro
 Numina, vos dulces veneror, mea cura, pte-
 nates.
 Primæuos Vimarane suos extollat honores:
 Iactet Hyperboreis creuisse ab origine Gothis
 Mænia; Lusitadumq; olim ditionis habenas
 Belligera tractasse manu, primūque parentis
 Ex utero capisse sinu, qui lucida primæ
 Sceptra tulit Lusis, seroque subinde nepotes,
 Imperiumque patens late dedit, hostere pulso:
 Qui quoq; post vno victos certamine Reges
 Quinq; simul, mōstrāte Polo, vexilla salutis,
 Stemma Dei quinas referēs ex ordine plagas
 Obtinuit. Nulli sophia, & pietate secūdum
 Decētet Damasum; & tanto se iactet alūno,
 Qui quondā summo Petri in temone resedit;
 Et securā piā tumido egit in æquore cymbam.
 Torquatus sit in ore frequēs, Iacobe, tibi ingēs
 Affecla, qui tecum terras penetravit Iberas:
 Et vicina tenax sacri monumenta sepulcri
 Cōmemoret pietas. Gualteri nobile bustum,
 Gualteri, qui signiferi cœlestis amicum
 Francisci textit latus, & vestigia pressit,
 Suspiciat. Mille inde canat miracula rerum:
 Omnia iure suo celebret, miretur, honoret.

Magna: quid hæc tamen ad speciem immor-
 talis Oliuam
 Pacis, humo quam ut, VIRGO, tibi VIMA-
 RANE sacrares,
 Arenti penetrante solum (mirabile) ligno,
 Surgere iussisti? Testis domus aurea, quā Rex
 Lusitanorum hoc Joannes nomine Primus
 Cōdidit, ac multos, qui sactū altare, ministros
 Excolerēt, modulisq; alternis Sacra referret
 Carmina, cōstituit, censuq; & honore beavit.
 Testis OLIVA sacra, quæ omnes complectitur
 Umbra:
 Vnde vetus fama peperit, nomēq; per Orbem
 Seruati adhuc tēplū: pacis quod dicere tēplum
 Jure queas: veniā unde suis pacēq; vocata
 Aetheream diuina parens partitur alumnis.
 Fabula narratur Tritonida nomen Athenis.
 Imposuisse, sibi propriaeque dicasse, virenti
 Cum quatiens terram frōdescere fecit Oliuā.
 Luce nigrans nox euanescat: inania cedant
 Historiæ figmenta, & OLIVÆ cedat Oliuā.
 Palladis illa, MARIE hæc, hæc sacra, illa
 profana:
 Illa quidē ficta, veræ hæc mihi pacis imago.
 O felix una ante alias VIMARANIS OLIVA,
 O Vmbra una ante alias spatiofior umbra,
 Qua procul a patria, Ausonii que moratus
 in oris
 Attingor, foueorq;. Almæ nouus incolæ Romæ
 Vix ex mense recens vocor ad tua limina,
 & ultro
 Qui magnas sacræ adis opes tue arq; tegāque
 Eligor. Agnosco munus; memori que rependo
 Munere, non quia me veteriq; nouoq; leuari
 Mancipio, nexuq; putē: sed ut inde fateri
 Me vinctum incipiā. Ergo tui Regina cliētis
 Accipere hos sacros ne dedignere labores.

AD LECTOREM.

PRÆTER illud commune desiderium, quo omnes Catholicae, & Romanae pietatis effusi ubique terrarum riuuli in fontem, caputque nostrum confluendi ferimur: nihilominus mei Olyssipone discessus, Romamque appulsus eius Curiae formam, praximque addiscendi, librorum notitiam comparandi, meosque edendi in lucem singulare studium in causa fuit. Subinde igitur quandam Pontificij iuris vniuersi breuem æque ac dilucidam interpretationem, in tres tomos diuisam typis mandare decreui. Itaque Illustrissimi D. Cardinalis MILLINI gratia adiutus, qui, quem omnes litterarum studiosi patronum semper, & auctorem experti sunt, in me solita benignitate vsus hanc editionem ita protegere, & promouere cœpit, ut omnia quàm breuissime volumina discuti, recognosci, & approbari fecerit, atque etiam, ne quid ad impressionē prosequendam mihi deesset, idem Dominus meus ex felic. mem. Paulo V. Thesaurarij Maioris insignis Ecclesiae Vinaranensis patriæ meæ dignitatem, cum adhuc recens (vix enim menssem peregeram) in Vrbe essem, mihi obtinuit. Quamquam vero officio residendi, amore Patriæ, propinquorum, & amicorum litteris, & potissimum controuersia, quæ mihi isthic coorta est, vehementer abduceret: tamen quoad mei huiusmodi labores publicarentur, remanere constitui, veritus ne si infecta re proficiscerer, potius meo inseruendi commodo, quàm libros excudendi causa venisse Romam viderer. Quamobrem noctu in eorum lucubratione, dieque ad prælum assiduus fui. Quamuis autem illa Pontificij iuris exire in lucem prius debuisset; tamen quod hoc DE OFFICIO ET POTESTATE EPISCOPI opus esset exiguum, & ab amicis, quod materia in foro ecclesiastico trita & agitabilis foret, flagitatum, breui illud absolui; totum quidem, ut ex lectione manifestum erit, in hac Curia elaboratum. Quæ cum ita sint, si quid forte defecerit id certe & ætati meæ non adeo prolixa, & celeritati, qua excussum est, ignoscendum; omnino quidē in iure, quod promissi Canonico, & cæteris, quæ annorum maturitate, studiorum accessione, & huius Curiae praxi prouectior edidero, compensandum. Vale.

INDEX EORVM
QVI DE RE PERTINENTE
AD DIGNITATEM, OFFICIUM, ET
POTESTATEM EPISCOPI TRACTAVS IN
LUCEM EDIDERVNT.

- De promouendis Episcopis libellum edidit *Sebastianus Medices*.
De Consecratione Episcopi alterum in lucem edidit *Stanislaus Socolinus*.
De Episcoporum dignitate tractatus edidere *Troylus Maluerius* & *Jacobus Simanchas*.
De auctoritate Episcoporum tractauit *Ioannes Filescus*.
De statu, & munere Episcopali *Lelius Zechius*.
De optimo Episcopo per dialogos disseruit *Ioannes Baptista Signius*.
De institutione Episcopi libellum, qui etiam dicitur canon Episcopalis, edidit *Petrus Blesensis*.
De Episcopis titularibus peculiariter egit *Hieronimus Vielmus*.
De residentia Episcoporum scripsere *Thom. Caetanus*, *Bartholomaeus Carranza*, *Jacobus Naclantus*, *Dominicus Soto*, & *Ambrosius Catharinus*.
De officio, & potestate Episcopi tractatus edidere *Ioannes Bertachinus*, & *Bartholomaeus Vgolinus*.
De Episcopi iurisdictione scripsit *Franciscus Vargas*, Et de Ordine, iurisdictione, & residentia Episcoporum *Antonius Paganus*.
De iurisdictionis Episcopalis defensione libellum fecit *Antonius de Pratis*.
De Episcopis, & ministris Ecclesiasticis egit *Alphonfus Madrigal*.
De erectione Episcopatum in Belgio scripsit *Arnoldus Alaluenfis*.
De fuga Episcopi *Rutilius Benzoni*.
De statutis Episcoporum synodalibus *Henricus Bottaeus*.
De Episcoporum causis maioribus, & rerum capitalium ad Papam deferendis *Lelius Iordanus*.

INDEX DOCTORVM

Qui in hoc opere citantur.

Bbas antiquus.
Abbas Panormit.
Aegid. de Co-
ninc.
Aegidius Bella-
meta.
Aemilius Ferretus.
Aeneas Falconius.
Achilles Personalis.
Achilles de Grassis.
Achilles Pedrocha.
Accorinus.
Albericus de Rosattis.
Albertmaz.
Albertinus.
Alciatus.
Adebrandinus.
Aldrete.
Alcocer.
Alexander ab Alexandro.
Alexander Moneta.
Alexander Raudensis.
Alexander Cassaneus.
Alexander Trentacinquius.
Alexander Petantius.
Almainus.
Alphanus.
Aloysius Riccius.
Alphon. Aluarez Guerreró
Alphonius à Veracrucis.
Alphonius Villadiego.
Alphonius de Castro.
Alphonius Madrigal.
Alphonius à Villagut.
Altamirano.
Aluarius Pelagius Lusit.
Aluarius Valatcus Lusit.
Aguirre.
Aymon Craueta.
Amator Rodericus.
Ambrosius.
S. Ambrosius.
Ambrosius Catharinus.
Ambrosius de Morales.
S. Anacletus.
Ancharanus.
Anastasius Germanus.
Andreas Ihermia.
Andreas Gail.
Andreas Gambarus.
Angelus.
Angelus Clauissus.
Angelus Matheacius.
Angelus Rocca.
Angles.
Angulus.
Annæus Robertus.
S. Anselmus.
Anibal Rocca.
Antanus Paganus.
S. Antoninus.
Antonius Augustinus.
Antonius Bellonus.

Antonius Bernardus.
Antonius Beuter.
Antonius Coelho Lusit.
Antonius Contius.
Antonius Corneus.
Antonius Correa Lusit.
Antonius Cuchus.
Antonius Faber.
Antonius Gabriel.
Antonius Gomez.
Antonius Gouuca Lusit.
Antonius Greuatius.
Antonius Gueuara.
Antonius Honcalcus.
Antonius de Olibano.
Antonius Quisada.
Antonius Naldus.
Antonius de Petra.
Antonius Monachus.
Antonius Pygius.
Antonius de Pratis.
Antonius Heringius.
Antonius Roccius.
Antonius Rochus.
Antonius de Soula Lusit.
Antonius Thesaurus.
Aquilinus.
Aretinus.
Armendariz.
Aristoteles.
Arnoldus Alaluensis.
Arius Barbosa Lusitan.
Arius Pinellus Lusitan.
Arnaldus Pontacus.
Alcanius.
S. Athanasius.
Athanasius de Lobera.
Auedanus.
S. Augustinus.
Aula.
Auiles.
Aurelius.
Azevedus.
Azinius.
Azo.
Azorius.

B

Bacca.
Baiardus.
Balbus.
Balduinus Iunius.
Baldus.
Baldus Nouellus.
Bañes.
Baptista Caccia lupus.
Baptista Confectus.
Baptista Costa.
Baptista Lupus.
Baptista Pontanus.
Baraona.
Barbaria.
Barnabas Cornazanus.

Bartolus.
Bartholomæus Carranza.
Bartholomæus Gori.
Bartholomæus Lorente.
Bartholomæus Philippus.
Bartholomæus Philippus.
Bartholomæus ab angelo.
Bartholomæus Vgolinus.
Bartholomæus Socinus.
Bartholomæus Valentinus.
Beccius.
S. Basilus.
Basilus Poncius.
Beda.
Bellacomba.
Bellarminus Cardinalis.
Bellencinus.
Bellonus.
Belluga.
Benedictus Pereira Lusit.
Benedictus Aegidius Lusit.
Benedictus Pinellus Lusit.
Beneuentanus.
S. Bernardus.
Bernardus de Britto Lusit.
Bernardus Grauius.
Benintendis.
Berengarius.
Bernardus Muscatellus.
Beroius.
Berrachinus.
Bertrandus.
Bertazzolus.
Blancus.
Blasius Aluarez Miraval.
Bisignetus.
Bobadilla.
Boerius.
Bolognetus.
Bologninus.
Bonacina.
Bonacossa.
Bonifacius Rogerius.
Borgasius.
Bornignus Caulcanus.
Bossius.
Brederodus.
Brissonus.
Brunellus.
Brunorus à Solé.
Budæus.
Burgos de Paz.
Butrius.
Bursatus.

C

Cabedo Lusitan.
Cacheranus.
Cæsar Baronius Cardin.
Cæsar Barrios.
Cæsar de Grassis.
Cæsar Rodiginus.
Cæpola.
Cephalus.
Cætanus.

Index Doctorum

Caldas Pereira Lusitan.
 Calderinus.
 Camillus Borrellus.
 Camillus Gallinus.
 Campanili.
 Campegius.
 Cancerius.
 Cano.
 Capeauila.
 Capella Tholosana.
 Capicius.
 Capra.
 Caputaquensis.
 Carbo.
 Cardoso Lusitanus.
 Carocius.
 Carolus de Grafsis.
 Carolus Tapia.
 Carrasco.
 Carrerius.
 Cassadorus.
 Cassaneus.
 Castaldus.
 Castaleon.
 Castillo.
 Caualeanus.
 Chamerota.
 Christophorus de Paz.
 Christophorus Portius.
 Chærianus.
 Cynus.
 Cytadinus.
 Cenedo.
 Ceuallos.
 Colerius Germani.
 Conanus.
 Corbulo.
 Corduba.
 Corneus.
 Corneio.
 Correfius.
 Corsetus.
 Cosmas.
 Costanus.
 Cozza.
 Couarruuias.
 Crassus.
 Crementis.
 Crescentius.
 Crotus.
 Cumanus.
 Curia Philippica.

D

Dalnerius.
 Daniel Venatorius.
 Decianus.
 Decius.
 Dilectus.
 Didacus de Britto Lusit.
 Didacus del Castillo.
 Didacus Murillo.
 Didacus Sahagun.
 Dimas.
 Dynus.
 S. Dyonisius Areopagita.
 Director Inquisitorum.
 Domitianus Chamerota.
 Donatus à Fina.

Dominicus Montagnolus.
 Dominicus Soto.
 Donellus.
 Driedonius.
 Doardus Nonius Lusit.
 Duarenus.
 Duchas.
 Durandus.
 Durantes.

E

Eduardus Caldeira Lus.
 Emmanuel Barbosa
 Auctoris pater.
 Emmanuel Figuera Lusit.
 Emmanuel Mendez Lusit.
 Emmanuel Rodericus Lus.
 Emmanuel Sà Lusit.
 Emmanuel do Valle Lus.
 Equinarius Baro.
 Emericus à Rosbach.
 Escobar.
 Euerardus.
 Erasmus à Cochier.
 S. Eusebius.

F

Fabius de Anna.
 Fachinæus.
 Farinacius.
 Federicus Martinus.
 Federicus de Senis.
 Federicus Scotus.
 Felicianus Solis.
 Felicianus Comensis.
 Felinus.
 Ferandus.
 Ferdinandus del Castillo.
 Ferdinandus Oxea.
 Ferdinandus Paz Lusit.
 Ferdinandus Rebello Lus.
 Ferrasius.
 Ferreolus.
 Ferretus.
 Fichardus.
 Firmianus.
 Flaminius Parisius.
 Flaminius Chartarius.
 Flores de Mena.
 Forcatulus.
 Folerius.
 Fortunius Garcia.
 Fornerius.
 Franciscus del Castillo.
 Franciscus Scacchius.
 Franciscus Galettus.
 Franciscus Leo.
 Franciscus Mollinus.
 Franciscus Marcus.
 Franciscus Milanensis.
 Franciscus Personalis.
 Franciscus de Pifa.
 Franciscus de Ponte.
 Franciscus de Sousa Lus.
 Franciscus Vargas.
 Franciscus de Pitigianis.
 Franciscus Anton. Oliuer.
 Franciscus Viuius.
 Franciscus Victoria.
 Frecila.

Fulsius Pacianus.
 Fuscus.

G

Gabriel Pereira, & Castro
 Lusit.
 Gabriel del Toro.
 Gaarriel Vasquez.
 Galdensis.
 Galesius.
 Gallecus.
 Galganette.
 Gallinus.
 Gama Lusitan.
 Gamarus.
 Gambara.
 Gambarupra.
 Garcia Mastrillo.
 Garcia Loayfia.
 Garcia Toletanus.
 Garibay.
 Gaspar Baeca.
 Gaspar Pegado.
 Gaspar Perusinus.
 Gaspar Rodericus.
 Gaspar Thefaurus.
 Georgius Natta.
 Gigas.
 Gilchenius.
 Gironda.
 Gomezius Leoninus.
 Gondifalvus.
 Gondicalus Mendez de Vascon.
 cellos Lusit.
 Gonzales.
 Grammaticus.
 Gratus.
 S. Gregorius Nyssenius.
 Gregorius Lopez Glos.
 Gregorius Lopez Made.
 Guido Papa.
 Guido Pancirola.
 Gulielmus Durandus.
 Gulielmus Benedictus.
 Gutierrez.

H

Hector Felicius.
 Hector Pintus Lus.
 Henricus Henriquez Lus.
 Henricus Bettaus.
 Hieronimus Gratus.
 Hieronimus Gilamas.
 Hieronimus Gabriel.
 Hieronimus Giach.
 Hieronimus Fernâdez de Otero.
 Hieronimus de Laurent.
 Hieronimus Vvelmius.
 Hieronimus de Yepes.
 Hieronimus Magont.
 Hieronimus de Monte.
 Hieronimus Llamas.
 Hieronimus Oforius Lus.
 Hieronimus Paulus.
 Hieronimus Romanus.
 Hieronimus Zurita.
 Hildelius.
 Hippolitus Riminaldus.
 Hoieda.
 Horatius Gambarupra.
 Horatius Lucius.

qui in hoc opere citantur.

Hortensius Caualeanus.
Hortigius.
Hortienſis.
Humada.

I

Iacobatius.
Iacobinus.
Iacobus Almaynus.
Iacobus de Graſſis.
Iacobus Caneſius.
Iacobus Bennius.
Iacobus Maltulus.
Iacobus Laurentius.
Iacobus de Carolis.
Iacobus Naclantus.
Iacobus de Sa Luſitan.
Iacobus Sbrozius.
Iacobus Thomingius.
Iacobus Valdeſius.
Iaffredus Baibus.
Iafon.
Ignatius del Villar.
Innocentius.
Illeicas.
S. Ioannes Nazianzenus.
S. Ioannes Chryſoſtomus.
Ioannes à Cochier.
Ioannes A. diſas.
Ioannes Aquilinus.
Ioannes Bander.
Ioannes Ant. Poſſeuſius.
Ioannes Bertachinus.
Ioannes Baptiſta Bertis.
Ioannes Baptiſta Fino.
Ioannes Baptiſta Ferrerius.
Ioannes Baptiſta Scortia.
Ioannes Baptiſta Signius.
Ioannes Baptiſta Corandus.
Ioannes Bermartius.
Ioannes Boterus.
Ioannes de Barros Luſit.
Ioannes Baptiſta Caſalis.
Ioannes del Caſtillo.
Ioannes Diaconus.
Ioannes Faber.
Ioannes Fileſaeus.
Ioannes Gaſſias.
Ioannes de Imola.
Ioannes Major.
Ioannes de Mariana.
Ioannes Medina.
Ioannes Narbona.
Ioannes de Londris.
Ioannes Maria Belletus.
Ioannes Pineda.
Ioannes Philippus.
Ioannes Ramirez.
Ioannes de Neuizano.
Ioannes de la Cruz.
Ioannes Segura Dauilos.
Ioannes de Salas.
Ioannes de Torres.
Ioannes Petrus Fontanella.
Ioannes Vella.
Ioannes à Velasco.
Iodocus Coccius.
Iosephus Angles.
Iosephus Ludouicus.

Iosephus Seſſe.
S. Iſidorus Hiſpaleſis.
Iulius Clarus.
Iuſtus Lipſius.
Iulianus Viuianus.
Iulius Sanazatius.

L

Lambertinus.
Lancelottus.
Lancelottus politus.
Lanfrancus.
Lapus.
Lælius Iordanus.
Lælius Zechius.
Lara.
Lazarte.
L. Leo.
Leonardus Leſſius.
Leoninus.
Leuinus Lemnius.
Loriotus.
Lucas Pinellus.
Lucas de Peña.
Ludouicus Beia Luſit.
Ludouicus de Paulia.
Ludouicus ab Angelis Luſ.
Ludouicus Carbo.
Ludouicus Caſſanete.
Ludouicus Gomez.
Ludouicus Lopez.
Ludouicus Maretanus.
Ludouicus Miranda.
Ludouicus Morotius.
Ludouicus Peguera.
Ludouicus à Paramo.
Ludouicus Rodolphinus.
Ludouicus de Sardis.
Ludouicus Marinæus Siculus.

M

Agonius.
Magontinus.
Maiolus.
Mandofius.
Mantica Cardinalis.
Mantua.
Maranta.
Marcellus Callaca.
Marcus Antonius Genuenſis.
Marcus Antonius de Amatis.
Marcus Antonius Peregrin.
Marianus Socinus.
Marius Alterius.
Marius Antoninus.
Marcheſianus.
Marizius Luſit.
Martinus de Ala.
Martinus Carillo.
Martinus Delrius.
Martinus Fornarius.
Martinus Laudenſis.
Martinus de Friaz.
Martinus Monter à Cucua.
Martinus Meſnartius.
Martinus de Ledefma.
Marzarius.
Maſcardus.
Matheſilanus.
Mathias Colerius.

Mathæus de Fano.
Marienſo.
Mauritius.
Mazolus.
Melchior de Huelan.
Melchior Phæbos Luſitan.
Meleager Bentimalli.
Menchaca.
Mendoza.
Menefius.
Menochius.
Mexia.
Michaël Graſſus.
Michael Martin de Villar.
Michael Nazarius.
Michael Salon.
Michael Timotheus.
Mieres.
Milis.
Miſingerius.
Molina Iureconſult.
Molina Theologus.
Monaldus.
Monteleon.
Morla.
Mozzius.
Mofconius.
Mutius Iuſtinus.

N

Narra.
Nauarrus.
Neguzantius.
Nicephorus.
Nicolaus Garſia.
Nicolaus Genoa.
Nicolaus Reuſnerius.
Nugus.

O

Otravianus.
Oldradus.
Orogenes.
Ozalcus.
Olanus.

P

Padilla.
Palladius.
Palatius.
Paleothus.
Paludanus.
Parladorus.
Paſarellus.
Pauinus.
Paulinus Berti Lucenſis.
Paulus de Caſtro.
Paulus Comitulus.
Paulus Fraxinellus.
Paulus Parifius.
Paulus Fuſcus.
Paulus de Cytadinis.
Paulus Montanus.
Paulus Salodius.
Paulus Santorius.
Peguera.
Pelagius.
Peña.
Peralra.
Petrarcha.
Pechius.

ã r

qui in hoc opere citantur.

Petrus.
Perez Glossator.
Perez de Lara.
Petrus Alphonsus de Vasconcel-
los Lusitanus.
Petrus de Aragona.
Petrus Anton. de Petra.
Petrus Barbofa Lusitanus.
Petrus Binsfel.
Petrus Blefenfis.
Petrus Benintendis.
Petrus de Bellapertica.
Petrus de Biagio.
Petrus Bolo.
Petrus Caballus.
Petrus Gregorius.
Petrus Ledesma.
Petrus Lazzarius.
Petrus Mistia.
Petrus Mathæus.
Petrus Pechius.
Petrus de Perusio.
Petrus Nauarra.
Petrus Voto.
Petrus Ruizius.
Petrus de Rauenna.
Petrus Sutor.
Petrus de Vergnia.
Petrus de Voaldis.
Philarchos.
Philippus Portius.
Richardus.
Pineda.
Placa.
Platina.
Pradilla.
Plato.
Plutarchus.
Plinius.
Polydorus Ripa.
Possidonius.
Prosperus Carauita.
Prosperus de Augustino.
Purpuratus.
Puteus Cardinalis.
Prudentius de Sandoual.

Quemada.
Quelada.
Quintanadueñas.

R

S. R Aymundus.
Ranchinus.

Raphael dela Torre.
Rebuffus.
Redoanus.
Remigius de Gouni.
Rendina.
Repertorium Inquisitorum.
Rades de Andrada.
Renatus Choppinus.
Reminaldus.
Ripa.
Rochus de Curte.
Rodericus à Cunha.
Rodericus Xuaréz.
Romanus.
Rosinus.
Rojas.
Rolandus.
Ronchegallus.
Rota Romana.
Rota Genuensis.
Rutilius Benzonius.

S

S Alzedo.
Sayro.
Sanchez.
Sapia.
Sarmiento.
Selazar de Mendoza.
Sebastianus Medices.
Sebastianus Nauius.
Sebastianus Orozco.
Selua.
Seraphinus Cardin.
Sigismundus Scaccia.
Simoneta.
Simanchas.
Stortia Oddus.
Sylvanus.
Siluetter.
Simoncellus.
Simon de Prettis.
Soarez Theologus.
Soarez de Pa.
Solis.
Sorbis.
Sozomius.
Speculator.
Spino.
Staphileus.
Stephanus Costa.
Stephanus Durantes.
Stephanus Garibai.
Stephanus Gratianus.
Stephanus Garantha.
Stanislaus Socolouius.

Stracha.
Surdus.
Surius.

T

Tertulianus.
Tello Fernandez.
Theodorectus.
Tiraquellus.
S. Thomas.
Thomas Actius.
Thomas Corme.
Thomas Triustanus.
Thomas de Marino.
Thomas Valascus Lusit.
Toletus Cardin.
Tomingius.
Troilus Maluet.
Troilius.
Turfanus.
Tulchus Cardin.

V

V Alasquez de Auendaño.
Valentia.
Valentinus Francus.
Valerius Maximus.
Valerius Reginaldus.
Valeriona.
Vacuna.
Vaquez.
Valeus.
Verallus.
Vega.
Vezinus.
Victoria.
Villalobos.
Vigucrius.
Viglius.
Villaguta.
Vincentius Cabotius.
Vincentius de Anna.
Vincentius Ferdinandus.
Vittorellus.
Virgilius Polidorus.
Viualdus.
Viuius.
Vmbertus Locatus.
Virillus.

Z

Z Abarella.
Zanchinus.
Zambranus.
Zazius.
Zacchias Medic.

INDEX LOCORVM, QVI

EX IVRE PONTIFICIO, CONCILIO TRIDENTINO,

no, Motibus Propriis, & iure Cæsareo, ac Ordinationibus Regiis Lusitanorum in his tribus partibus declarantur.

Ex Iure Pontificio. In Decreto.

Cap. 1. 22. diff. non agit de potestate aliqua seculari summi Pont. sed solum de ecclesiastica. p. 1. Tit. 3. cap. 2. n. 29.
Cap. renouantes 22. diff. p. 1. Tit. 3. cap. 2. n. 6.
Cap. mos antiquus 65. diff. par. 1. Tit. 3. cap. 3. n. 9. & cap. 4. n. 5. & 6.
Cap. neminem cap. sanctorum 70. diff. p. 2. Alleg. 20. n. 24. pag. 141. cum seqq.
Cap. quod die 75. diff. p. 2. Allegat. 1. nu. 43. pag. 11.
Cap. uni. 85. diff. p. 2. Alleg. 53. a. n. 30. pag. 113. cum seq.
Cap. cum ad verum 96. diff. intelligitur de potestate seculari formaliter sumpta in suum finem naturalem, quam negat in summo Pontif. p. 1. Tit. 3. cap. 2. n. 30.
Cap. 1. 99. diff. p. 1. Tit. 1. cap. 6. nu. 25. pag. 58.
Cap. prima sedis, in fine, cap. Ecce, in princip. 99. diff. p. 1. Tit. 1. cap. 6. nu. 5. pag. 51.
Cap. qui Episcopatum 8. q. 1. par. 2. Alleg. 1. n. 14. pag. 5.
Cap. quam sit necessarium 18. q. 2. in subscript. p. 3. Alleg. 105. nu. 12. pag. 71.
Cap. quod in omnibus 32. q. 7. par. 3. Alleg. 51. n. 38. pag. 70.
Cap. Clericos 1. q. 2. p. 3. Allegat. 114. nu. 37.
Cap. illi autem 12. q. 2. ibid. nu. 38.

In Decretalibus.

Cap. Cum accessissent, de constitution. par. 2. Alleg. 26. n. 16. pag. 192.
Cap. inuoluit de electione p. 2. Alleg. 1. n. 35. pag. 10.
Cap. venerabilem eod. tit. p. 1. Tit. 3. cap. 2. a. n. 84.
Cap. ult. §. ceterum de offic. deleg. p. 2. Alleg. 35. n. 17. p. 322.
Cap. litteras, & cap. dilectum, de temporibus ordinat. p. 2. Alleg. 14. n. 10. pag. 92.
Cap. dilecti eod. tit. p. 2. Allegat. 33. n. 19. pag. 313.
Cap. ult. de offic. Ordin. p. 2. Alleg. 35. n. 17. pag. 322.
Cap. 1. & ult. de Presbytero non baptiz. p. 2. Alleg. 2. n. 8. & 9. pag. 14.
Cap. Vnic. de sacra unctione. p. 2. Alleg. 31. pag. 248.
Cap. nouit de indic. p. 1. Tit. 3. cap. 2. n. 50. & 97.
Cap. at si clerici §. de adulter. eod. tit. p. 3. Alleg. 51. n. 39. pag. 70.
Cap. tuam, de ordine cognit. p. 3. Alleg. 84. n. 27. pag. 533.
Cap. capellanus, de seru. p. 2. Alleg. 32. n. 202. pag. 305.
Cap. si vero vers. Verum, & cap. Verum 15. de iur. iur. p. 2. Alleg. 36. n. 5. pag. 326.
Cap. cum non liceat, de praescript. p. 3. Alleg. 89. n. 8. p. 569.
Cap. dilectus vers. quia vero, de appellat. p. 2. Alleg. 38. n. 7. pag. 339.
Cap. venerabilis de censibus. p. 3. Alleg. 89. n. 9. pag. 569.
Cap. cum Apostolus §. prohibemus, eod. tit. p. 3. Alleg. 87. n. 41. pag. 558.
Cap. nullus 17. de iur. patron. p. 3. Alleg. 70. n. 28. p. 373.
Cap. nobis 25. eod. tit. p. 1. cap. 3. n. 34. pag. 30. & seq.
Cap. 1. de voto p. 2. Alleg. 36. nu. 4. pag. 325.
Cap. per tuas 10. de voto p. 3. Alleg. 53. n. 26. pag. 123.
Cap. 1. eod. tit. p. 2. Alleg. 36. nu. 4. pag. 325.
Cap. de prudentia, de donation. p. 3. Alleg. 84. n. 29. & 30. pag. 534. & seq.
Cap. 1. de ordinatis ab Episcopo, qui renuntiauit Episcopatu p. 2. Alleg. 48. pag. 421.
Cap. 2. eod. tit. p. 2. Alleg. 3. nu. 18. pag. 22.
Cap. vnicum de clerico per saltum promot. p. 2. Alleg. 47. pag. 418.

Cap. 1. de reliquiis, & venerat. sanct. p. 3. Alleg. 97. nu. 4. pag. 637.
Cap. cum ad monasterium, in fine, de statu Regular. pag. 2. Alleg. 15. nu. 24. pag. 99.
Cap. tua nos, de clerico aegrotante p. 3. Alleg. 63. nu. 12. pag. 330.
Cap. ex parte 87. de decimis. p. 2. Alleg. 33. nu. 12. p. 111.
Cap. inuenis de sponsalib. p. 3. Allegat. 51. nu. 179. p. 103.
Cap. 1. de secundis nupt. p. 2. Allegat. 32. a. n. 186. p. 301.
Cap. causam quæ, qui filij sint legit. p. 3. Alleg. 84. nu. 26. pag. 533.
Cap. per venerabilem, vers. quod autem, eod. tit. p. 2. Alleg. 33. n. 15. pag. 311.
Cap. cum infirmitas de pœnit. p. 3. Alleg. 91. a. prime. pag. 574. cum seqq.
Cap. si de terra, & cap. arcedentibus, de privileg. concordantur p. 2. Alleg. 26. nu. 12. & 18. pag. 191.
Cap. antiquam eodem tit. p. 1. tit. p. 1. tit. 3. cap. 1. n. 29.
Cap. nuper vers. in secundo, de sentent. excommunicat. par. 2. Alleg. 33. nu. 20. pag. 113.

In Sexto, Clementinis, & Extrauagantibus.

Cap. cum nullus, de tempor. ordinat. p. 2. tota Alleg. 4. pag. 26. cum seqq. §. Inferiores p. 2. Alleg. 7. n. 6. p. 45.
Ibi, officialis, d. Alleg. 7. nu. 9. pag. 46.
Cap. eos eod. tit. p. 2. Alleg. 8. nu. 1. pag. 52.
Cap. ult. eod. tit. p. 3. Alleg. 111. n. 4. pag. 768. & seq.
Cap. quamquam, ibi, quas non causa negotiandi, & c. de censib. p. 2. Alleg. 13. nu. 8. pag. 88.
Cap. grandi, de suppl. negl. Prælator. p. 1. Tit. 3. cap. 2. a. n. 5. cum seqq.
Cap. 1. de iur. iur. p. 3. Alleg. 111. n. 27. pag. 772.
Cap. si index laicus, de sentent. excom. p. 2. Alleg. 12. nu. 33. pag. 62.
Cap. alma mater §. Adjicimus eod. tit. p. 2. Alleg. 31. n. 25. pag. 253.
Cap. cui licet, de regulis iuris p. 2. Alleg. 33. nu. 11. pag. 311. & Alleg. 37. nu. 22. pag. 336.
Clement. 2. de vita, & honest. cler. p. 2. Alleg. 9. a. nu. 8. & a. pag. 58.
Clem. 2. §. verum, de sepultur. p. 3. Alleg. 86. n. 13. p. 545.
Clem. 1. & 2. de censibus. p. 3. Alleg. 87. nu. 46. p. 60.
Clem. quia contingit, de religiosis diuibus, par. 3. Alleg. 83. a. nu. 1. pag. 521.
Extrauag. ad regimen de prebendis inter com. Alleg. 57. a. n. 64. pag. 233. cum seqq.
Extrauag. Ambitiosa, de rebus Eccles. non alienand. p. 3. tota Alleg. 95. pag. 598.
Extrauag. Ad euitanda Martini p. 2. Alleg. 25. nu. 42. pag. 182.
Extrauag. viam ambitiosa, de Regular. p. 3. Alleg. 50. nu. 105. pag. 28.
Extrauag. 1. de sent. excom. Alleg. 50. n. 107. p. 27. p. 3.
Glos. verbo à Pontificalibus, in Extrauag. suscepti regimini, de elect. p. 2. Alleg. 6. n. 5. pag. 41.

In Concilio Tridentino. Sess. 4.

Indecreto de editione, & usu Sacrorum librorum par. 3. Alleg. 90. a. nu. 12. pag. 172. & seq.

Sess. 5.

De Reformat. cap. 1. tota Allegat. 56. pag. 205. cum

Index Capit. Iuris Canon. & Concil.

seqq. p. 3.

Cap. 5. p. 3. tota Alleg. 76. pag. 468.

Sess. 6.

De Reformat. cap. 2. p. 3. Alleg. 53. n. 105. p. 141.

Cap. 4. Alleg. 73. nu. 5. pagin. 429. pag. 3.

Cap. 5. Alleg. 6. num. 10. pagin. 42. p. 2.

Ibi in personas eidem Ordinario subiectas, Alleg. 4. nu.

64. pagin. 35. p. 2.

Sess. 7.

De Sacramento Confirmationis.

Can. 2. Alleg. 31. n. 2. pag. 248. par. 2.

Can. 3. Alleg. 30. num. 1. pag. 237. p. 2.

De Reformat. cap. 3. ibi, omnino irritetur, Alleg. 63.

num. 3. pag. 328. p. 3.

Cap. 4. Alleg. 62. num. 28. pagin. 327. p. 3.

Cap. 8. tota Allegat. 74. pag. 439. cum seqq. p. 3.

Cap. 10. Alleg. 7. à num. 10. pag. 46. & seq. p. 2. Et quod comprehendat Primam tonsuram Alleg. 2. num. 17. pag. 16. p. 2.

Cap. 15. tota Alleg. 75. pag. 447. cum seqq. par. 3.

Cap. 14. Alleg. 105. num. 22. pag. 3. p. 3. ubi referuntur Doctores de eius materia agentes, & nu. 23. disputatur an deroget textui in cap. 1. de privileg. lib. 6.

Sess. 13.

De Sacramento Eucharistia cap. 6. & can. 7. Alleg. 22. pag. 146. & seq. p. 2.

De Reformat. cap. 4. Alleg. 110. n. 23. pag. 764. p. 3.

Cap. 5. tota Alleg. 10. pag. 62. cum sequentib. p. 2.

Sess. 14.

De Sacramento Penitentia cap. 7. ibi, ut nulla sit reservatio in articulo mortis, Alleg. 25. num. 50. pag. 184. p. 2.

De Extrema Unctione cap. 1. d. Alleg. 25. num. 13. p. 251.

De Reformat. cap. 2. tota Allegat. 6. pag. 41. cum seqq. pag. 2.

Ibi, etiam prae textu familiaritatis, Alleg. 5. nu. 17. pag.

39. par. 2.

Cap. 7. vers. si vero homicidium, &c. Alleg. 39. num. 54.

Cap. 9. ibi, beneficia cuius diocesis, &c. Alleg. 66. num.

9. pag. 346. p. 2.

Sess. 21.

De Reformat. cap. 2. Alleg. 19. à num. 4. pag. 118. p. 2.

Cap. 4. vers. In his, Alleg. 68. pag. 355. p. 3.

Cap. 7. tota Alleg. 64. pag. 332. cum seqq. p. 3.

Cap. 9. tota Alleg. 105. pag. 755. p. 3.

Sess. 22.

De observandis in celebratione Missae, ibi, ne patientur primatis in domibus, &c. Alleg. 23. pag. 149. cum seqq.

Ibi. Deinde ut irreverentia vitetur, &c. tota Alleg. 21.

pag. 145. p. 2.

Ibi. Ab Ecclesiis vero musicis, &c. Alleg. 24. num.

24. pag. 162. p. 2.

De Reformat. cap. 2. ibi, verum etiam in sacro Ordine,

&c. Alleg. 1. num. 36. cum seqq. pag. 10.

Cap. 3. Alleg. 53. num. 154. pag. 149. p. 2.

Cap. 4. in fine, Alleg. 63. num. 4. pagina 328.

Cap. 8. Alleg. 75. pag. 447. cum seqq. p. 3. & Alleg.

82. à n. 13. pag. 513. cum seqq.

Sess. 23.

De Sacramento Ordinis cap. 3. ibi, gratiam conferre dubitare nemo potest, Alleg. 2. nu. 3. pag. 13. p. 2.

Cap. 4. ibi, character imprimatur, d. Alleg. 2. nu. 4.

De Reformat. cap. 1. Alleg. 53. n. 506. pag. 141. p. 3.

& à principio Allegationis,

Cap. 4. ibi, qui sacramentum Confirmationis, &c. Alleg.

2. nu. 14. pag. 15.

Ibi, & Fidei rudimenta, Alleg. 11. n. 4. pag. 67.

Cap. 6. ibi, in etiam privilegio fori, &c. Alleg. 12. à num.

2. pag. 74. cum seqq.

Ibi ante decimum quartum annum beneficium, &c.

Alleg. 60. nu. 72. cum seqq. pag. 305. p. 2.

Cap. 8. ibi, in Cathedrali Ecclesia, Alleg. 14. num. 12. pag.

93. p. 2.

Ibi, à proprio Episcopo ordinatur, tota Alleg. 4. pag. 26.

cum seqq. p. 2.

Ibi, statutus à iure temporibus, tota Alleg. 17. pag. 106.

cum seqq. p. 2.

Cap. 9. tota Alleg. 5. ubi referuntur Doctores de eius ma-

teria agentes, pag. 36. cum seqq. p. 2.

Cap. 10. Alleg. 3. à num. 8. pag. 20. & sequenti p. 2.

Cap. 12. tota Alleg. 16. pag. 100. cum seqq. p. 2.

Cap. 14. ibi, ad minus annum integrum Alleg. 18. à num.

4. pag. 112. p. 2.

Cap. 15. tota Alleg. 25. pag. 172. cum seqq. p. 2.

Cap. 16. vers. nullus, Alleg. 21. num. 1. pag. 145. p. 2.

Cap. 18. tota Alleg. 77. pag. 478. cum seqq. p. 3.

Sess. 24.

Can. 1. Alleg. 32. num. 199. pag. 304. p. 2.

De Reformat. Matrimonij cap. 1. tota Alleg. 32. pag.

261. cum seqq. p. 2.

Cap. 4. Alleg. 51. à num. 164. pag. 100. p. 3.

Cap. 9. Alleg. 50. num. 174. pag. 44. p. 3.

Cap. 10. Alleg. 32. num. 193. cum seqq. pag. 303. p. 2.

De Reformat. cap. 6. tota Alleg. 39. pag. 342. cum

seqq. p. 2.

Ibi, Idem & in heresis crimine, tota Alleg. 40. pag.

360. cum seqq. p. 2.

Cap. 8. tota Alleg. 55. pag. 198. cum multis seqq. p. 3.

Cap. 12. ibi, Alioquin primo anno priuatur, Alleg. 53. nu.

146. cum seqq. pag. 148. p. 3.

Ibi, prout si etiam de beneficiis, &c. tota Alleg. 61. pag.

314. cum seqq. p. 2. ubi etiam Doctores referuntur de eius

materia agentes.

Ibi. Hortatur etiam Sancta Synodus, &c. Alleg. 60. nu.

58. cum seqq. pag. 301. p. 3.

Ibi. Archidiaconi etiam, &c. d. Alleg. 60. num. 60.

pag. 301. p. 3.

Ibi. ultra tres menses &c. Alleg. 53. nu. 107. cum seqq.

pag. 142. p. 3.

Cap. 13. tota Alleg. 66. pag. 344. cum seqq. p. 3.

Cap. 15. tota Alleg. 67. pag. 352. cum sequentib. p. 3.

Ibi, vel aliquot simplicia beneficia, &c. Alleg. 66. nu.

14. pag. 346. p. 3.

Cap. 17. tota Alleg. 62. pag. 322. cum seqq. p. 3.

Cap. 18. ibi, debeat Episcopus statim, &c. Alleg. 58.

num. 24. pag. 284.

Ibi, Porro Episcopus, &c. tota Alleg. 60. pag. 289. cum

multis seqq. ubi late de examine per concursum.

Cap. 20. in princ. tota Alleg. 81. p. 506. cum seqq. p. 3.

Ibi, in versic. Ad hac tota Alleg. 84. p. 527. cum seqq.

Sess. 25.

De inuocatione, & veneratione Sanctorum vers. Hic ut fi-

delius &c. Alleg. 97. num. 3. pag. 637. p. 3.

De Regularibus cap. 3. tota Alleg. 98. pag. 640. cum

seqq. p. 3.

Ibi. In praedictis autem monasteriis, &c. tota Alleg. 98.

pag. 640. cum seqq. p. 3.

Cap. 10. Alleg. 25. num. 48. pag. 184. p. 2.

quæ in hoc opere declarantur.

- Cap. 11. Alleg. 74. num. 18. pag. 442. p. 3.
 Cap. 12. an deroget privilegia regularibus concessa ad celebrandum tempore interdicti, & admittendos Laicos eodem tempore ad Divina? Allegat. 105. numer. 44. pag. 717.
 Cap. 13. vers. Exempti, Alleg. 78. num. 8. pag. 486. cum seqq. p. 3.
 In princ. vide ibi à num. 26. pag. 488.
 Cap. 14. Alleg. 105. num. 19. ubi Doctores referuntur de eius materia tractantes pag. 713. par. 3.
 Cap. 15. tota Alleg. 101. pag. 657. ubi etiam Doctores citantur de eius materia agentes.
 Cap. 16. tota Alleg. 98. pag. 644. p. 3. ubi citantur Doctores de eius materia agentes.
 Cap. 17. tota Alleg. 100. pag. 614. p. 3. ubi citantur Doctores de eius materia agentes.
 Cap. 18. Alleg. 50. numer. 174. in med. pag. 44. cum seqq. & Alleg. 104. in princ.
 Cap. 19. Alleg. 104. à numer. 9. pag. 702. p. 3. ubi etiam citantur Doctores de eius materia agentes.
 De Reformat. cap. 6. Alleg. 73. num. 5. pag. 429. p. 3.
 Cap. 4. Alleg. 29. pag. 233. p. 3.
 Cap. 9. Alleg. 72. num. 20. cum seqq. pag. 39. p. 3.
 Cap. 11. Alleg. 86. num. 18. pag. 546. p. 3.
 Cap. 15. Alleg. 65. pag. 336. p. 3.

Ex motibus propriis.

- MARTINI V. incip. Ad reprimendas Alleg. 50. num. 115. pag. 31. p. 3.
 PII I. incip. Pius. Alleg. 17. à num. 10. pag. 108. cum seqq. p. 2.
 PII V. incip. Ea qua, Alleg. 50. num. 120. pag. 31. p. 3.
 Eiusd. incip. Roman. Pont. Alleg. 50. num. 185. pag. 34. p. 3. & Alleg. 36. num. 41. pag. 219. p. 2.
 IULII III. incip. In multis. Alleg. 51. num. 99. pag. 85. par. 3.
 LEONIS X. incip. Inter solitudines Alleg. 90. num. 9. cum seqq. pag. 572. p. 3.
 PII V. incip. Horrenum. Alleg. 44. num. 21. usque ad finem pag. 404. cum seqq. p. 2.
 Eiusd. incip. Licet omnibus Alleg. 50. num. 141. p. 35. p. 3.
 Eiusd. incip. Cum primum. Allegat. 51. num. 100. pag. 85. par. 3.
 Eiusd. incip. Cum ex Apostolatus Allegat. 57. à num. 36. pag. 228. p. 3.
 Eiusd. incip. In conferendis. Allegat. 60. à num. 12. pag. 292. cum seqq. p. 3.
 Eiusd. incip. Quanta Ecclesia. Alleg. 69. à num. 27. pag. 362. cum seqq.
 Eiusd. incip. Super gregem. Alleg. 91. à numer. 1. pag. 574. cum seqq. p. 3.
 Eiusd. incip. Sanctissimus. Allegat. 96. à num. 3. pag. 618. cum seqq.
 Eiusd. incip. Pius V. Alleg. 101. num. 33. pag. 662.
 GREGORII XIII. incip. Ex incombenti Alleg. 50. num. 152. pag. 36. p. 3.
 Eiusd. incip. Non sine gravi. ibid. num. 153.

- Eiusd. incip. Intanta Alleg. 76. num. 2. pag. 472. & Alleg. 91. num. 13. & 34. pag. 662. p. 3.
 Eiusd. incip. Circumspecta. Alleg. 101. num. 42. cum seqq. pag. 664. p. 3.
 Eiusd. incip. Vbi gratia. Alleg. 102. à num. 33. pag. 680.
 Eiusd. incip. Dubius. Alleg. 102. à num. 13. pag. 672.
 Eiusd. incip. Que Sanctorum. Alleg. 101. num. 34. p. 681.
 Eiusd. incip. Exposcit. Alleg. 78. à n. 32. p. 490. p. 3.
 SIXTI V. incip. Sanctum, & salutare. Alleg. 6. à num. 2. pag. 41. p. 2.
 Eiusd. incip. Cum sacrosanctum. Alleg. 9. numer. 12. pag. 59. p. 2.
 Eiusd. incip. Pastoralis. ibid. num. 13. pag. 60. p. 2.
 Eiusd. incip. Caeli & terra. Alleg. 51. num. 134. p. 93. p. 3.
 Eiusd. incip. Effrenatam. ibid. à num. 136. p. 3.
 Eiusd. incip. Sixtus Episcopus. Alleg. 101. num. 41. pag. 662. p. 3.
 CLEMENTIS VIII. incip. Illius vices. Alleg. 50. num. 120. pag. 32. p. 3.
 Eiusd. incip. In his. Alleg. 101. num. 42. pag. 664. p. 3.

Ex Iure Cæsareo.

- l. Filij liberorum §. relegatus ff. ad municip. Alleg. 4. num. 35. pag. 30. p. 2.
 l. Eius qui manumissus §. si ff. cod. ibid.
 l. Qui filium, & l. officio ff. ubi pupilli. educari valeat. Alleg. 20. num. 9. pag. 138. p. 2.
 l. Legatus ff. de alimentis, & cibis. leg. ibid.
 l. Inter stipulantem §. sacram ff. de verbor. signif. Alleg. 27. num. 16. pag. 200. p. 2.
 l. qui res §. aliam ff. solutionib. ibid.
 l. si servus §. si fornicarius ff. ad legem Aquil. Allegat. 28. num. 14. pag. 217.
 l. Ut vim vi ff. de iustitia. Alleg. 51. num. 11. pag. 64. p. 3.
 l. Et quia ff. de iurisd. omnium iudicum Alleg. 92. num. 7. pag. 579. p. 3.
 l. 1. & 2. Cod. de his, qui sponte munera subeunt lib. 10. Alleg. 26. num. 17. pag. 194. p. 2.

Ex Ordinationibus Regis Lusitanie.

- Lib. 1. tit. 62. §. 39. in fine. Alleg. 75. numer. 14. & 15. num. 14. & 15. pag. 430. p. 3.
 l. l. Porrim. Alleg. 75. num. 4. pag. 450. p. 3.
 l. l. Esta determinação, &c. ibid. num. 16. pag. 451.
 Lib. 2. tit. 1. §. 25. Alleg. 12. num. 4. pag. 75. p. 2.
 Eod. tit. 1. §. 27. Alleg. 12. num. 2. pag. 74. p. 2. & num. 26. pag. 80.
 Et tit. 2. §. 1. Alleg. 12. num. 31. pag. 83. pag. 2.
 Et tit. 11. in princip. Alleg. 13. à num. 4. pag. 87. p. 2.
 Eod. tit. 11. §. ult. Alleg. 13. num. 13. pag. 89. pag. 2.
 Lib. 3. tit. 56. §. 7. vers. E declaramos Alleg. 41. numer. 9. pag. 379. p. 2.
 Et tit. 64. in princ. p. 1. tit. 3. cap. 2. num. 56.
 Lib. 5. tit. 2. in princip. Alleg. 51. numer. 102. pagin. 86. par. 3.
 Et tit. 103. Allegation. 109. numero 13. pagin. 757. par. 3.

INDEX DECISIONVM S. ROTÆ ROMANÆ,

Quæ in his tribus partibus citantur quarum
aliquæ alibi originaliter referuntur.

- Buleñ. Canonatus Pœnit. 17. Aprilis 1589. Alleg. 55. nu. 2. pag. 194.
par. 3.
Adiacen Beneficij 15. Aprilis 1622. originaliter refertur p. 3. Alleg. 77.
à n. 24. pag. 480. *Mantica*
Alfisen Beneficij 11. Maij 1607. p. 3. Alleg. 77. n. 30. pag. 482. *Coccino*
Allen fructum 15. Martij 1613. p. 3. Alleg. 53. n. 172. pag. 173.
Altoricen Prioratus 18. Decembris 1598. pag. 3. Alleg. 57. n. 105. p. 241. *Marque-*
Archidiaconatus 6. Nouemb. 1602. ibid. num. 116. pag. 246. *montio*
Residentia 6. Iunij 1616. p. 3. Alleg. 53. num. 152. & 154. in fine p. 150. *Mazmedo*
Auerfana Parochialis 12. Martij 1562. p. 3. Alleg. 57. n. 187. pag. 262. *Seraphino*
Beneuentana Paroch. 13. Iunij 1590. p. 3. Alleg. 60. num. 103. pag. 312. *Lancellotto*
Beneficij 15. Nouembr. 1597. p. 3. Alleg. 57. num. 107. pag. 244. *Coccino*
Bononien Paroch. 24. Nouembris 1595. pag. 3. Alleg. 72. num. 158. pag. 416. *Oradino*
Bracharen Beneficij 3. Martij 1603. ibid. n. 140. pag. 413. nouissime refertur in collectione *Oradino*
decisionum S. D. N. per Beltramin. decif. 94. *Lista*
Brixien locationis 5. Decembr. 1594. pag. 3. Alleg. 95. num. 49. pag. 609. *Ludoniffo*
Burgen Abbatiæ 19. Nouemb. 1588. pag. 2. Alleg. 72. num. 76. pag. 401. *Penia*
Beneficij 23. Maij 1603. pag. 3. Alleg. 57. num. 120. pag. 248. *Penia*
Reductionis beneficiorum 15. Nouembris 1610. p. 3. Alleg. 67. num. 8. pag. 353. nouissime *Lista*
refertur in collectione decisionum S. D. N. per Beltramin. decif. 483. *Ludoniffo*
Abbatia de Salas 14. Maij 1614. pag. 3. Alleg. 74. num. 32. pag. 444. *Pbaldo*
Calaguritana reductionis Motus proprii 29. Martij 1593. p. 3. Alleg. 60. num. 36. pag. 298. *Seraphino*
Portionis de Nabaja 2. Iulij 1589. p. 3. Alleg. 67. num. 8. pag. 353. *Penia*
Beneficij de Ollaurijs 15. Decembr. 1604. pag. 3. Alleg. 57. num. 10. pag. 224. *Penia*
Fructuum 26. Maij 1614. pag. 3. Alleg. 53. num. 153. pag. 150. *Pbaldo*
Carthaginenf. beneficij 25. Febr. 1611. pag. 3. Alleg. 73. num. 10. p. 431. *Pirouano*
Caurienf. beneficij 9. Decembris 1598. p. 3. Alleg. 72. num. 40. pag. 395. *Attrebate*
Colimbrienf. pensionis 28. Ianu. 1605. p. 3. Alleg. 53. num. 176. pag. 133. *Corduba*
Canonatus 13. Iunij 1616. p. 1. tit. 1. gl. 17. numer. 27. pag. 202. *Millino*
Comen Capellania 17. Iuni 1591. pag. 3. Alleg. 72. numer. 49. pag. 397. *Sacrito*
Capella 7. Febr. 1620. pag. 3. Alleg. 57. n. 106. in fine pag. 244. & Alleg. 74. nu. 33. p. 444. *Penia*
Compostellan. Canon. 10. Maij 1600. p. 3. Alleg. 57. num. 78. pag. 235. *Remboldo*
Conchen. decimatum del Infantado 18. Decembris 1617. p. 3. Alleg. 86. n. 34. & 36 pag. 150. *Lancellotto*
Dertuten. Archipresb. 16. Nouembris 1594. pag. 3. Alleg. 61. num. 10. pag. 330. *Andria*
Felfrina Canonatus 5. Decembr. 1603. p. 3. Alleg. 72. num. 193. pag. 423. *Penia*
Firmana Altaris 15. Decembris 1594. ibid. numer. 136. pag. 412. 20. Iunij 1613. ibid. numer. *Oriebergo*
105. in fine pag. 406. *Blanchetto*
Foroliuenses Capella 3. Iunii 1586. pag. 3. Alleg. 57. num. 116. pag. 246. *Dumozetto*
Gerundenfes distribution. 16. Februat. 1604. pag. 3. Alleg. 53. num. 152. pag. 150. nouissime *Granutio*
refertur in collectione decisionum S. D. N. per Beltramin. decif. 154. *Ludoniffo*
Granaten. Capellania 12. Ianu. 1607. pag. 3. Alleg. 60. num. 77. pag. 306. *Marque-*
Hispalenſis beneficii de Villanueua 15. Ianu. 1604. p. 3. Alleg. 57. num. 11. pag. 224. *montio*
Distributionum 2. Maij 103. p. 3. Alleg. 53. num. 167. pag. 152. *Iuſſo*
Archidiaconatus 20. Febr. & 26. Iunii 1606. p. 3. Alleg. 57. num. 111. pag. 245. *Coccino*
Imolenſis Iuriſpatron. 19. Nouembris 1594. pag. 3. Alleg. 72. num. 77. pag. 401. *Iuſſo*
Bonorum 21. Maij 1593. p. 3. Alleg. 95. numer. 32. pag. 606. *Orano*
Licienſis fructuum 21. Apr. 1603. p. 3. Alleg. 53. num. 153. pag. 150. *Pamphilio*
Beneficiorum 4. Febr. 1608. p. 3. Alleg. 57. num. 117. pag. 247. *Pamphilio*
Quarta funeralium 15. Ianuarij 1618. refertur originaliter Alleg. 86. à num. 17. pag. 546. *Cualerio*
Lucana beneficij 4. Nouemb. 1579. p. 3. Alleg. 62. num. 18. pag. 325. *Coccino*
Optionis domus 24. Ianu. 1607. p. 3. Alleg. 56. num. 12. pag. 207. *Seraphino*
Iuriſpatronatus 14. Iunij 1621. pag. 3. Alleg. 72. num. 64. pag. 399. *Mazmedo*
Leodienſis Canonatus 28. Iunij 1621. refertur originaliter p. 2. Alleg. 19. n. 34. p. 124. cum ſeqq. *Coccino*
Mediolanenſis Iuriſpatron. 23. Ianu. 1596. p. 3. Alleg. 72. num. 162. pag. 417. *Remboldo*
Præpoſitura 16. Martij 1590. p. 3. Alleg. 57. numer. 99. pag. 242. *Mantica*
Diſmembrationis 28. Ianu. 1595. pag. 3. Alleg. 67. num. 14. pag. 354. *Bubale*

Index Decisionum Rotæ Rom.

Maioricensis Canonatus 15. Nouemb. 1593. p. 3. Alleg. 55. num. 2. pag. 198.
 Maceratenfis hereditatis 4. Iunij 1590. pag. 3. Alleg. 77. num. 26. pag. 481.
 Neapolitana Rectoria 19. Decembris 1609. pag. 3. Alleg. 72. num. 49. pag. 397.
 Nouariensis decim. 15. April. 1611. p. 3. Alleg. 86. num. 34. pag. 150. nouissime refertur in col.
 lectione decisionum S. D.N. apud Beltramin. decil. 519.
 Oriolensis præcedentiæ 10. Martij 1600. p. 3. Alleg. 78. num. 36. pag. 493.
 Canonatus 11. Ianu. 1619. refertur originaliter p. 3. Alleg. 62. a num. 22. pag. 326.
 Ouerentis mercedis 12. Decemb. 1605. p. 3. Alleg. 61. num. 23. pag. 310.
 Pampilonensis celebrationis Missæ 7. Febr. 1594. p. 2. Alleg. 24. num. 31. pag. 165.
 Pacensis de cimarum 12. Febr. 1608. p. 3. Alleg. 86. num. 34. pag. 150.
 Papiensis residentiæ 10. Martij 1603. p. 3. Alleg. 53. num. 115. pag. 148.
 Beneficij 10. Aprilis 1617. refertur originaliter ibid. a num. 45. pag. 127. cum seqq.
 Perusina beneficij 4. Iulij 1608. pag. 3. Alleg. num. 30. pag. 343.
 Placentina Paroch. de Malpartita 28. Iunij 1585. p. 3. Alleg. 58. numer. 5. pag. 277. & numero
 18. pagin. 288.
 Salarij 7. Maij. 1606. pag. 3. Alleg. 53. numero 153. pag. 150.
 Thesauraria 25. Maij. & 16. Nouembris 1609. p. 3. Alleg. 57. num. 116. pag. 246.
 Detimar. person. de Tugillo 18. Martij 1616. p. 3. Alleg. 86. num. 36. pag. 150.
 Regionensis Paroch. 7. Octob. 1587. p. 3. Alleg. 72. num. 140. pag. 414.
 Romana Iurispatron. 8. Iulij 1584. ibid. num. 63. pag. 399.
 Capellania 23. Ianuarij 1589. pag. 2. Alleg. 24. numer. 43. pag. 168. originaliter referuntur
 aliqua verba.
 Præcedentiæ 24. Maij 1600. pag. 3. Alleg. 78. num. 36. pag. 491.
 Clericatus S. Petri 27. Nouembris 1602. p. 3. Alleg. 57. num. 134. pag. 251.
 Salamantina del Pedrofo 15. Decembr. 1567. pag. 3. Alleg. 53. num. 105. pag. 141.
 Parochialis de Geratis 1. Decembr. 1578. pag. 3. Alleg. 57. num. 10. pag. 224.
 Beneficiorum Salaman. & Abulen. 9. Iunij 1599. ibid. num. 111. pag. 145.
 Segebiensis Canon. 14. Nouemb. 1588. p. 3. Alleg. 57. num. 77. pag. 235.
 Seguntina Archid. 19. Martij 1801. ibid. num. 107. pag. 244.
 Spoleтана beneficij 28. Maij 1590. p. 3. Alleg. 72. num. 137. pag. 413.
 Sulmonensis Canon. 4. Maij 1583. p. 3. Alleg. 53. numer. 36. pag. 125.
 14. Maij 1610. ibid. pag. 126.
 Tirassonenfis Capellania 9. Iunij 1603. pag. 2. Alleg. 24. numer. 30. pag. 164.
 Toletana beneficij 12. Octobris 1579. pag. 3. Alleg. 67. num. 13. pag. 354.
 Canonatus 10. Decembris 1608. pag. 1. tit. 2. gloss. 17. num. 27. pag. 202.
 Tudenfis Parochialis 7. Nouembris 1611. pag. 3. Alleg. 72. num. 41. pag. 396.
 Tudertensis Parochialis 11. Aprilis 1595. ibid. num. 40. pag. 395.
 Valentina de Xatrua 3. Ianu. 1590. p. 3. Alleg. 74. num. 21. in fine pag. 443.
 Vallisfoletana Decanatus 10. Decembr. 1600. p. 3. Alleg. 57. num. 98. pag. 241.
 Venetiarum nullitatis contractus 13. Nouembr. 1602. p. 3. Alleg. 95. num. 41. pag. 607.
 Verdunenfis Decanatus 9. Martij 1580. pag. 3. Alleg. 57. num. 102. pag. 243.
 Viterbiensis & Turcanensis Vicarij 3. Martij 1617. pag. 3. Alleg. 54. num. 115. pag. 183.
 Vilibonenfis Iuris conferendi 13. Iunij 1607. p. 3. Alleg. 60. num. 31. pag. 297.
 Concursus 1. Iunii 1611. ibid. num. 32. pag. 297.
 1 Iunii 1615. ibid.
 Vicensis Parochialis Castri Tertiole 14. Ianu. 1611. par. 3. Alleg. 58. num. 6. pag. 277. & num.
 29. pag. 296. & num. 33. pag. 298.
 Vrgellen. Canon. 7. Maij 1583. pag. 3. Alleg. 57. num. 116. pag. 246.
 Zamorensis Capellania 12. Iunii 1589. pag. 3. Alleg. 53. num. 149. pag. 149.
 Beneficij de Morales 30. Maij 1586. pag. 3. Alleg. 72. num. 162. pag. 417.

Millino.
 Paphilio.
 Ortemberg.
 go.
 Ludouiffa.
 Lira.
 Remboldo.
 Coccino.
 Mantica.
 Sacrato.
 Ortemberg.
 Andraas.
 Penia.

Penia.
 Ortemberg.
 Buratto.
 Blachetto.
 Seraphino.

Paphilio.
 Lacellotto.
 Paphilio.
 Seraphino.
 Brano.
 Penia.
 Plato.
 Lacellotto.
 Blanchetto.
 Cantuccio.
 Lacellotto.
 Sacrato.
 Seraphino.
 Marquis.
 montio.
 Vbaldo.
 Penia.
 Bubalo.
 Millino.
 Paphilio.
 Lacellotto.
 Cavalerio.
 Lacellotto.
 Coccino.
 Remboldo.
 Maxanedo.
 Blanchetto.
 Mantica.
 Orano.

INDEX TITVLORVM, CAPITVLORVM, ET GLOS- sarum Primæ Partis huius Tractatus.

Titulus Primus.

De Institutione Episcopalis officij: Episcoporum nominis significatione, & etymologia; Electione, Confirmatione, & Consecratione: Episcopatum graduum, ac omnium Episcopatum diuisione.

Cap. 1. de Episcopalis officij institutione, pag. 3.

Cap. 2. de Episcopi nominis etymologia, & significatione pag. 13.

Cap. 3. de Episcoporum Electione pag. 21.

Cap. 4. de Confirmatione, qua Episcopus electus confirmatur pag. 36.

Cap. 5. de Consecratione Episcopi pag. 41.

Cap. 6. de Episcopatum graduum diuisione pag. 50.

Cap. 7. de Episcopatum diuisione pag. 59.
Episcopatum omnium totius Orbis noua, & exacta notitia pag. 62.

Titulus Secundus.

De Episcopali munere, seu de qualitatibus ad illud recte obeundum requisitis, super Apostolum 1. ad Timoth. 3.

Glossa 1. Si quis Episcopatum desiderat pag. 82.

Glos. 2. Bonum opus desiderat pag. 91.

Glos. 3. Oportet enim Episcopum irre-

prehensibilem esse pag. 102.

Glos. 4. Vnius uxoris virum pag. 116.

Glos. 5. Sobrium pag. 119.

Glos. 6. Prudentem pag. 126.

Glos. 7. Ornatum pag. 133.

Glos. 8. Pudicum pag. 142.

Glos. 9. Hospitalem pag. 151.

Glos. 10. Doctorem pag. 162.

Glos. 11. Non vinolentum pag. 170.

Glos. 12. Non percussorem pag. 176.

Glos. 13. Sed modestum pag. 182.

Glos. 14. Non litigiosum pag. 184.

Glos. 15. Non cupidum pag. 185.

Glos. 16. Sux domui bene prapositum pag. 189.

Glos. 17. Non neophytum pag. 196.

Titulus Tertius.

De vera Patriarchalium Sedium erectione.

Cap. 1. De Patriarchis in communi, & eorum precedentis, ac priuilegiis pag. 210.

Cap. 2. de Primatu S. Ecclesie Romanæ super omnes, & de suprema Summi Pont. Potestate in vniuersum Orbem pag. 223.

Cap. 3. de Constantinopolitano Patriarch.

Cap. 4. de Alexandrino Patriarcha.

Cap. 5. de Antiocheno Patriarcha.

Cap. 6. de Hierosolymitano Patriarcha.

Cap. 7. de Patriarchis minoribus.

Cap. 8. De mirabili S. Ecclesie Bracharenfis erectione, & de eius Primatu in Vniuersa Hispania.

INDEX

AUGVSTINI BARBOSÆ I. V. D. LVSITANI.

DE INSTITVTIONE EPISCOPALIS OFFICII:
Episcoporum nominis significatione, & etymologia; Electione, Confirmatione, &
Consecratione: Episcopatum graduum, ac omnium Episcopatum diuisione.

TITVLVS PRIMVS.

SVMMARIVM.

- 1 **M**EDICVS celestis Christus Dominus in terras venit curanda infirmitas nostra curata.
- 2 Christus Dominus salutis nostræ præbens se medicum sanctissima vitæ suæ exemplo pati, ac omnes virtutes amplecti nos docuit.
- 3 Populus in lege veteri in duos ordines sapienter distributus fuit, quorum vnus civilibus officiis, alius vero diuino cultui inserviret.
- 4 Officia ubi sunt pecuniaria, & certæ administrationes ad tuendam pacem & concordiam, potestas aliqua vniuersalis præcedere debet, quæ ceteras omnes regat.
- 5 Vniuersalem Ecclesiæ potestatem, summamque auctoritatem Dominus noster in S. Petro Apostolorum Principe collocauit.
- 6 Episcoporum institutio, & successio perpetua in Ecclesia à Christo Domino instituta fuit.
- 7 Petro eius Vicario dedit Christus Dominus ius & potestatem instituendi & creandi omnium Ecclesiarum Episcopos.
- 8 Episcopos esse de iure diuino institutos, qui teneant, ostenditur.
- 9 Episcopi aliam habent potestatem Ordinis, alteram iurisdictionis.
- 10 Ordinis facultas in Episcopis, quæ sit ostenditur.
- 11 Iurisdictionis potestas in Episc. quæ dicatur ostenditur.
- 12 Episcopus solus consecratus cognoscit de illis, quæ pertinent ad dignitatem Episcopalem; de aliis vero, quæ ad simplicem iurisdictionem spectant cognoscit electus & confirmatus, licet nondum consecratus.
- 13 Excommunicare potest subditos de iure communi Episcopus electus, & confirmatus.
- 14 Beneficia conferre potest Episcopus electus, & confirmatus.
- 15 Lex diocesana, & lex iurisdictionis quæ dicantur, ostenditur.
- 16 Dispensatio est de lege iurisdictionis.
- 17 Canonica Episcopalis est de lege diocesis.
- 18 Iurisdictionis potestas quamuis à Deo Episcopus sit concessa, voluit tamen ut in illa submissi essent Petro.
- 19 Apostolos omnes respectu consecrationis, & Ordinis licet Dominus pares fecerit, non tamen eos respectu iurisdictionis æquales constituit.
- 20 Papa iurdictio in tota Ecclesia est iure diuino à Christo Domino instituta, & ab eo immediate accepta; cetero-

rum vero omnium Episcoporum iurdictio est ab ipso etiam instituta, sed à Romano Pont. tanquam eius Vicario in eos derivata.

- 21 Papa cum eligitur supposita legitima electionis conditione accipit à Christo Domino immediate iurisdictionem.
- 22 Episcopus cum eligitur, & confirmatur à Romano Pontifice, vel ab alio auctoritate ipsius electio & confirmatio non est veluti conditio sine qua Episcopus iurisdictionem à Deo non acciperet, sed est id, per quod Romanus Pontifex dat ei iurisdictionem in ea prouincia, cui præficit.
- 23 Iurdictio non est necessaria coniuncta ut naturalis proprietas cum consecratione episcopali.
- 24 Episcopalis dignitas, eiusque iurdictio ut ordinaria, & ex officio consecrata saltem in generali, est instituta à Christo Domino.
- 25 Episcopalis Monarchia in Ecclesia per Dominum instituta, ut eam regeret, non potest tota ipsa Ecclesia ipsum regiminis modum mutare.
- 26 Episcopalis iurdictio, sicut etiam munus ipsum Episcopale, si sumatur in particulari, non est de iure diuino, nec ab eo habet certos iurisdictionis gradus; qui augeri, vel minui nequeant.
- 27 Papa solus per se, vel per alios sua auctoritate, & consensu creat, & transfert Episcopos, dioceses diuidit, erigit, auget, minuit, sublimat, aut deprimat.
- 28 Papa potest extendere, vel limitare ipsam iurisdictionem episcopalem muni iure diuino coherentem intrinsece, ut ordinariam, & quasi ex natura rei.
- 29 Episcopi ubi probetur quod successerint Apostolis, ostenditur.
- 30 Papa non potest ex toto, vel ex aliqua parte aliquid eorum mutare, abrogare, & tollere, quia Sancti Apostoli condiderunt.
- 31 Apostoli, ut tenet probabilior sententia, immediate habuerunt à Christo Domino potestatem æqualem in totum orbem, & ad omnes actus, quod etiam ipse Petrus agere poterat, quamuis illius dispositioni, ut capitis, & Ordinarij eorum, subordinata.
- 32 Episcopi improprie, videlicet per quandam similitudinem, & proportionem, dicuntur Apostolis succedere.
- 33 Apostolorum dignitas, & iurdictio personalis erat, utpote eis propter necessitatem illius temporis, & primæ foundationis Ecclesiæ speciali privilegio à Christo D. commissâ.

34 *Episcopi Apſolis ſuccedere dicuntur, reſpectu ordinis ſacri Episcopalis.*

35 *Inter ſucceſſionem, qua ſit Petro; & eam, qua ſit Apoſtoliſ diſcrimen conſtituitur.*

DE EPISCOPALIS

Officij inſtitutione.

C A P. I.

QUEMADMODVM amans ac peritus medicus non ſatis habet ſingulari indolentia, & labore medicamenta temperaſſe, quæ valetudini ægroti operam ferant: ſed etiam illi vult aſſiſtere, vt cum inſtruat, quo pacto pharmacum ei ſit ſumendum, quæ victus ratio ei ſit obſeruanda, quod genus ciborum ſectandum, quod fugiendum, quæ ſuſcipiendæ corporis exercitationes, cæteraque huiusmodi, quibus medicina viſ adiuuatur, quæ alioquin inutilis, aut fortè noxia redderetur. Sic cœleſtis noſter Medicus, cum proſpiceret medicina vtilitatem, ſi ipſe in terras non veniſſet, eamque vulneribus, plagisque noſtris homo factus non applicaſſet, magna ex parte inutilem euasuſſam, propter ingenium hominis durum, moroſum, & contumax, voluit pro eximia pietate ſua exemplum ſanctiſſimæ vitæ ſuæ cum medicina coniungere, vt ab vtroque mundus perfectam ſalutem adipiſceretur, ſicut dicit *S. Leo ſerm. 1. de Natiuitate*, niſi eſſet verus Deus, non afferret remedium; niſi eſſet verus homo non praberet exemplum. Et *S. Auguſtin. ſermon. de tempore*, vt non ſolum doctrinæ auxilio & gratia, ſed etiam exemplo ſuo ad ſtudioſum ſanctitatis aſcenderet, vt nos non ſolum præcipientem Dominum, ſed etiam exemplo ſuo ad virtutis ſaltigia prouocantem maiori alacritate ſequeremur. Quod ipſum per *Oſam cap. 11. eſt expreſſum* cum ait. Et ego quaſi nutritius Ephraim portabam eos in brachiis meis, & nescierunt quod curarem eos in funiculis Adam: traham eos in vinculis charitatis: & ero eis quaſi exaltans iugum ſuper maxillas eorum, & declinaui ad eum vt veſceretur.

2 Voluit igitur Dominus IESVS ac Redemptor noſter in hunc mundum veniens ſe Auctorem, Doctorem, ac Medicum ſalutis noſtræ præbere, ac Sanctiſſimæ vitæ ſuæ exemplo nos docere modo patientiam, modo ſobrietatem, modo cōſtantiam, tum fortitudinem, tum prudentiam, ſinceritatem, iuſtitiam, zelum Dei, & deſpicientiam humanarum rerum, omniumque maxime charitatem, cæteras denique omnes virtutes amplecti, vt in Eccleſia Catholica ab eodem inſtituta exēplar perfectiſſimum haberet, quod cæteri tam præſules, quam ſubditi imitarentur. Hincque ſæpe implet ſancto ore ſuo in ſacro Euāgelio *Ioan. 10.* id monet dicens. Ego ſum paſtor bonus. Ego cognosco oues meas, & cognoscent me meæ. Ego animam meam pono pro ouibus meis. Et *Ioan. 13.* Exemplum dedi vobis, vt quemadmodum ego facio, ſic & vos faciatis. Eum denique ſenſum ſæpe inculcarunt ſancti viri dicentes omnem Domini noſtri actionem, noſtram eſſe inſtructionem, eumque nobis reliquiſſe exemplum, vt ſequamur veſtigia eius. & *S. Gregor. homil. 17. in Euang. ait.* Ipſa acta Domini præcepta eſſe, qui dum aliquid tacitus facit, quid agere debeamus, innotefcit.

3 Quemadmodum etiam in lege veteri ſapienter populus in duos ordines diſtributus fuit, quorum alter ciuilibus officiis, rebusque familiaribus, ſeu publicis adminiſtrandis inſeruiret, alter eſſet diuino cultui, ſacriſciis, cæteriſque actibus religioſis deditus. Sic etiam idem mediator Dei, & hominum homo Chriſtus IESVS tempore gratiæ eandem rationem conſeruauit, quamuis ſublimioribus myſteriis ſociatam, ac mediis longe præſtantioribus, ac venerabilioribus munitam, voluitque hos, qui diuino cultui dicandi erant per Episcopum ſacro & ſpiritali quaſi connubio deuinctum, ſolemnibus cæremoniis, legitimaque manuum impoſitione initiari, ac veluti prolem Eccleſiaſticam propagari, quæ Sanctæ ipſius Eccleſiæ ſucceſſione perpetuo ſeruirent.

4 Sed quia neceſſe eſt ubi peculiaria officia ſunt, & cæteræ adminiſtrationes ad communem vtilitatem inſtitutæ, poteſtatem aliquam vniuerſalem præcellere, quæ cæteras omnes regat, & ex qua cætera pendant ad tuendam pacem, concordiam, & vnitatem, vt aſſerunt *D. Thom. contra Gentes, lib. 4. cap. 76. in fine.* Auguſt. de *Ancona de poteſtate Eccleſiæ quaſtion. 71. art. 4.*

5 Igitur cum vniuerſalis Eccleſia corpus vnum ſit, hanc vniuerſalem, ſummamque auctoritatem Dominus noſter IESVS CHRISVS in S. Petro Apoſtolorum Principe collocauit, hunc Vicarium ſuum in terris reliquit, ac poſt eum ſucceſſores eius in Pontificatu, & gubernatione Eccleſiæ ſuæ, itaut in eo plenitudo omnis poteſtatis in Eccleſia vigeret, & perpetuo conſtans permaneret, quam ipſe aliis Eccleſiaſticis gradibus communicaret, ac diſtribueret, prout iudicaret populorum vtilitati, fideliumque adificationi conducere. *S. Leo epist. 54. ad Anaſtaſ.* In nouo teſtamento (inquit *Anaclet. Papa epist. 2. ad Epist. Italiae, relatus in cap. in nouo 21. diſt.*) poſt CHRISVM Dominum à Petro Sacerdotalis cœpit Ordo, quia ipſi primo Pontificatus in Eccleſia Chriſti datus eſt, Domino dicente ad eum. Tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam, & Tibi dabo clauſes Regni Cœlorum. Hic ergo ligandi ac ſoluendi poteſtatem primus ſuſcepit à Domino, primusque ad Fidem populum virtute ſuæ prædicationis abduxit. Cæteri vero Apoſt. cum eodem pari confortio honorem, & poteſtatem acceperunt, ipſumque Principem eorum eſſe voluerunt, qui etiam iubente Domino in toto Orbe diſperſi Euāgelium prædicauerunt. Ipſiſque quoque deſcendentibus in locum eorum ſucceſſerunt Episcopi. Hæc *Anaclet. in diſt. cap. in nouo*, & ideo Chriſtus creando plures Apoſtolos, inſtituit formam creandi plures Episcopos Apoſtolorum ſucceſſores. *Hieronym. in ſam. lib. 6. cap. 5. §. 5. in com. lit. 2.*

6 Quamquidem Episcoporum inſtitutionem, & ſucceſſionem perpetuam in Eccleſia à Chriſto Domino inſtitutam fuiſſe ſolent ſacri Doctores deducere tum ex verbis eiſdem dicentis *Matth. cap. 28. in fine.* Ego vobis ſum vſque ad conſummationem ſæculi: tum ex *Apoſt. Paulo ad Ephes. 4.* dum ait. Et ipſe dedit quosdam quidem Apoſtolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Euāgelistas, alios autem Paſtores, & Doctores ad contuminationem Sanctorum in opus miniſterij, in ædificationem corporis Chriſti, donec occurramus omnes in vnitatem Fidei, & cognitionis Filij Dei in virum perfectum, in meſuram ætatis plenitudinis Chriſti. Vnde manifeſtum eſt ſic Chriſtum Eccleſiam inſtituiſſet, vt eſſet

usque in seculum duratura, secundum illud *Isai* 29. super solum David, & super regnum eius sedebit, & confirmet illud, & corroboret in iudicio, & iustitia, amodo, & usque in sempiternum; patet ergo quod ita illos, qui tunc erant in ministerio, constituit, ut etiam eorum potestas derivaretur ad posteritatem, utilitate Ecclesiae, usque ad seculi finem, facit *tex. in cap. quodcumque* 24. *questione prima*, ubi dicitur quod quando Petrus claves accepit, Ecclesiam Sanctam significavit, quia scilicet non tantum pro se, sed etiam pro omnibus successoribus usque ad finem seculi duratura est Ecclesia.

7 Sapienter igitur ne unquam in Ecclesia Ministri decedant dignitas, & auctoritas, quae Episcopalis dicitur, ab ipsa sapientia Christo Iesus instituta est, & eo ipso quod Petrus sibi Vicarium substituit, ipsi dedit ius, & potestatem instituendi, & creandi omnium Ecclesiarum Episcopos, quibus tum inferiores Ministri, tum ipsi etiam Sacerdotes parent: Sicut enim in bellis gerendis omnibus militum ordinibus dux unus praeficitur, ita Sacerdotum unus Princeps consecratur, ceteris Sacerdotibus potestate superior, isque appellatur Episcopus, qui hanc ob causam non solum veste utitur cum aliis ecclesiasticis ministris communi, sed aliis etiam ornamentis, quae maiorem eius auctoritatem ostendunt aliis in functionibus, ad quas simplex Sacerdotum potestas minimè extenditur.

8 Cum ergo, ut ex modo dictis apparet, non Ecclesia, sed ipse Christus Episcopos instituit, & ius ac potestatem instituendi, & creandi eos Petro eius Vicario, & successoribus in posterum dedisset, non potest dubitari quin illi sint iure diuino instituti, ut per *tex. in dict. capit. in notio*, & in *cap. videntes* 22. *questione prima*, probant *Ma. in 4. distinct. 17. questione septima conclus. 1.* & *distinct. 24. questione tertia, conclusio secunda*. *Barbat. in tract. de praesentia Cardinal. questione prima*. *Gig. de pensionib. questione secunda, numero tertio*. *Cou. in reg. possessor 2. p. §. 9. an. 6. Soar. tom. 4. de Penitent. part. secunda, disput. 25. sectione prima à numero septimo*. *Cardinal. Bellarmin. de controversiis Christianae Fidei t. 1. contron. 3. generalis libr. quarto de Romano Pont. cap. 25. Valentia tom. 4. disputat. 7. questione 10. puncto 2. pag. 2. Camill. Borell. in summa omnium decis. titul. 6. à numero primo*. *Hemiquez in sum. libro sexto capit. 5. §. 5. Azor. institut. moral. parte secunda, libro tertio, capit. 30. questione decima tertia*, qui sub distinctione hanc questionem dirimunt, ut infra ostenditur.

9 Verum, ut Episcopalis auctoritatis origo, & successio facilius percipitur, sciendum in Episcopis aliam esse potestatem Ordinis, aliam iurisdictionis: Ordinis ea est potestas, ut sciat, & possit omnia Sacramenta conferre, Christum consecrare, Praedicationis munus exercere, alios ordinare, ad Eucharistiam sumendam preparare, & Sacerdotes creare.

10 Finis vero unus est illis cum Sacerdotibus communis, qui est Sanctissima Eucharistiae consecratio, & offerre Domino verum sacrificium, in quo universi Presbyteri pares sunt, quandoquidem eorum auctoritas à Deo ipso dependet. Episcopalis tamen Ordinis potestas ad hunc Eucharistiae consecrandam, & offerendam finem, non ita proximè ordinatur ad Sacerdotium, sed remotius, quatenus hoc perficit, & potestatem consecrandi per Sacerdotum institutionem confert: Vnde ad potestatem Episcopalis Ordinis tria proprie, & in solum pertinere, scilicet,

ordinare, consecrare, & confirmare, tradit *gloss. verbo de talibus in cap. transmissum de elect. & refertur in Pontif. Romano in rubr. de consecration. Episcoporum*: verum consecrare Ecclesias, & Calices; quamvis annexum sit Ordini Episcopali, cum tamen sit Sacramentale potest à Papa Sacerdoti committi, *Hemiquez dict. capit. quinto, §. sexto in comm. lit. A*. Sacramenta vero, quae ex sola potestate Ordinis conferuntur, non possunt ministrari ab ullo, qui Ordinem ad illa requisitum non habeat, nec Summus Pontif. potest Episcopo prohibere ne Ordines valide conferat, quia circa Ordinis potestatem, quam praehabet Episcopus vel Papa ordinans, habent se, ut instrumentum liberum, sed ab alio motum; neque à Christo, & ea potestas pendet à Papa consecrante in fieri tantum, quam quidem Ordinis potestatem immediatè à Deo Episcopi accipiunt, nam respectu illius omnes Apostolos pares fecit, ac in hoc illos aequaliter ordinavit, ita ut nullatenus, quae Ordinis Episcopalis esse dixi, possint inferiori Praelato, qui Episcopus non sit, nec consuetudine, aliove iure speciali competere, *Abb. in capit. accedentibus de excess. Pral. post numerum secundum, ubi add. Alex. de Novo clarioribus id explicat verbis, & succurrit tex. in capit. quando de consuet. & in c. aqua de consec. Ecclesia, vel Altaris*.

11 Iurisdictionis autem potestas ad mysticum fidelium corpus spectat, quibus toto Orbe terrarum diffusis, oportuit pro locorum amplitudine, Regnorumque frequentia, illis assignari Antistites, ac Praefectos, quorum alij maiorem, alij minorem iurisdictionis potestatem ad leges condendas haberent, prout necessitas, aut utilitas postulare videbatur. Potestas haec iurisdictionis dividi solet in illam, quae pertinet ad dignitatem Episcopalem, cuius meminit *tex. in dict. capit. accedentibus*, scilicet cognoscere de causis matrimonialibus, publicas iniungere poenitentias, atque indulgentias concedere:

12 Et in illam quae dicitur simplicis iurisdictionis, nempe iudicare, excommunicare, corrigere, iuramenta recipere à vassallis, confirmare, inueltire, beneficia conferre, instituere, ceteraque his similia, quae suo quoque loco explicabo: inter unam, & alteram iurisdictionis divisionem illa est differentia quod de illis, quae pertinent ad dignitatem Episcopalem solus ipse Episcopus consecratus cognoscit, exceptis indulgentiis, quas electus Episcopus ante consecrationem concedere potest, ut dixit *Dionys. Thomas in 4. sentent. distinct. 25. art. 2. & dist. 20. questione prima, art. 4. vers. ad secundam questionem* sequuntur *Sor. ibi distinct. 21. questione prima, art. 4. vers. hinc fit. Augustin. de Arcana de potestate Ecclesiae, questione 29. Sylvest. verbo indulgentia numero 13. Regolin. de potestate Episcopi cap. 41. in principi. numero 1.*

13 De illis vero, quae ad simplicem iurisdictionem spectant, cognoscit electus, & confirmatus, licet nondum sit in Episcopum consecratus, *Rebuffi. de pacificis possess. numero 243.* quia exercitium iurisdictionis actu acquiritur per confirmationem *Cosm. in pragm. sanct. titul. de collation. verbo nominationes pagin. 186.* & ideo poterit subditos de iure communi excommunicare *Nau. in man. capit. 27. numero quinto*, & beneficia conferre *Cosm. dict. titul. de collation. verbo iurisdictionis pag. 181. Rebuff. dict. titul. de pacificis possess. numero 251. Gonzal. ad reg. S. Cancel. §. 4. pro am. numero 27.*

14 Vbi vero apud Sedem Apostolicam promouetur, litteras dictae Sedis promotione, consecratione

que continentes habere debet; alioquin ad ſuam Eccleſiam accedere, vel bonorum eccleſiaſticorum adminiſtrationem accipere, aut iuriſdictionem aliquam exercere non poteſt, à nemineque abſque huiusmodi litterarum oſtentione recipi, obedientiaue ei præſtari, atque audiri debet, *Regolm. de poteſtate Episcop. cap. 2. §. 1.*

Bimembris etiam (vt ad rem redeamus) ponitur diſtinctio Episcopalis auctoritatis, puta legis Diaceſanæ, & legis iuriſdictionis à *gloſ. 2. in capit. dilectus*, de officio ordin. aſſerente in illis conſiſtere totum ius, & poteſtatem Episcoporum: de diſtinctione vtriuſque legis Diaceſanæ, & iuriſdictionis, varie olim fuit elaboratum, aliis aſſerentibus quod illa conſiſtat in recipiendo, hæc vero in dando, ſeu conferendo: aliis aliter opinantibus, vt videre eſt apud *Bertachin. tractat. de Episcop. libro quarto, parte ſecunda, numer. 80. cum ſequent. Botte. tractat. de ſynodo part. prima, numer. quarto. Cuch. inſtitut. iuris Canon. libro primo, titul. 12. verſ. hæc iura. Dan. Venator. in analyſi iuris Pontificij libro primo, titul. 31. numero ſecundo. Fr. Emman. quaſtionum regular. tom. 2. quaſt. 63. artic. 2. Azor. inſtitut. moral. part. ſecunda, libr. tertio, capit. 32. quaſtione 2. praxiſ Episcop. part. ſecunda verbo iura Episcopalia, ex quorum dictis illa eſt verior definitio quod lex diaceſana ſit ad quam ſpectat perceptio cathedratici, pars oblationum, charitativum ſubſidium, ac denique cætera omnia, à quibus monaſteria iure communi ſunt exempta: Lex vero iuriſdictionis eſt, qua obedientiam, ſubiectionem, reuerentiam, inſtitutionem, correctionem, reformationem, iuriſdictionem, poenitentia indictionem, cauſarum audientiam, Sacramentorum collationem, eaque omnia complectitur, in quibus monaſteria diaceſana iure communi ſubiiciuntur;*

16 Vnde diſpenſationem eſſe de lege iuriſdictionis per *cap. ex tranſmiſſa*, de tranſlat. *Præl. & gloſ. in clem. 1. de reſcript. reſoluit Paul. Borgaſ. de irregular. parte ſecunda, rubr. an diſpenſatio ſit de lege diaceſana numer. 4.*

17 Idem eſt dicendum de canonica Episcopali

Petr. de ſold. de canon. Episcop. capit. primo numero quarto, & capit. 4. quaſtione quinta. Lap. de Caſtell. de canon. port. num. 5.

18 Poteſtas hæc iuriſdictionis Episcopalis, qualiſcumque ſit, quamvis à Deo Episcopis ſit conceſſa, voluit tamen, vt in illa ſubmiſſi eſſent Petro, tanquam capiti, & ſæpè ad hoc deſignandum Petro multa dixit ſingulariter, & ſeparatim, ſed aliis Apoſtoliſ loquutus eſt coniunctim, & generaliter; vnde ad Petrum, vt in Euangelio habetur *Matth. 16. ſic loquutus eſt. Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam*, & *Ioan. 21. Paſce oues meas*, non ſemel, ſed ter. Pro ſua ſide ſpecialiter orauit etiam: hinc etiam Chriſtus Dominus in ſingulari dixit *Ioan. 10. Fiet vnum ouile, & vnus Paſtor*: & ſic voluit vnum eſſe Paſtorem, & non plures. Sed hanc poteſtatem paſcendi contulit Petro, dum dixit: *Paſce oues meas*; & ſic fecit eum Paſtorem, & non plures loco ſui: ipſe enim erat, & eſt verus Paſtor, & Pontifex, vt de ipſo dicit *Ioan. Ego ſum Paſtor bonus*; alij namque Apoſtoli fuerunt coadiuuantes, & cooperantes, & ideo dicitur quod Papa fuit aſſumptus in plenitudinem poteſtatis, alij in partem ſollicitudinis *cap. ad honorem, de auctor. & uſu palij*. Vnde licet omnes Apoſtoli fecerit pares reſpectu conſecrationis, & Ordinis; non tamen eos æquales fecit

reſpectu iuriſdictionis, in illa enim Petrus præfuit omnibus, vt notat *gloſ. in dict. capit. in nouo, & in cap. legiſtur 24. quaſt. 1.*

19 Ea quidem, quamvis ſpiritalis ſacra, & Diuina poteſtas ſit, hoc eſt à Chriſto Domino inſtituta; non à Repub. vt temporalis gubernandi poteſtas, ſed à Romano Pontifice Chriſti Vicario, & Petri ſucceſſore Episcopis datur, & ab eo manat accipit, ita ut inter ipſum, & cæteros Episcopos hoc differat, quod iuriſdictio Romani Pontificis in totam Eccleſiam eſt iure diuino à Chriſto Domino inſtituta, & ab eo immediate accepta;

20 Cæterorum verbò omnium Episcoporum iuriſdictio eſt à Chriſto Domino inſtituta, ſed à Romano Pontifice tanquam Chriſti Vicario, & ſummo, ac primo totius Eccleſiæ Paſtore ſuſcepta, & ab eo veluti è fonte Chriſti præcepto in illos deriuata, & hinc eſt, vt Summi Pontificis iuriſdictionem nulla humana poteſtas, aut ex toto abrogare, aut ex parte minuire, reſtringere, mutare, variare poſſit: at Episcoporum iuriſdictionem Romanus Pontifex iure poteſt tollere, minuire, reſtringere, mutare, aut variare, prout maiorem, minorem illis facultatem concedit.

21 Ratio autem cur iuriſdictio cuiuſlibet Romani Pontificis dicatur accepta proximè à Chriſto, & non iuriſdictio alicuius alterius Episcopis, illa eſt, quia cum Romanus Pontifex eligitur, ei iuriſdictionem electores non dant, quia nemo dat, quod non habet: ſed dat ei immediate Chriſtus Dominus, ſuppoſita ea conditione electionis legitima, cum electio tantum ſit veluti conditio ſine qua Romanus Pontifex à Deo iuriſdictionem non acciperet: ſed cum aliquis Episcopus eligitur, & confirmatur à Romano Pontifice, vel ab alio auctoritate ipſius;

22 Electio, & confirmatio, non eſt veluti conditio, ſine qua Episcopus iuriſdictionem à Deo non acciperet, ſed eſt id per quod Romanus Pontifex dat ei iuriſdictionem in ea prouincia, cui præſicit. *Hemig. dict. cap. 5. §. 6.*

23 Hæc vero iuriſdictio non eſt neceſſaria coniuncta, vt naturalis proprietas cum conſecratione Episcopali, vt videlicet in Episcopo titulari, qui nullius diaceſis eſt Ordinarius Paſtor, & in Episcopis, qui cum licentia Papæ renuntiarunt dignitati, aut ob crimen priuati ſunt Episcopatu; quia, vt ſupra dicebamus, poteſt Romanus Pontifex Episcopalis iuriſdictionis plenitudinem ex ordinatione diuina apud ſe radicatum habens, & à ſe tanquam è capite in aliquem pro aliquo loco deriuatam, coarctare, vel illi nullam demandare.

24 Quamuis igitur Episcopalis dignitas, cuiusque iuriſdictio, vt Ordinaria, & ex officio conſiderata, ſaltem in generali, ſit inſtituta à Chriſto Domino, ad effectum, vt Petrus, & ſucceſſores Eccleſiam eius per Episcopos gubernarent, vt conſtat ex verbis *Pauli ad Ephes. 4. & 1. ad Corinth. capit. duodecimo*, dicentis poſuiſſe Chriſtum in Eccleſia Paſtores, id eſt, Episcopos, & poſt *Hieron. & alios exponit Soar. tom. 4. de Poenitent. parte ſecunda, diſput. 25. ſectiõne prima à numer. ſeptimo, & ex loco Actuum 20. ibi: poſuit vos Spiritus Sanctus Episcopos regere Eccleſiam, quem locum in idem adducit Concil. Trident. ſeſſ. 23. cap. 4. Cardin. Bellarmin. d. lib. 4. de Romano Pontifice cap. 25. Soar. d. loco.*

25 Vbi id etiam probat ex auctoritate plurimorum Patrum, & ex ratione perfectæ Monarchiæ in

Ecclesia per Christum Dominum instituta, inde merito ex omnium consensu resolvens non posse totam etiam Ecclesiam hunc modum regimini mutare, quod etiam post alios observauerat *Con. in reg. peccatum p. 2. §. 9. n. 6.*

26 Tamen si Episcopalis iurisdicção, sicut etiam munus ipsum Episcopale, sumatur in particulari, prout scilicet in hoc vel illo subiecto, respectu horum, vel illorum subditorum collocatur, non est de iure diuino, nec ab eo habet certos iurisdictionis gradus, qui augeri, vel minui nequeant; sed totum pendet à Summo Pontifice per quem idem munus immediatè habetur in particulari, & à quo ipse iurisdicção immediatè conceditur, & deriuatur, vt post *D. Thom.* pluribus in locis, & alios plures Theologos resolunt *Con. ubi proxime, soar. dist. sect. 1. numero decimo, cum sequent. Cardinal. Bellarm. dist. lib. 4. cap. 24. Valent. tom. 4. disput. 7. q. 10. puncto 2. pag. 2. col. 1.*

27 Hæc quidem verissima resolutio primo probatur in cap. ita Dominus 19. dist. & in cap. quæst. 1. & ex aliis pluribus adductis per Doctores supra citatos. Secundo probatur ex eo quia ipse Romanus Pontifex solus est, qui per se, vel per alios sua auctoritate, & consensu, creat, & transfert Episcopos, vt constat ex vsu Ecclesiæ Romanæ, & ex titul. de translat. Episcopi: ipse est, qui diœceses diuidit, erigit, auget, minuit, sublimat, aut deprimat, siue in totum, siue in parte coarctando, scilicet, territorium, vt vltra eundem Ecclesiæ vsum constat ex *D. Bernard. epist. 131. ad Mediolanenses*, dum inquit, potest Romana Ecclesiæ nouos ordinare Episcopatus, vbi hæctenus non fuerunt: potest eos, qui sunt, deprimere, alios sublimare, prout ratio sibi dictauerit, itaut de Episcopis Archiepiscopos creare liceat, & è conuerso, si necesse visum fuerit, subscribunt *Cardinal. Bellarm. dist. cap. 24. collat. 2. prope fin. soar. dist. numer. 10. col. 2.*

28 Deinde potest ipse Summus Pontifex extendere, vel limitare ipsam etiam iurisdictionem Episcopali muneri iure diuino coherentem intrinsecè, vt ordinariam, & quasi ex natura rei, dum scilicet, eam postulat intrinsecè officium Pastoris animarum, & gubernatoris in spiritualibus, ad quod Episcopus assumitur, respectu eorum, quorum fit Episcopus; prout satis constat ab experientia, tum in his, quæ pertinent ad forum externum, videlicet in dispensationibus circa vota, & impedimenta ad contrahendum matrimonium, aut ad Ordines suscipiendos, & similia; vel in absolutionibus à censuris, aut in concessionibus indulgentiarum: tum etiam in his, quæ spectant ad forum internum, videlicet in reseruacione casuum conscientiarum; quæ quidem omnia, cum non fiant nisi per extensionem, vel limitationem Episcopalis iurisdictionis, vt patet, & nihilominus fiant per Summum Pontificem, signum præbent manifestum eam ab eo immediatè in particulari pendere, & deriuari, & non à iure diuino; aliter enim si ab hoc immediatè procederet, neutrum prædictorum ex propria dispensatione posset Summus Pontifex, iuxta vulgarem regulam cap. sunt quidem 25. quæstione prima, prout bene argumentantur *Cardinalis Bellarm. & soar. ubi proxime, & constat ex his, quæ circa eandem regulam prosequuntur Diuus Thomas prima 2. quæst. 97. artic. quarto ad tertium. Siluester verbo Papa, quæstione decima sexta. Almain. de*

potestate Ecclesiæ cap. 13. & alij plures, vt per *Cap. de sponsalib. parte secunda, cap. 6. §. 9. numero quarto. Azor. institut. moral. part. secunda, lib. 6. cap. 12. quæst. 7. & libr. quarto, cap. 18. quæstione secunda, & lib. 5. cap. 3. à princip.*

29 Sed insurget aliquis obiciendo quod Episcopi successerunt in locum Apostolorum, iuxta *tex. in d. cap. in nouo vers. ipsi, & Trident. sess. 23. cap. 4. in med. Bellarm. dist. libro quarto, cap. 25. soar. in dist. sect. 1. numero 12. & ante eos docuerat Augustin. in Psalm. 44. dum exponens illud, pro patribus tui nati sunt tibi filij inquit, Patres missi sunt Apostoli, pro Apostolis filij nati sunt tibi, constituti sunt Episcopi, habetur in cap. quorum vices 68. distinct. At iurisdicção Apostolorum, vt infra ostendetur, est immediatè à iure diuino positio, igitur ab eodem immediatè, & absque vlla limitatione concessa debet censi potestas Episcoporum, & per consequens independens esse à Summo Pontifice, prout aliàs, iurisdicção cæterorum, qui post eum legitime vocati fuerint ad Summum Pontificatum, independens ab eo Summo Pontifice, & immediatè à Christo accepta; probatur ex illa maximè ratione, quia succedunt Petro, qui immediatè à Christo Domino eandem iurisdictionem habuit.*

30 Confirmatur difficultas, quia, non potest Summus Pontifex ex toto, vel ex aliqua parte, aliquid eorum mutare, abrogare, & tollere, quæ Sancti Apostoli condiderunt, vt probant *tex. in cap. sunt quidem 25. quæstione prima*, ibi: vbi vero aperte Apostoli Domini, & eos secuti Sancti Patres sententialiter aliquid definierunt, ibi non nouam legem Romanus Pontifex, sed potius, quod prædicatum est vsque ad animam, & sanguinem confirmare debet: & in cap. contra statuta, & in cap. omni quod ead. causa, & quæst. & in cap. super eo de bigamis, vbi ait *Lucius 3. cum bigamis contra Apostolum dispensare non licet, idem dicit Innoc. III. in cap. nuper, & in cap. à nobis eod. titul. at iurisdicção Episcopis competens est illa, quam Apostoli à Christo Domino receperunt, & habuerunt, cum eis successerint, ergo iure diuino, & independentè à Summo Pontifice illis esse tributam videbatur dicendum.*

31 Pro responsione tamen supradictæ obiectionis fatendum est, cum probabiliori & receptioni sententia omnes Apostolos immediatè habuisse à Christo Domino potestatem, quæ quidem licet ex ipsa Christi institutione esset Petri, vt capitis, & Ordinarij eorum etiam Principis, & Pastoris dispositioni subordinata, ad hoc, vt concilium convocaret, & alia obiret Præsidentis officia, vt post alios resolunt *soar. in 4. distinct. 20. quæstione prima, artic. 2. col. 5. post med. Con. in dist. reg. peccatum p. 2. §. 9. numero quinto vers. quarto*, sic intelligentes illud *Ioan. 21. Palle oues meas, prout etiam procedunt *tex. in cap. in illis, in fine, 80. distinct. & in dist. cap. ita Dominus, & in cap. sacrosancta vers. inter 22. dist.** Tamen huiusmodi potestas sic ad Petrum subordinata Apostolis à Christo Domino concessa in nihil secundum se erat potestati eiusdem Petri inæqualis, sed potius absque vlla limitatione æqualis in totum orbem, & ad omnes actus, quos Petrus agere poterat, idque non solum quoad Ordinem, & dignitatem consecrationis, vt supra dicebamus, & existimarunt *glos. verbo pari in dist. cap. in nouo, & glos. verb. Petrus in cap. loquitur 24. quæstione prima, & glos. vltim. in dist. cap. in illis*: Sed etiam quoad iurisdictionem, & potestatem administrandi, cum eius

etiam functiones ſint de eſſentia muneris Apoſtoli-
ci, & propterea non ſit dubium eaſdem contineri in
ea ſumma poteſtate cum qua Chriſtus miſſus eſt à
Patre, ac eam omnem, quoad erat poſſibile com-
muniſſe, & conceſſiſſe omnibus Apoſtoliſ ut con-
ſtat *Joan. 20.* Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos,
prout ex his & aliis fundamentis reſoluunt plures,
ut per *Sor. d. art. 2. maxime col. 4. in fine, cum ſeqq. Cou.*
*dict. verſ. quarto, Bellarm. dict. libro quarto cap. vige-
ſimo ſecundo in fine, & cap. 23.* & conſtat etiam ex iuri-
bus ſic abſolutè, & abſque vlla vtriuſque poteſtatis
diſtinctione loquentibus, & proinde ſic indiſtinctè
intelligendis in *dict. cap. in nono ibi, pari conſortio, &
in dict. cap. loquitur, ibi, parem poteſtatem, & ibi, pa-
ri conſortio.*

32 Hæc itaque omnia circa Ordinis, & iuriſdi-
ctionis poteſtatem parem Petro, & abſque vlla li-
mitatione in Apoſtoliſ fatemur, ſed non inde ſe-
quitur, idem fore dicendum in aliis Epiſcopiſ,
quamvis dicantur Apoſtoliſ ſuccedere. Nam im-
primis hæc ſucceſſio non eſt propria eo modo,
quo vnus v. g. Rex ſuccedit in omnibus ad an-
teceſſorem pertinentibus, neque enim eis ſucceſ-
ſerunt in dignitate Apoſtolatus, nec in facultate
vtendi iuriſdictione ſua, prædicandi, & fundan-
di Eccleſiaſ in toto orbe, quam ipſi Apoſtoliſ imme-
diatè habebant à Chriſto Domino, vt habetur
Matth. ultim. & Matth. ultim. Nec in dono lingua-
rum, & miraculorum, nec in poteſtate ſcribendi
libros canonicos. Deinde ſi Apoſtoliſ propriè ſuc-
cederent, planè hæc ſucceſſio in omnibus Epiſcopiſ
reperiretur, conſequens autem hoc non eſt verum,
vt patet de *Tito, & Timotheo, & aliis*, qui vtpote
iam creati Epiſcopi, quo tempore adhuc vivebant
Apoſtoliſ, non poſſunt dici illiſ ſucceſſiſſe, quia ſci-
licet propriè non ſucceditur niſi præcedenti, & non
exiſtenti.

33 Licet tamen ſupponeremus hanc ſucceſſionem
propriè dari ex parte Epiſcoporum, tamen quod
attinet ad iuriſdictionem, de qua ſermo noſter eſt,
non aderat ex parte decedentium Apoſtolorum ali-
quid in quo ab Epiſcopiſ ſuccedi poſſet. Apoſtolo-
rum enim dignitas, & iuriſdictio perſonalis erat,
vtpotè eis propter neceſſitatem illius temporis &
primæ foundationis Eccleſiaſ ſpeciali priuilegio à
Chriſto Domino commiſſa, non vt perpetuè in
Eccleſia, qua talis, duraret; ſed vt cum Apoſto-
lorum perſoniſ extingueretur, prout ſolent priuile-
gia perſonalia iuxta vulgares regulas extingui, niſi
ſtatenus per auctoritatem, & conceſſionem Sum-
mi Pontificiſ in vim humanæ iuriſdictioniſ poſt-
modum concederetur, prout ab eo dependenter
conceditur, quibus rationibus prædictam obiectionem
de ſucceſſione Epiſcoporum ſoluunt eleganter
Sor. dict. col. 5. in fine, Sor. dict. numer. 12. Card.
*Bellarm. dict. cap. 25. & ante eos cenſuerant plu-
res, vt per Cou. eoſdem ſequutus dict. §. 9. nu-
mero ſexto.*

34 Ex quibus clariſ colliges iura ſupra allegata
ad probandam Epiſcoporum ſucceſſionem cum
Sor. & Bellarm. vbi proximè, intelligenda, & re-
ferenda eſſe ad aliam ſucceſſionem, quæ ſcilicet
fit reſpectu Ordiniſ ſacri Epiſcopaliſ, vel ad aliam,
quæ fit ſolum improprie, videlicet per quandam
ſimilitudinem & proportionem, quia nimirum
Epiſcopi poſt Summum Pontificem ſunt Ordina-
rii Principes Eccleſiaſ, ſicut Apoſtoliſ ex priuile-
gio fuerunt ſub Chriſto, & poſtmodum ſub Pe-

tro: prout etiam ob ſimilem proportionem di-
cuntur Preſbyteri ſuccedere ſeptuaginta duobus
diſcipuliſ ex *Anacleto epiſtol. 2. & ex Beda in capit.*
vigeſimo Lucae, cum tamen conſtet Preſbyteros
non potuiſſe propriè ſuccedere illiſ diſcipuliſ reſ-
pectu Preſbyteratiſ, ſiquidem hi non fuerunt
Preſbyteri, nec vllum Ordinem aut iuriſdictionem
à Chriſto ſuſceperunt, immo poſtea eorum
aliqui videlicet Philippus, & Stephanus, & alij ab
Apoſtoliſ Diaconi ordinati fuerunt *Act. 6.*

35 Neque obſtat comparatio ſupra adducta de
ſucceſſione per quam Summi Pontifices Petro
ſuccedunt, ex cuiuſ fundamento, & ratione
probatur eos certam, & inlimitabilem iuriſdi-
ctionem accipere immediatè à iure diuino, prout
Petrus eandem acceperat ab eodem: quia reſ-
ponderetur ex mente *Sor. dict. col. quinta ante finem, &
ex verbis Cardinaliſ Bellarmiſ dicto capite vigeſimo
quinto, col. 2. poſt principium*, magnum eſſe diſcri-
men inter ſucceſſionem, quæ fit Petro, & eam
quæ fit Apoſtoliſ: propter quod de illa ad hanc
argui non poteſt: cum enim Paſtoraliſ Petri di-
gnitas fuerit ei non ſolum tanquam Apoſtolo,
ſed tanquam Chriſti Vicario tradita, & inſtitu-
ta ab eodem Chriſto Domino tanquam ordina-
ria, & perpetuè manſura in Eccleſia iuxta illud,
ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam,
& tibi dabo clauſes Regni Cælorum, iuncta ex-
plicatione *Sor. dict. col. 5. ante finem, & aliorum*
quos reſert *Cou. dict. numero ſexto*, conſequitur
quod dum Romanuſ Pontifex ſuccedit Petro,
ſuccedit eidem, vt Chriſti Vicario, & Paſtori
Ordinario totiuſ Eccleſiaſ, & per conſequens
quod ab illo immediatè habet iuriſdictionem, à
quo eam habuit Petrus: contra vero in Epiſcopiſ
reſpectu Apoſtolorum dicendum eſt iuxta ſupra-
dicta, quia nec ex parte Epiſcoporum datur pro-
pria, ſed tantum ſimilitudinaria ſucceſſio, nec
ex parte Apoſtolorum ſuperſuit aliqua iuriſdictio
Ordinaria, in qua poſſent Epiſcopi ſuccedere,
cum tota fuerit delegata, & à Chriſto Apoſtoliſ
data ex perſonali priuilegio in Eccleſia perpetuè
non duraturo, iuxta ſupra reſoluit *Azor. dicta
parte ſecunda, libro tertio, capit. 30. quaſt. 13. verſ.*
dices: ex quibuſ patet reſponſio ad confirmationem
prædictæ obiectioniſ ſupra relatam.

Conſtat igitur ex huiuſque dictiſ Epiſcopoſ
habere ſuam iuriſdictionem in particulari imme-
diatè à Summo Pontifice, & ab eo dependen-
tem, proindeque eorum poteſtatem iudiciariam
extendi vel limitari ad plures, vel pauciores ef-
fectuſ.

S Y M M A R I U M.

- 1 Epiſcopuſ apud Ethniciſ veteres fuit nomen Magiſtratuſ, cuiuſ erat panis, & caterarum rerum, ad cibum, & victum pertinentem curam habere.
- 2 Epiſcopuſ græcè dictuſ eſt qui Latine dicitur ſpeculator, vel ſuperintendens, eo quod illiſ præcipuum munuſ ſit gregiſ ſibi commiſſi moruſ, & vitam explorare, & inſpicere.
- 3 Summi Sacerdoteſ vocantur Epiſcopi ad differentiam ſimpliciuſ Sacerdotuſ.
- 4 Pontifices tantum, aliquando vero Summi Pontifices nominantur Epiſcopi, cum ipſi eccleſiaſticiſ Ordineſ diſtribuant, diſponant, & præordinatores ſint in cunctiſ.

- 5 Praefules dicuntur Episcopi quia in Concilio praesident.
 6 Antistites appellantur Episcopi, quia ante alios stantes praecedunt populo.
 7 Sanctissimi vocantur Episcopi, quia alios sanctos efficiere debent.
 8 Legati Christi nunquam appellantur Episcopi.
 9 Pastores Episcopi non improprie dicuntur, sicut & subditi eorum similitudine omnes appellantur.
 10 Fratres vocat Episcopos Summus Pontifex quasi sibi aequales, Cardinales vero & Reges filios.
 11 Episcopatu ipso nulla maior dignitas est in Ecclesia, & ideo summus Pontifex hoc nomine non designatur, cum aliquando vel tribus Roma vel Catholica Ecclesia Episcopum se ipsum appellet.
 12 Illustres, & personae egregiae appellantur Episcopi.
 13 Praeco Episcopus dicitur, ut annuntiet populo scelera aliorum.
 14 Sal terra etiam dicitur Episcopus, ut condit aliorum mores sapientissimis institutis, ac praeceptis.
 15 Lucerna super candelabrum posita ideo appellatur Episcopus, ut omnibus luceat probitatis, & doctrina radijs.
 16 Angeli dicuntur Episcopi quia mittuntur, ut nuntij praedicaturi verbum Dei.
 17 Ducis officium habet Episcopus, ut rectum iter subditis ostendat.
 18 Medici appellantur Episcopi, ut sciant attemperare vinum oleo in curandis vulneribus.
 19 Episcopum quem esse oporteat à Christo Domino ostenditur in Evangelio.
 20 Item ab Apostolo multis in locis.
 21 Episcopum custodem, mediatorum Dei, & hominum esse dicit Beatus Clemens Petri Successor.
 22 Episcopum virum divinum, ac divino numine afflatum dicit Dionysius Areopagita.
 23 Episcopum esse dicit Ignatius, qui omni principatui, & potestati supereminet, & quod homini licet, imitator Christi veri Dei, princeps Sacerdotum, Imaginem Dei referens.
 24 Episcopus quot nominibus significetur Nazianzenus, & sacer Basilus ostendunt.
 25 Episcopi dignitas, potestas, & iurisdicção ex institutione Divina presbyteratum supereminet.
 26 Declaratur rex. in c. olim. 95. dist.

DE EPISCOPI NOMINIS ethymologia, & significatione.

CAP. II.

EPISCOPI nomen Graecum est, & apud Ethnicos veteres fuit nomen Magistratus, cuius erat panis, & ceterarum rerum ad cibum, & victum pertinentium curam habere, & ideo Arcadius Iureconsultus recensens munera personalia in l. numerum 2. §. teneat. de munerib. & honorib. sic ait. Episcopi, qui praesunt pani, & ceteris venalibus rebus, quae civitatum populis ad quotidianum victum usus sunt, personalibus muneribus funguntur. Et Cicero scribit lib. 7. ad Atticum epist. 10. Vult me Pompeius esse, quem tota haec campana, & maritima ora habeat immo et ad quem delectus, & summa negotij referatur.

2 Hodie vero vocabulum istud factum est quodammodo proprium Christianae religionis, veteri pene sensu obseruato, translatum à profano civili Magistratu ad sacros Ecclesiae Praefules, & Antistites, eo quod illorum praecipuum munus sit gregis sibi commissi mores, & vitam explorare, & inspicere; & ideo Episcopus graece dictus est, qui latine dicitur Speculator, c. clerici §. Episcopus 21. dist. vel superintendens, cap. qui Episcopatum 8. q. 1. ita hanc Episcopi ethymologiam referunt Hieron. Gig. in tract. de residentia Episcoporum cap. 1. à numero 1. Anastas. German. de sacerdotum immunit. lib. 3. cap. 8. Durand. in rationali diuinorum lib. 2. cap. 11. à numero 1. Alphons. Alvarez. Guero in speculo iuris Pontificij lib. 1. cap. 4. Azgr. instit. moral. p. 2. lib. 3. cap. 27. q. 1. Gonzal. ad reg. 8. Cancellar. glos. 42. numero 18. vnde D. Ambros. de dignitate sacerdotali cap. 6. Episcopum dici putat quasi superinspectorem, ideoque & in folio cum in Ecclesia editiori residere, ut sicut ipse cunctos respicit, ita & cunctorum oculi ipsum respiciant. Speculator item dictus teste Augustin. lib. 1. de ciuitate Dei cap. 9. quasi populorum, quibus praepositus est, obseruator, custos, & praefectus, qui speculetur, & prospiciat populorum subditorum mores, & vitam.

3 Summi Sacerdotes vocantur Episcopi in cap. 1. §. per fontis, de sacra vnctione, & in cap. ult. 3. quast. 1. & in cap. videntes. 12. q. 1. & alijs relatis per Azgr. d. cap. 27. quast. 1. vers. quare Joseph. Ludou. Perusin. decis. 74. numero 11. Ad differentiam simplicium Sacerdotum, quia licet sex sint, quae communiter ad omnes pertinent Sacerdotes, videlicet, catechizare, baptizare, praedicare, conficere, soluere, ac ligare; tamen ad Episcopum nouem specialiter spectant, scilicet, clericos ordinare, virgines benedicere, Pontifices consecrare, manus imponere, basilicas dedicare, degradandos deponere, synodos celebrare, Chrisma conficere, vestes, & vasa sacrare, in fronte chrismare & benedictionem solemnem ante pacem dare cap. perlectis vers. Ad Episcopum 25. distinct. cap. quamuis 68. dist. Summi etiam dicuntur Episcopi, quia ultra eos nullus est Ordo cap. de his, c. manus de consec. dist. 5. Nam Episcopatus est maior ordo, quam sit in Ecclesia Dei glos. verbo Episcopus in proem. lib. 6. glos. verbo de Episcopis in cap. quia periculosum de sentent. excom. eod. lib. Cassan. in catalogo gloriae mundi p. 4. consid. 25.

4 Pontifices etiam appellantur in cap. Pontifices 7. quast. 1. Et in cap. Messana de elect. & in d. c. quia periculosum, ibi, Pontificalis officij, de sentent. excom. in 6. & ista. in d. cap. clerici vers. Pontifex. vocat eos maximos Pontifices, hoc est maximos Sacerdotes, ipsi namque efficiunt Sacerdotes, atque Leuitas: ipsi officia, & ecclesiasticos Ordines distribuunt, & disponunt, & praedicatorum sunt in cunctis, ipsi quod vnusquisque facere debet, ostendunt. Durand. d. cap. II. nu. 3. Azgr. ubi proxime.

5 Praefules dicuntur quoniam in Concilio praesident cap. quod translationem, de tempor. ordinat. Durand. d. cap. II. num. 4.

6 Antistites etiam nominantur, quia ante alios stantes praecedunt populo, vel ab anti, quod est contra quoniam haeticis contradicunt, ut Pastores lupis, Durand. d. cap. II. numero 5.

7 Sanctissimi vocantur in auth. de sanctissimis Episcopis collat. 9. & in clem. 1. §. nec super, de penis. Nam qui alios Sanctos efficere debet, necesse est, ut sit Sanctissimus, & maxima Sanctitate praeful-

etiam functiones ſint de eſſentia muneris Apoſtoli-
ci, & propterea non ſit dubium eaſdem contineri in
ea ſumma poteſtate cum qua Chriſtus miſſus eſt à
Patre, ac eam omnem, quoad erat poſſibile com-
muniſſe, & conceſſiſſe omnibus Apoſtoliſ ut con-
ſtat *Joan. 20.* Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos,
prout ex his & aliis fundamentis reſoluunt plures,
ut per *Sor. d. art. 2. maxime col. 4. in fine, cum ſeqq. Cou.*
*dict. verſ. quarto, Bellarm. dict. libro quarto cap. vige-
ſimo ſecundo in fine, & cap. 23.* & conſtat etiam ex iuri-
bus ſic abſolutè, & abſque vlla vtriuſque poteſtatis
diſtinctione loquentibus, & proinde ſic indiſtinctè
intelligendis in *dict. cap. in nono ibi, pari conſortio, &
in dict. cap. loquitur, ibi, parem poteſtatem, & ibi, pa-
ri conſortio.*

32. Hæc itaque omnia circa Ordinis, & iuriſdi-
ctionis poteſtatem parem Petro, & abſque vlla li-
mitatione in Apoſtoliſ fatemur, ſed non inde ſe-
quitur, idem fore dicendum in aliis Epiſcopiſ,
quamvis dicantur Apoſtoliſ ſuccedere. Nam im-
primis hæc ſucceſſio non eſt propria eo modo,
quo vnus v. g. Rex ſuccedit in omnibus ad an-
teceſſorem pertinentibus, neque enim eis ſucceſ-
ſerunt in dignitate Apoſtolatus, nec in facultate
utendi iuriſdictione ſua, prædicandi, & fundan-
di Eccleſiaſ in toto orbe, quam ipſi Apoſtoliſ imme-
diatè habebant à Chriſto Domino, ut habetur
Matth. ultim. & Matth. ultim. Nec in dono lingua-
rum, & miraculorum, nec in poteſtate ſcribendi
libros canonicos. Deinde ſi Apoſtoliſ propriè ſuc-
cederent, planè hæc ſucceſſio in omnibus Epiſcopiſ
reperiretur, conſequens autem hoc non eſt verum,
ut patet de *Tito, & Timotheo, & aliis*, qui vtpote
iam creati Epiſcopi, quo tempore adhuc vivebant
Apoſtoliſ, non poſſunt dici illiſ ſucceſſiſſe, quia ſci-
licet propriè non ſucceditur niſi præcedenti, & non
exiſtenti.

33. Licet tamen ſupponeremus hanc ſucceſſionem
propriè dari ex parte Epiſcoporum, tamen quod
attinet ad iuriſdictionem, de qua ſermo noſter eſt,
non aderat ex parte decedentium Apoſtolorum ali-
quid in quo ab Epiſcopiſ ſuccedi poſſet. Apoſtolo-
rum enim dignitas, & iuriſdictio perſonalis erat,
vtpotè eis propter neceſſitatem illius temporis &
primæ foundationis Eccleſiaſ ſpeciali priuilegio à
Chriſto Domino commiſſa, non ut perpetuè in
Eccleſia, qua talis, duraret; ſed ut cum Apoſto-
lorum perſoniſ extingueretur, prout ſolent priuile-
gia perſonalia iuxta vulgares regulas extingui, niſi
ſtatenus per auctoritatem, & conceſſionem Sum-
mi Pontificiſ in vim humanæ iuriſdictioniſ poſt-
modum concederetur, prout ab eo dependenter
conceditur, quibus rationibus prædictam obiectionem
de ſucceſſione Epiſcoporum ſoluunt eleganter
Sor. dict. col. 5. in fine, Sor. dict. numer. 12. Card.
*Bellarmin. dict. cap. 25. & ante eos cenſuerant plu-
res, ut per Cou. eoſdem ſequutus dict. §. 9. nu-
mero ſexto.*

34. Ex quibus clariſ colliges iura ſupra allegata
ad probandam Epiſcoporum ſucceſſionem cum
*Sor. & Bellarm. vbi proximè, intelligenda, & re-
ferenda eſſe ad aliam ſucceſſionem, quæ ſcilicet
fit reſpectu Ordiniſ ſacri Epiſcopaliſ, vel ad aliam,
quæ fit ſolum improprie, videlicet per quandam
ſimilitudinem & proportionem, quia nimirum
Epiſcopi poſt Summum Pontificem ſunt Ordina-
rii Principes Eccleſiaſ, ſicut Apoſtoliſ ex priuile-
gio fuerunt ſub Chriſto, & poſtmodum ſub Pe-*

tro: prout etiam ob ſimilem proportionem di-
cuntur Preſbyteri ſuccedere ſeptuaginta duobus
diſcipuliſ ex *Anacleto epiſtol. 2. & ex Beda in capit.*
*vigeſimo Luca, & cum tamen conſtet Preſbyteros
non potuiſſe propriè ſuccedere illiſ diſcipuliſ reſ-
pectu Preſbyteratiſ, ſiquidem hi non fuerunt
Preſbyteri, nec vllum Ordinem aut iuriſdictionem
à Chriſto ſuſceperunt, immo poſtea eorum
aliqui videlicet Philippus, & Stephanus, & alij ab
Apoſtoliſ Diaconi ordinati fuerunt *Act. 6.**

35. Neque obſtat comparatio ſupra adducta de
ſucceſſione per quam Summi Pontifices Petro
ſuccedunt, ex cuiuſ fundamento, & ratione
probatur eos certam, & inlimitabilem iuriſdi-
ctionem accipere immediatè à iure diuino, prout
Petrus eandem acceperat ab eodem: quia reſ-
ponderetur ex mente *Sor. dict. col. quinta ante finem, &
ex verbis Cardinaliſ Bellarmiſ dicto capite vigeſimo
quinto, col. 2. poſt principium*, magnum eſſe diſcri-
men inter ſucceſſionem, quæ fit Petro, & eam
quæ fit Apoſtoliſ: propter quod de illa ad hanc
argui non poteſt: cum enim Paſtoraliſ Petri di-
gnitas fuerit ei non ſolum tanquam Apoſtolo,
ſed tanquam Chriſti Vicario tradita, & inſtitu-
ta ab eodem Chriſto Domino tanquam ordina-
ria, & perpetuè manſura in Eccleſia iuxta illud,
ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam,
& tibi dabo clauſ Regni Cælorum, iuncta ex-
plicatione *Sor. dict. col. 5. ante finem, & aliorum
quos reſert Cou. dict. numero ſexto*, conſequitur
quod dum Romanuſ Pontifex ſuccedit Petro,
ſuccedit eidem, ut Chriſti Vicario, & Paſtori
Ordinario totiuſ Eccleſiaſ, & per conſequens
quod ab illo immediatè habet iuriſdictionem, à
quo eam habuit Petrus: contra vero in Epiſcopiſ
reſpectu Apoſtolorum dicendum eſt iuxta ſupra-
dicta, quia nec ex parte Epiſcoporum datur pro-
pria, ſed tantum ſimilitudinaria ſucceſſio, nec
ex parte Apoſtolorum ſuperſuit aliqua iuriſdictio
Ordinaria, in qua poſſent Epiſcopi ſuccedere,
cum tota fuerit delegata, & à Chriſto Apoſtoliſ
data ex perſonali priuilegio in Eccleſia perpetuè
non duraturo, iuxta ſupra reſoluit *Azor. dicta
parte ſecunda, libro tertio, capit. 30. quaſt. 13. verſ.*
*dices: ex quibuſ patet reſponſio ad confirmationem
prædictæ obiectioniſ ſupra relatam.*

Conſtat igitur ex huiuſque dictiſ Epiſcopoſ
habere ſuam iuriſdictionem in particulari imme-
diatè à Summo Pontifice, & ab eo dependen-
tem, proindeque eorum poteſtatem iudiciariam
extendi vel limitari ad plures, vel pauciores ef-
fectuſ.

S Y M M A R I U M.

1. Epiſcopuſ apud Ethniciſ veteres fuit nomen Magiſtratuſ, cuiuſ erat panis, & caterarum rerum, ad cibum, & victum pertinentem curam habere.
2. Epiſcopuſ græcè dictuſ eſt qui Latine dicitur ſpeculator, vel ſuperintendens, eo quod illiſ præcipuum munuſ ſit gregiſ ſibi commiſſi moruſ, & vitam explorare, & inſpicere.
3. Summi Sacerdoteſ vocantur Epiſcopi ad differentiam ſimpliciuſ Sacerdotuſ.
4. Pontifices tantum, aliquando vero Summi Pontifices nominantur Epiſcopi, cum ipſi eccleſiaſticiſ Ordineſ diſtribuant, diſponant, & præordinatores ſint in cunctiſ.

- 5 Praefules dicuntur Episcopi quia in Concilio praesident.
 6 Antistites appellantur Episcopi, quia ante alios stantes praecedunt populo.
 7 Sanctissimi vocantur Episcopi, quia alios sanctos efficiere debent.
 8 Legati Christi nunquam appellantur Episcopi.
 9 Pastores Episcopi non improprie dicuntur, sicut & subditi eorum similitudine omnes appellantur.
 10 Fratres vocat Episcopus summus Pontifex quasi sibi aequales, Cardinales vero & Reges filios.
 11 Episcopatu ipso nulla maior dignitas est in Ecclesia, & ideo summus Pontifex hoc nomine non designatur, cum aliquando vel tribus Roma vel Catholica Ecclesia Episcopum se ipsum appellet.
 12 Illustres, & personae egregiae appellantur Episcopi.
 13 Praeco Episcopus dicitur, ut annuntiet populo scelera aliorum.
 14 Sal terra etiam dicitur Episcopus, ut condit aliorum mores sapientissimis institutis, ac praeceptis.
 15 Lucerna super candelabrum posita ideo appellatur Episcopus, ut omnibus luceat probitatis, & doctrina radijs.
 16 Angeli dicuntur Episcopi quia mittuntur, ut nuntij praedicaturi verbum Dei.
 17 Ducis officium habet Episcopus, ut rectum iter subditis ostendat.
 18 Medici appellantur Episcopi, ut sciant attemperare vinum oleo in curandis vulneribus.
 19 Episcopum quem esse oportet a Christo Domino ostenditur in Evangelio.
 20 Item ab Apostolo multis in locis.
 21 Episcopum custodem, mediatorum Dei, & hominum esse dicit Beatus Clemens Petri Successor.
 22 Episcopum virum divinum, ac divino numine afflatum dicit Dionysius Areopagita.
 23 Episcopum esse dicit Ignatius, qui omni principatui, & potestati supereminet, & quod homini licet, imitator Christi veri Dei, princeps Sacerdotum, Imaginem Dei referens.
 24 Episcopus quot nominibus significetur Nazianzenus, & sacer Basilus ostendunt.
 25 Episcopi dignitas, potestas, & iurisdiclio ex institutione Divina presbyteratum supereminet.
 26 Declaratur rex. in c. olim. 95. dist.

DE EPISCOPI NOMINIS ethymologia, & significatione.

CAP. II.

EPISCOPI nomen Graecum est, & apud Ethnicos veteres fuit nomen Magistratus, cuius erat panis, & caterarum rerum ad cibum, & victum pertinentium curam habere, & ideo Arcadius Iureconsultus recensens munera personalia in l. numerum 2. §. treuar. de munerib. & honorib. sic ait. Episcopi, qui praesunt pani, & ceteris venalibus rebus, quae civitatum populis ad quotidianum victum usui sunt, personalibus muneribus funguntur. Et Cicero scribit lib. 7. ad Atticum epist. 10. Vult me Pompeius esse, quem tota haec campana, & maritima ora habeat immo et ad quem delectus, & summa negotij referatur.

2 Hodie vero vocabulum istud factum est quodammodo proprium Christianae religionis, veteri pene sensu obseruato, translatum à profano civili Magistratu ad sacros Ecclesiae Praefules, & Antistites, eo quod illorum praecipuum munus sit gregis sibi commissi mores, & vitam explorare, & inspicere; & ideo Episcopus graecè dictus est, qui latine dicitur Speculator, c. clericos §. Episcopus 21. dist. vel superintendens, cap. qui Episcopatum 8. q. 1. ita hanc Episcopi ethymologiam referunt Hieron. Gig. in tract. de residentia Episcoporum cap. 1. à numero 1. Anastas. German. de sacerdotum immunit. lib. 3. cap. 8. Durand. in rationali diuinorum lib. 2. cap. 11. à numero 1. Alphons. Alvarez. Guero in speculo iuris Pontificij lib. 1. cap. 4. Azgr. instit. moral. p. 2. lib. 3. cap. 27. q. 1. Gonzal. ad reg. 8. Cancellar. glos. 42. numero 18. vnde D. Ambros. de dignitate sacerdotali cap. 6. Episcopum dici putat quasi superinspectorem, ideoque & in folio cum in Ecclesia editiori residere, ut sicut ipse cunctos respicit, ita & cunctorum oculi ipsum respiciant. Speculator item dictus teste Augustin. lib. 1. de ciuitate Dei cap. 9. quasi populorum, quibus praepositus est, obseruator, custos, & praefectus, qui speculetur, & prospiciat populorum subditorum mores, & vitam.

3 Summi Sacerdotes vocantur Episcopi in cap. 1. §. per fontis, de sacra vnctione, & in cap. ult. 3. quast. 1. & in cap. videntes. 12. q. 1. & alijs relatis per Azgr. d. cap. 27. quast. 1. vers. quare Joseph. Ludou. Perusin. decis. 74. numero 11. Ad differentiam simplicium Sacerdotum, quia licet sex sint, quae communiter ad omnes pertinent Sacerdotes, videlicet, catechizare, baptizare, praedicare, conficere, soluere, ac ligare; tamen ad Episcopum nouem specialiter spectant, scilicet, clericos ordinare, virgines benedicere, Pontifices consecrare, manus imponere, basilicas dedicare, degradandos deponere, synodos celebrare, Chrisma conficere, vestes, & vasa sacrare, in fronte chrismare & benedictionem solemnem ante pacem dare cap. perlectis vers. Ad Episcopum 25. distinct. cap. quamuis 68. dist. Summi etiam dicuntur Episcopi, quia ultra eos nullus est Ordo cap. de his, c. manus de consec. dist. 5. Nam Episcopatus est maior ordo, quam sit in Ecclesia Dei glos. verbo Episcopus in proem. lib. 6. glos. verbo de Episcopis in cap. quia periculosum de sentent. excom. eod. lib. Cassan. in catalogo gloriae mundi p. 4. consid. 25.

4 Pontifices etiam appellantur in cap. Pontifices 7. quast. 1. Et in cap. Messana de elect. & in d. c. quia periculosum, ibi, Pontificalis officij, de sentent. excom. in 6. & ista. in d. cap. clericos vers. Pontifex. vocat eos maximos Pontifices, hoc est maximos Sacerdotes, ipsi namque efficiunt Sacerdotes, atque Leuitas: ipsi officia, & ecclesiasticos Ordines distribuunt, & disponunt, & praedicatorum sunt in cunctis, ipsi quod vnusquisque facere debet, ostendunt. Durand. d. cap. II. nu. 3. Azgr. ubi proxime.

5 Praefules dicuntur quoniam in Concilio praesident cap. quod translationem, de tempor. ordinat. Durand. d. cap. II. num. 4.

6 Antistites etiam nominantur, quia ante alios stantes praecedunt populo, vel ab anti, quod est contra quoniam haeticis contradicunt, ut Pastores lupis, Durand. d. cap. II. numero 5.

7 Sanctissimi vocantur in auth. de sanctissimis Episcopis collat. 9. & in clem. 1. §. nec super, de penis. Nam qui alios Sanctos efficere debet, necesse est, ut sit Sanctissimus, & maxima Sanctitate praeful-

gere debet is, qui velut sol quidam Sanctitatis, in omnes alios tanquam lydera quadam Sanctitatis suæ radios emittere tenetur: hinc rectè *Eccles.* 24. dicitur: Ab immundo quis mundabitur? cui simile est illud *Greg. mon. lib. 7.* Manus fordida aliam non lauat, & oculus plenus puluere, maculam non confiderat, ita mundus debet esse, qui vult aliena corrigere.

8 Legati Christi nonnunquam appellantur prout in cap. accusatio quoque in fine, 2. q. 7. & in d. Clem. 1. specul. in tit. de legatis §. 1. *Alphonſ. Aluarez Guerrero in specula iuris Pontificij lib. 1. cap. 28. paulò post princip.*

9 Pastores Episcopi non impropiè dicuntur, sicut & subditi eorum similitudine oues appellantur ab ipso Christo Domino *Ioan. 11. & 21.* & ibi omnes sacri interpretes, neque vero secundum illam abusiuam significationem, qua Dominus gregis pastor dicitur, vt Iacobi filij ad Pharaonem dixerunt: Pastores sumus, quia per famulos ducebant gregem, & factu, lanaque fruebantur; sed potius officio, & cura, quam bonus Pastor per se ipsum, non vt mercenarius debet exhibere, vigiliasque perferre, vt Episcopi nomen sonat, idest Speculator, vt supra diximus, & vt pascere sonat, idest, per prata scripturæ gregem deducere, cuiusque fontibus potare, atque oleo scabiem inungere, docendo verbo, bonorumque operum exemplo, verbi Dominici prædicatione, ac Sacramentorum administratione, vt Pastoris officij esse proprium docet, & monet, ac sapius inculcat *Concil. Trident. sess. 6. de reformat. cap. 1. & sess. 23. de reformation. cap. 1. prosequuntur sor. de iustit. lib. 10. quæst. 3. art. 1. ad med. Fusch. de P'stitat. lib. 1. cap. 4. a numero 23. & lib. 2. cap. 33. numero 20. faciunt multa, quæ de pascendi verbo in prædicta Christi Domini auctoritate explicat Cardin. Bellarm. tom. 1. de Romani Pont. lib. 3. c. 15. In cuius officij Pastoralis signum baculum pastorale dari Episcopis notissimum est, & explicat rex. in cap. unico in fine, de sacra P'nt. Durand. in rationali diuin. lib. 3. c. 15. Guido Panzrola in thesauro variarum lect. lib. 1. cap. 19. melius Durantus de ritibus Ecclesiæ lib. 2. c. 9. a numero 36. apud quos videbis rationem, & veritatem illius historię, cuius meminit rex. in d. cap. uni. quare scilicet Romanus Pontifex baculo non utatur, cum tamen primus sit, & supremus Pastor vniuersalis Ecclesiæ, vt eruditè comprobatur Bonif. VIII. in Extravagan. vnam sanctam, de maiorit. & obed. inter communes.*

10 Fratres vocat Episcopus Summus Pontifex, quasi sibi æquales, Cardinales verò, & Reges filios cap. quam grauis 6. de crimine falsi, Felin. in proam. Decretal. numero 1. Deci. in cap. cum venerabilis numero 2. de except. Cosm. in pragmat. tit. numero Cardinalium, gloss. Cardinales.

11 Nam cum nulla maior dignitas sit in Ecclesia ipso Episcopatu cap. 1. de privileg. cap. pen. de prebend. Summus ipse Pontifex hoc nomine non dedignatur, aliquando enim vel Urbis Romæ, vel Catholicæ Ecclesiæ Episcopum se ipsum appellat cap. si Episcopus 2. q. 9. cap. transmarinos cap. Aphas 98. distin. Gambart. de casibus reseruatis cap. 1. numero 7. & 8.

12 Illustres dicuntur Bart. in l. omnes populi q. 4. ff. de iustit. & iure, quamuis Bald. in l. ad similitudinem C. de Episcop. & cler. velit Episcopum esse similem illustri personæ, non tamen esse illu-

strem. Vocantur etiam personæ egregiæ, ad quos si testes esse velint, mitti debet instrumentum, vt in domibus suis testimonium reddant, si velint, gloss. in l. ad egregias ff. de iureiur. Azgr. d. cap. 17. q. 1. propè finem.

13 Præco etiam Episcopus dicitur, vt annuntiet populo scelera eorum prout *Isai. dixit cap. 58.*

14 Relatus in c. si rector 43. dist. Sal terræ *Matth. 5.* vt condit aliorum mores sapientissimis institutis, ac præceptis.

Lucerna super candelabrum posita, *Matth. eod. cap. 5.*

15 Vt omnibus luceat probitatis, & doctrinæ radijs. Angeli dicuntur *Lucæ 9.*

16 Quia mittuntur, vt nuntij prædicaturi verbum Dei.

17 Habet officium ducis, vt rectum iter subditis ostendat, nec (quod verendum est) cæcus cæco ducatum præbeat, atque ambo in foueam cadant cap. post translationem vers. item si quis, de re iur. cap. cum sit de ar. re, & qualis.

18 Medici, vt norint attemperare vinum oleo in curandis vulneribus cap. disciplina distin. 45. Militis armati, Custodis, Leonis, Angeli, & aliorum quæ à S. Gregorio Nazianzeno connumerantur in carmine ad Episcopos; vt sua insuperabili potestate demonum impetus infringat; & in summa quot sunt necessitates hominum, tot fere nomina attributa sunt Episcopis, ex earum similitudine, vt norint se totidem officia obtinere, quæ ne singula prosequamur, cum se in omnes fere causas, actiones, tempora, personas, ac diœcesis suæ necessitates effundant; intra commodioribus locis tractabimus.

19 Episcopum igitur Summus ipse Pontifex Christus Dominus *Ioan. 10.* eum esse dicit, qui sit ille bonus Pastor ouium, qui intret per ostium, quod ostium Christus est, & non aliunde, Cui ostiarius Spiritus Sanctus aperiat: qui cognoscat oues suas, & cognoscat cum oues eius; nominatim vocet eas, & vocem eius audiant, dux earum sit, vadat ante eas, & oues eum sequantur, quia vocem eius ex frequenti doctrina, & verbi prædicatione cognoscunt: qui non modo mercedem fluxam, & caducam non respiciat, non modo laboribus non defatigetur, non modo opibus, & facultatibus suis non parcat, honoremque suum non querat, lupis non cedat, aut oues non deserat; non modo infamiam, paupertatem, exilium, carcerem non metuat; sed vitam etiam ipsam, atque animam, (si ita opus sit) libenter, & promptè pro ouibus suis ponat, atque profundat *Matth. 5.* Qui sit sal illud terræ, condiendo, & ab omni labe conservando omni Christiano populo comparatum *Ioan. 8.* Qui sit lux mundi. Lucerna super candelabrum posita, quæ omnia immunda purget, sterilia fecundet, errantia illustret, mœsta exilaret, latentia prodant, ac in lucem proferat: Qui sit illa ciuitas inexpugnabilis in monte posita, vnde quæque illustris, & quæ obscurari nullo modo possit, *Matth. 5.* Oculi vniuersi, quo sano, & simplici totum corpus sit lucidum, quo deprauato, & lipiente totum futurum sit tenebrosum. *Mat. 6.* Qui clauis Regni cœlestis habeat, vt cui aperiat apertum sit, cui claudat perpetuò sit obleratum; qui potestate ligandi, & soluendi sit præditus, vt quodcunque ligauerit super terram,

sit ligatum in caelis, & quodcumque soluerit in terris, sit solutum & in caelis, quorum detineat peccata detenta sint; quorum dimiserit, dimissa sint; *Ioann. 20.* quem qui audit Christum audit, quem qui spernit, Christum, & qui misit eum, Deum Patrem spernit, & conculcat, *Luca 10.* Qui fidelis sit seruus & prudens, quem constituit Dominus super familiam suam, ut det illi cibum tempore opportuno, *Matth. 24.* Qui sit operarius messis eius, ut fructum afferat, & fructus eius maneat *Ioann. 15.* Qui de mundo non sit, sicut & Christus de mundo non est. *D. Ioannis 17.*

20 Hunc eundem Paulus hominem dicit esse ex hominibus assumptum, pro hominibus constitutum in his, quae sunt ad Deum, ut offerat dona, & sacrificia pro peccatis, qui condolare possit ijs, qui ignorant, & errant, ut qui, & ipse circumdatus est infirmitate, & propterea debet exorare atque offerre, quemadmodum pro populo, ita etiam pro semetipso pro peccatis: qui non sumat sibi cum honorem, sed vocetur tanquam Aaron 1. *Paralipom. 23.* Nam & Christus non semetipsum clarificauit, ut Pontifex fieret, sed qui loquutus est ad eum, Filius meus es tu, ego hodie genui te, *Psalm. 2.* Tu es Sacerdos in aeternum secundum ordinem Melchisedech. *Psalm. 109.* Qui sit minister, & adiutor Dei, ac dispensator ministeriorum eius *Apost. 1. ad Corinth. 4.* Sapientibus, & insipientibus debitor, *idem ad Roman. 1.* cui datum est ministerium reconciliationis, & posuit Deus verbum reconciliationis in ore eius: qui legatione fungatur pro Christo, tanquam Deo exhortante per os eius *2. Corinth. 5.*

21 Illum etiam Clemens Petri Successor *const. Apost. lib. 2. cap. 30.* omnis sacrae scientiae custodem esse dicit, mediatorem Dei, & hominum, in eo, quod ad eum facit, ministerio, doctorem pietatis, secundum Deum parentem nostrum, qui per aquam, & Spiritum regeneret nos in ius adoptionis filiorum Dei, Principem & Ducem populi Dei, Regem, atque Dynastam *Origen tractat. 10.* hoc est, terrestrem Deum, post Deum, cui à nobis primus debeatur honos, de eo enim, & illis similibus scriptum esse docet *Psalm. 18.* Ego dixi, Dij estis, & filij Altissimi omnes vos. Et illud *Exod. 20.* Dij non maledices. Qui primum in omnibus locum teneat, diuini tenoris, quantum homini fas est, particeps, vniuersi Cleri caput, totius autem populi, in his quae sunt ad Deum, Princeps.

22 Item Dionysius *Aeropagita de caelesti hierarchia cap. 1.* Episcopum dicit esse virum diuinum, diuino numine afflatum, qui omni sacra disciplina sit praeditus, perficiens ea, quae perficiuntur, omnemque Sacerdotalem doctrinam complexus; tradens item sacra pro cuiusque eorum dignitate, qui scienter, & integrè praediti sunt Sacerdotum perfectione, atque virtute, & in quo omnis, quae eum attingit hierarchia, pure absoluitur, & cognoscitur.

Diuis vero Ignatius *Ioannis discipulus in epist. ad Smirnaenses* definiens Episcopum esse dicit, qui omni principatui, & potestati supereminet, & quoad homini licet, imitator Christi veri Dei, princeps Sacerdotum, imaginem Dei referens; Dei quidem propter principatum, Christi vero

propter Sacerdotium. Nec enim Rege quisquam praestantior, aut quisquam similis ei in rebus creatis, nec Episcopo quicquam maius in Ecclesia, qui Deo consecratus est pro totius mundi salute: quem qui honorat, à Deo honorabitur; qui ignominia afficit, à Deo punietur, sine quo nihil faciendum censet earum rerum, quae ad Ecclesiam spectant, neque baptizandum, neque offerendum, neque sacrificium immolandum, neque oblationem celebrandam, neque coniugij vnitatem faciendam, ut coniugium sit secundum Deum, non secundum carnem. Qui vbi comparet, ibi omnis sit Christiani populi multitudo; quemadmodum vbi Christus ibi omnis astat exercitus caelestis, veluti Imperatori potestatis diuinae, omnisque intellectualis naturae gubernatori dispensatorique, quem vereri oportet ut Christum. Sic enim nobis praecipunt diuini Apostoli. Cui qui non obtemperet, ille sine Deo est, pietatis expers, Christum spernens, eiusque ordinationi resistens, sine quo nulla est Ecclesia, nulla Sanctorum congregatio; absque cuius auctoritate, qui agit, foris est, inquinatam habet conscientiam, infideli deterior: qui enim Christi sunt, Episcopi sunt: qui vero ab illo declinant, & cum impijs communionem amplectuntur hi cum illis excidentur, nec enim Christi agricultura sunt, sed diaboli semen. Sacerdotium enim est, omnium bonorum, quae in homine sunt, supremus apex; qui aduersus illud facit, non hominem ignominia afficit, sed Deum, & Christum I E S V M, primogenitum, qui natura solus est primus, & Summus Sacerdos. Laici enim Diaconis, Diaconi Presbyteris, Presbyteri Episcopis, Episcopus Christo, ut ipse Patri, subiicitur.

23 Pulcherrimè Nazian. in *Apologetico primo*, & in oratione de laudibus *Athanasij*: in funere item parentis, & in exhortatione ad Episcopos, atque sacer *Basilium in epist. 61.* eundem Episcopum depingentes illum appellare solent Angelum Dei, candelabrum in Ecclesia Christi, Sacerdotem incruentata sacrificia offerentem, illustrem animarum custodem, magni Dei figmentum in manibus suis portantem, Deum hominibus conciliantem, immortalis vitae Doctorem: magnam vocem, & tubam, sermonum Regalium viuificantem virtutem, columnam, & firmamentum in domo Dei, scopulum eminentem, qui omnes fluctus errorum, & persecutionum excipiat, frangat, & à populo Dei arecat: terrorem haereticorum, custodem patriarum legum, omnis nouitatis hostem, securim petram scindentem, linguam flumini irriganti similem, cordis profunditatem, fulgur celeritatis, sacri consilij apicem, sermonum mysticorum interpretem, ignem malae & vitiole materiae purgantem, ventulabrum, quo à grauibz dogmatibus leuia discernuntur, gladium vitij radices excidentem, percutientibus Adamantem, dissi-deantibus omnia inungentem Magnetem, veteris vitae, & doctrinae exemplum ad quem item omnes necessitates suarum nominibus confugientes eum coniuges moderatorem, monachi legislatorem, simplices itineris ducem, speculationi dediti Theologum, hilares frenum, calamitosi consolatorem, canicis baculum, iuuentus magistrum, pauperes suppeditatorem, diuites dispen-

- 24 Canonici Clericos Ecclesiarum inferiorum, vel alios extraneos ad coeligendum an possint admittere sub distinctione resoluuntur.
- 25 Consuetudo specialis inducere, & efficere potest, ut Clerici aliarum Ecclesiarum, vel alias extranei, cum ipsis ad coeligendum admittantur.
- 26 Laici ius eligendi Episcopum consuetudine acquirere non possunt.
- 27 Consuetudo eligendi Episcopos ad Capitulum, & ad Canonicos spectans duravit usque ad tempora Bonifacii VIII. & Clementis V.
- 28 Electionis canonica consuetudo solum in Germania servatur.
- 29 Reges Hispanie, & Lusitanie nominandi, & presentandi Episcopos in Ecclesiis Cathedralibus quod ius habeant, ostenditur.
- 30 Hispanie Reges à Carolo Magno privilegium nominandi ad Ecclesias Cathedralibus non acceperunt.
- 31 Eligendi seu nominandi ius super Cathedralibus competens Imperatoribus, Regibus & alijs Principibus in generalibus derogationibus non continetur.
- 32 Inspectio ad Reges, & alios Principes spectans non comprehenditur in reservationibus, quæ per Regulas Cancellarie factæ sunt.
- 33 Lusitanie Reges in Cathedralibus eligendi Episcopos inspatronatus, & privilegium obtinuerunt, quia vel Ecclesias dotarunt, fundarunt, aut ab hostium potestate liberatas erexerunt, vel proprijs redditibus auxerunt.
- 34 Declaratur tex. in cap. nobis 25. de Inspectio.
- 35 Electionem Episcoporum ad populum iure diuino pertinere falsè contendunt huius tempestatis heretici.
- 36 Respondetur ad fundamenta hereticorum, & numero 37. & 38.
- 39 Episcopi sibi eligere vel nominare successores non possunt, nisi quatenus ex concessione Pontificis eis fuerit specialiter permittum, & num. 40.
- 41 Successores Diuus Augustinus, ac Beatus Valerius sibi elegerunt ex concessione Romani Pontificis, ut aliqui putarunt, vel melius secundum alios sibi successores solum non elegerunt, sed potius personas à se propositas Clerum, & populum per acclamationem consentiens elegerunt.
- 42 Potestas assumendi Episcopos ad solum Pontificem lege diuina immediate pertinet, vel ad eos, quibus concessum.
- 43 Clemens an Diui Petri successor extitisset, ostenditur.

DE EPISCOPORVM Electione.

CAP. III.

POSTOLI auctoritate accepta à Christo Domino in sui locum Episcopos elegerunt, & creauerunt, nam singuli eorum idoneos præfecerunt Ecclesiarum Pastores, qui in c. quorum vices 68. dist. dicuntur Apostolorum locum tenere.

2 Deinde vero primis illis Episcopis, quos creau-

runt Apostoli vita functis, totum ius eligendi, & creandi Episcopos ad Romanum Pontificem pertinuit, tanquam ad Successorem Petri, cui data est à Christo Domino summa potestas in totam Ecclesiam, prout dicitur in cap. omnes 21. dist. semper enim, & omni tempore prouiso omnium beneficiorum, & Ecclesiarum, etiam Cathedralium, Metropolitanarum, aut Primatum sint, ad Summum Pontificem pertinuerunt, & usque in hanc diem pertinent: tum ex plenissima illa potestate à Christo Domino data Petro, & Successoribus, ut in eodem proposito expendit Pontifex in cap. 1. 22. dist. tum quia, licet fateri oporteat Episcopalem dignitatem lege diuina fuisse institutam distinctam à Presbyteris inferioribus, ut definit Concil. Tridentin. sess. 23. cap. 4. & can. 6. & 7. & dixi supra cap. 1. & 2. diuisio tamen plebium, & diocesium, ac erectio, & distinctio beneficiorum ab Apostolis, eorumque Successoribus, atque ita ab Ecclesia, & iure ecclesiastico facta noscitur, ut probant rex. in d. cap. 1. 22. dist. & in cap. 1. cum seqq. 80. dist. & ostendam infra cap. 7.

3 Postea vero secundum varia tempora diuersi modi in electionibus Episcoporum ab ipso Summo Pontifice fuerunt præscripti, & iuxta varias pro temporum occurrentes circumstantias varijs personis ius eligendi Episcopos ab eodem Pontifice concessum, siue permittum reperitur.

4 Primis enim illis temporibus totius Cleri, & populi auctoritate electiones Episcoporum fiebant: ut constat ex auctoritate antiquissimorum Pontificum, nam Anacletus Pontifex V. à Petro, qui circa annum centesimum Christi Romanæ præfuit Ecclesiæ, hoc satis deciderit ut refertur in cap. ult. 79. dist. dum ait, electionem, (sic enim legendum est, non electionem cum Petro Gregor. ad Decretal. tract. de elect. cap. 5. numero 2.) Summorum Sacerdotum sibi Dominus reseruauit, licet electionem bonis Sacerdotibus, & spiritualibus populis concessisset: consonant sequentes Pontifices Stephanus I. in cap. nosce ibi, conuocato Clero, & populo, Cælestinus I. in cap. cleri, Leo I. in cap. vota cum seqq. 63. dist. & est optimum Concilij Toletani decretum in cap. ultim. §. sed nec 51. dist. Qui mos, & consuetudo ex D. Pauli iuuatur auctoritate 1. ad Timoth. 3. dum in ordinatione Episcoporum requirit, ut habeant bonum testimonium, etiam ab ijs qui foris sunt. Item D. Hieronymus relatus in cap. licet 8. q. 1. ibi, & populi præsentia, iuncto ibi, nequa postmodum retractatio cuiquam, ne quis scrupulus resideret, & Gratianus in cap. qui longe in fine ibi, tunc enim in Ecclesia Dei rite præficietur Antistes, cum populus pariter in eum acclamauerit; quem clerus communi voto elegit, 63. dist. explicat bene Per. Gregor. d. cap. 5. numero 10. & 16. vbi rei historiam late prosequitur, eandemque resolutionem agnoscunt Francisc. Bursat. cons. 126. à numero 8. Azor. institut. moral. p. 2. lib. 3. cap. 17. q. 3.

5 Rectè aduertentes non pariformiter, sed diuersimode hanc electionem Clero, & populo datam esse, aliquando vero Clero, & populo pariter datam fuisse, itaut tam hi, quam illi Episcopum nominarent, designarent, & elegerent cap. Episcopos, ibi, post electionem Cleri & populi, cap. lectus ibi, Clerum, & plebem, eundem Ecclesiæ elegisse, 63. dist. cap. factus ibi,

fatorem, viduæ patronum, pupilli patrem, peregrini hospitem, fratres fratrum amatorem, agrotantes medicum, ſani valetudinis cuſtodem appellant. Nam vt ipſe Saluator ait *Matth. 5.* Episcopuſ eſt velut ciuitas quædam ſupra montem poſita, ad quam omnes in anguſtijs tum corporis, tum animæ conſtituti confugere, & velut ſons quidam publicus, vnde omnes ſitientes bibere, & vt communis quædam medicamentorum omnium apotheca, vnde ægri omnes morborum ſuorum remedia expetere debeant, à quo cæci lumen, paruuli doctrinam, dubij conſilium, inopes ſubſidium, viduæ protectionem, & varijs tentationibus ac ſerupulis, & tribulationibus preſſi medicinam pariter, & auxilium quærere debent.

26 Ex quibus colligere quam magna ſit Episcoporum dignitas, poteſtas, & iuriſdictio, quos Presbyteris Superiores eſſe ex inſtitutione diuina diſtiniuit *Concil. Tridentin. ſeſſ. 23. cap. 4. & can. 6. & 7.* & contra antiquos, & noſtræ ætatis hæreticos latè comprobat *Cardin. Bellarmin. controuerſ. Cathol. tom. 1. lib. de Clericis cap. 14.* & ante eum *Petr. Ser. de Sacram. Ordinis diſt. 1. lect. 2. Caſtro aduerſus hæreſes verbo Episcopuſ,* & alij de quibus *Henric. in ſum. lib. 10. cap. 7. §. 2. lit. M. Sot. tom. 4. de Penit. diſput. 25. ſect. 1. à numero 4.* Non obſtat *tex. in c. olim. 95. diſt. vbi D. Hieronymuſ* in hæc verba; olim idem erat Presbyter, qui & Episcopuſ; quia reſpondetur ſecundum *D. Thom. tantummodo Diuini Hieronymuſ dicere nomina Episcoporum, & Presbyterorum ab Apoſtolorum tempore incæpiſſe, non vero rem ſeu dignitatem ipſam Episcopalem: vel quod primo tempore omnes Presbyteri ſimul eſſent Episcopuſ, & poſtea ad ſchiſma vitandum aliqui in Presbyteratu ſolum, alij in Episcopos cæperint ordinari, ſequitur *Turrecremata de poteſtate Eccleſiæ libro primo capite ſeptuageſimo octauo.* Vel reſpondetur quod magis placet *Bellarmino vbi proxime obiecti. 6. nunquam D. Hieronymuſ negaſſe Episcopos Presbyteris quoad Ordinis poteſtatem eſſe ſuperiores, vt Ariuſ negabat, & alij negant hæretici; ſed ſolum egſſe de poteſtate iuriſdictionis, & regiminis, vt deducitur ex verbis diſt. capit. olim, ibi, vnus de Presbyteris ſupponeretur omnibus, & quia conſtat ex c. legimus 93. diſtin. intentum Hieronymi eſſe reſellere audaciam Diaconorum, qui ſe Presbyteris ſuperiores eſſe contendebant, & inter alia illud adducit argumentum, quod in Eccleſia primitiua nomen Episcoporum, & Presbyterorum non erat diſtinctum, & ad presbyteros, & Episcopos pertinebat Eccleſiarum regimen ſecundum diuerſas functiones de quibus cap. ſeq. Diaconorum vero munus ſolum erat menſis miniſtrare, non profanis quidem, & conuiuijs, vt impie Lutheruſ, & inconfiderate *Cæſar. tradunt: ſed altari aſſiſtendo Sacerdoti celebranti, & Sacram. Euchariſtiam fidelibus diſtribuendo, vt melius contra eos comprobat *Pygi. lib. 2. cap. 4. verſ. neque eſt, Bellarmin. vbi proxime c. 13.* Quod vero realiter diſtinctuſ eſſet ex Chriſti inſtitutione vterque graduſ nunquam negauit *D. Hieronymuſ, quod ſi in aliquo minus tribuit iuriſdictioni Episcoporum, quam poſtea declarauit Eccleſia in re illis temporibus non admodum perſpicua, non ideo dicendum eſt cum Aereo, vel hæreticis ſenſiſſe, vt contra *Mich. de Medina benè aduertit Bellarmin. vbi proxime, & ante eum latè *Pygi. d. lib. 2. cap. 9.******

S V M M A R I V M.

- 1 Apoſtoli auctoritate accepta à Chriſto Domino in ſuiſ locum Episcopos elegerunt, & crearunt.
- 2 Episcopuſ, quos crearunt Apoſtoli, vita ſanctiſſi, totum ius eligendi, & creando Episcopos ad Romanum Pontificem pertinet, tanquam ad Succeſſorem Petri.
- 3 Papa ſecundum varia tempora, ac varias temporum occurrentes circumſtantias diuerſis perſonis ius eligendi Episcopos conceſſit, vel permiſit.
- 4 Episcoporum electioneſ primò Eccleſiæ temporibus totius Cleri, & populi auctoritate fiebant.
- 5 Electioneſ Episcoporum aliquando Clero, & populo dabantur, vt tam hi, quam illi Episcopum nominarent, & eligerent aliquando vero, vt Cleruſ eligeret, populuſ ne conſentiret.
- 6 Principes ſeculares aliquando auctoritate propria electionem, & nominationem Episcoporum faciebant; aliquando vero ipſa Romana Eccleſia poteſtatem eis eligendi & nominandi Episcopos concedebat.
- 7 Hiſpaniarum Regibus à Romano Pontifice privilegium fuit indultum eligendi, & nominandi Episcopos.
- 8 Principibus aliquando conceſſum fuit, vt electio à Clericis facta valida non eſſet, niſi Principis accedat conſenſuſ.
- 9 Eligendi Episcopos poteſtas Laicis conceſſa vel permiſſa, quoad populoſ, & ſeculares Principes abrogata noſcitur, optimis rationibus.
- 10 Eligendi Episcopos abrogata Laicis poteſtate illa penes omnes Clericos, & Religioſos remanſit, & in ea poſtea Clerici à Religioſis ſunt ſeparati.
- 11 Eligendi demum Episcopos poteſtas ad ſolum Collegium in Collegiatis, & ad ſolum Capitulum in Cathedralibus redacta fuit.
- 12 Papa electio licet olim fieri non poſſet à ſolis Cardinalibus, ſed adhibere oportere Clericos Cardinales, & totiuſ Cleri, & populi conſenſum, poſtea tota ad ſolum Cardinalium Collegium redacta fuit.
- 13 Papam ſoli Cardinales eligunt, non Conciliuſ generale, ſi tempore, quo fuerit congregatum Apoſtolica ſedes vacauerit.
- 14 Gratiani Canoneſ in decreto inſerti nullam habent in iuriſ auctoritatem.
- 15 Auſtor cap. 1. de electione, non conſtat quiſ fuerit.
- 16 Eligendi Episcopum poteſtas non omnibus Clericis Cathedralium, ſed ſolum earum Canoniciſ, ſeu Capituluſ facta eſt.
- 17 Canonici proprie dicuntur, qui de Capituluſ ſunt.
- 18 Dignitateſ, quæ de communi menſa præbendam non habent, licet habeant ſtatum in choro, vocem non habent, nec in Capituluſ, nec in Episcopuſ electione.
- 19 Episcoporum ad electionem Canonici, qui in pupillari ætate exiſtant, vocandi non ſunt.
- 20 Pupilli ad emphyteuſim quare poſſint nominare oſtenditur.
- 21 Furiuſ eligere non poſſunt.
- 22 Canonici dum in Subdiaconatuſ Ordine conſtituti non eſt, nec vocem habent in Capituluſ, nec eligere poſſunt cum declarationibus ibi poſitis.
- 23 Canonici ſupernumerarij, item ſuſpenſi, vel excommunicati an poſſint eligere remiſſiſ.

- 24 Canonici Clericos Ecclesiarum inferiorum, vel alios extraneos ad coeligendum an possint admittere sub distinctione resoluitur.
- 25 Consuetudo specialis inducere, & efficere potest, ut Clerici aliarum Ecclesiarum, vel alias extranei, cum ipsis ad coeligendum admittantur.
- 26 Laici ius eligendi Episcopum consuetudine acquirere non possunt.
- 27 Consuetudo eligendi Episcopos ad Capitulum, & ad Canonicos spectans duravit usque ad tempora Bonifacii VIII. & Clementis V.
- 28 Electionis canonica consuetudo solum in Germania servatur.
- 29 Reges Hispanie, & Lusitanie nominandi, & presentandi Episcopos in Ecclesiis Cathedralibus quod ius habeant, ostenditur.
- 30 Hispanie Reges à Carolo Magno privilegium nominandi ad Ecclesias Cathedralibus non acceperunt.
- 31 Eligendi seu nominandi ius super Cathedralibus competens Imperatoribus, Regibus & alijs Principibus in generalibus derogationibus non continetur.
- 32 Inspectio ad Reges, & alios Principes spectans non comprehenditur in reservationibus, quæ per Regulas Cancellarie factæ sunt.
- 33 Lusitanie Reges in Cathedralibus eligendi Episcopos inspatronatus, & privilegium obtinuerunt, quia vel Ecclesias dotarunt, fundarunt, aut ab hostium potestate liberatas erexerunt, vel proprijs redditibus auxerunt.
- 34 Declaratur tex. in cap. nobis 25. de Inspectio.
- 35 Electionem Episcoporum ad populum iure diuino pertinere falsè contendunt huius tempestatis heretici.
- 36 Respondetur ad fundamenta hereticorum, & numero 37. & 38.
- 39 Episcopi sibi eligere vel nominare successores non possunt, nisi quatenus ex concessione Pontificis eis fuerit specialiter permittum, & num. 40.
- 41 Successores Diuus Augustinus, ac Beatus Valerius sibi elegerunt ex concessione Romani Pontificis, ut aliqui putarunt, vel melius secundum alios sibi successores solum non elegerunt, sed potius personas à se propositas Clerum, & populum per acclamationem consentiens elegerunt.
- 42 Potestas assumendi Episcopos ad solum Pontificem lege diuina immediate pertinet, vel ad eos, quibus concessum.
- 43 Clemens an Diui Petri successor extitisset, ostenditur.

DE EPISCOPORVM Electione.

CAP. III.

POSTOLI auctoritate accepta à Christo Domino in sui locum Episcopos elegerunt, & creauerunt, nam singuli eorum idoneos præfecerunt Ecclesiarum Pastores, qui in c. quorum vices 68. dist. dicuntur Apostolorum locum tenere,

2 Deinde vero primis illis Episcopis, quos creau-

runt Apostoli vita functis, totum ius eligendi, & creandi Episcopos ad Romanum Pontificem pertinuit, tanquam ad Successorem Petri, cui data est à Christo Domino summa potestas in totam Ecclesiam, prout dicitur in cap. omnes 21. dist. semper enim, & omni tempore prouiso omnium beneficiorum, & Ecclesiarum, etiam Cathedralium, Metropolitanarum, aut Primatum sint, ad Summum Pontificem pertinuerunt, & usque in hanc diem pertinent: tum ex plenissima illa potestate à Christo Domino data Petro, & Successoribus, ut in eodem proposito expendit Pontifex in cap. 1. 22. dist. tum quia, licet fateri oporteat Episcopalem dignitatem lege diuina fuisse institutam distinctam à Presbyteris inferioribus, ut definit Concil. Tridentin. sess. 23. cap. 4. & can. 6. & 7. & dixi supra cap. 1. & 2. diuisio tamen plebium, & diocesium, ac erectio, & distinctio beneficiorum ab Apostolis, eorumque Successoribus, atque ita ab Ecclesia, & iure ecclesiastico facta noscitur, ut probant rex. in d. cap. 1. 22. dist. & in cap. 1. cum seqq. 80. dist. & ostendam infra cap. 7.

3 Postea vero secundum varia tempora diuersi modi in electionibus Episcoporum ab ipso Summo Pontifice fuerunt præscripti, & iuxta varias pro temporum occurrentes circumstantias varijs personis ius eligendi Episcopos ab eodem Pontifice concessum, siue permittum reperitur.

4 Primis enim illis temporibus totius Cleri, & populi auctoritate electiones Episcoporum fiebant: ut constat ex auctoritate antiquissimorum Pontificum, nam Anacletus Pontifex V. à Petro, qui circa annum centesimum Christi Romanæ præfuit Ecclesiæ, hoc satis deciderit ut refertur in cap. ult. 79. dist. dum ait, electionem, (sic enim legendum est, non electionem cum Petro Gregor. ad Decretal. tract. de elect. cap. 5. numero 2.) Summorum Sacerdotum sibi Dominus reseruauit, licet electionem bonis Sacerdotibus, & spiritualibus populis concessisset: consonant sequentes Pontifices Stephanus I. in cap. nosce ibi, conuocato Clero, & populo, Calixtus I. in cap. cleri, Leo I. in cap. vota cum seqq. 63. dist. & est optimum Concilij Toletani decretum in cap. ultim. §. sed nec 51. dist. Qui mos, & consuetudo ex D. Pauli iuuatur auctoritate 1. ad Timoth. 3. dum in ordinatione Episcoporum requirit, ut habeant bonum testimonium, etiam ab ijs qui foris sunt. Item D. Hieronymus relatus in cap. licet 8. q. 1. ibi, & populi præsentia, iuncto ibi, nequa postmodum retractatio cuiquam, ne quis scrupulus resideret, & Gratianus in cap. qui longe in fine ibi, tunc enim in Ecclesia Dei rite præficietur Antistes, cum populus pariter in eum acclamauerit; quem clerus communi voto elegit, 63. dist. explicat bene Per. Gregor. d. cap. 5. numero 10. & 16. vbi rei historiam late prosequitur, eandemque resolutionem agnoscunt Francisc. Bursat. cons. 126. à numero 8. Azor. institut. moral. p. 2. lib. 3. cap. 17. q. 3.

5 Rectè aduertentes non pariformiter, sed diuersimode hanc electionem Clero, & populo datam esse, aliquando vero Clero, & populo pariter datam fuisse, itaut tam hi, quam illi Episcopum nominarent, designarent, & elegerent cap. Episcopos, ibi, post electionem Cleri & populi, cap. lectus ibi, Clerum, & plebem, eundem Ecclesiæ elegisse, 63. dist. cap. factus ibi,

de plebis, quæ tunc adſuit ſuffragio 7. q. 1. Deinde vero in melius hoc more reformato conſtitutum eſt, ut Clerus eligat, populus vero conſentiat, ut optima ratione docuit *ſtephanus Papa in diſt. cap. noſce 63. diſt. ibi*, Sacerdotum quippe electio eſt, & fidelis populi conſenſus adhibendus, quia docendus eſt populus, non ſequendus, optimus *tex. in d. cap. vota eadem diſt. vbi vota ciuium teſtimonio populorum expenduntur*, Clero electio datur, & refert *Cyprian. lib. 4. epiſt. 2. Cornelium Papam electum fuiſſe à pluribus Episcopis adhibito teſtimonio*, & ſuffragio totius Cleri, & populi. Non obſtat quod in *cap. 1. Apoſtolum* legitur. Episcopum à duobus, aut à tribus Episcopis ordinandum, quia non de electione, ſed de conſecratione Episcoporum interpretandum eſt, & in eo canone verbum *reſcriptum* non electionem, ſed conſecrationem ſignificat. ita *Vincen. Cabot. variarum iuris publicæ, & privati diſputationum libro primo capite 3. in princ.*

6. Circa præſumptam auctoritatem Principum ſecularium in electionibus Episcoporum ſimilem reperies varietatem: nam aliquando vel ipſi auctoritate propria electionem, & nominationem faciebant, ut de *Conſtancio Conſtantini Magni filio*, & alijs ante *Valentinianum ex Nicephoro, Eusebio, Socrate, & Theodoro* explicat *Petr. Gregor. d. cap. 5. num. 5.*

7. Aliquando vero ipſa Romana Eccleſia aliquibus fecit poteſtatem eligendi, & nominandi Episcopos, atque etiam Romanum Pontificem, ut de *Adriano Pontifice* conſtat, qui *Carolo Magno* hoc privilegium indulſit remunerationis ergo, ob inſignia beneficia ab eo in ipſam Sedem Apoſtolicam prolata, quæ referuntur in *cap. Adrianus 2. 63. diſtinct.* & in *cap. hinc eſt 16. quaſtio. 1.* Primum *Pipinum* illud ius ex conceſſione *Zacharie Summi Pontif.* habuiſſe referunt *Lup. Ferrar. Abbas à conſiljs Calui Imper. Vincent. Cabot. d. tract. cap. 5.* quod poſtea *Carolo Magno*, & Imperatoribus Germaniæ attributum eſt: tandem concordatis inter *Leonem X. Pont. Max. & Franciſcum* primum *Francorum Regem* initis, electiones ſublatae ſunt: & ius nominationis in Episcopatibus, monaſterijs, & alijs Sacerdotijs, exceptis quibuſdam, Regibus Galliarum attributum eſt.

8. Hiſpaniarum etiam Regibus in *diſt. cap. cum longe id conceſſum* reperitur ibi, quoscuque regalis poteſtas elegerit: unde *Duar. de ſacris Eccleſie miniſterijs lib. 3. cap. 11.* conatur deducere ius realia, quo fruuntur Galliarum Reges in prouiſionibus beneficiorum in ipſo iure communi habere fundamentum; ſed omnino falſum eſt, tum ex *cap. nobis 25. de iurpatronat.* ibi, non electionis faciendæ, ſed iam facta honeſtius præſtatur aſſenſus: tum quia ſecundum poſteriora tempora in quibus hæc poteſtas laicis omnino adempta eſt, multo magis falſum apparet, ut ſtatim dicemus. Aliquando vero Principibus conceſſum eſt ut electio à Clericis facta valida non ſit, niſi Principis accederet conſenſus *c. quia igitur*, ibi totius Concilij inito conſenſu, & Sereniſſimi Principis voluntate, conſonat *d. cap. nobis, diſt. cap. lecta, cap. Abbatem 18. quaſt. 2. tex. optimus in cap. quod ſicut 28. in principi. ibi*, debet Principi præſentari &c. de elect. *cap. cum terra 14. ibi*, auri-

bus Patriarchæ, vel Principis exprimendas, *cedem tit.* Eiuſque rei ratio prima ad diſſenſiones inter ipſos Clericos auertendas, aliquando in partes diuidi, & hos vnum, illos alium eligere ſolitos, mox & quamque partem, ſuum electum defendentem: ſed & poteſt eſſe, quia n. ultæ poſſunt occurrere cauſæ ob quas non expediat, ſed in Reipublicæ damnum cedat electio, veluti ſi electus ſit ex aduerſariis, vel Regni hoſtibus, ut latè explicat *Petr. Gregor. diſt. cap. 5. num. 21.*

9. Verum huiuſmodi poteſtas Laicis conceſſa vel permiſſa quoad populos, & ſeculares Principes abrogata noſcitur: quoad populos ex *cap. non eſt permittendum 63. diſt.* & ex antiquiſſimo Sardiſenſi Concilio habito ſub *Iulio 1. circa annum Salutis Dominicæ CCCXL.* refertur in *cap. oſius 2. de elect.* vbi eam reddit rationem, ne ad clamorem populi fiat electio: quia maniſeſtum eſt potuiſſe plures eorum, qui ſynceram fidem non habent, pretio, & mercede corrumpi, iunctis multis, quæ de vulgi leuitate, & inconfantia, & vanis populi vocibus non audiendis per *tex. in l. Decurionum Cod. de pœnis*, & in *l. ad beſtias in principi. ff. eod. tit.* cum ſimilibus, latè proſequuntur *Petr. Greg. diſt. cap. 5. à numero 18.* & ex *Platone*, & alijs Philoſophis *Marc. Mant. ſing. 194.* Facit etiam ratio quia præſentia, & acclamatio populi libertatem tollit, ut probat *l. ſi priuatus ff. qui eſt à quibus, cellante vero libertate, cellat & eſt irrita electio, cap. vbi periculum. §. ceterum, de elect. lib. 6.* Et ex eadem ratione iam apparet inuſiſſimè Sacris Canonibus reuocatum eſſe privilegium illud Principibus ſecularibus conceſſum eligendi Episcopos, aut ne valeat electio ſine eorum conſenſu, quia ſcilicet per importunationem, & metum facta cenſetur, ut probat *tex. elegans in cap. 1. & 2. c. ſi quis per ordinationem 63. diſt.* Contrariæq; damnatur conſuetudo in *cap. cum terra 14. & in cap. quiſquis 43. & in cap. Maſſana 56. de elect.* ex quibus tertia generalis, & communis tam Principibus, quam alijs laicis colligitur ratio, quia ius hoc eligendi Episcopos ſpirituale eſt, quod ſubinde non cadit in laicum, cui nulla diſponendi de rebus eccleſiaſticis competit poteſtas *cap. bene quidem 96. diſt. cap. Eccleſia de conſtitut. cap. vbi, de rebus Eccleſiæ* cum vulgaribus. Duplici præterea ex capite privilegium hoc Principibus ſecularibus ademptum eſſe notat idem *Petr. Gregor. d. cap. 5. à numero 16.* vel quia iidem Principes ſponte ſua ei renunciarunt, ut de *Valentiniano* probat *tex. in cap. Valentinianus 63. diſt.* vel quia conceſſa ſibi poteſtate abutentes pro arbitrij temeritate indignos promouere, dignos vexare, & eiſcere ceperunt, eoſque facto privilegium amittere voluerunt iuxta regulam *tex. in capit. privilegium 11. quaſtione 3. & in cap. tuarum 11. de privilegijs*, & in *cap. contingit 2. de ſenten. excommunicatum* & in *leg. qui ſine 40. ibi*; videntur abuti, iuncta *glôſ. ff. de negotijs geſtis*, cum alijs citatis per *Cardin. Tusch. practicar. conſul. tom. 6. lit. P. conel. 754. & per Pat. Soar. de legibus lib. 8. cap. 36. à principio.*

10. Abrogata ſic laicis prædicta poteſtate eligendi Episcopos primum eam penes omnes Clericos, & Religioſos diocæſis remaniſſe per *tex. in d. cap. obſervibus 63. diſt.* ſcribunt *Burſat. d. conſ. 126. numero 16. ad ſinem*, *Petr. Gregor. diſt. tractat. de elect. cap. 6. numero 1. & 2. Azor. diſt. quaſt. 3. verſ. quaſt. quidem.* Deinde vero Clerici à Religioſis

giosis sunt separati, ut prædicti Doctores asserunt, & constitutum est ut Religiosos suorum Abbatum, Priorum, seu Prapostorum, Canonici vero suorum Episcoporum faciant electionem, ut constat ex d. cap. 1. & ex d. cap. cum terra, & per totum tit. de elect.

11 Nouissimè autem hæc eligendi Episcopos potestas ad solum Collegium in Collegiatis, & solum Capitulum in Cathedralibus redacta fuit cap. Congregatio ult. 16. quæst. 7. & cap. cum Ecclesia 3. de causa posses. & propr. cap. cum terra 14. vers. statuentes, cap. cum inter vers. quia vero, cap. auditis, cap. quia propter, cap. in Genes. cap. congregatio, & per totum de elect. glos. verbo deuoluetur in cap. quamquam 18. eod. tit. in 6. Bertachin. de Episcopo libro 1. p. 3. à princ. Petr. Gregor. de elect. cap. 6. numero 9. Duar. de sacris Ecclesiæ ministr. lib. 5. cap. 1. Guillelm. Mandagotus de elect. nouorum Prel. capit. 1. Corras. de sacerdotio par. 4. capit. primo à numero 28. Petr. de Bixio in direct. elect. par. 1. capit. secundo, cum seqq. Lal. Zechi. de Republ. ecclesiast. cap. 24. quod de Canonici inscribit. vers. septimo, Nicol. Garc. de benefic. par. 5. capit. quart. à numero. 6. & optimo simili confirmat Gratian. in capit. sacrorum 63. dist. licet enim ex decreto Nicolai II. Pont. relato in cap. in nomine Domini 23. dist.

12 Electio Romani Pont. fieri non posset à solis Cardinalibus, sed adhibere oporteret Clericos Cardinales, & totius Cleri, & populi consensum: deinde tamen tota Pontificis electio ad solum Collegium Cardinalium redacta est cap. licet 6. de elect. capit. ubi periculum eod. tit. in 6. Clem. ne Romani eod. tit. Cardin. Turrecr. de potestate Ecclesiæ lib. 2. cap. 43. Card. Bellarmin. tom. 1. de Clericis lib. 1. cap. 9. cum seqq. Cardin. Paleot. de consultationibus Sacri Palatii p. 3. quæst. 4. paragraph. & eo magis, late Bursat. dict. cons. 126. numero 6. & 7. à princip. & cons. 108. à princip. & omnino à numero 18.

13 Notabiliter ampliatis post Iacobat. schiam, & alios etiam ad casum in quo Apostolica Sedes vacat tempore quo generale Concilium fuerit congregatum, adhuc enim non ad ipsum Concilium, sed ad solos Cardinales eorumque Collegium pertinere electionem ibi comprobatur, & facto seruatum fuisse in electione Maximi Pontif. Leonis X. tempore vltimi Lateranensis Concilij attestatur. Hæc igitur constitutiones statuentes ut soli Canonici Cathedralium suos eligant Episcopos, omnium sunt nouissimæ, & ideo super hoc nihil statutum reperiri potest Niceno Concilio II. cum sit antiquissimum quod alias septima Synodus solet appellari, celebratum circa annum salutis Christianæ 780. & verba illa quæ referuntur in cap. sacrorum 63. dist. in vers. ex constitutionibus.

14 Usque ad finem, non sunt alicuius Pont. aut Concilij, sed Gratiani, quæ subinde nullam habent iuris auctoritatem Cened. ad Decretum collect. 16. numero 8. & collect. 48. numero 1. Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 1. quæst. 6. art. 2.

15 Nec etiam ex cap. 1. de elect. vllum firmum capi potest argumentum quoad temporum computationem, minimè enim constat quoniam Pontifex illius fuerit Auctor, vulgò Lucio Pape tribuitur, sed ab alijs Pio, vel Gregorio, vel Alexandro, ut constat ex Antonio Augustino in notis ad collect. 1. Decretalium sub. eod. tit. ubi similiter te-

statut in libris Conciliorum verba illa non inuenisse.

16 Potestas hæc eligendi Episcopum non omnibus Clericis Cathedralium, sed solum earum Canonici, seu Capitulo facta est, & ideo soli Canonici, qui vocem habent in Capitulo, non autem capellani, vel perpetui beneficiarij, qui de Capitulo non sunt, semota speciali consuetudine, ad Episcoporum electiones admittendi sunt, notauit glos. verbo consuetudinem per tex. ibi in cap. Cumana 50. de elect. quam ibi sequuntur omnes, & comprobatur ex tex. in cap. cum in Ecclesiis, de prob. in 6. Petr. de Bixio d. p. 1. cap. 2. à numero 2. Firmian. de Episcopo p. 3. à numero 2. & post Abb. in cap. scriptum numero 4. de elect. Zechi. d. capit. 24. de Canonici num. 4. vers. septimo.

17 Nam constat plures Clericos in Ecclesijs Cathedralibus reperiri, qui de Capitulo non sunt, nec vocem in eo habent, & à Cononicis tam nomine, quam ad effectus iuris distinguuntur, qui enim de Capitulo sunt Canonici propriè dicuntur, ceteri communi nomine beneficiarij, vel capellani, & alsij, & mansionarij, quasi assidui, & perpetuè manentes in choro, ut per tex. ibi notauit glos. verbo assisios in cap. pen. de clericis non resid. explicat bene Alberic. in dictam. eodem verbo, Mantu. obsen. 67. selua de benefic. p. 1. quæst. 2. num. 47. Zechi. d. cap. de canonicis numero 2.

18 Quod etiam apparet in dignitatibus, quæ de communi mensa præbendam non habent, & ideo licet stallum habeant in choro, vocem non habent in Capitulo, nec consequenter in huiusmodi Episcoporum electionibus, ut post Abb. in cap. 1. num. 11. de elect. & in d. cap. scriptum numero 4. notat idem Zechi. ubi proxime.

19 Vnde sequitur ad hanc Episcoporum electionem non omnes Canonicos esse vocandos, sed illos tantum, qui vocem habent in Capitulo, & ad communes congregationes solent, & debent reuocari in eisque interesse, ut cautè loquitur Pontifex in d. cap. quia propter, ibi, qui debent, &c. ut scilicet significaret aliquos esse Canonicos de eadem Ecclesia, qui vocandi non sunt, veluti si in pupillari ætate existant (scilicet ex Summi Pontificis dispensatione promoti, ut explicat ex alijs selu. de benefic. p. 3. quæst. 22. numero 26.) non enim debet ideo admitti ad electionem propter iudicij, & discretionis defectum, ut decidit tex. in cap. ex eo 32. de elect. in 6. notant omnes ibi, & latè Bixio d. par. 1. cap. 16. Petr. Gregor. cap. 8. Mandagot. cap. 7. Corras. numero 14. citatis locis, ex generali autem ratione tex. in eod. cap. ex eo, non sine difficultate transit resolutio, quam praxi receptum testatur nosster Gam. Lusit. decis. 14.

20 Et de iuris rigore veram comprobatur Gald. Pereira de nominat. emphyt. q. 4. à numero 7. & in l. si curatorem verbo cum non absimilis numero 34. sequitur Benedic. Aegid. in repet. l. 1. c. de sacros. Eccles. par. 1. §. 2. n. 19. cum seqq. quod pupillus ad emphyteusim nominare potest: obitare enim videbatur idem defectus iudicij, nisi dicas nominationem emphyteusis esse quid facti, quod non tantam exposcit iudicij maturitatem, sicut Episcoporum electio.

21 Similiter etiam ex eadem ratione furiosos eligere non posse resoluunt omnes in eod. c. ex eo, post glos. ibi verbo discretionem, Petr. Gregor. num. 2. Bixio cap. 15. & Mandagot. proxime citatis locis.

22 Est etiam aliud optimè eiusdem doctrinæ exem-

plum de Canonico, qui maior, & mentis compos, in Sacris tamen, saltem Subdiaconatus Ordine constitutus non est, quod enim vocem non habeat in Capitulo, nec eligere possit, decidit *tex. in Clem. 2. de etate, & qualitat. cononat Concil. Triden. sess. 22. de reformat. cap. 4.* notant ultra Ordinarios *Biaxi. d. p. 1. cap. 17. Firmian. d. p. 3. a numero 17. Corraf. dist. cap. 3. num. 15. Rebuff. de nomin. g. 8. num. 3. Azor. instit. moral. par. 2. lib. 3. cap. 11. g. 20. Fr. Emman. quest. Regular. tom. 2. quest. 51. art. 5. Nicol. Garc. de benefic. par. 3. c. 4. a numer. 24.* optimè *Moneta de distribut. quotid. par. 2. quest. 20. num. 2. cum seqq. vbi num. 5. cum glos. verbo concedatur, & verbo, nullo modo, in d. clem. 2. resoluit Clericum non Subdiaconum non esse expectandum, quamvis velit primis temporibus promoueri, si imminet tempus electionis, & numero 6. cum glos. verbo constitutus, vers. fortius quæro in ead. clem. 2. tenet Ordinem Subdiaconatus requiri in clerico non tempore vacationis, sed tempore electionis, & numero 9. ex *tex. in eadem, & clem. 2. §. illi vero, iuncta interpretatione glosse ibi communiter receptæ in verbo ex tunc, & in verbo nullo modo, tenet Subdiaconum Canonicum, qui non promouetur intra annum ad Ordinem superiorem requisitum, amittere vocem in Capitulo, donec ad illum requisitum Ordinem fuerit promotus.**

23 De Canonicis supernumerarijs disputant *glos. verbo ultra numerum in cap. cum M. de constitut. & ibi Felin. num. 23. Firmian. a num. 21. Biaxi. cap. 17. cum quo resolue distinguendo, vt ibi per cum. De suspensis etiam, & excommunicatis dubium non est per *tex. in d. cap. cum dilectus de consuetudine resoluunt glos. verbo maiores in cap. vnic. ne sede vacante lib. 6. Doctor. in cap. illa quotidiana de elect. Moner. d. quest. 20. num. 10. & 11.**

24 Vtrum autem possint Canonici Clericos Ecclesiarum inferiorum vel alios extraneos ad coeligendum amittere, itaut electio facta cum eis valida sit? quæstio est non dissimulanda, in qua resolvendum est cum communi sic distinguendo, an scilicet Canonici velint extraneis tribuere ius coeligendi in perpetuum? vel vtrum vacante Ecclesia pro illa vice velint tantummodo eos admittere? primum censent illicitum per *tex. in cap. constitutus 47. de elect. vbi expressè decidit *tex. frivolum esse rationem illorum, qui dicebant vocem, quam de iure non habent in electionibus, sibi concessam fuisse ab eis ad quos ius eligendi de iure spectabat: deinde quia talis concessio in perpetuum continet speciem alienationis, & mutat Ecclesiæ statum, quod fieri non potest à Capitulo sine Superioris auctoritate, & solemnitatibus requisitis in alienationibus rerum ecclesiasticarum, de quibus in cap. sine exceptione 12. quest. 2. & in cap. nulli de rebus Ecclesiæ non alienandis, & in cap. 1. & per totum, de his quæ sunt à Prelatis. Secundo vero casu vt scilicet pro illa vice admittantur extranei licitum esse probant per *tex. in cap. cum Pinton. 25. vers. nos igitur, vbi notauit Abb. numero 3. de elect. & in cap. scriptum 40. vers. etsi partes, vbi etiam notauit Abb. numero 3. eod. tit. sequuntur Firmian. d. par. 3. quest. 3. numero 4. Lambertin. de iure patronat. part. 1. libri secundi quest. 3. princip. art. 17. a num. 3. Villagut. in tract. de rebus Ecclesiæ male alienatis recuperandis cap. 48. num. 20. cum seqq. Quod tamen intelliges de extraneis quibus ius commune non resistit, sed habiles sunt, & capaces, quamvis ius commune hoc ius eis non***

tribuat, notat *Abbas in d. cap. cum Pinton. 3. & exemplum patet in laicis per *tex. in cap. Massana de elect. prosequitur plenè Villagut. dist. cap. 48. à princip. ac etiam in suspensis, & excommunicatis iuxta d. cap. cum dilectus, & tandem hoc expressè decidit in clericis sacrum Ordinem non habentibus *tex. in d. clem. 2. in princip.***

25 Vtrum etiam consuetudo specialis inducere, & efficere possit, vt Clerici aliarum Ecclesiarum, vel alias extranei cum ipsis ad coeligendum admittantur? in quo dubio vera est sententia affirmatiua, quam approbat *tex. in d. cap. cum dilectus vers. mandamus, de consuetudine, & in cap. cum Ecclesia ibi, nisi alibi secus obtineat de consuetudine speciali, de causis possessionis, & proprietatis, ratio est, quia legibus Canonicis, & à Summo Pontifice, ad quem lege diuina omnium Ecclesiarum prouisio pertinebat, ita fuit statutum, & satis probat d. cap. cum Ecclesia, ibi, secundum statuta Canonica: constat autem ea, quæ legibus Canonicis sunt statuta, contraria consuetudine limitari, vel in totum posse abrogari, iuxta *tex. in cap. ult. de consuetudine cum similibus. Aduerte tamen cum Abb. numero 45. ad finem, & Rip. numero 114. post glos. verbo consuetudine in dist. cap. cum Ecclesia, & eodem Abb. in d. cap. cum dilectus numero 21. vers. in glos. fin. consuetudinem hanc propriam non esse consuetudinem, sed verius præscriptionem, ad quam præscriptionem seu consuetudinem improprie quadraginta annos esse necessarios iuxta generalem regulam in hac materia, de qua in cap. illud, & in cap. ad aures de præscription. & in cap. 1. & 2. eodem tit. lib. 6. notauit post Abb. Firmian. de Episcopo p. 3. quest. 6. licet inaduerter agens de *tex. in d. cap. cum dilectus asserat decem annos sufficere Molin. de primogen. lib. 2. cap. 6. numero 58. eo fundamento, quia de sola agitur consuetudine interpretatiua quod falsum est, cum appareat consuetudinem hanc esse iuri communi contrariam, & consequenter quadraginta annos esse necessarios.***

26 Intellige non procedere in laicis, quia ius eligendi Episcopum in laicum non cadit, vt decidit *tex. in cap. sacrosanctus 51. vers. attendentes de elect. & ideo rationabilis non potest censi consuetudo hæc, cum sit contra ecclesiasticam libertatem & in gravem Ecclesiarum perniciem cederet iuxta *tex. in cap. 1. de consuetudine, ex qua ratione hanc, de qua agimus, consuetudinem improbant Pontificis in cap. cum terra 114. & in capite quisquis 44. & in capite Massana 59. de elect. & ultra ordinarios explicant Firmian. d. libro primo de Episc. parte tertia quest. sexagesima, & libro secundo parte prima quest. 31. Biaxi. dist. part. prima, quest. duodecima. Balbus de præscription. 1. p. quinta questione septima numer. 17. & quest. 10. num. 4. Sclu. de benefic. p. 2. quest. 23. num. 12. & 21.**

27 Consuetudo hæc eligendi Episcopos ad Capitulum, & ad Canonicos spectans durauit vsque ad tempora Bonifacii VIII. & Clementis VII. vt constat ex titulis de electione in 6. & in Clementinis. Verum vt tollerentur discordiæ magnæ, quæ quotidie oriebantur in electionibus à Capitulo, & Canonicis factis, vt notat Lancelot. in suis institut. canon. tit. qui eligere, eligere possunt in princip. Ideo postea cepit Romanus Pontifex sibi referuare Ecclesias Patriarchales, Archiepiscopales, & Episcopales in Extramuran. ad re-

gimen de prebendis, addita clausula ibi, nunc apud Sedem vacantes, vel in futurum vacaturas: quæ reservatio postea facta fuit simpliciter, & generaliter quoad omnes Ecclesias Episcopales, tam apud Sedem Apostolicam, quam extra Curiam in *Regula 2. Cancellaria*, quæ nunc est 3. in nouissimis *Regulis s. D. N. GREGORII XV.* exceptis Regnis Gallia, Hispania, Polonia, atque Lusitania, in quibus Summorum Pontificum concessione, vel consuetudo tolerata est, vel potestas nominandi Episcopos eorum Regibus data est, vt infra ostendemus, omnes enim ea potiri facultate, solumque in Germania veterem consuetudinem canonica electionis seruari testatur *Azer. dist. quæst. 3.*

28 Optimis quidem rationibus defendi potest ius illud, quo Hispaniarum, & Lusitania Reges potiuntur in Ecclesijs Cathedralibus nominandi, seu præsentandi Episcopos ad eandem quocunque modo vacantes.

29 Probatum quia, vt supra dictum est, ius providendi Ecclesias Cathedralis ad Summum Pontificem spectat, vel ad eos quibus ipse Pontifex permiserit: constat autem ex antiquissimis temporibus, quæ omnium hominum memoriam excedunt Hispania, & Lusitania Regibus hoc ius nominandi ad Ecclesias Cathedralis esse permillum, ergo de iure isto nemini videtur dubitandum: Maior ex dictis manifestissima est. Minor constat primo ex cap. cum longe 63. dist. & ex glos. 1. per rex. ibi in cap. principali eadem distinet. deinde quia simile privilegium concessum reperitur *Carolo Magno*, & reliquis post eum Galliarum successoribus in cap. *Adrianus in 2. 63. dist.* vbi rationes huius concessionis narrat Pontifex, alias etiam ponit rex. in cap. vota. §. principalibus eadem dist. vt scilicet Ecclesia muniatur adversus hæreticos, eiusque hostes, à quibus concussa nonnunquam periclitabatur. Facit, & alia ratio, quæ maximè convenit nostris Hispaniarum, & Lusitania Regibus, quos constat Regna, & Ecclesias à Maurorum manibus, & potestate eruisse, vt meminit glos. penult. in dist. cap. *Adrianus in fine*: & quia Ecclesias ipsas maxima ex parte erexerunt, & amplissimis redditibus exornarunt, vt latissime profequuntur *Thom. Bosu. de signis Ecclesie lib. 20. signo 87. cap. 6. Valdes. de dignitate Regum, Regnorumque Hispania cap. 21.* Vnde non solum ex singulari privilegio Romani Pontificis, sed etiam ex generali iuris communis concessione, qua constructibus, aut dotantibus Ecclesias conceditur potestas presentandi ad eandem, videtur hoc ius Principibus Hispania, & Lusitania competere, vt voluit *Archidiacon. in cap. electio 12. distin.* & post *Bald.* & alios *Palar. in introduct. rub. de donat. inter virum, & uxorem numero 24. Cou. in reg. possessor. 2. par. §. 10. à numero 5. & alios quos refert *Cened. ad Decretum collect. 64. numero 1.* quibus adde *Camill. Borrell. de præsentia Regis Catholici cap. 50. à numero 4. Azerued. ad leg. 1. tit. 6. libro primo nouæ recopilat. & de Ecclesijs Cathedralibus nostra Lusitania Cabed. de patronat. Regia Corona cap. 37. numero 2. & per totum.* Facit tandem ratio, quia maximè interest vniuersæ Reipublicæ, vt qui eliguntur ad Episcopatus Regni aut Principis, inimici aut suspecti non sint propter periculum seditionis, & ne Regni pendantur consilia, vt post alios aduertit *Borrell. ubi proxime.**

30 Non obstat si dixeris illi privilegio concessa *Carolo Magno* renunciasse *Ludovicum*, vt refertur in cap. ego *Ludovicus ead. distin. 63.* & latè explicat *Petr. Greg. d. tit. de elect. capite quinto à numero 9.* & consequenter ei esse renunciatum ex parte Regum Hispania, quos non aliunde, quam à *Carolo* ius hoc deriuare contendunt scriptores varij *Ferrant. Grassul. & alij quos refert Borrell. dist. cap. 50. numero 34.* quia responderetur verum non esse Hispania Reges à *Carolo* ius hoc accepisse, vt diligenter comprobatur *Couarr. d. paragraph. 10. numero 6. & ex eo Borrell. d. capite 50. numero 35.* atque etiam *Cened. ad decretum collect. 51. numero 3.* Quo supposito nullum restat argumentum, quo quis valeat affirmare Reges Hispania huic privilegio renunciasse. Deinde satis probabile est, quod *Cened. d. collect. 64.* astruere nititur, videlicet quod *Ludovicus* solum renunciavit privilegio eligendi Romanum Pontificem, non ita quoad nominationem Episcoporum, & Archiepiscoporum, & ibi latè prosequitur, vide apud eum.

31 Nec etiam obstat resolutio, quam supra probauimus, quod iustissime Ecclesia, & ex iustis rationibus privilegium concessum laicis, & Principibus secularibus abrogauit in d. capite 2. incip. *Adrianus cum seqq. 63. distin.* quia respondetur in his generalibus derogationibus non contineri, sed potius exceptum censi ius nominandi, & eligendi super Cathedralibus competens Imperatoribus, Regibus, & alijs Principibus, imò ex eisdem rationibus inuolabiliter eis esse seruandum, vt iubet *Concil. Triden. sess. 25. de reform. cap. 9. vers. exceptis patronatibus*, notat in specie *Azerued. dist. tit. 6. libro primo numero 4.*

32 Sicut etiam receptum est non comprehendere idem ius in reservationibus, quæ per Regulas Cancellaria factæ sunt de omnibus Ecclesijs Cathedralibus pro Summo Pontifice, eiusque dispositione; nam exceptum esse ius patronatus ad Reges, & alios Principes spectans resoluunt *Rebuff. in praxi benefic. part. 3. signatura numero 61. cum seqq. Lambertin. de iurispatronat. lib. 2. part. 3. quæst. 9. art. 11. Cou. pract. cap. 36. numero 2. & alij de quibus *Cened. ad Decretal. collect. 79. numero 2.* quibus adde *Garzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 24. à numero 153. Cabed. de patronatibus Regia Corona cap. 10. numero 3. & cap. 35. numero 7. & plures alios quos refert Nicol. Garc. de benefic. par. 5. capite primo numero 219.**

33 Nec denique obstant fundamenta, quibus aliqui non vulgaris eruditionis viri contendebant minimè in Ecclesijs Cathedralibus, sicut nec in Collegiatis, admittendum esse ius patronatus, auctoritate rex. in capite nobis 25. de iurispatronatus, *Pinian. in praxi iurispatronat. part. 1. lib. 3. capite primo*, & quia ius patronatus ex fundatione, constructione, vel dotatione acquiritur, contendunt autem nostra Lusitania Reges non construxisse, non fundasse, & non dotasse Ecclesias Cathedralis illius Regni, sed constare populi pietate, Prælatorum auctoritate, vel Principum liberalitate absque iurispatronatus reservatione ereptas, & constructas esse ab antiquissimis temporibus. Facilis enim est solutio constare potius ab ipsis Regibus *Alphonso 1. & successoribus*, qui eas à Maurorum potestate eripuerunt de

regio erectas, & locupletissimis redditibus fuisse exornatas, & exinde ius nominandi seu presentandi ad eandem semper retinuisse: deinde iuspationatus non sola fundatione, & dotatione acquiritur, sed alijs etiam modis à iure approbatis præcipue Romani Pontificis priuilegio, & Ecclesiæ concessione, quam Regibus nostris factam fuisse ob egregia merita in Ecclesiam collata non est dubium ex d. cap. cum longe, & alijs de quibus supra, atque etiam ex præscriptione & consuetudine iuxta tex. in cap. cura pastoralis 11. de iurepatronatus, & in d. cap. cum Ecclesiæ ibi, nisi secus alibi obtineat de consuetudine speciali, præcipue si præscriptio vel consuetudo fuerit immemorialis, quia vintituli, & priuilegij Romani Pontificis habere noscitur ex reg. tex. in cap. super quibusdam §. præterea, de verbor. significat. Ex dictis autem constat Hispaniarum, & Lusitania Reges omnibus his rationibus esse munitos, quia vel Ecclesias dotatione, fundarunt, vel ab hostium potestate ereptas reedificarunt, vel proprijs redditibus auxerunt, vel ecclesiasticos redditus proprijs expensis à Sede Apostolica impetrarunt: qua propter iustissimè meruerunt hoc Sedis Apostolicæ priuilegium, ut ad eandem Prælatos nominare, aut presentare valeant: constat etiam ex tempore antiquissimo, quod omnium memoriam excedit, ita usu, & consuetudine semper obseruatum fuisse.

34 Tex. vero in d. cap. nobis contrarium non probat, non enim negat in Ecclesijs Collegiatis ex fundatione iuspationatus acquiri, sed solum ait honestius electioni factæ consentire patronos, quam faciendæ, atque ita modum præscribit honestiorem in patronatu Ecclesiæ Collegiata, sicut & non excludit legitimam præscriptionem, aut consuetudinem, vel Romani Pontificis priuilegium.

35 Ex quibus omnibus consequens est falsam omnino esse hæreticorum huius tempestatis sententiam, qui contendunt electionem Episcoporum ad populum iure diuino pertinere: nam ut supra ostendimus ex lege diuina, & Christi Domini institutione prouiso omnium Ecclesiarum ad Summum Pontificem, velut Ecclesiæ caput pertinet, ex testimonio, & auctoritate tex. in d. cap. 1. 22. dist. deinde ostenditur ratione, quia ex eadem lege diuina constat Episcopos pastores esse, populum vero oues Ioann. ult. & sæpe alibi, ouis autem minimè conuenit pascere, regere, seu docere; sed regi, & pasci, quod in hoc proposito bene docuit Celestinus in cap. docendus 62. d. cap. nosce in fine 63. dist. 161. docendus est populus, non sequendus: confirmatur etiam ex auctoritate Apost. ad Hebr. 5. dum scribit neminem debere sibi assumere honorem, nisi vocetur à Deo, tanquam Aaron: constat autem à Moyse iussu Dei electum fuisse Aaron absque populi multitudine Exod. cap. 4. cum seqq. sicut etiam idem Moyses alios ministros solus legitur elegerit Exod. cap. 18. Qui ut præcedens Christi Domini Vicarius, Pontificis Successori Vicarij eiusdem formam quandam præsignificauit. Confirmatur deinde ex varijs rationibus, propter quas hanc potestatem iustissimè populo, & laicis interdixit Ecclesia, quas supra retulimus, & constat ex d. cap. 2. de elect. c. 2. c. non est permittendum 63. dist. cum alijs, quæ repetere non oportet, ex quibus ita contra Luth-

rum, Caluinum, & alios eorum sectatores, latè comprobatur Cardin. Bellarmin. d. lib. 1. de clericis cap. 7. per totum, & esse constantem, & veram omnium Catholicorum sententiam testatur Azgr. dist. p. 2. lib. 3. cap. 28. q. 4.

36 Leuissima sunt fundamenta, quibus prædicti hæretici mouentur, & ea ad tria principalia reducam, pro cæteris remitto Lectorem ad Card. Bellarmin. qui omnia, & singula latissimè profequitur citato loco. Primum est ex Apostolorum exemplo, qui Act. 1. non soli, sed cum tota Ecclesia elegerunt Mathiam, & Barnabam, ut ex illis vnum Dominus assumeret, super quem caderet fors, Et Act. 6. vbi de multitudine credentium dicitur, elegerunt Stephanum: Respondetur enim cum Chrysostom. ad idem cap. 1. vtrumque illud ex Diui Petri concessione non ex necessitate factum fuisse. Deinde quod minimè probatur de lege Diuina esse, quod aliquando ab Apostolis, vel eorum successoribus factum legimus, ut circa præceptorum excommunicationis in materia cap. sicut Apostoli 11. quæst. 3. iam alibi diximus: Licet per contrarium rectè sequatur de lege Diuina non esse, ut populus eligat, vel quid simile faciat, quando probatur contrarium aliquando factum ab ipsis Apostolis, hoc enim posterius directè offenderet legem Diuinam, si ipsa talem præscriberet formam, & ea omissa actus corrumpet: illud prius non ita, quia ex concessione ipsius Pontificis, ad quem pertinet, fieri potuit, ut illis casibus factum fuisse aduertimus, & deducitur ex ipso Beato Luca eod. cap. 6. ibi, conuocantes autem duodecim multitudinem discipulorum dixerunt &c. quæ verba probant non ex necessitate, sed ex concessione, & permisso Apostolorum plebem interfuisse, aduertit Cardin. Bellarmin. d. cap. 7. vers. quartum argumentum.

37 Secundum argumentum deducunt ex Conciliorum, & antiquorum Pontificum auctoritate, à quibus plane probatur mos ille, ut Episcopus à populo, & Clero simul eligatur, ut constat ex cap. nullus 25. dist. capite quanto, cap. plebs cum seqq. 63. dist. & alijs de quibus supra. Sed omnia illa solutio, quod in illis iuribus non electio datur populo: sed eius testimonium, & votum, seu postulatio exigitur, ut ex capite vnta, & alijs eadem dist. supra notauimus: facile respondetur concedendo totum quod scilicet ex Summi Pontificis, & Ecclesiæ concessione à principio Clerus, & populus eligeant Episcopos, sicut & hodie ex permisso eiusdem Pontificis idem faciunt Hispaniarum, & Gallia Reges, ut dictum est; minimè vero inde sequitur ad eandem laicos, vel sæculares Principes id pertinere ex lege Diuina, quod est intentum, neque consequenter sequitur non potuisse eundem Summum Pontificem eandem potestatem laicis abrogare ex rationibus, quas supra notauimus.

38 Tertium argumentum desumunt ex auctoritate Cypriani, quam integram ex lib. 1. epist. 4. refert Bellarmin. argumen. 7. & ex epist. 68. Azgr. quæst. 4. dist. loco, vbi disertis verbis videtur docere ex ipsa Diuina lege descendere, ut plebs habeat potestatem, vel eligendi dignos Sacerdotes, vel indignos recusandi. Nam respondetur dupliciter, primo Cypriani auctoritatem non concludere hunc morem de-

scendere ex iure, & præcepto diuinæ legis, sed ab exemplo, & factō quod tam in lege veteri, quā Euangelica reperitur, quod vero aliquando si factum sit, non insert necessarium esse, quod sic semper fiat, vt diximus. Deinde verba, quæ ex *Cypriano* refert *Azor.* clarè significant solum exigere in Episcoporum electionibus præsentiam, & testimonium plebis, sed non inde sequitur electionem tribuere eidem plebi ferendo suffragium per modum iudicii, & auctoritatis, vt ei tribuant hæretici. Et omnia supradicta confirmabis ex *Trid. sess. 23. can. 7. & 8.* vbi damnat eorum errorem, qui docebant Ordines collatos sine populi, aut potestatis secularis consensu, aut vocatione irritos esse, & alterum eorum, qui dicebant Episcopos, qui auctoritate Romani Pontificis aliumuntur, non esse legitimos, & veros Episcopos: atque ita aperte ostendunt damnari ibi hæresim, quam impugnauimus, dicentium ad populum Episcoporum electionem pertinere, & Episcopos sine populi auctoritate à Romano Pontifice assumptos veros Episcopos non esse, vt vltra citatos ex eodem decreto post alios notauit *Henric. in sim. lib. 6. cap. 5. §. 5. in suo commento lit. D.*

39 Vnde etiam consequens sit longè à veritate alienam videri resolutionem eorum, qui dicunt non pugnare cum lege diuina, vt singuli Episcopi sibi eligāt seu nominent successorem, & consequenter cum eligere potuisse, nisi à Sede Petri, seu lege ecclesiastica aliter esset prouisum, quod tenuerunt *tesefm. in 2. quart. quest. 20. artic. 4. pag. 313. concl. 2. 3. & 4. Azor. dist. cap. 28. quest. 5.* idque probant, quia nulla lex diuina reperitur, quæ prohibeat Episcopum eligere successorem: deinde confirmant exemplo *beati Petri*, qui *Clementem* sibi successorem designauit, vt refertur in cap. si Petrus 8. quest. 1. & *Valerij*, qui *beatum Augustinum* coadiutorem, & successorem sibi elegit, vt refert *beatus Paulinus* relatus in c. nunc autem 7. quest. 1. & plenius idem *Augustinus* epist. 110. vbi etiam narrat de *Seuero Meliuctano* Episcopo, quod similiter successorem sibi designauit, exultatque gaudio ipse *Augustinus*, quod opera sua populus cum pace illum acceperit, & de se ipso commemorat modum, quo sibi post mortem nominauit successorem *Heradium*, seu *Heraculum* vt monet *Lusitanus* noster *Frater Ludovicus* ab *Angelis* ex eadem familia *Augustiniana* in vita eiusdem *Augustini* lib. 4. cap. 16. post mortem autem dixit *Augustinus* ne de illo fieret, quod de se factum dolet, quod viuo *Valerio* in Episcopatu factus fuerat coadiutor, seu coepiscopus nesciens esse prohibitu in *Nyccena synodo*, quod benè aduertit *Postidanius* in vita *Augustini* cap. 8. & clare fatetur ipse *Augustinus* d. epist. 110. quod diligenter aduerte pro intellectu dist. cap. nunc autem, & concordia cum tex. in cap. quoniam de officio *Ordinary*. Quod tamen inferunt non esse facturos tot Sanctos Patres si legi Diuinæ repugnaret, sed potius pro ea vsque ad vitam, & sanguinem pugnarent iuxta tex. in cap. sunt quidam 25. quest. 1.

40 Sed coniunctur istorum resolutio ex omnibus supradictis, resoluimus enim secundum legem Diuinam potestatem eligendi Episcopos, & prouidendi in Ecclesiis Cathedralibus ad summum Pontificem pertinere, vel ad illos tantum, quibus ipse Pontifex permiserit, vnde non est

regula affirmatiua statuenda, quod Episcopi successorem sibi nominare possent, si lex Canonica non prohiberet, vt illi constituant, sed contraria negatiua, quod successorem nominare non possunt, nisi quatenus ex concessione Pontificis eis fuerit specialiter permillum, vt de *Zacharia Pontifice* dicitur in princip. 8. quest. 1. ibi ex verbis *Zachariae* Papæ coniscitur, quibus *Bonifacio Maguntino* Archiepiscopo permittit adiutorem sibi statuere, qui ei defuncto in plenitudinem potestatis succederet, & integra *Zachariae* epistola refertur in cap. petisti 7. quest. 1. Et ex hac ratione dici potest antiquissimo illo *Antiocheno Concilio* celebrato circa annum Domini CCLXIII. strictissime prohiberi ne quis Episcopus etiam in extremis sit constitutus nominet vel designet successorem, sed seruetur ius ecclesiasticum, vt eligatur dignus cum Synodo iudicio Episcoporum, & electione clericorum, quibus verbis ostendit non contineri ibi nouam prohibitionem, sed iam antea ab Ecclesia, Summoque eius Capite Romano Pontifice hanc potestatem eligendi datam esse Clero.

41 Ad illud vero de *beato Valerio*, *Dino Augustino*, atque alijs, qui sibi successores elegerunt, respondent multi similiter ex concessione Romani Pontificis factum fuisse, quod innuit *Fr. Ludovic. dist. loco* ibi, *Beatus Valerius* facultatem obtinuit, vt cum sibi coadiutorem haberet: sed diuinatio est, cum ex dictis planum sit sine aliqua Papæ auctoritate factum, & ideo *Augustinum* doluisse. Melius igitur respondebis constare ex dist. epist. 110. *Dino Augustino* neque ipsum, neque *Valerium*, neque *Seuerum* sibi solos successores elegerunt, sed potius Clero, & populo proposuisse personas, quas tanto munere dignas iudicabat, populumque & clerum per acclamationem consensisse, & eo modo elegerunt, iuxta formam, & modum illis temporibus ab ipso Summo Pontifice permillum, de quo supra. Quod quidem non prohiberi in dictis Concilijs patet ex ipsorum verbis, quæ referuntur in cap. Episcopos 1. & 2. 8. quest. 1. ibi enim postquam constituunt non licere Episcopo in vita sibi successorem constituere, addunt limitationem, nisi cum consilio, & iudicio Episcoporum, & clericorum, qui post obitum potestatem haberent eligendi, consonat cap. plerique eadem causa, & quest. ibi, sed populi gratificatio pro populi habeatur assensu, quibus significatur improbari morem, vt solus Episcopus successorem sibi eligeret, non vero si populi accederet consensus: hæc videtur etiam ratio quare *beatus Augustinus* in dist. epist. sapè ac sapius repetit designationi *Heradij*, quem sibi successorem nominauit post obitum populum multis repetitis vicibus acclamasse, & quare exultat populum *Mileuitanum* cum pace accepisse successorem, quem sibi *Seuerus* designauit.

42 Ad illud vero, quo præcipuè mouentur, quod nulla lex Diuina reperitur, quæ Episcopis prohibeat successorem designare; respondetur constare lege Diuina hanc potestatem assumendi Episcopos ad solum Pontificem immediatè pertinere, vel ad eos, quibus concesserit, vt iam comprobauimus, ac subinde ne hoc possint Episcopi non oportet dare legem, quæ prohibeat,

ſeſſe poſſint, oportet dare legem, quæ id concedat, iuxta naturam edicti permiſſorij, de quo Doctores per tex. ibi in l. cum Prator verſ. iudicem. ff. de iudicij, & in l. necnon 28. in princip. verſ. quod eis. ff. ex quibus cauſis maiores.

43 Ex facto autem, & exemplo Diui Petri inefficax eſt argumentum, quia beatus Petrus à Chriſto Domino, & ante, & poſt mortem familiariffimè inſtructus, ita erat Spiritu Sancto plenus, vt in electione Clementis minimè falli poterit, non ita autem certum erat omnes alios Petri ſucceſſores tales futuros, vnde de Petro ad alios non recte inferitur: deinde ex ipſa hiſtoria, quam refert tex. in d. cap. ſi Petrus cum ſeq. 8. queſt. 1. conſtat Petrum non ſolum elegiſſe Clementem, ſed in præſentia totius Eccleſiæ, ita de conſenſu plebis, & Cleri. Tertio quia Clementis ipſe cernens exemplum hoc pernicioſum fore, vt oſtenderet Pontificem non debere ſibi ſucceſſorem eligere, Papatui renuntiavit, Petroque immediatè ſucceſſit Linus, & deinde Clemens, & poſt ipſos Clementis, notauit gloſ. in diſt. cap. ſi Petrus, & Card. Turcremat. ibi, & de poteſtate Eccleſiæ lib. 2. cap. ſi verſ. nec oberit, proſequitur latiſſimè Card. Iacobac. de Concilijs lib. 10. artic. 7. in ſolutione 11. argumenti pagin. 734. Ioannes Driandonus de libertate Chriſtiana lib. 1. cap. 3. ad finem, quamuis poſt alios contradicant Mendozæ queſt. 4. ſcholaſtica 8. 9. verſ. 4. Omſt. Pavin. de Primatu Petri p. 3. c. 2. diſſuſione 1. pag. 211.

S V M M A R I U M.

- 1 Electus Episcopus intra tres menses post consensum electioni de se celebrata præstitum confirmationem electionis ipsius petere debet.
- 2 Menses quando sunt numerandi à die alicuius actus computantur secundum quod occurrunt in Calendario.
- 3 Electus si intra tres menses confirmationem non petat, ius quod ex electione acquirit, amittit.
- 4 Electionis confirmationem an petens amicus sine mandato electum à pena excuset, ostenditur.
- 5 Electus à Superiore, cui subijcitur, confirmationem, sed melius à Sede Apost. de iure antiquo petere debebat.
- 6 Electionis Episcoporum confirmatio iuxta formam iurisiam ab aula recessit.
- 7 Episcopus confirmatus, quamuis nondum consecratus quæ agere possit.
- 8 Collatio facta à Summo Pont. ad Episcop. dignitatem habet vim electionis, nominationis, & confirmationis.
- 9 Episcopus si velit ea, quæ sunt iurisdictionis exercere, debet obtinere literas Apostolicas sine quibus nec admitti, & recipi, tanquam Episcopus, nec possessionem Ecclesiæ sibi collatæ consequi potest.
- 10 Capitulum an possit Episcopo contradicente administrare Episcopatum, tanquam sedes vacet, eo quod litteræ prouisionis intra tempus assignatum non fuerint offensæ remissæ.
- 11 Monachus licet efficiatur Episcopus, non tamen desinit esse Monachus.
- 12 Monachus factus Episcopus à tribus votis substantia libus non est solutus.
- 13 Declaratur tex. in cap. 1. 18. q. 1.

14 Monachus factus Episcopus an sit solutus à ieiunij Religionis, ostenditur.

15 Monachus factus Episcopus ab onere recitandi Officium propriæ Religionis liberatur.

16 Regulares ex Prædicatorum Ordine ad Episcopalem dignitatem assumpti, tenentur ante consecrationem liberos, & bona Ordini relinquere.

17 Habitum Monasticum non amittit Monachus factus Episcopus.

18 Monachus Episcopus factus renuntians Episcopatu, antequam ad Monasterium reuertere, ostenditur.

DE CONFIRMATIONE, qua Episcopus electus confirmatur.

C A P. IIII.

ELECTVS Episcopus intra tres menses post consensum electioni de se celebrata præstitum, confirmationem electionis ipsius petere debet, vt probat tex. in cap. quam sit, de electione.

lib. 6. Menoch. de arbitr. casu 477. Azor. institution. moral. par. 2. lib. 3. cap. 29. queſt. 10.

2 Qui quidem tres menses computari debent, prout in Calendario occurrunt, quando enim lex vel statutum concedens mensem disponit à quo tempore mensis incipit, vt à die electionis, vel à die per iudicem assignanda, tunc accipitur mensis secundum quod occurrat in Calendario, & quod ex vno mense deficit accipitur de sequenti, gloſ. verbo mensem in d. cap. sit, Menoch. de arbitr. casu 50. n. 21. Sanchez de Matrim. lib. 2. disp. 24. num. 15. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloſ. 11. num. 7. Nicol. Garcia de benefic. par. 10. cap. 2. n. 42. & ſeq.

3 Si intra prædictos tres menses electus Episcopus confirmationem non petat, ius, si quod ex electione acquisierat, amittit, & electio penitus est inanis, etiam si postea consensum præster electus, vt notat gloſ. per tex. ibi in d. cap. quam sit, satis tamen erit si electi amicus eius nomine confirmationem petat sine mandato, modo electus raturum habeat infra illos tres menses gloſ. verbo petere ibi, sed pone quod amicus, in d. cap. quam sit, Tiragu. de penis tempor. causa 22. num. 37. Azor. d. cap. 29. queſt. 11.

4 Quia rati habitio omnino fieri debet intra terminum datum ad acceptandum Cou. variar. lib. 3. cap. 16. num. 5.

5 A Superiore, qui subijcitur, debet de iure communi antiquo Episcopus electus confirmationem petere, cap. quoniam 120. à tit. cap. cum electus 32. de elect. cap. cupientes, in princ. per locum ab speciali, eod. tit. lib. 6. Biaz. in direct. election. part. 3. cap. 43. numero 6. Corraf. de sacerdot. par. 2. cap. 4. à numero 3. Selu. de benefic. part. 2. queſt. 22. num. 1. Mandagot. de electione noui Prelati cap. 56. Petr. Gregor. ad tit. de electione cap. 19. à numero 10. Sed de eodem iure communi huiusmodi confirmationem à Sede Apostolica esse petendam probat tex. in cap. cum Ecclesia Sutrina, ibi, petentes ipsam electionem à Sede Apostolica confirmari, de causa possess. & propriet. Verum Cardin. Imola, & Rep. numero sexto

ac Rebuff. numero duodecimo in eod. capit. cum Ecclesia Sutrina, aduertunt ibi duplici ratione potuisse confirmationem peti à Sede Apostolica, vel quia Ecclesia Sutrina, quæ propè Romam esse nōcitur, immediatè subiecta est eidem Romanæ Ecclesiæ, & Apostolica Sedi; vel quia generaliter licitum est, etiam in Ecclesiis, quæ alium habent immediatum Superiorem, omisso medio ad Sedem Apostolicam recurrere, & ab eadem petere confirmationem, iuxta tex. in cap. per principalem 9. questione tertia, iuncta plenissima potestate, quam in beneficalibus habet Romanus Pontifex ex tex. in cap. 2. de præbend. in 6. & ideo cum omnibus Ordinariis concurret Modern. de iurisdic. parte tertia, cap. 21. à numero decimo quinto. Gonzalez ad reg. 8. Cancell. §. 1. à num. 31. & §. secundo per totum.

6 Hæc pauca de confirmatione aduertisse sufficiat, electio enim Episcoporum, & confirmatio iuxta formam iuris Pontificij iam ab aula recessit, tūm ex reg. 2. aliis 3. Cancellaria, quæ Sedi Apostolicæ reseruat prouisionem omnium Cathedralium: tūm ex priuilegiis Summorum Pontificum aliquibus Regibus, & Principibus nominandi Episcopos concessis, & ideo ubicumque Reges huiusmodi (quales esse constat Hispaniæ, Galliæ, Lusitaniæ, Siciliæ, Italiæ, Sardinie, & Poloniæ) nominant Episcopos, & designant, ac offerunt, Romanus Pontifex eos instituit, Azor. dict. capit. 29. questione prima in fine. Et si qui Episcopi in Germania à Collegiis Canoniorum eliguntur, Romani Pontificis auctoritate confirmantur, Azor. dict. capit. vigesimo nono, questione secunda.

7 Sic etiam quamuis iure communi Episcopus postquam fuerit canonica institutione confirmatus habet ea, quæ sunt iurisdictionis (veluti excommunicare, suspendere, interdicere, visitare, corrigere, punire, synodum conuocare, beneficia conferre, Ecclesias minores coniungere, & annexere, diuidere, voti, & iusiurandi vincula soluere, quorundam peccatorum absolutiones sibi reseruare) vt probant ex transmissa, cap. nōti, & cap. qualiter, de elect. cap. inter corporalia, de translat. Episcopi, Aloys. Ricc. in praxi aurea resolutione 136. Azor. dict. cap. 29. questione quinta, vbi quæst. 6.

8 Resoluit collationem factam à Summo Pontifice ad Episcopalem dignitatem habere vim electionis, nominationis, designationis, presentationis, institutionis, & confirmationis.

9 Tamen de iure nouo, quod habetur in Extravag. in iuncta de election. inter communes, opus est vt Episcopus, si velit ea, quæ sunt iurisdictionis, exercere, obtineat litteras Apostolicas, sine quibus, nec admitti, & recipi tanquam Episcopus, nec possessione Ecclesiæ sibi collatæ consequi potest, D. Barbosa in l. diuortio in princip. parte secunda, numer. quinquagesimo. ff. solut. matrim. Flaminio de resignatione libr. 8. quæst. quinta, numer. 33. Azor. dict. capit. vigesimo nono, questione 9. vers. ceterum. Cuius Extravag. dispositio limitatur in Cardinalibus; illa enim non obstante poterunt conferre, & iurisdictionem exercere ante captam possessionem, & ostensionem litterarum, vt resoluit Bellencin. de charitativo subsidio questione sexagesima sexta, numer. v. §. sexto, & fuisse resolutum in vna Bergen. Canonizatus 3. Iunij 1583. coram Illustrissimo Lanceloto refert Gonzalez ad reg. 8. Cancell. gloss. 24. num. 7.

10 Quæstio est admodum controuersa an Capitulum iure debeat, vel saltem possit Episcopo contra-

dicente, administrare Episcopatum, tanquam sedes vacet. eo quod litteræ prouisorie non ostendantur, iuxta clausulam in eis insertam, intra sex menses à die datæ Breuis Apost. de more concedi soliti ad capiendam possessionem Episcopis apud Sedem Apost. prouilis, ad vtramq; partem latissime disputat Nau. in cap. accepta de resist. spoliat. opposit. 8. numero duodecimo, quam vide. Illud hic aduertendum duxi electum scilicet, & confirmatum in Episcopum, & nondum consecratum repelli posse ab Episcopatu, si ante consecrationem fiat inhabilis, vt tenent Ioan. Andr. Anton. Card. & Imola. in cap. ex parte de clerico egrot. quos refert, & sequitur Nau. in cap. si qu. vdo except. 10. numero decimo tertio, de rescript. Vnde idem in Manu. cap. 27. numer. 67. vers. octauo, resoluit percutientem Episcopum electum, & confirmatum, sed nondum consecratum, non incurrere excommunicationem Bullæ in Cœna Domini, etiamsi iam adeptus sit Episcopatus possessionem.

11 Monachus licet efficiatur Episcopus, non tamen desinit esse Monachus Host. in cap. clerici il secundo de vita, & honest. cleric. Cou. in capit. primo numero decimo octauo de testam. surd. de alim. titul. 8. priuileg. 97. numero decimo.

12 Nec est solutus à tribus votis substantialibus, castitate, obedientia, & paupertate, iuxta doctrinam D. Thom. 2. 2. questione 185. articulo 8. quam sequuntur Cou. dict. numer. 18. Azor. institut. moral. parte prima, libro duodecimo capit. 7. questione quarta, Fr. Emman. quæstion. Regul. tom. 2. questione 58. artic. tertio. Aloys. Ricc. in praxi fore Ecclesiastici, decisio 396. in 1. edit. aliis resolut. 523. numero secundo in 2. edit. & ideo si carnis peccato commaculetur, aut altero inobedientiæ (eo quod obedientia, quam antea præstare cogebatur Superiori Regulari, commutata est in supremam Pontificem) peccabit non tantum, vt ceteri, sed insuper tanquam voti transgressor; atque ita si postremum de paupertate transgrediatur; non tamen ita & taliter cum Monachus erat, sed longe aliter cum factus Episcopus oporteat pro suo, & familiæ victu expendere, vt alibi commodius dicam.

13 Non obstat tex. in capit. primo 18. questione 1. vbi ita habetur.

14 Statutum est vt Monachus, quæ electio canonica à iugo regulæ monasticæ absoluit, & sacra Ordinatio à Monacho Episcopum fecit, &c. quia responderetur cum D. Thom. dict. quæst. 185. artic. 8. & questione 88. artic. 11. ad 4. procedere in clausura, silentio, vigilia, ieiuniis, abstinentiis, & aliis similibus vitæ alperitatibus; non vero in illis Religionis obseruantis, quæ neque Pontificium munus impediunt, neque dedecent dignitatem, sed magis iuuant ad vitam perfectam, qualia sunt supradicta tria substantialia vota, refert Azor. dict. questione quarta. Ideoque respectu obligationis legalis exemptum iudicari ab omnibus, quibus antea attingebatur ex vi regulæ & statutorum resoluunt Sor. de instit. libro decimo, questione quinta, art. 8. vers. de tertio vero. Couar. post dict. numer. 18. Gregor. de Valent. super D. Thom. disputat. 10. questione tertia puncto 8. vers. fin. Fr. Emman. dict. art. 3. ob quod in specie defluerunt ad eam statuendam conclusionem, vt attentata vi coactiua non autem directiua censetur deobligatus à ieiuniis, & prohibitione esus carniū in quibusdam Religionibus constitutis, quod insuper scripsit gloss. in cap. de Monachis 16. questione prima, & facetur Alphons. Alvarez. cap. 12. in spec. iur. Pont. Nau. consil. 6. sub b iij

titul. de donat. in nouis. Et conſequenter facultatem vniuerſis Chriſti fidelibus conceſſam in cap. ultim. de obſeruat. ienn. edendi carnes in die Natalis Domini occurrente ſub die Veneris vel Sabbati; exceptis hiis, qui ex voto, aut Regulari obſeruantia carnes comedere nequeunt, vt ex eo deducunt Fr. Emman. quaſtionum Regularium tom. 3. quaſt. 45. artic. tertio, & 4. Be- ſu reſponſorum caſuum conſcientiae, parte ſecunda, caſu 6. Sanch. in precepta Decalogi lib. quarto cap. 11. numer. 59. & libro ſexto cap. 6. numer. vigefimo, extendunt ad huiusmodi Episcopos, qui obſtricti ſunt ieiunare ea regulari obſeruantia, nempe ex regularis obſeruantiae legalis debito, vt explicat ſor. loco proxime citato. Si vero ratione regulae, conſtitutionisve abſtinere a carnibus ſemper, vel per aliquod tempus debebat, cum hoc paſtoralem dignitatem, & munus non deceat, ab ea lege ſolutum eſſe credit Azor. diſt. quaſtione quarta prope finem, vbi cum Archid. in cap. de Maſachis 16. quaſtione prima, & Abb. in cap. Clerici officia numer. 18. de vita & honeſt. cleric. ſentit, quod quando citra aliorum offenſionem ab eſu carnum ſe continere non queat, eas edere debet: quod ſi omnis aliorum offenſio procul abſit, veſci eis non tenetur.

15. Ab onere recitandi officium propriae religionis liberatur, cum regere Eccleſiam debeat iuxta morem, & vſum Clericorum, quibus praestit: ſic Abb. in diſt. capit. cleric. officia, Azor. diſt. quaſtione quarta in fine, Turrecrem. in ſumm. 91. diſtinct. capit. 22. vbi dicit fuiſſe ſecum diſpenſatum ab Eugenio Papa, vt poſt Cardinalatum liceret ſibi in poſterum continuare recitationem officij ſuae Religionis Praedicatorum, refert Euseb. de Viſitat. libro ſecundo, capit. decimo quinto, numer. 81. An Episcopus poſſit nunc nouam formam recitandi horas canonicas in ſuo Episcopatu indicere? reſpondet negatiue Nau. de oratione, & horis can. capit. vnderimo, numero vigefimo ſexto cum ſequentibus. Et omnibus Regularibus ex Praedicatorum Ordine ad Archiepiscopatus, Episcopatus, & alias Praelaturas Eccleſiaſticas aſſumptis mandat Clemens I V. ne conſecrationis munus quoquo modo recipiant antequam libros, & bona omnia, quae tempore promotionis retinent, contingentia tamen Ordinem memoratum, Prioribus, & Conuentibus, de quibus aſſumpti fuerint, integre reſignauerint, niſi forte iidem Priores de conſenſu ipſorum Conuentuum vſum illorum ad certum tempus eis duxerint concedendum: alioquin eo ipſo ab executione Pontificalis miniſterij nouerint ſe ſuſpenſos, reſerunt Conſect. in collect. privileg. Mendic. fol. 15. Frat. Eman. quaſtionum Regularium tom. ſecundo, quaſtione 88. art. ſexto.

16. Monasticum habitum non amittit, immo illum geſtare tenetur, vt probat tex. in diſt. capit. cleric. officia, in fine, Boer. diſpoſitione 158. numer. quinto. Alphons. Alvarez Guerrero citato loco, Nau. in comm. de Regular. comm. 4. numero vigefimo ſeptimo. Azor. diſt. quaſtione 4. verſ. vltimum.

17. Vſus vero Italiae, & totius Orbis admittit huiusmodi Episcopum poſſe incedere non in habitu, & veſtiti, vt antea, dum monachus erat, incedebat, ſed eo modo, quo alius quiuſ Episcopus, reſtento tantum colore veſtium religionis, atque ideo cum birreto clericali, & cum mantilleto eiudem coloris religionis; Rochetum vero portare minime poteſt, ſed cottam, nempe ſuperpelliceum ſuperimponit in actibus explendis eccleſiaſticis. Quod ſi praefatus Antistes alius quam ſuae religionis veſti-

bus indui audeat, excommunicationis vinculo ſubiaceret, vt reſoluunt Card. in clem. 2. ſ. ſed & tales, de vita, & honeſt. cleric. 145. in auth. ingreſſi C. de ſacroſ. Eccleſ. Sylueſtr. verbo religio 7. quaſtione vndeſtima. Sed probabilius eſt eam non incurrere, vt tenent Cou. diſt. numero decimo octauo. Azor vbi proxime, peccabit tamen grauiter, vt opinatur Euseb. de Viſitat. lib. 2. cap. 15. poſt num. 11.

18. Verum ſi alicui ex praedictis contingat renuntiare Episcopatum, quibuſdam viſum eſt illum debere ad monaſterium reuertere, quia vt ſupra diximus, adhuc permanent monaſtica vita, & obligationis vincula, & onera, quae Episcopi munus neque impediunt, neque dedecent, tum quia ſic feciſſe multos perhibetur: vt noſtris temporibus fecit eximia ſanctitatis vir Dominus Fr. Bartholomaeus à Martyribus, qui depoſito Pontificio munere, & renuntiato Bracharenſi Archiepiscopatu, ad priſtinum Dominicanae Religionis ſtatum ſe contulit, vbi vitam cum morte feliciter commutauit, multis clarus miraculis: immo & hoc ipſum fecit Caſteſſinus Pontifex Romanus hoc nomine Quintus, qui Pontificatu depoſito ad priſtinum etiam ſuae religionis ſtatum ſe retulit: ſi tamen huiusmodi Episcopo Episcopatu renuntiato haud ſibi neceſſe eſſet redire ad clauſtrum, non propterea exiſtimandus erit apoſtata, vt conſuluit Nau. conſilio 6. numero vndeſimo ſub titulo de donation. in nouis, & reſoluit Emman. ſa. in aphoriſm. verbo Episcopus. Et ſi ex Apoſtolica conceſſione redierit, inhabilis proſecto eſſet ad dignitates, & officia religionis iuxta conſtit. 45. Pauli IV. incip. In ſacra, quae poenas addit aduerſus eos, qui illum eligere non omittent.

S Y M M A R I U M.

1. Conſecrationis munus Episcopi ſuſcipere tenentur infra tres meſes à die conſecrationis ſub poena amiſſionis ſyn- ſtuum, &c.
2. Conſecrationis tempus, à cuius die currit trimeſtre ad conſecrandum, numeratur à tempore, quo nominati propo- nuntur Summo Pontifici.
3. Episcopi quomodo eligantur, & conſecrentur, qui ad liberam Papae diſpoſitionem ſpectant, oſtenditur.
4. Proceſſus ſuper vita, genere, moribus, & ſcientia eligendorum in Episcopos quomodo formandus oſtendi- tur.
5. Conſecrandus in Episcopum debet eſſe qui per omnes ec- cleſiaſticos gradus tranſierit.
6. Conſecrari debet Episcopus de ſacerdotum antiquorum, & bonorum virorum collegio, atque omnium conſenſione creatus.
7. Examen Fidei, & ſalutis Principia debet promouen- dus in Episcopum non ignorare.
8. Episcopi pedes quare calceantur, & interioribus quib- uſdam tunicis induantur, oſtenditur.
9. Actiones, & ſigna ſacra, quae in conſecratione Epi- scopi ſunt, quid ſignificent, oſtenditur.
10. Vngitur in capite is, qui in Episcopum conſecra- tur, vt declaratur eum eſſe caput, & Principem Ec- cleſiae ſuae.
11. Reges cur in humero, & non in capite vngantur, oſtenditur.
12. Vngitur in manibus Episcopus, vt ſciat dignita- tem non propter otium, ſed propter negotium ſuſci- pere.

13. Baculum in Episcoporum manibus quid significet, ostenditur.
 14. Summus Pontifex quare baculo non utatur ostenditur.
 15. Annulus sacer nouo Episcopo traditur, ut sanctam Ecclesiam sponsam suam intemerata fide ornatus custodiat.
 16. Euangeliorum liber quare nouo Praesuli tradatur, ostenditur.
 17. Panis, & vini oblatio in consecratione noui Praesulis quid significet, ostenditur.
 18. Mitra in Episcopo scientiam utriusque Testamenti designat.
 19. Papa in signum Imperij utitur Corona Imperiali, & in signum Pontificis utitur Mitra.
 20. Chirotecis nouus Praelatus manus operit ut nesciat sinistra sua quod faciat eius dextra.
 21. Episcopus post consecrationem collocatur in editioni supra omnes loco, ut ita cunctos respiciat, & cunctorum oculi in eum respiciant.

DE CONSECRATIONE

Episcopi.

CAP. V.

CONSECRATIONIS munus Episcopi suscipere tenentur infra tres menses à die confirmationis, sub poena amissionis fructuum, & negligentes per alios tres menses Ecclesiis sunt ipso iure priuati, cap. quoniam 75. dist. cap. quoniam 100. dist. Concil. Trident. sess. 23. de reformatione, cap. 2. ad quod plures citati Doctores Alleg. 1. numer. 39. quibus adde Alphons. Alvarez. Guerrero in speculo iuris Pontificij cap. 10. paulo post princip. pag. 31.
 2 Trimestre praedictum, intra quod consecrationis munus tenentur accipere Episcopi electi à Regibus, vel Principibus in suis Regnis, & Dominatibus, priuilegium habentibus illos nominandi, currit à die, quo proponuntur Summo Pontifici, & eos si idonei sint electi, confirmat.
 3 Ad Episcopatum vero, qui ad liberam Papae dispositionem spectant, eliguntur Episcopi cum in Consistorio praconizantur, confirmantur vero quando alia die in eodem Consistorio, fabricato prius processu super vita, & moribus promouendi, expeditur cedula, quam in Vrbe vocant Consistorialem, quae habet vim supplicationis in Dataria expedita, super qua litterae Apostolicae sub plumbo expediuntur.
 4 Fabricantur processus, & inquisitiones super promouendis ad regimina Ecclesiarum Cathedralium, prout habetur in Bulla Greg. XI. incip. *Onus Apostolica*, Dat. Romae M. D. XC. die 1. May quam refert Quaranta verbo electio, pagin. 309. Primo super aetate cum debeat trigessimum suae aetatis annum compleuisse, cap. cum in cunctis §. presenti decreto, de elect. & dixi dict. Allegat. 1. numero vigesimo sexto, ac ibi relatis adde Anton. Augustin. in epist. iuris Pontif. veteris libro quarto, titul. 10. Secundo super legitimis natalibus Concil. Tridentin. sess. 7. de reformat. cap. primo, dixi etiam dict. Allegat. 1. numer. 32. & an sit ex Catholicis parentibus creatus, ut in dicta Bulla Gregorij XI. f.

Tertio an antea sex mensibus fuerit in sacro Ordine constitutus Concil. Tridentin. sess. 22. de reformatione cap. secundo, dixi eadem Allegat. 1. à numero trigesimo sexto. Quarto si antea in Vniuersitate studiorum Magister, siue Doctor, aut Licentiatus in Sacra Theologia, vel iure Canonico, aut publico alicuius Academiae testimonio idoneus ad alios docendos ostendatur Concil. dict. cap. secundo, sess. 22. de reformat. dictum est dict. Allegat. 1. à numero vigesimo quarto. Quinto an sit bonae vocis, conditionis, & famae, non rixosus, & non criminofus. Sexto an in rebus gerendis, pro Episcopatus administratione sit aptus, cum sit onus Angelicis humeris formidandum, Concil. Tridentin. sess. 6. de reformatione, cap. primo, paulo post princip. quae omnia inuenies in dicta Bulla, ubi habetur vtile esse ad huiusmodi inquisitionem facilius ac plenius perficiendam, si Praelatus, qui iam facturus est, vel à promouendo, vel ab alio aliquo, confici curet schedulam, in qua sint ordine descripta nomén promouendi, cognomen, patria, parentes, aetas, ordo, gradus, professio, functio, si quam is forte exercuit, loca in quibus aut Theologiae, vel iuri Canonico operam dedit, aut longo tempore versatus fuit, denique amici, ac familiares, qui tam ipsum, quam parentes eius intime norint. Quod si promouendus documentum aliquod exhibere voluerit vnde ipsius aetas, gradus, dignitas, Sacri Ordines, functio, officia, muneraque, aut aliquod huiusmodi comprobetur, admittendum, ac processui inferendum erit, modo documentum publicum, seu authenticum fuerit. Illud quoque prohibendum censet, ac expresse prohibet, ne ad testimonium dicendum de Fide Catholica, vita, moribus, doctrina, atque aptitudine ad regendum Ecclesiam quilibet homines admittantur, sed viri tantum graues, pii, prudentes, docti, qui de qualitatibus promouendorum rectum iudicium ferre valeant, & sincerum, ac fidele testimonium dare velint. Proinde tam cognati, ac nimum familiares, quam inimici, atque amuli excludendi erunt. Haec in dicta Bulla, ubi etiam in vers. *quod autem*, agit quomodo facienda sit inquisitio, & processus Regularium, cum ad Ecclesias Cathedrales promouendi fuerint.
 5 Postquam praedictis expeditis de commissione consecrandi conlitterit consecratori, siue per litteras Apostolicas, si sit extra Curiam, siue per mandatum à Camera Apostolica emanatum in ipsa Curia, siue per commissionem viuae vocis oraculo à Summo Pontifice consecratori factam, si consecrator ipse sit Cardinalis, alioquin ei non debet credi, Dominica die, ut dixi dict. Allegat. 1. à numero quadragesimo secundo, vel festiua, si Summus Pontifex hoc specialiter indulerit, ut habetur in Pontificali; in Templo Deo consecrato Episcopalis fiet consecratio, in quo Comprouinciales Episcopi conuenire debent cum Metropolitano, quae si vel propter urgentem necessitatem, vel propter viam longitudinem venire non quierint, tres conueniant, absentes vero per litteras suffragium ferant, ut refertur in cap. primo, 64. distinct. Trium igitur Episcoporum praesentia ad consecrandum Episcopum requiritur ratione, & exemplo. Ratione ne tantum beneficium videatur furtiue praestitum, ut pro illo pariter preces ad Deum effundant. Ex exemplo, quia & Iacobus Frater Domini à Petro, Iacobo, & Ioanne Apostolis ordinatus fuit cap. porro 66. distinct. ubi sic dicitur: Porro Hiero-

titul. de donat. in nouis. Et conſequenter facultatem vniuerſis Chriſti fidelibus conceſſam in cap. ultim. de obſeruat. ienn. edendi carnes in die Natalis Domini occurrente ſub die Veneris vel Sabbati; exceptis hiis, qui ex voto, aut Regulari obſeruantia carnes comedere nequeunt, vt ex eo deducunt Fr. Emman. quaſtionum Regularium tom. 3. quaſt. 45. artic. tertio, & 4. Be- ſu reſponſorum caſuum conſcientiae, parte ſecunda, caſu 6. Sanch. in precepta Decalogi lib. quarto cap. 11. numer. 59. & libro ſexto cap. 6. numer. vigefimo, extendunt ad huiusmodi Episcopos, qui obſtricti ſunt ieiunare ea regulari obſeruantia, nempe ex regularis obſeruantiae legalis debito, vt explicat ſor. loco proxime citato. Si vero ratione regulae, conſtitutionisve abſtinere a carnibus ſemper, vel per aliquod tempus debebat, cum hoc paſtoralem dignitatem, & munus non deceat, ab ea lege ſolutum eſſe credit Azor. diſt. quaſtione quarta prope finem, vbi cum Archid. in cap. de Maſachis 16. quaſtione prima, & Abb. in cap. Clerici officia numer. 18. de vita & honeſt. cleric. ſentit, quod quando citra aliorum offenſionem ab eſu carnum ſe continere non queat, eas edere debet: quod ſi omnis aliorum offenſio procul abſit, veſci eis non tenetur.

15. Ab onere recitandi officium propriae religionis liberatur, cum regere Eccleſiam debeat iuxta morem, & vſum Clericorum, quibus praestit: ſic Abb. in diſt. capit. clerici officia, Azor. diſt. quaſtione quarta in fine, Turrecrem. in ſumm. 91. diſtinct. capit. 22. vbi dicit fuiſſe ſecum diſpenſatum ab Eugenio Papa, vt poſt Cardinalatum liceret ſibi in poſterum continuare recitationem officij ſuae Religionis Praedicatorum, refert Euseb. de Viſitat. libro ſecundo, capit. decimo quinto, numer. 81. An Episcopus poſſit nunc nouam formam recitandi horas canonicas in ſuo Episcopatu indicere? reſpondet negatiue Nau. de oratione, & horis can. capit. vnderimo, numero vigefimo ſexto cum ſequentibus. Et omnibus Regularibus ex Praedicatorum Ordine ad Archiepiscopatus, Episcopatus, & alias Praelaturas Eccleſiaſticas aſſumptis mandat Clemens I V. ne conſecrationis munus quoquo modo recipiant antequam libros, & bona omnia, quae tempore promotionis retinent, contingentia tamen Ordinem memoratum, Prioribus, & Conuentibus, de quibus aſſumpti fuerint, integre reſignauerint, niſi forte iidem Priores de conſenſu ipſorum Conuentuum vſum illorum ad certum tempus eis duxerint concedendum: alioquin eo ipſo ab executione Pontificalis miniſterij nouerint ſe ſuſpenſos, reſerunt Conſect. in collect. privileg. Mendic. fol. 15. Frat. Eman. quaſtionum Regularium tom. ſecundo, quaſtione 88. art. ſexto.

16. Monasticum habitum non amittit, immo illum geſtare tenetur, vt probat tex. in diſt. capit. clerici officia, in fine, Boer. deciſione 158. numer. quinto. Alphons. Alvarez Guerrero citato loco, Nau. in comm. de Regular. comm. 4. numero vigefimo ſeptimo. Azor. diſt. quaſtione 4. verſ. vltimum.

17. Vſus vero Italiae, & totius Orbis admittit huiusmodi Episcopum poſſe incedere non in habitu, & veſtiti, vt antea, dum monachus erat, incedebat, ſed eo modo, quo alius quiuſ Episcopus, reſtento tantum colore veſtium religionis, atque ideo cum birreto clericali, & cum mantilleto eiſdem coloris religionis; Rochetum vero portare minime poteſt, ſed cottam, nempe ſuperpelliceam ſuperimponit in actibus explendis eccleſiaſticis. Quod ſi praefatus Antistes aliis quam ſuae religionis veſti-

bus indui audeat, excommunicationis vinculo ſubiaceret, vt reſoluunt Card. in clem. 2. ſ. ſed & tales, de vita, & honeſt. cleric. 145. in auth. ingreſſi C. de ſacroſ. Eccleſ. Sylueſtr. verbo religio 7. quaſtione vndeſtima. Sed probabilius eſt eam non incurrere, vt tenent Cou. diſt. numero decimo octauo. Azor vbi proxime, peccabit tamen grauiter, vt opinatur Euseb. de Viſitat. lib. 2. cap. 15. poſt num. 11.

18. Verum ſi alicui ex praedictis contingat renuntiare Episcopatum, quibuſdam viſum eſt illum debere ad monaſterium reuertere, quia vt ſupra diximus, adhuc permanent monaſtica vita, & obligationis vincula, & onera, quae Episcopi munus neque impediunt, neque dedecent, tum quia ſic feciſſe multos perhibetur: vt noſtris temporibus fecit eximia ſanctitatis vir Dominus Fr. Bartholomaeus à Martyribus, qui deſiſſo Pontificio munere, & renuntiato Bracharenſi Archiepiscopatu, ad priſtinum Dominicanae Religionis ſtatum ſe contulit, vbi vitam cum morte feliciter commutauit, multis clarus miraculis: immo & hoc ipſum fecit Caſteſſinus Pontifex Romanus hoc nomine Quintus, qui Pontificatu deſiſſo ad priſtinum etiam ſuae religionis ſtatum ſe retulit: ſi tamen huiusmodi Episcopo Episcopatu renuntiato haud ſibi neceſſe eſſet redire ad clauſtrum, non propterea exiſtimandus erit apoſtata, vt conſuluit Nau. conſilio 6. numero vndeſimo ſub titulo de donation. in nouis, & reſoluit Emman. ſa. in aphoriſm. verbo Episcopus. Et ſi ex Apoſtolica conceſſione redierit, inhabilis proſecto eſſet ad dignitates, & officia religionis iuxta conſtit. 45. Pauli IV. incip. In ſacra, quae poenas addit aduerſus eos, qui illum eligere non omittent.

S Y M M A R I U M.

1. Conſecrationis munus Episcopi ſuſcipere tenentur infra tres meſes à die conſecrationis ſub poena amiſſionis ſyn- ſtuum, &c.
2. Conſecrationis tempus, à cuius die currit trimeſtre ad conſecrandum, numeratur à tempore, quo nominati propo- nuntur Summo Pontifici.
3. Episcopi quomodo eligantur, & conſecrentur, qui ad liberam Papae diſpoſitionem ſpectant, oſtenditur.
4. Proceſſus ſuper vita, genere, moribus, & ſcientia eligendorum in Episcopos quomodo formandus oſtendi- tur.
5. Conſecrandus in Episcopum debet eſſe qui per omnes ec- cleſiaſticos gradus tranſierit.
6. Conſecrari debet Episcopus de ſacerdotum antiquorum, & bonorum virorum collegio, atque omnium conſenſione creatus.
7. Examen Fidei, & ſalutis Principia debet promouen- dus in Episcopum non ignorare.
8. Episcopi pedes quare calceantur, & interioribus quib- uſdam tunicis induantur, oſtenditur.
9. Actiones, & ſigna ſacra, quae in conſecratione Epi- scopi ſunt, quid ſignificent, oſtenditur.
10. Vngitur in capite is, qui in Episcopum conſecra- tur, vt declaratur eum eſſe caput, & Principem Ec- cleſiae ſuae.
11. Reges cur in humero, & non in capite vngantur, oſtenditur.
12. Vngitur in manibus Episcopus, vt ſciat dignita- tem non propter otium, ſed propter negotium ſuſci- pere.

13 Baculum in Episcoporum manibus quid significet, ostenditur.

14 Summus Pontifex quare baculo non utatur ostenditur.

15 Annulus sacer nouo Episcopo traditur, ut sanctam Ecclesiam sponsam suam intemerata fide ornatus custodiat.

16 Euangeliorum liber quare nouo Praesuli tradatur, ostenditur.

17 Panis, & vini oblatio in consecratione noui Praesulis quid significet, ostenditur.

18 Mitra in Episcopo scientiam utriusque Testamenti designat.

19 Papa in signum Imperij utitur Corona Imperiali, & in signum Pontificis utitur Mitra.

20 Chirotecis nouus Praelatus manus operit ut nesciat sinistra sua quod faciat eius dextra.

21 Episcopus post consecrationem collocatur in editioni supra omnes loco, ut ita cunctos respiciat, & cunctorum oculi in eum respiciant.

DE CONSECRATIONE

Episcopi.

CAP. V.

CONSECRATIONIS munus Episcopi suscipere tenentur infra tres menses à die confirmationis, sub poena amissionis fructuum, & negligentes per alios tres menses Ecclesiis sunt ipso iure priuati,

cap. quoniam 75. dist. cap. quoniam 100. dist. Concil. Trident. sess. 23. de reformatione, cap. 2. ad quod plures citati Doctores Alleg. 1. numer. 39. quibus adde Alphons. Alvarez. Guerrero in speculo iuris Pontificij cap. 10. paulo post princip. pag. 31.

2 Trimestre praedictum, intra quod consecrationis munus tenentur accipere Episcopi electi à Regibus, vel Principibus in suis Regnis, & Dominatibus, priuilegium habentibus illos nominandi, currit à die, quo proponuntur Summo Pontifici, & eos si idonee sint electi, confirmat.

3 Ad Episcopatum vero, qui ad liberam Papae dispositionem spectant, eliguntur Episcopi cum in Consistorio praconizantur, confirmantur vero quando alia die in eodem Consistorio, fabricato prius processu super vita, & moribus promouendi, expeditur cedula, quam in Vrbe vocant Consistorialem, quae habet vim supplicationis in Dataria expedita, super qua litterae Apostolicae sub plumbo expediuntur.

4 Fabricantur processus, & inquisitiones super promouendis ad regimina Ecclesiarum Cathedralium, prout habetur in Bulla Greg. XI. incip. *Onus Apostolica*, Dat. Romae M. D. XC. die 1. May quam refert Quaranta verbo electio, pagin. 309. Primo super aetate cum debeat trigessimum suae aetatis annum compleuisse, cap. cum in cunctis §. presenti decreto, de elect. & dixi dist. Allegat. 1. numero vigesimo sexto, ac ibi relatis adde Anton. Augustin. in epist. iuris Pontif. veteris libro quarto, titul. 10. Secundo super legitimis natalibus Concil. Tridentin. sess. 7. de reformat. capit. primo, dixi etiam dist. Allegat. 1. numer. 32. & an sit ex Catholicis parentibus creatus, ut in dicta Bulla Gregorij XI. §.

Tertio an antea sex mensibus fuerit in sacro Ordine constitutus Concil. Tridentin. sess. 22. de reformatione capit. secundo, dixi eadem Allegat. 1. à numero trigesimo sexto. Quarto si antea in Vniuersitate studiorum Magister, siue Doctor, aut Licentiatus in Sacra Theologia, vel iure Canonico, aut publico alicuius Academiae testimonio idoneus ad alios docendos ostendatur Concil. dist. capit. secundo, sess. 22. de reformat. dictum est dist. Allegat. 1. à numero vigesimo quarto. Quinto an sit bonae vocis, conditionis, & famae, non rixosus, & non criminofus. Sexto an in rebus gerendis, pro Episcopatus administratione sit aptus, cum sit onus Angelicis humeris formidandum, Concil. Tridentin. sess. 6. de reformatione, capit. primo, paulo post princip. quae omnia inuenies in dicta Bulla, ubi habetur vtile esse ad huiusmodi inquisitionem facilius ac plenius perficiendam, si Praelatus, qui iam facturus est, vel à promouendo, vel ab alio aliquo, confici curet schedulam, in qua sint ordine descripta nomén promouendi, cognomen, patria, parentes, aetas, ordo, gradus, professio, functio, si quam is forte exercuit, loca in quibus aut Theologiae, vel iuri Canonico operam dedit, aut longo tempore versatus fuit, denique amici, ac familiares, qui tam ipsum, quam parentes eius intime norint. Quod si promouendus documentum aliquod exhibere voluerit vnde ipsius aetas, gradus, dignitas, Sacri Ordines, functio, officia, muneraque, aut aliquod huiusmodi comprobetur, admittendum, ac processui inferendum erit, modo documentum publicum, seu authenticum fuerit. Illud quoque prohibendum censet, ac expresse prohibet, ne ad testimonium dicendum de Fide Catholica, vita, moribus, doctrina, atque aptitudine ad regendum Ecclesiam quilibet homines admittantur, sed viri tantum graues, pii, prudentes, docti, qui de qualitatibus promouendorum rectum iudicium ferre valeant, & sincerum, ac fidele testimonium dare velint. Proinde tam cognati, ac nimum familiares, quam inimici, atque amuli excludendi erunt. Haec in dicta Bulla, ubi etiam in vers. *quod autem*, agit quomodo facienda sit inquisitio, & processus Regularium, cum ad Ecclesias Cathedrales promouendi fuerint.

5 Postquam praedictis expeditis de commissione consecrandi conlitterit consecratori, siue per litteras Apostolicas, si sit extra Curiam, siue per mandatum à Camera Apostolica emanatum in ipsa Curia, siue per commissionem viuae vocis oraculo à Summo Pontifice consecratori factam, si consecrator ipse sit Cardinalis, alioquin ei non debet credi, Dominica die, ut dixi dist. Allegat. 1. à numero quadragesimo secundo, vel festiua, si Summus Pontifex hoc specialiter indulserit, ut habetur in Pontificali; in Templo Deo consecrato Episcopalis fiet consecratio, in quo Comprouinciales Episcopi conuenire debent cum Metropolitano, quae si vel propter urgentem necessitatem, vel propter viam longitudinem venire non quierint, tres conueniant, absentes vero per litteras suffragium ferant, ut refertur in capit. primo, 64. distinct. Trium igitur Episcoporum praesentia ad consecrandum Episcopum requiritur ratione, & exemplo. Ratione ne tantum beneficium videatur furtiue praestitum, ut pro illo pariter preces ad Deum effundant. Ex exemplo, quia & Iacobus Frater Domini à Petro, Iacobo, & Ioanne Apostolis ordinatus fuit cap. porro 66. distinct. ubi sic dicitur: Porro Hiero-

Joſmitanus primus Archiepiſcopus Iacobus, qui Juſtus dicebatur, ſecundum carnem Frater Domini nuncupatus eſt, à Petro, Iacobo, & Ioanne ordinatus eſt, ſucceſſoribus ſuis formam dantibus, videlicet, vt minus, quam à tribus Episcopis Episcopopus non ordinetur referunt *Duran. in rationali diuinorum libro tertio capit. undecimo, numer. ſeptimo, & 9. Anton. Auguſtin. in epitome iuris Pontificij veteris libr. quarto, titul. 17.* Et circa proceſſum in ordinatione Episcopali primitiua Eccleſia eleganter *Alphoſ. Aluarez. Guerrero in Speculo iuris Pontificij cap. primo col. 8. verſ. quod auctoritatibus*, in hæc verba. Petrus fuit ſolus Episcopopus à Chriſto factus ante Aſcenſionem, poſt Spiritus Sancti autem miſſionem, ſiue ipſa prima die Dominica, ſiue alia, ſolus Petrus fecit Ioannem Episcopopus, deinde Petrus conſecrato Ioanne fecit Iacobum Zebedæi, quibus tribus factis, tunc ordinauit Petrus quod deinceps non ordinaretur Episcopopus niſi à tribus Episcopis, *vt in dict. capit. porro*, licet tunc propter paucitatem Episcoporum, quando Apoſtoli fuerunt, non poterit hæc forma ſemper ſeruari: ideo Paulus ſolus Timotheum, & Titum ordinauit Episcopos, qui ſeparatus à Barnaba non habebat in ſocietate ſua Episcopos, niſi quos poſtea fecit. Ratio autem quare filij Zebedæi fuerunt prius à Petro in Episcopos ordinati, eſt, quia illi poſt Petrum fuerunt maiores, & honorabilioreſ, & hos cum Petro Chriſtus præ cæteris præferebat, vt patuit in Transfiguratione, in ſuſcitatione filia Archiſynagogi, in oratione in Horto *Math. 9. 16. & 17. Chryſoſtom.* ſuper illud, aſſumpſit Ieſus Petrum, Iacobum, & Ioannem dixit. Hos aſſumpſit quia alijs potiores erant. Hæc *Alphoſ. Aluarez. Guerrero* dicto loco.

Deducitur poſtea conſecrandus in veſte, & ornameto Presbyterali, atque Sacerdotali, neque enim in primaui Eccleſia licuit quemquam Episcopopus creati, qui non per omnes eccleſiaſticos gradus tranſierit, qui non per multos annos functiones omnium Ordinum exercuerit, *Anton. Auguſtin. in epitome iuris Pontificij veteris libro quarto titul. tertio.* Vnde ſanctus *Cyprianus Cornelium* ſic laudat. Non iſte, inquit, ad Episcopatum ſubito peruenit, ſed per omnia eccleſiaſtica officia promotus, & in diuinis adminiſtrationibus Dominum ſæpe promeritus, ad Sacerdotij ſublime faſtigium, cunctis religionis gradibus aſcendit; nec, vt quidam, vim fecit vt Episcopopus fieret, ſed ipſe vim paſſus eſt vt Episcopatum coactus acciperet. Quis autem ille eſt (inquit *Gregorius in apologetico primo*) qui veritatis Antiliſitem, & propugnatores vnus dieculæ ſpatio, veluti ſimulachrum ex argilla, fingat illum, inquam, qui cum Angelorum claſſe, & ordine futurus eſt; qui cum Archangelis Deum celebrabit; qui ad ſupernum Altare ſacrificia tranſmittet, ſimulque cum Chriſto Sacerdotio fungetur; qui figmentum inſtaurabit, imaginemque creatori ſiſtet; & ſuperno mundo opificem ager, & quod maius eſt, dicam, Deus erit, & alios Deos efficiet.

Quod quidem obſeruandum maxime eſt ne ad Episcopalem dignitatem promoucantur niſi qui eccleſiaſticorum graduum muneribus, in illiſque magno exemplo, & vite integritate perfunctus ſit, ne ei eueniat quod idem *Gregorius Nazianzenus in laudibus Athanaſij* dicit: Diſcipuli ſimul, Magiſtriſque pietatis deſignantur: alios ante purgant,

quam ipſi purgati fuerint: heri ſacrilegi, hodie Sacerdotes: heri extra Sancta, hodie Sanctorum Arbitri, & Antiliſites: veteres vitio, pietate rudēs, & recentes: (quod gratia ac fauoris humani, non ſpiritus opus eſt) qui cum cætera omnia violentè peruaſerint, ad extremum ipſam quoque pietatem tyrannide premunt: quorum non mores dignitati, ſed dignitas moribus fidem aſtruit, ordine admodum præpoſtero: qui denique plura pro ſuis, quam pro populi ignorantia ſacrificia debeant. Hinc etiam *Nicolaus I. epiſtol. prima ad Michaelē Imper.* damnat plurimum *Photium*, qui laicus Conſtantinopolitanum affectabat Præſbiterium. Præſbiter, inquit, auditor eſſe debuit, & deinde inſtitutor: ſed hic docere prius elegit, & deinde cæpit doceri: prius ſanctificare curauit, ac deinde ſanctificari, prius illuminare voluit, & poſtea illuminari.

6 Cum, vt inquit *Cyprianus libro quarto epiſtol. ſeunda* de clericorum omnium teſtimonio, de plebis, quæ adest, ſuffragio, & de Sacerdotum antiquorum, & bonorum virorum collegio, loco, & gradu Cathedræ Sacerdotalis vacante, Dei voluntate, atque omnium conſenſione, creati, & conſecrari debeat Episcopopus, ideo ſenior Episcopopus aſſiſtentium verſus ad conſecratorem ſic dicit. Reuerendiſſime Pater poſtulat Sacra Mater Eccleſia Catholica, vt hunc præſentem Presbyterum ad onus Episcopatus ſubleuetis. Illud aperte declarantes, neque Reges, neque Principes, neque plebem, aut Ciuitatis Magiſtratū, ſed Hierarchicam ordinationem, atque benedictionem Episcopopus conſtituere, illorum teſtimonium tantum huius auctoritatem eſſe.

7 Deinde, cum vt inquit *Gregorius in laudibus Athanaſij*, abſurdum eſt, & ſalutis Doctorem, & Antiliſitem, ſalutis principia ignorare, ideo ad examen Fidei, quod tanquam fundamentum, & baſis totius ædificij eſt, promouendus ſeſe conſert, ſitque inquilatio ad doctrinam Veteris, & Noui Teſtamenti, cuius Magiſter, & interpres eſſe debet, recte norit? Et num prudentiam ſuam, quantum illius capax eſt natura, Diuina Scripturæ ſenſibus accommodare velit. Hæc dum ſanctè profeſſus fuerit, proponitur illi vniuerſæ Fidei ſumma, eorum præſertim capitum, quibus vniuerſa Religio Chriſtiana continetur. Summæ, ſcilicet, ac Diuiniffimæ Trinitatis conſeſſio, Incarnationis, ſalutiſque noſtræ æconomia, ſpes vitæ, & reſurrectionis future, Sanctorum communio, ac vnus Sanctæ Catholice, & Apoſtolice Eccleſiæ auctoritas.

Interrogatur num ea, quæ ex diuinis Scripturis legit, & intelligit, plebem, cui ordinandus eſt, & verbis, & exemplis docere velit? Num traditiones Orthodoxorum Patrum ac Decretales Sanctæ, & Apoſtolice Sedis conſtitutiones veneranter ſuſcipere, docere, ac ſeruare? Num *Beato Petro Apoſtolo*, cui à Deo data eſt poteſtas ligandi ac ſoluendi, eiſque Vicario Domino noſtro, ſuiſque Succeſſoribus Romanis Pontificibus, fidem, ſubiectionem, & obedientiam ſecundum Canonicam auctoritatem per omnia exhibere? Num mores ab omni malo temperare, & quantum poterit, Domino adiuuante, ad omne bonum commutare: caſtitem, & ſobrietatem cum Dei auxilio cuſtodire, & docere, Diuinis ſemper negotiis mancipari, & à terrenis negotiis,

vel lucris turpibus alienus esse, ne scilicet oculos, qui moderandis gressibus præeunt, cura pulueris obscurer? Num humilitatem, & patientiam in se ipso custodire, & alios similiter docere velit? pauperibus item, & peregrinis, omnibusque indigentibus, propter nomen Domini affabilis, & misericors esse? Quæ omnia ubi ille sancte, & bona fide seruaturum se, quantum humana fert conditio, promiserit, summa eius oneris, quod subeundum est, ad oculos illi, tanquam in compendium ponitur: Episcopum oportere iudicare, interpretari, consecrare, ordinare, offerre, baptizare, & confirmare.

8 Fidei absoluto examine augustiore ordinandus induitur habitu. Calceantur pedes ad annuntiandum Euangelium pacis; ut eat, non stet; laboret, non ociosus delitescat: Induitur interioribus quibusdam tunicis, interioris, & occultæ deuotionis, innocentiae, & integritatis perfectionem denotantibus; cuius solus Deus purarum animarum vnicus sponfus inspector est; & cuius suauitatem illi solum norunt, qui experiuntur: intus enim est, qui iudicat, intus quod iudicatur, ut interiorum cura in externorum nimia occupatione non minuatur. Induitur item Dalmatica latas manicas habente: oportet enim Episcopum, ut inquit *Apost. ad Titum* 1. sicut Dei dispensatorum hospitalem esse, benignum, liberalem, de quo dicatur illud, disperit, dedit pauperibus; dispensationis autem huius, inquit *Chrysostomus*, modus ille, si ecclesiastica facultates, neque redundent, neque temporibus necessariis desint.

9 Postquam ordinandus sic vestitus, & ornatus fuerit, ad eas operationes accedit, quæ vere sanctæ sunt, Sanctosque efficiunt; quæ ex antiquissima, & Apostolica traditione, sacris primum signis & actionibus, deinde mysticis vñctionibus continentur. Actiones, & signa sacra à *Dionysio* tantorum mysteriorum Diuino interprete, hæc numerantur; genuflexio ad Altare; manuum impositio; Crucis obli-gnatio; benedictio, & precatio: Vnguntur postea caput eius, & manus cum certis deprecationibus. Neque vero frustra, aut sine causa tam prolixis, tam frequenter repetitis precibus, hic ipse, qui consecratur, Deo omnium bonorum auctori, & largitori commendatur: Plus enim, inquit *Chrysostomus* in 1. cap. ad *Titum* sermon. 1. eiusmodi precibus indiget, quam ceteri omnes; nam quanto est celsior dignitas, tanto Sacerdotis maiora sunt pericula.

10 Vngitur in capite primum is qui consecratur, ut auctoritas, & dignitas eius declaretur, cum scilicet esse caput, & Principem Ecclesiæ suæ, quomodo vir uxoris suæ caput dictus est: & ut ostendatur cum esse Vicarium Christi, eiusque dignitatem, & auctoritatem gerere, qui est super omnia, & quem constituit Deus caput super omnem Ecclesiam.

11 Ideo Reges non iam in capite; sed in humero vnguntur: primum ut is proprius honor sit illius, quem Deus constituit excelsum super omnes Reges terræ, & quem oleo latitiæ excellentius, & augustius vnxit præ consortibus suis. Deinde ut ostendatur quod primò ante omnes Reges, & Principes persona capitis Pontificali officio representetur.

Vngitur tamen, ut Rex in humero, ut neque ipse plane excludatur à representatione eiusdem capitis; nam & huius principatus, ut dicit *Is. 9.* fuit super humerum eius, & ut sciat se esse ministrum ad portandam Crucem IESU CHRISTI, laudem bonorum, vindictam autem malorum *Apost. ad Roman.* 13.

12 Deinde in manibus vngitur, primum propter officium, & ministerium eius, ut se sciat dignitatem non propter ocium, sed propter negotium suscipere, ut sciat ex illo se numero operariorum esse debere, qui sustinent pondus diei, & æstus: deinde ut illis manibus addit virtus Spiritus Sancti, eas teneat, & dirigat, cum illis laboret, & operetur; ut quicquid benedixerit, benedicatur; quicquid sanctificauerit, sanctificetur. Denum vnguntur manus eius, ut operentur bonum, ad omnes quidem, sed maxime domesticos Fidei; ut manus suas mittat ad fortia; ut panem ociosus non comedat, ut manus eius distillent myrrham, ut sit beatus seruus ille, quem cum venerit Dominus inuenerit vigilantem, & operantem.

13 Peracto consecrationis Sacramento, consecratus iam ad spirituales æconomiam, Sanctæque prolis gubernationem se se confert.

Armatur igitur, & instruitur, accipitque regendæ, & gubernendæ familiæ instrumenta, ac gubernacula. Traditur imprimis in manus noui Antistitis consecratum baculum, auctoritatis scilicet, & disciplinæ insigne, sustentaculum imbecillitatis humane; ut sit in coercendis vitiis piè seruans, iudicium sine ira tenens, in fouendis virtutibus auditorum animos demulcens, in tranquillitate seueritatis censuram non deferens, ut reuocet errantes, regat iustos, pungat, & stimulet ignauos, & inertes, repellat nocentes, ac iuxta *Ezechiel. capit. 34.* attrahat vagum, sustentet languidum, stimulet pigrum, portet in humeris suis exemplo Principis Pastorum ægrem, & debile. Ut increduli, inquit *Bernardus libro tertio, de consideratione.* conuertantur ad Fidem, conuersi non auertantur, auersi reuertantur, peruersi ordinentur ad rectitudinem, subuersi ad veritatem reuocentur, subuersores conuincantur, ut vel emendentur ipsi, si fieri potest, vel si non, perdant auctoritatem facultatemque alios subuertendi, negligenter pascens toties commendatum Dominicum gregem, inquit *Magnus Leo*, conuincitur Summum non amare Pastorem. Quod vero baculus est acutus in fine, rectus in medio, & retortus in summo, designat quod Pontifex debet pungere pigros, regere debiles sui rectitudine, & colligere vagos. *Hieron. Vielmus de Episcopis titularibus part. secunda, fol. 13.* *Dward. in rationali diuinorum libro tertio, capit. 15, numero quarto, ubi numer. quinto,* dicit quod Romanus Pontifex baculo non vitur, tum propter historiam, tum propter mysticam rationem *cap. vni, in fin. de Sacra vñctione.*

14 Historia est quoniam Beatus Petrus Apostolus Martialem discipulum suum, quem Dominus inter discipulos constituit, cum dixit: nisi efficiamini sicut paruulus iste non intrabitis &c. misit cum quibusdam aliis ad prædicandum Germanis, qua in via ad viginti diartas defuncto Fronto, collega eius rediit ad annuntiandum hoc Petro, cui Petrus, accipe hunc baculum, & tangens illum

die, ſurge In nomine Domini, & prædica: Ille vero in quadageſimo die à tempore mortis illius tetigit eum & ſurrexit, & prædicauit, & ita Petrus baculum à ſe remouit, & ſubditis dedit, nec recuperauit. Innocentius vero Papa III. ſcripſit in Eccleſiæ ſpeculo quod Beatus Petrus miſit baculum ſuum Euchario primo Treuenorum Epifcopo, quem vna cum Valerio, & Materno ad prædicandum Euangelium Genti Teutonice deſtinauit, cui ſucceſſit in Epifcopatum Maternus, qui per baculum Petri de morte fuerat ſulcitatus, quem baculum viſque hodie cum magna ueneratione Eccleſia Treueren. ſeruatur, & ideo Papa in illa Diœceſi vitur baculo, & non alibi. Hæc *Durand. ubi proximè.*

15 Verum cum hoc regimen non tam timoris, quàm amoris ſit, non tam ſeueritatis quàm charitatis, nam & Chriſtus Dominus dilexit Eccleſiam, & tradidit ſemetipſum pro ea *Ioan. vi.* & cum quem Vicarium loco ſui relicturus erat, priuſquam illi deſpondiſſet, ter interrogauit num ſe diligeret, & propter ſe ſponſam ſuam? quod cum ille ſumma aſſeueratione ter profeſſus fuiſſet, tunc demum illud audiuit. Paſce oues meas, paſce agnos meos: eius igitur amoris, & charitatis Symbolum ſacer Conſecrator nouo ſponſo tribuit conſecratum Annulum, fidei ſcilicet ſignaculum, quatenus ſponſam Dei, Sanctam videlicet Eccleſiam intermerata fide ornatus illibate cuſtodiat, *Durand. diſt. lib. 3. cap. 14.*

16 Hinc conſecrator nouo Præſuli Euangeliorum librum tradit, Accipe, inquit, Euangelium, & vade, prædica populo tibi commiſſo. Potens eſt enim Deus vt augeat tibi gratiam ſuam. Quaſi diceret: Ne putes in Paulo, & Petro, Tito, & Timotheo, Chryſoſtomo, & Auguſtino munus, & functionem Apoſtolicam deſiſſe: ne putes caeleſtem illam benedictionem, & auxilium æterni Patris ſublatum eſſe, quo illi ſubnixi, profeſſi annunciauerunt Euangelium vniuerſo Mundo: potens eſt Deus etiam tibi dare gratiam ſuam, ac per te ſimilia operari. Eſti enim illi plus omnibus, inquit *Bernardus libro ſecundo de conſiderat.* laborauerunt, non tamen totum elaborauerunt, & tibi adhuc locus relictus eſt. Neque te illud tantopere terreat quod ſublîmibus humana ſapientia verbis careas, quod ſerius ad Sacrarum litterarum lectionem acceſſiſti, quod nunquam Cathedram Doctōis conſcenderis. Aude, & fac aliquid. Potens eſt enim Deus ubi augere gratiam ſuam. Nihil agentem impoſſibile eſt bene operari. Melius ſero quam nunquam: nam, & vndecimæ horæ operarij diurnum acceperunt denarium *Matth. 20.*

17 Poſtea accipiens nouus Pontifex à ſuo conſecratore ac reliquis aſſententibus oſculum pacis, recedit ab Altari, ac deinceps eo tempore, quo populus Chriſtianus dona, & munera ad Altare Dei, more veteri, eoque laudatiſſimo, aſſerre ſolet: ipſe quoque ſuo Conſecratori, tanquam ſpirituuali patri, munera offert, ſunt autem ea, ex antiquiſſima Melchiadis Pontificis institutione panis, & vinum, quibus duæ anteferuntur faces. Offert panem & vinum; vel vt oſtendat ſe in eius Sacerdotis functionem, & munus ſuccedere, cui ſine omni in futurum poenitentia iurauit Dominus eum eſſe Sacerdotem ſecundum ordinem Melchizedech: vel, vt quidem ego iudico, ad deſignandam paupertatem Epifcoporum primitiua illius Eccleſiæ,

in qua ſummæ opes, ſummæ diuitiæ, panis & vinum fuerunt.

Dantur autem hæc munera clara luce, & amplius duabus facibus accenſis, ne quid inter hæc leuia munera ſpecioſius colore, pōdere precioſius ſcitis quid intelligam) ſubrepit ac ſubiiciatur. Male enim agitur, cum ea, quæ virtuti, & pietati debentur, aliſino onuſto auro conferantur. Aſſumitur demum ſacer Antifites à ſuis Collegiis in communionem, & participationem orationis, ac myſtica menſæ.

18 Cæleſti myſterio reſectus Mitra armatur deinde nouus Præſul, cuiusque capiti imponitur ſacra Cydaris, bicorniſque galea cum Patris Omnipotentis inuocatione, cuius præclara eſt bonitas, & virtus immenſa, totiusque decoris ornamētum. Mitra hæc ſcientiam vtriuſque Teſtamenti deſignat. Duo namque illius cornua duo ſunt Teſtamenta; anterius nouum, poſterius vetus, quæ duo Epifcopus memoriter debet ſcire, *capit. Epifcopus 23. queſtione prima*, & illis tanquam duplici cornu Fidei inimicos ferire *Hieron. Videlmus de Epifcopis titularibus part. ſecunda fol. 13.* His cornibus armatus Petrus Neroni, Liberius Conſtantio, Ambroſius Theodoſio, Baſilius Valentino, Chryſoſtomus Arcadio, Leo Geſſario, atque Artile, alique quamplurimi reſtiterunt, terribileſque apparuerunt. Illud quoque notandum eſt quod Romanus Pontifex in ſignum imperij, vitur regno, id eſt Corona Imperiali; & in ſignum Pontificis vitur Mitra: ſed Mitra ſemper vitur, & vbique; Regno vero non ſemper, neque vbique, quia Pontificis auctoritas, & prior eſt & dignior, & diſfulſior imperiali potestate, *Durand. in rationali diuinorum libro tertio, cap. 13. numer. 8.*

19 Quia nihil tam inglorium dicebat *Bernard. epiſt. 126.* quam Epifcopum gloriæ cupidum deprehendi, ideo nouus Præſulatus manus operit chirotecis, vt neſciat ſiniſtra ſua, quid faciat eius dextera, & quandoque eas velat chirotecis, & quandoque denudat, quia bona opera interdum ad vitandum vanam gloriā occultantur, & interdum ad edificantum proximos propalantur, *Durand. diſt. lib. 3. cap. 12.*

20 Deinde collocatur Epifcopus, id eſt, inſpector omnium, in editiori ſupra omnes loco, inquit *Ambroſ. de dignitate ſacerdotali cap. 6.* vt ita cunctos reſpiciat, & cunctorum oculi in eum reſpiciant.

21 Cuius loci conſideratio, inquit *Bernard. libro ſecundo de conſiderat.* facit honoris contemptorem in honore etiam ipſo. In alto poſitum, non altum ſapere difficile eſt, & omnino inuſitatum; ſed quanto inuſitatius tantò glorioſius: timor de adæptā iam altitudine, tædere magis facit, quam placere ipſam altitudinem. Nulla ſplendidior gemma in omni præcipue ornatu Pontificis, ipſa humilitate; quo enim celiior cæteris, eo humanitate apparet illuſtrior, & ſe ipſo. Blanditur Cathedra, ſpecula eſt, non domus: qui eleuauit deicere poteſt. Conſideras gradum, & caſum metue; conſideras ſaltigium dignitatis, & vide faciem abyſſi deorſum; occupare enim locum, & non facere fructum, nec loco expedit, nec perſonæ.

22 Poſtquam in ſua ſede ſic collocatus fuerit Paſtor prorumpit vniuerſa Eccleſia in laudes, & confeſſionem Omnipotentis Dei, in quas omnis humana actio, & inſtitutum merito deſinere debet.

debet. Ducitur per templum nouus Antistes, vt omnibus innotescat; commendatur Summo Pastori, & Reſtori omnium Deo; vt quem Ecclesia sua praefisse voluit, propitius respiciat, det illi verbo, & exemplo, quibus praefit, proficere, & ad vitam vna cum grege sibi credito, sempiternam peruenire. Quantumlibet enim fuerit peritus gubernandi, inquit Chrysostom. sermon. x. ad Titum, nisi inter huiusmodi gubernacula gratiam habeat, & pacem, quae à Deo est, & nauiculam simul, & nauigantes procella inuoluet, mergetque profundo.

SYMMARIUM.

- 1 Administrationis genus in Ecclesia militanti instar triumphantis Ecclesiae fuit inductum.
- 2 Honoris, seu potestatis nonnulli gradus inter ipsos Episcopos à tempore Apostolorum distincte reperiuntur, per quos alij alijs superiores efficiuntur.
- 3 Papa vniuersalis seu Oecumenicus Episcopus dicitur.
- 4 Ordo nullus Episcopali maior, vel equalis reperitur.
- 5 Declaratur tex. in cap. prima Sedis, in fine, & in cap. ecce in princ. 99. dist.
- 6 Patriarchae, & Primates idem sunt, ac nulla inter eos datur differentia, licet diuersa sint nomina, secundum antiquam sententiam.
- 7 Primates, vt verior tenet sententia, licet Patriarchae possint appellari, non tamen omnes Primates verè sunt Patriarchae, nec idem habent officium, eandemque auctoritatem.
- 8 Patriarchae propriè quatuor sunt, videlicet Antiochenus, Constantinopolitanus, Alexandrinus, & Hierosolymitanus, quia representant quatuor Euangelistas in Ecclesia Dei.
- 9 Patriarcha dicti sunt quasi Patres Patrum, seu Principes Episcoporum.
- 10 Archiepiscopi dicuntur quasi Principes Episcoporum.
- 11 Prouincia, cui praest Archiepiscopus, quas sub se debeat habere Ciuitates, & Episcopos ostenditur.
- 12 Metropolitanus, & Archiepiscopus idem sunt.
- 13 Suffraganei lege Metropolitana, Archiepiscopus sunt subiecti; non ita eorum subditi, exceptis casibus iure speciatim expressis.
- 14 Prelati Ecclesiarum Episcoporum nomine nuncupantur, quia praecipuum eorum munus est pro subditorum spirituali salute diligenter inuigilare.
- 15 Titulares Episcopi dicuntur, qui solum titulum Ecclesiarum habent, populo tamen carent, & Clero Christiano, atque etiam facultatibus.
- 16 Titulares Episcopatus quare hodie conferantur, ratio assignatur.
- 17 Titulares Episcopi dantur frequentius à Romano Pontifice velut coadiutores Episcopis infirmis, senibus, aut alia simili ratione impeditis.
- 18 Titulares Episcopi, & qui Episcopatu renuntiarunt sine expressa proprii Episcopi licentia nullum ad Ordines possunt promouere, etiam si in loco nullius Diocesis sedem sibi eligant.
- 19 Titulares Episcopi, qui à sedibus suis proteruita inimicorum expulsi sunt, ac subinde subditos habent, & Diocesim cum Christiano populo & Clero cum iurisdictionem teneant, ea in aliena Diocesi in subditos

suos uti possunt, ac eis Ordines conferre.

- 20 Titulares Episcopi an ad Concilium vocandi sint, & admittendi, ostenditur.
- 21 Chorepiscopi dicuntur à chore, graece, pago, seu villa, quasi in pagis, & in villis, ad Episcopalia munia obeunda essent constituendi.
- 22 Chorepiscopi potestas qualis fuerit, ostenditur.
- 23 Prelationum, & dignitatum gradus ex Ecclesia institutione, & ab ipso iure humano processerunt.
- 24 Prelationes Primatum, & Archiepiscoporum ad ius Diuinum esse referendas qui teneant, ostenditur.
- 25 Declaratur tex. in cap. 1. 99. dist.
- 26 Decima respectu congruae sustentationis ad legis Diuinae debitum referuntur, respectu quorundam ad consuetudinem.

DE EPISCOPALIVM
Graduum diuisione.

CAP. VI.

- 1 DMINISTRATIONIS genus in Ecclesia militanti instar triumphantis Ecclesiae esse inductum ostendunt Sacri Doctores, quae cum varijs Ordinibus distincta sit Archangelorum scilicet, Thronorum, Principatum, reliquorumque Coelestium spirituum, similis Ordinum distinctio in militanti Ecclesia conueniebat, vt haec Ecclesiastica Hierarchia, quatenus possit, illius coelestis imaginem referret. Quemadmodum enim in seculari ordine sunt multae Vniuersitates, ac Collegia, quorum alia in alijs insunt: nam ex multis hominibus, exempli gratia, constat domus; ex multis domibus fit vicus; ex multis vicis constatur ciuitas, ex pluribus Ciuitatibus constituuntur Regna, & ex Regnis Monarchia, Aristot. Polit. lib. 1. cap. 1. & 2. adeo quod vna quaeque Vniuersitas suos habeat praefectos, seu potestates, quibus obtemperat; ita olim ad spiritualem fidelium gubernationem Parochiae institutae sunt: ex multis Parochiis plerisque in locis Plebanatus, siue Archipresbyteratus; multis vero Archipresbyteris, plebiumque Reſtoribus Episcopi praefecti fuerunt; Episcopis Archiepiscopi Archiepiscopis Patriarchae; Patriarchis, denique Papalis dignitas, tanquam Ordinum eminentissima praeposita fuit, atque in graduum omnium posita fastigio, vt suprema illius in omni gregem Christianum, cunctosque eius gradus ac Ordines, potestas habetur.
- 2 Vnde à tempore Apostolorum, quamuis omnes Episcopi in iis, quae sunt Ordinis parem receperint potestatem, & in hunc sensum vera sit sententia D. Hieron. de qua in cap. legimus, vers. si auctoritas 93. dist. nonnulli tamen honoris seu potestatis gradus inter ipsos Episcopos distincte reperiuntur, per quos alij alijs Superiores efficiuntur, de quibus Gratian. in princ. & per totum 21. dist. Primus est Romani Pontificis. Secundus Primatum, & Patriarcharum. Tertius Archiepiscoporum. Quartus eorum, qui simpliciter Episcopi dicuntur, & ex his alij titulares, alij item Chorepiscopi, Petr. Greg. Synag. iuris lib. 15. cap. 2. num. 8. Alphons. Alvarez Guerro in specule iuris Pontificis cap. 8. pag. 25.

3 De primo ſcilicet Summo Pontifice, quod Episcopuſ ſit conſtat ex iis, quæ notat gloſſa in verbo Episcopuſ in præm. Sexti: tum quia licet aliaſ dignitateſ in Eccleſia ſint quoad iurisdictionem Episcopaliſ maior, vel æqualiſ reperitur, notat gloſſa in verbo pari, per tex. ibi in cap. in nouo 21. diſtinct. & docent Sor. in 4. diſtinct. 24. quaſtione ſecunda, articulo quarto, conſcluſ. 2. Henriquez in ſumm. lib. 10. cap. 7. §. 2. & cap. 25. §. 1.

4 Vnde iure optimo Summuſ Pontifex Vniuerſaliſ ſeu Oecumenicuſ Episcopuſ dicitur, vt antiquiſſimam Chalcedonenſem Synodum Beato Leoni acclaſſaſſe teſtatur D. Thom. quem refert addit. ad cap. ecce 99. diſtinct. & explicant Turrecrem. de poteſtate Eccleſie libro primo cap. 17. ad 5. Bellarmin. in controuerſ. Catholic. lib. primo cap. 31. verſ. 15. & alij ex quibus confirmant Alphoſ. Mendoz. in quodlib. quaſt. 7. 4. ſchol. §. 3. Petruſ Gregoriuſ diſt. cap. 2. à numer. 9. & cap. 9. & cap. 3. in princip. cum quo notabiſ rectè in hunc ſenſum Panepiscopuſ dici poſſe Romanuſ Pontificem, idelt, Summuſ, & omnium præcipuū inſpectorem, licet enim Dionyſiuſ Areopagita hoc referat ad CHRISTVM Dominuſ veruſ, & Summuſ Sacerdotem, qui pro omnium ſalute ſe Patri obtulit in ſacrificiuſ, huicque de omnibus cura eſt: non tamen immerito Romano Pontifici Summo eiſ Vicario, vt tali poteſt applicari, ſecunduſ tantæ dignitateſ meſuram.

5 Non obſtat tex. in cap. prima ſedis in fine 99. diſtinct. vbi prohibetur ne quiſquam etiam Romanuſ Pontifex ſe vniuerſaleſ Pontificem, aut Summuſ Sacerdotem appellet, iuncto cap. ecce in princip. ad diſtinct. vbi Beatuſ Gregoriuſ ait ſuperbam eſſe appellationem, qua Romanuſ Pontifex dicitur vniuerſaliſ Papa, ideoque petit & iubet ne ſic ampliuſ appelletur. Quia ad primuſ ex diſt. cap. prima ſedis, facile reſponderi poteſt vltra illiuſ verba non eſſe Concilij Africani, ſed Gratiani, verba non agere de Romano Pontifice, ſed de Primatibus, ſeu Patriarchis. Ad auctoritateſ vero Gregorij reſpondetur humilitateſ cauſa reſuſciſſe illud nomen, ad conuincendam contumaciā Ioanniſ Conſtantinopolitani Episcopuſ, qui ſuperbo illo titulo ſe cognominabat: ſed generaliuſ reſpondebiſ cum D. Thom. Turrecrem. Cardinale Bellarmin. & aliis, quos refert Mendoz. diſt. loco, intelligi poſſe vniuerſaliſ Episcopuſ appellationem, vel quod ſoluſ ſit omnium Chriſtianaruſ Vrbium ſpecialiſ, & immediatuſ Episcopuſ, ita ut reliqui excludantur, & ſint ipſiuſ Vicarij; aut quod ſit generalis Episcopuſ omnium, & ſupra omneſ, neque particulareſ ſingulariuſ Vrbium Episcopuſ excludat: primo modo intelligitur auctoritate Gregorij, & conſtat tum ex originali libr. ſeptimo, indiſt. 1. epiſtola trigeſima, tum ex diſt. cap. ecce, ibi, quia vobis ſubtrahitur, quod alteri pluſquam ratio exigit, præbetur: non ergo vetat vniuerſaleſ Episcopuſ ſe appellari, niſi quatenuſ particulariuſ Episcopuſ poteſtatem ſubtrahit: in poſteriori vero ſenſu antiquiſſima eſt, & veriſſima appellatio, tum ex dictis, tum ex reg. cap. cuncta per munduſ 9. 9. 3. cum vulgaribus.

6 Secundo loco ponuntur Patriarchæ ſeu Primates, utroſque enim eoſdem eſſe, & nullam inter eoſ dari differentiam, licet diuerſa ſint nomina,

probat tex. in cap. 1. & 2. 99. diſtinct. & in cap. duo ſimul, de officio Ordiniſ. vnde gloſſa in cap. coram de in iur. reſtit. auctoritate diſt. cap. 1. notauit inter Primates, & Patriarchas non dari realeſ differentiam, ſed vocaleſ, vt etiam comprobant Caſſan. in catalogo parte quarta conſiderat. 9. in princip. Lancel. de inſtitut. canon. libr. primo, tituluſ 5. in princip.

8 Veruſ licet Primates quodammodo Patriarchæ poſſint appellari, non tamen omneſ Primates vere ſunt Patriarchæ, nec idem habent officiuſ, eandemue auctoritateſ, ſed proprie Patriarchas eſſe quatuor videlicet Antiochenuſ, Conſtantinopolitanuſ, Alexandrinuſ, Hieroſolymitanuſ, relatoſ in cap. antiqua, de privileg. aſſerit Gonzalez ad reg. 8. Cancell. gloſſa 41. numer. duodecimo, quia repræſentant quatuor Euangeliſtaſ in Eccleſia Dei cap. ſcriptum 40. de election. quibus poſtea ſuperadditi, & creati fuerunt alij à Summiſ Pontificibuſ, de quibus Gonzalez diſt. gloſſa 41. numer. decimo decimo quarto. Alij autem Patriarchæ ſunt minus principaleſ, qui cum Primates proprie appelletur, minus proprie Patriarchæ nominantur, qualeſ ſunt in Italia Aquileſiſ: in Anglia Cantuarienſiſ, & Bituriciſ in Gallia, Gradenſiſ, & Lugdunenſiſ in Hiſpania, Toletanuſ, & Bracharenſiſ; de quibus ſuo loco agemus. Et in hiſ Patriarchis minus principalibuſ procedit, quod fertur inter Primates, & Patriarchas nullam eſſe differentiam, ſed verbaleſ tantum, vt per Gig. de reſpectuſ Episcopuſ cap. 18. numer. 5. Gonzalez diſt. gloſſa 41. numer. 15.

9 Patriarchæ ideo poſt Summuſ Pontificem ſecunduſ locuſ obtinent, quia dicti ſunt quaſi Patreſ Patrum, ſeu Princeſ Episcopuſ iuxta tex. in cap. Cleroſ verſ. Patriarcha 21. diſtinct. notant Petruſ Gregoriuſ ſynagm. iur. lib. 15. cap. 2. numer. undecimo. Fuſeb. de ſiſtit. libr. primo, cap. 2. à numer. 9. Lali. Zechi. de Repub. Eccleſ. tituluſ de ſtatu Reuerendiſſi. Patriarcharuſ 1. Gambor. tractat. de Legat. libro ſecundo, numer. 11. Sigifm. ſcace. de appellat. quaſt. 8. à numer. 99. Gonzalez diſt. gloſſa 41. numer. undecimo. Modern. de ſacra Episcopuſ auctoritate cap. 9. §. ſexto.

10 Tertio loco ponuntur Archiepiscopuſ, qui ſic dicuntur, quaſi Princeſ Episcopuſ docente Iſid. in diſt. cap. Cleroſ verſ. Archiepiscopuſ 21. diſtinct. quia ſcilicet quemadmodum Primates pluribuſ præſunt Prouinciis, ſeu Archiepiscopuſ: ita Archiepiscopuſ pluribuſ præſunt diœceſibuſ, ſeu Episcopuſ, qui ſuffraganei dicuntur.

11 Vnde Summuſ Pontifex Pelagiſ 11. epiſtola prima omnibuſ Episcopuſ, relatoſ in cap. ſcuto 6. 9. 3. aſſerit Prouinciā eſſe, cui præeſt Archiepiscopuſ, quæ habet ſub ſe decem, aut vndecim Ciuitateſ, & totidem Episcopuſ, notauit Rebuſſ. in concord. tituluſ de collation. §. 1. verbo Metropolitana. Sed meliuſ Petruſ Gregoriuſ ſynagm. libr. 15. cap. 11. numer. 3. tenet ex aliis hanc conſtitutionem perpetuam non fuiſſe, ſed nutu Principuſ, annorumque curriculo numeruſ Episcopuſ fuiſſe conſtitutum in vnaqueque Prouincia prout ſinguliſ magiſ expedire videbatur.

12 Hinc colligeſ, quod Metropolitanuſ, & Archiepiscopuſ idem ſunt, vt notari poteſt ex tex. in cap. paſtoraliſ in princip. de officio Ordiniſ. & ex Extrauag. Saluator de præb. inter commun. vbi etiam habetur, quod Metropolitana Eccleſia eſt grandior

honoris, & tituli suffraganea, quæ est sub iurisdictione, potestate, & subiectione Archiepiscopi, Capituli, & Ecclesiæ Metropolitanæ, *Imol. Zabarel. & Vital. in Clem. Archiepiscopo*, de privileg. sunt tamen aliqui Archiepiscopi, qui non sunt Metropolitanæ, inter alios est *Rosanen.* & *Lancianen.* qui nullum habent suffraganeum. Ex quibus iam apparet quoad potestatem iurisdictionis Archiepiscopos Primatibus esse inferiores, Episcopis vero Superiores, nam præcellunt veteres Episcopos honore *Gemin. in cap. singulas il 2. 9. quest. 3.* & sunt persona magis privilegiata *cap. seruatis, & cap. agitur 25. questione secunda*, quorum præstantia aliquando appellatur Archiepiscopalis dignitas *cap. fin. de purgat. canon.* nonnunquam auctoritas Metropolitana, *cap. final. 51. distinct. cap. sollicitudinem de appellat. probat etiam tex. in cap. 1. 80. distinct. cap. 1. 99. distinct. cap. 1. de offic. legati, cap. ad reprimendam, cap. duo simul, cap. pastoralis, de officio ordin.*

13 Cum aliis, quibus habetur suffraganeos lege Metropolitana Archiepiscopos esse subiectos, non ita eorum subditos, exceptis casibus speciatim iure expressis, de quibus, huiusque dignitatis privilegii agunt scribentes in *dict. cap. Pastoralis, plene Rufus. in tract. de præeminentia Archiepisc. dignitatis, Stephan. Quaranta in tractat. de præstantia Archiepiscopi, & eius auctoritate in suffraganeos, eiusque subditos, & in tota provincia, & in summa. Bullar. verb. Archiepiscopi auctoritas, Læb. Zechi. tit. de statu Reuerendiss. Archiepiscoporum Mare. Anton. Gemenf. in præxi Archiepiscopali Neapolitana cap. 70. per totum in nouiss. edition. Petrus Gregor. dict. cap. 11. Henriquez in summa. libr. undecimo, cap. 30. cum sequentib. Cassan. in catalogo glorie mundi parte quarta, considerat. 20. cum sequentib. qui omnes præcipuè Læb. Zechi. bene notant Archiepiscopos in propria Ecclesiæ Episcopalem iurisdictionem exercere, in aliis vero suffraganeorum Metropolitanam, neutram tamen posse exercere antequam pallium recipiant, de quo in *cap. significasti de election. & in cap. nisi specialis de aucto. & visu pallij, & in cap. antiqua, de privileg. & latius dicemus infra tit. 4.**

14 Quarto deinde loco Episcopi ponuntur, quos Presbyteris diuina ordinatione superiores *cap. antecedenti numer. vngesimo sexto*, diximus, ubi etiam ostendimus eorum nomen deduci à verbo græco, *scopin*, quod attendere, inuigilare, seu speculari significat, & merito Ecclesiarum Prælati Episcoporum nomine nuncupantur, quia præcipuum eorum munus est pro subditorum spirituali salute diligenter inuigilare, iuxta illud *Act. 20.* Attendite vobis, & vniuerso gregi, in quo vos posuit Spiritus Sanctus regere Ecclesiam Dei, ut scilicet excessus corrigant, moresque in melius reformat, ne subditorum sanguis manibus Prælatorum requiratur, ut ait *tex. in cap. irrefragabili, in princip. iuncto cap. inter cetera, de officio ordin.* Vnde primo habet officium ducis *e. post translationem, de remitt. ut rectum iter subdito ostendat, ne ambo in foueam cadant e. que ipsi 38. dist. c. cum sit de etate, & qualitat.* Secundo habet officium magistri, cum regimen animarum sit ars artium *cap. penultim. de etate, & qualitat.* Tertio habet officium præfecti vigilum, ut sic caueat à negligentia cum pretiosissima omnium animæ sint ei commissa, & culpa eius sit

si oues auferantur, & ipse nescit *e. pen. de reg. iur. l. 2. de offic. pref. vng.* Quarto habet officium militis armati, cuius tamen arma sunt lacrymæ, & orationes *e. 1. & 2. 23. quest. 8.* Quinto habet officium gladiatoris, cuius mucro est excommunicatio *e. vssis 16. quest. 2.* Sexto agricolæ, ut euellat, dissipet, & plantet *e. solita vers. perussis, de maiori.* Septimo correctoris, *cap. transmissam de electione c. qualiter 2. de accusat. ut sic corrigat peccantes: sunt etiam Episcopi Legati CHRISTI, & eius Locum tenentes.* Vnde Petrus Apostolus dixit: Zacchæum vobis ordinavi Episcopum, quem quasi Christi locum seruantem, honorare debetis, obedientes ei ad salutem vestram, quod sanctus Clemens retulit *libr. tertio recognitionum.* Idem Clem. *epistol. 3.* Omnis Pontifex Sacro Chrismate perunctus, & in Ciuitate constitutus, charus, & pretiosus hominibus oppidum esse debet; quem quasi Christi locum tenentem honorare omnes debent. *sanctus Anacletus epistol. 2. & 3.* Episcopi à Christo missi sunt, & eius funguntur legatione, & Apostolis decedentibus in eorum locum succedere Episcopi. *Euariusus Papa epistol. 2.* Sacerdotes vice Christi legatione funguntur in Ecclesia: & sicut ei sua est coniuncta sponsa, hoc est Ecclesia, sic Episcopi iunguntur Ecclesiæ vnicuique pro portione suâ. *Ensebius Papa epistol. 3.* Caput Ecclesiæ Christus est. Christi autem Vicarii Sacerdotes (idest Episcopi) sunt, qui vice Christi legatione funguntur in Ecclesia. Sunt item Angeli, & oculi Domini, clauis Ecclesiæ, atque columna. Vnde sacer. *Dionys. libro de ecclesiastica hierarchia cap. septimo, parte tertia.* Diuinus Antistes, ut scripta diuina testantur, interpret est Diuinorum iudiciorum, Angelus enim est Domini Dei rerum omnium præpotentis. *S. Clemens epistol. 1.* Petrus Apostolus Episcopos clauis Ecclesiæ, & oculos Domini esse dicebat. *Pius Papa.* Episcopi à Deo sunt iudicandi, qui eos sibi oculis elegit. *Clemens Quintus in Clementina secunda, 8. nec super de penis.* Episcopi spirituales sunt patres, nostrique fratres, & Coepiscopi, columna comprobantur Ecclesiæ. *Et sanctus Gregorius ad Mauriti. August. libro quarto epistola 75.* Quid ergo mirum si illos vestra pietas dignatur honorare, idest Episcopos, quibus in suo eloquio honorem tribuens, eos aut Angelos, aut Deos ipsos etiam appellat Deus. Idem Clem. *libro secundo Constit. Apostolicarum cap. 30.* Episcopus est post Deum Pater vester, is Princeps, & Dux, & Rex vester, denique is terrenus Deus post Deum, cui à vobis honor debetur, *S. Ignat. Epistol. 7.* Ego dico honorare Deum auctorem omnium & Dominum, Episcopum tanquam Principem Sacerdotum, Imaginem Dei ferentem, principatum quidem secundum Deum, Sacerdotium vero secundum Christum: *Propper Aquitan. libr. secundo, de vita actiua, & contemplatiua cap. 2.* sic ait. Episcopi per gratiam sunt Diuinæ voluntatis iudices, Ecclesiarum Christi post Apostolos fundatores, fideles populi duces, veritatis adsertores, prauæ doctrinæ hostes, omnibus bonis amabiles, & male sibi cōsciis etiam ipso visu terribiles, vindices oppressorum, Patres in Fide Catholica regenerantium, Prædicatores cælestium præmiorum, exempla bonorum operum, documenta virtutum, & forma fidelium. Ipsi sunt Ecclesiæ Deus, in qui

bus amplius fulget Eccleſia : ipſi columnæ fir-
miſſimæ, quibus in Chriſto fundaris, innitur
omnis multitudo credentium : ipſi ianuæ ciuita-
tis æternæ, per quas omnes, qui credunt in-
grediuntur ad Chriſtum : ipſi ianitores, quibus
data ſunt clauſes regni Cælorum : ipſi etiam
diſpenſatores regie domus, quorum arbitrio in
aula Regis æterni diuiduntur gradus, & officia
ſingulorum. Hæc lubenter ex Proſper. deſcrip-
ſerunt Concil. Pariſ. libro primo, capit. quarto, & libr.
tertio cap. 9. Concil. Aquisgran. 2. ſub Ludon. Pro p.
4. cap. 5.

Vt igitur commodius Episcopos pro ſubdito-
rum ſalute inuigilare poſſent ſingulis ſuæ
Dioceſes diſtinctæ fuerunt, quæ ſub ſe plu-
res Parochos continent; itaut quemadmodum
omnes Orbis Eccleſiæ vni ſubſunt Romano Pon-
tifici, & plures Prouinciæ, & Archiepiscopos ſuo
Primate; & plures Episcopos ſuo Metropolitanis:
ita ſuo Episcopo plures ſubſeſſent Parochi, vt
omnia cum ordine, & ſine confuſione ad lau-
dem Dei, & Eccleſiæ ædificationem fierent, &
ne Clerici, cæterique fideles acephali, ideſt, ſi-
ne capite eſſent, vt bene explicat Concil. Trident.
ſeſſ. 14. de reformation. cap. 9. & ſeſſ. 24. etiam de
reformat. cap. 13. in ſine, prolequitur Petr. Gregor. diſt.
libr. decimo quinto, capit. duodecimo numer. 32. & alij
quos reſert Henríquez diſt. libr. decimo capit. trigeti-
mo ſecundo.

15 Ex his autem Episcopis aliquos diximus titula-
res eſſe, quia ſcilicet ſolum titulum Eccleſiarum
habent, populo tamen carent, & Clero Chri-
ſtiano, atque etiam facultatibus, & ideo nullate-
nentes dicuntur ſecundum Iacobac. de Conciliis libr. 1.
pag. 70. & 84. quales ſunt illi, qui aſſumuntur ad
titulum Eccleſiarum, & Prouinciarum, quæ à
Sarracenis, vel aliis infidelibus occupantur, de
quibus agit rex. in Clem. in plerisque de elect. com-
memorans incommoda, quæ proueniunt ex iſtorum
prouiſionibus. Et quod Papa poſſit conſtituere
Episcopatus in terris infidelium per doctrinam
Baldi, & Angeli in l. 1. id quod ff. de legatis 1. latè
reſoluit Alphons. Alvarez, Guerrero in ſpeculo iuris
Pontificij cap. 31. pag. 77. cum ſequentib. Et quam-
uis hos Episcopos ſine cauſa eſſe in Eccleſia, li-
bere ſcripſit Cano de locis theologicis lib. 5. cap. 2. pa-
gim. 293. melius tamen eorum neceſſitatem contra
noſtræ tempeſtatis hæreticos explicat Petr. Bollus
in Oeconomia Canonica claſſe 3. cap. 2. §. 4.

16 Finis autem principalis, quo cuiusmodi titu-
lares Episcopatus conferri & acceptari debent, ille
eſſe oportet, vt bene monet Petr. Gregor. diſt. cap.
12. numer. 45. vt eò, vbi ſunt prouiſi proficiſcan-
tur, & experiantur, ſi ex grege Dominico oues
aliquas vel vnâ pristinæ ſalutis reſtituant, exem-
plo boni paſtoris: vel ſi qui ibi ſunt fideles in fide,
& religione ſollicite conſeruent, aut nutrant, vt
ſanctæ nec ſine fructu feciſſe Bartholomæum Bono-
niensem declaratum Armeniæ Archiepiscopum ex
Turriano reſert Bollus vbi proxime, qui quidem Bar-
tholomæus Ordinis Prædicatorum in Catalogo
Beatorum Episcopatus Bononiensis relatus eſt, vt ap-
paret in ſine Archiepiscopalis Bononiensis Illuſtriſſimi
Archiepiscopos Gabrielis Paleotti S. R. E. Cardinalis,
vbi reſert dictum Beatum Bartholomæum floruiſſe
Anno Domini MCCCXXXV.

17 Nec minus iuſta cauſa eſt institutionis horum
titularium Episcoporum, quam probat ipſe Bol-

lus, & apud nos frequentior eſt, vt ſcilicet den-
tur à Romano Pontifice, velut coadiutores Ep-
iscopis infirmis, ſenibus, aut alia ſimili ratione im-
peditis, vt deducitur ex text. in cap. paſtoralis, & in
cap. petiſti, & in cap. non autem 7. quaſt. 1. & in cap.
ex parte, de clerico egrotante, de his titularibus Ep-
iscopis tractatum edidit Hieronymus Vielmus, & ali-
qua tradit Alphons. Alvarez, Guerrero in ſpeculo iuris
Pontificij cap. 31. His proximi ſunt Episcopos, qui
loco Episcopatus renunciarunt, de quibus in cap.
1. de ordinatis ab Episcopo, qui Episcopatus renun-
ciat.

18 Conueniunt autem omnes, quia nullus po-
teſt alienos ſubditos ſine expreſſa proprii Episcopos
licentia ad Ordines promouere, etiamſi in loco
nullius Dioceſis ſedem ſibi eligant, vt obuians
fraudibus decedit Concil. Trident. ſeſſ. 14. de reformat.
capit. ſecundo, & dixi de officio & poteſtate Epi-
ſcopos.

19 Huiusmodi titulares, qui à ſedibus ſuis pro-
teruia inimicorum expulſi ſunt, ac ſubinde ſubdi-
tos habent, & Dioceſim cum Chriſtiano populo,
& Clero, ad quam tamen propter perſequentium
metum accedere non poſſunt, de quibus agit rex.
in Clem. 1. de foro competentis ab illis de quibus egi-
mus verſ. præcedenti, differunt, quia iuriſdictio-
nem retinent, eaque in aliena Dioceſi in ſubdi-
tos ſuos vt poſſunt, eiſque Ordines conferre, pe-
tita quamuis non obtentalicentia Dioceſani iux-
ta differentiam eiſdem Clement. notat Iacobac. de
Conciliis libr. primo, pag. 70.

20 Hinc reſoluens quaſtionem difficilem, an
omnes Episcopos ad Concilium vocandi ſint & ad-
mittendi etiam titulares? quamvis enim partem
negatiuam in aliis, quos nulla tenentes appellant,
ſequantur Doctores communiter Cano. diſt. loco,
Ban. 2. 2. quaſtione prima, articulo 10. notab. 2. pag.
mibi 101. quem reſert Cened. ad Decretal. collect. 108.
numero tertio, & controuertant alij, de quibus Iaco-
bac. diſt. tract. libr. ſecundo, pag. 85. ea ratione quia
ſecundum multos hoc magis Ordinis poteſtatem
reſpicit, quam iuriſditionis, quod falſum puto
ex modò relatis, ceſſat tamen difficultas in expulſis
à ſuis ſedibus, de quibus proxime, quia & Ordini-
nem, & iuriſditionem retinent Episcopalem,
ſubindeque nulla eſt ratio, quare excludi de-
beant.

21 Vltimo tandem loco diximus ab aliquibus in-
ter Episcopos poni Chorepiscopos, qui mouentur
eo argumento, quia Subdiaconatum, & mino-
res ordines conferebant; aliaque exercebant mu-
nera ſolis Episcopis propria, vt probat rex. in cap.
quamuis 68. diſt. & apud Antiochenum Concilium
can. 10. relatum rom. 1. Concil. pag. mibi 322. vbi
etiam legitur Chorepiscopos manuſimpoſitionem
Episcoporum percipiſſe, & vt Episcopos con-
ſecrari ſolitos, ſcribuntque ſic dictos à core, quod
græce, pagum, ſeu villam, aut locum ſignificat,
quali in pagis, & in villis, & loco Episcoporum,
atque eorum Vicarij ſint conſtituti ad Episcopalia
munia obeunda, quales dicunt hodie eſſe Episco-
pos titulares, de quibus proxime, ita Petr. Gregor. diſt.
cap. 12. à num. 46.

22 Verum non de omnibus hoc verum eſſe, ſed
de aliquibus, qui conſecrationem Episcopalem ac-
cipiebant, verum agnoſcit Cardinal. Bellarm. in
controuerſ. Catholic. tom. 1. controu. de clericis libro
primo capit. 17. Sed obſtat, quod ſi Episcopos ſunt, cur

8 Parochi ſeu Plebani in Caſtellis, & modicis Ciuitatibus ab Episcopis ponuntur.

9 Plebani non omnes ſunt Parochi, ſed illi tantum, qui maius habent beneficium.

10 Parochiarum diuiſio à Dionyſio Pont. incipit.

11 Ciuitatis ad ſubſtantiam requiritur, quod habeat Episcopum, ſecundum vnā ſententiam, cuius contrarium ponitur numer. 12. & ſub diſtinctione reſoluitur numer. 13.

DE EPISCOPATVVM

Diuiſione.

CAP. VII.

T melius, quæ vniuerſo Chriſtiano populo opus ſunt prouideretur, & vt perturbatio omnis, & confuſio tolleretur, vtque cum ex fidelibus aliquis crearetur Episcopus, illico ſciret quatenus facultas ſua, iuriſdictioque extenderetur, rectè Diuus Petrus Vrbes, & loca pro ſingulis Prælationis, & dignitatum gradibus conſtituit, itaut, iis, in quibus apud Ethnicos erant primi eorum Flamines, & prima iudiciaria poteſtas, ſcilicet Rectores Prouinciarum, Proconſules, eorumque Legati præſent Patriarchæ ſeu Primates: in iis vero in quibus erant Archiflamines eſſent Archiepiscopi: in ſingulis vero reliquis Ciuitatibus præſent Episcopi, vt referunt Clemens Papa in cap. in illis 80. diſt. & Anacletus in cap. 1. 99. diſt.

2 Vnde ad imitationem Gentilium, eorumque Flaminum, & Archiflaminum Diuum Petrum ordinaffe Eccleſiaſticorum Prælatorum gradus, colligunt Petr. Gregor. ſynagm. iuris lib. 15. cap. 11. numer. primo. Henríquez in ſumm. libr. decimo, cap. 30. in princip.

3 Verum huiusmodi Eccleſiaſticorum Prælatorum gradus ad Cæleſtis Hierarchiæ ſimilitudinem inſtitutos fuiſſe magis pium, & Chriſtianæ Religionis conſentaneum eſt vt dicamus: quemadmodum enim in triumphante Eccleſia ſunt Angeli, Throni, Principatus; ita congruentiſſimo ordine in militante miniſtrorum Eccleſiaſticorum officia diſtinguntur per Episcopos, Archiepiscopos, Primates, & cæteros gradus, de quibus in cap. Clericos 21. diſt. comprobant Ryſſe. in tract. de præeminentia Archiepiſc. dignitatis in præfat. à princ. Pigi. de eccleſiaſt. hierarchia lib. 3. cap. 1.

4 Auctoritatem vero Clementis, & Anacleti in præcatis iuribus melius explicabis, ſi dicas Diuum Petrum ad abolendam idolorum memoriam ordinaffe, vt in illis locis, in quibus impie eorum Flamines ſacra faciebant, eiſdem nominibus, diuerſo tamen, Sanctoque Sacerdotio, veri & Sancti Sacerdotes veri Dei conſtituerentur:

5 Sicut Romæ deiecto ſummo idololatriæ pontificatu, ſubrogatum eſt caput totius terreſtris ſanctitatis, Summus ſcilicet Chriſtianæ Religionis Pontifex, vt eleganter ait D. Ambroſ. relatus in cap. Beati, 2. quaſt. 7. & Leo Pontifex in ſermone 1. de Natali Petri. Qui autem fuerint Flamines, à quibus, & ad quid inſtituti, vide apud Alexand. ab Alexandro dierum genalium lib. 6. cap. 12. & Polid. Virgil. de inuentor. rerum lib. 4. cap. 24.

7 Ex quibus colliges Episcopos non in villis, caſtellis, aut municipiis eſſe præficiendos, ſed tantum in maioribus populis, & frequentioribus Ciuitatibus, vt probant rex. in cap. Episcopi 80. diſtinct. & in cap. 1. de priuileg. vbi Abb. notab. 2.

8 Nam in caſtellis, & modicis Ciuitatibus ab Episcopis ponuntur Preſbyteri, quos Parochos dicimus, ſeu Plebanos, de quorum officio vide multa, quæ tradunt Lel. Zechi. de Republ. eccleſiaſt. cap. 27. cum ſequentib. Boll. in Oeconom. Canonica claſſe 2. cap. 1. §. 1. Petrus Gregorius diſt. lib. 15. cap. 24. bene aduertens à numer. 12.

9 Plebanos Parochos eſſe, non tamen omnes, ſed illos, qui maius habent beneficium, in quo ſunt capellæ, & deducitur rex. in cap. 1. ne clerici vel monachi in 6. licet Abb. & alij in cap. cum ab Eccleſiarum, de officio Ordin. vtumque id eſſe, & non diſſerre exiſtiment.

10 Tituli vero, ſeu Eccleſiæ in quibus Parochi ponuntur, dicuntur parochiæ, quarum diuiſionem tam in Vrbe, quam in Orbe actū ſe feciſſe auctor eſt Dionyſius Pontifex in cap. 1. 13. quaſt. prima, de quo meminit rex. in cap. paſtoralis in princip. de his, quæ ſunt à Prælat. & latè explicant Polidor. Virgil. de inuentor. rerum libro quarto cap. 9. Nanan. in cap. placuit à numer. tertio de Pœnit. diſtinct. 6. & multi de quibus Cened. ad Decretal. collect. 104. numer. 5. quibus pro ratione adde ſen. de religione tom. 1. tract. de decimis lib. 1. cap. 21. à num. 4.

11 Hinc opportune quaeres an ad ſubſtantiam, & eſſe ciuitatis requiritur, quod habeat Episcopum? Et prima facie videbatur affirmatiue reſpondendum per rex. in diſt. cap. in illis, vbi præcipitur, vt in maximis, & maioribus Ciuitatibus Primates & Archiepiscopi ponantur, per ſingulas vero alias Episcopi, conſonat caput primum, de offic. Ordin. ibi ſingularum Vrbum; ex quibus in terris Chriſtianorum ſolas illas dici ciuitates, quæ habent Episcopum, dicit Bald. in l. ex hoc iure numer. 12. ff. de iuſtit. & de iure Canonico verum eſſe proſtitetur Aleſiat. in diſt. cap. 1. de officio Ordin. numero primo verſ. aut loquimur de iure Canonico, & de vſu Italiæ teſtatur Bart. in l. vltim. numero tertio, verſ. nam in vſu ff. de collegiis illicitis, & in Extranag. qui ſunt rebelles verb. Lombardia ſequitur Rebuſſ. in concord. titul. de collation. §. volumus verbo in Ciuitatibus, Card. Tufch. præſt. conſuſ. tom. 1. littera C. conſuſ. 280. numer. 15. & alij quos refert Cened. ad Decretal. collect. 101. numer. 1.

12 Verum contrarium, immo non requiri ad ſubſtantiam, & eſſe ciuitatis, quod habeat Episcopum, probatur à Doctõribus communiter in diſt. cap. 1. de priuileg. vt poſt Abb. concludit ibi Decim. numer. 8. qui pro ſua opinione illum rex. dupliciter inducunt: primo dum de maioribus Ciuitatibus loquitur, ac ſubinde in modicis, ſeu paruis contrarium ſupponit; Secundo dum decidit in Ciuitatibus ponendos eſſe, videtur ſupponere iam antea fuiſſe Ciuitates in quibus ponuntur: tertio, & fortius probatur ex diſt. cap. 80. diſtinct. dum prohibet ne in caſtellis, & modicis Ciuitatibus Episcopi conſtituantur, ſicque aperte probat dati modicas Ciuitates, quæ Episcopum non habent: Quarto oſtenditur, quia ſi ad eſſe, & ſubſtantiam Ciuitatis requireretur Episcopus, ſequeretur quod ſi ob delictum, vel acris intemperiem, vel aliam cauſam Ciuitas priuaretur Episcopo, deſineret eſſe Ciuitas, iuxta generalem

non Diaconatum, & reliqua Episcopalia munia exercere possunt, vel in locis ibi deputatis, vel saltem consentiente Episcopo Diocesano exequuntur, quod tamen prohibet dict. caput quamuis deinde si Episcopi sunt, quomodo in pagis, & villis constituuntur, contra regulam tex. in cap. 1. de privileg. & in cap. illud, & in cap. Episcopi 80. distinct. quibus probatur solum maioribus Ciuitatibus Episcopos esse praeficiendos. Obstat tandem cap. Chorepiscopi ead. distinct. 68. ubi Damianus Papa Chorepiscoporum institutionem improbat, ut prauam & Sacris Canonibus, & scripturae contrariam, quia in illis nullum habent fundamentum, sed potius constat solos duos gradus maiorum, & minorum Sacerdotum Christum Dominum instituisse: unde cum synodo Neocaesariensi sic liceat colligere, CRISTVS Dominus solos duos gradus Episcoporum scilicet, & Presbyterorum instituit, Chorepiscopi non sunt Episcopi, ut ipsa nominis etymologia sonat, quia loco sunt Episcoporum, ergo ut Presbyteri sint oportet, quod si despiciunt esse Presbyteros nihil sunt, nam tertius Ordo nec Sacris Litteris, nec Pontificis Canonibus reperitur. Quare concludendum est Chorepiscopos ex Ecclesiae institutione nihil aliud fuisse quam Presbyteros, quibus credentur res praecipue temporales, & cura pauperum, & elemosynarum, & aliqua ministeria Episcopalia, veluti ut conferrent minores Ordines, inter quos erat Subdiaconatus illis primis temporibus cap. erubescant 32. distinct. c. miramur de senis non ordinandis, & dixi de officio, & potest. Episcopi, & sic postea eorum ambitione crescente gerebant se pro Episcopis, suoque officio non contenti audebant maiores Ordines, & omnia Episcopalia exercere, & aliquando consecrationem, quae Episcoporum est propria, extorquebant, & ideo merito eorum Ordo ab Ecclesia damnatus est in dicto capite Chorepiscopi, & post antiquiores explicat Conrad. Brun. de Ceremoniis lib. primo, cap. quarto. Carranc. in summa Concil. in Damas. epistol. 4. pag. mibi 77. Döllus ubi supra, & latè post multos quos refert Henriquez in summa lib. 10. cap. 23. §. 2.

23. Praedictos omnes Episcoporum gradus quamuis quoad Ordinis potestatem ipso iure Diuino instituti non differant, ut supra cap. 1. probauimus, quoad tamen praelationum, & dignitatum gradus ex Ecclesiae institutione, & ab ipso iure humano processisse, probant tex. in cap. in illis, & in cap. nulli 99. distinct. ubi Primatum institutio refertur ad Apostolos, & eorum successores. Nam certum est omnem potestatem regiminis, seu iurisdictionis immediate provenire ab ipsa Ecclesia, & saltem quoad modum, & inter singulos inferiores distributionem à Romano Pontifice pendere, & consequenter ab humano iure cap. ita Dominus 19. distinct. cap. quoties 24. quaestione prima explicat suar. tom. 4. disputat. 25. sectione prima à numero. quarto, & praecipue numero decimo, igitur quamuis fateri oporteat istos Praelatos quoad Episcopalem Ordinem, qui apud omnes vnus est, iuris Diuini esse, quoad potestatem tamen iurisdictionis, seu regiminis per quam distinguuntur, iuris esse humani, ut bene explicat Francisc. Eusebius consil. 125. numer. 45. volum. 1. Omphr. Pavin. de Primatu Petri p. 3. diuis. 6. pag. 243.

24. Verum huiusmodi maiores praelationes Primatum, & Archiepiscoporum ad ius Diuinum esse referendas, contendunt Ruge. dist. tract. in praefat. in princip. Pygi. de ecclesiast. hierarch. lib. tertio cap. primo. Henriquez dict. libro decimo, cap. 30. in princip. Duenh. reg. 72. limit. 2. Pro quibus facit auctoritas tex. in cap. 1. 99. distinct. ibi, diuinae, & ecclesiasticae leges poni, & esse iusserunt, cum aliis, quae ex D. Paul. ad Ephes. 4. tradit Pygi. de diuersitate ministrorum in Ecclesia Dei, refertur in cap. cum ex inuincto de hereticis.

25. Prima tamen opinione uti veriori retenta Bursatus dist. consil. 125. à numero decimo sexto, respondet ad praedictas auctoritates quibus probari videtur harum dignitatum institutionem ad legem Diuinam esse referendam, ut scilicet loquantur de lege Diuina latissime sumpta, iuxta quatuor modos, quos ibi explicat secundum primum prout dicitur de lege Canonica, ut in cap. nimis de iureiurando, & cap. in scripturis 19. dist. Verum melius considerabis in Patriarchis, seu Primatibus duo distincta reperiri, Episcopalem scilicet Ordinem omnibus communem, ex ipsius CRISTI institutione, & regimen Praelationis ex Apostolorum ordinatione, non improprie igitur Patriarchas leges Diuinae poni iusserunt, si Ordinis potestatem respicias, atque sollicitudinem Episcopalem, quae omnibus Episcopis communis est, atque etiam ecclesiastica, quatenus ad praelationem spectat. Neque nouum est quod idem nomen Primatis ex eadem oratione iuxta diuersos respectus diuersimode accipiat, scilicet respectu legis Diuinae, quoad Episcopatus Ordinem: respectu ecclesiasticae, quoad praelationem: sicut videmus in cap. in aliquibus §. ille quippe de decimis, quia decimae respectu congruae sustentationis ad legis Diuinae debitum referuntur, respectu quotae ad consuetudinem, ut post Con. lib. primo variar. cap. 17. numer. secundo, testatur tenere Theologos omnes Gutier. Canon. lib. primo, cap. 21. numer. 9. & sub praedicta distinctione docent praxis Episcop. parte prima verbo decima in princip. Antonius Fernandez Lustan. in examine Theologiae moralis, parte prima ad 7. praeceptum Decalogi cap. 13. §. 3. Malders. de iustitia, & religione tractat. 10. titul. de decimis dub. 21. §. contraria nihilominus. Moneta de decimis cap. 4. quest. 2. numer. 27.

S Y M M A R I U M.

1. Episcopatum diuisio qualiter à Dno Petro facta fuerat, ostenditur.
2. Praelatorum ecclesiasticorum gradus ad imitationem Gentilium, eorumque Flamminum, & Archiflaminum Diuini Petri ordinasse, qui teneant, ostenditur.
3. Praelatorum ecclesiasticorum gradus ad Caesares Hierarchiae similitudinem institutos fuisse vixit tenet sententia.
4. Declaratur rex. in cap. illis 80. distinct. & in cap. 99. dist.
5. Roma dicto summo idololatriae pontificatu, subrogatum est caput totius terrestris sanctitatis, summus scilicet Christianae Religionis Pontifex.
6. Flamines à quibus, & ad quid instituti, remissum.
7. Episcopi non in villis, & castellis, aut municipiis sed in maioribus populis, & frequentioribus Ciuitatibus sunt praeficiendi.

8 Parochi ſeu Plebani in Caſtellis, & modicis Ciuitatibus ab Episcopis ponuntur.

9 Plebani non omnes ſunt Parochi, ſed illi tantum, qui maius habent beneficium.

10 Parochiarum diuiſio à Dionyſio Pont. incipit.

11 Ciuitatis ad ſubſtantiam requiritur, quod habeat Episcopum, ſecundum vnā ſententiam, cuius contrarium ponitur numer. 12. & ſub diſtinctione reſoluitur numer. 13.

DE EPISCOPATVVM

Diuiſione.

CAP. VII.

T melius, quæ vniuerſo Chriſtiano populo opus ſunt prouideretur, & vt perturbatio omnis, & confuſio tolleretur, vtque cum ex fidelibus aliquis crearetur Episcopus, illico ſciret quatenus facultas ſua, iuriſdictioque extenderetur, rectè Diuus Petrus Vrbes, & loca pro ſingulis Prælationis, & dignitatum gradibus conſtituit, itaut, iis, in quibus apud Ethnicos erant primi eorum Flamines, & prima iudiciaria poteſtas, ſcilicet Rectores Prouinciarum, Proconſules, eorumque Legati præſent Patriarchæ ſeu Primates: in iis vero in quibus erant Archiflamines eſſent Archiepiscopi: in ſingulis vero reliquis Ciuitatibus præſent Episcopi, vt referunt Clemens Papa in cap. in illis 80. diſt. & Anacletus in cap. 1. 99. diſt.

2 Vnde ad imitationem Gentilium, eorumque Flaminum, & Archiflaminum Diuum Petrum ordinaffe Eccleſiaſticorum Prælatorum gradus, colligunt Petr. Gregor. ſynagm. iuris lib. 15. cap. 11. numer. primo. Henricus in ſumm. libr. decimo, cap. 30. in princip.

3 Verum huiusmodi Eccleſiaſticorum Prælatorum gradus ad Cæleſtis Hierarchiæ ſimilitudinem inſtitutos fuiſſe magis pium, & Chriſtianæ Religionis conſentaneum eſt vt dicamus: quemadmodum enim in triumphante Eccleſia ſunt Angeli, Throni, Principatus; ita congruentiſſimo ordine in militante miniſtrorum Eccleſiaſticorum officia diſtinguntur per Episcopos, Archiepiscopos, Primates, & cæteros gradus, de quibus in cap. Clericos 21. diſt. comprobant Ryſſe. in tract. de præeminentia Archiepiſc. dignitatis in præfat. à princ. Pigi. de eccleſiaſt. hierarchia lib. 3. cap. 1.

4 Auctoritatem vero Clementis, & Anacleti in præcatis iuribus melius explicabis, ſi dicas Diuum Petrum ad abolendam idolorum memoriam ordinaffe, vt in illis locis, in quibus impie eorum Flamines ſacra faciebant, eiſdem nominibus, diuerſo tamen, Sanctoque Sacerdotio, veri & Sancti Sacerdotes veri Dei conſtituerentur:

5 Sicut Romæ deiecto ſummo idololatriæ pontificatu, ſubrogatum eſt caput totius terreſtris ſanctitatis, Summus ſcilicet Chriſtianæ Religionis Pontifex, vt eleganter ait D. Ambroſ. relatus in cap. Beati, 2. quaſt. 7. & Leo Pontifex in ſermone 1. de Natali Petri. Qui autem fuerint Flamines, à quibus, & ad quid inſtituti, vide apud Alexand. ab Alexandro dierum genalium lib. 6. cap. 12. & Polid. Virgil. de inuentor. rerum lib. 4. cap. 24.

7 Ex quibus colliges Episcopos non in villis, caſtellis, aut municipiis eſſe præficiendos, ſed tantum in maioribus populis, & frequentioribus Ciuitatibus, vt probant rex. in cap. Episcopi 80. diſtinct. & in cap. 1. de priuileg. vbi Abb. notat. 2.

8 Nam in caſtellis, & modicis Ciuitatibus ab Episcopis ponuntur Preſbyteri, quos Parochos dicimus, ſeu Plebanos, de quorum officio vide multa, quæ tradunt Lel. Zechi. de Republ. eccleſiaſt. cap. 27. cum ſequentib. Boll. in Oeconomica Canonica claſſe 2. cap. 1. §. 1. Petrus Gregorius diſt. lib. 15. cap. 24. bene aduertens à numer. 12.

9 Plebanos Parochos eſſe, non tamen omnes, ſed illos, qui maius habent beneficium, in quo ſunt capella, & deducitur rex. in cap. 1. ne clerici vel monachi in 6. licet Abb. & alij in cap. cum ab Eccleſiarum, de officio Ordin. vtunque id eſſe, & non diſferre exiſtiment.

10 Tituli vero, ſeu Eccleſiæ in quibus Parochi ponuntur, dicuntur parochiæ, quarum diuiſionem tam in Vrbe, quam in Orbe actū ſe feciſſe auctor eſt Dionyſius Pontifex in cap. 1. 13. quaſt. prima, de quo meminit rex. in cap. paſtoralis in princip. de his, quæ ſunt à Prælat. & latè explicant Polidor. Virgil. de inuentor. rerum libro quarto cap. 9. Nanan. in cap. placuit à numer. tertio de Pœnit. diſtinct. 6. & multi de quibus Cened. ad Decretal. collect. 104. numer. 5. quibus pro ratione adde ſen. de religione tom. 1. tract. de decimis lib. 1. cap. 21. à numer. 4.

11 Hinc opportune quaeres an ad ſubſtantiam, & eſſe ciuitatis requiritur, quod habeat Episcopum? Et prima facie videbatur affirmatiue reſpondendum per rex. in diſt. cap. in illis, vbi præcipitur, vt in maximis, & maioribus Ciuitatibus Primates & Archiepiscopi ponantur, per ſingulas vero alias Episcopi, conſonat caput primum, de offic. Ordin. ibi ſingularum Vrbum; ex quibus in terris Chriſtianorum ſolas illas dici ciuitates, quæ habent Episcopum, dicit Bald. in l. ex hoc iure numer. 12. ff. de iuſtit. & de iure Canonico verum eſſe proſtitetur Aleſiat. in diſt. cap. 1. de officio Ordin. numero primo verſ. aut loquimur de iure Canonico, & de vſu Italiæ teſtatur Bart. in l. vltim. numero tertio, verſ. nam in vſu ff. de collegiis illicitis, & in Extranag. qui ſunt rebelles verb. Lombardia ſequitur Rebuſſ. in concord. titul. de collation. §. volumus verbo in Ciuitatibus, Card. Tufch. præſt. conſuſ. tom. 1. littera C. conſuſ. 280. numer. 15. & alij quos refert Cened. ad Decretal. collect. 101. numer. 1.

12 Verum contrarium, immo non requiri ad ſubſtantiam, & eſſe ciuitatis, quod habeat Episcopum, probatur à Doctõribus communiter in diſt. cap. 1. de priuileg. vt poſt Abb. concludit ibi Decim. numer. 8. qui pro ſua opinione illum rex. dupliciter inducunt: primo dum de maioribus Ciuitatibus loquitur, ac ſubinde in modicis, ſeu paruis contrarium ſupponit; Secundo dum decidit in Ciuitatibus ponendos eſſe, videtur ſupponere iam antea fuiſſe Ciuitates in quibus ponuntur: tertio, & fortius probatur ex diſt. cap. 80. diſtinct. dum prohibet ne in caſtellis, & modicis Ciuitatibus Episcopi conſtituantur, ſicque aperte probat dati modicas Ciuitates, quæ Episcopum non habent: Quarto oſtenditur, quia ſi ad eſſe, & ſubſtantiam Ciuitatis requireretur Episcopus, ſequeretur quod ſi ob delictum, vel acris intemperiem, vel aliam cauſam Ciuitas priuaretur Episcopo, deſineret eſſe Ciuitas, iuxta generalem

regulam tex. in l. Iulianus §. si rem ff. ad exhibendum, cum similibus, & tunc sine Episcopo priuata adhuc Ciuitas remanet, vt in casu notabili Ciuitatis, quæ proprium occidit Episcopum probat tex. in cap. ita nos 22. q. 2.

13. In hac Doctorum contrarietate, vt certa ab incertis separentur, aduertendum est, quod vel quaritur de iure gentium, & certum est eo attento Vrbes sine Episcopis fuisse, quos deinde in lege Euangelica ordinatos esse constat ex cap. Vrbes 80. dist. Aut quaritur de iure ciuili, & dicendum est quoad priuilegia, Principis secularis requiri ac sufficere auctoritatem, vt sub distinctione resolunt Rebuff. in concord. tit. de collat. §. statum 2. verbo in Ciuitatibus Castr. in dist. cap. 1. de priuileg. nu. 7. Abb. num. 2. Deci. à num. 18. Duenb. reg. 32. Aut quaritur de iure Canonico, & verior est contra Bald. & Alciat. ac alios post illos adductos: qua opinione retenta non obstat tex. in d. c. in illis, tripliciter enim respondet Deci. in d. c. 1. à numero 13. duo intellectus sunt principales. Primus quod

ad rationem boni regiminis pertineat, quod Ciuitas habeat Episcopum, idque solum re vera concludere ibi testatur. Alter vero quod sensus eorum sit negatiuus, quod Episcopi non ponantur in illis, sed in solis Ciuitatibus, atque ita quod sine Ciuitate Episcopus esse non potest: Vnde quando nouus erigitur Episcopatus, villa, vel oppidum, in quo erigendus est, prius Ciuitatis honore decoratur, vt optime probat tex. in d. Extrā. saluator vers. volentes, de præbendis, inter commun. & post Bart. notat Petr. Gregor. res benefic. cap. 17. num. 2. non tamen conuersio sequitur, quod Ciuitas non possit esse sine Episcopo, immo contrarium concludunt prædicta fundamenta. Aut tandem de consuetudine quaritur, & fatemur ex testimonio Bart. & aliorum in locis supra relatis, Ciuitates dici omnes, & solas illas, quæ habent Episcopum, vel habuerunt; & sic intelliguntur, quæ docent manifestum signum demonstrationis quod sit Ciuitas, esse illud, quod habeat Episcopum, secundum Perus. Deci. in d. c. 1. num. 17.

Admonitio ad Lectorem.

Hic Capiti subsequenter annexendam duximus nouam Episcopatu omnium totius Orbis Christiani notitiam, quam, variarum Nationum in Vrbe existentium Collegia consulentes, multis additis Episcopatibus, alijsque nouiter in Archiepiscopalem dignitatem euectis non sine magno labore in moderniore redegitur statum, paternaque eorum vocabula summa diligentia inuestigantes. Illud maxime impresentiarum aduertendum duximus nostræ intentionis non esse in Archiepiscopatu vniuersiuique Regni ac Comprovincialium ordine disponendo antiquioribus aliquod præiudicium inferre, cum horum aliqua inuestigandi veri gratia ex alieno iudicio scripserimus. Vale.

EPISCOPATVVM OMNIVM TOTIVS ORBIS NOVA, ET EXACTA NOTITIA.

Episcopus, qui à sex antiquioribus S. R. E.

Presby. Cardinalibus optantur.

Ostiensis. Ostia.

Decano Sacri Collegij Illustriss. D. D. Card. pertinens, cui de nouo vnitus est Vellitern. vulgò *Vellitri*.

Portuensis. Porto.

Tusculana. Frascati.

Sabinensis. Sabina.

Prænestina. Pelestrina.

Albanensis. Albano.

Episcopatus, qui sunt sub Romano Pontifice, & non sunt in alterius Provincia constituti.

IN LATIO, TVSCIA, ET CAMPANIA.

Tiburinus. *Tinoli.*
Anagninus. *Anagni.*
Seguinus. *Segni.*
Ferentinus. *Ferentino.*
Alatrinus. *Alatro.*
Nepefinus. *Nepi.* } inuicem
Sutrinus. *Sutri.* } vniti.

Viterbiens. *Viterbo.* } æquæ princ.

Tuscanens. *Toscanella.* } vniti.

Verulanus. *Veruli.*

Hortanus. *Orti.*

Ciuitatis Castellanae } vniti.

Ciuitas Castellana.

Volaterranus. *Volterra.*

Lucanus. *Lucca.*

Lunens. Sarzanens. *Luna, & Sarzana.*

Politianens. *Montepulciano.*

Soranus. *Sora.*

Fundanus. *Fondi.*

Caietanus. *Gaeta.*

Terracinensis. *Terracina.*

Sunt & alij in Regno Neapolitano, qui sub Theatino Archiepif. & alibi cum exemptionis titulo collocantur.

IN VMBRIA, ET MARCA ANCONITANA.

Balneoregiens. *Bagnareia.*

Vrbeuetanus. *Oruiero.*

Perusinus. *Perugia.*

Ciuitatis Castellæ. *Città di Castello.*

Spoletanus. *Spoletto.*

Affiliensis. *Affisi.*

Fulginatensis. *Foligno.*

Nucerinus. *Nocera.*

Reatinus. *Rieti.*

Tudertinus. *Todi.*

Amerinus.
Narnien.
Tuscanensis.
Tuscanensis.
Reatinen.
Anconitan.
Esulan.
Camerinen.
Auximian.
Fanen.
Alculanus.

Amelia.
Narni.
Terni.
Loreto.
Reatinen.
Ancona.
Tuscan.
Camerino.
Osimo.
Fano.
Ascoli.

Archiepiscopus cum suis Suffraganeis.
IN TUSCIA, CORSICA, ET LIGURIA.

Archiepiscopus Pisanus.
Pisa.

Episcopus Suffraganeus.

Adiacensis in Corsica Ins. Alghero.
Alerian.
Sagonensis. ibid. Sagona.

Archiepiscopus Florentinus.
Florentia.

Episcopus Suffraganeus.

Fiesolan.
Pistorien.
Cortonen.
Aretin.
Collen.
Burgi S. Sepulchri.

Fiesole.
Pistoia.
Cortona.
Arezzo.
Colle.
Borgo S. Sepolcro.

Archiepiscopus Senensis.
Siena.

De Episcopali in Archiepiscopalem erectus fuit à
Pio II. sua Constit. 3. Incip. Triumphans, est
in Bullar. nouo tom. 1. pag. 315.

Episcopus Suffraganeus.

Suauensis.
Clusinus.
Grossetanus.
Massan.
Ilcin.
Pientinus.

Suana.
Chiusi.
Grosseto.
Massa.
Montalcino.
Pienza.

Archiepiscopus Genuensis.
Genoua.

Episcopus Suffraganeus.

Bobien.
Naulen.
Marianen.
Marianen.
Marianen.

Albinganensis. Albenga.
Nebis in Corsica. Nebbia.
Accien.
Accien.
Accien.

Archiepiscopus Taurinensis.
Torino.

Episcopus Suffraganeus.

Montis regalis.
Casalen.
Salutiarum.

Mondovì.
Casale.
Saluzzo.

Archiepiscopus Mediolanensis.
Milano.

Episcopus Suffraganeus.

Bergomen.
Vercellen.
Saonen.
Auen.
Nouarien.
Lauden.
Tortonensis.

Alben.
Cremonen.
Vintimilen.
Brixien.
Asten.
Alexandrinus.
Ipporigen.

Papiensis.
est exemptus.

Pavia.

IN PROVINCIA MARCHIAE ANCONITANAE.

Archiepiscopus Firmianus.

Fermo.

De Episcopali in Archiepiscopalem erectus fuit à
Sixto V. in sua Constitut. 95. Incip. vniuersi
Non. Kal. Iunij 1595. est in Bullar. nouo tom. 2.
pag. 663.

Episcopus Suffraganeus.

Maceraten.
Tolentin.

Macerata.
Tolentino.

Hac Ecclesia de Collegiata in Episcopalem
erecta fuit, & Macerateni vnita à Sixto V. sua
Constitut. Incip. super vniuersas 1d. Decembris
1586. est in Bullar. nouo tom. 2. pag. 564.

Ripian.
Montis Alti.
S. Seuerini.

Ripatransina.
Montalto.
S. Seuerino.

IN ROMANDIOLA, ET LOMBARDIA.

Archiepiscopus Vrbinate.

Vrbino.

Episcopus Suffraganeus.

Pisaurien.
Foro Sempronien.
Callien.

Pesaro.
Eugubinus.
Agubbio.
Fossobrone.
Senogallien.
Montefeltro.

Archiepiscopus Rauennatis.
Rauenna.

Episcopus Suffraganeus.

Adriensis.
Comacensis.
Foroliuensis.
Foropoliensis.
Celenensis.
Sardinensis.
Fauentinus.
Britonorien.
Ferrariensis.
Ariminen.

Adria.
Comachio.
Forlì.
Forlimpopolo.
Cesena.
Sassina.
Faenza.
Bertinoro.
Ferrara.
Rimini.

Hos duos vltimos Episcopatus ab immediata
subiectione Sedis Apostolicæ Clemens VIII. in sua
Bulla confirmationis erectionis Ecclesiarum Bononien.
& restitutionis nonnullarum Ecclesiarum Cathedra-
lialium Prouinciæ Rauennatis, sub die 18. Kal.
Ianuarij 1605. huic Suffraganeos pronunciauit.

Imolen.
Cervin.

Idem Clemens VIII. in prædicta Bulla huius-
modi duos Episcopatus, quos Gregorius XIII.
Bononiensi Prouinciæ Suffraganeos pronunciaue-
rat, huic demum restituit.

Archiepiscopus Bononiensis.

Ex Episcopali Sede ad Archiepiscopalem euexit
Gregor. XIII. anno 1586. eamque Rauennati
detrahit cum aliquibus Suffraganeis huic attri-
butis.

Bologna.

Episcopus Suffraganeus.

Placentin.
Parmentin.
Rheginen.
Mutinen.
Cremonen.

Piacenza.
Parma.
Reggio.
Modena.
Crema.

Burgi S. Donnini *Borgo S. Donnino* quod inter Parmam, & Placentiam, situm ad Ducem Parmensem pertinet Episcopali honore auxit Clemens VIII. & huic Ecclesie in dicta Bulla suffraganeum constituit.

IN DALMATIA super Mare.

Patriarchatus Aquileiensis.

Aquileia.

Episcopatus suffraganei.

Mantuanus	<i>Mantoua.</i>
Comensis	<i>Como.</i>
Tridentinus	<i>Trento.</i>
Veronensis	<i>Verona.</i>
Patauinus	<i>Padoua.</i>
Vicentinus	<i>Vicenza.</i>
Tarvisinus	<i>Treuisi.</i>
Concordiensis	<i>Concordia.</i>
Cenetensis	<i>Ceneda.</i>
Feltrensis	<i>Feltro.</i>
Bellunensis	<i>Ciuidal de Belluno.</i>
Polensis	<i>Pola.</i>
Parentinus	<i>Parenza.</i>
Tergestinus	<i>Trieste.</i>
Iustinopolitanus	<i>Capo d' Istria.</i>

IN ISTRIA super Mare.

Patriarchatus Gradenfis.

Grado.

Gradum Urbem temporibus Caroli Magni Metropolitico honore auctam scribunt Eginhartus, & Regino. Demum propter celi inclementiam Gradu relicto Summi Pont. Eugenij III. beneficio Venetorum Vrbs clarissima Patriarchatum hunc adeptam est anno 1450.

Episcopatus suffraganei.

Clodienfis	<i>Chioggia.</i>
Ciuitatis nouæ, siue Aemoniensis	<i>Città noua.</i>
Torcellanus.	<i>Torcello.</i>
Capruliensis.	<i>Cauri.</i>

IN REGNO NEAPOLITANO,
& Terra Laboris.

Archiepisc. Neapolitan.

Napoli.

Episcopatus suffraganei.

Puteolanus.	<i>Pozzuolo.</i>
Nolanus.	<i>Nola.</i>
Acerranus.	<i>la Cerra.</i>
qui est ad Regiam praesentationem.	
Isclanus.	<i>Ischia.</i>
Auersanus.	<i>Aversa.</i>
est exemptus à iurisdictione Archiepisc.	

Archiepiscopatus Capuanus.

Capua.

Episcopatus suffraganei.

Theanensis.	<i>Theano.</i>
Caluensis.	<i>Calui.</i>
Casertanus.	<i>Caserta.</i>
Caiacen.	<i>Caiazzo.</i>
Carinolen.	<i>Carinola.</i>
Ifernienfis.	<i>Isernia.</i>
Suessanus.	<i>Sessa.</i>
Aquinatefis.	<i>Aquino.</i>

Cassinen.

Montecassino.

Episcopus Cassin. est Abbas Ordinis S. Benedicti illius loci, priuilegio Ioan. XII. exemptus.

Archiepiscopatus Salernitanus.

est ad Regiam praesentationem.

Salerno.

Episcopatus suffraganei.

Campaniensis.	<i>Campagna.</i>
Caputaquensis.	<i>Capaccio.</i>
Policastrensis.	<i>Policastro.</i>
Nuscan.	<i>Nusco.</i>
Arcenensis.	<i>Aerno.</i>
Sarnensis.	<i>Sarno.</i>
Marficensis.	<i>Marisco.</i>
Cauensis.	<i>la Cana.</i>

est exemptus.

Archiepiscopatus Amalphitan.

Amalfi.

Episcopatus suffraganei.

Litterensis.	<i>Lettere.</i>
Scalensis.	<i>Scala.</i>
Capritanus.	<i>Capri.</i>
Minorensis.	<i>Mimori.</i>
Rauellensis.	<i>Ravello.</i>

est exemptus, & vnitus cum

Scalensi per Clementem VIII.

Archiepiscopatus Surrentinus.

Surrento.

Episcopatus suffraganei.

Vicani.	<i>Vico Equense.</i>
Massalubensis.	<i>Massa.</i>
Castelli maris.	<i>Castell' à mare.</i>

est ad Regiam praesentationem.

Archiepiscopatus Beneuentanus.

Beneuento.

Episcopatus suffraganei.

Afculanus.	<i>Acoli.</i>
Thelesinus.	<i>Teleso.</i>
S. Agathæ Gottorum.	<i>S. Agata.</i>
Montis Viridis	<i>Monte verde.</i>
Aliphanus.	<i>Alife.</i>
Montis Marani.	<i>Monte Marano.</i>
Acellinus.	<i>Avellino.</i>
Frequentinus.	<i>Ficento.</i>
Truicanus.	<i>Trivico.</i>
Arianensis.	<i>Ariano.</i>

est ad Regiam praesentationem.

Boianen.	<i>Boiano.</i>
Bouinen.	<i>Bovino.</i>
Lefinen.	<i>Lefina.</i>
Vulturatiensis.	<i>Vulturno.</i>
Larinen.	<i>Larino.</i>
Thermularum.	<i>Termoli.</i>
S. Seueri.	<i>S. Severo.</i>
Guardien.	<i>la Guardia Alfieri.</i>
Lucerinus.	<i>Lucera de Pagani.</i>
Troianus.	<i>Troia.</i>

est exemptus.

Archiepiscopatus Lancianensis.

Lanciano.

A Pio VIII. ex Episcopatu ad Archiepiscopatum erectus fuit, est ad regiam praesentationem, & nullum habet suffraganeum.

Archiepiſcopatus Theatinus.

Ex Episcopali Sede ad Archiepiſcop. erigitur à
Clem. VII. an. 1526.

Ciuita de Chieri.

Episcopatus ſuffraganei.

Orthonen. *Ortona.* } *uniti.*
Compenſis. *Campli.*

Hi vere ſunt ſuffraganei, ſequentes vero præten-
dunt ſe exemptos.

Ciuitatis Pinnæ *Ciuita di Penna.*
cui vnitus eſt Adrieniſis *Atri.*

Aquilanus. *Aquila.*
eſt ad Regiam præſentationem.

Valuenſis. *Valva.* }
Sulmonenſis. *Sulmona.* } *uniti.*

Aprutinus. *Teramo.*
Ciuitatis Ducalis. *Ciuita Ducale.*

IN APVLIA.

Archiepiſcopat. Compaſanus.

Conza.

Episcopatus ſuffraganei.

Muranus. *Muro.* }
Satrianenſis. *Satriano.* } *uniti.*

Campanienſis. *Campania.*
Laquedonenſis. *Lacedægia.*

S. Angeli Lombardorum. *S. Ange-
di Lombardi.* }
Baſaccienſis. *Biſſacia.* }

*Archiepiſcopat. Acherontinus cui Ma-
theranenſis eſt vnitus, ſunt ad*

Regiam præſentat.

Acerenza, & Matera.

Episcopatus ſuffraganei.

Venuſinus. *Venosa.*
Anglonenſis. *Anglona.*

Nunc tranſlatus ad Turſim, vnde dictus Tur-
cenſis.

Potentinus. *Potenza.*
eſt ad Regiam præſentationem.

Gruinenſis. *Gruano.*
Tricaricenſis. *Tricarico.*

Archiepiſcopat. Tarentinus, eſt ad

Regiam præſentat.

Taranto.

Episcopatus ſuffraganei.

Montulenſis. *Motula.*
eſt ad Regiam præſentationem.

Caſtellanatenſis. *Caſtellaneta.*
Oritanus. *Oria.*

eſt ad Regiam præſentationem, nunc vnitus
Brundufino Archiep.

Archiepiſcopat. Brundufinus, qui

eſt ad Regiam præſentationem.

Brindiſi.

Episcopatus ſuffraganei.

Hoſtienſis. *Oſuni.*
Neritonenſis. *Nardo.*

eſt exemptus.
Monopolitanus. *Monopoli.*

eſt exemptus, & ad Reg. præſentat.

Archiepiſcopat. Hydruntinus.

eſt ad Regiam præſentat.

Otranto.

Episcopatus ſuffraganei.

Caſtrenſis. *Caſtro.* } *Gallipotanus. Gallipoli.*
eſt ad Regiam præſentat.

Vgentinus. *Vgento.*

eſt ad Regiam præſentat.

Lycienſis. *Leccio.* } *Aleſſanenſis. Aleſſano.*

Archiepiſcopat. Barenſis.

Bari.

Episcopatus ſuffraganei.

Bituntinus. *Bitonto.* } *Melphiten. Melſetta.*
exemptus vt aſſentitur.

Iuuenacenſis. *Giouenazzo.*
eſt ad Regiam præſentat.

Rubenſis. *Ruvo.* } *Polignanenſis. Polignano.*
Minerbilenſis. *Mondorino.* } *Conuerſanus. Conuerſano.*

Bittetten. *Bisetto.* } *Andrien. Andri.*
Vigilienſis. *Biſeglia.*

Archiepiſcopat. Tranenſis.

Trani.

Episcopatus ſuffraganei.

Montis Pilofi. *Montepileſo.*

Aleſſanen. *Aleſſano.* } *Rapollenſis. Rapollo.*

cui eſt vnitus Melphenſis ſub Archiepiſcopo
SyPontino.

Archiepiſcopat. SyPontinus.

Manfredonia.

Episcopatus ſuffraganei.

Vieſtanus. *Viſte.* } *Melphenſis. Melſi.*

eſt exemptus, cui vnitus eſt Rapollenſis ſub
Archiepiſc. Tranenſi.

Archiepiſcopatus Nazarenus.

Nazareth.

Eſt titularis, habet Eccleſiam in Caſtro Baroli Tra-
nenſis Diœceſis ſub inuocatione S. Mariæ Naza-
reth cum Capitulo, Canoniciſ, dignitatibus, &
Clero, intus dictam Eccleſiam habet iuriſdictio-
nem, & vitæ inſignibus Archiepiſc.

IN CALABRIA.

Archiepiſcopat. Rheginenſis.

eſt ad Regiam præſentationem.

Reggio.

Episcopatus ſuffraganei.

Caſſanenſis. *Caſſano.* } *Neocaltrenſis. Nicaſtro.*

Cathacenſis. *Catanzaro.* } *Cotroneſis. Cotrona.*

eſt ad Regiam præſentationem.

Tropienſis. *Tropia.*

eſt ad Regiam præſentationem.

Oppidenſis. *Oppido.* } *Bouenſis. Boue.*

Hieracenſis. *Geraci.* } *Squillacenſis. Squillace.*

Caſtri maris. *Caſtell' a mare.* } *Nicoterenſis. Nicotera.*

eſt exemptus ab Archiepiſcop. iuriſdictione.

Archiepiſcopat. Cuſentinus.

Cosenza.

Episcopatus ſuffraganei.

Marturanenſis. *Martorano.* } *Caſſanenſis. Caſſano.*

eſt exemptus, & ad Reg. præſent.

Militenſis. *Melliſe.*

eſt exemptus.

S. Marci
est exemptus.

S. Marco.

Archiepiscopatus Rossanensis.
Rossano.

Nullum habet suffraganeum.

Bisignanen.

est exemptus.

Bisignano.

Archiepiscopatus S. Seuerinae.
San Seuerino.

Episcopatus suffraganei.

Vmbriaticensis *Vmbriatico.* Strongulensis *strongoli.*
Insulanus *l'isola.* Cariatenis *Cariati.*
Bellicastrensis *Belcastro.*

IN SICILIA.

Archiepiscopatus Panormitanus
Palermo.

Episcopatus suffraganei.

Agrigentinus *Gagente.* Mazarenis *Mazara.*
Meleuitanus *Malta.*

Archiepiscopatus Montis realis.
Monreale.

Episcopatus suffraganei.

Syraculanus *Siracusa.* Catanienis *Catania.*

Archiepiscopatus Messanensis.
Messina.

Episcopatus suffraganei.

Cephaludenis *Cefalu.* Pastenlis *Patti.*
Liparenis in Reg. Neap. *Lipari.*
est ad Regiam praesentat.

IN SARDINIA.

Archiepiscopatus Furritanus.
Torre.

Episcopatus suffraganei.

Algarenis *Algher.* Boffanensis *Boffi.*
Ampuriensis *Ampurias.*

Archiepiscopatus Arborensis.
Arborem.

Episcopatus suffraganei.

Visselenis *Ales.*

Archiepiscopatus Calaritanus.
Calari.

Nullum hodie habet suffraganeum.

IN SCLAVONIA.

Archiepiscopatus Antibarensis.
Antuari.

Episcopatus suffraganei.

Stephanensis *Stephani.* } *uniti.*
Bondonensis, *Benda.*
Albanensis *Albano.* Alexiensis *Aleßio.*
Scutarenis, vel Scordenis *scutari.*
Sapatenis, seu Sardanensis, qui omnes sunt in
Albania.

Prozrinensis *Priscina.* Sardinensis *Soffia.*
qui duo sunt in Seruia.

Buduanensis *Buda.* Dulcinenis *Dulcigno.*
Driuaftenis *Drinafte.* Suacinenis *Suacino.*
Bollastrensis *Bollastro.* Sierbienis.
qui sex vltimi hodie Pastore carent.

Archiepiscopatus Ragusinus.

Ragusi.

Episcopatus suffraganei.

Stagnensis *Stagno.* Mercanensis *Marcana.*
Trebinensis *Trebigne.* Rosonenis *Rosano.*
Corzolenis *Corzola.* Cattarenis *Cattaro.*
olim sub Archiepiscopatu Baren. in Apulia.
Garzalenis *Gazzala.*

hodie caret Pastore.

Archiepiscopatus Spalatenfis.
Spalatro.

Episcopatus suffraganei.

Pharenfis *Lefina.*
Tragurienfis *Tran.* Sibenicensis *Sibenico.*
sunt in ditione Venetorum.

Segnienfis *Segna.*
in ditione Imperatoris.

Scardonensis *Scradona.* Bosnensis *Bosna.*
Samadiensis *Semedereuo.* Modriffienfis *Modrussa.*
Corbauensis *Corbaua.* Damnenfis *Dummer.*
Macorensis *Macarsa.*

sex vltimi sunt sub ditione Turcarum, & Modriffien. ac Damn. ad praesens carent Pastore.

Archiepiscopatus Iadrensis.

Zara.

Episcopatus suffraganei.

Arbenfis *Arbe.* Veglianensis *Veglia.*
Auxarenfis *ossaro.* Nonenfis *None.*
Omnes sub ditione Venetorum.

Archiepiscopatus Dinchiensis.
Durazzo.

Episcopatus suffraganei sunt Bendenfis, Clorenfis, Lisenfis, & Canonienfis qui omnes carent Pastore prater Metropolitanum. Extabant & alij Episcopatus in hac Prouincia, qui ob tyrannidem Turcicam sunt hodie suppressi.

IN POLONIA.

Archiepiscopatus Gnesnensis est Legatus Apostolicus natus, & Poloniae Primas.

Gniezno.

Episcopatus suffraganei.

Vratislauensis in Silesia *VVroclawu*
Vladislauensis in Cuiavia *VVloclawu*
Lubutlensis in Marchionatu

Brandenburg. *Lubuska*
Vilnensis in Lithuania *Vilna.*

Mednicensis in Samogitia *Zmudz.*

Plocensis in Masouia *PlocKo.*

Cracouienfis in Polonia *Krakow.*

minori

Posnaniensis in Polonia *Poznan.*

maiori

Camenecefi in Podolia. *Kamienka.*

Vendenfis in Liuania *Venda.*

Archiepiscopatus Leopoliensis in Russia.

Lvvovv.

Episcopatus suffraganei.

Camenenfis, in Pomerania.

Culmenfis, in Prussia *Chelmo.*

Varmienfis ibid. *Varmia.*

Vvlodomicienfis *Vvloodzimierz.*

Luceocienfis *Lucko.*

Polocensis
Præmiſienſis, in Ruſſia
Kiouienſis, ibid.
Chelmenſis, ibid.
Piſcenſis

Polock.
Pozemil.
Kiouu.
Chelm.
Piſko.

Ex his Leopoliſienſis, Præmiſienſis, & Chelmenſis
Epiſcopi erant Græci ſchiſmatici, quos ipſi Ruſſi
vocabant *Vladicas*, qui an. 1596. in communionem
Ecclēſiæ Romanæ à Clem. VIII. ſunt recepti, vt
patet ex profeſſione Fidei ab ipſis emiſſa.

Posteaquam Lituani ſeſe cum Poloniſ penitus cō-
iunxere, atque in vnum Reipub. corpus coaluere,
an. 1578. in Comitij Lubrinenſibus inter Regni
Poloniæ Senatores, primi ſunt Antiltites nomina-
ti, atque iſto ordine ad ferenda ſuffragia collocati.
Primum illi duo Archiepiſcopi Gneſienſis, & Leo-
polienſis, & poſtea ſequuntur Epiſcopi tredecim,
de quibus iam ſupra dictum eſt.

Cracouiienſis	Præmiſienſis
Vladislauienſis	Mednicenſis
Vilniienſis	Culmenſis
Poſnaniienſis	Chelmenſis
Plocenſis	Kiouienſis
Varmienſis	Cameneceſis
Luceoricienſis	

IN SCOTIA.

Olim nullus erat Archiepiſcopatus in Scotia, ſed
Epiſcopatus omnes D. Papæ in ſpiritualibus ſube-
rant. Poſtea à Sixto VIII. ibi ſequentes duo Archie-
piſcopatus inſtituti fuerunt.

Archiepiſcopat. Andreamopolitanus, Primas.

Saint Androues.

Epiſcopatus ſuffraganei.

Dunckeldeniſis <i>Dunkeld.</i>	Aberdoneniſis <i>Aberdon.</i>
Moraueniſis <i>Moray.</i>	Dumblanenſis <i>Dumblanc.</i>
Brechinienſis <i>Brechin.</i>	Roffeniſis <i>Roffe.</i>
Cathanenſis <i>Cathnes.</i>	Orcadenſis <i>Orkney.</i>

Archiepiſcopat. Glaſcoeniſis.

Glaſco.

Epiſcopatus ſuffraganei.

Candidæ caſæ, ſive Gallouidiæ.

Quith horn. vel Galloway.

Liſmorienſis, ſive Argadiæ. *Argyle.*

Infularum, ſive, Sodorenſis *Of the Eſes.*

IN VNGARIA.

*Archiepiſcopat. Strigoniæ, ad Danubium
fluum Vngariæ Eſtergam Ger-
manicè Gran.*

Archiepiſcopus Strigoniæ eſt Legatus Apoſtoli-
cus natus, & regni Vngariæ Primas, ſummusque
Cancellarius, & Secretarius, qui Regem ſolet
inungere, & coronare.

Epiſcopatus ſuffraganei.

Agrieſi	Vngariçè	Egher.
	Germanicè	Erla.
Nitrieſi	Vng.	Nitra.
	Germ.	Nutra.
Vacieſi	Vng.	Vacz.
	Germ.	Votzen.
Iaurineſi	Vng.	Gyor.
	Germ.	Raab.
ad Danubium fluum.		
Quinque ecclēſiæ Vng.	Pets.	
	Germ.	Tunſkirchen.
ad Drauum fluum.		

Veſprimieſi Vng. *Veſprim*
Germ. *Vucisbrun.*

eſt Cancellarius Regiæ, quam & coronare ſolet.

Archiepiſcop. Colocen. Vngariçè Colotſa.

Epiſcopatus ſuffraganei.

Zagrabiienſis. Vng. *Zabrag.*
Germ. *Agram*, ad Sauum fluum in Regno Scla-
uoniæ verſus Croatiam.

Varadienſis Vng. *Varad.*
Germ. *Groß Waradin.*

Chianadienſis Vng. *Chianad.*

Sirmienſis Vng. *Szerem.*

Bolſienſis Vng. *Boszna.*

In Regno Boſniæ.

Tranſiluania, ſive Albæ Iuliæ, in Tranſiluania,
Vng. *Feierwar Erdelyben.* Germ. *Veiſſenſburg in*
Siebenburgen.

Cibiniienſis, ſive Hermanſtadenſis in Tranſiluania,
Vng. *Szerem.* Germ. *Hermanſtadt.* Verum ne-
ſcio an hic ſit diſtinctus à Superiori, nam com-
muniter vocatur Epiſcopus Tranſiluania vnus,
& alter.

Tinniniienſis Vng. *Tinnini.*
in Regno Boſniæ

IN ANGLIA.

*Archiepiſcopat. Cantuarienſis, totius
Angliæ Primas eſt.*

Canterbury.

Epiſcopatus ſuffraganei.

Londinenſis <i>London.</i>	Vintonienſis <i>Vincheſter.</i>
Elienſis <i>Ely</i>	Linconienſis <i>Lincolne.</i>
Lichtfeldienſis	<i>Lichfield.</i>
Conuentrienſis	<i>Conventry</i> } <i>omni</i>
Salysburyenſis	<i>Salisbury.</i>
Bathoniienſis	<i>Bathe.</i>
Vvellenſis	<i>Vvelles.</i> } <i>omni</i>
Exonienſis <i>Exceter.</i>	Nordouicæ <i>Norwich.</i>
Vigornienſis <i>Voorceter.</i>	Herefordienſis <i>Hereford.</i>
Chiceſtrenſis <i>Chicheſter.</i>	Roffeniſis <i>Rocheſter.</i>
Oxonienſis <i>Oxford.</i>	Gloceſtrenſis <i>Gloceſter.</i>
Petriburgienſis <i>Peterborough.</i>	Briſtolienſis <i>Briſtol.</i>
S. Davidis <i>S. David.</i>	Landaffenſis <i>Landaff.</i>
Bangorienſis <i>Bangor.</i>	Aſſaphenſis <i>S. Aſſaph.</i>

Archiepiſcopat. Eboracen.

Yorch.

Epiſcopatus ſuffraganei.

Durnelmenſis *Durham.*
Carleolenſis *Carlile.* Ceſtrenſis *Cheſter.*

IN ALEMANIA.

Archiepiſcopat. Moguntinus.

Maintz.

Epiſcopatus ſuffraganei.

Fiſtetenſis <i>Archeſter.</i>	Herbipolenſis <i>Wurtzburg.</i>
Conſtantiienſis <i>Conſtanz.</i>	Curienſis <i>Cur.</i>
Argentinenſis <i>Strasbourg.</i>	Spirenſis <i>Speyer.</i>
Vvormatiienſis <i>Worms.</i>	Verdenſis <i>Vverden.</i>
Hildeshemenſis in Vveſtphalia.	
<i>Hildesheim.</i>	
Paldebonenſis ibid.	<i>Paderborn.</i>
Halberſtadienſis	<i>Halberſtat.</i>
Auguſtanus <i>Augſpurg.</i>	Bambergienſis <i>Bamberg.</i>
eſt exemptus.	
Milnenſis	<i>Meſſen.</i>
eſt exemptus.	

Archiep.

*Archiepiscopatus Pragensis, in
Boemia Vrbis Regia.*

Prag.

Episcopatus suffraganei.

Olomensis in Morauia *olmuntz.*

Vratislauenfis in Silefia *Breslan.*

Archiepiscopatus Colonienfis.

Colln.

Episcopatus suffraganei.

Leodienfis *Lutrig.*

Monasterienfis *Munster.*

Mindenfis *Minden.*

Olnaburgensis *Olnaburg.*

Archiepiscopatus Bremensis.

Bremen.

Episcopatus suffraganei.

Balduicenis, nunc suppressus,

Barde Puff.

Slesuicenis

Slesuich.

Raseburgensis *Ratzemburg.*

Lubicensis *Lubeck.*

Rigenfis, siue Liouonienfis *Righe.*

cui olim Metropoli Episcopatus sequentes in Liuo-
nia fuerunt suffraganei Renalienfis, Curienfis, siue
Gerlandenfis, Ciscenfis, Deptenfis, siue Topa-
tenfis, Curomenfis, & alij in Prusia, qui nunc
subsunt Gnesnenfi Archiepiscopo.

Archiepiscopatus Magdeburgensis.

Magdeburg.

Episcopatus suffraganei.

Hauelburgensis

Hauelburg.

Brandenburgensis

Brandenburg.

Merseburgensis

Merseburg.

Citzenfis siue Naumburgensis in Misnia

Citz Naumburg.

Archiepiscopatus Salsburgensis.

Salsburg.

Episcopatus suffraganei.

Ratisponenfis, exemptus *Regensburg.*

Passauensis *Passau.*

Frizingenlis *Freisingen.*

Brixinenfis *Brixen.*

Gurcenfis *Gurckh.*

Lauantinus *Lauant.*

Seccouienfis *Seckauv.*

Chiemensis

Chiemsc.

Noua ciuitatis in Austria *Neistadt.*

Viennensis ibid.

Venen.

qui duo vltimi à Paulo II. circa an. 1468. instituti

fuerunt, petente Federico III. Imper.

Archiepiscopatus Treuerensis.

Trier.

Episcopatus suffraganei.

Metensis *Mets.*

Tullenfis *Toul.*

Viridunenfis

Verdun.

Archiepiscopatus Tarentasienfis, in

Burgundia.

Tarentaise.

Episcopatus suffraganei.

Seduenfis *Sedun.*

Augustanus *osta.*

Archiepiscopatus Bisantin.

Belanzon.

Episcopatus suffraganei.

Basilienfis *Basel.*

Lausanenfis *Losanne.*

Bellicenfis

Bellaz en Bresse.

ad ditionem Regis Galliae pertinet.

Archiepiscopatus Vpsalensis, in Suetia.

Vpsholm.

Episcopatus suffraganei.

Scarenfis, seu Scaranenfis *schar.*

Lincopenfis

Stirunienfis *Trenenis.*

Aloenis

Agarienfis

Abduenfis.

Archiepiscop. Nidrosienfis, in Noruegia.

Episcopatus suffraganei.

Bergenfis *Bergen.*

Stauagienfis *Straffanger*

Hamarienfis *Hamar.*

Ansloenfis *Ando.*

Holamenfis *Holam.*

Horcadenfis *Sodrenfis.*

Gronelandenfis, insul.

Gronlande

Scalholtanuis in Island.

Scalholt.

Hemetenfis

Eaenfis

IN BELGIO.

Postquam è Belgio in Hispanias discesserat Carolus
Caesar, de nouisque Episcopatibus per Belgium
erigendis cogitare coepit, vt hac ratione Fides
Catholica, & animarum salus extra periculum con-
stitueretur Philippus Rex eius filius parentis inten-
tum exequitur, & facta distributione Prouincia-
rum in Dioceses, locisque pro Episcopatibus, &
Ecclesijs Cathedralibus cum dote designatis, mitti-
tur Romam an. 1558. Franciscus Sonnius ad Sum-
mum Pontif. Paulum III. qui inter omnes Eccle-
sias in Belgio erectas tres esse voluit Metropoli-
tas, seu Archiepiscopales, Cameracensem, Ultra-
iectensem, quæ antiquitus fuerant Cathedrales, &
Melchliniensem plane nouam, quam etiam pri-
matialem esse voluit, refert Arnoldus Hauensius in
tract. de erectione nouorum in Belgio Archiepisco-
patuum.

Archiepiscopatus Cameracensis.

Cambray.

Episcopatus suffraganei.

Attrebatensis, in Artesia

Aras en Artois

Tornacensis apud Neruios

Tournay.

ad fluuium Scaldim.

Namurcensis ad Mosam fluu.

Namur

Audomarenfis in Artesia

S. Omer.

Archiepiscop. Ultraiectensis ad ostia

Rheni.

Vtrecht.

Harlemenfis, apud Hollandos,

Harlem.

Dauntienfis, apud Transylu.

Deuenter.

Leouardienfis apud Frisios

Leen Vwaarden.

Groningenfis apud eisdem.

Groningen.

Middelburgensis apud Zelland.

Middelburg.

Hæ ciuitates vna cum Ultraiecto hodie ab Hære-
ticis possidentur.

Archiepiscop. Melchlinienfis.

Mecchelen.

Episcopatus ſuffraganei.

Antuerpienſis in Brabantia
ad Scaldim fluuium. *Anvers.*
Gandauenſis in Flandria ad
Scaldim fluuium. *Gant.*
Brugenſis in Flandria. *Bruges.*
Iprenſis ibid. *Iper.*
Boſcoduſenſis in Brabantia

Bolduc.
Ruramundenſis, in Geldria
ad Moſam fluu. *Rurmonde.*

IN HIBERNIA.

Archiepiſcop. Ardmachanus.

Ardmacha.

Episcopatus ſuffraganei.

Medenſis *Midhe.* Kylmorenſis *Cillmhor.*
Cluanenſis *Cluames.* Ardachanenſis *Ardach.*
Clochorenſis *Clochar.* Rapotenſis *Rathbagh.*
Derenſis *Doire.*
Dunenſis *Dun.* 3 uniti
Conorenſis *Conaire.*
Dromorenſis *Drom mor.*

Archiepiſcopat. Dublinenſis.

Ita dictus à Ciuitate, quæ olim vulgo Duibhlinn,
ſeu ath Cliath Diubhlinem dicebatur, nunc vero
baile atha Cliath. Eſt Metropolis Regni quoad
temporale, huius Archiepiſcopus ex priuilegio ſe
Primate Regni facit, qui titulus Ardmachano ex
antiquitate, & prima fundacione competit.

Episcopatus ſuffraganei.

Kylldarenſis *Cill Dara.* Fearnenſis *Fearna.*
Lachlenſis *Loch da lachan.* Oſorienſis *Oſrudhe.*

Archiepiſcopatus Caſilenſis.

Caſil.

Episcopatus ſuffraganei.

Lilmorenſis dictus etiam Vvaterfordienſis *Limor, &
Port lunge.*

Cluanenſis dictus Coreagenſis
Cluane, Coreach.

Roffenſis *Ross.*
Ardfeartenſis *Ardfearta.*
Acadeoenſis *Achadeo.* 3 uniti
Limiricenſis *Luinneach.* Laouenſis *Cill da Cuagh.*
Imilicenſis *Imile.* Finibricenſis *Finibre.*
Finuaricenſis *Gill, Fionurach.*

Fuit olim in hac Prouincia Episcopatus celebris Ini-
ſchatenſis: ſed iam diuiſus partim Laonenſi, par-
tim Ardfeartenſi adhæret.

Archiepiſcop. Tuamenſis

Tuaim.

Episcopatus ſuffraganei.

Duacæſis *Cill mhic Duach.* Cluafeartenſis *Cluainfeart.*
Mayonenſis *Maighgho.* Elinenſis *Oil Finn.*
Achacleoenſis *Achaidgho.* Aladenſis *Cill Ala.*

IN FRANCIA.

Archiepiſcopat. Lugdunenſis.

Lyon.

Episcopatus ſuffraganei.

Educenſis, ſive, Auguſtodunenſis,
Autun.

Maſiconenſis *Maſcon.*
Cabillonenſis *Chalon ſur Saone.*
Lingonenſis *Langres.*

Archiepiſcopat. Senonenſis.

Sens.

Episcopatus ſuffraganei.

Parieſenſis *Paris.* Carnotenſis *Chartres.*
Aurelianenſis *Orleans.* Niuernenſis *Neuers.*
Antiſiodoræſis *Auſerre.* Treceſis *Troyes en Châpaigne.*
Meldenſis *Meaulx.*

Archiepiſcopat. Burdegalenſis.

Bordeaux.

Episcopatus ſuffraganei.

Pictauienſis *Poitiers.* Sanctonenſis *ſaintes.*
Engoliſimæſis *Angoulême.* Petratoricæſis *Perigueux.*
Condomenſis *Condom.* Mallectacenſis *Malletges.*
Agenenſis *Agenne.* Lucionenſis *Luçon.*
Sarlacenſis *Sarlat.*

Archiepiſcopat. Arelatenſis.

In Prouincia Prouencia.

Arles.

Episcopatus ſuffraganei.

Maſſilienſis *Marſeille.* Arauſicenſis *Orange.*
Tricaſtinenſis *Tricaſtim.* Tolonenſis *Tolon.*

Archiepiſcopatus Aquenſis.

Aix.

Episcopatus ſuffraganei.

Aptenſis *Apt.* Regenſis *Riez.*
Foroiulienſis *Freuſis.* Vapincenſis *Gap.*
Siftacenſis *Sifteron.*

Archiepiſcopatus Viennenſis.

Vienna.

Episcopatus ſuffraganei.

Valentinus *Valence.* Viuaricenſis *Viuary.*
Nam Albenſis, Heluiorum Vrbe à Croco Alaman-
norum Rege euerſa Sedes inde Viuarii eſt translata.
Dienſen. *Die, uniti.* Gratianopolitanus *Grenoble.*
Maurianenſis *Maurémie.*
Gebennenſis ſive Geneuenſis *Geneue.*
Geneua à Nouatoribus an. 1535. occupata, Sedes ho-
die Episcopati eſt Ancſſiacum Sabaudie oppidum.

Archiepiſcopat. Ebredunenſis.

Ambrun.

Episcopatus ſuffraganei.

Dignenſis *Digne.* Nicienſis *Nice.*
Graſſenſis *Graſſe.*
Olim Antinopolitanus dicebatur, ſed poſtea Graf-
ſum Prouencia Vrber tertio inde milliari transla-
tus eſt, vnde Graſſenſis.
Glandeuenſis *Glandefue.* Senetenſis *Senex.*
Vencienſis *ſaint Paul de yence.*

Archiepiſcopat. Auenionenſis.

Auignon.

Ciuitatem hanc Auenionenſem Ioanna Caroli
Calabria Ducis filia ceſſit Clementi VI. Summo
Pōt. ad compenſationem tributi Romanæ Sedi per
annos multos non ſoluti.

Episcopatus ſuffraganei.

Carpétoraſtenſis *Carpentras.* Valionenſis *Vaiſon.*
Cabellicenſis, ſive Cabellionenſis. *Cavaillon du Cōte.*

Archiepiſcop. Rhemenſis in Campania.

Reims.

Episcopatus ſuffraganei.

Sueſſionenſis *Soiſſons.*

Cathalonensis *Challons sur Marne.*
 Siluaneensis *Senlis.* Tornacensis *Tournay.*
 Ambianensis *Amiens.* Morinensis *Teroane.*
 Nouionensis *Novion.* Bellouacensis *Beauvais.*
 Laudunensis *Laon.* Attrebatensis *Artois.*

Archiepiscopat. Rothomagensis, in
Normania.

Rouen.

Episcopatus suffraganei.

Baiocensis *Baieux.* Abrincensis *Auranches.*
 Ebriacensis *Ebreux.* Saginensis *Sais.*
 Lexouienensis *Lisieux.* Constantiensis *Contances.*

Archiepiscopat. Turonensis, in
Britannia.

Tours.

Episcopatus suffraganei.

Cenomanensis *Mans.* Redonensis *Renner.*
 Andegauensis *Angers.* Nannetensis *Nantes.*
 Corisopitenensis *Cornouaille.* Venetensis *Vannes.*
 Maclouienensis *S. Malo.* Briocensis *S. Brieux.*
 Trecorensis *Triguier.* Leonensis *S. Paul de Leon.*
 Dolensis *Dol.*

Archiepiscopat. Bituricensis, in Ducatu

Aquitania.

Bourges.

Episcopatus suffraganei.

Claromontensis *Clairmont en Auvergne.*
 Ruthenenensis *Rodez.* Cafurcensis *Cahors.*
 Lemouicensis *Limoges.* Mimatenensis *Mende de*
Gruuauddan.
 Albiensis *Alby.* Castrensis *Castre.*
 Vabrensis *Vaubres.* Tutellenensis *Tulles.*
 S. Flori *S. Flour.*
 Aniciensis *le Puy en Auvergne.*
 est exemptus.

Archiepiscopat. Auxitanus, in
Vasconia.

Aucqs.

Episcopatus suffraganei.

Aquensis *Aqs.* Lectoratensis *Letouvre.*
 Conuenensis *S. Bertrand. de Cominges.*
 Conferanus *S. Leger de Conferans.*
 Bigoticensis *vel Taruiensis Tarbe.*
 Olorensis *Oleron en Bearn. Lascarensis Lescar en Bearn.*
 Vasatenensis *Basus.* Baionensis *Baionne.*
 Adurensis *Aire en Armaignac.*

Archiepiscopat. Narbonensis, in
Gothia.

Narbonne.

Episcopatus suffraganei.

Carcaffonensis *Carcaffone.* Britercensis *Besiers.*
 Agathensis *Agde.* Ledouensis *Lodene.*
 Nemaufensis *Nismes.* Vticensis *Véz.*
 S. Pontij Tomeriarum *S. Pont.*
 Alethenensis *Alex.*
 Montis Pessulani *Montpelier.*
 Ex insula Magalona an. 1536. ad Montem Pessu-
 lum translata est Paulo III. probante.

Archiepiscopat. Tholosanus.
Tholose.

Episcopatus suffraganei.

Mirapicensis *Mirepoix.*
 Montalbanensis *Montalbano.*
 Vaurenensis *Vaure.*
 Riuenensis *Rieux.*
 Lomberiensis *Lombes.*
 S. Papuli *Saint Papul.*
 Appamiarum *Appanes.*

IN HISPANIA.

Archiepiscopat. Toletanus.

Toledo.

Episcopatus suffraganei.

Cordubensis *Corduba.* Abulensis *Avila.*
 Conchenensis *Cuenca.* Segutinenensis *Seguncia.*
 Iacensis *Iaca.* Segobienensis *Segobia.*
 Chartaginensis *Murcia.* Oxomenis *Ojma.*
 Vallisoletanus *Valladolid.*

Archiepiscopat. Tarracensis, in
Catalonia.

Tarracona.

Episcopatus Suffraganei.

Barchinonensis *Barcelona.*
 Gerundenensis *Girona.*
 Elnensis *Elna.*
 Vicensis *Vich.*
 Celsonensis *Solsona.*
 Vrgellenensis *Vergel.*
 Illerdenensis *Lerida.*
 Dertulensis *Tortosa.*

Archiepiscopat. Cesaraugustanus in

Aragonia.

Caragoça.

Episcopatus suffraganei.

Oscensis *Huesca.* Balbastrensis *Barbastra.*
 Iacensis *Iacca.* Tirafonenensis *Tarazona.*
 Albarrazinensis *Albarrazin.* Terulen *Teruel.*

Archiepiscopat. Hispalensis, in

Betica.

Seuilla.

Episcopatus suffraganei.

Malacitanensis *Malaga.*
 Gadicensis *Cadix.*
 Canariensis *Canaria.*

Archiepiscopat. Compostellanus, in

Gallecia.

Sanctiago de Galicia.

Episcopatus suffraganei.

Tudensis *Tui.*
 Salmanticensis *Salamanca.*
 Cauriensis *Coria.*
 Placentinus *Placentia.*
 Astoricensis *Astorga.*
 Zamorensis *Zamora.*
 Auriensis *Orense.*
 Pacensis *Badajoz.*
 Mondonienensis *Mondonedo.*
 Lucensis *Lugo.*
 Ciuitatenensis *Ciudad Rodrigo.*
 Ouetenensis *Ouiedo.*
 Legionensis *Leon.*

Sunt ij duo ultimi exempti.

d ij

Archiepiſcopat. Valentinus.

Valençæ.

Episcopatus ſuffraganei.

Oriolanenſis	Oruela.
Segobricenſis	Segorbe.
Maſtoricenſis	Mallorca.

Archiepiſcopat. Granatenſis.

Granada.

Episcopatus ſuffraganei.

Almerienſis	Almeria.
Guadixenſis	Guadix.

Archiepiſcopatus Burgenſis.

Burgos.

Episcopatus ſuffraganei.

Pamplonenſis	Pamplona.
Calaguritanus	Calahorra.
Palentinus	Palencia.

IN LV SITANIA.

*Archiepiſcopat. Bracharenſis totius**Hiſpaniæ Primas.*

Braga.

Episcopatus ſuffraganei.

Portugalenſis	Porto.
Coimbricenſis	Coimbra.
Viſenſis	Viſeu.
Mirandenſis	Miranda.

creatus à Paulo III. Summo Pont. an. Domini 1545.
iſtante Ioanne III. Portugaliæ Rege à Bracharenſi
Archiepiſcopo diſmembratus.

Archiepiſcopat. Vliſbonenſis, Metropolis
ampliſſima, & totius Orbis empo-
rium celeberrimum.

Liſboa.

Episcopatus ſuffraganei.

Lamacenſis	Lamego.
Aegitanenſis	Guarda.
Leirenſis	Leiria.
Septentis	Ceſta, in Africa.
Funchalenſis	Funchal.

In Inſula Canariæ.

Anarenſis

Angra.

In Inſula Tertia.

Ciuitatis omnium Sanctorum

Baia de todos os Sanctos in Braſil.

Promontorij viridis, Cabo verde.

S. Thome.

S. Thome.

hi duo vltimi ſunt in Aethiopia.

Archiepiſcopat. Eborenſis.

Euora.

Episcopatus ſuffraganei.

Algarbienſis	Algarue.
Portalegrenſis	Portalegre.
Eluenſis	Eluas.

IN INDIA ORIENTALI.

Archiepiſcopat. Goenſis totius Indiæ
Orientalis Primas.

Goa.

In hac Ciuitate reſidet Prorex, atque vniuerſæ
Indiæ Senatus.

Episcopatus ſuffraganei.

Cochinenſis	Cochin.
Malaccenſis	Malacca.
Meliaporenſis	Meliapor.
Cranganenſis	Cranganor.
Mocambiquenſis.	Mocambique.

Olim Episcopatus, hodie Episcopalis admini-

ſtratio.

Iaponenſis

Iapan.

Chinenſis

China.

Syrenenſis

Sirene.

Armeniorum Patriarcha, & ſex Episcopi ſuffraganei cum vniuerſo populo obedientiam præſtiterunt Papæ anno 1607. coram Eremitis Auguſtinianis in celebri Perſiæ oppido, quod Aſpanum, ſeu Aſpahanum vocant, litteras obedientiales ad Paulum V. Pontificem Max. miſerunt, & Philippus III. Hiſpaniarum Rex, vt latius Chriſtiana Fides propagaretur, nominauit in Episcopum Perſiæ Reuerendiſ. D. meum Fr. Anto de Gouea Luſitanum, Ord. Eremitarum S. Auguſt. alūnum, qui antea in Perſiani Regis Curiam maximo feruore Chriſtianam Fidem primus inuexerat, aliaque notatu digna fecerat, prout in libro de hoc ab illo conſcripto omnibus notum eſt.

IN INDIA OCCIDENTALI.

Archiepiſcopat. S. Domini.

Santo Domingo.

Episcopatus ſuffraganei.

Cabacenſis	Cabaſco.
Boriquenſis	Borico.
Nondurenſis	Nondura.
Panamenſis	Panama.
Chartagenſis	Cartagena.
S. Martini	S. Martin.

Archiepiſcopat. Vrbiſ Regum, ſeu
Limenſis.

Ciudad de los Reges.

Episcopatus ſuffraganei.

Cuſcouienſis	Cuſco.	Quitonenſis	Quito.
Guamangacéſis	Gamanga.	Arequipenſis	Arequipa.
Pacenſis	Paz.	Platenſis	Plata.
Trugillenſis	Trugillo.		
Guanucenſis	Ganuco.		
Calapaienſis	Calapaza.		
Portus veteris	Porto vieja.		
Guarachilenſis	Guarachil.		
Popaianenſis	Popaian.		
Carchienſis	Carchas.		
S. Michaelis	Piura.		
S. Franciſci	S. Francisco.		
Meridenſis	Merida.		

In Inſula Iucutana.

Archiepiſcopatus Mexicanus.

Mexico.

Episcopatus ſuffraganei.

Xelicanus	Xile.	Mothoacan	Mothoacano.
Guiaicanus	Guiaicanan.	Taſcalanus	Taſcala.
Guatimalanus	Guatimala.	Craſenſis	Craſencia.
Nicaraganus	Nicaragua.	Ciapienſis	Ciapa.

Sunt etiam alij Archiepiſcopi per Prouincias diuiſi, t in nouo Granatenſi Regno eſt Archiepiſcopus Tochainenſis, Et in Batica noua eſt Archiepiſcopus S. Spiritus, & alij.

DE EPISCOPALI MUNERE,

SEV DE QUALITATIBVS AD ILLVD
RECTE OBEVNDVM REQUISITIS.

TITVLVS SECVNDVS.

*Qualem oporteat eum esse, qui in Episcopum est ordinandus, quibusve qualitatibus
Episcopale munus rectè obire possit, inuestigandum est Apostoli regulam
sequendo, qui in huiusmodi re 1. ad Timoth. 3. ita scribit.*

IDEIUS sermo: Si quis Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. Oportet ergo Episcopum irreprehensibilem esse, vnius uxoris virum, sobrium, prudentem, ornatum, pudicum, hospitalem, doctorem, non vinolentum, non percussorem, sed modestum, non litigiosum, non cupidum, sed suæ domui bene præpositum: filios habentem subditos cum omni castitate. Si quis autem domui suæ præesse nescit, quomodo Ecclesiæ Dei diligentiam habebit? non neophytum, ne in superbiam elatus in iudicium incidat diaboli.

SVMMARIVM.

- 1 Episcopalis sublimitas nullis potest comparationibus adequari.
- 2 Sacerdotium summa est omnium honorum.
- 3 Sacerdos Angeli nomen habet.
- 4 Constantinus Magnus, & Valentinus Imper. Episcopos in summa veneratione habuerunt.
- 5 Episcopo nihil in seculo sublimius, & excellentius reperiri potest.
- 6 Episcopatus dignitatem, qui adipisci vult, debet prius cogitare, quæ facultates suppetant, & difficultates officiæ.
- 7 Prelatus contra temere se ingerentes inuehuntur ss. Bernardus, & Gregorius.
- 8 Episcopatus appetentes ratione honorum, & sufficientiæ bonorum, illicita faciunt.
- 9 Episcopatum optans non propter officij dignitatem, sed propter annexum laborem, bonum opus desiderat.
- 10 Episcopi ambientes alios Episcopatus eo fine, ut possint suis cognatis, & familiaribus providere, graviter peccant, quod intellige ut ibi.
- 11 Prelatura acceptatio procedere debet ex quadam intima simulatione sollicitante nos emulari fraternâ salutem.
- 12 Episcopus nemo leuè animo creatur, si pericula, & supplicia ei proposita consideret, & nr. 13.
- 14 S. Bruno Archiepiscopatum Rheimensem sponte oblatum recusauit.
- 15 Nazianzenus è patria discessit, ne ad Episcopalem dignitatem ascendere cogeretur.
- 16 S. Ambrosius noctu secessit, ac se occultauit, ne fieret Episcopus.
- 17 S. Ephrem furorem simulauit ne fieret Episcopus.
- 18 S. Coaris incurabilem morbum impetrauit a Domino, ne vocaretur in Episcopum.
- 19 S. Gregorius Magnus ad Pontificatum electus infir-

mitatis suæ conscius fugam inijt.

- 20 S. Ammonius ne ad Episcopalem consecrationem adduceretur auriculam sibi amputauit, linguamque sibi recisurum esse adiurans, si adhuc instarent.
- 21 S. Franciscus noluit fieri Sacerdos, quia tantam, ut decet, non putauit animæ suæ esse peritatem.
- 22 S. Augustinus Episcopatum inuitus suscepit, & tempore Ordinationis suæ vbertim lacrymans est.
- 23 Nilamonijs à Domino petijt, ut potius eum mori pateretur, quam Episcopum creari.
- 24 Ioannes Huerto Dominicanus Archiepiscopatum Toletanum ab Imper. Carolo V. sibi oblatum lacrymis, ac omni denique conatu reiecit.
- 25 Ludouicus Granatenfis Dominicanus cum in Archiep. Bracharensem nominaretur grauitè obstitit.
- 26 Bartholomæus à Martyribus superiorum iussu coactus Archiepiscopatum Bracharen. inuitus suscepit, quo postea renunciato in monasterium sui Ordinis se recepit, ubi vitam cum morte feliciter commutauit.
- 27 Consolatione eget, qui Episcopale onus inuitus suscipit.

SI QVIS EPISCOPATVM desiderat.

GLOS. I.

- 1 **N**E quisquam pronus sit ad Episcopatum desiderandum declarat Apostolus in citatis verbis, qualem oporteat esse Episcopum, quatenus Episcopatum nemo affectet, nisi virtutibus supradictis ornetur. Honor enim, ut asserit S. Ambr. de dignitate Sacerdot. c. 2. & sublimitas Episc. nullis po-

terit comparationibus adæquari; ſi Regum fulgori compares, & Principum diademati, longe erit inferius, quam ſi plumbi metallum ad auri fulgorem compares. *ſ. ſ. Chryſoſt. lib. 3. de ſacerdot. & Nazianz. in orat. 17. ad ciues Nazianz. in orat. 17. ad ciues Nazianz.* hoc ipſum affirmant, his verbis quantum cælum terra pretioſius eſt, quantuncunq; anima corpori, Spiritus carni, diuina humanis præſtant, tantum Episcoporum principatus omnia ciuilia regna, & poteſtates antecellit; & quanta eſt differentia inter ſolem, & lunam, tanta inter Sacerdotium, & imperium *cap. ſolita. de maiorit. & obed. Idem Chryſoſt. in 1ſai. homil. 4. & 5. ad hoc propoſitum ſic ait. Alij ſunt termini regni, alij Sacerdotij; ſed hoc illo eſt maior, nam Regi corpora commiſſa ſunt, Sacerdoti animæ. Ac rurfum. Expende modum poteſtatis vtrique tradita, & videbis Sacerdotem multò ſublimius Rege ſedente; admirandus videtur thronus Regius, ſed rerum terrenarum adminiſtrationem ſortitus eſt. Sacerdotis thronus in cælis collocatus de cœleſtibus negotijs habet pronuntiandi auctoritatem, cum Sacerdotium à ſuperis deſcendat, cuiusque vinculum animam contingat, atque ad cælos viſque perducatur. Et *ſ. Ignatius in epiſtola ad Smirnenſes* ſcripſit Sacerdotium ſummam eſſe honoris, qui in hominibus conſtant. *ſ. Ephrem ſon. 1. ſerm. de Sacerdotio* exclamat Sacerdotium eſſe miraculum ſtupendum, poteſtatem ineffabilem, venerandum myſterium, cælum attingere, cum Angelis verſari, *ſ. ſ. Gregor. Nazianz. apolog. 1. ſic ait. Mediatorem inter Deum, & hominem agere, vt opinor, Sacerdotis munus eſt, Et ſ. Gregor. Nyſſen. lib. de vita Moysi* probat ex diuina ſcriptura Sacerdotium non rem humanam eſſe, ſed diuinam. Vnde dicit *ſ. Thom. 3. par. quaſt. 22. art. 1. ad 1. Sacerdos in quantum eſt medius inter Deum, & populum, Angeli nomen habet. Et ſ. Chryſoſt. homil. 2. in 2. ad Timoth. An ignoras quid ſit Sacerdos? Angelus vtiſque Domini eſt. Non ex ſeipſo loquitur, ſi deſpicis, non illum deſpicis; ſed Deum, qui illum ordinauit. Et ſ. Hieron. in epiſt. ad Dorotheum de vita clericorum* inter Regem, & Episcopum hoc ponit discriminis, quod ille nolentibus præeſt, hic volentibus, ille terrori ſubijcit, hic ſeruitutem demit, ille corpora cuſtodit ad mortem, hic animas ſeruat ad vitam.*

4 Vnde ab ipſo Eccleſiæ Chriſti exordio Principes Catholici verbis, & factis ſemper oſtenderunt quantum Episcopis tribuendum eſſet, in omnibus ſe illis inferiores proſtantes: Ac primum Conſtantine ille Magnus ingreſſus locum in quo Episcopi conuenerant ad Concilium Nicenum celebrandum in medio conuentu erectus conſtitit; ac cum parua quadam ſella ex auro fabricata illi eſſet loco poſita, non prius conſedit, quam Episcopi ad id annuiſſent, vt eſt apud *Euseb. lib. 3. de vita euſdem cap. 10. Nec ſolum Episcopos, vt Patres, imo vero, vt Dei prophetas omnino honorifice reuenerabatur, vt idem Euseb. in eadem hiſtoria memorie prodidit lib. 3. cap. 22. Item Valentinus Imp. virtutibus, & rebus geſtis vbique clarus ipſos Episcopos in ſumma veneratione ſcribitur habuiſſe lib. 7. tripartite hiſtorie cap. 8. In noſtris Hiſpaniarum Regnis, & vbicunq; religio Catholica viget, Episcopi reuenter, & honorifice ab omnibus coluntur, à Dynaſtis, etiam & Principibus, qui quo magis pij, & orthodoxi ſunt, eò magis Episcopos honorare ſolent.*

5 Vnde *ſ. Ambroſ. lib. de dignit. ſacerdot. cap. 3. proſtitetur nihil in ſæculo ſublimius Episcopis reperiri poſſe, & nihil eſſe Episcopo excellentius, & in cap. 6. ait Episcopum oculorum in corpore, ideſt, in Eccleſia, officium voluntarium accepiſſe, vt reliquum per ipſum corpus ducatum lucis haberet. Dionys. Areopag. cap. 7. Eccleſiaſt. hierarchie par. 3. eum & ſcripturis diuinis diuinum Antiliſitem, & iudiciorum diuinorum interpretem vocat. Angelus enim eſt, inquit, Domini Dei rerum omnium præpotentis. ſ. Gregor. Nazianz. in apolog. 1. de ſuga ita ait. Quis ille eſt, qui veritatis Antiliſitem, ac propugnatores vnus dieculæ ſpatio, velut ſimulacrum ex argilla fingit; illum, inquam, qui cum Angelorum claſſe, atque ordine futurus eſt, qui cum Archangelis Deum celebrat, qui ad ſupremum Altare Sacrificia tranſmittit, ſimulque cum Chriſto Sacerdotio fungitur, qui ſigmentum inſtaurabit, imaginemque creatori ſuſtinet, & ſuperno mundo opificem ager; & vt quod maius eſt, dicam, Deus erit, aliòſque Deos efficiet.*

6 Diligenter igitur, qui ad hoc dignitatem culmen aſcendere, cuiusque munus ſubire curat, cogitare debet, quæque tùm facultates ſuppentant, tùm difficultates officiant, ne forte cum exiguae ſtaturæ ſit, gigantum induat arma, quæ tùm in curſu, tùm in prælio impedimento ſint, cum in his permulti decipiuntur; ea tentantes, quæ ſunt ſupra vires. Ideo *ſ. Nazianz. in orat. de moder. in diſp. adhib. de his loquens dicebat. Quid in cælum prouolas cum pedes ſis? quid turrim extruis, cum ijs rebus careas, quæ ad eam perficiendam requiruntur? quid ipſe quoque manu aquam metiris, & cælum palmo, terramque omnem pugillo, elementa magna, & huiuſmodi, vt ea creator ſolus demetiri poſſit? Si enim tunc primum, inquit Bernardus, haſitare incipias, id quidem ſero; ante iuxta conſilium Saluatoris Luca 14. Sed diſſe debueras, ante aſtimalle opus, metiri vires, ponderaſſe ſapientiam, merita comparare, ſumptus computaſſe virtutum. Quis enim ſanus, & ſobrius cum perſpexerit vix ſe ferendis oneribus ſuis ſufficere, aliena quoque onera libenti animo ſuſcipiat? quis cum vix reddendis domeſticis rationibus ſuis ſe parem agnoſcat, in publicis, vel alienis ſponte operam proſteatur? Quiſnam ager, ſuorumque vulnerum curandorum non ſatis peritus, alterius morbis mederi aggrediatur. Quid enim indignius eſt? quid maiori pœna dignum, quam in conſpectu Dei, & Angelorum eius, in conſpectu Eccleſiæ vniuerſæ, id ſe ſcire proſtiteri, quod ignores, id velle, quod nolles, id poſſe, quod nullo modo poſſis? Non tunc igitur hæc talia cogitanda ſunt, dum iam diuino adſtamus Altari, ſed tunc dum ambitioſe diſcurrimus, penſamus, cælum, & terram modò optatis potiamur, miſcemus. Neque enim erit adeo deſperatus, & perditus animus, qui ſi maiestatem, & amplitudinem earum rerum ſecum diligentius conſiderauerit, & expenderit, qui non concidat, qui ſe dare præcipitem velit, qui ſententiam futuri iudicis, quam veluti manu ſua ſubſcribit, non exhorreſcat, ne illud exaudiat, neſcitis quid petatis Matth. 20.*

7 Vnde *ſ. Bernardus in ſerm. ſuper Cant. contra eos, qui ſe ingerunt Prælaturis* ita dicit. Miror

audaciam plurimorum, quos videmus de suis vineis non colligere nisi spinas, & tribulos; vineis tamen Dominicis etiam se ingerere non vereri, fures sunt, & latrones non cultores, nec cultores. Væ (inquit *Gregorius in epistola 126. libr. septimo*) qui culmen regiminis non ad officium portandi oneris suscipit, sed ad appetitum gloriæ, & transitorij honoris. Væ qui dux Christianæ militiæ fieri sustinet, non dum veteranus miles; id est, diu exercitatus in omnium victoria: Episcopus est aurora oriens, quando de nouo venit, non ut præsit, sed ut proficiat.

8 Prædicti igitur Prælatibus temere se ingerentes, illasque ambientes, rudes tamen, & impetriti; aut corruptis, & deprauatis moribus, si in Episcopos eligantur magis oberunt, quam proderunt? Sic etiam ratione honorum, & sufficientiæ bonorum Episcopatus appetentes, illicitè faciunt, cum pertineat ad cupiditatem, & ambitionem, unde contra Phariseos Dominus dicit, Amant primos accubitus in cœnis, & primas cathedras in Synagogis, salutationes in foro, & vocari ab hominibus Rabbi: Sic denique ad celsitudinem gradus appetere Episcopatum præsumptuosum est. Unde Dominus arguit Discipulos *Matth. 20.* Primum quarentes, dicens. Scitis quia Princeps gentium dominatur eorum, ubi *Chrysostom. homil. 66.* ait per hoc ostendere, quod gentile est primatus cupere: Et idem *homil. 35.* in hæc verba. Opus quidem desiderare bonum, bonum est: primatum autem honoris concupiscere, vanitas est: Primatus enim fugientem se desiderat, desiderantem se horret.

9 Verum si quis Episcopatum optet non propter officij dignitatem, sed propter annexum laborem, qui est ordinatus ad honorem Dei, & proximi salutem, bonum opus desiderat, quia ita hunc Apostoli locum interpretantur *2. 2. questione 185. artic. primo. Arg. institut. moral. parte secunda, libr. tertio cap. 28. questione secunda. Alphons. Alvarez, Guerrero in speculo iuris Pontificij cap. 4. post princip.* Ideo quiuis Episcopatum licite cupit, non propter dignitatem, sed propter administrationem, quia optat prodesse, & non præesse. Unde *Apostolus* non dicit, qui Episcopatum desiderat, bonum desiderium habet, sed bonum opus, scilicet utilitatem plebis.

10 Hinc etiam *Natur. de orat. miscel. 42. numer. 2.* asserit grauiter peccare Episcopos ambientes alios Episcopatus, ad quos libera multorum beneficiorum collatio pertinebat, ut per ea possent suis cognatis, & familiaribus providere. Ipse vero *consil. 17. numer. septimo sub titulo. de sentent. excommunic. in nouis*, resoluit absque peccato, etiam veniali, posse appeti Episcopatum ab illo, qui est eo dignus, dummodo principaliter appetatur, ut proficiat, licet minus principaliter appetatur ob honorem, & fructus eius.

11 Acceptatio Prælatuæ (ut inquit *Sanctus Bernardus sermon. 58. super Cant.*) procedere debet ex quadam intimastimulatione sollicitante nos emulari fraternam salutem, emulari decorem domus Domini, incrementa lucrorum eius, incrementa frugum iustitiæ eius, laudem, & gloriam eius, ut euellat, & destruat, ædificet, & plantet. Volens igitur Dominus ascendens ad Patrem, Vicarium in terris constituere, & Petrum vniuersæ Ec-

clesiæ Pastorem præficere dixit illi, Simon Ioannis diligis me plus his: dixit ei; etiam Domine, tu scis quia amo Te. Dixit ei. Pasce agnos meos. Dixit ei iterum. Simon diligis me: ait illi etiam Domine, tu scis quia amo Te. Dixit ei iterum. Pasce agnos meos. Dixit ei tertio, Petre amas me? contristatus est Petrus, quia dicit ei tertio amas me, & dixit ei, Domine tu omnia nosti, tu scis quia amo Te, dixit ei. Pasce oues meas, quem locum *Bernard. super Cant. sermon. 76.* sic interpretatur. Non otiose toties repetitum est Petre amas me in commissione ouium, & ego quidem id significatum perinde puto, ac si illi dixisset Iesus. Nisi testimonium tibi perhibente conscientia, quod me ames, & valde perfecteque ames, hoc est, plusquam tua, plusquam tuos plusquam, & te, ut huius repetitionis meæ numerus impleatur, nequaquam suscipias curam hanc, nec te intromittas de ouibus meis, pro quibus sanguis vtiq; meus effusus est; Hinc etiam *Modern. quidam in annot. super Ioan. ibi.* Pasce agnos meos, sic ait: Qui ex loco gloriantur sibi commissum gregem Domini cos primum oportet meminisse à Petro ter exactum amorem erga Christum, neque quemlibet amorem, sed ardentiorē ceteris: Deinde ter item commissam illi curam gregis illud nimirum significatum est, non esse idoneum Sacerdotio, nisi qui neglectis omnibus nihil amet, nisi Christum, hoc est, veritatem, innocentiam, pietatem, Nihil magis requirit Iesus in Pastore, quam amorem. Oves Christi docere potest & malus Pastor, & qui eas odit, & rapit; pascere autem non potest, nisi, qui diligit: Doctos multos, & nobiles facile est reperire Pastores, amatores Ecclesiæ paucos. Hos potissimum elegit ad Ecclesias suas Iesus, qui potissimum diligunt; Diligit Ioannem, elegit Petrum; diligit sibi cariorē, elegit Ecclesiæ vtiliorē: diligit innocentem, elegit lapsum, ut qui ipse pœnituerit, facilius pœnitenti indulgeat, ac benignius nouerit misereri, qui secum misericorditer actum meminerit. Ter igitur interrogat, repetit, inculcat an se diligit, ut ei declaret quanta sollicitudine, desiderioque expeteret, quod toties interrogaret, simulque omnes admoneret ardentissimum sui amorem in Pastore requiri, maxime enim queritur, quod maxime desideratur. Ter exigit amorem à Petro Iesus, nec quemlibet amorem, sed ardentiorē, quam aliorum Apostolorum sit, priusquam gregis sui curam illi committat, cui namque plus committitur, plus & ab eo exigitur. Contristatus post tertiam interrogationem Petrus est, non ex eo, quod amorem suum non crederet, quem faciebat falli non posse, sed quod non tantum amorem in se ipso Christus esse intelligeret, quantum habere se crederet, unde respondit. Domine tu omnia nosti. Tu scis quia amo Te: quasi diceret, ego falli possum, qui amare me dico: Tu qui omnia nosti scis num verum sit quod dico. Certe Tu scis Te à me amari, ego vero nescio an tantum à me ameris, quantum amari à me velis. Cui tandem dicit Iesus. Pasce oues meas: quasi diceret. Interrogatio mea Petre non amoris in me tui dubitatio, sed manifestatio est, ut nouerint omnes me Tibi pascendas oues meas non fuisse daturum, nisi me à Te munificere d iij

amari certo ſcirem. Noui namque neminem eas paſcere poſſe, qui me non vehementer amet. Rapere quidem poteſt ea mercenarius, fur, & latro, paſcere vero non poteſt, niſi qui animam ſuam pro eis ponere paratus ſit. Propterea, qui dixi tibi, paſce agnos meos, dico pariter paſce oues meas. Iidem enim ſunt agni, quæ & oues meæ: ſicut ergo quoque, & agnus ſum, & ouis; Agnus, qui vere Paſcha immolatus peccatum mundi tuli. Ouis, quæ ad occiſionem ducta non aperuit os ſuum.

12. Quamobrem reſte *ſanctus Gregorius Nazianzenus libro tertio & ſex. de ſacerdot.* ſcripſit. Nemo ſapiens læto animo creatur Episcopos, ſi quis pericula, & ſupplicia ei propoſita conſideret, atque adeo ſtultus videri poteſt, ac reprehenſione dignus qui cum viam ingredi poſſit complanatam, & expeditam, ſponte ſein locum anguſtum, periculolumque redegerit. Quod *ſanctus Chryſoſtomus ad Hebræ. homil. 34.* late proſequitur inter cætera dicens. Miror ſi poteſt ſaluari aliquis Rectorum, poſt tantam enim comminationem, quam negligentie videmus illatam, video aliquos etiam concurrere, & præcipitare ſemetipſos in tantam molem, ac difficultatem regiminis, quod etiam ſpectat quod *Petrarcha dicit de remedio vtriuſque fortune libro primo, dialog. 170.* O vertigo morum peſſima, ad quod olim conſueuerant, & deberent cogi homines, inde nunc retrahi non poſſunt.

13. Hoc idem etiam *Diuus Bernardus ad Episcopum Londonen. epistol. 24.* elegantibus, & horrendis proſequitur verbis, dum ait. Curritur ad Eccleſiaſticas curas, tanquam ſine curis iam quiſque victurus ſit, cum ad curas peruenerit. Et qui nondum has curas experti ſunt, videntes alios, qui iam humeros ſubmiſerunt huic ſarcinæ, non ſolum non gemere tanquam ſub onere, ſed inſuper appetere plus onerari: non deterrentur periculis, quæ cupiditate cæcati, non vident. Quæ iſta infania eſt? Vbi timor Dei? vbi mortis memoria? vbi gehennæ metus? & terribilis expectatio illa iudicii? Quo aſcendis miſer? ut ab altiori gradu ſit calus grauior: neque enim paulatim decides, ſed tanquam fulgur in impetu vehementi (quaſi alter Sathanaſ) ſubito deiſicis. Non cum tanta alacritate currerent ad honores, ſi eſſe ſentirent, & onera, grauari proſecto metuerent; nec cum tanto labore, & periculo dignitates affectarent: affectant autem, quia ſola attenditur gloria, non pœna. Væ tibi Episcopos, quia peccata populi comedis, ac ſi propria tibi minus ſufficere viderentur. Dic mihi quantum deſudas, ut gemitibus, orationibus, pœnitentia, prædicatione, &c. diluas peccata illorum, quorum bona comedis? Venies miſer ante tribunal Chriſti, & audietur grauis querela populorum, accuſatio dura eorum, quorum vivere ſtipendiis, neque diluere peccata; quibus facti ſunt duces cæci, & fraudulentii mediatores. Quid tibi inſipiens delitæ ſapiunt, quid diuitiæ illæ oblectant oculos, quibus mercaris tam graue iudicium, tam duræ temetipſum obligans rationi? Vniuerſa quidem vſque ad quadrantem nouiſſimum exigeris? Vnde idem *Bernardus epistol. 8.* cuidam Bruno ni docto viro conſulenti an acceptaret electionem Archiepiscopatus Colonienſis omnino reculauit dare ei conſilium; ſed ſolum dixit ſe oraturum pro eo, quia tamen ipſe nihilominus acceptauit ſequenti epistola terret eum electione Sauli,

& Iudæ, & ſuper omnia commendat ei humilitatem. Et *Diuus Gregorius* dicebat quod nulla cura cum magis ſollicitabat, quam cum ad conſecrandum Episcopum eius expectabatur arbitrium.

14. Cum proſecto tot ac tanta in Episcopos requirat noſter Apoſtolus; & muneris eius, ac officiij ratio tam multa poſtulet, quiſque ſibi merito timere debet, ne dicam exhorreſcere, cum tantum munus aſſumit, quæ cauſa multis ſane ac magnis in Eccleſia Dei viris fuit id muneris reſugiendi. Sanctum igitur Brunonem Ordinis Carthuſiani Patriarcham inſignem ab eremo Romanam acceſſitum ab Vibano II. Pontif. Max. quem diu ante coluiſſet, & eius opera in Conciliis celebrandis vſus fuiſſet vſque ad Concilium Placentinum, Archiepiscopatum Rheginenſem totius Calabriæ Metropolim ſponte oblatum recuſaſſe, & ſolitudinem iterato adiſſe, eiſdem vitæ acta ab innumeris præclaris exarata ſcriptoribus apertiffimè teſtantur *Petr. ſutor de vita Cart. tractat. 5. cap. 3. Laurent. Suri. de probatis ſanctorum vitis tom. 5. die 6. Oſobris 8. 22. Meleager Penitentiæ in vita S. Brunonis tractat. 1. cap. 10. pag. 88. Cardin. Caſar Baron. annal. Eccleſiaſtom. II. an. 1092. pag. 635.*

15. Nazianzenus etiam è patria diſceſſit, ne ad eum honoris gradum aſcendere cogeretur.

16. S. Ambroſius noctu ſeceſſit, ac ſe occultauit.

17. S. Ephrem Syrus cum intellexiſſet ſe ad Episcopatum electum tantisper furorem ſimulauit, donec alius electus eſſet. *Sozom. libro tertio hiſtoria Eccleſiaſtom. cap. 15.*

18. S. Goaris Presbyter incurabilem morbum impetrauit à Domino cum à Sigiberto Rege ad Treurenſem Episcopatum vocaretur *ſumus in eius vita.*

19. S. Gregorius Magnus ad Pontificatum electus infirmitatis ſuæ conſcius fugam inuit, & inter ſyluarum ſaltus, & cauernarum latibula fulgida columnæ iudicio agnus capitur, trahitur, & Pontifex conſecratur. *Ioan. Diaconus in eius vita libr. primo cap. 44. Cardin. Baron. annal. Eccleſiaſtom. 8. an. 590.*

20. S. Ammonius Eremita ad Episcopalem conſecrationem adducendus, cum diſſuadere non poſſet, dexteram ſibi auriculam amputauit, & cum adhuc inſtarent, linguam quoque ſibi reciliſſum eſſe adiurauit, & ita cum reliquerunt *Nicephor. lib. II. Eccleſiaſtom. cap. 37. Pallad. hiſtoria Laſſacæ cap. 12.*

21. S. Franciſcus vidit Angelum cum phiala lucida in manu limpidiſſimo liquore plena ſibi miſſum dicentem. Vide Franciſce quicumque vult fieri Sacerdos, & Sacramenta adminiſtrare, ita purus eſſe debet in anima, ſicut liquor iſte, noluit vir Sanctus fieri Sacerdos, qui tantam animæ ſuæ non putauit eſſe puritatem.

22. S. Auguſtinus notus ob virtutem, & doctrinam, cum adhuc laicus eſſet, ab eiſtantum Eccleſiaſtis, quæ non haberent Episcopos, ſuam abſtinebat præſentiam, manu iniecta à populo Episcopos ordinandos inſertur, qui vbertim lacrymatuſ eſt, conſiderans, quam magna ſua vitæ pericula de gubernatione Eccleſiaſtom impenderent, ita *Poſſidonius in eius vita cap. 4. & teſtatur ipſe Auguſtin. epistol. 147.*

23 Nilamoni Monachus cum rogatus esset, ut assensum praeberet electioni de se factae in Episcopum, respondit, ut per diem spectarent, ut interea sua componeret: transacto tempore adhuc requisitus, ut tandem Episcopatum acceptaret, ait, sine me prius Deum paululum alloqui: in oratione autem positus à Domino petiit, ut potius eum mori pateretur, quam Episcopum creari, & antequam ab oratione bonus Pater surgeret, Deo spiritum reddidit, & mortuus est, referunt Nicephor. libro tertio capit. 17. nouissime Ioan. Baptista Fino de regulis iuris vespertina homilia, homil. 5. in fine, Sozem. lib. 8. Ecclesiast. histor. cap. 19.

S. Bernardus bis, aut ter Episcopatum sibi vltro oblatum respuit: S. Bonaventura semel quantum potuit, refutauit: sed postea tandem Romani Pontifici iussu coactus recepit. sanctus Augustinus epistol. 204. asserit quod multi, quia nolebant accipere Episcopatum, perducebantur, includebantur, & custodiebantur; & Sancti quamplurimi hoc Episcopale munus, vel recusarunt, vel inuiti susceperunt; quorum creberrima in vitis Sanctorum apud Surium libro primo, extant exempla, & hac aetate multos non defuisse nouit patrens meus, ex quibus duos tantum attingam, qui cum Ecclesiarum omnium fere aliarum opulentissimarum, ac nobilissimarum gubernacula constantissime reculauerint, multorum poterunt esse aliorum instar.

24 Quorum vnus fuit Ioannes Hurtado Dominicanus (prout refertur in historia generali S. Dominici Bernardi de Casillo in secunda parte libro secundo cap. 26. f. 202.) cui cum Archiepiscopatum Toletanum Carolus Quintus Imperator secretò designasset: eique tum precibus, tum lacrymis, ac omni denique conatu obstitenti inducias Imperator ad melius deliberandum indulisset, praestitit vir egregius constantissime in priori proposito; cuius animi magnitudinem, stabilemque omnino sententiam, ac minime fucatam, sed Deo addictam Imperator admiratus, iussit illum tuto animo esse, quem iam libertate donabat: tunc ille summa perfructus laetitia, nouum munus à Caesare postulauit, ut scilicet nemini, se viuenti, quod ab eo gestum fuerat, patefaceret. Quod Caesar fidelissime praestitit, sed eo vita deinde functo aliis minime occultandum, ad reliquorum exemplum esse putauit.

35 Alter fuit pius ille Ludouicus Granatenfis eiusdem Dominiciani Ordinis alumnus, is cum à Catharina Portugalliae Regina, & gubernatrice eiusdemque Caroli Imperat. filia in Archiepiscopum Bracharen, & Hispaniarum Primatem nominaretur, grauiter obstitit, ab eaque summis precibus impetrauit, ut illum à tanto onere liberaret, facta promissione, quod ad illud recte obeundum, insignis, & probata vitae viri eiusdem Ordinis sibi notitiam daret; obtulit Fr. Bartholomaeum à Martyribus, qui superiorum iussu coactus, postquam semel quantum potuit refutauit, Archiepiscopatum suscepit, statimque totis viribus, & instanter Summum Pontif. supplicauit, ut sibi resignandi licentiam concederet, qua obventa Episcopatu renuntiavit reseruata sibi tenuissima pensione, qua in Monasterium, à se constructum eiusdem Ordinis se recepit, vbi feliciter vitam cum morte commutauit, multis clarus miraculis.

27 Gregorius igitur epistol. 45. libro quarto cogens quendam Marianum Monachum omnino renitentem suscipere Episcopatum, scribit cuidam, quod consoletur eum; quia ait, cuiuslibet officij valde onerosa est nouitas: praesertim quia post longa quietis otia eius proculdubio nouitas perturbabitur. Ideo peto ut cum venerit tempestatum secularium procillas fugiens, semper apud vestram mentem portum quietis inueniat. Confido in Domino quod ad interiora illum euacuet, & ad exteriora gerenda confortabit. Et epistola quarta libro sexto ad Episcopum Constan. qui dixerat se infirmum ad tantum onus responderet.

Prima virtus est cognitio infirmitatis, atque ex hoc colligimus vos bene posse susceptum ministerium implere, quia hoc cognoscitis. Ille omnibus infirmior, qui suam non agnoscit infirmitatem. Et epistola quinta, eundem exhortatur ad tolerandum onus Pastorale, asserens illud. Si Christus pro omnibus mortuus est, restat ut qui viuunt, non sibi viuunt, &c. Et quia ille scripserat in epistolis suis, quod semper anhelabat ad mentis tranquillitatem, & quietem, & ad fugiendam cogitationum perturbationem, responderet, quod Pastor non potest funditus repellere perturbationem cogitationum, & curarum terrenarum, quia scriptum est, quod etiam gigantes gemunt sub aquis, idest, populis: dicit tamen quod huic cura modus ponendus est, ne nimis exerceat: quia boni Pastores afflante Spiritu Sancto inter ruedias turmas populorum, & negotiorum non olruuntur, neque caput mentis submittunt: ambulant per sicum in medio mari, & impletur in eis illud Isa. 43. Cum transieris per aquas tecum ero, & flumina non operient te. Et quantum ad periculum officij Pastoralis, & securitatem solitudinis, responderet, quod vbique est periculum, & sola Dei gratia saluat.

Nam Loth in peruersa ciuitate fuit iustus, & in monte peccauit: Quid enim paradiso iucundius? Quid caelo securius? & tamen homo ex paradiso, & Angelus de caelo peccando cecidit, refertur in c. quolibet 40. dist. Nusquam enim est securitas, inquit Bernardus, nec in caelo, nec in paradiso, multo minus in mundo: in caelo enim cecidit Angelus sub potentia diuinitatis: in paradiso Adam de loco voluptatis: in mundo Iudas de schola Saluatoris. Tuti tandem erimus à malis omnibus si Deo nostra omnia committamus: hinc Casiodorus. Nihil potest esse securius, quam illi omnia committere, qui nouit suis cultoribus congrue profutura praestare. Et Regius Propheta Psalm. 56. Clamabo, inquit, ad Deum altissimum, Deum, qui benefecit mihi. Quod autem beneficium Dauidi sic collatum Caldaica docet translatio, dicens. Clamabo ad Deum qui praecipit araneae, ut conficeret in ore speluncae telam ad defensionem meam. Sane cum in spelunca moraretur Dauid, Saul cum minime vidit, quandoque aranea tela Dauidem texerat. O admiranda Dei protectio. In hoc certe admiratur Diuus Paulinus, quod qui secum Deum habet, araneae tela sibi fortissimus est murus, & antemurale; vbi è contra illum, qui sine Deo est fortissima menia, etiam adamantinus paries, minus quam araneae tela defendit.

SYMMA R I V M.

1. Episcopi munus non tam honor, quam onus est.
2. Seruus suorum subditorum dicitur Prelatus.
3. Imperium, & principatus nihil aliud est præter merum laborem.
4. Episcopus ministerio, & labori inservire debet.
5. Sanctus Paulus Apostolus non Episcopatus cupiditatem, sed honestum illius munus, atque opus laudare voluit.
6. Episcopi non ad propria commoda, sed ad labores, & sollicitudines pro Dei gloria vocati sunt.
7. Sanctus Gregorius onus suum multis depingit larymis.
8. Amos Abbas Patriarcha ordinatus sibi magnam onus, & intolerabile iniunctum esse profiteatur.
9. Sanctus Gregorius deplorat infirmitatem suam, cum Episcopus sit & numero decimo, & undecimo & duodecimo.
13. Sanctus Bernardus grauius, & periculosius periculum cum ad Episcopatum promouetur, deplorat.
14. Episcopus nemo sapiens leto creatur animo.
15. Episcopatus est onus animarum infirmarum.
16. Episcopalis officij onus est pelagus laborum, & abyssus arumarum.
17. Pastor circa oves debet assimilari gallina circa pullos.
18. Episcopatus officio nihil est damnabilis apud Deum si persuntorie agatur, & si ut decet, nihil periculosus.
19. Sanctus Gregorius Episcopale onus timens cum amicis vberim lacrymatus est, & num. 20.
21. Homo natus ad labores, & dolores.
22. Patientiam sicut in electis operatur tribulatio, ita in reprobis, & dammandis tribulatio parit pusillanimitatem, pusillanimitas perturbationem, perturbatio desperationem.
23. Onus Christi leue est, quod portantem non grauat, sed leuat.
24. Fortis vir non est, cui non crescat animus in ipsa rerum difficultate.
25. Humilis an sit ille, qui superni nutus arbitrio, ut debeat præesse intelligit, & tamen ex humilitate præesse contemnit.
26. Prodesse qui potest non debet Episcopatum renuere.
27. Ecclesia gubernacula periculum peccati timens, suscipere refugiens, sui tantummodo habet considerationem, & non quod in commune omnibus expedit.
28. Virtutibus pollens coactus ad regimen veniat, virtutibus vero vacuus, nec coactus accedat.

BONVM OPVS

desiderat.

GLOS. II.

P vs dixit non imperium, non dominationem, non dignitatem (quamvis sit præclara dignitas) laborem non delicias, opus per quod humilitate decrescat, non intumescat fastigio, ut habet Hieronym. ad Ocean. Unde rectè à

Patribus definitum est Episcopi munus non tam honorem esse, quam onus, nec tam principatum quam ministerium, nec tam dominium quam liberam, & ingenuam seruitutem, sic enim nosser Apostolus ait prima ad Corinthios nemo, cum liber essem ex omnibus, omnium me seruum feci, ut omnes facerem saluos. Et Orig. in 1. salm. homilia se- prima, qui vocatur ad Episcopatum, non ad principatum vocatur, sed ad seruitutem totius Ecclesie.

2. Seruus ideo suorum subditorum dicitur Prelatus, nem Diuus Bernardus super illa verba Hierem. ut euellas & destruas &c. sic ait. Quid horum factum sonat? Rusticani magis sudoris schemate quodam labor spiritalis expressus est. Et sequitur. Dilce Prelate non tam ad imperitandum, quam ad factitandum, quod tempus requirit. Dilce saculo tibi opus esse, non scepro, ut opus facias Prophetæ, & quidem non illeregnaturus ascendit, sed extirpaturus. Putasne & tu inuenias aliquid elaborandum in agro Domini tui? & plurimum, non planè totum quiuere emundare Prophetæ, quando ergo libet gloriari, ubi otium non licet? Ne putet igitur Prelatus gradum illum ut vacet, obtinuisse, sed ut in obsequium Dei, & proximi laboret. Attributa est dignitas in opus ministerij, ait Apostolus, in opus ministerij, idest in ministerium operosum. Propterea pastores appellantur Prelati, & ut vigilant, & ita laborent, ac si Pastores reuera essent.

3. Hanc seruitutis conditionem Ethnici etiam Principes falsi fuerunt: etenim Rex ille Macedonum Antigonus Principem filium alloquens, ut Plutarchus refert, ait, scito regnum nostrum esse splendidam seruitutem. Satis sciunt Principes imperium, & principatum aliud esse nihil præter merum laborem. Hinc etiam seruum se agnoscebat Alexander, qui (ut Arianius Philosophus libr. 8. de rebus Alexandri scribit) suis dixit. Plus vigilare quam vos me certo scio, ut ipsi quietos somnos capere possitis. Seruum etiam se nouit Cæsar, de quo Seneca libr. de breuitate vite, ait, omnium domos illius vigilia defendit, omnium otium illius labor, omnium delicias illius industria, omnium vocationem illius occupatio.

4. Labori ergo, ac ministerio, & seruituti inservire debet Episcopus, quod Bernard. in epist. ad Rom. homil. 11. admonet, dum dicit. In omnibus exemplo Apostoli honorificabitur ministerium vestrum, ministerium, inquam, non dominium; ipsum quidem honorificabitis non vos, nam qui quarit quæ sua sunt, se cupit honorari, non ministerium. Et sanctus Chrysostomus sic ait. Differentia dignitatis facta est inter Sanctos, ut vnus sit Episcopus, alius minister: contumacia vero carnis coegit, & peruersitas mundi, & operatio inimici, ut honores videantur esse, sed re vera non sunt nisi ministeria. Et Diuus Hieronymus epistol. secunda ad Nepotianum loquens de Clerico, ita inquit. Clericus, qui seruit Ecclesie interpretetur primo vocabulum suum, & nominis definitione prolata, nitatur esse quod dicitur. Ita Episcopus ut respondeat nomini, quod gerit, totus in eo esse debet ut vigilet, ut pascat, ut exploret, ac quod vulgo dicitur superintendat gregi Christi; operarius dicitur Matth. 10. Et opus bonum Episcopatus, quia omnibus bene operari debet. Bonum existimandum

est id solum, inquit *Gregorius Nissin. in orat. de mortuis*, quod omnibus semper & ubique prodest, nulli nulli nunquam obest, & non mutatur.

5 Non igitur Episcopatus cupiditatem, sed honestum illius munus atque opus laudare noster Apostolus voluit, opus autem rem difficilem, quæ fieri vix vilo modo possit appellare non solum eruditi viri, verum etiam in hanc ipsam significationem Sacris litteris ita scriptum est. Virum fidelem inuenire opus est. Opus negotium est non otium; animi sollicitudo, non delectatio: munus publicum, cuius ratio redditur, non magistratus, in quem inquiri non licet: paterna quædam cura, & gubernatio, non tyranni imperium: principatus, qui prudentia, non potestas, quæ temere, nulloque consilio regatur.

Ego sane vero Episcopatus officium, atque opus eximie laudo, quoniam diuinum est: cum autem, qui illius assequendi cupiditate ardet, non plane laudo, neque illum bene agere censeo, quia non intimis animi sensibus ali, sed omnino cuncti eiusmodi cupiditas debet. Si quis Episcopatum desideret secum cogitet ad quot, & quam magnos labores vocetur; deinde videat diligenter an eos sustinere recte ipse possit: tum pericula animaduertat, quoniam aduersarij, & aperte, & occulte eum oppugnant: neque mente solum reputet, quanta sit illa dignitas, verum etiam quot se mortis periculis obiciat; nec delectationem contempletur, nec in otio se fore putet, sed despiciat, quæ insidia, quæ cure, & sollicitudines sibi parentur; sciatque omnino si quis in illo dignitatis gradu sit collocatus, eum ideo Episcopum creatum esse, vt legitime ipse certet, non vt otiosus voluptatem capiat; qui enim solum honorem adeptus est, cæteraque omnia, quæ ad Episcopum pertinent, officia neglexit, ex ea quidem re in maximam reprehensionem incidit.

6 Sciant denique Episcopi se non ad propria commoda, non ad diuitias, aut luxum, sed ad labores, & sollicitudines pro Dei gloria vocatos esse. Pastores sunt non sui, sed gregis curam habentes. Episcopi sunt ad regendam Ecclesiam Dei, in qua posuit eos Spiritus Sanctus. Pastores sunt opus naturæ attendentes: non dignitatem; laborem non delicias, non crescere fastigio, sed humilitate decrescere, vt fiant serui, & ministri hominum propter Christum, vt intermissa Rachelis decora facie intrent ad Liam oculis lippam, de Monte cum Moyse descendant ad campos, & de otio contemplationis, ad laborem actionis. Hares es, & Vicarius Petri, ô Episcope, fac opus Euangelistæ, & Pastoris, non erubescas Euangelium si erubescendum non credis Pastoris officium. Insta importune, oportune, ministerium tuum imple. Ministerium tuum plus oneris habet, quam honoris. Si affectus honorem mercenarius es: Si onus amplecteris, potens est Dominus augere gratiam suam, vt lucra ex lucris, & ex profectibus profectus accedant. Quod si abhorreas onus, & insufficientem te reputes, sera querela est, prius sedisse debueras, & aestimasse opus, sarcinulam ponderasse, computasse virtutum sumptus, & dignitati meritum comparasse.

7 Vnde *Gregorius ex regis. lib. i. epistola quinta* his verbis depingit onus suum. Sub colore Episcopa-

tus ad seculum sum reductus, & in pastoralis curæ tantis terræ curis inferui, quantis me in vici laica nequaquam deservisse reminiscor. Alta enim quietis meæ gaudia perdidit, & intus corruens ascendisse videor: exterius, vnde me à conditoris mei facie expulsum deploro. Conabar namque extra mundum, extra carnem fieri: cuncta phantasmata corporis ab oculis mentis abigere, & non solum vocibus, sed medullis cordis ad Dei speciem anhelas dicebam. Tibi dixi cor meum quasi vultum tuum, vultum tuum Domine requiram, nihil in hoc mundo appetens, nihil pertimescens. Videbar mihi in quodam rerum vertice stare, ita ut in me plene impletum crederem quod per *Esai. 54*. Dominus promittit, sustollam te super altitudines terræ (super altitudinem enim terræ sustollitur, qui ipsa, quæ alta, & gloriosa præsentis seculi videntur per mentis despectum calcant) à quo vertice corruam in timores, & pauores, impulsus turbine huius tentationis: quia etsi mihi nihil timco, eis tamen, qui mihi commissi sunt multum formido. Vndique causarum fluctibus quatior, ac deprimor tempestatibus, ita ut recte dicam. Veni in altitudinem maris, & tempestas demersit me. Redire ad cor desidero post causas, sed vanis ab eo cogitationum tumultibus inclusus, redire non possum, ita ut obedire nequeam voci *Propheta Esai. 46*. Redite prauaricatores ad cor: sed stultis pressus cogitationibus, solummodo exclamare compellor. Cor meum dereliquit me? Et paucis interiectis. Sed quis inter tot terrenas curas valeat Dei mysteria prædicare, cum mihi difficile sit saltem recolere? Pressus enim in hoc honore negotiorum secularium tumultu, ex eis me esse video, de quibus scriptum est. Deiecasti eos dum alleuarentur; quia dum foris videntur surgere, intus cadunt, similes fumo, quia ascendendo deficit, & se se dilatando evanescit. Ideo scriptum est *Psalm. 36*. deficientes quemadmodum fumus deficient. Et illud *Psalm. 82*. Deus meus pone illos vt rotam, rota enim in anterioribus corruens, in posterioribus eleuatur; quia quanto eleuantur in bonis præsentis vitæ, tanto in æternis corruunt. Et quamvis aliqui sint, qui sic exteriores prouectus regere sciunt, vt per eos nequaquam interius corruant: sed mihi hæc difficulta sunt, quia & valde onerosa, & quod mens sponte non recipit, congrue non disponit.

8. *Antonin. in summ. part. 3. tit. 20. cap. 2. §. 1. & ante Ioann. Mosch. in prato spirituali in c. 194. vt refert Cardin. Caesar. Baron. tom. 6. Annalium Eccles. an. 461. num. 6.* narrat quod cum descendisset Abbas Amos Hierosolymam, & Patriarcha ordinatus esset, venerunt omnes Monasteriorum Eremitæ Abbates, vt adorarent eum, inter quos affui & ego cum Abbate meo, cepitque Patriarcha dicere Patribus. Orate pro me Patres, nam magnum onus, & intolerabile mihi iniunctum est: Sacerdotijque dignitas me terret immodice; Petri enim, & Pauli, & similibus est regere rationabiles animas. Ego infelix peccator sum. Plus autem quam cætera timeo ordinationum sarcinam. Nam inueni scriptum quod Beatissimus, & æqualis Angelis Papa Leo per quadraginta dies perseuerauerit ad sepulchrum Apostoli Petri, vigilijs & Orationibus insistens, petensque ab Apostolo, vt pro se apud Deum intercederet, vt dimitterentur

sibi peccata ſua. Impletisque diebus quadraginta apparuit ei Petrus Apoſtolus, dicens. Oraui pro te, & dimiſſa ſunt tibi peccata, præterquam impoſitionis manuum, hoc enim à te ſolum requiritur ſiue bene, ſiue fortaſſe aliter egeris.

9 Idem Gregorius epistoſa quarta ad Ioannem Episcopum Conſtantinopolitanum, deplorat quod indignus, & infirmus ſuſcepit nauem vetuſtam, & vehementer contractam, in quam vndique fluctus intrant, & quotidiana ac valida tempeſtate quaſſata, putridæ tabulæ naufragium ſonant.

10 Idem epistoſa ſexta ad Patr. ſic ait. Dum contemplationem dulcedinis alte deſcribitis, ruina mea mihi gemitum renouaſtis: quoniam audiui quid intus perdidit, dum foris ad culmen regiminis immeritus aſcendi. Tanto autem me percuſſum marore agnoſcit, vt vix loqui ſufficiam: oculos enim mentis mea doloris tenebræ obſident. Trille eſt quicquid aſpicio, quicquid delectabile creditur, cordi meo lamentabile apparet: penſo enim qualiter ab alto quietis mea culmine corruens, vbi deiectus ſum, & pro culpis meis in occupationibus exilium à facie dominantis miſſus, quaſi deſtituta viduæ vocibus cum Propheta Pſalm. 68. dico, qui conſolabatur me, longe receſſit à me.

11 Idem epistoſa ſeptima ad Anaſtaſium Episcopum Antiochenum. Depreſſus ſum viſque ad terram ſuperpoſito onere, itaut mentis rectitudinem funditus perdens, contemplationiſque aciem amittens, per experimentum dicam cum Propheta Pſalm. 118. Incuruatus ſum, & humiliatus ſum viſquequaque: tanta quippe occupationum onera deprimunt, vt ad ſuperna animus nullatenus erigatur; multis enim cauſarum fluctibus quatuor, & tumultuoſæ vitæ tempeſtatibus aſſigtor. Periclitanti igitur mihi orationis veſtræ manum tendite vos, qui in virtutum litore ſtatis. Quod vero me os Domini, quod lucernam dicitis, quod multis prodeſſe perhibetis, hoc mihi ad iniquitatum mearum cumulum accedit, vt cum vendicari in me iniquitas debuit laudes pro vindicta recipiam.

12 Idem epistoſa vigeſima quarta, libr. primo ad Episcopum Conſtantinop. Conſideranti mihi quod impar meritis, atque toto animo renitens, Paſtoralis curæ pondera portare compulſus ſum, caligo meroris occurrat, & triſte cor nihil aliud niſi eas, quæ videre nihil ſiunt, tenebras videt. Nam quis Antifites ad Dominum niſi pro delictis populi interceſſor eligitur? Qua igitur fiducia ad Deum pro peccatis alienis interceſſor venio, apud quem de propriis ſecurus non ſum, &c.

13 Exclamat etiam Diuus Bernardus grauiori, & periculoſiori debito adſtrictus, his verbis. Quid ego infelix? quo me vertam neſcio, ſi tantum theſaurum, ſi pretioſum depositum iſtud, quod ſibi Chriſtus ſanguine proprio pretioſius iudicauit, contigerit negligentius cuſtodire? ſi ſtillantem in Cruce Domini ſanguinem collegiſſem, eſſet appoſitus penes me in vaſe vitreo, quod & portari ſæpius oporteret quid animi habiturus eſſem in diſcrimine tanto? Et certe id ſeruandum accepi, pro quo mercator non inſipiens

(ipſa vtiſque ſapientia ſanguinem illum dedit) ſed, & habeo theſaurum iſtum in vaſis fictilibus, & quibus multo plura, quam vitreis imminere pericula videantur.

Accedit ſane ad ſollicitudinis cumulum, & pondus timoris, quod cum, & meam, & proximi conſcientiam ſeruare neceſſe ſit, neutra mihi ſatis eſt nota. Vtraque abyſſus eſt imperſcrutabilis. Vtraque mihi non eſt, & nihilominus exigitur à me vtriuſque cuſtodia, & clamarur. Cuſtos qui de nocte. Cuſtos qui de nocte, non eſt mihi dicere cum Cain. Nunquid cuſtos fratris mei ſum ego, ſed eſt fateri humiliter cum Propheta, quia niſi Dominus cuſtodierit Ciuitatem, fruſtra vigilat, qui cuſtodit eam.

14 Vnde ſanctus Gregorius Nazianzenus in Apologia ſcripſit. Nemo ſapiens lato animo creatur Episcopus, ſi quis pericula, & ſupplicia ei propoſita conſideret: atque adeo ſtultus videri poteſt, ac reprehentione dignus, qui cum viam ingredi poſſit complanatam, & expeditam, ſponte ſe in locum anguſtum, periculoſumque redegerit. Quod ſanctus Chryſoſtomus ad Hebræ. homil. vigeſima quarta, late proſequitur inter cætera dicens. Miror ſi poteſt ſaluari aliquis Reſtorum; poſt tantam enim comminationem regiminis. Quod etiam ſpectat, quod dicit Petrarcha de remedio vtriuſque fortune libr. primo, dialog. 107. O vertigo morum peſſima, ad quod olim conſueuerant, & deberent cogi homines, inde nunc retrahi non poſſunt.

15 Et ſanctus Bernardus ad Renaldum Abbatem epistoſa ſeptuagima ſexta. Onus animarum eſt infirmarum; nam quæ ſanæ ſunt, portari non indigent, ac per hoc nec onus ſunt, igitur agros moribus exhortando, increpando, agis opus tuum, & portando ſanas, quod ſanando portas. Si quis vero ita ſanus eſt, vt magis iuuet te, quam iuuetur à te, huius te parem, non patrem cognoſcas, tamen in ſanis minus lucraris, quia tua tibi præmia minuis: in infirmis autem in tantum magis lucraris, in quantum magis grauaris.

16 Et ipſe Chryſoſtomus. libro tertio & ſexto de ſacerdot. Onus Episcopalis officij vocat pelagus laborum, & abyſſum arumarum, quia ſicut aliis præſtant Episcopii dignitate, ſic partecorum ſunt plus aliis cernere, & plus aliis laborare. In quantis ergo periculis verlabitur, qui non de vna ſolum anima, ſed de tot animarum gregibus rationem redditurus eſt? Dormiebant quidem Apoſtoli cæteri inſtante Domini Paſſione, vnum tamen Petrum Dominus arguit dicens Matth. 14. Simon dormis? Aliorum enim ſonnus Petro imputatur, quippè qui in tanto fidei, rerumque omnium diſcrimine non vigilare, modo, ſed alios etiam ad vigilandum cohortari debuiffet.

17 Paſtor circa oues debet aſſimilari gallinæ circa pullos: quia, vt dicit Auguſtinus ſuper Pſalm. 58. Gallina ſuper omnes aues materna charitate circa pullos ſollicitatur; itaut tota agro tet ex labore, rauceſcit vox, ſit hiſpidum totum corpus, demittuntur alæ, laxantur plumæ &c. ita omni

omni conatu contendere debet Episcopus esse illa euangelica gallina, sollicita, & anxiosa, ut sub alas colligat, foueatque pullos suos. Eius est satagere, moliri, in omnia se vetere, quoties affulget spes aliqua pertrahendi hominem ad Christum, submitiendo se, ac vocem cum Paulo commutando vndeque occasiones arripiendo excitanda propagandaque pietati.

18 Item sanctus Augustinus Doctorum Ecclesie antecessor in cap. ante omnia 40. diffinit. dicit nihil esse miserius, tristius, & damnabilius apud Deum Episcopatus officio, si perfunctorie agatur, & si ut decet, nihil periculosius. Et sanctus Vincentius in sermone 7. Dominice 2. post Octavam Pasche miratur quomodo Episcopi possunt cum gaudio viuere; cogitando tantum onus, quod supra se portant: nam à circulo Lunæ, vsque ad centrum terre non est perfecta securitas, ait Fulgenius, in aëre non, quia ibi demones insidiantes; in terra non, quia ibi homines malignantes; in mari non, quia ibi ventus, & tempestates; in inferno non, quia ibi sunt tortores animas cruciantes. Ergo supra lunam quare securitatem, quia citra lunam minime reperies.

19 Hinc sanctus Gregorius libro primo, epistolæ vigesima quarta ad Constantinopolitanum, onus Episcopale timens, sic eos alloquitur. Quod me ad Episcopatus Ordinem cognoscitis peruenisse, si me diligitis, plangite: quia hic huius mundi tantæ sunt occupationes, ut per Episcopatus Ordinem pene ab amore Dei me videam esse separatum, quod incessanter desleo, atque ut pro me Dominum exoretis, rogo.

20 Idem epistolæ trigesima ad Ioannem Patriarcham sic ait. Gemo quotidie occupationibus pressus, & respirare non valeo. Ecce quod me patrocinia vestra perduxerunt, sed vos, qui adhuc valetis huius mundi occupationes fugite, quia quando in eo quisque profecerit, tantò, ut video, ab amore Dei amplius decreuit.

21 Verum homo natus est ad labores, & dolores (quoniam tu laborem, & dolorem consideras) labor in actionibus, dolor in passionibus est. Ad utrumque se paratum dicebat David, ad labores actionum cum dicebat psalm. 118. Paratus sum, & non sum conturbatus, ut custodiam mandata tua: ad dolores vero passionum dicens. Ego in flagella paratus sum psalm. 37. Nemo ex filiis Adæ viuit sine labore, & sine dolore, neque illi de quibus propheta dicit. In labore hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur, nam sequitur. Tenuit eos superbia (grauis enim labor est superbia) operi sunt iniquitate, & impietate sua, & hæc grauius flagella sunt, quia non est gaudere impiis dicit Dominus. Quod si neque laboris anxietatem, neque flagelli sentiunt lætionem, ipsam insensibilitatem, vehementiam indicat passionis. Sudat pauper in opere foris, anxius laborat diues in cogitatione intus. Igitur inquit, diues Bernardus tom. 1. fol. 164. teneamus obedientiam in laboribus, patientiam in doloribus; sciant gentes quoniam homines sunt, id est, nati ad labores actionum, & dolores passionum.

22 Bernardus epistolæ trigesima secunda, consolans quendam Abbatem in tribulatione constitutum dicit: quod sicut in electis tribulatio operatur patientiam, &c. (ut dicit Apostolus ad Roman. 5.)

ita è conuerso in reprobis, & damnandis tribulatio parit pusillanimitatem, pusillanimitas perturbationem, perturbatio desperationem. Igitur non vincaris à malo, sed spem tuam fortiter in Deo fide, & rei finem longanimitè expecta.

23 Idem epistolæ septuagesima secunda ad Abb. Asmacen. O vere leue onus Christi, quod portantem non grauat, sed leuat. Quid eo leuius onere, quod non solum non onerat, sed & portat omnem, qui portandum imponitur? Est onus exonerans, sicut penna auium, quæ ferunt à quibus feruntur. Virtus ait, idem epistolæ 126. ad Episcopum Aquitanie, in pace acquiritur, in pressura probatur, in victoria approbatur. Vir profecto ille est, qui contra biformes fortunæ euentus vniiformi mentis constantia militat præmonitus, ait tullius; è contra maximum indicium malæ mentis est fluctuatio, & inter simulationem virtutum, & amorem vitiorum assidua iactatio, ait Seneca in Prouerbiis. Quid horres (inquit Augustinus psalm. 61.) labores? an nescis, quia fornax mundus, ignis tribulatio, aurum electi palca iniqui, aurifex Deus: ardet palca, purgatur aurum, palca vertitur in cineres, aurum purgatur à sordibus, quod vult ergo (inquit) artifex facio, ubi me ponit tolero, iubeor tolerare, nouit ille purgare, ardeat, & fulgeat palca ad incendendum me, & quasi consumendum, sed tamen illa tandem vertetur in cineres, & ego sordibus carebo, subiecta ergo esto Deo anima mea, quia ab ipso patientia mea.

24 Legi, ait Bernardus ad Eugenium Papam, apud quendam sapientem, non est vir fortis, cui non crescat animus in ipsa rerum difficultate, ego autem dico quod fideli homini magis est inter flagella fidendum, & quamuis non succedant ad votum, quæ secundum Deum conamur, Deo flagellante nos, nunquid ideo non debet homo facere quod tenetur, quia Deus facit quod vult. Igitur, & si videamus multa mala, non est deponendus animus, sed semper speranda sunt meliora: nunquam enim magna bona mortalibus prouenerunt, quæ non præcesserint magna mala. Itaque etiam in ipso malorum, & calamitatum diluuiò, in latitudine cordis, & fiducia ambulandum est; alioquin ubi libertas filiorum Dei ubi spiritus ille de quo Apostolus ait ad Roman. 8. Non accepistis spiritum seruitutis iterum in timore, &c.

Animus igitur, qui solum Deum præ oculis habet, & facit quod in se est, cur agitur scrupulis? cur tristitia euiscerabitur? cur spiritu pusillanimitatis constringetur? in psalm. 54. ubi nos habemus, iacta super Dominum curam tuam, iuxta Hebræum habetur, proice onus tuum in Dominum, id est, fidenti animo onera curarum, ac tristitiarum tuarum in Domino projice.

Quod si antea pastorales curas, & molestias fruebaris otio contemplationis, memento verbi Augustini sic dicentis. Nec otia vestra necessitatibus Ecclesiæ præponatis: cui si parturienti nulli boni ministrare vellent, quomodo nasceremini, non inueniretis. Manebas forte in monte, leuatis manibus orans cum Moyse, iussit Dominus, ut descendas in campum cum Iosue pugnaturus cum Amalechitis, non deponas animum, quia neque in monte absque timore viuendum est, nec in medio Amalechitarum dissendum, nam Loth inter Sodomitas

fuit Sanctus, & in monte solus agens, incestuosus.

25. Humilis nescio an sit ille, qui superni nutus arbitrio, ut debeat præesse intelligit, & tamen ex humilitate præesse contemnit? diuinis enim dispositionibus subditus, atque à vitio obstinationis alienus, cum sibi regiminis culmen imperatur, si iam donis præuentus est, quibus & aliis proficit: & ex corde debet fugere, & inuitus obedire. Hieremias à Domino mittitur ad prædicandum, & tamen ne mitti debeat, humiliter reluctatur, dicens, A à Domine Deus, ecce nescio loqui, quia puer ego sum? *Esaïas* Domino quærenti, quem mitteret, vltro se obtulit dicens. Ecce ego mitte me: in vtroque hoc subtiliter est intuendum, quia & is qui recusat, plene non restitit, & is, qui mitti voluit ante per Altaris calculum se purgatum vidit: ne aut non purgatus adire quinque mysteria Sacra audeat: aut quem superna gratia eligit sub humilitatis specie superbe contradicat. Quia vero difficile admodum est purgatum se quemlibet posse cognoscere, prædicationis officium tutius declinatur, nec tamen declinari, ut diximus, pertinaciter debet, cum ad suscipiendum hoc superna voluntas agnoscitur. Quod Moyses vtrumque miro opere expleuit, qui præesse tantæ multitudini, & noluit, & obediuit. Superbus enim mortasse esset, si ducatum plebis innumera sine trepidatione suscipere: & rursum superbus existeret, si auctoris imperio obedire recusauerit. Hinc etiam quique præcipientes colligant cum quanta culpa ex appetitu proprio cæteris præferri non metuunt si Sancti Viri plebium ducatum suscipere, Deo etiam iubente, timeant. Opus quidem desiderat bonum, bonum est, primum autem honoris concupiscere, vanitas est. Primatus enim fugientem se desiderat, desiderantem se onerat. Et sicut is, qui inuitatus renuit, quæritus refugit, Sacris est Altaribus admouendus: sic qui vltro ambit, vel importune se ingerit, est proculdubio repellendus. Deiecasti eos, cum eleuarentur, inquit *Psalm.* Cum eleuatur deiciatur, qui honoribus proficit, & moribus cadit. Improbe igitur satis præesse affectat, quibus prodesse non curat, & quorum non zelat salutem, subiectionem nimia ambitione sibi vindicat.

Væ illi qui præest, & non prodest: sed vix grauius illi; si quia præesse metuit, prodesse refugit. Sancti viri non præesse gaudent hominibus, sed prodesse, ita ut potestas eis magis sit oneris, quam honoris. Sunt quidam, qui sciunt, & possunt, & volunt præesse: quidam qui sciunt, & possunt, nec volunt: quidam qui nec sciunt, nec possunt, sed volunt: quidam qui nec sciunt, nec possunt, nec volunt. Scire posse, & velle charitatis est, vel superbix; Scire & posse & nolle humilitatis est, vel inertix; Nec scire, nec posse, nec velle, discretionis est, & prouidentix. Qui enim sciunt & possunt, & volunt præesse, si velint prodesse, charitatis est, alioquin superbix. Qui sciunt, possunt, & nolunt, humilitatis est quod renunt, inertix vero cum sciunt & omnino desistunt. Qui autem nec sciunt, nec possunt, sed volunt: cupiditatis videtur quod volunt: stultitiæ si velint quod nec sciunt, nec possunt. Illi quidem qui nec sciunt, nec pos-

sunt, nec volunt, prudenter agunt. Summa enim discretio est nolle quod non possis, fugere quod nescis.

26. De hoc *Gregorius in Pastoralis part. prima cap. 5.* pulchre loquitur in hunc modum. Qui habet dona Dei, ut possit esse Pastor, si vocatus, suscipere renuit, plerumque ipsa dona sibi auferuntur: quia non pro se tantum, sed etiam pro aliis acceperat. Vnde Dominus dicens. Si diligis me, pascere oues meas, clare docuit, quod si testimonium dilectionis suæ est suscipere onus pastorale, quicquid virtutibus pollens ipsum suscipere renuit, Pastorem summum conuincitur non amare. Vnde idem *Gregorius libro sexto, epistola quinta ad Cyriacum Patriarcham Constantinopolitanum*, ita scribit. Et Pastori Sanctæ Ecclesiæ dicitur. Simon Ioannes amas me? Pascere oues meas, ex quibus verbis colligitur, quia si is, qui valet, omnipotentis Dei oues renuit pascere, ostendit se Pastorem summum minime amare. Nam qui propriam quietem communi vtilitati præfert, non potest dicere mihi viuere Christus est, & mori lucrum, cum *Apost. ad Philip. 1.* & ubi erit illud eiusdem *ad Roman. 14.* nemo sibi viuunt, & nemo sibi moritur? & illud eiusdem *1. ad Corinthios 10.* non quæres, quod mihi vile est, sed quod multis, ut salui fiant, & illud denique *2. ad Corinthios 5.* Ut qui viuunt iam non sibi viuunt, sed ei, qui pro ipsis mortuus est.

27. Illud intucere dicit *Clemen. epistola prima ad Iacob. in princip.* quia si periculum peccati timens suscipere refugis Ecclesiæ gubernacula; certus esto quia amplius peccas, quam si populum Dei, velut in fluctibus positum, & periclitantem, cum iuuare possis, subterfugis, tui tantummodo habens considerationem, & non quod in commune omnibus expedit prouidens. Vir ecclesiasticus, refert *Isidorus libro tertio de summo bono, cap. 33.* & crucifigi mundo per mortificationem propriæ carnis debet, & dispensationem Ecclesiastici Ordinis, si ex Dei voluntate prouenerit, nolens quidem, sed humilis, gubernandam suscipiat. Multis intercipit Satanas fraudibus eos, qui sensus, & vitæ vtilitate præstantes, præesse, & prodesse aliis nolunt. Et dum eis regimen animarum imponitur, renunt, consultius arbitran-tes otiosam vitam degere, quam lucris animarum insistere. Quod tamen decepti agunt, per argumentum diaboli fallentis eos per speciem boni, ut dum illos à pastoralis officio retrahit, nequaquam proficiant ij, qui eorum verbis atque exemplis instrui poterant.

28. Vnde ait *Gregorius libro primo Pastoralis, cap. 9.* Virtutibus pollens coactus ad regimen veniat, virtutibus vacuus, nec coactus accedat. Ille si omnino renititur, caueat, ne acceptam pecuniam in sudario ligans de eius occultatione iudicetur, &c. Ille cum regimen appetit, attendat ne per exemplum boni operis Phariseorum more ad ingressum regni tendentibus obstaculum fiat, qui iuxta summi Magistri vocem *Matth. 23.* nec ipsi intrant, nec alios intrare permittunt. Considerandum quoque est, quia cum causam populi electus Præsul suscipit, quasi ad ægrum medicus accedit: Si ergo adhuc in eius opere passionem viuunt, qua præsumptione percussum mederi properat, qui in facie vulnus portat.

SYMMARIUM.

- 1 Episcopus non solum mortifero vitio, sed illius suspitione profus carere debet.
- 2 Episcopi est non solum turpia vitare, sed virtutis suae praestantia multitudinem erudire.
- 3 Exempla potius quam verba homines malunt.
- 4 Irreprehensibiles esse conuenit, quos praesse necesse est corrigendis.
- 5 Gradus quanto altior est, tanto ruina grauior.
- 6 Ducatum hominum suscipere non debet, qui nescit homines bene viuendo praere.
- 7 Superhumorale in Episcopis quid significet ostenditur.
- 8 Mali non curant respicere meliores.
- 9 Irreprehensibilis ideo requiritur Episcopus, ut virtutes omnes in eo comprehendantur.
- 10 Principes sunt instar lucentium gemmarum.
- 11 Declaratur illud Euangelij Matth. 5. Vos estis sal terrae, &c.
- 12 Agens omne agit sibi simile.
- 13 Manus sordida aliam non lauat.
- 14 Charitas ubi est, ibi & Sanctitas.
- 15 Episcopus debet ad exemplum viuendi pertrahi.
- 16 Exemplar probitatis suae Episcopus praebere debet.
- 17 Episcopalis administrationis finis est populos commissos doctrina, & exemplo ad Deum dirigere.
- 18 Superiorum vita, & exemplum magis quam omne aliud ad pietatem, & Dei cultum assidue instruit.
- 19 Sacerdotalis dignitas cum aliis videatur dignitatibus eminere, ita quisquis ea ornatus est, cunctis se imitandum debet ostendere.
- 20 Apostolus cur in presenti loquatur tantum de Episcopis, & Diaconis, non vero de Sacerdotibus, ostenditur.
- 21 Pastorum bonorum exempla quemadmodum tam potenter ad virtutem nos alliciunt, ita contra malorum longe potenter ad malum trahunt.
- 22 Principes plus corrumpunt exemplo, quam peccato nocent.
- 23 Principis vita censura est ad quam dirigimur, ad quam conuertimur.
- 24 Praelatus peccans tot mortibus dignus est, quot ad subditos suos perditionis exempla transmittit.
- 25 Pastor cum per abrupta graditur ad praecipitia grex sequitur.
- 26 Pastoribus subesse malis nihil aliud est nisi, ut plebs populanda praedonibus permaneat & inde sumat interitum, unde protectionis debuit habere subsidium.
- 27 Princeps debet esse Reip. quod oculus corpori, quod intellectus animae.
- 28 Episcopi sunt astra cali, quorum vita inter peccata errores hominum quasi inter noctis tenebras lucent.
- 29 Dixerim an vero digniorem ad pastorale munus eligere teneamus, ostenditur, & numer. trigesimo, & 31. & 32.
- 33 Cardinales an peccato commaculentur, restitutione iungantur, qui non impediunt nominatum, si aliorum digniorem arbitrentur, ostenditur.

OPORTET ENIM

Episcopum irreprehensibilem esse.

GLOS. III.

EPISCOPVS cum omnes curae suae subiectos doctrina, & exemplo expurgare ac perficere debeat, oportet eum non solum mortifero vitio, sed illius etiam suspitione carere, nam, ut ait Gregor. Naz. in apolog. 1. Cuius vita despiciatur fieri vix potest, ut etiam praedicatio non contemnatur; affirmatque non sufficere illi, qui alios ad virtutem erudire parat, ut se ab onni peccati labe purum conseruet, nisi alios longe antecellat virtute; & ibi Elias Cretensis, inquit quod Antistitis est non solum turpia vitare, sed virtutis suae praestantia multitudinem erudire, quia, ut ait Diuus Hieronymus, scribens Oceanus epist. 83.

2 Futurus Pastor Ecclesiae talis eligitur ad cuius comparationem recte grex ceteri nominentur. Et dicit Isid. lib. 3. de summo bono cap. 42. Qui praeficitur ad regimen taliter erga disciplinam subditorum praestare se debet, ut non solum auctoritate, verum etiam humilitate clarescat: sed tamen ita erit in eo virtus humilitatis ne dissoluatur vita subditorum in vitis, atque ita auctoritas aderit potestatis ne per tumorem cordis, seueritas exsistat immoderationis. Summa igitur Episcopaliū virtutum ad vitae integritatem, atque innocentiam est referenda, cum homines malint potius exempla, quam verba, ut inquit Lactant. lib. 3. diuin. inst. quia ut admonet August. ad Pastores tom. 10. Episcopus honeste, & ut Christianum Antistitem deceat, viuat, caueatque ne suo exemplo subditis noceat. Et Abimelech Rex cum ligna cederet, & portaret dicebat suis Iudich 9. quod me vidistis facere, cito facite. Quod & Saluator ipse praecipit Matth. 5. dicens. Luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem, vestrum, qui in caelis est. Vnde colligi potest in quantum distare debet Pastor à grege, dum istos homines, & illos plusquam homines, idest, lucem hominum Dominus voluit appellari. Et ita sine crimine eos esse oportet, ut hunc Apost. locum intelligit glossa ordinaria, vel sine notabili defectu, & integra fama, prout interpretatur Nicolaus de Lyra, ut illud possint dicere cum Christo Matth. 11. Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde. Et Ioan. 13. Exemplum dedi vobis, ut quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis. Et illud Apost. 1. ad Corinthios 4. Imitatores mei estote, quemadmodum ego Christi. Nam si Pastor, inquit Gregorius 1. par. Pastoralis capit. secundo, per abrupta graditur, grex profecto ad praecipitia sequetur: aut qua praesumptione percussum mederi properat, qui in facie vulnus portat: ita tunc debet actionem populi actio transcendere Praefulis, quantum distare solet à grege vita Pastoris, qui enim loci sui necessitate exigitur summa dicere, hac eadem necessitate compellitur summa monstrare; ne subditi in exemplo eius, qui praest, quasi in obstaculo itineris offendant: Sacerdo-

tes namque vocamur, quod ideo praſumus, vt
Sacrum ducatum fidelibus praebamus; nullique
illicitum videatur, inquit *Ambroſius de dignitate
Sacerdotali cap. 6.* quod ab Epifcopo quaſi licitum
perpetratur.

4 Vt in Sacerdotibus ordinandis, quæ ſunt à
Patribus praſcripta, & definita cogitetis, quia
ſicut eſt caput Eccleſiæ Chriſtus, Chriſti autem
Vicarij Sacerdotes, ſic & in eligendis his curam
oportet eſſe perſpicuam. Irreprehenſibiles enim
eſſe conuenit, quos præſſe neceſſe eſt corrigendi-
bus, nec quidquam illi deſſe perſona; penes
quam eſt religionis ſumma, & ſubſtantia diſci-
plina: Aſtinet quis pretium Dominici gregis,
vt ſciat quod meritum conſtituendi deceat eſſe
paſtoris ex *Anſelmo*, & alijs refert *Ant. Aug.
in epiſt. iuris Pontificis lib. quarto tit. 5. cap. 11.* Et
Sanctus Hieronymus ad cap. 3. Micheæ ita dicit. Re-
vera, qui ad hoc eliguntur, vt cæteris præſint,
ſicut præordinantur dignitate, ſic præeminere de-
bent ſanctitate.

Providendum igitur, ait idem *Ambroſius ubi pro-
xime cap. 2.* dum agit de ſublimitate Epifcopali, ne
ſit honor ſublimis, & vita deformis: ne ſit deiſi-
ca profeſſio, & illicita actio, ne ſit religioſus a-
mictus, & irreligioſus prouectus: ne ſit gradus
excelfus, & deformis excelfus: quia ſicut nihil eſſe
dicimus Epifcopo excellentius, ſic nihil eſt miſe-
rabilius ſi de ſancta vita Epifcopus periclitetur,
ſi Sacerdos in crimine teneatur.

5 Nam quantò gradus altior eſt, tantò ruina
grauior: honor grandis, grandiori debet ſolici-
tudinē circumuallari. Ideo igitur prerogatiua ho-
noris monſtratur, vt merita congrua requiran-
tur.

6 Non debet hominum ducatum ſuſcipere, qui
neſcit homines bene viuendo præire, ne qui ad
hoc eligitur vt aliorum culpas corrigat, quæ &
reſecare debuit, ipſe committat. Imò locus re-
giminis, cum regendus offertur in ſe prius neceſ-
ſe eſt, vt quiſque diſcutiat, ſi loco vita congruat,
ſi ab onere actio non diſſentiat, ne iuſtus omnium
rector, eò poſt in tribulatione preces non audiat,
quo ipſa quoque eius, de quo tribulatio oritur,
exordia honoris ignorat. Paſtor ergo debet ille
ſieri, qui cunctis paſſionibus moriens, iam ſpiri-
tualiter uiuit qui proſpera mundi poſtponit, qui
nulla aduerſa pertimeſcit, qui ſola interna deſi-
derat: cuius intentioni bene congruens, nec
omnino per imbecillitatem corpus, nec valde
per contumaciam repugnat ſpiritus: qui ad alie-
na capienda non ducitur, ſed propria largitur;
qui per pietatis viſcera citius ad ignoſcendum
ſeſcitur; ſed nunquam pluſquam decet, igno-
ſcens, ab arce reſtitutionis inclinatur, qui nulla
illicita perpetrat; ſed ab alijs perpetrata, vt pro-
pria, deplorat: qui ex affectu cordis aliena infir-
mitati compatitur, ſicque in bonis proximi, ſicut
in ſuis proſpectibus lætatur, qui ſe ita imitabilem
cæteris in cunctis, quæ agit, inſinuat, vt inter eos
non habeat, quod ſaltem in tranſactis mens eru-
beſcat, qui ſic ſtudet viuere, vt proximorum
quoque corda audentia doctrinæ valeat fluentis ir-
rigare, qui orationis uſu & experimento iam di-
dicit, quod obtinere à Domino, quæ propoſue-
rit, poſſit.

7 Audi Prælate illud *Brunonis in Exod. ſuper ver-
ba illa, ſuperhumeralē, &c.* ubi ait. Reſpice Epifco-

pe ad onus, quod portas, reſpice ad ſuperhume-
rale. Vides ibi aurum, da operam & ſtudium ſa-
pientia: Vides ibi Hyacinthum, intueri cælum,
& contemplare Deum. Vides ibi purpuram, ſer-
ua iuſtitiam. Vides ibi coccum bis tinctum, tin-
gat te, ſi neceſſe fuerit, pro Dei & proximi dile-
ctione ſanguis Martyrij. Vides ibi byſſum retor-
tam, carnem doma, macera, & afflige, vt & ſpi-
ritui ſeruiat, ſemperque candidior, & mundior
ſiat: ſit autem ſuperhumeralē opere polymito,
multisque coloribus variato quatenus in pulchri-
tudine exteriori, qualis interior eſſe debeat, faci-
lius Epifcopus intelligere valeat.

8 Heu me (exclamabat Sanctus Præſul) quia
nondum excitatus à ſomno terrenarum affectio-
num cum Samuele, neque cæleſti carbone pur-
gatus cum Eſaiâ, neque lingua à Deo tactus
cum Equitio monacho (de quo refert *Gregorius
in dialog. libro quarto c. 4. p. 4.* quod ſenſit ſibi à Deo
tangi linguam, vt ſe deinceps non poſſet conti-
nere) cum nihil horum haberem in magiſtrum
populorum datus ſum. Praui, ait *Gregorius*, non
curant reſpicere meliores, quos imitentur, &
quorum comparatione nihil ſunt, ſed peiores,
quorum comparatione aliquid ſibi eſſe viden-
tur.

9 Irreprehenſibilem eſſe Epifcopum requirit
Apoſtolus, vt hoc vno ſermone, teſte *ſancto Hiero-
nymo epiſt. 83. ad Oceanum cap. 4.* virtutes om-
nes comprehenderet, & in hoc pene rem contra
naturam exigit. Si enim omne peccatum etiam
in verbo otioſo reprehentione dignum eſt, quis
eſt, qui abſque peccato verſetur in hoc mundo.
Vnde *Sanctus Hieronymus lib. primo aduerſus Pelagium
cap. 8.* Primum quod dixit irreprehenſibiles, aut
nullus, aut rarus, quis eſt enim, qui non, quaſi in
pulchro corpore, aut nauum, aut verrucam ha-
beat. *Sanctus Chryſoſtomus homil. 10. in 1. Timotheam.*
ibi Irreprehenſibilem. Hoc vnico verbo, ait, ge-
nus omne virtutis expreſſit. Itaque qui ſibi, vel
lenis culpa conſcius eſt, male proſpecto facit eam
rem appetens, qua indignum ſe per opera fecit.
Non enim decet eiſmodi regere, ſed potius regi.
Eum quippe qui regendos alios ſuſcipit, tanta
debet gloria virtutis excellere, vt inſtar ſolis car-
ros veluti ſtellarum igniculos in ſuo fulgore obſcu-
ret. Debet huiusmodi vitam habere immacula-
tam, atque compoſitam, vt in illum omnes, &
in eius vitam, velut in exemplar, aliquod excel-
lens intueantur. Non ideo abſque ratione *Apoſto-
lus* huiusmodi monitis vitur, quia par erat plu-
rimos eius rei deſiderio allici, idcirco illum tanta di-
ligentia pingit, vt qui ſe ad eam rem præparare
vellent, ad quantam virtutis celſitudinem ſibi eua-
dendum eſſet, agnoſcerent.

10 Vnde *Plutarchus libro de doctrina principum.*
Sunt Principes, inquit, tam Sacri, quam pro-
phani inſtar lucentium gemmarum; atque adeo
ſi quis in illis nauus appareat, detractiōni patet,
& calumnia. Et *Clemens libro ſecundo Conſtitut. ca-
pit. 11.* O Epifcope ſtude munditiæ operum ex-
cellere, cognofcens locum, & dignitatem tuam,
tanquam locum Dei obtinens, eo quod præes
omnibus, Dominis, Sacerdotibus, Regibus, Prin-
cipibus, Patribus, Filiis, Magiſtris, atque ſubditis
ſimul omnibus.

11 Idcirco virtutum omnium abſolutionem ab Epi-
ſcopis Apoſtolorum ſucceſſoribus iure ſuo poſſu-

lat Saluator noster *Math. 5.* Vos estis sal terræ, vt sicut sal insipidis saporem rebus dat, easque ne corrumpantur, conseruat, ita & vos insulos homines sapientia, & virtute conditis docendo veritatem, & exemplo bonis in moribus confirmando. *Ibid.* Vos estis lux mundi, vt eum doctrina & probitate vestra illustretis. *Deinde.* Non potest ciuitas abscondi supra montem posita, cui scilicet vos similes estis. Itaque neque latebras sceleribus quarere potestis, neque vt veritatem non doceatis vos abscondere, & occultare. *Ps. primo.* Neque accedunt lucernam, & ponunt eam sub modio, sed super candelabrum, vt luceat omnibus, qui in domo sunt. Accendi vos vt lucernas, non vt lateatis, sed doctrina, & sanctitate luceatis.

12. Constat ita esse natura comparatum vt omne agens agat sibi simile, homo enim generat hominem, equus equum, & ignis ignem, quod non solum in iis, quæ à natura, sed in iis etiam, quæ ab arte efficiuntur, videre est; pictor enim esse debet, qui alium pictorem faciat, & Philosophus, qui Philosophum, & musicus qui musicum, quisquis ergo alios sanctos efficere debet, sanctissimus vt sit necesse est, cum nemo aliis dare possit, quod ipse non habeat. Neque vulgari aliqua, sed eximia atque excellenti sanctitate opus est, vt alios tui similes efficias. Semper enim effectus in causa sua eminentior, atque fortior est: vt fulgor ipse syderum, qui à sole dimanat, longe splendidior in ipso sole, quam in altis est. Ergo maxima sanctitate fulgere debet is, qui velut sol quidam sanctitatis, in omnes alios tanquam sydera quadam sanctitatis suæ radios emittere debet, quique tanta fulgeat sanctitate, vt de eius plenitudine omnes accipiant. Vnde cum in lege veteri *Num. 19.* Dominus aquas expiationis & cineres vacce ruse ad purificationem hominum designasset, munus tamen hoc mundis hominibus commisit: vt sic mundus lustraretur immundum, & ita demum emundaretur. Vides ergo quomodo mundum esse oportet, qui aliorum sordes debeat expiare. Recte enim *Ecclesiastic. cap. 34.* ait. Ab immundo quis mundabitur.

13. Cui simile est illud *Gregor. moral. libr. septimo.* Manus fordida aliam non lauat, & oculus plenus puluere, maculam non considerat, ita mundus debet esse, qui vult aliena corrigere. Nihil enim est, vel ad perniciem Ecclesie nocentius, vel ad decorem monstruosius, vel ad publicam salutem infensius, quam si is, qui omnes dignitate præt, moribus, & vita sublit: quam quidem in dignitatem appositis verbis *Diuus Bernardus ad Eugenium* testatur hoc modo. Monstruosa, inquit, res est gradus, & animus infimus: sedes prima, & vita ima: lingua magniloqua, & manus otiosa: sermo multus, & fructus nullus: vultus grauis, & actus levis: caput canum, & cor vanum: facies rugosa, & lingua nugosa: ingens auctoritas, & nutans stabilitas.

14. Sanctitas Episcopi præsertim consistit in charitate, quia ubi charitas est, ibi & sanctitas omnis, ac vita puritas est, adeo vt quantum quisque habeat charitatis tantumdem habeat & virtutis. Ait enim *Bernard. super Cantic.* Quantitas vnus cuiusque anime aestimatur ex mensura charitatis, quam habet, vt verbi gratia, quæ

multum charitatis habeat, magna sit, quæ parum, parua; quæ vero nullam nihil omnino sit, dicente nostro *Apost. 1. ad Corinth. 13.* Si charitatem non habuero nihil sum, quod manifeste patet in Euangelio *Ioan. 21.* Volens enim Dominus constituere Petrum Vicarium, prius interrogauit eum ter. Diligis me? & deinde ei dixit. Palce oues meas, & *Chrysostom. de sacerdotio, libro tertio,* inquit, Certe Christus prodigiis, & miraculis posthabitis, quæ ab Apostolis edenda essent, ostendit his verbis. In hoc cognoscent homines quod discipuli mei eritis, si charitatem inter vos mutuam habueritis *Ioan. 13.*

15. Ille, inquit *Gregorius in pastor. libro primo, cap. decimo & undecimo,* modis omnibus debet ad exemplum viuendi pertrahi qui cunctis carnis passionibus viuens, iam spiritualiter viuunt qui prospera mundi postposuit, qui nulla aduersa pertimescit, qui sola æterna concupiscit, cuius intentioni bene congruens, nec omnino per imbecillitatem corporis, nec valde per contumeliam spiritus repugnat. Ille nihilominus ad dignitatem pastoralis officij debet prouehi, qui ad aliena cupienda non ducitur, sed propria largitur, qui per pietatis viscera citius ad ignoscendum flectitur, sed non plus, quam decet, ignoscens, ab arte rectitudinis inclinatur. Qui nulla illicita perpetratur, sed perpetrata ab aliis, vt propria deploratur. Qui ex affectu cordis alienæ infirmitati compatitur, sicque in bonis proximi, sicut in suis pro uelibus latatur. Ad dignitatem Pontificalis excellentiæ recte peruenit, qui ita se imitabilem ceteris in cunctis, quæ agit, insinuat, vt inter eos non habeat, quod saltem de transactis erubescat. Qui sic studet viuere, vt proximorum quoque corda arentia doctrinæ valeat fluentis irrigare. Qui orationis vñu experimento iam didicit, quod obtinere à Domino, quæ poposcerit, possit, &c. Quæ mente apud Dominum intercessionis locum, pro populo arripit, qui familiarem se eius gratiæ esse per vitæ meritum nescit: aut ab eo quomodo aliis veniam postulat, qui vtrum sibi sit placatus ignorat? Quam re est adhuc aliud sollicitius formidandum, ne qui placare iram possit creditur, hanc ipse ex reatu proprio mereatur. Cuncti liquido nouimus, quia cum is, qui displicet, ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur. Qui ergo adhuc desideriis terrenis astringitur, caueat ne districti iram indicis grauius accendens, dum loco delectatur gloriæ, fiat subditis auctor ruinæ. Solerter ergo se quisque metiatur, ne locum regiminis assumere audeat, si adhuc in se vitium damnabiliter regnat, ne is, quem crimen deprauat proprium, intercessor fieri audeat pro culpis aliorum.

Prodat igitur ita se publice Episcopus vt quicumque populo inciderint, siue sint res iucundæ, aut aduersæ, siue lætæ, aut tristes, seu morbi, lues publica, persecutio, damna vel rei familiaris, vel honoris, ac status, aliique humane vitæ casus, & denique quicquid graue contigerit, de quo dubitari possit, quæ ratio iucunda, quæue cautio adhibenda sit, tunc vnusquisque possit in Præsulem suum oculos conicere, ab eoque veram in omnibus petere disciplinam, rectamque rerum gerendarum rationem, ob id enim docet noster *Ap. 1. ad Th. 4.* his verbis: Esto exemplum

ſidelium in verbo, in conuerſatione, in charitate, in Fide, in caſtitate, & *ſanctus Petrus* 1. cap. 5. Forma facti gregis ex animo. Ieiunia aliis qui indicat, deſungi illis ipſemet debet; qui vult alios largiri pauperibus, vult celebrari Miſſas, iniurias condonari, vitari ignauiam, & murmurationem, leges verantes luxum ſeruari, ipſe præire debet, ipſe idem iuris in ſe familiamque ſuam ſtatueret: exemplo denique ſuo præcepta omnia ſancire, & confirmare. Ex his intelligi poteſt oportere ipſummet, cuius eſt præcipere populis opera bona, atque à malis & prauis illos reuocare, harum omnium actionum quaſi curriculum eſſe perfunctum, vt ordinis locique ſui muneri reſpondeat, quod admonet *Diuus Hieronymus ad Nepotianum epistolam ſecundam*, his verbis. Non confundant opera tua ſermonem tuum, ne cum in Eccleſia loqueris, tacitus quilibet intra ſe dicere poſſit, cur ergo hæc quæ dicis ipſe non facis? delicatus magiſter eſt, qui pleno ventre diſputat de ieiuniis. Et *idem ad ſecundum*. Ignominia & confuſio eſt Ieſum Crucifixum, pauperem, & eſurientem faris prædicare corporibus, & ieiuniorum doctrinam rubentes buccas tumentiaque ora proferre.

16 Exemplar probitatis ſuæ (vt ſupra dicebam) Episcopus præbere debet, quia homines, vt inquit *Lactantius*, loco ſupra relato, malunt potius exempla, quam verba: quia loqui facile eſt, præſtare vero difficile: quantoque alterum altero difficilius eſt, tantò vtilius atque præſtantius. Vnde grauiffimè, & prudentiſſimè *Seneca* dicit. Eum elige Doctorem, quem magis admireris cum videris, quam cum audieris. Talis ergo debet eſſe Episcopi vita, quam *Diuus Hieronymus* depinxit his verbis. Ea debet eſſe conuerſatio, & eruditio Pontificis, vt omnes motus, & greſſus, & vniuerſa eius opera notabilia ſint. Veritatem mente concipiat, & eam toto habitu reſonet, & ornatu: vt quicquid agit, quicquid loquitur, doctrina ſit populorum. Virtutis enim ſpecies pulcherrima eſt, & quæ ipſa per ſe homines non ſolum ad amorem, ſed etiam ad imitationem ſui trahat, ſinis igitur Episcopalis adminiſtrationis alius non eſt, quam commiſſos populos doctrina, & exemplo ad Deum dirigere; atque Moſis exemplo è tenebris Aegypti, ideſt huius ſæculi caligine, eripere, vt ad cæleſtem promiſſionis terram traducantur.

17 Hinc *Diuus Cyprianus* Cornelium Pontificem laudat, quod exemplo ſuo populum ſibi ſubiectum ad Fidei confeſſionem incitauerit. Dum præcedis, inquit, ad gloriam multos feceris gloriæ comites, & confeſſorem populum ſuaſeris fieri, dum primus paratus es pro omnibus conſiteri.

18 Hinc etiam dicitur in cap. 1. *Concil. Tridentini de reformat. ſeſſ. 22*. Nihil eſt quod magis ad pietatem, & Dei cultum aſſidue inſtruat, quam ſuperiorem vitam & exemplum, &c. adeo vt non alia breuior, non efficacior via ad populi mores corrigendos ſit, quam probi Principis vita, ſicut nullius peſtilentiæ, neque citius corripit, neque latius ſerpat contagium, quam improbi.

19 Episcopus ſicut vite ſuæ integritate alios ad virtutis ſtudium prouocare debet, ita etiam Sacerdotes, vt dicit *ſanctus Gregorius libr. ſeptimo regiſtri*

epistol. 107. his verbis: Cum Sacerdotalis dignitas aliis videatur dignitatibus eminere, itaut quicquid ea ornatus eſt, cunctis ſe imitandum debet oſtendere: vt exemplo ſuo nulli nocere, ſed vitam potius valeat componere ſubditorum. Nam ſatis noxiū atque pernicioſum eſt, vt imitatione ipſius, quæ ædificari debuerant, deſtruantur. Sacerdotium eſt, ait *Venerab. Beda cap. 8. ſuper Eſayam*, ſua opera ſanctificatione ſpeciali præ cæteris digna facere, atque inſigniter agere, vt quicunque ſibi iunguntur nomen Domini in ſe ipſis bene viuendo ſanctificent. Quod & eximie docet *ſanctus Ioann. Chryſoſtom. libr. tertio de Sacerdotio*. Sacerdotis animi pulchritudinem ſplendescere oportet, vt oblectare pariter, & illuminare poſſit illorum animos, qui ſuos in illum oculos coniciunt. Nam vulgariū hominum delicta velut in tenebris commiſſa auctores ſuos ſolos perdunt: cæterum hominis illuſtris, ac vulgo cogniti delictum commune omnibus damnum aſſert, & parua eius peccata, aliis magna videntur: neque enim peccati magnitudine, ſed peccantis potius dignitate peccatum plerique omnes metiuntur. Eleganter id docet *ſanctus Ambroſius libro primo Offic. cap. quinquageſimo*. Decet actuum, operumque noſtrorum teſtem eſſe publicam exiſtimationem, & atteſtationem, ne derogetur muneri: vt qui videt miniſtrum Altaris congruis ornatu virtutibus auctorem prædicet, Dominum veneretur, qui tales ſeruulos habeat, laus enim Domini, vbi munda poſſeſſio, & innocens familiæ diſciplina. Et *ſanctus Chryſoſtomus homil. 10. operis imperfecti in Matth.* Propter bonam, inquit, conuerſationem ſuam Sacerdotes ſunt Sal, quoniam bona conuerſatio Sacerdotum conditura populi eſt. Propter verbum autem doctrinæ lux, quoniam verbum ignorantie lumen eſt. Prius autem vocauit eos Sal, poſtea autem lux, aut quia prioris loci eſt ſeruare, quos habes, ſecundi autem vocare quos non habes, aut quia prius eſt bene viuere, ſecundo autem bene docere.

20 Hæ ſanctorum Patrum auctoritates licet de Sacerdotibus tantum loqui videantur, & Apoſtolus de Episcopo tractans nullam in præſenti Presbyteri mentionem facere videatur, tamen vno Episcopi nomine vtrumque Sacerdotem maiorem, & minorem, Antiquitatem, & Presbyterum complectitur, ac proinde ambobus eadem prohibitatis, & Sanctimonie documenta conſtituit; hoc ipſum ſuper hunc Apoſtoli locum 1. ad *Timotheum* cap. 3. docet *Diuus Hieronymus*, his verbis. Queritur cur de Presbyteris nullam fecerit mentionem, ſed eos in Episcoporum nomine comprehendit, quia ſecundus imò pene vnus eſt gradus. Et *S. Ioann. Chryſoſtom. homil. 11. in priorem Timotheicam*. Poſtquam, ait, de Episcopis dixit, eoſque formauit, quidnam illos habere conueniat, à quo item abſtinere neceſſe ſit dictans, omiſſo interim Presbyterorum Ordine, ad Diaconos tranſit. Cur id quaſo? quia ſcilicet inter Episcopum, atque Presbyterum intereſt ferme nihil. Quippe, & Presbyteris Eccleſiæ cura permiſſa eſt, & quæ de Episcopis dixit, ea etiam Presbyteris congruunt, ſola quippe ordinatione Superiores illi ſunt, atque hoc habent plus, quam Presbyteri habere videntur. Conſentit & Ambroſio adſcriptus in eundem locum

commentaries. Post Episcopum, ait, Diaconi Ordinem subijcit. Quare? nisi quia Episcopi, & Presbyteri una ordinatio est? Vterque enim Sacerdos est, sed Episcopus primus est, ut omnis Episcopus Presbyter sit, non tamen omnis Presbyter Episcopus. Hæc Apostoli monita, & decreta licet quoad obligationem, & munera Episcopis, & Presbyteris communia esse non diffiteamur, Episcopatum tamen Ordinis, potestatis, iurisdictionis, ac dignitatis gradu Sacerdotio antecellere verumagnoscimus, ut de fide definit. *Concil. Trid. sess. 23. can. 7.* & docent *S. Dionys. cap. 4. Eccles. Hierarch. Anaclet. Epist. 2. Augustin. in Psalm. 44. Leo epist. 88. Ecdæ in cap. 10. Luca, Isidor. lib. 2. de Divinis Officiis.* quatenus docent Episcopos tenere locum Apostolorum, Presbyteros vero septuaginta Discipulorum.

21 Quomodo enim bonorum nos Pastorum exempla tam potenter ad virtutem alliciunt, ita contra malorum longe potentius ad malum trahunt: natura enim nostra (ubi per peccatum lapsa est) ad vitia, quam ad virtutes proclivior existit. Nihil enim, ait quidam, tam facile discimus quam turpitudinem, & nihil tam difficile dediscimus. Ideoque, ut *Gregor. in Pastoralis* ait, nemo in Ecclesia magis nocet, quam qui perterse viuens, nomen, aut gradum sanctitatis tenet. Hinc *Augustin. lib. de Pastor.* Omnis qui male vivit in conspectu eorum, quibus prapositus est, quantum in ipso est occidit, & forte, qui imitatur, moritur; qui non imitatur, vivit: tamen, quantum ad illum pertinet, ambos occidit. *Marcus etiam Tullius lib. 3. de legib.* eadem de Principe seculari dicit, quæ ad Ecclesiæ Principes non minus pertinent: nec solum, inquit, vitia concipiunt ipsi Principes, sed ea infundunt in civitatem: neque obsunt, quod solum ipsi corrumpuntur, sed etiam quod corrumpunt, plus exemplo, quam peccato nocent.

22. Facit illud *Claudianus*.

Totus componitur orbis, Regis ad exemplum, nec sic inflectere sensus, Humanas edicta valent, quam vita regentis. Et illud *Platonis*, Quales in Rep. Principes, tales reliquos solere esse ciues.

23 Vita enim Principis (dicit *Plinius in paneg. Traiani*) censura est, ad quam dirigimur, ad quam conuertimur: quia, ut idem inquit, Non tam imperio nobis opus est, quam exemplo. Vnde necesse est, dicit *D. Gregor. lib. 24. moral. cap. 30.* ut is, qui præest, quæ exempla subditis præbeat, solerter attendat, & tantis se faciat vivere, quantis præest. Oportet Principem, dicit *Petrus*, moribus imperium docere. Et quicquid Principes faciunt, dicit *Quintil. decl. 6.* præcipere videntur. Vitæ splendor, & claritas, dicit *S. Basil. in Psalm. 1.* pluresque eorum, qui proni & lubrici sunt ad peccandum, ad consimilem emulationem inuitat. Sicut enim bona Principis vita, scripsit *Egesipp. lib. 2. de excid. Hierosolym. cap. 5.* probitatis quadam præscriptio, & per vniuersos forma viuendi est, ita Imperatoris colluio lex flagitiorum est. Studiose plerique, ait *Cicero, lib. 1. de officiis*, facta Principum imitantur. A capite, ait *Seneca lib. 2. de elem. cap. 2.* bona valetudo. Nam, ut dicit *S. Gregor. lib. 24. moral. cap. 30.* Non debet hominum ducatum suscipere, qui nesciat homines, bene viuendo præire. Nihil enim magis est, quod ad pietatem &

Dei cultum alios assidue instruat, quam eorum vita & exemplum, qui se diuino ministerio dedicant. *Concil. sess. 22. de reform. cap. 1.* Vnde Iesus Dominus noster capit primum facere, & postea docere *Act. 1.* & *Apost. ad Hebræ. cap. 9.* Si ipsi filij eius sumus, quæ ipse facit, imitari debemus *cap. Dominus in fine, 56. dist.* ut ceteri humilitatis, & virtutis exempla petere possint, nihil permitiendo, quod à sancto instituto sit alienum, *Concil. Triden. sess. 25. de reform. cap. 1.* respiciendo etiam ad exempla, ut à nobis sequantur ex illo *Exech. cap. 47.* abstinendo in factis & dictis non solum ab omni malo, sed ab omni, quod speciem habet mali, id enim specialiter vitare debent viri perfecti, ut dicit *tex. in Clem. exini à Paradiso §. cum amnis, de verbor. signif.* Cum ipsorum sit proprium facere, exemplisque monstrare: non more Phariseorum, qui allegant onera graui, imponentes ea humeris hominum, sed digito suo nolunt ea mouere *Matth. 23.* & *S. Bernard. in festo Omnium Sanctorum serm. 1.* Memento voci tuæ dare vocem virtutis, ut opera verbis concinant, & verba operibus: & ut cures primum facere, quam docere: namque pulcherrimus est ordo, & saluberrimus, ut onus, quod portandum imponis, tu prior portes, & ex te discas qualiter oporteat alijs moderari, ut sic oues commissas arguere possis *cap. 2. 25. dist.* quia (ut dicit *Gregor. lib. 23. moral. paragraph. 36.* relatus in *cap. hoc habet proprium 46. dist.*) doctrina tanto vehementius elationis fugit vitium per cognitionem, quanto ardentius suorum verborum iaculis magistrum sequitur elationis. Prælati igitur, ut dicit *Gregor. in suo Pastoralis*, plus occidit exemplo quam gladio. *Paulin. de visitat. par. 2. quæst. 9. numero 29. vers. 6.* dicit. Et plus peccant exemplo, quam culpa *Ioan. Lecir in tract. de primogen. libro primo quæst. 9.* quia ipsorum factum de facili trahitur in exemplum à subditis *cap. magna, de voto, iuxta illud Ecclesiast. 10.* secundum iudicem populi, sic & ministri eius, & qualis rector ciuitatis est, tales inhabitantes in ea *cap. præcipue 11. quæst. 3.* & ideo subditorum errata Prælati imputantur *cap. quicquid 1. quæst. 1. cap. inrefragabili, de officio Ordin.* Quomodo enim Præles Ecclesiæ potest auferre malum de medio eius, qui in delicto simili corruerit, aut qua libertate corripere peccantem potest, cum tacitus sibi ipse respondeat, eadem admisisse, quæ corripit, *cap. vltim. 25. dist. finit.* Nullum, inquit *S. Gregor. homil. 17. in Euangel.* puto Fratres carissimi ab alijs maius præiudicium, quam à Sacerdotibus tolerat Deus, quando eos, quos ad aliorum correctionem posuit, dare de se exempla prauitatis cernit, quando ipsi peccamus, qui compescere peccata debui-

24 Prælati peccans, ut dicit *Gregor. par. 3. adm.* tot moribus dignus est, quot ad subditos suos perditionis exempla transmittit. Vnde tanto cautius debet se à peccato custodire, quanto peccando non solus tantum moritur, sed omnium animarum, quas prauis exemplis destruit, reus est, & *S. Chrysostom. lib. 6. pest. med. de sacerdot. peccatum illius, qui aliorum curæ præfectus est pestilentissimum esse scribit, & quidam modernus ait non ita atramento infici panum, aut lanam, sicuti illius culpa in alios*
e iij

peruadit, qui illius fidei crediti ſunt.

25 Sunt nonnulli, vt ait *Gregor. libro primo, Paſtor. capite ſecundo*, qui ſolerti cura ſpiritualia præcepta perſcrutantur, ſed quæ intelligendo peccant, viuendo conculcant. Repente docent, quæ non opere, ſed meditatione didicerunt, & quod verbis prædicant, moribus impugnant. Vnde fit vt cum Paſtor per abrupta graditur, ad præcipitum grex ſequatur. Hinc namque per Prophetam *Ezech. cap. 34*. Dominus contra contemptibilem Paſtorum ſcientiam queritur dicens. Cum ipſi limpidiſſimam aquam biberetis, reliquam pedibus veſtris turbabatis; & oves, quæ conculcata pedibus veſtris fuerant, paſcebantur, & quæ pedes veſtri turbauerant, hæc bibeant. Aquam limpidiſſimam Paſtores bibunt cum fluente veritatis recte intelligentes, hauriunt: ſed eandem aquam pedibus perturbare, eſt ſanctæ meditationis ſtudia male viuendo corrumpere. Aquam ſcilicet Paſtorum turbatam pedibus, oves bibunt, cum ſubiecti quique non ſectantur verba, quæ audiunt, ſed ſola, quæ conſpiciunt exempla prauitatis imitantur. Qui cum dicta ſitiunt, & per opera peruertuntur, quaſi corruptis fontibus in potibus lutum ſumunt. Nemo amplius nocet in Eccleſia, quam qui peruerſe agens, nomen, vel ordinem ſanctitatis habet. Delinquentem namque hunc redarguere nullus præſumit, & in exemplum culpa vehementer extenditur, quando pro reuerentia ordinis peccator honoratur. Qui ergo ad Sanctitatis ſpeciem deductus, vel verbo ceteros deſtruit, vel exemplo, melius proſecto fuerat, vt hunc ad mortem ſub exteriori habitu terrena acta conſtringerent, quam ſacra officia in culpis ceteris imitabilem demonſtrarent, &c.

26 Idem *Gregor. apud Gregor. VII. lib. regiſt. epiſt. 34. ante finem*, ſic ait. Malis ſubelle Paſtoribus quid aliud eſt, niſi vt plebs populanda prædonibus permaneat, & inde ſumat interitum, vnde protectionis debuit habere ſubſidium; Sacerdotes enim mali cauſa ſunt ruinæ populi. Contra quos *Iſidor. de ſummo boyo capite 36*. in hæc verba. Plerique Sacerdotes, & Clerici prauè viuentes, forma ceteris in malum exiſtunt, qui in bonis exemplum eſſe debuerant. Hi enim quoſcuſque exemplo malæ conuerſationis ſuæ perdunt, de illis rationem ſine dubio redditori ſunt. Ex carnalium præpoſitorum exemplo plerumque fit vita deterior ſubditorum, & plebis merito fiunt tales Sacerdotes, qui exemplo deteriore populum deſtruunt, non ædificant, ex merito enim plebis nonnunquam Epiſcopi deprauantur, quatenus procliuſ corruant, qui ſequuntur, capite languſcente, cætera corporis membra inſciuntur. Vnde, & ſcriptum eſt *Eſai. 1*. Omne caput languidum & omne cor merens à planta pedis vique ad verticem non eſt in eo ſanitas. Caput enim languidum, doctior eſt agens peccatum, cuius malum ad corpus peruenit, dum eo vel peccante, vel prauè docente, peſtiſer languor ad plebes ſubditas tranſit. Deteriores ſunt, qui ſue doctrinis, ſue exemplis, vitam morſusque bonorum corrumpunt, hiſ, qui ſubſtantias aliorum, prædique diripiunt. Grandis, inquit *Hieronym. in cap. 44. Ezechiel. dignitas*

Sacerdotis, ſed grandis ruina ſi peccet, latamur ad aſcenſum, ſed timeamus ad lapſum; non eſt tanti gaudij excelsa tenuiſſe, quam mororis de ſublunibus corruiſſe. Nec enim ſolum pro delictis noſtris reddemus rationem, ſed pro omnibus quorum abutimur donis, & nequam fumus de eorum ſalute ſolliciti.

27 Porro cum Princeps id ſit Reip. quod oculus corpori, quod intellectus animæ *Heſt. Pmt. in Ezech. 38. Chryſoſt. in Math. homil. 21*. cum ſicuti ſi nitidus fuerit, ſubditorum corpus illuſtrare, ſic & ſi ſordidus obumbrare totum eſt neceſſe; fermenti inſtar, quod quamvis modicum, totam inſicit maſſam *Apoſt. 1. ad Corinth. 5*. Sicut igitur oculo cæco, ſicut intellectu obſcurato, neque corpus videt, neque anima intelligit, ſic & Principe corrupto, Reip. nulla ſalus. Nam ſi lumen, quo clarificatur, tenebræ ſunt, tenebræ ipſæ quantæ erunt. Certum eſt enim delinquente Principe, populum effici delinquentem, delicto tamen longe grauiore ſolius ipſius, quam populi vniuerſi exiſtimando.

28 Quid ſunt Epiſcopi, quærit *Gregor. ad Epiſcopum Conſtantiноп. niſi aſtra cæli*, quorum vita ſimul, & lingua inter peccata erroresque hominum, quali inter noctis tenebras, lucent. Hinc *Bernardus epiſt. 127. ad Guſelmum Comitem* ita dicit. Si quis de populo deuiat, ſolus perit, error Prælati multos inuoluit, & tantis obſt. quantis præeſt. Quo circa tot mortibus dignus eſt indicandus improbus Princeps, quot ad ſubditos perditionis exempla tranſmittit, ſicuti & tot gloriæ coronis probus quot ædificationis *Gregor. in Paſtor. 3. cap. 1. admon. 5*. relatus in cap. præcipue II. quaſt. 3. Quod autem quot ſubditos habet, tot interemit, tot enim ſpirituum ſingulis exemplis eſt homicida, quot præeſt, quot interitibus interimendus, cogita.

29 Ex dictis opportune quæri poteſt an ad officium paſtorale dignus eligi poſſit, an digniorem eligere teneamur? ad cuius quaſtionis deciſionem præmittendum eſt cum *Rebello de obligat. iuſtit. par. 1. lib. 3. quaſt. 2. numero 1*. quem refert *Campan. in diuerſorio iuris Canonici rub. 7. cap. 6. numero 73*. dignum votari, quicumque habet ſufficientiam, & omnes partes ad prædicta munera, prout oportet, miniſtranda, licet comparatione alterius, maiorem ſufficientiam habentis (qui hoc caſu dicitur dignior) vtiliſque adminiſtratori minus dignus exiſtat. Quo ſuppoſito relictis multis, quæ ad hoc præpoſitum adducunt ex fonte Sacre Scripturæ, & ex Lege naturali *Alexand. Rgund. diſtina. deciſ. 34. in princip. & à numero 179. Rebello d. lib. 3. quaſt. 4*. videtur dicendum, quod quamvis alieni negotio præfectum eligere debens, ſatis officio ſuo functus eſſe videatur, ſi dignum hominem pro negotij conditione præfecerit, ad Epiſcopale tamen officium, cum reliqua omnia longe ſuperet, non modo dignum, ſed etiam digniſſimum eſſe deſtinandum, & maximis rationibus comprobari, & Sacrarum litterarum apertiſſimis teſtimoniis demonſtrari ſatis poteſt.

30 Trina illa Domini Saluatoris interrogatio *Ioan. 21*. abunde ſane noſtrum probat inſtitutum, qua non quidem ſimpliciter, ſed per comparationem caute, & vigilanter interrogat.

Simon Ioannis diligis me plus his, hac enim prima Pastoris Ecclesiastici electione formam ceteris prescribere volens non simpliciter interrogat, Diligis me, sed Diligis me plus his; ut videlicet non pari virtute, & charitate fulgentem, sed ceteros antecellentem ad tantum hoc munus deligendum esse declararet. Natura enim ipsa dictare videtur, ut qui alijs officio, ac dignitate praefertur, ceteros vitae splendore antecipat, quemadmodum Pastor gregi suo praestantior, & dux milite suo fortior, & Rex subditis suis debet esse sublimior. Qui ergo maiorem in Pastore, quam in ouibus claritatem ante electionem requisivit, aperte docuit digniorem Sanctioremque subditis esse debere, qui eis regendis, atque dirigendis praeficeretur. Quomodo enim, ut *D. Ambrosius* ait, credam cum consilio superiorem, quem videam moribus inferiorem? Supra me debet esse, cui me committere paro; Cuius rei cum multa quidem, & praeclara exempla adduci possint, nullum tamen aut maius, aut illustrius est, quam ipsius Dei Opt. Max. qui cum Ecclesiae suae providere Pontificem, & Pastorem voluisset, cum elegit, quo neque in caelo, neque in terra vllus erat dignior: nempe vnicum filium suum, quem non modo auctorem salutis nostrae, sed etiam Pontificem, Summumque Sacerdotem in mundum destinavit: cum tamen alios ad hoc ipsum delegare potuisset. Quod idem ipse filius per *Esaiam*, cap. 43. significavit, dicens. Ego sum, qui deleo iniquitates tuas propter me: ubi alius interpretes evidentius vertit. Ego, Ego ille ipse sum, qui deleo &c. ut aperte intelligas nulli alij medendi peccatis nostris curam credendam fuisse, quam ipsi vni genito Filio Dei. Si igitur Deus Pater tanti animarum nostrarum salutem fecit, ut cum Angelos, aut Archangelos, aut Sanctissimos Patres ad hoc destinare potuisset, omnibus his praetermissis, cum elegit, quo dignior esse, aut cogitari nemo potest; qua qualo fronte tu in Vicarium, & Successorem Supremi huius Pontificis indigniorem eligas cum possis eligere digniorem? Cur minoris facias, minusque charam ipse habeas salutem tuam, quam ille habuit, ad quem nihil salus tua pertinebat? Super Apost. vetantem quemquam inconsiderate, subito, temere, sine diligenti vita, doctrinaeque exploratione ordinari *1. ad Timoth.* 5. ibi, Manus cito nemini impolueris, *s. Chrysost.* homil. 16. in *1. Timoth.* ita dicit. Quid sibi vult cito? non ex prima statim probatione, nec secunda, nec tertia, sed ubi consideratio diuturna praecessit, exactissimaque discussio, huic impo-nito manus. Neque enim ea res periculo caret, eorum enim, qui ille peccaverit, tu quoque poenam dabis.

31 Qua in re Concilium Trid. sess. 24. de reformat. capite primo, eos peccare mortaliter, & peccatis alienis communicare asserit, qui digniores, & Ecclesiae magis utiles Pastores praeficere non curaverint, his verbis. Si in quibuslibet Ecclesiae gradibus providenter, scienterque curandum est, ut in Domini domo nihil sit inordinatum, nihilque praeposterum, multo magis elaborandum est, ut in electione eius, qui supra omnes gradus constituitur, non erretur. Nam totius familiae domini status, & ordo mutabit,

si quod requiritur in corpore, non inveniatur in capite. Vnde et si alias Sancta Synodus de promouendis ad Cathedrales, & superiores Ecclesias nonnulla vtiliter decrevit; hoc tamen munus huiusmodi esse censet, ut si pro rei magnitudine expendatur, nunquam satis cautum de eo videri possit. Itaque statuit, ut cum primum Ecclesia vacaverit, supplicationes, ac preces publice, priuatimque habeantur, atque à Capitulo per civitatem, & diocesim indicantur, quibus Clerus, populusque bonum à Deo Pastorem valeat impetrare. Omnes vero, & singulos, qui ad promotionem praeficiendorum, quodcumque ius quacunque ratione à Sede Apost. habent, aut alioquin operam suam praestant nihil in ijs pro praesenti temporum ratione innouando, hortatur & monet, ut imprimis meminerint nihil se ad Dei gloriam & populorum salutem vtilius posse facere, quam si bonos Pastores, & Ecclesiae gubernandae idoneos promoueri studeant: eosque alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, nisi quos digniores & Ecclesiae magis utiles ipsi indicauerint, non quidem precibus, vel humano affectu, aut ambientium suggestionibus, sed eorum exigentibus meritis, praefici diligenter curaverint. haec tenet Concilium. Et ad hoc propositum *s. Hieron.* in commentar. ad cap. 1. epist. *Titiano* sic ait. Moyses amicus Dei, cui facie ad faciem Deus loquutus est, potuit utique successores principatus filios suos facere, & posteris propriam relinquere dignitatem, sed extraneus de alia Tribu eligitur Iesus, ut sciremus principatum in populos non sanguini aut humano effectui deferendum esse, sed vitae.

32 Optime *s. Thom.* 2. 2. quæst. 185. art. 3. circa assumptionem alicuius ad Episcopatum, aliquid considerat ex parte eius, qui assumitur, & aliquid ex parte illius qui assumit. Ex parte enim eius, qui assumit vel eligendo, vel providendo, requiritur quod digniorem eligat, & meliorem assumat quoad regimen Ecclesiae, qui scilicet possit eam & instruire, & defendere, & pacifice gubernare. Vnde contra quosdam *s. Hieronym.* dicit quod quidam non quarunt eos in Ecclesia columnas erigere, quos plus cognoscunt Ecclesiae prodesse, sed quos plus ipsi amant, vel quorum iunt obsequijs deliniti, vel dediti, vel pro quibus maiorum quispiam rogauerit, ut deteriora taceam, qui ut clerici fierent muneribus impetrarunt. Ex parte vero eius qui assumitur requiritur ut nulla vitiorum nota sit maculatus; gravius enim condemnabitur, qui indignus suscipit, quod non meretur. Qui regimen Sacerdotis contendit appetere, ante in se discutiat si vita honori sit congrua: plerique Sacerdotes suae magis utilitatis causa, quam gregis praesse desiderant. Quomodo autem vires suas periclitari, & expendere debeat docet *s. Gregor.* in praefatione sui Pastoralis dicens. Cum rerum necessitas exposcit, pensandum valde est ad culmen quisque regiminis qualiter veniat, atque ad hoc rite perueniens, qualiter vivat: & bene vivens, qualiter doceat, & recte docens infirmitatem suam, quotidie valet quanta consideratione cognoscat: ne aut humilitas accessum fugiat, aut praeventioni vita contradicat, aut vitam doctrina destituat, aut vitam praesumptio extollat. Nunc vero ut profint Praefules fieri non

cupiant, ſed magis vt diuites fiant, & honorentur, cuſcipiunt enim ſublimitatis culmen non pro Paſtorali regimine, ſed pro ſolius regiminis, vel honoris ambitione, atque abiecto opere dignitatis ſolam nominis ſuperbe appetunt dignitatem. Hi vbi primum cognoscuntur reiſciendi, illi verd qui antequam altiffimum dignitatis gradum obtinerent, omnibus virtutibus præditi videbantur, & poſtea in regimine alij apparent, non eligentis culpæ imputari debent, quemadmodum enim agnoſcere non potes ſit nec ne integrum vas, niſi illud liquore impletur: ita nec hominem, niſi illi gubernandi munus fuerit commendatum.

33 Dubitari non abs re poteſt an Cardinales peccato commaculentur, reſtitutioneque vinciantur, qui non impediunt nominatum, ſi alterum digniorem arbitrentur? Ad quod dubium perdoſte quidem reſpondet Paleſt. in tract. de ſacr. conſiſt. conſult. par. 4. queſt. 1. verſ. quo loco, & ait ad Cardinalium auctoritatem & officium non proprie pertinere aliquem ad Episcopatum admittere, ſed tanquam Papæ conſiliarios non ulterius obligari, quam vt ad eas res, de quibus à Papa requiruntur, & conſuluntur fidele præſtent reſponſum, per tex. in cap. fundamenta §. decet, de elect. lib. 6. itaque cum Pontifex in Episcoporum promotione non aliud ab iſtis Cardinalibus exquirat, quam iudicium, ſi propoſitum Episcopali dignitate dignum arbitrentur; ideo non ad aliud obligantur, quam ad interrogata reſpondere, illumque approbare, ſi ita credant: imò & Cardinales omnes tutam reſpondendi, ferendique ſuffragij ſui rationem colligere poſſe addit ex teſtimonijs quatuor Cardinalium in publicam formam redactis, & ab eis ſubſcriptis, quibus inqueſitio committitur de promouendi qualitatibus.

S V M M A R I V M.

- 1 Rationes expenduntur, quare bigamos ad Eccleſiaſticos Ordines aſcendere non conueniat.
- 2 Filios habens non poteſt habere frontem alios de incontinentia redarguendi.
- 3 Caſtitaſis eminentiam inter omnia virtutum ornamenta debet Episcopus habere.
- 4 Continentia, & calibatus non eſt per ſe de iure diuino ſacris Ordinibus annexus.
- 5 Coniugatus nullo modo poteſt in Episcopum eligi, etiamſi eius vxor atate promecta, nec ſuſpecta de incontinentia caſtitaſtem in ſeculo vocat, ſed requiritur, vt ea ſimpliciter religionem proſiteatur.
- 6 Filios habens an poſſit in Episcopum eligi, queſtio dubia, pro parte affirmatiua rationes expenduntur.
- 7 D. Petrus vxorem habuit, & ex ea filiam Petro-nillam.
- 8 Clemens IV. & Alexander VI. filios habuerunt.
- 9 Expenduntur rationes pro contraria opinione.
- 10 Amor paternus omnem alium vincit.
- 11 Eli ob ſuos filios in via Domini non ambulantes primatus fuiſt ſacerdotio.
- 12 Priorem ſententiam ſequitur, & contrarij fundamentis reſpondetur.

VNIUS VXORIS

Virum.

GLOS. IIII.

V M bis coniugatus non poſſit apte ſignificare vnionem Chriſti cum Eccleſia vnica ſua ſponſa, quia non eſſet vnicus, ex quo diuiſit carnem ſuam in plures cap. Acutius 26. diſt. cap. debitum, &

ibi gloſ. verbo ſacramentum, de bigamis, ideo noſter Apoſtolus dicit vt iſ Episcopus ordinetur, quem vnus vxoris virum fuiſſe, aut eſſe conſtiterit: tam ſacra ſemper habita eſt iſta præceptio, vt etiam de muliere Sacerdotis eligendi, eadem intelligeretur ſeruanda conditio: ne forte illa prius quam in matrimonium eius veniret, qui aliam non habuiſſet vxorem, alterius viri eſſet experta coniugium. Si etenim in veteri Teſtamento Leuit. 21. hæc Sacerdotalium coniugiorum forma ſeruata eſt, quanto magis ſub reuelata iam gratia conſtituti Apoſtolicis debemus ſeruare præceptis, vt quamuis quis bonis moribus præditus & ſanctis operibus inueniatur ornatus, nequaquam tamen vel ad Diaconi gradum, vel ad præbyterij honorem, vel ad Episcopatus culmen aſcendat, ſi aut ipſum non vnus vxoris virum, aut vxorem eius non vnus viri fuiſſe conſtiterit, vt ex Leone epiſt. 85. vel 87. cap. 1. ad Episcopos Africanos reſert Anton. Auguſtin. in epitom. inſis Pontificij veteris lib. 4. tit. 7. cap. 7. Et ideo Iſidor. lib. 2. cap. 6. de Eccleſ. offi. aſſerit quod vt vnus virginalis matrimonij ſint, qui eliguntur ad Ordinem Pontificatus, Sacerdotem quatit Eccleſia, aut de Monogamia ordinatum, aut de Virginitate ſanctum. Nullo pacto, ait D. Hieronim. ad Oceanum, bigamos, vel concubinos catenis inſectos decet ſubire Sacerdotij miniſterium. In Leuitico 21. Scriptum eſt præſinitum eſt quales eligi debeant Sacerdotes; ſi ergo clericus monogamus fuerit, & vxor eius digama, noli eum ad miniſterium applicare. Hæc Tito præcepta idem Apoſtolus de ordinandis clericis dedit.

2 Quomodo poterit eſſe hortator viduitatis, caſtitaſis, & continentia qui coniugia frequentaue-rit: c. vna c. fin. 26. diſt. cum dicamus quod habes filios non poteſt habere frontem alios de incontinentia redarguendi cap. ſicut verſ. unde cum Paulus 47. diſt. Habebit igitur Episcopus, vt inquit Iſidor. de Eccleſiaſt. offi. lib. 2. cap. 6.

3 Inter cætera virtutum ornamenta, & caſtitaſis emineſcentiam, itaut mens Chriſti corpus conſectura ab omni inquinamento carnis ſit munda, & libera, quia dum ſecundum carnis aſſumptæ myſterium Eccleſiæ ſuæ fuerit dignatus caput exiſtere ipſe Chriſtus, merito in membris eius intentio Episcoporum officia peragere cernitur oculorum. Ipſi enim de ſublimioribus celſitudine ordinis regunt, & diſponunt ſubiectas multitudines plebium: vnde quanto

ipsi sequentium sunt ductores, tantò meritorum lumine debent præfulgere. Illa autem, quæ pertinent ad biganiæ species, ac illius materiam plene tractauit Alleg. 49.

4 Continentiam & calibatum scio non esse per se annexa Episcopatu, & multò minus inferioribus Ordinibus ex Diuino, & naturali iure, sed tamen id fuisse ab Apostolorum temporibus in vsum quantum ad Episcopos, qui si vxorati assumpti sunt, vxores postea solum vt sorores retinuerunt: suadent & persuadent & movent antiqui Canones, & Sanctorum Patrum testimonia, itaut Græcorum Ecclesia, licet inferiores Sacerdotes vexatos retineat, nunquam tamen in Episcopis id passa sit, quò propterea Monachos semper habet. Quo circa laudabilis S. Ecclesia Latina æquissimè & conformiter ad Ius diuinum legem tulit ab Apostolorum temporibus, & praxi natam, vt omnibus Sacris Ordinibus continentia propostum annecteretur, etiam in Subdiaconis id tam antiquum, vt in reliquis non appareat.

5 Et adeo verum est nullo modo in Episcopum eligi posse coniugatum, itaut non sufficiat eius vxorem atate prouectam, nec suspectam de incontinentia, castitatem in seculo vouere, sed requiri vt ea simpliciter religionem profiteatur, propter Ordinis Episcopalis excellentiam, & vt auferatur occasio vt Episcopus visitetur à feminis. ita Host. Calder. Anton. Abb. per tex. ibi in capite sane, de conuers. conu. Con. desponsul. par. 2. capite 6. paragraph. 3. numero 3. vers. in Episcopi, Maiol. de regul. lib. 1. cap. 34. numero 2. Petr. de Ledsma de matrim. quest. 64. art. 4. dub. 5. concl. 6. Azor. instit. moral. par. 1. lib. 13. cap. 13. quest. 7. prope finem, plures alios refert, & sequitur Sanchez. de matrim. lib. 7. disp. 41. num. 2.

6 Vnde quia possibile fuit Episcopos ne dum vxorem, sed etiam filios habere ante Episcopatum.

7 Questio hinc oritur non contemnenda vtrum filios habens possit in Episcopum promoueri? pro parte affirmatiua est tex. in cap. 1. de testam. ibi, numerum, cap. sint manifeste vers. fortassis 12. quest. 1. vbi glos. verbo aut filios, cap. Episcopos qui filios 12. quest. 2. noster Apostolus in præcitatis verbis, & in sequentibus, ibi, filios habentem, & refertur in cap. 1. in princip. 26. distinct.

8 Idque plerisque constat exemplis, patet in Diuo Petro, qui vxorem habuit, & ex ea filiam Petronillam, Clemens III. tempore promotionis duas habuit filias ex vxore legitima, vt videre licet apud Platina in ipsius vita, apud quem etiam in vita Alexand. VI. id ipsum legitur: & cum hac sententia transire Doctores communiter post Host. fatetur Abb. in dict. cap. 1. numero 2. affirmat communem esse vsum receptam Nau. de spolijs clericorum paragraph. 19. numero 2. vbi testatur se plures vidisse Episcopos, & alios Prælatos filios habentes, qui promoti fuerunt à Sede Apostolica, nulla facta de filiis mentione, neque aliqua super eo habita dispensatione.

9 Obstant tamen tex. in cap. prius quamiam 28. dist. vbi cauetur ne is, qui filiam habet, & à longo tempore incontinens fuit ad Episcopatum eligatur, melior tex. in cap. de Syracusane 28. dist. qui habentem filios, & vxorem ad Episcopatus Ordinem

promoueri prohibet, cap. Castinensis 61. dist. ibi, qui nec vxorem habeat, neque filios, & ibi necque crimen aliquod, Auth. de sanctissimis Episcopis in princip. collat. ad quam se refert dict. cap. de Syracusane, ibi, principalis constitutio. Deinde obstat quod & si nulla daretur prohibitio, in recto tamen gubernandi regimine, satis inordinatum videretur illos ad Episcopatum eligere, qui propter nimiam in filios affectionem, vt plurimum, & cupiditate, & auaritia misere destinentur: hi sunt Clerici, & Episcopi erga filios, & nepotes, glos. vlt. in cap. peruenit 1. quest. 3. Perrett. ad Extrauag. ambitiose de rebus Ecclesie non alienandis verb. ac de rebus, & bonis num. 64. expendit Nau. dict. num. 2.

10 Nam paternus amor omnem alium vincit l. vlt. de curatore furiosi, l. isti quidem paragraph. fin. ff. quod metus causa, notatur in cap. asserit de presump. Mex. in tract. tasse panis concl. 2. numero 58. cum seq. Mascard. de probat. concl. 590. numero 3. Cardin. Mantica. de tacitis, & ambiguis conuent. tom. 2. lib. 21. tit. 10. numero 21. Flamin. de confident. quest. 20. nu. 44. Gutier. de tutel. par. 2. cap. 8. num. 9.

11 Vnde multa mala parentibus obueniunt propter filiorum peccata, & laxatam viuendi normam, prout Eli ob suos filios in vijs Domini non ambulantes priuatus fuit Sacerdotio 1. Reg. cap. 2. Inde etiam probabile resultat periculum, quod bona per vxorem, filios, nepotes, & ceteros temere dissipantur, vt satis insinuat dict. cap. de Syracusane, ibi, per quos Ecclesiastica solet periclitari substantia: Vtcrius offenditur finis prætenusus à Concil. Trid. sess. 25. de reform. cap. 1. in prime, & in Extrauag. Pij V. aduersus illegitimos in princip. Ergo ne tot, ac tanta mala sequantur, omnino affirmandum est nequaquam fore eligendos eos, maxime cum omnino oporteat, non solum ad inferiora beneficia, sed multo magis ad Episcopatus iuxta reg. cap. cum in cunctis 7. de elect. cap. graue 29. de præbendis. Propter quorum aliqua hanc partem contra communem sequuntur Innocent. in dict. cap. 1. de testam. & ibi Abb. numero secundum, Nau. dict. loco, vbi affirmat hanc partem esse magis consonam iuri, & ideo hodie attento iure communi tales non esse promouendos affirmat glos. verbo paruulam in dict. capite priusquam.

12 Verum licet hæc vltima sententia probabilitate non careat, priorem tamen, & communem Hostiensis opinionem etiam attento iure communi vti veriores sequimur. Ad primum enim ex dict. cap. prius facile respondetur tex. non agere de habente vxorem, sed de habente filiam, qui retro ante à longo tempore incontinens fuit, quod longe diuersum est à castitate coniugali. Ad secundum ex dict. cap. de Syracusane respondetur tex. illud quoad intentum nihil de nouo statuisset, sed retulisse ad imperialcm constitutionem, de qua in dict. Auth. in princip. quæ imprimis interdicere non potuit electionem ad Episcopatum, iuxta reg. cap. Ecclesia sancta Maria 10. de constitut. capite vlt. de rebus Ecclesie, cum similibus: deinde si recte aduertat Iustinianus ibi absolute non prohibuit talium promotionem, sed solummodo quādo promouendus vxorem habuit legibus interdictam, aut alio defectu laborantem, non vero si vnicam, & primam, vt patet ibidem in vers. sed, & si prius. Ad tertium ex dict. cap. Castinensis cum glos. pen. illis

dem. tex. procedere propter præſumptionem, quæ eſt contra habentem filios, quod bona Eccleſiæ diſſipabit, & ut ceſſet labor faciendi inuentarium, de quo in dict. cap. de ſyracuſane: & tandem, quia ſatis paribus terminis ad bene eſſe melius erit illum eligere, qui nullis occupationibus detinetur, & multo magis paratus eſt ad munus iniunctum exequendum. Ad vltimum ex rationibus ſupra expenſis reſpondetur, quod, eſſi rationes illæ aliquo modo ſuaſcant non oportere tales in Episcopos promoueri, non tamen concludunt prohibitionem aliquam dari attento iurè communi, fatemur equidem digniores, & digniſſimos eligendos, ſi tamen tamen, ſi omnia concurrant, dabilem eſſe aliquem ex his, qui aliquando dignior, aliquando digniſſimus probabiliter reputetur.

S V M M A R I V M.

- 1 Paucitatis virtus pulcherrima eſt inter Episcoporum ornamenta.
- 2 Venter ingluuius facile prouocat ad luxuriam.
- 3 Sapientiam iuuat ſobrietas.
- 4 Salutem operatur moderata reſectio.
- 5 Vires amittit cibo multo, aut potione diſtentur.
- 6 Podagra ob ſocietatem ac aucta edulia hoc tempore naſcuntur.
- 7 Conuiuia potatorum, & commeaſiones ab Eccleſiaſticis fugienda.
- 8 Ieiunij utilitates reſeruntur.
- 9 Ieiunium neminem reddit debilem.
- 10 Dominus ſaluator noſter conuiuia adiit, ut exemplo alios temperantiam doceret.
- 11 Manducare & bibere ad gloriam Dei quomodo intelligatur.
- 12 Menſa Episcopi qualis eſſe debeat, & quæ in illis eſca ſint adducenda, oſtenditur.
- 13 Apoſtoli ſub Chriſti diſciplina ſectati ſunt victus temeritatem.
- 14 Sanctus Auguſtinus quantum temperantia ſtudium habuerit, oſtenditur.
- 15 Sanctus Fulgentius Ruſſenſis Episcopus nec morbo quidem afflictuſ carnis, vel vini uſum amiſiſit.
- 16 Sanctus Amandus pane hordeaceo, & aqua quindecim annos maſiſit ad ſepulchrum Beati Martini.
- 17 Sanctus Ioannes Chryſoſtomus, S. Baſilius, S. Ambroſius, & S. Thomas Cantuarienſis temperantia ſtudium coſue.
- 18 Eremitæ antiqui tenuiſſimo victu uſi ſuere.

S O B R I V M.

G L O S. V.

INTER Episcoporum ornamenta recte collocatur pulcherrima illa paucitatis virtus, quia ut ait S. Tho. 2. 2. q. 139. art. 4. Episcopis & alijs Eccleſiæ miniſtris, qui mente deuota debent ſpiritualibus officijs inſiſtere, & Regibus, qui per ſa-

pietiam debent populum ſubditi gubernare, ſpecialiter ſobrietas indicenda eſt; nam ignominioſum eſt clericis afluere epulis, inter quas difficile potest ſeruari pudicitia cap. Eccleſiæ 35. diſt. ventris enim ingluuius facile prouocat ad luxuriam, & omne opus bonum diſſoluit, ut dicit D. Hieronymus in epiſt. ad Amandum.

2 Episcopi, inquit S. Euthych. Papa & martyr, & Dei miniſtri non debent commeaſationibus, & vinolentijs incumbere, ſed conſiderent ſententiam Domini dicentis: Attendite ne grauentur corda veſtra in crapula, & ebrietate. Moderate omnem cibum, & neceſſario ſumptu ſumite, ut iuxta Apoſt. ſobrijs ſitis, & parati ad ſeruicium Domini. Hinc ſapiens Eccleſ. 37. Noli auidus eſſe in omni epulatione, & non te effundas ſuper eſcam. Et Apoſt. 1. ad Corinth. 6. Eſca ventri, & venter eſcis, Deus autem, & hunc & hos deſtruet. Et ad Roman. 14. Regnum Dei non eſt eſca, & potus. Et 1. ad Corinth. 8. Eſca nos non commendat Deo. Et ad Hebræ. 13. Optimum eſt gratia ſtabilire eorum non eſcis, quæ non proficiunt ambulantijs in eis. Nihil gula pernicioſius, ait S. Chryſoſtom. homil. 44. in Ioan. nihil ignominioſius eſt. Hæc obtuſum, & craſſum ingenium, hæc carnalem animam reddit, hæc cæcat intellectum, nec finit ut quicquam perſpiciat. Et homil. 58. in Matth. Sues ex hominibus facit, imò etiam ſuis multo deteriores. Nam, ut ait Cicero lib. 1. offi. Victus, cultuſque corporis ad valetudinem reſeruntur, & ad vires non ad voluptatem. Atque etiam ſi conſiderare volumus, quæ ſit in natura excellentia, & dignitas, intelligemus quam ſit turpe diſfluere luxuria, & delicate ac molliter viuere, quamque honeſtum parce, continenter, ſeuere.

3 Venter pinguis, ut Hieron. ait, epiſt. 2. ad Nepotian. cap. 14. craſſum ſenſum generat, & non gignit mentem tenuem, cum Sacerdotalis ſenſus eſt contra vigil eſſe debeat, & tenuis, atque ideo edacitatis vitio obnoxij Sacerdotes vngi non debent cap. non liceat 44. diſt. Anima ſicca dicebat Hieronymus ſapientiffima. Et Clemens Alexand. lib. 2. Pædag. Iubar eſt, inquit, anima ſicca ſapientiffimum, & perſpicax. Vnde S. Hieronymus lib. 2. aduerſus Iovinian. cap. 7. ſic dicit. Quod ſi quis exiſtimat & abundantia ciborum portionumque ſe perſeui, & vacare poſſe ſapientia, hoc eſt, & verſari in delitijs, & deliciarum vitijs non teneri, ſe ipſum decipit. Et cap. 8. Sapientia quoque operam dare non poſſumus, ſi menſæ abundantiam cogitemus, quæ labore nimio, & cura indiget, cito expletur nature neceſſitas. Nihil enim, ait S. Io. Chryſoſtom. homil. 29. in epiſt. ad Hebræos, & habetur can. 28. de conſec. diſt. 5. ſic iucundum eſt, ſicut cibus bene digeſtus, aut decoctus, nihil ſic ſalutem, nihil ſic ſenſum acumen operatur, nihil ſic ægritudinem fugat, ſicut moderata reſectio: ſufficientia quippe cum nutrimento, & ſoſpitem ſimul etiam procreat, & voluptatem.

4 Abundantia vero morbum facit, & moleſtias ingerit, & ægritudines generat. Quod enim facit fames, hoc etiam plenitudo facit ciborum, multo autem magis peiora. Fames quippe in paucis diebus aufert hominem, & liberat ex hac vita pœnali, excellus vero ciborum conſumit, & putrefacit corpus humanum, & macerat ægritudine diuturna, & tunc eam morte crudeli conſumit. Obſecro igitur ne noſtrum corpus vitioſum, & inu-

inutile faciamus, neque vi vitia inferamus, &c.

5 Quare *Galenus* par. 1. *Aphorism.* dicit in exhortatione medicina, quorum vita & ars sagina est, nec vivere posse dici, nec sanos esse, animasque eorum ita nimio sanguine, & dapibus quasi luto inuolutas nihil celeste, sed semper de carnibus, & victu, & ventris ingluvie cogitare cap. ne tales de consecrat. dist. 5. Et *Cicero* in 5. *Tuscul.* scribit fieri non posse ut mente quis & ratione recte utatur, animasque vires debito loco, & tempore exerceat cibo multo ac potione distentus. Qui agrotat, ait *S. Hieronymus*, non aliter recipit sanitatem, nisi tenui cibo, & castigato victu, quae *laxum diuina* dicitur, quibus ergo cibis recipitur sanitas, his & seruari potest, ne quis putet morbos oleribus concitari. Praclare id docet *S. Ioan. Chrysost.* homil. 39. in 1. *Corinth.* Non menti, inquit, sed ipsi corpori inimica, & insensa est voluptas, ex forti debile reddit, è solido enervatum, morbidum è sano, tenue ex compacto, ex florente & formoso deforme, olidum ex flagranti, ex vili inutile, ex mundo & puro impurum; ex absoluto doloribus undique differtum, ex recenti vetus, ex robusto flaccidum, ex celeri tardum, & ex sano languens, ex recto claudum. Per hanc mille mala malignus ille patrat *Sathanas*. Diurna exercitatio, & labores, & tolerantia, & moderata mensa, & victus simplex hilariora corpora reddunt, & formam praeterea plurimum iuuant. Quae quum videmus fratres quid non voluptates, perniciosaeque conuiuia vitamus, & simplicem potius persequimur victum? ut corpore simul, & animo recte comparati, virtutibus pleni, futuris aliquando bonis potiamur.

6 Quotidiano experimento probatur potus satietate aciem mentis obtundi, ciborum nimietate vigorem cordis hebetari, ita ut dilectio edentiam corporum contraria sit saluti, nisi ratio temperantia obsistat illecebrae, & quod futurum est oneri, subtrahat voluptati. *S. Leo Papa* serm. 8. de ieiunio decimi mensis. Frequentes igitur podagrae hanc ob causam hac nostra tempestate maxime videntur, ut *Galenus* etiam tempore accidisse legitur. *Aphor.* 6. comm. 28. ubi sic ait. Aetate Hippocratis pauci podagra laborabant propter vitam moderantiam, nostris vero temporibus, usque adeo auctis edulijs, ut nihil eis addi posse videatur, infinita est podagrarum multitudo, cum nonnulli sint, qui nec exerceantur quidem, sed cruditatibus incumbant, & ante cibum bibant vina potentia, ac venereis utantur immoderate. Legimus quosdam, ait *S. Hieronymus*, lib. 2. in *Iovin.* cap. 8. morbo articulari, & podagra humoribus laborantes proscriptioe bonorum ad simplicem mensam, & pauperes cibos redactos conualuisse; caruerunt enim solitudine dispensandae domus, & epularum largitate, quae & corpus frangunt, & animum. Irridet *Horatius* appetitum ciborum, qui consumpti relinquunt penitentiam. Sperne voluptates, nocet empta dolore voluptas. Occasio amittendae sobrietatis fugienda, ut sunt conuiuia, & cetera ubi solum commensationibus, & potationibus inseruitur. Nam, ut ait *Sapiens* 23. *Proverb.* Noli esse in conuiujs potatorum, nec in commensationibus eorum,

qui carnes ad vescendum conferunt. Et *S. Hieronymus*, epist. 2. ad *Neptian.* de vita clericorum capite 23. conuiuia, inquit ille, tibi vitanda sunt. Et *sanctus Ambrosius*, libro primo offic. cap. 20. Conuenire Ecclesiasticis, ait, & maxime ministrorum officijs arbitror declinare extraneorum conuiuia, vel ut ipsi hospitales suis peregrinantibus, vel ut ea cautione nullus sit opprobrii locus. Conuiuia quippe extraneorum occupationes habent, tum etiam epulandi produnt cupiditatem. Surrepunt etiam fabulae frequenter de seculo, ac voluptatibus, claudere aures non potes: prohibere, putatur superbia, surrepunt etiam praeter voluntatem pocula. Melius est domui tuae semel excusae, necessitati satisfaciendo, quam alienae frequenter, & ut ipse sobrius surgas, tamen ex aliena insolentia condemnari non debet praesentia tua. Et refert *Possid.* in vita *S. Augustini* cum in patria sua petum ad conuiuium nunquam ire voluisse, ne per frequentiam in patria conuiujs constitutus temperantiae amitteretur modus.

8 Hinc ob temperantiam, & sobrietatem Sancti Patres ieiunium corpori pariter atque animo salutare pronuntiarunt: audi *S. Athanasius*, lib. de *virginitate*. Vide quid faciat ieiunium: morbos sanat: distillationes exsiccat, demones fugat: malasque cogitationes expellit: & mentem nitidorem reddit, & cor purgatius, & corpus salubrius, & ad thronum Dei hominem ficit. Et *S. Ambrosius*, lib. de *Uelia & ieiunio* cap. 8. Quid est ieiunium nisi substantia & imago celestis, continentiae magisterium, pudicitiae disciplina, humilitas mentis, castigatio carnis, forma sobrietatis, norma virtutis, purificatio animae, miserationis expensa, lenitatis institutio, charitatis illecebra, senectutis gratia, custodia iuuentutis: Ieiunium denique est infirmitatis alleviamentum, alimentum salutis. Haec *Ambrosius*. Principalis ergo ieiunij fructus est, quod ob temperantiam corporis sanitatem vel conseruet, vel recuperet, illudque sanius efficiat ut probant Medici, qui aegris statim ieiunium, inedia, dietam praefinunt, & diutissime vixerunt qui feuerissime etiam ieiunauerunt.

9 Ut *S. Antonius*, *Paulus*, *Hilarius*, *Remoaldus*, & alij. Vnde a veritate alienum est dicere hominem per ieiunium debilem reddi, quia, ut ait *S. Leo*, Sanctorum ita fortis à Deo est factus, quandoquidem mulier ieiunij eius mater macerabat corpus, E contra argute *Diogenes* ventrem vitae charibdim appellat, cuius nimia ingurgitatione, nihil est animae corporique nocentius, nihil quod ingenia magis enecet, magisque pudorem confundat, nihil quod stoliditatem magis generet, atque vecordiam. Et *Amandus Presbyter*.

Ventrem, inquit, distentum cibo, & vini potationibus irrigatum voluptas genitalium sequitur, pro membrorum ordine, ordo vitiorum est.

10 Oportet igitur moderatis epulis contentum esse Sacerdotem, ut admonet *Eutych.* *Papa* capite suo, *Concilij Carthaginensis capite decimo quinto*, ut aliorum incontinentiam & immoderationem queant coarguere, dicente *Sancto Clemente* in *Apostolicis constitut.* lib. 8. cap. 50. Cum sitis Presbyteri & Diaconi Christi, sobrii esse debetis,

& priuati & cum alijs, vt poſſitis interperantes coercere. Liberato enim noſter Sacerdos ſecundum ordinem Melchif. idcirco conuiuia adiit, vt verbo & exemplo alios temperantiam doceret, non vt ſcipſum paſceret; qui vt modeltiam victus preſcriberet, & ipſe continuis quadraginta diebus nihil gultaui *Matth. 4.* Sumite cibum aut potum, vt ait *Apoſt. 1. ad Corin. 10.* in laudem Dei. Quomodo, quaerit *S. Baſil. interrog. 196. in regulis*, manducat quis & bibit ad gloriam Dei, & ſimul reſpondet.

11. Nimirum quando diuinorum beneficiorum erga ſe memoriam conſeruat, & eiufmodi animi affectionem retinet, quæ ex compoſitione etiam corporis declaratur, vt ne tanquam ſecurus omnino manducet, ſed vt qui inſpectorem habeat Deum. Et quando in ſumendo cibo illud ſibi propoſitum habet, vt non tanquam ventris mancipium, propter voluptatem manducet, ſed tanquam operarius Dei, vt in operibus, quæ ſunt ex mandato Chriſti, exequendis eſſe firmior poſſit. Vnde *Proſp. lib. 2. de vita contemplatiua cap. 17. de abſtinentia*, ita dicit, Quicquid ſine quo poteſt viui percipitur, non ſuſtentandæ naturæ, ſed luxuriæ cauſa ſumitur. Veram abſtinentiam inſtar cytharæ temperandam docet *Gregor. lib. 20. moral. cap. 31.* Penſandum, inquit, eſt, quod chorda in cythara ſi minus tenditur, non ſonat; ſi amplius, raucum ſonat, ſic virtus abſtinentiæ aut omnino nulla eſt, ſi tantum quiſque corpus non edomat, quantum valet, aut valde inordinata eſt, ſi corpus atterit pluſquam valet.

12. Vos o Præſules ſi Sanctorum Conciliorum decreta veneramini, illud imprimis decretum *Concilij Carthaginenſis. 4.* in imo corde defigite, in quo ita habetur. Episcopus vilem ſupelleſtilem & menſam, ac victum pauperem habeat; à quo mutuatus eſt *Concil. Trid. ſeſſ. 25. de reformat. cap. 1.* his verbis. Episcopi modelta ſupelleſtili, menſa, ac frugali victu contenti, &c.

Menſa Episcopi, ait quidam modernus, frugalis ſit & temperata, quam ille accedens, de more piæ benedicat: & in qua nihil præter primam eſcam, & vnum cibum iuſulentum, & duo fructuum genera, vel ad ſummum alterum obſonij ſimplicis ferculum apponatur; placentæ, eſcæ nimis laute conditæ, & varia vinorum genera amoueantur. In ea lectio Sacrorum librorum ſemper adhibeatur, paraſitiis, adulatoribus, ſcurrelilibus, iocis & huiusmodi longe inde remotis, & poſt ſumptam refectionem bonorum omnium largitori Deo gratiæ ſupplices redantur.

13. Victus enim tenuitatem ſub Chriſti Domini diſciplina ſectati ſunt Apoſtoli, quorum ſucceſſores ſunt Episcopi, qui ſegetum ſpicas manibus confricantes tam ſimplici cibo pellebant inediam *Matth. 12. Marci 2. Lucæ 6.* Cum numero duodecim eſſent, nihil aliud quam quinque panes hordeaceos, duosque piſces habuere in deſerto *Io. 6. Matth. 14.* quibus Dominus quinque millium turbam paut. Iterum nihil omnino præterquam ſeptem panes, & pauculos piſciculos, quando quatuor millia virorum ſatiata ſunt *Matth. 15. Marci 8.* Rurſum tranſfretantes oblitii ſunt panes, ſecum ferre *Matth. 16.* adeo non erat ipſorum animus in patinis, ſed in doctrina, & exemplo Chriſti, vt cibatorum curam non haberent, quin, & ſæpe ita obreſcantur, vt nec reſciendi corporis facultas

daretur. Hinc *Marc. 6.* ait Apoſtoliſ Ieſus. Venite ſeorſum in deſertum locum, & requieſcite pauſillum: erant enim, qui veniebant, & redibant multi, & nec ſpauum manducandi habebant.

14. Quantum temperantiæ ſtudio in Beato Auguſtino fuerit locuples ipſe teſtis eſt *lib. 10. confeſſ. cap. 31.* Reſciemus quotidianas, ait, ruinas corporis, edendo, & bibendo, & ſuauis eſt mihi iſta neceſſitas, & aduerſus iſtam ſuauitatem pugno ne capiar, & quotidianum bellum gero in ieiunijs, ſapius in ſeruitutem redigens corpus meum. Hoc me docuiſti, vt quemadmodum medicamenta, ſic alimenta ſumpturus accedam, ſed in ipſo tranſitu inſidiatur mihi laqueus concupiſcentiæ, ipſe enim tranſitus voluptas eſt. Et cum ſalus ſit cauſa edendi, & bibendi adiungit ſe tanquam pediſſequa periculofa iucunditas, & plerumque præire conatur, vt eius cauſa fiat, quod ſalutis cauſa me facere, vel dico, vel volo, nec idem modus vtriuſque eſt. Nam quod ſaluti ſatis eſt, delectationi parum eſt. Et ſæpe incertum ſit, vtrum adhuc neceſſaria corporis cura ſubſidium petat. Ad hoc incertum hilareſcit infelix anima, & in eo præparat excuſationis patrociniū, gaudens non apparere, quid ſatis ſit moderationis valetudine, vt obtentu ſalutis obumbret negotium voluptatis. His tentationibus conor quotidie reſiſtere, & inuoco dexteram tuam ad ſalutem meam: conforta me vt poſſim; da quod iubes, & iube quod vis.

15. Sanctus Fulgentius Ruſpenſis Episcopus, vt eſt in eius vita apud *Surius tom. 1.* nec morbo quidem afflicto, carnis, vel vini uſum admixit, veritus ne infirmitati blandiens ſemel internitum vitæ rigorem ſanus poſtea repetere nollet ſuperatus gulæ voluptate.

16. Sanctus Amandus Turoni ad Beati Martini ſepulchrum quindecim annos manſit, & hoc toto tempore cibus illi panis hordeaceus, aqua potus fuit: qui poſtea Traiectenſis Episcopus creatus abſtinentiam non minuit, ſed auxit, *Surius tom. 1. in eius vita.*

17. S. Ioannes Chryſoſt. vno tantum ferculo hordei quotidie veſcebatur, non comedens carnes, nec bibens vinum. S. Baſilius contentus erat pane, & aqua. Ambroſius ſingulis diebus ieiunabat, præterquam in Sabbato, & Die Dominica, ac in natalitijs celeberrimorum Martyrum. *S. Thomas Cantuarienſis*, quamuis primum delicatis cibis vteretur, poſtea leguminibus tantum contentus pauperes quotidie ſecum diſcumbere faciebat.

18. Tenuiſſimo item victu uſi ſunt antiqui Eremitæ, & teſtatur *D. Hieron. ſe in ea eremi parte, quæ iuxta Syriam Seracenis iungitur, vidiffe Monachos, de quibus vnus per triginta annos clauſus, hordeaceo pane, & lutulenta aqua vixit: alter in ciſterna veteri, quam gentili ſermone Syri cuba vocant, quinque caricis, id eſt aridis ficibus, per ſingulos dies ſuſtentabatur. Et idem Hieronimus in vita Dni Pauli Eremitæ, aſſerit illum in orationibus, & ſolitudine duxiſſe vitam, cibum, & veſtimentum ei palma præbente. Et in vita S. Hi Hilariſ eius miram abſtinentiam explanat Palladius in ſanctorum Patrum hiſtoria cap. 51. Vidi-mus, inquit, alium quoque ſenem in ſolitudine*

Antioi, quæ est Metropolis Thebaidis, Eliam nomine, qui natus erat centum, & decem annos, multa signa quotidie peragebat, nec cessabat mederi agrotantibus. Comedebat in senectute tres vncias panis, & tres oleas vespere. In iuuentute autem semel comedebat in hebdomada. Et cap. 86. Euagrius Diaconus Angeli monitu in solitudinem profectus, & vaticinandi dono præditus dixit. Ex quo veni in solitudinem non teigi lactucam, non minutum olus, non aliquid viride, non fructum, non vnam, non lauacrum, non carnem, non panem, non vinum; neque omnino aliquid ex ijs, quæ per ignem transeunt, præter quadam olera cruda, & modicum aquæ. Post autem sextumdecimum huius instituti annum propter corporis & stomachi imbecillitatem ad biennium, quo migravit ad Christum, non nisi psitanam, idest coctum hordeum, vel legumina sumpsit & panem. Et de temperantia, ac vite austeritate olim Aegyptiorum Sacerdotum ait s. Hieronym. lib. 2. aduersus Iovinianum cap. 9.

18 Vocem illam, sobrium, de qua in tex. monet Hieronym. ambiguum esse, & significare non solum sobrium, quo sensu eam supra explicauimus, sed etiam vigilantem. Sic Chrysostom. Sobrium, inquit, ac vigilantem dixit; hoc est clarissima mentis acie præditum, innumerosque habentem omni ex parte oculos, quibus acutissime cuncta prospiciat; sunt quippe plera, quæ incident, & mentis hebetent aciem, puta concupiscentia, quotidiana cura, rerumque perturbatio, & plurima id genus undique imminet. Vigilantem igitur esse necesse est illum, qui non tantum sui curam habet, verum etiam reliquorum. Decet esse peruigilem eum, qui eiusmodi est, ac spiritu viuere, & affectus sui flammam operibus ipsis ostendere, ducesque omnes sollicitudine, atque industria superare, ut die noctuque exercitum & castra perhultret, laboret, & sui officij munus diligentissime impleat, atque omnium curam, & sollicitudinem gerat. Cum Chrysostomo sentiunt Theodoretus reliquique Græci: ille enim vigilantem explicat, qui possit considerare quid agendum sit. Theophilactus, perspicacem, quique suis rebus attentus sit, nullique huius seculi curis adductus.

SYMMARIUM.

- 1 Prudentiam virtutum abbatissam nuncupat s. Bernardus.
- 2 Prudentia non existente nulla est virtus.
- 3 Episcopus debet esse tam eruditioris, ut omnes motus, &gressus, & vniuersa opera eius sint notabilia.
- 4 Prudentia Prælati in quibus consistat, ostenditur?
- 5 Prudens est qui intelligentia sua aliquid cognoscit, sciens vero, qui alterius iudicio rem percipit.
- 6 Prudentes sicut serpentes quare Prælati requirantur, ostenditur.
- 7 Propter solidam, aut stultam simplicitatem repellitur quis ab Episcopatu.
- 8 Sacerdotum summum Ecclesiæ aspirare nullus præsumat, qui Ecclesiasticis disciplinis per ordinem non sit imbutus.
- 9 Prudentia est in Episcopo, ut non sit facilis ad credendum.

10 Prudentia in Episcopo est ut in negotijs arduis non sit facilis ad determinandum.

11 Consilio & alieno iudicio in arduis semper procedendum.

12 Prudentia in Episcopo requiritur ad reconciliandos peccatores.

13 Prudentia Episcopi est in malignorum calumnijs patiens esse.

14 Episcopus aduersitates, & tribulationes perpeti debet.

15 Prudentia magna in Episcopo debet esse circa collationem beneficiorum, & spiritualium officiorum.

16 Vigilantia & sollicitudo ab Episcopis non solum in distribuendis beneficijs, sed in omnibus ad suum munus pertinentibus magnopere requiritur.

17 Peritiam secularium negotiorum oportet Episcopos habere.

18 Sobrius idem quod vigilans aliquando significat.

PRUDENTEM.

GLOS. VI.

PRUDENTIA, quam Diuus Bernardus virtutum abbatissam non incommode nuncupauit, adeo curam publicam gerentibus necessaria est, ut hanc vnam Salomon (optione sibi à Deo data petendi quod vellet) poposcerit: qua populum sibi commissum regere, & in officio continere possit. Quæ sane eius petitio, ita Deo placuit ut non solum, quam petiuit prudentiam, sed opes etiâ, & gloriam, quas non petierat, cumulatissime fuerit impartitus. Est enim hæc virtus adeo Principibus necessaria, ut eadem in libris Sapientiæ Prouerb. 8. de se ipsa testetur Reges omnes per se vnam Regum principatum tenere, & legum conditores iusta decernere. Ipsius numine Principes imperare, & qui auctoritate plurimum valent, iustitiæ moderatione tenere. Et haud multo post virtutis huius vim idem Salomon per eiusdem prudentiæ personam ita exegerat Prouerb. 1. Audiens sapiens sapientior erit, & intelligens gubernacula possidebit. Et rursus Prouerb. 17. Seruus sapiens dominabitur filiis stultis, & inter fratres hereditatem diuidet. Cumque filius natura superior sit, & seruus inferior, adeo tamen potens & sapientia, ut ex seruo non modo liberum, sed etiam liberis superiorem faciat.

2 Nulla est virtus, inquit modernus quidam, prudentia non existente. Et Cicero lib. 1. Tuscul. quæst. Nihil est hominis prudentia dulcius. Et Cassiodor. epistol. lib. 6. epist. 10. Sola est prudentia, quæ rebus omnibus præponitur, quando in homine feliciter inuenitur. Hinc Salom. Prouerb. 16. asserit. Acquire prudentiam, quia preciosior est argento. & c. 7. Prudentiam voca amicum tuam. Et c. 9. Ambulate per vias prudentiæ. Quamobrem merito D. Gregorius in pastoralis aduersus eos, qui tantæ huius virtutis præsidio destituti Pastoris officium inuadunt, clamat dicens: Nulla res doceri præsumitur, nisi intenta prius meditatione discatur. Ab imperitis ergo pastorale magisterium qua temeritate

tate ſuſcipitur, quando ars eſt artium regimen
animarum? Quid enim ex hoc conſequi neceſſe
eſt, niſi quod à Domino dictum eſt *Matth. 15.*
Cæci ſunt, & duces cæcorum; cæcus autem, ſi
cæco ducatum præbeat, ambo in foueam cadunt?
Cæcitatem vero hanc Dominus tanquam maxi-
mum flagellum impijs per Prophetam *Eſai. 29.*
comminatur dicens. Ecce ego addam, vt admi-
rationem faciam populo huic, miraculo grandi,
& ſtupendo: peribit enim ſapientia à ſapientibus,
& intellectus prudentium eius abſcondetur.
Sine prudentia autem, & intellectu quid præcla-
re poteris adminiſtrare, etiamſi omnibus alijs vir-
tutibus inſtructus ſis? Hæc enim virtus vbique
in litteris ſanctis fortitudini antefertur, quoniam
efficacior eſt ad res gerendas prudenter excogita-
ta ratio, quam quæcunque ſiue potentia, ſiue
fortitudo huiusmodi conſilio deſtituta. Vnde
ſcriptum eſt *Proverb. 21.* Ciuitatem fortium af-
cendit Sapiens, deſtruxitque robur fiducia
eius.

3 Sit igitur Episcopos tantæ eruditionis, vt om-
nes motus, & greſſus, & vniuerſa opera eius no-
tabilia ſint, veritatem mente concipiat, & cum
toto habitu reſonet, atque ornatu, vt quicquid
agat, quicquid loquatur doctrina ſit populorum.
Paſtor ſit in tranquillitate omnia diſponens, in
omnibus vijs ſuis prudenter agens, & in brachio
exceſſo gregem ſuum præcedens exemplo, & Do-
minus erit cum illo. Episcopos ſit temperans, &
non ſuperbus, negotijs opportunus, nunquam
vero temerarius, regentis quoque auctoritate di-
gnus, & plenus.

4 Prudens exiſtat Prælatus (inquit Modernus
quidam) itaut arte quadam omnibus omnia fiat,
vt loquacioribus frequentiores turbas & conuen-
tus hominum, taciturnis ſollicitudinem nimiam
interdicat; alacrioribus triſtem vultum, triſtio-
ribus alacriorem oſtendat; leuibus & vagabundis,
nequid pro arbitrio aliquid concedat, ſolidis &
conſtantibus ne deneget; indiſtriſ & laborioſis,
vt remiſſionem ſæpius det, relaxationem, ſegnes,
& ignauos vt ad exercitia frequenter, & labores
impellat: ingluuiſios vt lautioribus menſis nun-
quam admoueat, frugales & ſobrios ne repellat:
officioſis, quietis, manſuetis, vt multa, quæ vel ad
veſcendum, vel amicum, vel conuerſantem
pertinent largiore manu permittat. Ita prudens
debet eſſe Prælatus vt ſit auſterus ſine triſtitia, co-
mis ſine ſcurrilitate, ſeuerus cum iucunditate, iu-
cundus cum ſeueritate: irascat, ſed modice:
obiurgat, ſed non contumelioſe; corrigat,
ſed non acerbè: diſſimulet interdum, ſed cau-
tus: laudet etiam, ſed non proſuſus: blan-
diatur quoque ſed grauius; remittat, ſed non li-
centius.

5 Vnde in *cap. qui Episcopos 23. diſt. ſic legitur.*
Qui Episcopos ordinandus eſt, antea examinetur
ſi ſit prudens, ſi docilis, ſi moribus temperatus, ſi
peruigil, ſi ſemper ſuis negotijs cauens. Nam
vltra ſcientiam, qua præfulgere tenetur, ſapiens
debet eſſe; cum ſcientia, & ſapientia inter ſe
differant ſecundum *Ariſtot. de Anima.* Pru-
dens eſt, qui intelligentia ſua aliquid cogno-
ſcit: ſciens vero, qui alterius iudicio rem per-
cipit. *Terent. in Eunuch.* Et prudens, & ſciens
vniuſ viuensque pareo, cum adductis per

Bobadil. in ſua politica libro primo capite 5. à princ.
capite 9.

6 Prudens ideo debet eſſe Prælatus, quia ars eſt
artium regimen animarum; Vnde docuit Domi-
nus Prælaſ dicens. Eſtote prudentes ſicut ſer-
pentes, volens, vt ſerpenti ſimiles in hoc exi-
ſtant, vt nempe blandi ſint, ac tractabiles, om-
niumque natura ſe accommodent, vtque vigilan-
tiſſimi ſemper, ac circumſpecti ſint, veluti ipſe ſer-
pens, qui ſemper collo atque pectore erecto in-
cedit circumſpiciens vndeque, vt à repentino,
quo caſu offendi poſſet malo, ſaluus conſi-
ſtat.

7 Nam propter ſtolidam, aut ſtultam ſimplici-
tatem repellitur aliquis ab Episcopatu, vt habe-
tur in *capite Petrus 39. diſt.* in hæc verba. Petrus
Diaconus, quem à vobis electum aſſeritis om-
nino, vt dicitur, ſimplex eſt, & noſtis quoniam
hoc tempore talis in regimine arcis debet con-
ſtitui, qui non ſolum de ſalute animarum, ſed
etiam de extrinſeca vtilitate, & cautela ſciat eſſe
ſollicitus, ſit humilis, & affabilis, & in ſentibus
ſcripturarum cautus, & acutus. Hinc *Gregor.*
ita dicit. Non fiat Abbas, qui ſibi ſapiens eſſe vi-
detur, nec eſt in ſuo ſenſu humilis.

8 Qui Eccleſiaſticis diſciplinis per ordinem non
eſt imbutus, & temporum approbatione diuiniſ
ſtipendijs eruditus, nequaquam ad Summum Ec-
cleſiaſticum Sacerdotium aspirare præſumat, vt ait
Zozimus Papa in epiſt. ad Iſchium Episcopum, rela-
tus in *cap. 2. 35. diſt.* Vnde *David 2. Regum 5.* prius
ex gratia Spiritus Sancti donum ſcientia percepit,
& poſtea adminiſtratione regni aſſecutus eſt.
Hinc *Salomon Eccleſ. 3.* prius ait tempus tacendi,
& poſtea tempus loquendi, quia veritas prius ta-
cendo diſcitur, & poſtea loquendo prædicatur.
Hinc etiam Dominus *2. Paralap. 1.* prius ponit
verba ſua in ore Prophetæ, & poſtea conſtituit eum
ſuper gentes, & regna dicens ad Hieremiam. Ecce
dedi verba mea in ore tuo, ecce conſtitui te hodie
ſuper gentes & ſuper Regna. Et Saluator noſter
ipſe Dominus Ieſu *Luca 2.* prius in medio Do-
ctorum ſedit audiens illos, & interrogans, & po-
ſtea prædicare cepit: quia prius quique diſcere,
& poſtea prædicandi officium accipere debet.
Deinde *Matth. 10.* prius Apoſtolos docuit, & po-
ſtea eos ad prædicandum miſit, dicens: Eſtote
ergo prudentes ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut
columbæ. Si etiam poſt Reſurrectionem prius il-
lis ſenſum aperuit, & ſcripturas explanauit, &
poſtea dixit eis: Euntes in vniuerſum mundum,
&c.

Vnde cū *Matth. 14.* de quinque panibus, quinque
millia hominum vellet reſicere prius panes, acci-
piens fregit, & poſtea Diſcipulis dedit, & per eos
demum turbis appoſuit: quia Sacramenta legis, &
Prophetarum prius diſſerendo expoſuit, & poſtea
eorum ſcientiam Diſcipulis dedit, & per eos tan-
dem illam fidelibus diſpenſauit.

9 Primo ex prudentia permanat vt Episcopos non
ſit facilis ad credendum, nam hoc inter omnia vi-
tia prudentia contraria eſt vnum, quod primo
loco cauendum eſt, vt ait *Diuus Bernardus ad*
Eugenium libro 2. de conſider. cap. 13. his verbis. Eſt
o Eugeni vnum vitiū, cuius ſi te ſentis immunè, inter
omnes, quos noui ex his, qui Cathedras aſcende-
runt, ſedebis, me iudice, ſolitarius: hoc eſt, facili-

tas credulitatis; cuius calidissima vulpecula, magnorum neminem comperi satis cauisse versutias: ex qua in ipsismet pro nihilo multa nascuntur ira. Inde innocentum frequens additio, inde prauidiciam abentes, &c. *Ioannes in extranag. diuinis, de panis*, ita ait. Nos mala contra aliquem dicta nolumus prius credere, quam probare.

10. Secundò ex eadem prudentia fluit, quod Episcopus in negotiis arduis non sit facilis ad determinandum, sed sumpto ad cogitandum spatio, diu multumque res expendere debet, omnia circumspicere, & considerare iuxta Sapientis dictum *Proverb. 4.* Oculi tui recta videant, & palpebrae tuae praecedant gressus tuos, & *Proverb. 93.* Qui festinus est pedibus offendit, & docet noster *Apostolus ad Timoth. 1. c. 5.* Nemini citò manum imponas, ne communices peccatis alienis.

11. Tertiò ex eadem prudentia prouenit, vt Episcopus negotia ardua sine aliorum consilio non decedat iuxta illud *Proverb. 22.* Ne transgrediaris terminos antiquos, quos posuerunt patres tui. *Ecclesi. 32.* Sine consilio nihil facias, & post factum non penitebis, & ibidem. Ante omnem actum consilium praecedat te, & Tobias consulit filio suo, vt semper consilium à sapiente requirat *Tob. cap. 2.* Qui agunt, dicit Sapiens *Proverb. 3.* cum consilio, reguntur sapientia. Et *Horat. lib. 3. carm. ad. 4.* Vis consilij expertis mole ruit sua. Et *S. Bernard.* non abundes in sensu tuo, sed alieno magis acquiescas consilio, & iudicio. Qui de sua vnus sententia omnia gerit, ait *Linus*, superbum hunc iudicabo magis, quam sapientem. Et alibi. Qui neque ipse consulere, neque alteri parere scit extrenus est ingenij. Attende tamen à falsis prophetis, idest consulatoribus, quorum consilia, vt ait idem *Bernardus*, Deo non sunt odorifera: caute igitur audienda sunt eorum hominum consilia, in quibus non constet vigere timorem Dei, aut qui affectibus carnis obnoxij sunt.

12. Quartò ex eadem prudentia enascitur, vt Episcopus in reconciliandis peccatoribus sit diligens, & cautus, nam Christus Dominus hoc tantum diligit, ac curat vt dicat, *Ioan. 21.* Si diligis me palce oues meas: hoc est, in quo mihi summe placere potes, si eos, qui me offenderunt, mihi reconcilies, ob hoc enim ego sanguinem fudi. Quod igitur ardentius exercitium, quam erecto in Deum corde per varia loca discurrere quarendo, sitiendo, & procurando animarum salutem. Nam vnicus finis, vnicus scopus, vnica consolatio, vnicum refrigerium Pastoralis officij est adducere animas ad cognitionem, & amorem Dei. *Apostolus ad Philippenses quint.* vocabat conuersos à se, gaudium meum, & corona mea. Hoc est autem maximum laborum omnium leuamen. Mens mea solidata est, & in Christo fundata, dicebat Sancta Agatha. Quantum vero extorqueri debeat Episcopus, quando subditi peccant nobis demonstrat *Chrysost. homil. 3.* in Acta, his verbis. Quando aliquos vestrum peccare contingit, emoriar, nisi videor similis dolore exanimatis, nisi attonitus, itaut etiam ipsum lumen oculorum meorum non sit mecum, nam quæ spes mihi, si vos non proficiatis?

13. Quinto ex eadem prudentia manat, vt in calumnijs malignantium sit patiens: non enim arbitretur Prælatus, quantacunque polleat sanctitate, posse se omnino euadere inuidias, detractio- nes, & calumnias malignantium, sed contemnat se à talibus contemni, nec extimeat eorum scandalum, quia in tali casu Dominus dicit *Matth. 15.* Caci sunt, & duces caecorum. Quid mirum si omnes contradicunt tibi? Nonne de Domino dicit Sanctus ille Symeon *Luce 2.* Ecce positus est hic in signum, cui contradicetur. Et David. Astiterunt Reges terræ, &c. Et *Hierem.* Omnes contradicunt mihi. Et *Actuum ult.* De secta hac notum est nobis, quod vbique ei contradicatur. Si igitur citra culpam tuam Apostolicos montes sectando contemneris, age gratias Deo, quemadmodum Sancti faciebant, & lato animo cum David *Psal. 118.* Adolescentulus sum ego, & contemptus, tamen iustificationes tuas non sum oblitus. Et *Psal. 68.* Domine propter te sustinui opprobrium, operuit consilio faciem meam, extraneus factus sum fratribus meis, &c. Quare? Quia zelus domus tuæ comedit me, & opprobria exprobrantium tibi ceciderunt super me; idest zelus acquirendi animas tibi me cogit ad humilitatem Apostolicam sectandam. Scio Domine quod non ex ore potentium, sapientium, ac pompaticè incedentium, sed ex ore infantium, & lactentium, idest simplicium, & contemptorum Apostolorum, voluisti sapientiam tuam ac gloriam perfecte manifestari. Qui in hac vita dicebat quidam Sanctus, ad linguas dolosas attenderit, & non potius intentioni suæ, & menti animum totus intenderit, nunquam Deo inseruiet, neque hominibus vtilis erit.

14. Nam aduersitates & tribulationes perpeti debet Episcopus, vnde *Bernard. ad Eug. lib. 2. cap. 5.* Agnosce, inquit, hereditatem tuam in Christi Cruce, in laboribus multis. *D. Paul. ad Corinth. 2. capit. 3.* Omnem tribulationem passi sumus, foris pugna, intus timores. Et ipse Christus Apostolis suis, quorum vices repræsentant Episcopi, dixit. Ecce ego mitto vos, sicut oues in medio luporum. Hinc etiam *Innocent. 111. in capite qualiter, & quando 2. de accusationib.* dicit Prælatos non posse omnibus complacere, cum ex officio suo non solum arguere, sed etiam increpare, quin etiam interdum suspendere, nonnunquam vero ligare debeant, & ideo frequenter odium multorum incurrunt, & insidias patiuntur, in quibus dissidendum non est, imò in labore, & ærumna, in fame, & siti laborandum, impendentes suæ, & se ipsos pro animabus quamuis dura fronte sint, quia noster *Apost. 1. ad Corinth. 15.* non dixit, plus omnibus fructificaui, sed plus omnibus laboraui, &c. & nihil tam durum, quod duriori non cedat. Vnde Dominus ad Prophetam dicit *Ezech. 3.* Dedi frontem tuam duriorē frontibus eorum. Et Prælatus, qui partes suas explet cum Propheta *Mich. 6.* dicere poterit. Popule meus quid tibi debui facere, & non feci? Eget, inquit *Bernard. serm. 10. super Cant.* pastor eruditione, sed multo magis vnctione; quæ sola decet de omnibus: eget vigore, & feruore; vigore quidem, ne cedat tribulationi, sed pro iustitia persecutionem

viriliter ſuſtineat; ſeruore autem, vt nullis capia-
tur voluptatibus, nullis illecebris eneruetur, iam
non ſibi viuere ſtudent, ſed ei, qui pro eo mortuus
eſt. Cum infirmatibus, vratur cum ſcandalizatis, ſiat
etiam (ſi oportet) Iudaïs Iudaïs, cum Iob ſit fra-
ter draconum, & ſocius ſtrutionum, non ti-
meat pro ſatribus cum Moyſe deleri de libro
vitæ, & cum Paulo anathema eſſe à Chri-
ſto.

15 Sexto ex eadem prudentia ſiuit, vt Episcopos
circa collationem beneficiorum præcipue curato-
rum, & ſpiritualium officiorum debitam abhibeat
ſolicitudinem, & vigilantiam, cum eorum ſit tan-
tum diſpenſator, iuxta illud noſtri *Apoſt. 1. ad Corin-
th. 4.* Sic nos exiſtimet homo, vt miniſtros Chriſti,
& diſpenſatores miniſteriorum Dei. Ideo præ oculis
habere debet illud. 1. *ad Timoth. 5.* Teſtificor coram
Deo, & Chriſto Ieſu, & electis Angelis, vt hæc
cuſtodias ſine praiudicio (ideſt, ſine præcipitatione
iudicij) nihil faciens in alteram partem declinando
(ideſt nihil agens præcipitanter) manus cito nemini
impofueris, neque communicaueris peccatis alie-
nis. Vacante igitur beneficio orandum eſt. Oſtende
Domine quem elegeris, &c. *Aſt. 1.* Tu Domine
noſtri, quod in hac diſtributione ego proſuſ nolo
attendere ad carnem, & ſanguinem, ſed eligere
miniſtrum tibi fidelem, & medicum vtilem anima-
bus tuo ſanguine redemptis. Animaduerte Paſtor
vigilantiſſime quomodo *Luce 6.* pernoctauit Do-
minus in oratione, & mane elegit Apoſtolos. Eli-
ge, vt commendat *Bernard. ad Eugenium lib. 3.* vi-
ros probatos, non probandos: quia in curia po-
tius deſiciunt boni, quam meliorentur mali. Allu-
me potius cunctantes, & reuoluentes, quam vo-
lentes, & currentes. Compelle illos intrare, qui
præter Dominum timeant nihil, nihil ſperant niſi à
Domino: in cunctis bene morati; qui ſint in con-
ſilio prouidi, in iubendo diſcreti, in diſponendo
indultri, in agendo ſtrenui, in loquendo mode-
ſti, in aduerſitate ſecuri, in proſperitate deuoti, in
zelo ſobrij, in miſericordia non remiſſi, in otio
non otioſi, in conuiuiis non effuſi, in cura rei
familiaris non anxij: qui quod verecundè excuſant,
obſtinatius non recuſant: qui vulgus non ſper-
nant, ſed doceant: diuites non palpent, ſed ter-
reant: pauperes non grauent, ſed foueant: qui
orandi officium generent, & in omni re plus ſcient
orationi, quam ſuæ induſtriæ, vel labori: qui ſe
amabiles præbeant, non verbo, ſed opere: ſe re-
uerſos exhibeant, ſed actu, non faſtu, qui humiles cū
humilibus, duros dure arguant, malignantes coer-
ceant, reddant retributionem ſuperbis: qui non
de dote viduæ, & patrimonio Crucifixi, ſe, vel ſuos
ditare ſolent.

16 Vigilantia, & ſolicitudo ab Episcopis non
ſolum in diſtribuendis beneficijs, ſed in omnibus
ad ſuum munus pertinentibus magnopere requi-
ritur, vt ex varijs Sacrarum litterarum locis clare
dignoscimus. Nam in *Actibus Apoſtolorum* dici-
tur c. 20. Attendite vobis, & vniuerſo gregi,
in quo vos Spiritus Sanctus poſuit Episcopos re-
gere Eccleſiam Dei. Et paulo poſt. Propter quod
vigilate, &c. Et *Apoſt. noſter 2. ad Timoth. 4.*
Tu vero vigila, in omnibus labora, miniſterium
tuum imple. Et ad *Roman. 12.* poſtquam officia ſin-
gulis Eccleſiæ gradibus conuenientia enumerauit,
Episcopo tribuit præ omnibus nominatim ſolici-

tudinem, dicens. Qui præeſt in ſolicitudine. Et
ad *Philip. 2.* ait quod Timotheus ſincera affectio-
ne ſolicitus erat pro illis. Et ad *Hebr. 13.* Obedite
præpoſitis veſtris, ipſi enim peruigilant pro anima-
bus veſtris.

17 Aduertendum denique duxi etiam ſecularium
negotiorum oportere Prælatos peritiam habere,
cum ſubditis ſuis non ſolum ſpiritualia, ſed etiam
carnalia ſubſidia miniſtrare debeant, exemplo
Chriſti, qui turbas ſequentes non ſolum verbo
docebat, ſed etiam virtute ſanabat, & corporali-
bus alimentis reſciebat. Vt autem Prælati hæc
omnia plene poſſint perficere ſecularium nego-
tiorum oportet eos habere ſolertiam, vt eorum
cautela, & Eccleſiæ ſeruentur indemnes, & cui-
que neceſſaria pro ſuo modo miniſtrentur. Vnde
Gregor. ſcribens Clero, & nobilibus Ne apol. lib. 8. epiſt. 40. relatus in *cap. Petrus 39. diſt.* ſic ait,
Petrus Diaconus, quem à vobis electum aſſer-
tis, omnino (vt dicitur) ſimplex eſt, & nobis,
quia talis hoc tempore in regiminis debet arce
conſtitui, qui non ſolum de ſalute animarum,
verum etiam de extrinſeca ſubiectorum vtili-
tate, & cautela ſciat eſſe ſolicitus, &c.

SVMMARIVM.

- 1 Gratiſ debet eſſe in inceſſu Episcopi, vt ſcilicet
raro, & moderato grefſu incedat.
- 2 Honeſtas debet eſſe in habitu Episcopi, vt non ſint
veſtes inſeſe, aut diuerſo colore.
- 3 Munditia adhibenda eſt non oliſa, nec exquiſita
nimis.
- 4 Veſtitus non debet eſſe affectatus, ſed naturalis, &
ſimplex.
- 5 Religio non eſt in habitu, ſed in corde.
- 6 Indumenta mollia animi molliem indicant.
- 7 Episcopi nec fulgidis, nec ſordidis veſtibus ſe ornare
debent, ſed inter vtrumque medium quoddam eſt capien-
dum.
- 8 Comarum, aut veſtium extra neceſſitatem cu-
ram gerere, vel inſelicum eſt, vel iniuſtorum.
- 9 Episcopi ſupellex qualis eſſe debeat, oſtendit-
tur.
- 10 Hoſior non cultu veſtium non equorum faſtu, non
ampliſ adificijs, ſed grauitate morum, & actuum hone-
ſtate cognoscitur.
- 11 In veſtibus non eſt gloriandum cum eas vermes & gi-
gnant, & perdant.
- 12 Prælatum declinare ad auſteritatem vite in menſa,
veſtibus, & numero ſeruatorum, expeditius, & effi-
cacius eſt.
- 13 Pompa in faſtu plus ſcandalizat homines ſeculi,
quàm edificat.
- 14 Eccleſiæ auctoritas non conſiſtit in faſtu Præ-
lati.
- 15 Honori reuerentia debetur, non diuitijs, & veſti-
bus.
- 16 Moyſes Iſraelitici populi Princeps in veſtitu, victu-
que quotidiano nihil faſti, ſed ſimplicitatem, ſingularita-
temque priuati hominis exerceuit.
- 17 Ethiuici Princeps parei, & ſine faſtu vixit.
- 18 Sanctus Martinus factus Episcopus eandem in veſtitu
vilitatem habebat, quæ apud ſe prius fuerat.
- 19 Sanctus Auguſtinus reſus fuit ſingali, & parca meſa.

20 *Sanctus Basilus viciu, & cultu fuit abstin-*
entissimus.

21 *Sanctus Exuperius vestitu moderato usus fuit.*

22 *Temporum diuersitas non mutat fortunam pauperum,*
aut mores hominum.

23 *Refertur Concil. Tridentin. session. 23. de reformat.*
cap. 1.

ORNATVM.

GLOS. VII.

ON solum Episcopus debet esse ornatus in interioribus, quæ consistunt in virtutibus, & vitæ sanctimonia, vnde inquit *Hieronymus, ad Neapolitanum.*

1 Vis scire quales Deus quærat ornatus, habeto iustitiam, temperantiam, prudentiam, fortitudinem: nihil enim hoc monili pretiosius, nihil hac gemmarum varietate distinctius, hæc enim ornamenta tibi sunt & scuta. Sed etiam in exterioribus, quæ consistunt in quatuor videlicet cibo, & potu, de quibus egimus allegat. 5. & in incessu, & habitu, de quibus agemus in præsentia.

2 In incessu debet esse grauitas, vt scilicet raro & moderato gressu incedat, vt sic grauitate itineis ostendat grauitatem mentis.

3 In habitu debet esse honestas, vt non sint vestes incisæ, vt ioculatorum, aut diuerso colore, vel non aptæ religioni clericali fucata: dummodo nec fulgidis, nec sordidis se vestibus ornet. Nam, vt ait *Cicero libro primo Offic.* adhibenda est mundicia non odiosa, neque exquisita nimis, tantum quæ fugiat agrestem, & inhumanam negligentiam.

4 Eadem ratio habenda est vestitus; in quo, sicut in plerisque rebus, mediocritas secundum *S. Ambrosii, libr. 1. Offic. cap. 19.* in eo posita est, vt vestitus non sit affectatus, sed naturalis & simplex; neglectus magis, quam expetitus, vt honestati vel necessitati nihil desit, nihil accedat nitenti. Comptuli igitur Ecclesiastici parum estimantur pudici, sibi que probro sunt & ignominia. Parem, ait *Sanctus Cyprianus libro de habitu virginum*, se integritas in omnibus præstet, nec bonum corporis cultus infamet.

Mundi pompis & delitiis iam tunc renunciauimus, cum meliore transgressu ad Deum venimus. Ornamentorum, ac vestium insignia, & lenocinia formarum non nisi prostitutis & impudicis sceminis congruunt. Et nullarum ferè pretiosior cultus, quam quarum pudor vilis est. Nitens cutis, ait *Sanctus Hieronymus epistol. quadragesima septima, cap. 3.* sordidum ostendit animum. Et *Sanctus Bernardus in apologia ad Guillelm. Abbatem, Apostolus* (ait) ita loquitur 1. ad *Timoth. 6.* habentes victum & vestitum his contenti sumus. Nobis autem est pro victu facietas, nec vestitum appetimus, sed ornatum. Quaritur ad induendum non quod vilius, sed quod subtilius inuenitur: non quod repellat frigus, sed quod superbire compellat; non denique, iuxta regulam, quod vilius comparari potest, sed quod venustius, imò vanius ostentari. Quisvis de seculo, quantumlibet hono-

ratus, etiam si Rex, etiam si Imperator ille fuerit, non tamen nostra horrebit indumenta, si suo sibi modò preparata fuerint & aptata. Cæterum in habitu, inquit, non est religio, sed in corde, bene; ex cordis thesauro sine dubio procedit quicquid foris apparet vitiosum.

5 Vanum cor vanitatis notam ingerit corpori, & exterior superfluitas, interioris vanitatis indicium est.

6 Mollia indumenta animi molliem indicant. Non tanto curaretur corporis cultus, nisi prius neglecta fuisset mens inculta virtutibus. Quod vero non solum vanitatis, sed etiam superbia sit pretiosis indui vestibus, colligit *Sanctus Gregorius com. 14. in Euangel.* dum ait. Quod pro sola inani gloria vestimentum pretiosius quaeritur, res ipsa testatur: quia nemo vult ibi pretiosis vestibus indui, vbi ab aliis non possit videri. Quod pertinet illud Socratis ad Xantippem coniugem singularem se veste induentem vt ad pompam spectandam prodiret, dictum. Hanc inquit, non spectandi causa, sed potius vt specteris, habes, sicut habet *Aelianus, in lib. de varia hist.*

7 Quare Episcopi nec fulgidis, nec sordidis vestibus se ornare debent, sed inter vtrumque, medium quoddam est capiendum, quod eleganter describit *Sanctus Hieronymus epistol. secunda ad Nepot. cap. 11.* Vestes pullas æque deuota, vt candidas: Ornatus & sordes pari modo fugienda sunt, quia alterum delicias, alterum gloriam redolet. Non absque amictu linco incedere, sed pretium vestrum linearum non habere laudabile est. Alioquin ridiculum, & plenum dedecoris est referre marisupio quod sudarium, orariumque non habeas gloriari. Quod monet & *Eusebius, epistola secunda, cap. 12.* Vestis, ait, nec satis munda, nec sordida, & nulla diuersitate notabilis: ne ad te obuiam prætereuntium turba consistat, & digito monstreris. Vnde de *S. Augustino pseudius Calamensis Antistes* ita scribit in eius vita *cap. 22.* Vestis eius, & calciamenta, & lectualia ex moderato & competenti habitu erant, nec nitida nimium, nec abiecta plurimum: quia his plerumque vel iactare se insolenter homines solent, vel abicere, ex vtroque, non quæ Iesu Christi, sed quæ sua sunt iidem querentes. At iste Beatus, vt dixi, medium tenebat, neque in dexteram, neque in sinistram declinans.

8 Id sapienter docet *Sanctus Basilus homilia vigesima quarta*, quæ est de legendis libris gentilium. Commarum, inquit, aut vestium extra necessitatem curam gerere, vel infelicitum est, vt ait *Diogenes*, vel iniustorum. Nam cincinnatum & comptum esse atque appellari æque turpe censendum assero atque impudicum esse, aut alienis nuptiis insidiari. Quid enim apud eum, qui sapit differre potest tenuem, sumptuosamque vestem induere, an vilem ferre: modo satis hæc ad frigus, caloremque attendendum fuerit. Et ad hunc modum etiam in reliquis quicquid necessitatis usum excedit vitandum, neque corpori plus ornatus dandum est, quam quantum animæ profit. Nam viro generoso, & vere hac digno appellatione non minus fuerit probum lasciuie onerari, aut corporis curam superuacuum gerere, quam alia aliqua nota, seu affectu prauo per ignauiam affici. Omne namque studium adhibere, vt corpus quam optime se habeat, sese cognoscentis non est. Neque sapiens illud præceptum

viriliter ſuſtineat; ſeruore autem, vt nullis capia-
tur voluptatibus, nullis illecebris eneruetur, iam
non ſibi viuere ſtudent, ſed ei, qui pro eo mortuus
eſt. Cum infirmatibus, vratur cum ſcandalizatis, ſiat
etiam (ſi oportet) Iudaïs Iudaus, cum Iob ſit fra-
ter draconum, & ſocius ſtrutionum, non ti-
meat pro fratribus cum Moyſe deleri de libro
vitæ, & cum Paulo anathema eſſe à Chri-
ſto.

15 Sexto ex eadem prudentia ſiuit, vt Episcopos
circa collationem beneficiorum præcipue curato-
rum, & ſpiritualium officiorum debitam abhibeat
ſolicitudinem, & vigilantiam, cum eorum ſit tan-
tum diſpenſator, iuxta illud noſtri *Apoſt. 1. ad Corin-
th. 4.* Sic nos exiſtimet homo, vt miniſtros Chriſti,
& diſpenſatores miniſteriorum Dei. Ideo præ oculis
habere debet illud. 1. *ad Timoth. 5.* Teſtificor coram
Deo, & Chriſto Ieſu, & electis Angelis, vt hæc
cuſtodias ſine praiudicio (ideſt, ſine præcipitatione
iudicij) nihil faciens in alteram partem declinando
(ideſt nihil agens præcipitanter) manus cito nemini
impofueris, neque communicaueris peccatis alie-
nis. Vacante igitur beneficio orandum eſt. Oſtende
Domine quem elegeris, &c. *Aſt. 1.* Tu Domine
noſtri, quod in hac diſtributione ego proſuſ nolo
attendere ad carnem, & ſanguinem, ſed eligere
miniſtrum tibi fidelem, & medicum vtilem anima-
bus tuo ſanguine redemptis. Animaduerte Paſtor
vigilantiſſime quomodo *Luce 6.* pernoctauit Do-
minus in oratione, & mane elegit Apoſtolos. Eli-
ge, vt commendat *Bernard. ad Eugenium lib. 3.* vi-
ros probatos, non probandos: quia in curia po-
tius deſiciunt boni, quam meliorentur mali. Allu-
me potius cunctantes, & reuoluentes, quam vo-
lentes, & currentes. Compelle illos intrare, qui
præter Dominum timeant nihil, nihil ſperant niſi à
Domino: in cunctis bene morati; qui ſint in con-
ſilio prouidi, in iubendo diſcreti, in diſponendo
indultri, in agendo ſtrenui, in loquendo mode-
ſti, in aduerſitate ſecuri, in proſperitate deuoti, in
zelo ſobrij, in miſericordia non remiſſi, in otio
non otioſi, in conuiuium non effuſi, in cura rei
familiaris non anxij: qui quod verecundè excuſant,
obſtinatius non recuſant: qui vulgus non ſper-
nant, ſed doceant: diuites non palpent, ſed ter-
reant: pauperes non grauent, ſed foueant: qui
orandi officium generent, & in omni re plus ſint
orationi, quam ſuæ induſtriæ, vel labori: qui ſe
amabiles præbeant, non verbo, ſed opere: ſe re-
uerſos exhibeant, ſed actu, non faſtu, qui humiles cū
humilibus, duros dure arguant, malignantes coer-
ceant, reddant retributionem ſuperbis: qui non
de dote viduæ, & patrimonio Crucifixi, ſe, vel ſuos
ditare ſolent.

16 Vigilantia, & ſolicitudo ab Episcopis non
ſolum in diſtribuendis beneficijs, ſed in omnibus
ad ſuum munus pertinentibus magnopere requi-
ritur, vt ex varijs Sacrarum litterarum locis clare
dignoscimus. Nam in *Actibus Apoſtolorum* dici-
tur c. 20. Attendite vobis, & vniuerſo gregi,
in quo vos Spiritus Sanctus poſuit Episcopos re-
gere Eccleſiam Dei. Et paulo poſt. Propter quod
vigilate, &c. Et *Apoſt. noſter 2. ad Timoth. 4.*
Tu vero vigila, in omnibus labora, miniſterium
tuum imple. Et ad *Roman. 12.* poſtquam officia ſin-
gulis Eccleſiæ gradibus conuenientia enumerauit,
Episcopo tribuit præ omnibus nominatim ſolici-

tudinem, dicens. Qui præeſt in ſolicitudine. Et
ad *Philip. 2.* ait quod Timotheus ſincera affectio-
ne ſolicitus erat pro illis. Et ad *Hebr. 13.* Obedite
præpoſitis veſtris, ipſi enim peruigilant pro anima-
bus veſtris.

17 Aduertendum denique duxi etiam ſecularium
negotiorum oportere Prælatos peritiam habere,
cum ſubditis ſuis non ſolum ſpiritualia, ſed etiam
carnalia ſubſidia miniſtrare debeant, exemplo
Chriſti, qui turbas ſequentes non ſolum verbo
docebat, ſed etiam virtute ſanabat, & corporali-
bus alimentis reſciebat. Vt autem Prælati hæc
omnia plene poſſint perficere ſecularium nego-
tiorum oportet eos habere ſolertiam, vt eorum
cautela, & Eccleſiæ ſeruentur indemnes, & cui-
que neceſſaria pro ſuo modo miniſtrentur. Vnde
Gregor. ſcribens Clero, & nobilibus Ne apol. lib. 8. epiſt. 40. relatus in *cap. Petrus 39. diſt.* ſic ait,
Petrus Diaconus, quem à vobis electum aſſer-
tis, omnino (vt dicitur) ſimplex eſt, & nobis,
quia talis hoc tempore in regiminis debet arce
conſtitui, qui non ſolum de ſalute animarum,
verum etiam de extrinſeca ſubiectorum vili-
tate, & cautela ſciat eſſe ſolicitus, &c.

SVMMARIVM.

- 1 Grauitas debet eſſe in inceſſu Episcopi, vt ſcilicet
raro, & moderato grefſu incedat.
- 2 Honeſtas debet eſſe in habitu Episcopi, vt non ſint
veſtes inſeſe, aut diuerſo colore.
- 3 Munditia adhibenda eſt non oliuſa, nec exquiſita
nimis.
- 4 Veſtitus non debet eſſe affectatus, ſed naturalis, &
ſimplex.
- 5 Religio non eſt in habitu, ſed in corde.
- 6 Indumenta mollia animi molliem indicant.
- 7 Episcopi nec fulgidis, nec ſordidis veſtibus ſe ornare
debent, ſed inter vtrumque medium quoddam eſt capien-
dum.
- 8 Comarum, aut veſtium extra neceſſitatem cu-
ram gerere, vel inſelicum eſt, vel iniuſtorum.
- 9 Episcopi ſupellex qualis eſſe debeat, oſtendit-
tur.
- 10 Hoſior non cultu veſtium non equorum faſtu, non
ampliſ adificijs, ſed grauitate morum, & actuum hone-
ſtate cognoscitur.
- 11 In veſtibus non eſt gloriandum cum eas vermes & gi-
gnant, & perdant.
- 12 Prælatum declinare ad auſteritatem vite in menſa,
veſtibus, & numero ſeruatorum, expeditius, & effi-
cacius eſt.
- 13 Pompa in faſtu plus ſcandalizat homines ſeculi,
quàm edificat.
- 14 Eccleſiæ auctoritas non conſiſtit in faſtu Præ-
lati.
- 15 Honori reuerentia debetur, non diuitijs, & veſti-
bus.
- 16 Moyſes Iſraelitici populi Princeps in veſtitu, victu-
que quotidiano nihil faſti, ſed ſimplicitatem, ſingalita-
temque priuati hominis exerceuit.
- 17 Ethiuici Princeps parei, & ſine faſtu vixit.
- 18 Sanctus Martinus factus Episcopus eandem in veſtitu
vilitatem habebat, quæ apud ſe prius fuerat.
- 19 Sanctus Auguſtinus eſus fuit ſingali, & parca meſa.

20 *Sanctus Basilus viciu, & cultu fuit abstin-*
entissimus.

21 *Sanctus Exuperius vestitu moderato usus fuit.*

22 *Temporum diuersitas non mutat fortunam pauperum,*
aut mores hominum.

23 *Refertur Concil. Tridentin. sessio. 23. de reformat.*
cap. 1.

ORNATVM.

GLOS. VII.

ON solum Episcopus debet esse ornatus in interioribus, quæ consistunt in virtutibus, & vitæ sanctimonia, vnde inquit *Hieronym. ad Neapolitanum.*

1 Vis scire quales Deus quærat ornatus, habeto iustitiam, temperantiam, prudentiam, fortitudinem: nihil enim hoc monili pretiosius, nihil hac gemmarum varietate distinctius, hæc enim ornamenta tibi sunt & scuta. Sed etiam in exterioribus, quæ consistunt in quatuor videlicet cibo, & potu, de quibus egimus allegat. 5. & in incessu, & habitu, de quibus agemus in præsentia.

2 In incessu debet esse grauitas, vt scilicet raro & moderato gressu incedat, vt sic grauitate itine- ris ostendat grauitatem mentis.

3 In habitu debet esse honestas, vt non sint vestes incisæ, vt ioculatorum, aut diuerso colore, vel non aptæ religioni clericali fucata: dummodo nec fulgidis, nec sordidis se vestibus ornet. Nam, vt ait *Cicero libro primo Offic.* adhibenda est mundicia non odiosa, neque exquisita nimis, tantum quæ fugiat agrestem, & inhumanam negligentiam.

4 Eadem ratio habenda est vestitus; in quo, sicut in plerisque rebus, mediocritas secundum *S. Ambros. libr. 1. Offic. cap. 19.* in eo posita est, vt vestitus non sit affectatus, sed naturalis & simplex; neglectus magis, quam expetitus, vt honestati vel necessitati nihil desit, nihil accedat nitenti. Comptuli igitur Ecclesiastici parum estimantur pudici, sibi que probro sunt & ignominia. Parem, ait *Sanctus Cyprianus libro de habitu virginum*, se integritas in omnibus præstet, nec bonum corporis cultus infamet.

Mundi pompis & delitiis iam tunc renunciauimus, cum meliore transgressu ad Deum venimus. Ornamentorum, ac vestium insignia, & lenocinia formarum non nisi prostitutis & impudicis sceminis congruunt. Et nullarum ferè pretiosior cultus, quam quarum pudor vilis est. Nitens cutis, ait *Sanctus Hieronymus epistol. quadragesima septima, cap. 3.* sordidum ostendit animum. Et *Sanctus Bernardus in apologia ad Guillelm. Abbatem. Apostolus* (ait) ita loquitur 1. ad *Timoth. 6.* habentes victum & vestitum his contenti sumus. Nobis autem est pro victu facietas, nec vestitum appetimus, sed ornatum. Quaritur ad induendum non quod vilius, sed quod subtilius inuenitur: non quod repellat frigus, sed quod superbire compellat; non denique, iuxta regulam, quod vilius comparari potest, sed quod venustius, imò vanius ostentati. Quis de seculo, quantumlibet hono-

ratus, etiam si Rex, etiam si Imperator ille fuerit, non tamen nostra horrebit indumenta, si suo sibi modus præparata fuerint & aptata. Cæterum in habitu, inquit, non est religio, sed in corde, bene; ex cordis thesauro sine dubio procedit quicquid foris apparet vitiosum.

5 Vanum cor vanitatis notam ingerit corpori, & exterior superfluitas, interioris vanitatis indicium est.

6 Mollia indumenta animi molliem indicant. Non tanto curaretur corporis cultus, nisi prius neglecta fuisset mens inculta virtutibus. Quod vero non solum vanitatis, sed etiam superbia sit pretiosis indui vestibus, colligit *Sanctus Gregorius com. 14. in Euangel.* dum ait. Quod pro sola inani gloria vestimentum pretiosius quæritur, res ipsa testatur: quia nemo vult ibi pretiosis vestibus indui, vbi ab aliis non possit videri. Quod pertinet illud Socratis ad Xantippem coniugem singularem se veste induentem vt ad pompam spectandam prodiret, dictum. Hanc inquit, non spectandi causa, sed potius vt specteris, habes, sicut habet *Aelian. in lib. de varia hist.*

7 Quare Episcopi nec fulgidis, nec sordidis vestibus se ornare debent, sed inter vtrumque, medium quoddam est capiendum, quod eleganter describit *Sanctus Hieronymus epistol. secunda ad Nepot. cap. 11.* Vestes pullas æque deuota, vt candidas: Ornatus & sordes pari modo fugienda sunt, quia alterum delicias, alterum gloriam redolet. Non absque amictu linco incedere, sed pretium vestrum linearum non habere laudabile est. Alioquin ridiculum, & plenum dedecoris est referre marisupio quod sudarium, orariumque non habeas gloriari. Quod monet & *Eusebius epistola secunda, cap. 12.* Vestis, ait, nec satis munda, nec sordida, & nulla diuersitate notabilis: ne ad te obuiam prætereuntium turba consistat, & digito monstreris. Vnde de *S. Augustino pseudius Calamensis Antistes* ita scribit in eius vita *cap. 22.* Vestis eius, & calciamenta, & lectualia ex moderato & competenti habitu erant, nec nitida nimium, nec abiecta plurimum: quia his plerumque vel iactare se insolenter homines solent, vel abicere, ex vtroque, non quæ Iesu Christi, sed quæ sua sunt iidem querentes. At iste Beatus, vt dixi, medium tenebat, neque in dexteram, neque in sinistram declinans.

8 Id sapienter docet *Sanctus Basilus homilia vigesima quarta*, quæ est de legendis libris gentilium. Commarum, inquit, aut vestium extra necessitatem curam gerere, vel infelicitum est, vt ait *Diogenes*, vel iniustorum. Nam cincinnatum & comptum esse atque appellari æque turpe censendum assero atque impudicum esse, aut alienis nuptiis insidiari. Quid enim apud eum, qui sapit differre potest tenuem, sumptuosamque vestem induere, an vilem ferre: modo satis hæc ad frigus, caloremque attendendum fuerit. Et ad hunc modum etiam in reliquis quicquid necessitatis usum excedit vitandum, neque corpori plus ornatus dandum est, quam quantum animæ profit. Nam viro generoso, & vere hac digno appellatione non minus fuerit probum lasciuie onerari, aut corporis curam superuacuum gerere, quam alia aliqua nota, seu affectu prauo per ignauiam affici. Omne namque studium adhibere, vt corpus quam optime se habeat, sese cognoscentis non est. Neque sapiens illud præceptum

intelligentis, nos admonens quemadmodum non in quod aspicitur, est homo. Excellentem enim quam opus est sapientia per quam nostrum quilibet (quicumque sit sese cognoscat: quæ profecto mente minime purgatis non magis euenire potest, quam lippienti solam aspicere. Hanc vero animæ purgationem, ut semel, & quod vobis satis sit dicam, voluptates per sensus eripiunt.

9. Hæc supellex Episcopi nihil aureum, aut argentum contineat, nil in ea auro vel argento ornatum existat, vel serico distinctum, absit colorum varietas: aulaea, vel tapetia nil acutis pictum, vel varie contextum, nec studiose elaboratum, ut plures sit artificia, quam res ipsas mensa simplici corio, vel panno sternatur, signa, & tabulae profanæ reiiciantur, nec thalami ad usum hospitum pretiosius ornati, quam reliqua domus existat, equi tantum necessarij alantur; in ædificiis omnem luxuriam, picturas, & inania ornamenta, ac delicias euiet, nil demum in eius domo sit, nisi purum & simplex, quod Dei zelum, & rerum seculi contemptum præ se ferat. Consuetudinis tamen loci ratio habenda est, ne dignitas Ecclesiastica vileſcat. *cap. Episcopi 80. distinct.* maxime ubi Episcopi etiam Principes temporales sunt, vel Cardinales.

10. Vnde Sanctus Bernardus ad Episcopum Londonien. *epistol. vigesima quarta*, sic ait. Non licet tibi de facultatibus Ecclesiæ luxuriari, & in superfluitatibus consumere: sed solum vivere: non licet ditari: non licet consanguineos extollere: non licet palatia ædificare. Denique quicquid præter necessarium victum, ac simplicem vestitum de altario retines, tum non est, rapina est, sacrilegium est. Et Chrysostom. *homil. decima quinta ad Timotheum*, sic ait. Ego audacter dixerim Ecclesiæ Præsules nihil præter victum, & vestitum habere oportere, ne ad ista trahantur desiderio. Honorificabimus autem (inquit Bernardus *epistola vigesima octava*) non cultu vestium, non equorum fastu, non amplius ædificiis, sed gravitate morum, maturitate consiliorum, actum honestate, studiis spiritualibus, & operibus bonis. Pastores enim pompatum sæculi sectatores destruunt illud Ecclesiæ encomium *Cantic. 1.* Nigra sum, sed formosa, nolite me considerare, quod fusca sum: quia decoloravit me sol: id est Christus, quod ad litteram significat Ecclesiam esse exterius quidem nigram ob Crucis mortificationem, & contemptum externi fulgoris, interius tamen formosam propter donorum celestium puritatem.

11. Vos o Præsules de vestibus ne gloriemini, tinea huius vos gloriæ voluptate priuabunt. Videte quam incerta, quamque instabilis sit præsentis vitæ gloria; gloriantur gentes in re quam vermes, & gignunt, & perdunt, ut ponderat Religiosissimus P. Fr. Dominicus de Iesu Maria in *il sententiario spirituale parte prima, cap. 5. numer. septimo*. Igitur si Sanctorum Conciliorum decreta veneramini, illud imprimis decretum *Concilij Carthagi. 4.* (cui Beatus Augustinus interfuit) in imo corde defigite, ubi sic habetur. Episcopus vilem supellectilem, & mensam, ac victum pauperem habeat, & dignitatis suæ auctoritatem fide, & vitæ meritis quærat, & in *Concil. Tridentin. sessione vigesima quinta de reformation. cap. 1.* ita cautum est. Episcopi modesta supellectili, mensa, ac frugali victu contenti, ca-

ueant ne in tota eius domo aliquid appareat quod non simplicitatem, Dei zelum, ac vanitatum contemptum præ se ferat. Hoc sequendum est documentum, & antiqua Sanctorum Patrum in hac re exempla, ita ut damnanda sit eorum singularitas, qui audacter documentis, & exemplis antiquorum Patrum contradicunt, allegantes oportere temporari servare, quasi Spiritus Christi, & Evangelica norma mutari debeat cum tempore, ac opinionibus, & affectibus hominum servare, cum potius omnia tempora sint Evangelicæ institutioni conformanda, & iuxta normam Evangelicam atque Apostolicam Spiritus reformanda.

12. Quoniam Ioannes Gers. in *secunda parte suorum operum* collegit egregium opusculum, cuius titulus est de temperantia, & modestia Prælatorum, in quo multa scitu dignissima ad hoc institutum refert, & ab eo in unum collegit utilissima noster Præsul insignis sanctitatis, & spectatæ virtutis vir Dom. Fr. Bartholomæus à Martyribus, operæ pretium existimavi paucissimis verbis summam illorum comprehendere. Statuunt igitur hanc conclusionem. Expedientius, & efficacius est Prælatus declinare ad austeritatem vitæ in mensa, vestibus, & numero servitorum, & reliquis pertinentibus ad statum suum, quam hominibus secularibus in talibus conformari. Quam quidem conclusionem multis probant, & duo, quæ potissimum Prælatos ad illam non sequendam movere poterant, in medium adducunt, illisque suo ordine eleganter respondent.

13. Non igitur spiritualis profectus subditorum potest Prælatos huius temporis movere, ut ab illa discedant conclusionem, quia constat hæc ratione eos nihil proficere, cum huiusmodi pompa plus scandalizet homines sæculi, tam Principes, quam alios homines, quam ædificet. Ex hoc enim concitantur ad murmuracionem, invidiam, cupiditatem, indignationem, &c. Habent enim ex præcepto Beati Petri, *cap. 5.* Non dominantes in clero, sed forma facti gregis ex animo. Vnde propter hoc tenentur esse forma humilitatis, & sobrietatis. Viventes autem fastuose, potius sunt forma ambitionis, cupiditatis, vanitatis; dum hoc ipso subditos suos ad similia compellunt. Exemplum enim Prælatus quodammodo cogit ad similia, iuxta illud Pauli ad Petrum ad Galatas. 1. Tu cogis gentes iudaizare, &c. Sed quorsum attinet ad hoc scripturas allegare, cum experientia hoc ipsum evidenter clamet? Nam vnde tanta devotio Principum, & aliorum secularium ad antiquos Prælatos, tantaque reverentia, nisi quia tales pompas vilipendebant? tum etiam quia videbant eos esse fideles dispensatores bonorum Ecclesiasticorum, largissimè eis communicabant divitias suas.

Postea vero videntes eos in pompis eas consumere, non solum retraxerunt manum, ipsa etiam Ecclesiastica bona inuaserunt. Sed ut excusentur forte dicent. Sic vivimus, ut conformemur iis, quibus vivimus. Ad hoc respondet noster Apostolus ad Romanos. 12. Nolite conformari huic sæculo, &c. Nec deferendum est malignantibus, quia, ut inquit Plutarchus in *aphor.* regium est audire male cum feceris bene, & Salust. à laudatis laudari, & ab improbis improbari æqua laus est, & Min. Malis displicere laudari est. Nondum felix est, iungit ille, ut

nondum te turba deridet. Et ideo de se ipso suae beatitudini attribuens dicebat *Seneca de vir. beat. capit. vigesimo tertio*. Mihi (quod argumentum est recti) contigit malis displicere. Dicunt etiam. Sic viuimus ne inter alios erubescamus, cui respondetur quod non erubescenda humilitas Christi, neque vilitas, quae propter eum sustinetur. Dicunt deinde. Sic viuimus ne reputemur auari, & hypocritae, si fuerimus in talibus ceteris pariores.

Haec ratio vim haberet aliquam, si non esset alius modus rationabilior, & iustior, per quem à cordibus hominum hanc opinionem euellerent. Verissimum enim est oportere Praelatos amovere debere à se suspicionem auaritia, & hypocrisis, cum debeat proximis bonam famam, sicut Deo bonam conscientiam. Vnde fateor quod si Praelatus parce viuunt, & nihilominus mille modis extorquet pecunias, & thesaurizat, iste in dubio abominabilior est coram Deo, & coram hominibus contemptibilior, quam illi, qui splendide viuunt. Quamobrem ita vitam suam instituere debet ne avarus aestimetur, & pecunia congregator.

14 Nec etiam poterunt Praelati moueri ad hoc genus viuendi splendorem propter Ecclesiae auctoritatem, quia cum honor sit praemium virtutis, ipsi tenentur oues suas docere, ut homines praecipue propter virtutem honorent, non propter fastum, & pompam.

Vnde exquirentes honorem hac ratione docent errare oues suas, scilicet, ut putent splendorem vitae, veram esse causam honoris. Hinc Dominus *Luca 16*. dicit quod hominibus altum est, abominatio est ante Deum. *Beatus Iacob. capit. secundo*, damnat illos tanquam acceptatores personarum, qui honorant diuites ob vestem fulgidam, &c. & spernunt pauperes, & *Bernardus ad Eugenium libro de consideratione*. Tu Pastor procedis deauratus tam multa circumdatus varietate. Oves quid hic capiunt? si audem dicere demonum magis, quam hominum pascua haec. Siccine faciebat Petrus? Sic Paulus suadebat? Absque his crediderunt Apostoli, & Apostolici viri posse impleri salutem illud mandatum. Pasce oues meas *Iohan. 21*. Neque enim sine Episcopali honore, & gloria Apostoli fuerunt, qui tamen dicere potuerunt *1. ad Timoth. 6*. Habentes alimenta, & quibus tegamur his contenti sumus. Et illud *Act. 3*. Argentum & aurum non est mihi, quod autem habeo, hoc tibi do. Item si Episcopi in hoc zelant auctoritatem Ecclesiae, cur suos curatos in sordibus, & abiecto statu derelinquunt; imò & aliquando nudari patiuntur. His etiam addo quod Principes, ac nobiles potius irident, quam reuerentur fastum hunc; pauperes autem minus audent ad tales accedere, ut ab eis pastum vitae suscipiant. Et videntes eos in otio, & epulis viuere, se vero egenos, & in laboribus vitam ducere, invident eis, atque detrahunt: quos si viderent in humilitate viuere, amarent, atque eorum exemplo labores suos aequanimiter ferrent.

15 Si enim ex omnium Philosophorum, & gentium communi consensu vni tantum virtuti honor, dignitas, auctoritas, & reuerentia debetur, quod virtus rerum omnium domina sit,

ac regina: quo iure magis hanc Episcopi auctoritatem promereri poterunt, quam virtutis, ac sanctitatis praestantia? Nam qui diuitis, qui vestibus, qui fastui exhibetur honor, is plane falsus, indignus, & fucatus est. Rectissime enim à *Seneca* dictum est. Non faciunt equum meliorem aurea frama, nec hominem meliorem fortunae ornamenta. Quemadmodum enim in auro & gemmis, & in ipsa etiam corporum pulchritudine cernere licet aurum aliquod verum, aliquod autem adulterum; gemmas item veras, & adulterinas; corporis etiam pulchritudinem veram, à natura ipsa tributam, aliam vero arte, fallaciis, & fucis quaesitam: ita sane mirum nemo debet si honor aliquis, atque auctoritas vera sit, quae meritis & virtute comparatur: fucata vero alia, quam stulti & imperiti rerum aestimatores opibus & potentiae tribuunt. Quare Episcopi Ecclesiae Principes veris honorum fontibus omis, qui virtute & vitae integritate comparantur, fucatos & fallaces, qui inanissimis splendoris insignibus adipiscuntur exquirere non debent. Id enim calamitosa illa aetate sub Antiocho tyranno, quando Sacra omnia violata sunt, contigisse memorant historiae *Machabaeorum 2. c. 4*. cum Principes populi & Sacerdotes patrios honores pro nihilo habentes, Graecas glorias optimas arbitrabantur: patrij enim honores erant, qui virtuti, qui Religioni, qui Fidei, & meritis vitae reddebantur, quibus cum Sacerdotes destituti essent, ad falsos hominum titulos, nempe opes, apparatus, pompasque Ethnicorum confugebant.

16 De primo Israelitici populi principe Moyse non ab hominibus, neque per hominem, sed à Deo electo, in eius vita *Philo* Iudaeorum discretissimus *libro primo* scribens, sic ait. Solus hic omnium, qui vnquam principatum gesserunt, non aurum, non argentum in thesauros condidit, non tributa exegit, non palatia, non latifundia, non greges, non famulicia, non redditus, non alias opes sibi parauit, quamuis posset habere omnium harum rerum copiam: sed existimans animae pauperis iudicium esse mirari materiales diuitias, has quidem ut caecas contempsit, illas vero naturales, perspicacesque honorauit, & amauit: in vestitu, victuque quotidiano nihil praese ferens fastus tragici, sed simplicitatem, frugalitatemque exercens priuati hominis. Regem autem in his solis agebat, quae vere sunt regiae: ut sunt continentia, fortitudo, sobrietas, solertia, prudentia, scientia, industria, tolerantia, iustitia, voluptatis contemptus, ad virtutem exhortatio, obiurgationes, castigationesque peccantium legitima, & recte facientium laudes atque praemia.

17 Haecenus ille. Sed ut in viro singularibus fauoribus à Deo cumulado non ita mira haec videri possint, & quae ita facile omnes imitentur eadem gratia non suffulti; videamus an & ex Gentilibus inueniri possint, qui paria quasi fecerint, & certe numerus non omnino paucus sese perferuntibus offert, nobis tamen paucos adducere satis est. Socrates sibi gratulabatur, quod iuxta naturam viuens, ac paucis assuetus, aurum, purpuram, gemmas, ebur, aulæa, reliquasque diuitum delicias nec cuperet, nec egeret, quas, di-

cere ſolebat magis neceſſarias agendis tragediis, quam ad uſum vitæ *Brufon. libro quinto cap. 22.* & reſertur in theatro vitæ humanæ *tom. 1. libr. 5. pagin. 863.* Caria Regina cum ad Alexandrum Macedonem multa obſonia, ſercula opipara, coquoſque optimos miſiſſet, his haud opus eſſe Alexander Macedo dixit, cum cibo communi pane & aqua latrantem ſibi ſtomachum conciliare poſſet *Brufon. libro primo Facetiærum.* Alcámenes Telecri filius rogante quodam cur adeo parce viucret, tantas opes poſſidens? quia, inquit, qui multa poſſidet, non ex libidine, ſed ex ratione viuere debet *Brufon. libro quinto cap. vigefimo ſeunda.* Alexander Seuerus Auguſtus & Princeps orbis in conuiuiis ſuis aurum plane neſciuit. *Potam. cap. 2. de ſplendore.* Si ergo terreni illi Principes Chriſtum ignorantes, & in iſtis adhuc infidelitatis, & idololatriæ tenebris agentes ſolo rationis lumine, hoc & viderunt & ſequuti ſunt: quis ferat Epiſcopum pauperis Chriſti vices gerentem, & exemplo, atque doctrina ſua homines ad contemptum terrenorum honorum adhortantem, inter epulas, & magnifica conuiuia, interque cæteras aureas & argenteas, ſplendidæque miniſtrorum cateruas vitam agentem? Sed ne inopes exemplis ex noſtris videamur; afferre libet, quæ & multo ditiores forte nos oſtendere poſſent.

18 De Diuo Martino (quem Apoſtoliſis parem fuiſſe canit Eccleſia) in eius vita ita ſcribit *Sulpitius*. Factus vero Epiſcopus Turonenſis idem conſtantiffime perſeuerabat, qui prius fuerat, eadem in corde humilitas, eadem in veſtitu vilitas, atque ita implebat Epiſcopi dignitatem, vt propoſitum monachi non deſereret.

19 De Diui vero Auguſtini ornatu, frugalitate, & parſumonia ſcribit in eius vita *poſſidonius* in hunc modum. Menſa uſus eſt frugali & parca: quæ quidem inter olera & legumina etiam carnes aliquando propter hoſpites, vel quoſque infirmiores continebat. Coclearibus tantum argenteis vtens, cætera vaſa, quibus menſa eius cibi inferebantur, vel teſtacea, vel lignea, vel marmorea erant, non neceſſitatis inopia, ſed propoſito voluntatis. Denique morti iam proximus teſtamentum nullum fecit, quia vnde faceret pauper Chriſti non habuit.

20 De Diuo Baſilio ſic ſcriptum legimus. Erat autem Baſilius in victu & cultu abſtinentiſſimus, vna tantum tunica amiciebatur: humi cubitabat, totis ſæpe noctibus vigilabat. Demum obiit corpore per abſtinentiam conſumpto, cum oſſibus ac pelle tantum ſuperſtes eſſet.

21 De Sancto Exuperio ita ſcribit *Hieronymus epiſtol. tom. 1.* Sanctus Exuperius Tholoſa Epiſcopus viduæ Sareptenſis imitator, cluriens paſcit alios, & ore pallente ieiuniis fame torquetur aliena, omnemque ſubſtantiam Chriſti viſceribus erogauit. Nihil illo ditius, qui corpus Domini caniſtro vimineo, ſanguinem portat in vitro. Huius ſectare veſtigia, & cæterorum, qui virtutis illius ſimiles ſunt, quos Sacerdotium & humiliores fecit & pauperes. Quid hoc exemplo mirabilis? quis non obſtupeſcat corpus Domini, quod nec iſtis quidem Angelorum manibus pro dignitate tractetur, caniſtro vimineo circumſerti?

Quo affectu ferebatur in pauperes Chriſti, qui Chriſtum tam humili vaſe circumferebat? quomodo ſuis parceret facultatibus, vt pauperes alere poſſet, qui nec iſtis quidem altaribus pepercit? quomodo ſplendidam domum, atque familiam elucentibus pauperibus aleret, qui vt algentes, nudosque veſtiret, altaria quoque ipſa nudauit? Tales ergo Præſules iſtis ſuis exciſis corporibus, iſta vitæ ſobrietate & parſumonia aduerſus mundi monarchas Eccleſiam Chriſti tutati ſunt: nos vtinam eorum labore conſeruata & aucta retineamus. Sed ad hoc certiſſima via eſt eorum inharere veſtigiiſ, quando (vt nobilis ille hiftoricus dixit) imperium eiſdem artibus retinetur, quibus initio partum eſt. Quæ vbi deſuerunt, nec ipſa quidem caput mundi Roma ſtare diu potuit: imperium enim ſummis laboribus, & inedia partum, non durus Annibal, aut crudelia bella, ſed luxus & opulencia bellis pernicioſiora diſſoluerunt.

22 Nulla poterit ſe ſucri excuſatione, qui aduerſus prædictas Sanctorum Patrum exempla temporum diuerſitatem obiciat, quia, etiamſi alicuius forteſſe momenti eſſet ſi cum tempore, aut fortuna pauperum, aut mores hominum mutarentur, tamen cum eadem ſit pauperibus indigentia, eadem in hominibus morum corruptio, eadem ambitio, auaritia, luxus, faſtus, & intemperantia, eaſdem cauſas eodem modo ſemper operari, hoc eſt, ad idem inclinare neceſſe eſt. Non ergo faſtus faſtu, non luxus luxu, non opes opibus, non deliciis deliciis, ſed humilitate faſtus, ſobrietate luxus, paupertate auaritia, & aſperitate deliciæ ſuperandæ ſunt. Quis autem adeo mentis inops eſt, qui non videat omnia mundi vitia cum tempore adoleuiſſe: quando enim tot hæreſum monſtra Eccleſiam ita infeſtarunt, vexarunt, ac pene oppreſſerunt, quando ita luxus, auaritia, ambitio, libido, deliciæ, ludi, epulæ, ſplendor veſtium, cæteraque vitiorum irritamenta, & cupiditas ipſa (malorum omnium ſeminarium) inundauerunt? Quantum vero Eccleſiæ proceres, & miniſtri (qui his malis ferre opem debuerunt) à maioribus ſuis hoc ipſo tempore degenerauerunt, ſiue probitatem ſpectare velis, ſiue docendi facultatem, ſiue eleemoſynarum largitatem, ſiue ſobrietatem vitæ, ſiue inſraſtum animum ad omnia pro ſibi commiſſo grege pericula ſubeunda? Denique ſi Diuo *Cypriano* credimus, quo mundus magis ad finem properat, eò magis velut ſenectute, ac vetuſtate conſiciente in deteriora prolapsus eſt. Sic enim ſcribit aduerſus Demetrianum. Breuiatur in dies ſingulos, & decreſcit, ac deſicit in agris agricola, in mari nauta, miles in caſtris, innocentia in foro, iuſtitia in iudicio, in amicitiiſ concordia, in artibus peritia, in moribus diſciplina. Putas ne tu tantam poſſe ſubſtantiam rei ſenſcentis exiſtere, quanta prius potuit nouella adhuc, & vegeta iuuenta pollere? Minuatur neceſſe eſt quicquid, ſine iam proximo, in occidua, & extrema deuergit. Sic ſol in occaſu ſuo radios minus claro & igneo ſplendore iaculatur; ſic declinante iam curſu exoletis cornibus luna tenuatur, & arbor, quæ fuerat ante viridis, & fertilis, aſcendentibus ramis fit poſtmodum ſterili ſenectute deformis. Et fons, qui exundantibus prius venis, largiter profluebat, ſenectute deficiens vix modico

sudore desillat. Hæc sententia mundo data est, hæc Dei lex est, ut omnia orta occidant, & acta senescant, ut infirmetur fortia, & magna minuantur, ut cum infirmata, & diminuta fuerint, finiantur. Hactenus *Cyprianus*. Si igitur cum temporibus omnia pariter mala creuerunt, maiori ergo virtute, prudentia, sollicitudine, vigilantia, temperatione, ac disciplina eget, quisquis tot malis corrigendis atque curandis præfectus est. Meliori enim nauclero in fauori tempestate, & peritiori medico in grauiori aegritudine, præstantioreque duce in desperata victoria opus est. Quare non habet quisquis fastuose viuunt, & quotidie splendide epulatur, magnosque fantulorum greges alit, & in hoc tam magnos Ecclesiæ redivit, pauperibus profuturos, infumit, quo se illa ratione tueatur.

23 Eleganter hoc ipsum aperitissimis declarat verbis; omnemque penitus exultationis ansam præcipit *Concilium Tridentinum*, sessione vigesima quinta deformatione capit. primo, in hæc verba. Optandum est, ut ij, qui Episcopale ministerium suscipiunt, quæ sua sint partes agnoscant, ac se non ad propria commoda, non ad diuitias, aut luxum, sed ad labores, & sollicitudines pro Dei gloria vocatos esse intelligant. Nec enim dubitandum est fideles reliquos ad religionem, innocentiamque facilius inflammandos, si præpositos suos viderint non ea, quæ mundi sunt, sed animarum salutem, ac ecclesiam patriam cogitantes. Hæc cum ad restituendam Ecclesiasticam disciplinam præcipua esse, Sancta Synodus animaduertat, admonet Episcopos, omnes, ut secum ea sepe meditantes, factis etiam ipsis, ac vitæ actionibus (quod est veluti perpetuum quoddam prædicandi genus) se muneri suo conformes ostendant: imprimis vero ita mores suos omnes componant, ut reliqui ab eis frugalitatis, modestiæ, continentiæ, ac (quæ nos tantopere commendant Deo) sanctæ humilitatis exempla petere possint. Quapropter exemplo Patrum nostrorum in Concilio Carthagenensi non solum iubet, ut Episcopi modesta suppellectili, & mensa, ac frugali victu contenti sint, verum etiam in reliquo vitæ genere, ac tota eius domo caueant, ne quid appareat, quod à sancto hoc instituto sit alienum, quodque non simplicitatem, Dei zelum, ac vanitatum contemptum præ se ferat.

SYMMA RIVM.

- 1 Castitas pretiosissima omnium, maximæque possessio.
- 2 Pudicus ille est, qui non modo corpus illibatum conseruat, sed qui neque intuitu, voce, vel gestu leuitatem offendit.
- 3 Pudicitia imprimis est habenda, quæ amissa omnis virtus corrumpit.
- 4 Libido seuus criminum stimulus est.
- 5 Impudicitia quid sit, ostenditur.
- 6 Pudicitia frustra ostentatur sine temperantia.
- 7 Castitas omnibus pernecessaria, sed maxime Ministris Christi Aliarum.
- 8 Castitas dignitas magna.
- 9 Castitas hominem Deo simillimum reddit.

- 10 Apostoli excepto Petro inter castus agmen ducunt.
- 11 Discipuli Apostolice castitatis emulatores fuerunt.
- 12 Paulus Apostolus perpetuum coluit calibatam.
- 13 Sanctus Cyprianus à sua conversione initio castitatem coluit.
- 14 Sanctus Augustinus vigilantissimus fuit castitatis cantor.
- 15 Sanctus Gregorius Nazianzenus in Virginitatis amorem summopere exarsit.
- 16 Virgilius Presbyter ea fuit castitate, ut nec quidem à sua muliere sibi ministrari pateretur.
- 17 Castitas sicut omnes virtutes, donum Dei est.
- 18 Continens nemo potest esse, nisi Deus det.
- 19 Castitas Dei gratia occurrente, nobis operantibus tuenda est.
- 20 Carnis afflictiones diuersis penitentia operibus sugiende.
- 21 Euaristus Presbyter hybernus noctibus in puteum se immergebat, ut carnis afflictiones effugeret.
- 22 Sanctus Franciscus nudum corpus in niuibz volutauit.
- 23 Castitatis amor in intimis animi recessibus occultari non potest.
- 24 Mulierum familiaritatem diligenter cauendam sanctissimorum hominum factis illustratur.

PVDICVM.

GLOS. VIII.

- 1 **M**AGNVS *Basilius* libr. de Virginitate repetitis, & elegantibus verbis suos hortatur, ut castitatem pretiosissimam omnium, maximamque possessionem, naturalem diuinæ effigiei pulchritudinem, quæ hominem incorruptibili Deo simillimum facit, tenere ament, ac te complectantur, caute custodiant. Et noster *Apostolus* perpetuus castimonie cultor, & laudator eximius suum amantissimum hortatur *Timotheum*, ut sit pudicus. Hanc vocem, pudicum, idest verecundum, interpretantur ibi *Anselmus*, & quidam Latini, qui quæ nihil admittat, quod castitati vilo modo repugnet. *Tertullianus* libro de cultu seminarum, ita de pudicitia scribit. Cum omnes templum simus, illato in nos & conseruato Spiritu sancto, eius templi æditus & Antistes pudicitia est, quæ nihil immundum, nec profanum inferri sinat, ne Deus ille, qui inhabitat inquinatam sedem derelinquat.
- 2 Hoc ait Sanctus Hieronymus libro primo aduersus Iovinianum, cap. 20. significat *ov̄gēva* ornatum castitate, & moribus, ut nimirum non modo corpus illibatum conseruet, sed neque intuitu, voce, gestu leuitatem castimonie inimicam, & probrosam ostendat, quia in omni gradu, & sexu tenet pudicitia principatum. Vnde *Apostolus* *Timoth.* cap. 4. vers. 12. Esto exemplum fidelium in castitate, ut vel ex te vno discant, quam pure, & integre viuendum sit. Et cap. 5. vers. 1. cauet ut necessitatis ac monitionis tempore cum iunioribus foeminis agat, in omni castitate, hoc est, eximia mentis, aspectus, sermonis, operis puritate, vbi Sanctus *Chrysostomus* homilia decima tertia, in omni castitate.

Non modo, ait, obſcæni congreſſus vitium caue-
rerum omnem ſuſpicionis, vel obſcæni aditum
claude, quia adoleſcentularum colloquia turpi ſu-
ſpicionem difficile carent. Et idem *Apoſtolus ad Ti-
m. 1. verſ. 7.* ait, oportet cum eſſe continentem, vbi
ſanctus Hieronymus in comment. intelligit, id eſt, ab
vxoꝝ amplexibus, quod etiam in *Concil. Cartha-
ginenſi 2. can. 2.* ſtatutum fuit in hæc verba. Omni-
bus placet, vt Epilcopi, Preſbyteri, Diaconi, vel
qui Sacramenta contrectant, pudicitie cuſtodes
etiam ab vxoribus ſe abſtineant, vt quod Apoſtoli
docuerant, & ipſa ſeruauit antiquitas, nos quoque
cuſtodiamus, habetur in *cap. cum in præterito, & in
cap. ſequent. 84. diſtinct.*

3 Doctiſſimi viri, inquit *ſanctus Hieronymus libro
primo contra Iovinian. cap. 30.* vox eſt, pudicitiam im-
primis eſſe retinendam, qua amiſſa omnis virtus
ruit.

4 Vnde *ſanctus Ambroſius de Caino, & Ecce cap.
5.* ſic ait. Sauius criminum ſtimulus libido eſt, quæ
nunquam manere quietum patitur affectum; no-
cte feruet, die anhelat, de ſomno excitat, à negotio
abducit, à ratione reuocat, auferit conſilium, amen-
tes inquietat, lapſos inclinat, nullus peccandi mo-
dus, & inextinguibilis ſcelerum ſitis, niſi morte aman-
tis extingui non poteſt.

5 Et *ſanctus Gregorius lib. 31. Moral. cap. 31.* impuri-
ſſimæ huius belluæ execrandos ſætus enumerans.
De impudicitia, inquit, cæcitas mentis, inconfi-
deratio, inconstantia, præcipitatio, amor ſui, o-
dium Dei, affectus præſentis ſæculi, timor autem,
vel deſperatio futuri generantur.

6 Et *ſanctus Ambroſius in cap. 4. Luca,* ſic ait. Et-
enim quaſi clauis ſuffigitur anima corporeis volu-
ptatibus, & cum ſemel adhaſerit cupiditatibus de-
merſa terrenis, difficile in altum poteſt, vnde de-
ſcendit, ſine Dei fauore reuolare. Actuum enim
ſuorum vinctæ laqueis, & ſecularium deliciarum
illecebris obnoxia iam tenetur. Vnde *ſanctus Hie-
ronymus epistol. 10. ad Euriam cap. 3.* affirmat fruſtra
oſtentari pudicitiam ſine temperantia. Quid, in-
quit, neceſſe eſt nos iactare pudicitiam, quæ ſine
comitibus, & appendiciis ſuis continentia, & par-
ticitate fidem ſui facere non poteſt?

7 Hinc *ſanctus Auguſtinus ſermon. 249. de tempore.*
Omnibus, inquit, caſtitas pernecceſſaria eſt, & ma-
xime miniſtris Chriſti altaris, quorum vita aliorum
debet eſſe eruditio & aſſidua ſalutis prædicatio.
Tales enim decet Dominum habere Miniſtros,
qui nulla contagione carnis corrumpantur, ſed po-
tius continentia caſtitaſis ſplendeant, & toti ho-
neſtis fulgeant in populo exemplis. Magna enim
eſt caſtitaſis dignitas, vt inquit *ſanctus Bernardus
epistol. 42. ad Henricum ſennonenſem Archiepiſcop.* in
hæc verba. Quid caſtitate decorius, quæ mundum
de immundo conceptum ſemine, de hoſte dome-
ſticum, Angelum denique de homine facit? diffe-
runt quidem inter ſe homo pudicus, & Angelus,
ſed felicitate, non virtute. Sed etſi illius caſtitaſis
felicior, huius tamen fortior eſſe cognoscitur. Sola
eſt caſtitaſis, quæ in hoc mortalitatis, & loco, &
tempore, ſtatum quendam immortalis gloriæ re-
præſentat. *ſanctus Cyrillus Hieroſ. catecheſi 12.* illu-
minatorum. Non ignoremus caſtitaſis gloriæ:
Angelica enim eſt corona, & ſuper hominem hæc
perfectio: parcamus corporibus, quæ lucere de-
bent ſicut ſol. Ne propter paruum voluptatem, tan-

tum ac tale corpus polluiamus. Paruum enim eſt
ad horam peccatum, longæua autem eſt ex eo, &
æterna verecundia. Angeli obambulantes in terris
ſunt caſtitaſis operatores. *ſanctus Ambroſius libro pri-
mo de Virginib.* Neque mirum, ait, ſi pro vobis An-
geli militant, quæ Angelorum moribus militatis.
Caſtitaſis enim Angelos fecit, qui eam ſeruauit An-
gelus eſt: qui perdidit diabolus. *ſanctus Baſilius libr.
de Virginitate.* Magnum reuera quiddam, ait, ac
præclarum virginitas eſt, quæ, vt totum ſimul ex-
plicem, hominem incorruptibili Deo ſimillimum
facit. Hæc autem profecto non à corporibus ad
animas manat, ſed cum incorporealis animæ pro-
pria & præcipua ſit, eius pretioſiſſima integritate
corpora quoque incorrupta ſeruantur. Et quia caſ-
titaſis hominem Deo ſimillimum reddit, facit &
chariſſimum, quia morum ſimilitudo amorem
conciliat, & glutinat, qua charitate Deo intimè
cohaeret: Deus enim charitas eſt, qui manet in
charitate, in Deo manet, & charitas Deus in eo,
1 Ioan. 4.

9 Deo ſimillimum hominem reddit caſtitaſis, non
modo enim ipſe auctor & hortator, ſed etiam ec-
cleſiaſticis, præcipue & caſtiſſimis caſtorum ſpon-
ſus eſſe voluit, cuius exemplo Virgines ita exhorta-
tur. *ſanctus Auguſtinus de ſanct. Virgin. cap. 27.* Se-
quimini Agnum, quia & Agni caro vtiq; Virgo.
Hoc enim in ſe retinuit auctus, quod matri non
abſtulit conceptus & natus. Merito eum ſequimini
Virginitate cordis & carnis quocumque ierit. Et
ſanctus Ambroſius libr. primo de Virginit. Quid eſt, in-
quit, caſtitaſis, Virginitas, niſi expers contagionis in-
tegritas? atque eius Auctorem, quem poſſimus
exultare, niſi immaculatum Dei filium, cuius
caro non vidit corruptionem, diuinitas non eſt ex-
perta contagionem: Chriſtus Virgo Virginitatis ſpon-
ſus.

10 Inter caſtos agmen ducunt Apoſtoli, de quibus
S. Hieronym. libr. primo aduerſus Iovin. cap. 14. Exce-
pto Apoſtolo Petro, cum non ſit manifeſte relatum
de aliis Apoſtolis, quod vxores habuerint, intelli-
gere debemus ſine vxoribus eos fuiſſe, de quibus
nihil tale ſcriptura ſignificet. Aſſumpti in Apoſto-
latum relinquunt officium coniugale, ex quorum
perſona Petrus dixit ad Dominum *Matth. 19.* Ecce
nos reliquimus omnia, & ſequuti ſumus te, inter
quæ omnia & à Chriſto numeratur vxor, Et in fine
Apologetice ſue pro libris in Iovinianum ad Pammachium.
Chriſtus Virgo, Virgo Maria vtriuſque ſexus Vir-
ginitatem dedicauit, Apoſtoli, vel Virgines, vel
poſt nuptias continentes: Epilcopi, Preſbyteri,
Diaconi, aut virgines eliguntur, aut vidui, aut cer-
te poſt Sacerdotium in æternum pudici.

11 Eiſdem Apoſtolicæ caſtitaſis æmulatores fue-
runt ipſorum Diſcipuli, vt referunt *ſanctus Cypria-
nus hæreſi 58. & Tertullian. lib. de Monogamia.* De ſan-
cto Luca, & Marco ita ſcribit *ſanctus Hieronymus in
catalogo ſcriptorum Eccleſiaſt.* Vixit Lucas octoginta
& quatuor annos, vxorem non habens. Marcus
primum Alexandria Chriſtum annuntians, conſti-
tuit Eccleſiam tanta doctrina, & vitæ continentia,
vt omnes ſectatores Chriſti ad exemplum ſui cogeret.
12 Clemens, Timotheus, & Titus virgineum
illud lac ex caſtiſſimis ſui Magiſtri Pauli Apoſt.
vberibus ſuxerunt, quem perpetuum coluiſſe cæ-
libatum teſtes ſunt *Tertull. libr. vtrouque ad vxorem
Epiphani. hæreſi 58. Hieronym. epistol. 22. ad Euſtob.*
Auguſtinus

Augustinus libro de gratia, & libero arbitrio, cap. quarto Hilary in Psalm. 127. Ambrosius in cap. primo prioris Corinthiaca, Chrysostomus, Theodor. & alij Graeci in cap. 4. ad Philippenses.

13 Cyprianus à suae conuersionis initio castitatem coluit, de quo S. Hieronym. in cathalog. scriptorum Ecclesiasticorum ita scribit. Pontius Diaconus Cypriani vsque ad diem passionis eius, cum ipso exilium sustinens, egregium volumen vitae, & passionis Cypriani reliquit, de quo in hoc volumine Pontius ita loquitur. Inter fidei suae prima rudimenta nihil aliud credidit Deo dignum, quam si continentiam tueretur. Tunc enim idoneum posse fieri pectus & sensum ad plenam veri capacitatem peruenire, si concupiscentiam carnis robusto atque integro Sanctimoniae vigore calcaret.

14 Sanctus Augustinus castitatis fuit vigilantissimus cautor, de quo in eius vita ita scribit Iulianus eius discipulus cap. vigesimo sexto. Feminarum intra domum eius nulla vnquam conuersata est, nulla mansit, nec quidem germana, quae vidua Deo seruicis, multo tempore vsque in diem obitus sui praeputa ancillarum Dei vixit, sed neque patris sui filiae, & fratris sui filiae, quae pariter Deo seruiebant: quas personas Sanctorum Episcoporum Concilia in exceptis posuerunt. Dicebat vero nunquam debere cum seruicis Dei, etiam castissimis, in vna manere domo, ne aliquid scandalum, vel offendiculum hoc tali exemplo poneretur infirmioribus, & ne tentationibus humanis perirent. Et sequenti cap. 27. pergit narrare idem Iulianus in hac verba. In visitationibus vero modum tenebat ab Apostolo definitum Iacobi 1. vt non nisi pupillos & viuas in tribulationibus constitutas visitaret. Et si forte ab aliquibus feminis, vt videretur, vel saluaretur, rogabatur, nunquam sine clericis testibus ad eas intrabat, vel solus nunquam est loquutus, nec si secretorum aliquid interesset. Et si forte ab aegrotantibus ob hoc peteretur, vt pro eis in praesenti Deum roget, eisque manus imponeret, sine mora pergebat. Feminarum autem monasteria non nisi vrgentibus necessitatibus visitabat. Vnde ipse Augustinus libr. 8. confess. cap. duodecimo, amarissima cordis contritione lachrimarum flumina profundens, melioremque vitam vt inchoaret, submississime Deo supplicans, tantum etiam beneficium consequutus, ita Deum continentiae largiorem alloquitur. Conuersi ita me ad te, vt nec uxorem quaererem, nec aliquam spem seculi huius.

15 sanctus Gregorius Nazianzenus in carmine de calamitate animae suae. Mihi, inquit, in somnis aliquando huiusmodi quiddam videre visus sum, ex quo facile in Virginitatis amorem exarsit. Virgines duae in propinquo stabant candidis vestibus indute, ambae formosae, atque eiusdem aetatis, quarum vestes zona substrigebantur, seque ad talos vsque dimittebant. Ad haec ipsae capitis velo, non modo caput, sed genas quoque ipsas obtexerant, oculosque in terram defixos tenebant. Quorum ex aspectu mira sane voluptate perfusus sum: sic enim mihi persuadebam eas humana conditione multo maiores, atque augustinus esse. Haec porro quoniam me aspectu suo exhilaratum scelerunt, erga me quoque bene-

uolentia affici, meque perinde ac filium suum amplecti coeperunt. Percunctantique mihi quanam essent, & vnde venissent, altera castitatem sibi nomen esse dixit, altera temperantiam, quae Christo Regi assistentes caelestium Virginum pulchritudine doctarentur. Atque ad me conuersae Age, inquebant, fili mentibus nostris mentem tuam, & facibus facem iunge: ita futurum est, vt eximio quodam, & singulari splendore praeditum in caelum feramus, atque iuxta immortalis Trinitatis fulgorem collocemus. Haec habita oratione per caelum ferebantur.

16 Ursinus Presbyter, vt refert sanctus Gregorius libro quarto dialog. capite undecimo, ea fuit castitate, vt ne quidem à sua muliere sibi ministrari pateretur, quae cum aurem admouisset iam moribundo, & animam agenti, vt num vitalis adhuc in eo Spiritus esset, exploraret, ille collectis viribus in hanc vocem erupit. Recede à me mulier adhuc igniculus viuus, tolle paleam, & sic visis Apostolorum Principibus, Petro & Paulo, eorum inuitatu, & comitatu in caelum euolauit.

Eidem Gregorius libr. tertio dialog. capite decimo sexto, refert de Martino siue Martino solitario, quod è petra ei aquam necessariam praeberit Deus, qui cum decreuisset mulierem ultra non videre, & quendam hoc cognito ad eius speluncam audacter accessisset, & cum humi depressa facie deprecantem, eiusque conspectum fugientem ad fatigationem vsque intuita fuisset, eodem die mortem obierit, eo quod Dei famulum improbo ausu contristasset. In Prato igitur spirituali Iohannis Euirati cap. 217. dixit senior quidam. Filioli sal aqua est, & si appropinquauerit aquae continuo soluitur, & deficit, ita monachus similiter ex muliere est, itaque si appropinquat mulieri, soluitur & ipse, atque, in id definit, vt iam Monachus non sit.

17 Sicut omnis virtus, ita & castitas donum Dei est. Vnde & ipse Paulus Apostolus deprecans carnis stimulum, audiuit à Domino. Sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur. Et sanctus Augustinus libr. 10. Confess. cap. 29. his pro castitate obtinenda à Deo verbis supplicat. Tota spes mea Domine non nisi in magna valde misericordia tua. Da quod iubes, & iube quod vis. Imperas nobis continentiam.

18 Et cum scirem ait quidam (scilicet salom. sap. 8. v. 21.) quia nemo potest esse continens nisi Deus det, & hoc ipsum erat Sapientiae, scire cuius hoc esset donum, adij Dominum, & deprecatus sum illum. Per continentiam quippe colligimur, & redigimur in vnum, à quo in multa defluximus. Minus enim te amat, qui tecum aliquid amat, quod non propter te amat. O amor, qui semper ardes, & nunquam extingueris. Charitas Deus meus accende me. Continentiam iubes, da quod iubes, & iube quod vis. Hinc Origen. Qui vult, accipere verbum quod de castitate positum est, petat, credens dicenti, omnis qui petit accipit Matth. 7. vbi volentibus gratia non denegatur, cum ibi Dominus dicit: Petite, & dabitur vobis, &c. Hinc sanctus Augustinus in Psalm. 137. Votum vouit Deo Iacob. Nemo, ait, praesumat viribus suis reddere, quod vouerit: qui te hortatur, ut voueas, ipse adiuuat, vt reddas, Quod se ante conue-

ſionem ſuam non intellexiſſe deplorat *libro ſexto Confeſſ. capit. undecimo*. Proprium, inquit, virium credebam eſſe continentiam, quarum mihi non eram conſcius; cum tam ſtultus eſſem, vt neſcirem, ſicut ſcriptum eſt *ſap. 8.* neminem poſſe eſſe continentem niſi tu dederis. Vtique dares ſi gemitu interno pulſarem aures tuas, & fide ſolida iactarem in te curam meam.

19 Quare, vt Dei gratia concurrente, nobiſque operantibus illibatam caſtitaſem tueamur, eamque adminiculis, & præſidiis ſuſtentemus, & conſeruemus, efficax eſt adiumentum, vt quis cum *Apoſtolo 1. ad Corinthios 9.* caſtiget corpus ſuum, & in ſeruitutem redigat, dicatque ſibi cum *S. Hilario*, cuius ſenſus titillabat diabolus, & pubeſcenti corpori voluptatum incendia ſuggerbat. Ego (vt reſert *Hieronym.* in eius vita) alcleſe faciam, vt non calcitres, nec te hordeo alam, ſed paleis: fame te conſciam, & ſiti: graui onerabo pondere: per æſtus indagabo, & frigora, vt cibum potius, quàm laſciuiam cogites. Herbarum ergo ſucco & paucis caricis poſt triduum, vel quadriduum deficientem animam ſuſtentabat, orans frequenter, & pſallens, & raſtro humum fodiens, vt ieiuniorum laborem labor operis duplicaret. Neque dici huiusmodi à diabolo carnis ſtimuli, & afflictiones in ſeruente adoleſcentia, ſed etiam in frigefcente ſenectute bonos opprimunt, hic enim ignis non niſi morte extinguitur; Vnde *ſanctus Gregorius Nazianzenus* in carmine de vita ſua calamitate, ægre ac vix ſenex multis lacrymis, vigiliis, & orationibus, aliſque aſperimis exercitationibus, & macerationibus, & exacta monaſtica diſciplinæ cuſtodia carnis ſtimulos coërcere potuit. Et *ſanctus Hieronymus* *epiſtola vigefima ſecunda ad Euſochium de cuſtodia virginitatis capite tertio*, ſic ait. O quoties ego ipſe in vaſta ſolitudine, & ſolis ardoribus exulta, putabam me Romanis intereſſe deliciis, ſedebam ſolus, quia amaritudine repletus eram: horrebant ſacco membra diforma, quotidie lacrymæ, quotidie gemitus, & ſi quando repugnantem ſonitus imminens oppreſſiſſet, nuda humo vix oſſa harentia collidebam. Pallebant ora ieiuniis, & meis deſideriis aſtuabat in frigore corpus, & ante hominem ſua iam carne præmortuum ſola libidinum incendia bulliebant, itaque omni auxilio deſtitutus ad *Ieſu* iacebam pedes, rigabam lacrymis, crine tergebam, & repugnantem carnem hebdomadarum inedia ſubiugabam. Memini me clamantem, diem crebro iunxiſſe cum nocte, nec prius à pectoris ceſſaſſe verberibus, quàm rediret, Domino increpante, tranquillitas.

28 Vnde ad eſſugienſas huiusmodi carnis afflictiones diuerſa pœnitentiæ opera *Sancti* egerunt.

21 Euanſtus Presbyter hybernis noctibus in puteum, *ſanctus Bernardus* in lacum deſcenderunt, vt gelidarum aquarum frigore calorem coporis temperarent caſtitati inſeſtum, vt reſertur in vita ipſius, *lib. primo, cap. 3. & 4.*

22 Audomarus Taumanenſis Episcopus in vepribus, B. Franciſcus nudum corpus in nauibus volutarunt ex *ſancto Bonaventura cap. quinto*, in eius vita, vt hac caſtigatone voluptatem carni inſitam edomarent. *ſanctus Gregorius libro ſecundo dialog. cap. ſecundo*, narrat de *Sancto Benedicto* Abbate quod

malignus ſpiritus magno amoris igne ſerui Dei animum in ſpecie fœminæ olim ab ipſo viſa accenderit, ſed ille vtricarum & veprium iuxta denſa ſuccreſcere fruteta conſpiciens, nudum ſe in illis ſpinarum aculeis, & vtricarum incendiis proiecit, ibique diu volutatus, toto ex eis corpore vulneratus exiit, & per cutis vulnera eduxit è corpore vulnus mentis, quia voluptatem traxit in dolore. Quidam Dominicanus Ordinis religioſus nomine Dominicus à ſcorto ſollicitatus in ardentibus prunis ſe iniecit, & illaſus permanſit, vt reſert *Thom. Cantipr. libro ſecundo Apum capit. trigefimo*. Simile quid præſtitere *Sancti* Eremitæ Martinianus, & Iacobus, vt eſt apud *ſurium* in eorum vita decimo quarto Ianuarij, & 13. Febr.

23 Et quanta iniquitas (ait *ſanctus Auguſtinus*) & quam lugenda peruerſitas, vt animam, quam Chriſtus ſuo Sanguine redemit, luxurioſus quique propter vnus momenti delectationem libidinis diaboli vendat. Vere enim nimium plangenda, & miſeranda conditio eſt, vbi cito præterit, quod delectat, & per diabolum in cruce manet ſine fine, quod cruciat. Sub momento enim libidinis impetus tranſit, & opprobrium infelicitis animæ permanet.

Neigitur in huiusmodi incidat iniquitatem, ſi Sanctos prædictos carnis ſuæ ſtimulos aſperrime à ſe abiciunt, imitari non valueris, bonorum ſaltem conſortia quare, conſulente *ſancto Gregorio Nazianzeno* in carmine de anima ſua calamitate, in ſine, his verbis. Cum caſtitaſis amor in intimis animi reſceſſibus occultari non poſſet, primum cum his hominibus vitæ conſuetudinem contraxi, qui matrimonij vincula fugerunt, ſequæ à mundi contagione abruperunt, vt Chriſtum Regem animi pennis ſequantur, hic non ſine magna gloria pedem efferentes, hos ego ſingulari amore, ac toto pectore complectens, ſpei cœleſtis duces habebam, excuſſaque omni huius vitæ beatitudine temperantiæ ac fragilitati collum ſubiici. Quæ quidem mei curam gerebat, me amabat, me ad ampliffimam gloriam prouchebat, me denique in Chriſti manibus accurate collocabat. Poſt quaſita bonorum conſortia occaſiones libidinis vniuerſas deuita, quod eſt tuiffimum propugnanda caſtitaſis aſylum, & perſugium. Fugite, ait *Apoſtolus 1. ad Corinthios 6.* fornicationem. Et *ſanctus Auguſtinus ſermon. 2. Dominica vigefima quinta poſt Trinitatem qui eſt 250. cap. 1.* Quod libidinem, inquit, fugiendam eſſe ſuggerimus, *Apoſtolus Paulus* euidenter oſtendit, quia cum omnibus vitis prædicauerit reſiſtendum, dum contra libidinem loqueretur, non dixit. Reſiſtite, ſed fugite fornicationem &c. ſic contra reliqua vitia Deo auxiliante debemus in præſenti reſiſtere, libidinem vero fugiendo ſeparare. Ergo contra libidinis impetum apprehende fugam, ſi vis obtinere victoriam. Nec tibi verecundum ſit fugere, ſi caſtitaſis palmam deſideras obtinere. Vnde Frater chariſſimi ab omnibus Chriſtianis, præcipue tamen clericis, ſue monachis indigna, & inhoneſta familiaritas fugienda eſt: quia ſine vlla dubitatione, qui familiaritatem non vult vitare ſuſpectam, cito dilabitur in ruinam. Inter omnia Chriſtianorum certamina ſola duriora ſunt prælia caſtitaſis, vbi quotidiana eſt pugna & rara victoria. Grauem caſti-

tas sortita est inimicum, qui quotidie vincitur, & timetur.

24 Vnde mulierum familiaritatem diligenter cauendam præclaris Sanctissimorum hominum factis edocemur. *Sanctus Thomas Aquinas* Angelicus Doctor, vt est in Romano Officio, & eius vita 7. *Marty apud Surium*, in graui castitatis certamine quadam cum tentante muliercula, victor euasit, & postea flexis ante Crucis signum genibus orans, ibique somno correptus per quietem sentire visus est sibi ab Angelis constringi lumbos, quo ex tempore omnis libidinis sensu caruit, narrat *Benedict. in summ. peccat. libro quarto cap. 9. §. 1.* Eremitam matri in transiendo riuo auxiliatum veste manum obtulisse ne eam attingeret, causamque rogatus. Caro, inquit, feminae ignis est, manus autem viri stupra, & ideo te tangere nolo, ne tentatio, aut cogitatio de aliis mihi feminis suboriatur. Refert *Diuus Antoninus* parte quarta tit. 13. cap. 3. §. 2. accusatum apud S. Iordanum Religiosum de contacta femina manu excusasse se quod pia illa esset. Cui B. Iordanus. Bona, inquit, terra est, bona & aqua, si vero commisceantur putrelutum efficitur. Christianus adolenscens (vt auctor est *Sanctus Hieronymus* in vita S. Pauli) superatis tormentis in amantissimo horto nudato corpore in molli lectulo expansus fuit à scortillo irritandus, qui cœlitus inspiratus præcisam morfu linguam in osculantis se facie expuit, & sic libidinis sensum succedens doloris magnitudo superauit, quod exemplum etiam quidam religiosus imitatus est, de quo *Niceph. lib. 7. cap. 13. §. 5.* Leo Papa cum vidua osculandam manum præbuisset, hanc sibi præcidit, vt quæ agitabatur tentatione liberaretur, memorant S. *Antonin. in summ. tit. 13. cap. 3. §. 2.* *Ioan. Nancler. tom. 2. generat. 15.* Andreas Fundanæ ciuitatis Episcopus in quale quantumque Sanctimonialis tactu discrimen venerit narrat S. *Gregor. lib. 3. dialog. c. 7.* Ioannem Bosniensem Episcopum cum meretricula sollicitaret in eius maxillam tam fortiter colaphum impexit, vt ad terram alliceret, quod ei maximam apud *Fredericum II. Imper.* & aulicos reuerentiam conciliauit, vt habet *Thom. Cantuar. lib. tertio cap. 3. §. 43.* Ab insolentis igitur carnis nosmetipsos defendamus, quæ nos necare conatur. De Dorotheo Monacho narrat *Nicephorus lib. undecimo ecclesiast. historia cap. 6.* quod interrogatus cur quotidie corpus suum duris asperimisque affligeret pœnitentis, respondit; quia id me necare contendit, ac si diceret. Carnem mortifico, quia caro me mortificare & interficere quatit.

S Y M M A R I U M.

1. Domus Episcopi debet esse commune fidelium hospitium.
2. Hospitalitas laudanda, amplectenda, & amanda, quia Deum meretur recipere.
3. Exempla Sacre Scripturæ, & sanctorum Patrum referuntur nos ad hospitalitatem maxime incitantia.
4. Munus temporale accipit is, cui tribuitur, qui tribuit vero recipit, donum spirituale, & cœlestē.
5. Hospitalitatem, vt Episcopus populo exhortetur, debet prius ipse seruare.
6. Hospitalitas usque adeo in Ecclesiasticis est necessaria,

vt si ab ea inueniantur alieni iure prohibeantur ordinari.

7. Episcopus laycam debet habere manum necessitatem patientibus succurrendo.
8. Domus Episcopi ad hoc est instituta, vt omnes in hospitalitate recipiat.
9. Circumstantia, quæ sint attendendæ in liberalitatis executione, ostenditur.
10. Largiendi prudentia in quibus consistat, ostenditur.
11. Dalmatica latas manicas habente cur Episcopus induatur? ostenditur.
12. Episcopus hospitalitatem exercens, & elemosinam faciens, non sua, sed aliena elargitur, & numero 13.
14. Clericus quicquid præter necessarium victum, & vestitum de altario retinet, rapinam facit, & sacrilegium committit.
15. S. *Ambrosius*, vt captiuos redimeret, vasa Domnica conseruit.
16. S. *Ioannes Alexandrinus* Patriarcha cum primum decimum quartum annum ageret, misericordiam sibi desponsauit.
17. S. *Augustinus* omnia pauperibus erogauit.
18. S. *Paulinus Nolensis* Episcopus amplissimas diuitias suas pauperibus largitus fuit.
19. S. *Gregorius Magnus* peregrinos quotidie ad mensam adhibebat.
20. Hospitalitatis, & beneficentia laus in Pralato præcipue præfulgere debet.
21. Bonum amabile, unicuique autem proprium.
22. Beneficia homines ligant.
23. Hospitalitatis, elemosinæ, & cuiusvis beneficij meritum potius in animi alacritate consistit, quam in deni magnitudine.
24. Cor, & non substantiam in dando pensat Dominus.
25. Eleemosynas tenetur Prælatus dare in publico, & ad hoc ipsum ante se tuba canere.
26. Magnopere dolet Auctor quod, ubi quis in Episcopatum designatus est, protinus ad eum undique amici, & consanguinei occurrunt.
27. Episcopus debet esse sicut Melchisedech sine patre, sine matre, & sine genealogia.
28. Oculi Domini in omni loco contemplantur bonos, & malos.
29. Experientia compertum est in Ecclesia Dei à propinquis, & consanguineis Episcoporum multa mala inuicta fuisse.
30. Filios habens, & nepotes an possit in Episcopum eligi ostenditur.
31. Clerici bonorum Ecclesie non domini, sed dispensatores sunt.
32. Clemens I. P. quam dotem filiabus legitime susceptis ante Pontificatum, & quæ beneficia nepotibus Clericis contulerit, ostenditur.
33. Pius V. Collegium Illustriss. D. D. Cardinalium consulis possetne sexcentos aureos fratris filia collocandæ dare.
34. Episcopus cessante fraude, & præsumpta consanguineorum affectione, poterit bona Ecclesie solita dari in emphyteusim, potius in consanguineos, quam in extraneos alienare, & modicas facere donationes, vt eis subueniat.
35. Beneficere, & egenis subuenire ita est Episcopi proprium, vt ad hoc plusquam alij ex officij obligatione, & dignitatis sublimitate teneantur.
36. Generosi animi est, vt magnifici iuuare, & prædesse.
37. Beneficium ingratum est, quod diu inter manus dantis hæret.

HOSPITALEM.

GLOS. IX.

PORTET Episcopi domum hospitium esse commune fidelium, ut in expositione huius loci dicit *Diuus Hieronymus*. Et secundum quendam modernum, hospitalem noster *Apostolus* querit Episcopum, qui cupidus sit amansque hospitum, & peregrinorum, ut illos domo excipiat, tractet, foueat, ac multo magis, qui vicinis, ciuibusque suis indigentibus benigne facere velit. Hinc *sanctus Gregorius* scribens ad *Ioannem Episcopum*. Hospitalitatem, inquit, nesciens non fiat Episcopus. Et *Hieronymus ad Oceanum*. Ante omnia, inquit, hospitalitas futuro Episcopo denuntiatur. Si enim omnes illud Euangelij audire desiderant. Hospes fui, & suscepistis me, quantum magis Episcopus, cuius domus omnium debet esse hospitium? Laicus enim vnum, aut duos, aut paucos recipiens, implebit hospitalitatis officium; Episcopus, nisi omnes recipiat, inhumanus est. Est enim hospitalitas multum laudanda, amplectenda, inquirenda, & amanda, quia Deum meretur recipere *Matth. 10.* qui vos recipit me recipit. & *Matth. 5.* qui recipit vnum talem paruulum in nomine meo, me suscipit: Vnde *Hieronymus ad Nepotianum*. Mensula tua pauperes & peregrinos suscipiat, & cum illis Christus conuiua erit. Sacra res est mensa hospitalis, dicit *Seneca libro quarto de Officiis*. & *Cicero libr. de Officiis*. Recte, inquit, laudanda est hospitalitas, est enim, ut mihi videtur, valde decorum patere domus hominum illustrium hominibus illustribus.

5 Episcopi igitur in sacra Scriptura, & Sanctorum Patrum scriptis ad hospitalitatem maxime incitantur: imprimis exemplo Abraham, & Loth *Genes. 19.* quorum domus super hospitibus aperta erat, non autem Sodomitarum, quae hospitibus erant clausa, in quorum opprobrium Angeli dixerunt in platea manebimus. Vnde *Hieronymus*. Abraham, & Loth Angelos susceperunt, quia hospites dilexerunt. Et exemplo viduae, quae Eliam in hospitio recepit, cui toto tempore faris, farina, & oleum non defuerunt 3. *Regum 17.* Deinde exemplo Rab, quae quia recepit nuntios filiorum Israel, ideo cum parentibus suis seruata est *Iosue 6.* & omnes alij ciues occisi sunt. Denique quia hospitalitas disponit ad susceptionem diuinæ gratiae, & preparat, quod ostensum est *Luce ult.* ubi discipuli cognouerunt Dominum coactum hospitari cum eis, etiam in fractione panis. Vnde *Gregorius* in homilia. Ipse quoque Dominus non est cognitus à Discipulis in via dum loqueretur, & in domo cognosci dignatus est, dum pasceretur: sic etiam quandoque diuina cognitio infunditur hospiti, vel hospitis gratia alicuius sancti viri in hospitio recepti.

4 Hospitalem querit noster *Apostolus* Episcopum, qui cupidus scilicet sit amansque hospitum & peregrinorum, nam cui tribuitur, is ac-

cepit munus temporale, qui tribuit, recipit donum spirituale, & caeleste. Vnde quod ait *Apost. 2. Corinth. 9.* Augebat incrementa frugum iustitiae vestrae, interpretatur tibi *Theophilactus*. Dabit Deus hic incrementa iustitiae, & gloriae in caelo. Non sit porrecta manus tua ad accipiendum, inquit *Ecclesiast. cap. 4.* & ad dandum collecta. Eandem beneficentiam & Saluator exigit à suis Discipulis *Matth. 5.* diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos. Et *Matth. 24.* Beatus ille seruus, qui Christi familiae dat cibum in tempore. Nam ut ait *sanctus Ambrosius libr. secundo Offic. cap. 16.* Quò plus te operari viderit populus, magis diligit. Scio plerosque Sacerdotes quò plus contulerint, plus abundasse: quoniam quicumque bonum operarium videt, ipsi confert, quod ille officio suo dispenset; securus quod ad pauperem, sua perueniat misericordia. Nemo enim vult nisi pauperi suam proficere collationem.

5 Cum Episcopi exemplo Christi laborare debeant ut non solum verbo, sed exemplo praedificent, quia per facta obtemperatur doctrinae secundum *Philosoph. 7. ethic.* vnde dicitur. Credibilia sunt facta, quam verba, ideo non poterunt alios exhortari conuenienter ad hospitalitatem sicut debent, nisi ipsi hospitalitatem teneant. Episcopus enim sequendo Apostolum exhortantem ceteros ad hospitalitatem sequendam ad *Roman. 12.* ibi, hospitalitatem sectantes, debet alios inducere ad tenendam hospitalitatem, quod male poterit si ipse non teneat. Si enim Sacerdos primum à se ipso, & à domestica Ecclesia sua debet exigere, quod postea populis imperet: si primum imitando Christum ipse debet facere, quae postea populum doceat; necesse est ut pauperes hospitio recipiat, quò ad hospitalitatem facilius suo exemplo subditos attrahat.

6 Vnde hospitalitas vsque adeo Episcopis est necessaria, ut si ab ea inueniantur alieni, iure prohibeantur ordinari, *Gratian. in princip. 85. dist. 1.* Si enim vidua in Ecclesia recipi prohibetur, quae pauperes non recipit hospitio, quae pedes sanctorum non lauit, quae omne opus bonum est exequuta; multo magis sunt prohibendi à Sacerdotio, qui ab opere pietatis probantur alieni. Vnde hospitalitatis opera despicientes in *Grangensi Concilio capit. undecimo* excommunicantur. Hinc etiam Ioannes Euangelista in epist. sua quendam Diotrophem excommunicat, qui nec pauperes recipiebat, & recipientes de Ecclesia eiiciebat. Caucat igitur Episcopus ne sit de numero eorum, quibus in iudicio dicitur. Hospes eram, & non suscepistis me *Matth. 25.*

7 Episcopus largam habeat manum, necessitatem patientibus succurrat, alienam inopiam, suam credat: quia si hoc non habet in vacuum nomen Episcopi tenet. In ipsa autem liberalitate modus adhibendus est rerum & personarum: rerum, inquam, ut non omnia vni, sed singulis quaedam praestentur, & pluribus prodesse possimus, iuxta illud *Psalm. 111.* dispersit, dedit pauperibus personarum vero, quia primò iustis debemus dare, &c. ita *Gregor. scribit libr. 5. epist. 29. seu cap. 129. secundum sermo Dei, relatus in cap. fratrem 86. dist.*

8 Nam domus Episcopi ad hoc est instituta ut sine personarum acceptione omnes in hospitalitatem recipiat, & ideo non debet habere canes, quia non

morsibus, & latratibus canum, sed hymnis custodienda est domus eius, ne hi, qui confidunt ibi se inuenturos laetamen miseriarum suarum, versa vice morsibus canum lanientur.

9 In liberalitatis executione attendendæ sunt multæ circumstantiæ, videlicet, fides, causa, locus, tempus, modus, necessitudo, ætas, debilitas, conditio. Grandis culpa est, si fidelis egeat te sciente, ille præcipue, qui egere erubescit.

Item probanda est alia liberalitas vt proximos sanguinis vi non despicias, quibus pudor est ab alijs poscere, non vt illos diuites facias, sed vt paupertatem, & egenum iuues, vitamque tibi perpetuam fructu boni operis acquiras. *Diuus Ambrosius libro primo de Officiis cap. 30. relatus in cap. non satis, & in cap. est probanda 86. distinet.* Considera ætatem, vt senibus plus largiaris, qui sibi iam nequeunt victum querere. Considera etiam debilitatem, considera verecundiam, quæ ingenuos prodit natales. Non tamen vult Dominus simul effundi opes, sed dispensari, & in ipso pauperis dato mensuram tenere, vt abundes pluribus. Quædò enim minora sunt, quæ sparguntur, tanto plures erunt, qui recipiant. Ex puro affectu, ac lyncero fiat elemosyna, non conciliandi fauoris gratia, vitra modum effundendum. Omnia hæc ex *D. Ambrosio, d. loca.*

10 *Gregorius in tertia par. Pastoralis capit. vigesimo primo*, ponit prudentiam largiendi. Primo enim attendendum ne sero præbeatur, quod cito dandum est, iuxta illud ne dixeris amico tuo, vade reuertere cras tibi dabo, cum statim possis dare. Secundo ne sub specie largitatis inutiliter spargant sua, aut multa dent, vbi pauca sufficerent, iuxta illud ad *Corinth. 8.* Non vt alijs sit remissio, vobis autem tribulatio: qui enim ita sua effundunt, vt postmodum egeant, frequenter in impatientiam præcipitantur. Tertio ne totaliter vacuum dimittant pauperem, cui semper aliquid, vel parum dandum est, iuxta illud *Luc. 6.* Omni petenti à te, tribue. Quarto ne aliquid demus, cui nihil penitus dandum est, vt histrioni, &c.

11 Induitur igitur Episcopus Dalmatica latas manicas habente, quia oportet, vt noster *Apostolus* ait ad *Timum* 1. illum sicut Dei dispensatorem Hospitalalem esse, benignum, liberalem, non turpis lucri cupidum. Maioris enim peculij dispensatorem plura expendere oportet; qui diuitias opesque veras esse putet, si non studio omni aliena bona corradat, sed vt indigentium penuriam sua liberalitate adimat, quia sua commoda propinquorum bona deputet. Egentis enim mentem doctrina sermo non ita facile penetrat, inquit *Gregorius in secunda par. Pastoralis capit. septimo*, si hunc apud eius animum manus misericordiae non commendat. Tunc autem verbi semen facile germinat, quando hæc in audientis pectore pietas prædicantis rigat. De quo illud dicitur *Psalm. 111.* Dispersit, deditque. Non fisco, non hæretico, potenti, & non factioso ciui, non carni, & sanguini, non tenaci, & quæ nunquam compleri potest, arcæ: tantò minus non libidini, & cupiditati: sed dispersit, dedit pauperibus: hoc est, Seminaria futurae pietatis, & eruditionis extruxit: adolefcentes præstantes ingenio quamplurimos domi, forisque opibus suis

educavit: Parochiis desertis, ac depopulatis Pastores, & Sacerdotes suis copiis aluit: redeuntes ab errore benigne, & liberaliter suscepit, captiuos redemit, virgines orbas elocauit, peregrinos hospitio suscepit, viduis orphanis, morbo atque ætate fractis opem tulit. Dispersit, dedit pauperibus, iustitia eius manet in seculum seculi, cornu eius exaltabitur in gloria. Fœnus hoc solum, inquit *Sanctus Leo epistola prima capit. quarto*, aspicere & exercere debemus, vt quod hic misericorditer tribuimus, ab eo Domino, qui multipliciter & in perpetuum mansura retribuet, recipere valeamus. Neque enim nos hæreditate possumus Sanctuarium Dei, sed aliena fortiter dispensatores sumus. Cuius peculij vsus quidem, ait *Bernardus libro secundo de considerat.* est bonus, abusus mala, sollicitudo peior, quæstus autem turpissimus.

12 Pondera hæc ô Pastor, ait *Gregorius epistola vigesima prima, libr. undecimo*, non largiris tua, sed aliena. Quid ergo mirum, quod tota die lultrent domum Episcopi pauperes, cum sit ea domus dispensatoris rerum ipsorum? Possent enim vociferari ad valuas, imò vsque ad secretum cubiculum dicentes. Danobis nostra, alioquin contra te vociferabimur ad Dominum rerum, tui dispensationi commissarum, dicentes. Domine non vult nobis dare, quæ illi, vt nobis daret, dedisti.

13 Clamant pauperes ad Pontifices, ait *Bernardus ad Romæ. epistola quadragesima secunda*, cur in superfluitates vestras consumitis, quæ nostris debentur necessitatibus? nostris enim necessitatibus detrahatur, quicquid accedit vanitatibus vestris. Quid conferunt tot mutatoria? nostrum est, quod effunditis, nobis crudeliter subtrahitur, quod inaniter expenditis: nos sumus fratres vestri, & vos de nostra portione pascitis oculos vestros, & ita vita nostra cedit vobis in superfluas copias. Duo mala ex eadem radice prodeunt, dum vos ipsos vanitatem sequendo perditis, & nos spoliando perimitis. Et quæ sic consumitis, neque labore manuum, neque negotiationis studio, neque iure hæreditario possidetis: sed bona nostra sunt. Et quamvis hi pauperes, ait, modo non audeant aperire os aduersum vos, & exigere partem suam; quibus interim pro sua vita necesse habent potius supplicare: tamen in futuro stabunt in magna constantia aduersus eos, qui se angustiauerunt: Stante pro eis patre orphanorum, & iudice viduarum, qui dicit vobis *Matth. 25.* Quandiu non fecistis vni ex his minimis meis, nec mihi fecistis.

14 Et per eundem *Bernardum ad quendam Canonicum* sic dicitur. Conceditur tibi si altari seruias, vt de altario viuas, non tamen, quod emas fræna deargentata, grisea, variaque pellicia; quicquid ergo præter necessarium victum, & vestitum de altario retines, tuum non est, rapina est, sacrilegium est. Quibus verbis quid acius dici potuit? Idem etiam pene *Hieronymus in Esaiam*, relatus in *cap. si cupis 16. quæstione prima*, his verbis. Præter victum, & vestitum, & manifestas necessitates nihil cuiquam tribuas, ne filiorum panes canes comedant. Idem etiam super illud *Esai. 3.* Rapina pauperum in domo vestra, ita ait. Rapina pauperum in domibus Sacerdotum, qui Ecclesiæ opes sibi thesaurizant, & in deliciis abutuntur, quæ ad sustentationem pau-

perum dantur, & ſibi reſeruant, vel propinquis diſtribuant, & aliorum inopiam ſuas, vel ſuorum diuitias faciunt, His addo Apoſtolorum canonem relatum in cap. *quiſque* 12. *queſtione ſe- cunda*, hac ipſa de re ita ſtatuentem. Omnium negotiorum Eccleſiaſticorum curam habeat Epiſcopus, & ea velut Deo contemplante diſpenſet, nec ei liceat ex iis aliquid omnino contingere, aut parentibus propriis, quæ Dei ſunt, condonare: quod ſi pauperes ſint, tanquam pauperibus ſubminiſtret, ne eorum occasione Eccleſiæ deprædentur. *Diuus etiam Auguſtinus in ſermon. ad ad. Hierem.* ait. Memento quod pauperem vitam Sacerdos gerere debet, & ideo ſi ſuperbam habet, ſi magno gaudet beneficio præter victum, & veſtitum pauperibus dare non differat.

15. *Diuus Ambroſius*, vt captiuos redimeret, non ſolum vaſa dominica conſlauit, ſed etiam libentiſſime inuidiam, & calumniam ſubſtinuit, vt ipſe ait libro ſecundo de *Officiis* in hæc verba. Nos aliquando in inuidiam incidimus, qui confringimus vaſa myſtica, vt captiuos redimeremus, quod Arrianis diſplicere poterat: nec tam factum diſplicere, quam vt eſſet quod in nobis reprehenderent. Quis autem eſt tam durus, immitis, & ferreus, cui diſpliceat, quod homo redimitur à morte, ſcæmina ab impuritatibus barbarorum (quæ grauiores morte ſunt) Adoleſcentulæ, vel pueruli, vel infantes ab idolorum contagiis, quibus mortis metu inquinabantur? Quam cauſam etſi non ſine ratione geſſimus, tamen ita in populo proſequuti ſumus, vt conſiterentur, multoque fuiſſe commodius aſtrueremus, vt animas Domino, quam aurum ſeruaremus.

Qui enim ſine auro miſit Apoſtolos, & Eccleſias etiam ſine auro congregauit. Aurum Eccleſia habet, non vt ſeruaret, ſed vt eroget, & ſubueniat in neceſſitatibus. Quid opus cuſtodire quod nihil adiuuat? An ignorauiſſemus quantum auri, atque argenti de templo Domini Aſſurij ſuſtulerint. Nonne melius conſtat ſacerdos propter alimoniam pauperum (ſi alia ſubſidia deſint) quam ſacrilegiis contaminata aſportet hoſtis? Nonne dicturus eſt Dominus. Cur paſſus es tot inopes fame emori. Et certe habebas aurum, vt miniſtrares alimoniam, cur tot captiui deducti in commercium ſunt, nec redempti? cur tot ab hoſte occiſi ſunt? Melius fuerat, vt vaſa viuientium ſeruareſ, quam metallorum. His non poſſet reſponſum reſerri. Quid enim dices. Timui ne templo Dei ornatus deeſſet? Reſponderet. Aurum Sacramenta non quaerunt: nec auro placent, quæ auro non emuntur: ornatus Sacramentorum, redemptio captiuorum eſt. Et vere illa ſunt vaſa pretioſa, quæ redimunt animas à morte. Ille verus Theſaurus eſt Domini, qui operatur, quod ſanguis eius operatus eſt. Tunc vaſa Domini ſanguinis agnoſco cum in vitroque videro redemptionem, vt calix ab hoſte redimat, quos ſanguis à peccato redemit. Quam pulchrum, vt cum agmina captiuorum ab Eccleſia redimuntur, dicatur. Hoſ Chriſtus redimit. Ecce aurum, quod probari poteſt, ecce aurum vtile, ecce aurum Chriſti, quod à morte liberat, ecce aurum, quo redimitur pudicitia, quo ſeruatur caſtitas. Hoſ ergo ma-

lui vobis liberos tradere, quam aurum reſeruare. Hic numerus captiuorum, hic ordo præſtantior eſt, quam ſpecies populorum. Huic muneri proficere debet aurum redemptoris, vt redimeret periclitantes. Agnoſco inſuſum auro ſanguinem Chriſti non ſolum irruiſſe, verum etiam diuina operationis impreſſiſſe virtutem redemptionis munere.

16. S. Ioannes Alexandrinus Patriarcha, cognomento miſericors, ſive eleemoſynarius, apud *Syrum* 23. *Ianuarii*, cum quintum decimum annum ageret miſericordiam ſibi deſponſauit ipſo ſuæ in Patriarcham electionis die. Non iuſtum eſt, inquit, O Fratres ante alterius cuiuſquam curam habere, quam Chriſti. Euntes ergo per totam ciuitatem, conſcribite mihi ad vnum omnes dominos meos, & auxiliatores (ita vocabat pauperes.) Mira autem celeritate annotati ſunt ſupra ſeptem millia quingenti, quibus cum annonam, & in ſingulos dies per ſuum procuratorem ſuſtentationem conſtituiſſet, ad Templum conſecrandus perrexit. Teſtamentum eius, teſte *Simeone Metaphr.* ſic habebat: Ago tibi gratias Domine Deus meus, quod me dignum cenſueris, quia tua tibi offerrem, & quod ex mundi donis nihil aliud ſit mihi reliquum, niſi tertia pars nummi, quam ipſam iubeo quoque dari pauperibus, qui ſunt mihi fratres in Chriſto.

17. S. Auguſtinus *epiſtol.* 89. ad *Hilarium queſt.* 4. Ego, inquit, qui hæc ſcribo, perfectionem, de qua Dominus loquutus eſt, quando ait diuiti adoleſcenti *Matth.* 19. Vade vende omnia, quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in celo, & veni, ſequere me: vehementer adamaui, & non meis viribus, ſed gratia ipſius adiuuante ſic feci. Et ad hoc propoſitum, quantis poſſum viribus, alios exhortor, & in nomine Domini habeo conſortes. Et *poſſidonus* illius diſcipulus, & quadraginta annis contubernalis Calamen. Epiſcopus in eius vita *capit. vigeſimo tertio*, ſic ait. Pauperum vero ſemper memor erat, eiſque inde erogabat, vnde & ſibi, ſuiſque omnibus ſecum habentibus erogabatur, hoc eſt ex redditibus poſſeſſionum Eccleſiæ, vel etiam ex oblationibus fidelium. Et *capit. vigeſimo quarto*. In tercia dum Eccleſiæ pecunia deficeret, hoc ipſum populo Chriſtiano denunciabat, non ſe habere, quod indigentibus erogaret. Et *cap. 31*. Teſtamentum nullum fecit, quia vnde faceret pauper Chriſti non habuit.

18. S. Paulinus Nolentiſis Epiſcopus vt teſtis eſt *ſanctus Gregorius Turonen.* libro de gloria *Confeſſorum capit. 107.* cum audiuiſſet prædictum Domini conſilium *Matth.* 19. ampliffimas diuitias ſuas, quas in fundis, domibus, & aliis rebus poſſidebat, diuendidit, & pauperibus erogauit, tamque proluxa in miſeros benignitate fuit, vt auctore *ſancto Gregorio Magno libr. tertio dialog. cap. primo*, cuncta quæ ad Epiſcopi vſum habere potuit, captiuis indigentibus largiretur, cumque iam nihil omnino ſuper'eſſet, viduæ pretium pro redemptione vnici filij captiui à Vandalis poſtulant: Mulier, inquit, quod poſſim dare non habeo, ſed memeciſum tolle ſeruum, me iuris tui eſſe profiteri, atque vt filium tuum recipias, me vice illius in ſernitium trade. Vnde illum S. *Auguſtinus libr. primo de ciuitate Dei*

cap. 10. vocat ex opulentissimo diuitem, voluntate pauperrimum, & copiosissime sanctum.

19 S. Gregorius Magnus peregrinos quotidie ad mensam adhibebat, in quibus & Angelum, & Angelorum Dominum peregrini facie accipit. Pauperes, & vrbano, & externos, quorum numerum descriptum habebat, benignissime sustentabat. Ita Ioan. Diacon. in S. Gregorij vita libro primo, cap. 10. & lib. 2. cap. 22. & 23. Hospitalitatem se praestitisse Basilianus Ephesinus Episcopus att. 11. Concil. Chalced. his verbis declarat. Ego, inquit, à iuuenili aetate mea vixi cum pauperibus, & ptochium feci, & in eo posui septuaginta lectos, & omnes languentes, & vlceratos hospitio suscipiebam.

20 Hospitalitatis & beneficentiae laus in Prælo præcipue fulgere debet, cum nihil sit quod æquè amabilem illum populo reddat, ac subueniendi, beneq; de alijs merendi studium, vulgus liquidem vix putat alios esse bonos, quàm beneficos, Vnde in Ierem. 22. dicitur. Victoriam & honorem accipiet, qui dat munera. Et Dominus noster cum signa multa fecisset, dixit Ioan. 6. Queritis me non quia audistis signa: sed quia manducaſtis ex panibus, & saturati estis. Quid quaſo, vel mirabilius, vel magnificentius, vel maiori honore dignius, quàm signa illa ingentia, quæ filius Dei edebat in mundo? At natura humana tanto se ipsam amore complectitur, suisque commoditatibus vsquæ deo intenta, & infixa est, vt omnibus signis, portentosisque miraculis suas rationes anteferat: maiorque Dominum beneuolentia, & honore prosequatur quod populorum famem expleuerit, quàm quod ingentia miracula ediderit. Hinc vulgata illa Philosophi sententia. Amabile bonum, vnicuique autem proprium.

21 Vnde manauit, & illa. Qui beneficia inuenit, compedes inuenit: imo & aliquid compedibus maius.

22 Vincula enim hæc pedes tantum ligant, beneficia vero non modo corpus, sed etiam mentem, animum, atque præcordia ipsa nexibus charitatis vinciunt. Et ideo Episcopis tantopere elemosynarum largitio commendatur, vt per eum potissimum, & popularium suorum beneuolentiam, & probitatis opinionem, sibi maxime necessariam conciliarent: qua illorum amicos, & ad obediendum alacriores, & ad imitandum promptiores, & ad doctrinam percipiendam paratiores redderent. Et dicit Chrysost. homil. 53. super Matth. Liberalis anima non finit nostras lampades extinguere, internas vestes ex rubeis, candidiores niue facit. Hæc est, quæ in perpetuum tibi seruat, quæ hic possides, hæc facit præclaros homines hic, & in futura vita. Melius namque est habere famam misericordis, humani, benigni, quàm eloquentissimi oratoris. Huius hospitalitatis, elemosynæ, ac cuiusvis beneficij meritum potius in animi alacritate consistit, quàm doni magnitudine: nam vt inquit S. Ambros. lib. 1. offic. cap. 30. & habetur in can. 14. dist. 86. Non satis est bene velle, nisi studeas etiam bene facere, neque satis est iterum benefacere, nisi id ex bono fonte procedat, hoc est ex bona voluntate proficiatur: hilarem enim datorem diligit Deus 2. ad Corinth. 9. Docuit scriptura, vt ait idem Ambros. lib. de Viduis, quam

miseri cordem in pauperes, & liberalem esse conueniat, nec paupertatis debere contemplationem reuocari; quia liberalitas non cumulo patrimonij, sed largitatis definitur affectu. Denique Dominica voce illa vidua omnibus militi. In qua moraliter Dominus instituit vniuersos, ne quis à collatione ministerij paupertatis pudore reuocetur, nec sibi diuites blandiantur, quod plus videantur conferre, quàm pauperes: vberior est enim nummus è paruo, quàm thesaurus è maximo; quia non quantum datur, sed quantum resideat expenditur. Et S. Gregor. homil. 5. in Euangel.

24 Exteriora nostro, inquit, Domino quamuis parua sufficiunt, cor namque & non substantiam pensat. Nec perpendit, quantum in eius sacrificio, sed ex quanto proferatur. Ante Dei oculos nunquam est vacua manus à munere, si fuerit arca cordis repleta bona voluntate; nihil quippe Deo offertur ditius bona voluntate. Optimum proinde est Diui Augustini in Psalm. 103. conc. 1. consilium. Supplicem, inquit, nullum spernas; & cui dare non potes, quod petierit, non eum spernas, si potes dare, da: si non potes, affabilem te præsta. Coronat Deus intus voluntatem, vbi non inuenit facultatem. Nemo dicat non habeo; Charitas non de sacculo erogatur.

25 Hinc refert Gerson. in 2. par. suorum operum in egregio opusculo, cuius titulus est, de temperantia, & modestia Prælatorum, quod Prælatus non solum licite potest dare elemosynas in publico, & ante se tuba canere (hoc est se manifestare cum dat elemosynas) sed etiam ad hoc ipsum tenetur pro loco, & tempore, quoniam positus est in exemplum aliorum, velut lucerna ardens super candelabrum, vt omnibus luceat, qui sunt in Ecclesia. Quod si fecerit, omnis vtique auaritiæ suspicio tollitur. Ille enim qui dixit, Matth. 6. Cum facis elemosynam noli tuba canere, &c. etiam dixit Matth. 5. Luceat lux vestra coram hominibus, &c. Per hoc docens opera Christianorum, & specialiter Prælatorum in abscondito esse faciendâ (quoad intentionem non captandâ laudis humanæ) & in publico etiam propter augmentum diuinæ gloriæ. Vnde Gregor. Sic fiet opus in publico, quatenus intentio maneat in occulto.

26 Illud magnopere dolendum est, quod vbi primum quis in Episcopum designatus est, velut prædam quandam Episcopatum esse arbitantes, protinus ad eum vndique amici, consanguinei, affines, viri potentes, & nobiles accurrunt, aliusque filium in famulum, alius fratrem, alius nepotem, alius seruum offerunt: instant, obsecrant, vrgent, atque omni ratione miserum Pastorem vexant, famulisque onerare contendunt (quos vt semel admiserit, excludere perpetuò non possit) vt nisi constant, & infracto animo sit, importunitati, victus, cedat, & contentioni flagitantium. Quo fit, vt tot oneribus pressus, tantisque expensis addictus, vix quicquam ei superſit, quo & multorum inopia, & periclitanti Ecclesiæ subuenire possit.

27 Episcopus igitur debet esse sicut Melchisedech sine patre, sine matre, & sine genealogia, suoperando teneros affectus erga consanguineos. Imò Dominus vt suos erudiret Vicarios semper

aspere loquutus est ad confanguineos suos, quocumque intercessit negotium cum eis. Aliquando enim dixit *Marc.* 10. Nescitis quid petatis. Et *Ioan.* 2. Quid est quod me querebatis. Et *Ioan.* 2. Quid mihi & tibi mulier. Et *Marc.* 3. Quæ est mater mea, aut fratres mei, &c. quasi dicat non habeo alios confanguineos, nisi qui Patris mei voluntatem faciunt. Vnde *S. August.* *serm.* 21. de *Eremit.* sic ait. Confanguinei veniunt ad me, aliquando cum minis, aliquando cum blandimentis dicentes. Da nobis aliquid Pater, caro enim tua sumus; & tamen Dei gratia, & vestris orationibus nondum ditavi aliquem confanguineum, quia chariores mihi reputo pauperes, quam diuites, quia bona Ecclesiarum patrimonium pauperum sunt. Non enim subterfugis Deum fallere possumus: nam in omni loco oculi Domini contemplantur bonos & malos *Proverb.* 15.

28 Et non est vlla creatura inuisibilis in conspectu eius, omnia autem nuda, & aperta sunt oculis eius. *Apost.* ad *Hebr.* capite quarto. Nihil est, ait *S. Ambros.* libro primo *offic.* capite 26. quod magis ad vitam honestam proficiat, quam ut credamus eum iudicem futurum, quem & occulta non fallant, & indecora offendant, & honesta delecent. Et *Cicero* libro tertio *Officior.* Satis, inquit, amodo in Philosophia aliquid profecerimus, persuasum esse debet, si omnes Deos, hominesque carere possumus, nihil tam avari, nihil iniuste, nihil libidinose, nihil incontinentem esse faciendum.

29 Longa seculorum multorum experientia docuit multa in Ecclesia Dei à propinquis, & confanguineis Episcoporum inuenta fuisse: siue quia non eos ipsi mores indicant, quos Episcopus alijs prædicat; siue quia benevolentia & charitas Pastorum, quæ in gregem suum congrua quadam proportionem distribuenda erat, à cognatis ut plurimum absorbeatur. Per filios enim solet Ecclesiarum substantia periclitari capite de *Syracusana* 28. dist. Et Episcopi solent esse cæci circa nepotes secundum *glos.* in capite peruenit 1. quæst. 3. *Bald.* in *auth.* quicumque C. de *sacro sanct.* *Eccles.* 1. *as.* in *off.* feudorum tit. qui feudum dare poss. ante numero 14. Vnde in *auth.* quomodo oportet Episcopos paragraph. 1. collat. 1.

30 Constituitur, ne quis habens filios, vel nepotes, etiam legitimos, in Episcopum eligatur, sumpta voce nepotes proprie pro filiis filiorum l. *Iurisconsultus ff.* de gradib. cogn. secundum *Abb.* in capite primo de *testam.* numero 3. quæ constitutio refertur in d. capite de *Syracusana*. Et non posse de iure communi habens filios, vel nepotes eligi in Episcopum nisi dispensatiue, tenet *Innoc.* in d. capite primo, quem sequitur *Abb.* ibi numero secundo, & *Nau.* de *spolijs clericorum* paragraph. 19. numero secundo, ubi dicit hanc opinionem iuri scripto esse magis consonam, licet contrarium disponat cap. *Episcopus qui filios* 12. quæst. 2. & contraria viguerit consuetudo. Quia propter multi Episcopi habentes filios, à Sede Apost. ad Episcopatus fuerunt promoti ex opinione *Hess.* quæ communiter est recepta, ut testatur *Nau.* dist. paragraph. 19. numero secundo, & illis, dummodo idoneis conferunt beneficia *Abb.* in cap. quia cleric. de *irregular.* & conf. 96. quem refert *Flamin.* de *resign.* lib. 9. quæst. 17. numero 123. Hæc igitur Ecclesiarum

bona non debent male impendi, illa enim non sunt data ut Prælatorum discedant nepotes, non ut alta erigantur palatia, talia nempe in domibus Regum sunt ad holce vsus, audi *S. Concilium Trident.* sess. 25. de reformat. capite primo, in hæc verba. Omnino vero eis interdicit ne ex redditibus Ecclesiarum confanguineos, familiaresue suos augere studeant, cum & Apostolorum Canones prohibeant, ne res ecclesiasticas, quæ Dei sunt, confanguineis donent: sed si pauperes sint, ipsi, ut pauperibus distribuunt: eas autem non distrahant, nec dissipent illorum causa: imò quam maxime potest, eos Sancta Synodus monet, ut omnem humanum hunc erga fratres, nepotes, propinquosque carnis affectum, unde multorum malorum in Ecclesia seminarium extat, penitus deponant. Hactenus Conc. Qui donant economi sunt, & serui Domini Dei sui, cui rationem reddituri sunt, bonorum administratores *S. Gregor.* par. 3. *Pastor.* capite 21.

31 Admonendi sunt, inquit, qui iam, quæ possident, misericorditer tribuunt, ut à cœlesti Domino dispensatores se positos subsidiorum temporalium agnoscant, & tantò humiliter præbeant, quantò & aliena esse intelligant, quæ dispensant. Cumque in illorum ministerio, quibus accepta largiuntur constitutos se considerant, nequaquam eorum mentes tumor subleuet, sed timor premat. Et *Theophilact.* in *Lucam.* Opulentos ait Dei comparatione non esse dominos diuitiarum, sed alienarum rerum dispensatores, quæ à Domino Deo nobis concredita sunt, ut illas bene dispensemus, sicut ipse imperat, & iuxta mentem ipsius, cuius voluntas est, ut datus ymamur in conseruorum vsus, & non in proprias delicias. Et *S. Ambros.* in fine lib. 7. *comment.* in *Lucam.* In quo, ait, discimus non ipsi esse Domini, sed potius alienarum villici facultatum.

32 Certe præclarum exemplum est *Clement.* III. qui cum ante Pontificatum duas filias legitime suscepisset vni in monasterio collocata triginta tantum libras dedit, alteri, quæ marito suæ conditionis nupserat, trecentas libras dotis nomine numeravit, & hac conditione ne quid amplius peteret; habuit & nepotem clericum, quem ex tribus præbendis, quas habebat, vnam ut eligeret, reliquas dimittere cogit; instantibus amicis (ut potius nepoti maiora tribueret, respondit se Deo, non autem carni, & sanguini acquiriturum, & Pontificibus Romanis filios non esse, nec eis licere, quod suum non esset, propinquis dare, *Fulgent.* libro quarto, capite 3. *Ignat.* lib. 4. cap. 3.

33 Et patrum nostrorum memoria *Pius V.* Collegium Cardinalium consuluisse dicitur possent sexcentos aureos fratris filia collocandæ dare.

34 Cum maiorem charitatem, & pietatem in suos, quam in extraneos exercere quis debeat capite non satis 86. dist. omni scilicet cessante fraude, & præsumptione, quæ pro confanguineorum affectione stat tex. in capite quisquis 12. quæst. 2. capite in canonibus 16. quæst. 1. poterit Episcopus bona Ecclesiarum solita dari in emphyteusim potius in confanguineos, quam in extraneos alienare *Bursat.* conf. 127. numero 4. & 78. lib. 2. *Mench.* conf. 18. numero 19. vers. non obstat, & conf. 79. numero 1. & 4. cum seqq. *Barthol.* *Peters.* in *comment.* ad extraneos. *Am-*

bitioſe, de reſu Eccleſie non alien. verbo Ac de re-
bus, & bonis à numero 60. Sard. de alimentis, tit. 8.
priuil. 92. numero 2. Flamm. d. quaſt. 17. numero 124.
Cardoſo in praxi iudicum, & aduocat. verbo emphyteu-
ſis numero 21. Cald. Pereira de poteſtate elig. cap. 13. nu-
mero ſecundo, 8. & 11. & modicas inter viuos facere
donationes, vt eis ſubueniat, de quo tamen vide-
bis, quæ reſoluunt Cenall. communium contra com-
mun. quaſt. 338. numero 33. Fr. Ludovic. Beia in reſpon-
ſis caſuum conſcientie par. 2. caſu 25. Paul. Comitol.
reſponſ. moral. libro primo, quaſt. 70. numero 2. Cald.
Pereira d. cap. 13. numero 13. Molina de primogen. libro
ſecundo cap. 10. à numero 33. Molin. Theologus de iuſtitia
tract. 2. diſp. 148. concl. 4.
35 Benefacere, & egenis ſubuenire ita eſt Episco-
pi proprium, vt ad hoc pluſquam alij ex officij
obligatione, & dignitatis ſublimitate teneantur,
quia, vt dicit Cice. in Leli. Fructus ingenij, & vir-
tutis, omniſque præſtantia, tum maxime capitur,
cum in proximum quemque conſertur.
36 Generoſi animi eſt, dicit Seneca, & magnifici,
iuuare, & prodeſſe. Nec ob beneficia iterum
collata à poſtulis de nouo abſtinendum. Eſt
enim, dicit Plin. lib. 3. epiſt. 4. natura ita compa-
ratum, vt antiquiora beneficia ſubueat, niſi illa
poſterioribus cumules. Et conſeruandum eſt ve-
teris beneficij meritum nouo, quia ſi quid vnum
neges, hoc ſolum meminerunt, quod negatum
eſt, ſed hoc ex mundi legibus petiunt, Chriſtiano
viro nil faciendum, qui quicquid boni agit, Dei in-
tuitu agit.
37 Sic demus, ait Seneca libro ſecundo de benefic. cap.
1. quomodo vellemus accipere ante omnia libenter
cito, ſine vlla dubitatione. Et alibi. Noli, qui
diu diſtulit, ingratum eſt beneficium, quod diu in-
ter manus dantis haret, quod quis agre dimittere
viſus eſt, & ſic, tanquam ſibi præriperet. Et paulo
poſt. Illud melius occupare antequam rogemur. Et
appellat rogatum, moleſtum verbum, oneroſum,
demifſo vultu dicendum, quia nulla res carius con-
ſtat, quam quæ precibus empta eſt, & vt dicit
Apuſ. Non leui mercede emit, qui precatur, aut
paruum pretium accipit, qui rogatur, & Cice. att.
7. in Vorem. Malo emere, quam rogare. Vnde
Hildeſ. Epiſcop. Turonen. Epiſt. 27. ſic ait. Omnis be-
nignitas properat, & proprium eſt libenter facien-
tis cito facere. Tarde velle nolentis eſt argumen-
tum, & qui cito dat, bis dato intelligitur. Celeri-
ter præſtanda ſunt beneficia, vt potius acci-
piat improvidus, quam importunus extor-
queat.

SYMMARIUM.

- 1 Doctorem, ideſt, potentem docere, Episcopum eſſe oportet.
- 2 Fortuna nulla eſt, quanquam humilis, & abiecta, quæ doctrina ſplendore, atque ornatu non fiat illuſtior.
- 3 Episcopos omnium ſacrarum interpretationum, atque factorum ſcientia debet eſſe præditus.
- 4 Miſera Episcopij vtriuſque Teſtamenti ſcientiam deſignat.
- 5 Scripturæ ſacræ lectio quas utilitates afferat, oſtenditur.

- 6 Episcopos eſt veritatis lumen, vt lucis ſua rad-
ignorantia tenebras ab hominibus pellat.
- 7 Doctorem oportet eſſe Episcopum, vt etiam exemplo
vitæ ſuæ doceat, laboretque in verbo & doctrina.
- 8 Scientia inflat non quidem ſuo, ſed hominum vi-
tio.
- 9 Scientia vera afficit, non extollit.
- 10 Scientia ſine charitate inflat.
- 11 Mentis aciem non ſolum operatio, ſed ipſa etiam di-
uinorum eloquiorum meditatio acuit, & illuſtrat.
- 12 Prædicare ſapientie exemplo, & verbo debet Epi-
ſcopus, ſcientia qua decet præditus.
- 13 Prædicandi munus Episcopis incumbit.
- 14 Eccleſia ſine Episcopo comparatur arenæ aluco.
- 15 Prædicare debet Episcopos exemplo intentus, & mu-
m. 16. 17. & num. 20.
- 18 Nemo ſine ſpeciali Dei auxilio ad eum venire, ac
alios ad illum adducere poteſt.
- 19 Sanctitas hominis & cum ipſo ore concordia ad præ-
dicandi munus exercendum requiritur.
- 21 Viſitandi diœceſim ſollicitudo inter paſtorales curas,
& virtutum exercitium præcipuum locum habet.
- 22 Præſentia Episcopij velut ſpiritalis quidam ſol te-
nebras flagrantiorum. & perditorum hominum virtutis ſua
fulgore depellit.
- 23 Viſitatio Episcopij perſonalis quas utilitates portet,
oſtenditur.
- 24 Episcopum non ſufficit mittere probos viros ad illu-
ſtrandas parochias, ſed oportet & ipſum ire.

DOCTOREM.

GLOS. X.

DOCTOREM, ideſt potentem do-
cere, Episcopum eſſe oportet, ne in-
feriorum culpa in eum refundatur,
qui docendi officium accepit, quod
exequi neſcit, vel negligit, vt ait
Gratian, in princ. 86. diſt. Recte enim Ciceo ſic ait.
1 Vt ager, quamuis natura fertilis, ſine cultura fru-
ctuofus eſſe non poteſt, ſic neque ſine doctrina
animus. Duo ſunt, inquit Laſtantiuſ quæ ſimul
efficiunt illud, quod quaeritur: ſcientia id præſtat,
vt quomodo, & quo perueniendum ſit noueri-
mus: virtus, vt perueniamus; alterum ſine altero
nihil valet. Cum ipſe ſummus inter Philoſophos
Socrates rogatus eſſet, quod ei animal pulcherrimum
videretur. Homo, inquit, ſcientia exorna-
tus.

2 Si Doctrina tantum ſplendoris hominibus
affert, & nulla eſt fortuna, quanquam humilis, &
abiecta, quæ doctrina ſplendore atque ornatu
non fiat illuſtior; quid eis præſtabimus, qui in
excelfo conſtituti viuendi leges, atque iura cæ-
teris præſcribunt? qui oculi mundi ſunt, & ve-
luti ſol quidam in Eccleſia cælo reſidentes, igno-
rantia noctem ab hominum mentibus depel-
lunt. Doctrinam ab Episcopo Apoſtolus requirit
non lauream, ſed hanc quaſi doctrina teſtem exi-
git Concil. Triden. dum vult gradu Licentiatu-
re in Theologia, ſi vel Iure Canonico inſignitos
eligi in Episcopos. Hæc eſt prima Episcopij,

qua Episcopus est, dos, summa enim, inquit *Elar. lib. 8. de Trinit.* omnium virtutum Episcopatum est scientia & doctrina. Et *Hieronym. ad Oceanum.* Absque sermone, inquit, conuersatio quantum exemplo prodest, tantum silentio nocet. Est enim doctrina, inquit *Theoph. in capite primo, ad Titum,* virtus & character Episcopi. In litteris enim (ait *Chrysologus in quadam epist.*) prudens inuenit, unde sapientior fiat: ibi bellator reperit, unde animi virtute roboretur, inde Princeps accipit, quo populos sub aequalitate componat: nec aliqua in mundo potest esse fortuna, quam litterarum non augeat gloriosa notitia.

Quoniam (inquit diuinus ille *Areopagita*) perficiens omnis Sacerdotij vis, & scientia, à diuina mysteriorum auctore bonitate diuinis Pontificibus datur: iure ac merito in capitibus Pontificum, scripta diuinitus tradita ponuntur, quæ compendio, scienterque omnem Theologiam, omnem Dei operationem, doctrinam Sanctam; diuina, & Sacra verba, & opera, orationes, & actiones, quas Hierarchia nostra habet Dei benefici concessu, ac munere: quod diuinus Pontifex, omni quidem facultate, quæ Pontifice digna est, præditus esse debeat, & omnium Sacrarum interpretationum, atque factorum, quæ Hierarchiam attingunt, vera atque à Deo tradita scientia non illustrati modo, verum etiam alijs, vt Pontifici consentaneum est, tradere: perficereque diuinis sententijs, ac summis, vt ita dicam, promotionibus ex Pontificis dignitate omnia, quæ in tota Hierarchia, maximam vim perficiendi habent. Cum in Episcopo Mitra vtriusque Testamenti scientiam designet, vt supra tetigi *tit. 1. cap. 5. numero 18.*

Illam tenere debet, & in Sacra Scriptura lectione esse versatus, Magister, & interpres qua & alios ad veritatem erudire possit. Legite, ait *S. Augustin. tom. 10.* Fratres mei Scripturam Sacram, legite eam ne cæci sitis & duces cæcorum. Legite Sacram Scripturam, in qua quid tenendum, & quid fugiendum sit, plene inuenietis: legite eam, quia omni melle dulcior, omni pane suauior, omni vino hilarior inuenitur. Sacra Scriptura, ait idem *Augustin. conc. 2. in Psalm. 90.* sunt litteræ Dei ad nos de cælo missæ, exhortantes, vt bene viuamus. Optime & *S. Isidor. Pels. libro secundo, epist. septuag. tert.* Sacrarum ait, Scripturarum lectionem salutis viaticum esse existima, vt quæ eorum, qui eam studiose, atque diligenter audiunt, probitatis amorem, ac virile robur præclaris, & illustribus exemplis parat. & *E. Isidor. Ispalen. Episcopus lib. 3. de summo bono capite 8.* Geminum confert bonum lectio Sacrarum Scripturarum, siue quia intellectum mentis erudit, siue quia à mundi vanitatibus abstructum hominem ad amorem Dei perducit: Recta vero monet *Theodoretus* Episcopum ab Apostolo Doctoris nomine vocari, non qui sit eloquentia præditus, qui verborum flosculos pueriliter sectetur, sed cum, qui est eruditus in diuinis, & potest ea suadere, quæ conueniunt. Nam, vt ait *Hieronym. epist. 83. ad Oceanum.* Veteris præcepta legis & Pauli monita ad Titum perspicua docent Sacerdotibus necessariam esse doctrinam. Innocens enim, ait, & absque sermone conuersatio quantum exemplo prodest, tantum silentio nocet: nam

& latratus canum, baculoque pastoris, luporum rabies deterrenda est.

6 Episcopi ideo instituti sunt, vt lucis radijs ignorantia tenebras ab hominibus pellant, atque in eis veritatis lumen ostendant: vnde Saluator dixit *Matth. 5.* Vos estis lux mundi. Quemadmodum enim Solem, cæteraque luminaria initio mundi Deus in firmamento posuit, vt lucerent super terram: ita in firmamento Ecclesiæ Episcopos quidem, tanquam Soles, alios vero Doctores, tanquam cætera luminaria, & sydera ad illuminandas mentes hominum, designauit, vt lucem quam ipsi à Deo receperunt, alijs impartiantur. Ita diuina sapientia cuncta disposuit, vt infima dirigat, gubernetque per media: & in supremo quidem rerum cardine Deus est, in imo autem populus, medius vero, atque sequester (vt alter *Moyſes*) Episcopus est, qui locum illius tenet, qui Dei & hominum mediator pro nobis factus est.

7 Hinc *Chrysostom. homil. 15. sic ait.* Vt quid dicit Apostolus. Oportet Episcopum esse Doctorem, nisi vt doceat? nec satis est quod doceat exemplo vitæ, imò oportet eum laborare in verbo & doctrina. Profecto si Præful non pollet gratia doctrinæ, plurima ecclesiasticæ disciplinæ exempla peribunt. Quomodo enim lucerna, si non lucet? profecto inseparabile est lucere à lucerna, tenetur ergo lucere, quem Dominus voluit habere officium lucernæ. Et vt modernus quidam addit. Sicut fieri non potest, vt Sol illuminet, si obscurus sit, & caliginosus, ita neque Doctoris munere perfungi is poterit, qui ignorantia tenebris inuolutus fuerit, atque demersus. Quod si ita sit, quid ex hoc consequi necesse est, nisi id, quod Saluator ait *Matth. 6.* Si lumen, quod in te est, tenebræ sint, ipsæ tenebræ quantæ erunt. Ridiculosa (ait Sanctus quidam) res est, & sic certè periculosa, speculator cæcus, doctor inscius, præcurſor claudus, Prælati negligens, & præco mutus.

8 Cum ab *Apost. 1. ad Corin. 8.* discamus, quod scientia inflat, non quidem suo, sed hominum vitio, qui bonis sapere rebus ad perniciem abutuntur: ideo danda opera est, vt hæc ipsa scientia humilitatis virtute conditur, ne turgescat fastu, & eam habenti noceat, quod alijs præsidio esse solet, & saluti: id quod *Gregor. in Moral.* admonet his verbis. Summa cura prouidendum est ne accepta sapientia, cum ignorantia tenebras illuminat, lumen humilitatis tollat, & iam sapientia esse nequeat, quæ est locutionis virtute fulgeat, elationis tamen velamine cor loquentis obſcure.

9 Et alibi. Verà scientia afficit non extollit, nec superbientes, quos impleuerit, sed lamentantes facit: quia quisque cum repletus fuerit, priori loco se scire appetit: & iam sui conscius tanto per illam robustius sapit, quanto se infirmum in illa verius recognoscit.

10 Scientia enim sine charitate inflat, charitate vero formata ædificat: quantum vero charitas perficiat, inuertetque scientiam, aperte docet *Augustinus* de laude charitatis, his verbis. Diuinarum scripturarum multiplicem abundantiam latissimamque doctrinam sine vilo errore comprehendit, & sine vilo labore custodit, cuius cor plenum est charitate.

11 Non solum igitur operatio, sed ipsa etiam diuinitum eloquiorum meditatio aciem mentis

acuit, & illustrat ideoque ait *Palmista Psalm. 118.* Super omnes docentem intellexi, quia testimonia tua meditatio mea est. Id est. Non quia in scholis diu inter præceptores versatus sum, sed quia in eloquiorum tuorum meditatione exercitatus sum, ideo omnes Doctores meos longe superavi. Ait etiam idem *Propheta Psalm. 32.* Os iusti meditabitur sapientiam, & lingua eius loquetur iudicium. Et iterum *Psalm. 118.* A mandatis tuis intellexi: hoc est: ingredi vijs tuis & mandata exequi. Sanctissimæ legis tuæ intellectum mihi & cognitionem eiusdem legis auxi; quemadmodum quotidianus armorum usus, & frequens consuetudo bellandi rei militaris scientiam parit. Si ergo diuinam vis scientiam assequi cognosce, & ama ipsum scientiæ principem & auctorem, illum enim agnoscit, quisquis cum vehementer amat, quod rectissime *Plato* sensit, cum amare Deum Philosophari esse dixit, & ipsum agnoscere: quod *Regius Propheta* significauit cum dixit *Psalm. 33.* Gustate & videte quàm suauis est Dominus. Prius enim Dominum amando gustamus, deinde gustu ipso, quanta sit eius bonitas, & suauitas, edocemur. Vnde consequi videtur, vt quem Deus charissimum habeat, cum etiam secretorum suorum participem faciat; sicut ipse Discipulis testatur dicens *Ioan. 15.* Iam non dicam vos seruos, quia seruus nescit quid faciat Dominus eius. Vos autem dixi amicos, quia omnia, quæ audiui à Patre meo nota feci vobis. Hinc *D. Augustinus contra Manich. libro primo*, ait. Si voluntatem Dei quisque nosse desiderat, fiat amicus Deo, quia si voluntatem hominis nosse quisque vellet, cuius amicus non esset, omnes eius impudentiam deriderent: nemo enim efficitur amicus Dei, nisi purgatissimis moribus, nullus diuinas res videre ac intelligere potest, nisi ad Deum accedat, illoque familiariter utatur, nam purgato igne charitatis affectu necesse est purgari etiam intellectum, cuius pleræque tenebræ, & turbulenti errores ex effectuum impuritate, corruptis moribus, deprauataque voluntate ferme oriuntur: quæ ubi ad malum propensa est, suo etiam pondere atque impetu intellectum ad omne impuritatis genus trahit, sibi que obsequentem facit. Quo fit vt purgato affectu purgatio quoque, sanior, & perspicacior reddatur intellectus, iuxta illam *Prophetæ* vocem *Psalm. 110.* Intellectus bonus omnibus facientibus eum: hoc est, casto & puro affectu colentibus Deum.

12 Sic præditus; quia decet scientia Episcopus, veluti suæ diocesis sol, & homo totus igneus, totus in conquiendis Christo animabus intentus, exemplo semper & verbo sapissime prædicare debet.

Vnde noster *Apost. 1. ad Timoth. 4.* Attende, inquit, lectioni, & exhortationi, & doctrinæ. Et iterum. Attende tibi, & doctrinæ, instā in illis, sic enim te saluum facies, & eos, qui te audiunt. Vnde *Greg. epist. 27. lib. 6.* sic dicit. Tanto celerius quisque ab omnibus suis peccatis absoluitur, quanto per eius vitam, & linguam aliorum animarum suorum peccatorum nexibus solvuntur. Et alibi. Lingua Episcopi fomentum sit bonis, aculeus malis, tumidos retundat, iratos mitiget, pigros ac desides exacuat ac succendat, asperis blandiatur, desperatos consoletur.

13 Prædicandi munus Episcopis ita incumbit, vt etiam *Gregorius Summus Pontifex* se ad illud adstrictum agnosceret, dum scribens ad *Dominicum Episcopum Carthaginen.* sic ait *epist. 39. libro secundo, indic. 10.* Episcopi est de prædicationis ministerio semper cogitare intentissimo timore considerans, quod recessurus ad percipiendum regnum Dominus, & talenta seruis distribuens dicat *Luc. 19.* Negotiamini dum venio: quod profecto negotium tunc vere nos agimus si viuendo, & loquendo proximorum animas lucramur, si infirmos in supremo amore roboramus: si proteruos, & tumidos gehennæ supplicia terribiliter insonando flectimus: si nulli contra veritatem parcimus; si supernis amicitijs dediti humanas inimicitias non timemus. Sed ad hæc ego pondus meæ infirmitatis expauesco, cogitans rationem, quam sum redditurus. Quia enim mente illum sustineo, cui de suscepto negotio animarum lucrum nullum, aut pene nullum, reporto? Idem *Greg. epist. 37. lib. 4.* comparat Ecclesiam sine Episcopo arenti aluco.

14 Cum autem is venit in Ecclesiam suam, est velut cum fluuius reuertitur ad arida saxa, qui iuxta positas valles rigat, vt fructum ferant, aliud quidem trigessimum, aliud sexagesimum, & aliud centesimum, & per fluentia linguæ erumpunt flores vsque ad fructus maturos. Quod si dicat Episcopus prædicationi insto, sed fructum non video: recolat pulcherrima illa *Bernardi* verba ad *Eugenium* sic dicentis. Fac quod tuum est: nam Deus quod suum est satis absque tua sollicitudine, & anxietate curabit; planta, riga, fer curam, & tuas explicuisti partes, sane incrementum Deus, quando voluerit dabit, Deus inquam, non tu, quod si forte noluerit, tibi deperit nihil. Communica celeste triticum sine inuidia, & sine desidia: de solo tibi credito talento respondere tibi para. Si multum accepisti, multum da; si modicum, & id retribue: etenim, qui in modico fidelis non est, neque in maximo erit. Totum quod habes da, quia totum repetendum est vsque ad vltimum quadrantem. In his duobus mandatis, verbi scilicet atque exempli, summam tui officij ad conscientie securitatem pendere intellige. Tu tamen si sapis iungas, & tertium, studium scilicet orationis. Manent itaque tria hæc; verbum, exemplum, oratio; maior autem horum est oratio, nam, etsi vocis virtus sit opus, operi tamen, & voci gratiam efficaciamque promeretur oratio.

15 Exemplo, vt supra dixi, intentus prædicare debet Episcopus, quia sicut necessitate loci compellitur summa docere, ideo eadem necessitate compellitur eadem vita, & opere monstrare, tria enim hinc colligit *S. Gregorius*; primo, cuius vita despicitur, recitat vt eius quoque prædicatio contemnatur. Secundo, ille vberis prædicationis fructus colligit, qui semina bona operationis præmittit, nam loquendi auctoritas perditur, quando vox opere non adiunatur. Tercio, si negligis implere, quod doces, alijs messem seminas, & ipse à frumenti participatione ieiunas. Quid infansius quam docere contemnendum fastum, & epulas splendidas, & cætera huius generis, & hæc eadem operibus sectari? imo credere necessaria ad auctoritatem officij. Ideo prædicator iubetur ascendere super montem excelsum, videlicet, vt sit

elevatus à terrenis affectibus, & operibus; & non solum debet vita transcendere malos, sed etiam omnes bonos subditos, quia sicut eos superat honore Ordinis, ita & excellentia virtutis: omnibus deuotior, humilior, patientior, abstinentior, largior, &c. quique nulla prospera præsens vitæ appetat, nulla aduersa pertimescat: blandimenta mundi (considerato intimo terrore, ac periculo status sui) despiciat: terrores autem mundi (considerato blandimento internæ dulcedinis) contemnat: Non illum prospera eleuent, non aduersa perturbent, non blanda vsque ad voluptatem demulceant, non aspera vsque ad desperationem premant, contra vitia clamet, neque cesset, quasi tuba exaltet vocem suam: non sit sicut illi, de quibus *Isai. 56.* dicitur. Canes muti non valentes latrare; & noster *Apoſt. ad Tit. 1.* Vt potens sit exhortari in doctrina sana, & eos, qui contradicunt arguere. Admonendi sunt, ait *Sanctus Gregorius libro trigesimo, Moral. capite quinto, & part. tertia Pastoralis admonit. 25.* qui recte quidem verba legis intelligunt, sed hæc humiliter non loquuntur, vt in diuinis sermonibus priusquam alijs eos proferant, semetipsos requirant, ne insequentes aliorum facta se desistant.

16 Et cum recte cuncta de Sacra Scriptura sentiant, hoc solum quod per illam contra elatos dicitur, non attendant. Improbus quippe, & imperitus est medicus, qui alienum mederi appetit, & ipse vulnus, quod patitur, nescit: qui igitur verba Dei humiliter non loquuntur, profecto admonendi sunt, vt cum medicamenta ægris apponunt, prius virus suæ pestis inspiciant, ne alios medendo ipsi moriantur. Admoneri etiam debent vt considerent ne à virtute dicendi, viuendi qualitate discordent, ne loquendo aliud, & ostendendo aliud prædicent. idem *S. Doctor, & Pontifex Gregorius lib. 23. Moral. capite quarto*, hoc ipsum prosequitur his verbis. Sanctæ vniuersalis Ecclesiæ spiritualis quilibet prædicator in cunctis, quæ dicit, solerti cura se inspiciat: ne in eo, quod recta prædicat, vitio se elationis extollat, ne vita à lingua discordet: ne pacem, quam in Ecclesiâ annuntiat, in se ipso dum bene dicit & male viuit, amittat. Sed studeat summopere contra maledicos rumores aduersantium, & defendere loquendo quod viuit, & ornare viuendo, quod dicit.

17 Episcopus iuxta sui nominis rationem in specula Ecclesiæ constitutus, aliorum pericula & prospicere, & annuntiare debet. Pertinere autem ad omnes suo modo munus hoc indicat plane *D. Augustinus de verb. relig.* his verbis. Hæc est lex diuinæ providentiæ, vt nemo à superioribus adiuuetur, ad cognoscendam gratiam Dei qui non ad eandem puro affectu inferiores adiuuet. Hinc etiam *Diuus Gregorius in moralibus* ait. Miles Dei supernæ gratiæ mixtus auxilio, sic vulnera infirmitatis suæ curet, vt aliena non deserat. Certum est ad sanitatem animæ (qui Apostolici huius officij finis est) dono Dei hominibus contingere, nec vllam aut potentiam, aut vim dicendi ad hoc sine Dei præsidio posse sufficere, nam quò quisque sanctior fuerit, eò plures oratione sua Christo animas lucrificet, atque ideo in officio concionandi prior merito

erit, atque præstantior. Vnde euidenter agnoscimus neminem sine speciali Dei auxilio ad Deum venire, à peccatique morte excitari posse. Sic enim apud *Ioannem sexto* legimus. Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me traxerit eum. Et ideo propter hoc Dominus discipulos suos, quos prædicatores instituebat, eis verbis admonet apud *Ioannem 15.* Sicut palmes, inquit, non potest ferre fructum à semetipso, nisi manserit in vite, sic nec vos, nisi in me manseritis. Ego sum vitis, vos palmites: qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum, quia sine me nihil potestis, facere. Quamlibet ergo dilectus, quamlibet potens in sermone quisque sit, frustra tamen loquitur, frustra sudat, frustra clamat, nisi cælestis huius magisterij vox in interiori hominis aure sonet. Sic enim *D. Gregor. in Moralib.* ait. Incallum homo exterius monetur, si intus cor eius gratia non repletur. Est enim mutum omne, si ille intus in corde non clamat, qui aspirat verba, quæ audiuntur; rursumque idem in *homil.* Nisi Spiritus Sanctus adsit cordi audientis, otiosus est sermo Doctoris. Nemo ergo docenti homini tribuat, quod ex ore docentis intelligit; quia nisi intus sit, qui doceat, Doctoris lingua exterius in vacuum laborat. Eandemque iterum alibi sententiam repetit his verbis. Nisi Spiritus Sanctus auditoris corda repleat ad aures corporis, vox Doctoris incallum sonat. Formare enim vocem magistri exterius possunt, sed hanc interius imprimere non valent.

19 Non solum igitur oris, sed totius Ezechiel. etiam hominis Sanctitas, & cum ipso ore concordia ad prædicandi munus exercendum requiritur, vt totus sit immaculatus, & purus, qui puritatis suæ participes alios efficere debet. Hinc *D. Gregor. super Ezech.* ita ait. Ille loqui veritatem nouit, qui prius beneficiando didicit, & tunc verbi semen germinat, quando hoc in audientis pectore pietas prædicantis rigat. Propter quod Dominus cum Hieremiam prædicatorem creare voluisset, prius illum in vtero etiam matris ab omni peccati labe purgavit, vt singulari quadam puritate, & sanctitate esset insignis, qui alios ad sanctitatem, puritatemque vocare debebat. Esaiæ quoque labia cælesti igne, & angelico ministerio purgantur, vt sic idoneus redderetur, qui alios à peccati sordibus purgare posset. Paulus vero ultra humana raptus est ad tertium cælum, & cælestia secreta cognouit, vt Ecclesiarum futurus Doctor inter Angelos disceret, quod inter homines prædicaret. Merito ergo *D. Gregorius Nazianzenus* mores optimi concionatoris describens, ait. Mundari prius oportet, & sic alios mundare, sapientem prius fieri, & sic alios facere sapientes: lumen fieri, & sic alios illuminare: ad Deum accedere, & alios ad Deum adducere: sanctificari, & ita sanctificare; manus habere rectas, & sic cadentibus porrigere manus.

20 Laboret opere & exemplo in prædicando Episcopus, nec à proposito denique instituto, etiam quod corda subditorum terrenis rebus siue secundis, siue aduersis irretiri videantur, nam maioris erit occasio damnationis sic audita doctrina, & non recepta, & maximo suo damno percipient lucem, quam reiiciunt, salutem, quam despiciunt, doctrinam, quam contemnuunt, medicinam,

dicinam, qua non vtuntur, & gratiam, quam vitro oblatam respuunt. Rectè *Diuus Augustinus* sic ait. Ab exordio propagationis humanæ vsque ad finem quibuldam ad præmium, quibuldam ad iudicium prædicatur. Quod ipse alibi eleganti explicat similitudine, dicens. Simul pluit Dominus super segetes, & super spinas: sed legiti pluit ad hordeum, spinis ad ignem, non quod ipse Dominus ad hoc pluat, sed quod terra ipsa coelestem desuper bibens imbrem, proferens autem spinas, & tribulos, his à quibus colitur, reprobata est, & maledicto proxima, cuius consummatio in combustionem, vt Apost. ait.

21 Inter pastorales curas, & virtutum exercitium præcipuum locum habet sollicitudo diocesim visitandi. Est enim visitatio quasi anima Episcopalis regiminis, quoniam per eam Pastor se diffundit, & expandit omnium suarum ouium commodis, & vtilitatibus.

22 Verus quidem Episcopus dum exit ad discurrendum per omnes parochias, est quasi sol egrediens ad illustrandas terras, vt videlicet tres actus illos hierarchicos exerceat, qui sunt purgare, illuminare, & perficere. Nam quemadmodum matutinus lucis splendor nocturnas tenebras fugat, ita Sancti Pontificis præsentia, veluti spiritualis quidam sol tenebras flagitiorum, & perditorum hominum virtutis suæ fulgore depellit. Procedit enim ad exhortandum, prædicandum, arguendum, increpandum, Sacro Chrismate confirmandum, & vt exploret quomodo Sacramenta administrantur, quanta reuerentia, & munditia diuinum Sacrificium celebretur, denique ad consolandum omnes lugentes, & egentes, tam spiritualibus, quam temporalibus, commodis.

23 Innumerabiles itaque sunt vilitates, quæ ex personali Episcopi Visitatione proueniunt, per illam enim Basilicæ instaurantur, dierum festorum cultus restituitur, tenuiorum oppressiones arcantur, dissidia componuntur, concubinarij corriguntur, blasphemiae, ludi illiciti, periuria profigantur, plurimaeque mala alioquin ignota perniciosaeque serpentina deteguntur, atque eliminantur; Nam solis dumtaxat excommunicationibus, aut penis alijs, criminibus medendum non est, sed potius verbis, auctoritate, & Charitate, obsecrando, & increpando, & mille alijs modis, quos verus Pastor, & sponsus animarum excogitat, amans gregem quasi sponsam, quam non ita curat mercenarius visitator.

24 Non sufficit igitur Episcopum mittere probos viros ad illustrandas parochias, sed oportet & ipsum ire, iuxta illud *Luca cap. 10.* Misit Dominus Discipulos suos in omnem ciuitatem & locum, quo erat ipse venturus, & *Ioan. 15.* postui vos vt eatis & fructum afferatis. Id enim eis conuenit quatenus Pastores sunt, quibus præcipitur, vt diligenter agnoscant vultum pecoris sui, suosque greges considerent, vt videlicet earum morbos, pericula, pabula, custodes, & cætera, quæ illis necessaria sunt, diligenter prouideant. Ait ipse Saluator *Ioan. 10.* Bonus pastor proprias oues vocat nominatim. Multa præterea passim in visitationibus sese offerunt, quæ non cuiuslibet ministri, sed ipsius Episcopi auctoritatem, dignitatem, potestatem, atque opes interim requirunt; quæ quoniam solitis maiores sunt,

maiori etiam auctoritate tractanda & componenda sunt.

S V M M A R I V M.

- 1 Vini potatio nimia clerico comprimenda.
- 2 Vinum multum etiam citra temulentiam ferentibus Dominus sempiternum comminatur exilium.
- 3 Inebriari aliquem cogens qualiter peccet, ostenditur.
- 4 Vinum moderate sumptum multa bona corpori, & animo prestare potest.
- 5 Vinum immoderate sumptum malorum omnium est origo, & quæ ex illo nascuntur, ostenditur.
- 6 Ebrietas quibus signis cognoscatur, ostenditur.
- 7 Cretenses, Lacedæmonij, & Charagimenses legem sanxerunt, vt nullus in exercitu vini potationem gustaret.
- 8 Hispani omnes, & præcipue Lusitani, præsertim dum pueri, & adulescentes sunt, ac mulieres, saltem donec viro copulentur, vini abstinentiam excolunt.
- 9 Vinum bibere feminis ignominiosum semper fuit.
- 10 Marcellus Consul Romanus uxorem suam, eo quod vinum bibisset, fuisse percussam interemit.
- 11 Equatius Mecenius uxorem interfecit eo quod vinum bibisset è dolio, & à Romulo cadis absolutus fuit.
- 12 Mulier omnis quæ vinolenta, & comessatrix est, eadem quoque meretrix est.
- 13 Abstinentia à vino laudabilis valde est, tam in viro quam in femina.
- 14 Aquam solum bibentes in inueniendis rebus sagaces, ac ingeniosi sunt.
- 15 Clericis ebrietatibus incumbere propter eorum auctoritatem magnopere prohibetur.

NON VINOLENTVM.

G L O S. XI.

- I** P S A M propensionem ad nimiam vini potationem clerico comprimendam & edomandam esse admonet Apost. in præsentia, quod iterum inculcat, ad Titum 1. Non dixit, teste Theophrasto, temulentos, aut ebrios, hoc enim est omnino indignum: verum non vinolentos, & multum potantes; potatio siquidem multa animæ mentisque vim & vigorem, licet non eripiat, laxat tamen & debilitat, malique est exempli. Neque solum Deus vino obrutis, sed & multum vinum citra temulentiam ferentibus sempiternum comminatur exilium. *Isai. 5.*
- 2 Væ qui potentes estis ad bibendum vinum, & viri fortes ad miscendum ebrietatem. Non ergo solum à crapula, & ebrietate se abstinere debent clerici, itaut non multum vino dediti sint; sed etiam illud imprimis ab eis cauenda

dum eſt ne conuiſas, vel alios crebrioribus in-
uractionibus grandioribus poculis, & vitreis
blanditijs, aut minacibus verbis impellant, hoc
enim non beneuolentiæ, ſed maleuolentiæ in-
diciu eſt, vt more ſuo optime docet ſ. *Augu-
ſtin. ſerm. 231. de tempor.*

3 Qui alterum cogit, vt ſe plus, quàm opus eſt,
bibendo inebriet, minus malum eius erat, ſi car-
nem eius vulneraret gladio, quàm animam eius
per ebrietatem necaret. O infelicitas generis
humani, quàm multi inueniuntur, qui ebriosos
& luxurioſos amplius quàm oportet, cogunt bi-
bere, & ante oſtium pauperibus petentibus, vel
ypum calicem diſſimulant dare. Nec attendunt
quod illud, quod luxurioſis videntur ingerere,
Chriſtus in pauperibus deberet accipere, qui di-
xit *Matth. 25.* Quod feciſti vni ex minimis meis
mihi feciſti, &c. Et idem *Auguſt. in ſerm. ſequen-
ſis ait.* Qui amico ſuo nimium propinat, in ani-
ma efficitur inimicus, corpus quoque eius debili-
tare, & animam probatur occidere; qui enim
ebrietatibus incumbunt vltra peccatum, quod
incurrunt, podraga laborant, & agridine diu-
turna macerantur. *Athenauiſ* igitur in ſua *hiſtoria
de temulentis libro 10.* aſſerit Alexandrum Magnum
ex nimio vini potu in infirmitatem incidiſſe, ac
tandem ex ea deceſſiſſe; & ibi idem *Athenauiſ* re-
fert, quod cum Calliſthenes vir ſapientia & elo-
quentia clarus eodem Alexandro conuiuante me-
ri poculum, quod ad eum peruenerat, expelleret,
rogante quodam cur non biberet, reſpondit nolle
ſe dum Alexandri poculum ebiberet, *Aſculapio*
indigere.

4 Quemadmodum enim vinum moderate ſum-
ptum multa bona corpori & animo præſtare po-
teſt, vt propterea apud *Athenauiſ* lib. 11. Socrateſ
vino moderate ſumpto has tribuit qualitates.
Vinum animos rigans, triſtitijs & dolores, que-
madmodum Mandragoras ſopit, & hilaritatem,
ſicut oleum flammam excitat, plantarum quo-
que exemplo, quæ temperato imbre, & leni au-
ra perflata recte augeſcunt, & florent, ad fru-
gemque perueniunt. *Plutarchus* dicit vinum hila-
ritatem aſſerre, metum abijcere, & veritatis ſe-
cundiffimum eſſe. *Ariſt. 30. ſeſt. problem.* aſſerit
vinum moderate ſumptum coctionem iuuare,
cor exhilarare, cerebrum, & ſpiritus vitales ſo-
uere, ſomnum conciliare. *Plato 2. de legibus*, dicit
à Deo vinum, contributum hominibus, quaſi
optimum præſidium conſeruandi ſenectutem,
quodd vino iuuenefcere videatur, & abolere ma-
ſticiam. *Plinius lib. 23. cap. 1.* ſic ait. Vino modi-
co nerui iuuantur, copioſiore læduntur, ſic &
oculi, ſtomachus recreatur: appetentia ciborum
inuitatur; triſtitia cura hebetatur; vrina ac al-
gor expellitur, ſomnus conciliatur: præterea vomiti-
onem ſiſtit; collectiones extra lanis humidis im-
poſitis mitigat. Deinde ſubiungit. *Aſclepiades* vti-
litatem vini æquari vix Deorum potentia poſſe
pronunciauit. *Galenus libro de cauſis morborum ca-
pite tertio*, aſſerit vinum modice ſumptum ca-
lorem naturalem augere. Et libro de compoſit. phar-
macorum ſecundum locos capite ſeptimo, ita loquitur.
Vinum nutrit, concoquit, roborat, putrefa-
ctioni reſiſtit, & intemperiem à frigidityte,
& humiditate contractam, citra omnem mo-
leſtiam, ac ſecure perſanat. *Anticenna 2. primi*

Doſt. 3. capite 11. Vinum, inquit, ex ſui eſſentia
fortes efficit, ſanos, & viuificat virtutem: pro-
pterea quod velociter præbet augmentum in ſub-
ſtantia ſpiritus. Et *Proſp. lib. 2. de vita contemp. cap.
12.* Paulus, inquit, Timotheo diſcipulo ſuo, qui
ſe longa abſtinentia fregerat, modico vino vti
præcipit. Ac per hoc nihil contra abſtinen-
tiam faciunt, qui vinum non pro ebrie-
tate, ſed tantum pro corporis ſalute bi-
bunt.

5 Ita etiam per contrarium vinum immode-
rate ſumptum malorum omnium eſt origo, nam
eſt excitatiuum diſcordiarum capite *luxurioſa 35.
diſtinct.* Aufert cor, ſicut fornicatio 3. *Eſdr. 3.
Oſea 4.* Et mentis inducit exilium 3. *Eſdr. 3.
diſtinct. cap. ſane paragraph. neſciunt 15. quaſt.
1.* Eſt incitatiuum ad luxuriam *Apoſt. noſter ad
Ephes. 5. & Proverb. 20.* Nolite inebriari vino, in
quo eſt luxuria, capite *etiſ Chriſtus*, ante fin. de iu-
reum. capite *luxurioſa 35. diſt. capite à crapula de vita
& honeſt. cleric. Apul. libro ſecundo.* *Aſini auri*
tradit vinum liberum eſſe hortatorem, & armi-
gerum Veneris. Et ſ. *Hieronym. in epiſt. ad Occa-
num* ſic ait. Vinolenta ſcurrarum eſt, & comella-
torum: venterque mero æſtuans cito deſumpat
in libidines. In vino luxuria, in luxuria volu-
ptas, in voluptate impudicitia eſt. Aſſert huius
rei exempla ſ. *Hieronym. epiſt. 83. ad Occan.* Noe,
inquit, ad vnius horæ ebrietatem nudat femora
ſua, quæ per ſexcentos annos ſobrietate con-
tinerat *Genſ. 9.* Loth per temulentiam neſciens
libidine miſcet inceſtum, & quem Sodoma non
vicit, vna vicerunt *Genſ. 19.* Ex his & alijs con-
cludit idem ſ. *Hieronym. in cap. 1. Titiana epiſt.*
Nunquam ego ebrium caſtum putabo, qui etſi
vino conſopitus dormierit, tamen potuit pec-
care per vinum. Dicit quiſque quod vult, ego
loquor ſecundum conſcientiam meam, ſcio mi-
hi abſtinentiam, & nocuiſſe intermiſſam & pro-
uiſſe repetitam. Et vinum, ait idem *Hieronym.
epiſt. ad Euſtoch.* ac adoleſcentia duplex incen-
dium voluptatis eſt, quid oleum igitur flammæ
adijciam? quid ardenti corpufculo fomenta
ignis adminiſtramus. Obſtat deinde vinum vi-
gilijs, & grauât corda hominum & ſenſus diſt.
capite *vinolentum.* Nimia denique vini perceptio
aufert memoriam, diſſipat ſenſum, confundit
intellectum, balbutit linguam, corrumpit ſan-
guinem, membra debilitat, exhaurit ſubſtantiam,
eneruat corpus, ac ſecreta pandit, prout de hoc
damnabili & graui vitio referunt *Menoch. de arbit.
caſu 404. à numero 1. Farnac. fragm. crimin. par. 7.
lit. C. numero 253. Leſſ. de iuſtitia libro quarto, capite
tertio, dub. 3. numero 13. Aldrete de religioſa diſci-
plina tuenda libro ſecundo, capite decimo quinto, à
numero 39. ac alij citati per me Alleg. 28. numero
9. & 10. audi D. Ambroſ. lib. de Helia & ieiunio
cap. 14. Rogas, inquit, ad incunditatem, cogis
ad mortem: inuitas ad prandium, efferre vis ad
ſepulchrum: cibos promittis, tormenta irrogas:
vina prætenſis, venena ſuffundis. Omne enim
quicquid nocet, venenum eſt. Tollit ſenſus,
viſcera exurit, ſomnum infert, caput vexat.
Noxia eſt ebrietas ad corporis ſanitatem,
menti etiam crimen adiungit. Nam, vt ait ſa-
lomon *Proverb. 23.* Vinum ingreditur blan-
de, ſed in nouiſſimo mordet vt coluber, &*

sicut regulis venena diffundit. Vnde *Philo Jud. lib. de plantat. Noe*, & *lib. de temulentia* vini abusum damnat, & *Clemens Alexand. lib. 2. Paedag. cap. 2.* multa contra temulentiam, atque ebrietatem scribit allatis Salomonis & poetarum testimonijs. *Isidor. Pelusiota lib. 1. epist. 203.* commemoratis Noe, Loth, atque Herodis ebrietatibus subdit omnia vesana crimina à vino promanare. Multa aduersus ebrietatem scribit *Seneca epist. 84.* & inter alia inquit. Non est animus in sua potestate ebrietate deuinctus: quemadmodum musto dolia ipsa rumpuntur, & omne quod in imo iacet, in summam partem vis caloris eieciat, sic vino effluante quicquid in imo iacet abditum effertur, & prodit in medium. Onerati vero quemadmodum non continent cibum, vino redundante, ita nec secretum quidem, quod suum, alienumque est, pariter effundunt.

6 Ebrietas hæc multis signis cognoscitur: *Hipp. lib. 2. prænotionum num. 8.* ebrium cognosci assent, quia sudabit magis, quam antea, & difficulter spirabit, & ipse se ipso grauior erit, ac humidior: sed & lætior erit, si non caput ipsi affligatur. *Galen. 2. de ma. mo. ebrietatis signa* esse dicit supinum iacere, hiare, & stertere, & 10. *de simpl. medic. facultatibus*, impletis, ac inebriatis vrina albida conspiciuntur. *Aristot. denique sect. 3. problematum* multa signa colligit, quibus ebrietas innotescere potest, præter quæ, alia etiam signa in vinolentis conspiciuntur, nempe, stupidas quædam, nimius risus absque causa, furor talis quandoque vt alios pulsent, niçtio inuoluntaria, tortuosa deambulatio, oculorum inconsueta turbiditas, ac luciditas, nimia ac irrationalis locutio, atque alij multi turpes effectus sequuntur secundum naturam, quantitatem & qualitatem epoti vini, ac ventis naturale temperamentum, adeo vt iure merito, vt refert *Aristot. 2. Politic. cap. ult.* ex Pittaci lege maiori poena ebrij damnarentur, si quem pulsassent, quam si sobrij fecissent: quod enim pluries delinquant ebrij, quam sobrij, non ad id respexit, quod magis esse debeat ebrijs venia, sed ad utilitatem.

7 Patet igitur ex superius dictis quanta mala ab immodico vino oriuntur, & ideo iure merito *Plato in extremis de potione sermonibus*, & *Aristot. lib. 1. economicorum cap. 5.* Carthaginensium legem de abstinentia à vino valde probant, *Plato* enim hæc dicit. Verum etiam potius Cretensium, Lacedæmoniorumque vsui, Carthaginensium legem anteposuerim, vt nullus videlicet in exercitu hanc potionem gustet, sed toto illo tempore, aquæ potione utatur: & in ciuitate neque scrui, neque ancilla vnquam, neque Principes eo animo, quo in Imperio sunt, vinum gustent. Item neque gubernatores, neque Iudices, dum suo funguntur munere, vini quicquam assumant, nec quisquam de re aliqua insigni consilium initurus, nec interdiu quisquam omnino, nisi aut exercendi corporis, aut tollendi morbi causa. Item neque noctu quisquam aut vir, aut mulier cum filijs creaturi sunt. Alia quoque multa quis enumerauerit, in quibus recta mente, ac lege bene institutus à vino abstinere debet. Et hæc dicit *Plato de corporibus non ægrotis*, sed rectissime valentibus in quibus epotum vinum, tanquam tyrannus quidam animæ imperat, itaut quæ prius intelligebat, recte amplius non intelligat, quæ prius faciebat non

recte faciat, & idcirco ab ipso tanquam ab hoste cauendum *Plato* ait Nam si semel corpus immodice ingreditur, gubernatorem impedit, quominus, vt decet, nauis gubernacula dirigat; milites ne in acie modeste se gerant, conturbat. Iudices cum iustos esse oportet, aberrare, & omnes Principes vitiose dominari, nihilque sani imperare cogit. Vini igitur abstinentiam Hispani omnes, & præcipue nostri Lusitani, præsertim dum pueri & adolēcentes sunt, ac mulieres saltem donec viro copulentur, excolunt; & quod ab antiquo etiam tempore Hispani abstemij fuerint, refert ex *Philarco Atheniens lib. 2.* in hæc verba. Hispanos quamuis hominum diuissimos, aquam biberi, solos cibum capere ob parsimoniam; indui tamen sumptuosa veste. Fæminis ignominiosum semper fuit vinum bibere, iam enim antiquorum Romanorum tempore ingenuis mulieribus vinum erat interdictum vt refert *Valer. Max. libr. 2. capite 3.*

Vnde *Marcellus Consul Romanus* vxorē suam eo quod vinum bibisset, iuste percussam interemit, & quemadmodum *Plinius* refert *lib. 14. cap. 13.* inter exempla legitur *Egnatij Mecennij* vxorem, quod vinum bibisset è dolio, intersectam fuisse à marito, eumque cædis à *Romulo* absolutum. Et *Cato* vt ibem *Plinius* attestatur, assensit propterea tunc temporis ex vsu fuisse, vt propinqui fæminis osculum darent, vt explorarent an temetum olerent. *Plutarchus* etiam in *questionibus Romanis* osculandi morem eandem ob causam institutum fuisse affirmat. Et non alia certe ratione priscis illis temporibus vini vsum mulieribus interdictum fuisse existimo, nisi quia vinolenta, & comessatrix mulier, si nupta fuisset, adultera, si soluta meretrix reputabatur, idque propterea, quod vt *Tirac. refert de legibus comubial. par. 9. l. 9. connub. glos. 1. num. 206.* contra vini vsum apud mulieres lex ab ipso *Romulo* posita fuerat in hæc verba. Si vinum biberit domi, vt adulteram puniunt.

12 Quibus verbis, inquit *Tirac.* ostenditur mulierem vinolam & adulteram, eiusdem criminis reas esse, veluti alterum ex altero prodeat, quam legem rationi valde consonam & iustissimam fuisse testatur *S. Chrysostom.* qui enarrans illud *Matth. 1.* Cum esset desponsata mater eius Maria, &c. Omnis, inquit, mulier, quæ vinolenta, & comessatrix est, eadem quoque meretrix est.

13 Ex quibus colliges abstinentiam à vino laudabilem valde esse tam in muliere quam in homine, vinoque potius vtendum medici iussu, ac recuperanda valetudinis gratia, quam aliam ob causam, quemadmodum factum fuisse apud *Lecros Ephizephyrios* testatur *Athenæus libro 10.* deipnosoph. idque propterea quod à *Zaleuco* Asia Rege sancitum fuerat, vt si quis iniussu medici, & non recuperanda valetudinis causa merum bibisset, capite plecteretur. Hic méri vsus à nostro *Apost.* etiam indicari videtur, dum ad *Timotheum* scribit, inquiens. Noli adhuc aquam bibere, sed modico vino vtere, propter stomachum tuum, & frequentes tuas infirmitates. Vnde clare patet *Timotheum* insanitatis statu aqua vti consueuisse, eique propter aduersam valetudinem vinum commendari, idque modicum, ad ventriculi scilicet cruditatem corrigendam, aliasque infirmitates debellandas.

das, itaut D. Paulus vino vt medicamento vtendum ſenſerit, aqua autem ad quotidianum potum: quod ſi crebrius fiat ad ſanitatē magis conducit, quia *Athenas lib. 1. deipnoſ.* refert eos, qui ſolum aquam bibant inueniendis rebus ſagaces, ac ingenioſos eſſe, vinum autem noſtram obumbrare prudentiam.

14. Et propterea S. Ambroſius de Elia, & ieiunio cap. 9. inquit, potentes vinum prohibentur bibere, ne cum biberint obliuiſcantur ſapientia; & D. Hieronymus in comment. ad Titum, ſic ait. Prohibet Paulus Episcopum eſſe vinolentum, ne vel ſenſu occupato exaltet riſum contra grauitatis decorē, & labijs diſſolutis cachinnet, vel ſi paululum triſtis cuiuſdam rei fuerit recordatus, inter pocula in ſingultus prorumpat, & lacrymas. Longum eſt ire per ſingula, & inſanias, quas ebrietas ſuggerit, explicare.

15. Vnde ſi clericis ebrietatibus incumbere propter eorum auctoritatem magnopere prohibetur in cap. ſin. in fine 4. diſtinct. & in capite Episcopus, in capite luxurioſa, in capite vinolentum, & in capite ſexto, in fine, 35. diſt. & in capite à crapula, de vita & honeſt. cleric. & in capite 1. ne clerici vel monachi, cum ſimilibus. Et à comellaſationibus abſtinere eis maxime commendatur Proverb. 23. D. Paul. ad Roman. 13. paragraph. 1. capite comellaſationes cap. multis, capite non oportet 2. & capite non liceat 44. diſt. quid erit in Episcopis, quibus excellentiora debentur capite primo, de priuileg. qui ſuper omnes gradus dicuntur conſtituti Concil. Trident. ſeſſ. 24. de r. format. capite 1. capite venerabilis, de præbendis, qui non vulgari aliqua, ſed eximia ac excellenti ſanctitate alios ſui ſimiles efficere, ac ad temperate in cibo & potu ſe habendos inducere debet; animaduertat vnusquique, & ſecum præponderet.

13. Diſſimulare debet Episcopus, multis conuiuare, & omnia ſic moderari pro loco, & tempore.

14. Prælati à perſonarum acceptione cauere debent.

15. Prælati intueri debet ne dum immoderatus cuſtoditur virtus humilitatis, ſoluantur iura regiminis.

16. Episcopus ſubditis bene viuētibz putet ſe æqualem, erga peruerſos vero iura rectitudinis exercere non formidet.

17. Prælati non ſeueritate, ſed beneuolentia ſubditos corripere debent.

18. Episcopus verberum correptione, non verberibus time-ri debet.

19. Iuſte indicans miſericordiam cum iuſtitia ſeruat.

20. Lenitas manſuetudinis ſine rectitudine ſeueritatis, & zelus rectitudinis ſine manſuetudine non debet inueniri.

21. Manſuetudo, & diſtinctio ab inuicem non debent ſeparari.

22. Comitatus, & humanitas in delictis increpandis magis attrahit, & malos ad rectam adducit viam.

23. Contra illos inſurgit auctor, qui dum viles erant, molles, & tractabiles exiſtebant, ſed eleuati ad dignitates duri, & crudeles ſunt.

24. Cum ſenibus quomodo procedendum, oſtenditur.

25. Episcopus qualiter ſubditos increpare debeat, edocetur, & num. 26.

NON PERCVSSOREM.

GLOS. XII.

S V M M A R I V M.

1. Episcopis percuſſio licita eſt ex charitate, et correptionis cauſa, vt in melius vita hominum redigatur.

2. Episcopus propria manu neminem debet percutere.

3. Clericalem Ordinem ſummopere dedecet, vt ea manus violentè alicui iniiciantur, qua Deo ſolemni ritu conſecrata ſunt.

4. Regimen omne, omniſque adminiſtratio auctoritate & amore continetur.

5. Impunitas eſt iniuriæ ſoboles, inſolentia mater, radix impudentiæ, & tranſgreſſionis nutritrix.

6. Episcopus puniens debet aſſimilari patri carnali, qui filium flagellat, & omnia bona ſua ei ſeruat.

7. In miſericordia corripiendum.

8. Episcopus debet eſſe benignus, & ad beneficiendum paratus.

9. Paſtor bonus omnibus ſe conformare, ac in ſe omnium tranſferre affectus debet.

10. Petrus diuina prouidentia labitur in peccatum, vt duriorem ſententiam proprii caſus intuitu temperet, cum vt qui ſibi antea infirmus fuerat, fieret omnibus firmamentum.

11. Paſtoris tres ſunt voces, ſuavis, dulcis, & alia.

12. Iuſtitia rigor ſub iuſto moderamine temperandus.

EX charitate, & correptionis cauſa, vt in melius vita hominum redigatur, licita eſt percuſſio Episcopis, & omnibus habentibus auctoritatem in ſuos ſubditos cap. cum beatus 45. diſt. c. ante omnia 35. diſt.

2. Excepto quod Episcopus neminem propria manu debet percutere cap. non liceat 86. diſt. & hoc propter reuerentiam ſanctitatis beneficij Episcopalis, cui Sanctitas ignoſcendi gloriam dereliquit l. ſi quis in hoc genus c. de Episcopis, & cler. vel propter ſuam manſuetudinem, & humanitatem oſtendentem, vnde Dominus Episcopis ait *Matth. 5.* Diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde.

3. Clericalem enim Ordinem ſummopere dedecet, vt eorum violentæ manus alicui iniiciantur, quæ Deo ſolemni ritu conſecrata ſunt, quæ extenſæ pro omnibus Numini ſupplicant, quæ interius honorem tremenda corporis, & ſanguinis Chriſti myſteria peragunt. Percuſſorem Episcopum, ait S. Hieron. epist. 83. ad Oceanum capite quarto, ille condemnat, qui dorſum ſuum poſuit ad flagella, & maledictus, non remaledixit. Et oſtauius Canon. qui Apoſtolorum eſt hunc in modum habet. Episcopum, aut Presbyterum, aut Diaconum percutientem fideles delinquentes, aut infideles iniqua agentes,

& per huiusmodi violentem timeri, deiici ab officio suo precipimus: quia nunquam nos docuit hoc Dominus; sed è contrario ipse cum percuteretur, non reperiuitur, cum malediceretur, non maledicebat, cum pateretur non comminabatur. Vnde vocem hanc *Chrysoſt. Theodor. & Hieron. ad Titum* 1. non ad manus violentiam, sed ad linguæ acerbiteriam referunt, vt Episcopus nemini maledicat, nec sit saeuus, & improbus obiurgator, nec denique conuiuijs perdat, quos poterat modestia, & lenitate corrigere.

4. Cum omne regimen, omnisque administratio auctoritate, & amore contineatur. Oderunt enim peccare mali formidine pœna. Oderunt peccare boni virtutis amore, in manus noui Antistitis consecrati Baculum traditur; auctoritatis scilicet, & disciplinæ insigne, sustentaculum imbecillitatis humanæ, vt sit in coercendis vitijs pie sciens, iudicium sine ira tenens, in fouendis virtutibus auditorum animos demulcens, in tranquillitate seueritatis censuram non deferens, vt reuocet errantes, regat iustos, pungat, & stimulet ignauios, & inertes, repellat nocentes: ac iuxta *Ezech. 34.* attrahat vagum, sustentet languidum, stimulet pigrum: portet in humeris suis exemplo Principis Apostolorum ægrum, & debilem. Vt increduli, inquit *Bernard. libro tertio de consider.* conuertantur ad Fidem, conuersi non auertantur, peruersi ordinentur ad rectitudinem, subuersi ad veritatem reuocentur, subuersores contineantur, vt vel emendentur ipsi, si fieri potest, vel si non, perdat auctoritatem, facultatemque alios subuertendi.

5. Impunitas enim, inquit idem *Bernard. ubi proxime*, incuria soboles, insolentia mater, radix impudentiæ, transgressionis nutritrix, matris noxiæ libertatis pessima soboles hæc. Nam, vt dicit *seme. in Thoad. alt. 2.* qui non vetat peccare, cum possit, iubet, & *D. Bernard. in serm. de s. Ioanne Bapt. filere*, cum arguere possis, est consentire, & *Thilo Hebr. contra Flau.* Qui castigare, aut saltem cohibere cum possit, non cohibet, palam est, cum permittere, ac pene mandare.

6. Episcopus puniens, vt ait *Gregor. epist. 16. lib. 12. ad Abbatem monis Sinai*, debet assimilari patri carnali, qui filium flagellat, & tamen ei omnia bona sua seruat, & cum heredem habere desiderat: His ergo, quos affligimus, dulcedinem charitatis in mente seruare debemus. Verbum dulce, dicitur *Eccles. 6.* multiplicat amicos, & mitigat inimicos, & lingua gratiosa in bono homine abundat. Plus erga corrigendos, docet *s. Leo epist. 84.* agit beneuolentia, quam seueritas, plus exhortatio, quam comminatio, plus charitas, quam potestas, ex quo dicit *glof. in cap. 3. 86. dist.* iustus in misericordia corripit, & arguat, quia non verbis asperis sunt homines procurandi, *cap. qui sin. circa 45. dist.* & sanguinem elicit, qui nimis emungit *cap. nisi cum pridem, de renunt. glof. verbo salubriter in Extrauag. si fratrum paragraphi.* quia igitur, ne sede vacante *Ioann. 22.* & dixit notanter *Philip. Corne. conf. 296. circa primum 4. vol.* quod, qui non impendit misericordiam, dicitur negare Christum: proprium etiam misericordis dare lacrymas alienis calamitatibus; nam ipse Christus videns miseras humane nature propter peccatum lacrymans est *Ioan. cap. 11.* Inde Sto-

ci dixerunt misericordiam esse ægritudinem & miseria alterius.

8. Debet igitur Prælati esse benignus, & ad benefaciendum paratus, dulcis eloquio, qui cunctos sciat sua attrahere dulcedine, nam *Princeps Apostolorum ad Clementem de vniuersis Episcopis* inquit, Ecclesiarum omnium curam habentes misericordes, & beneuoli estote in omni verbo, & opere pro viribus agite, omnisque Pontifex Sacro Chrismate perunctus, charus, & pretiosus omnibus esse debet; hæc est voluntas Dei, vt benefacientes obmutescere faciat imprudentium hominum ignorantiam. Vnde *Apost. ad Titum capite primo*, inter Episcopi conditiones hæc numerat. Non praefectum) ubi nos habemus, non superbum) id est non durum, & sui sensus plus satis tenacem. Item *ad Philip. 4.* ubi dicit.

Modestia vestra sit nota omnibus hominibus, græce habetur, *το σπένος* mansuetudo, & significat hic quandam virtutem mirabilem, qua homo redditur habilis ad Christiane cum omnibus conuersandum; ac etiam amabilitatem, & quandam promptitudinem, qua homo paratus est omnibus omnium moribus se accommodare, neminem fastidire, omnibus benefacere, libenter cedere, & quæcunque potest sine offensione Dei ferre, & permittere etiam cum iactura sua, siue rerum suarum. Hoc enim est non quærere, quæ sua sunt, sed quæ aliorum, nulli onerosus, aut odiosus esse, sed æquus, & commodus, hoc est quod ad *Romanos 12.* dicitur. Si fieri potest, quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes. Et *1. ad Corinth. 10.* Sine offensione estote Iudeis, & *2. ad eisdem 4.* Commendantes nos met ipsos ad omnem conscientiam hominum, id est, ea faciamus, quibus omnes homines (si conscientiam velint testari) non possint nos non commendare, & probare, nec aliquid habeant in quo nos merito accusare possint. Charitas, inquit *Bernardus*, patiens est, benigna est: patiens est cum dissimulat, spectat, sustinet delinquentem: benigna est, quando trahit, adducit, & conuerti facit ab errore. Charitas benigna etiam, quos tolerat, amat, & amat ardentius. Flet quippe charitas, sed ex amore non ex merore: flet ex desiderio, flet cum flentibus. O bona mater charitas, quæ siue foueat infirmos, siue exerceat prouectos, siue arguat inquietos, diuersis diuersa exhibens, sicut filios diligit vniuersos.

Cum te arguit mitis est, cum tibi blanditur simplex est, pie solet ferire, sine dolo mulcere, patienter nouit irasci, humiliter indignari, læsa non prouocat, spreta reuocat. Pondera quod de Domino dicitur *Esa. 42.* Non erit tristis neque turbulentus: thalamum quassatum non conteret, & lignum fumigans non extinguet.

9. Et idem *Bernard. serm. 23. super Cantic. Pastor*, ait, bonus omnibus se conformat, omnium in se transfert affectus; matrem se probat non minus deficientium, quam proficientium. Et *D. Gregor. in Pastor. par. 2. cap. 6.* dicit quod Pastor bonus æqualem se cernat, peccantibus autem zelo vltionis se anteferat, imitans Pastorum Principem Petrum, cui cū bonus Cornelius se prosterneret, dixit; Surge ne feceris, & ego ipse homo sū. *Diui;*

igitur providentia permittit, ut primus ipse Petrus laberetur, ac rueret in peccatum, quo erga parentes duriores sententiam proprii casus intuitu temperaret, ut dicit *S. Ambrosius in serm. de temp. 124. Et in serm. 2. de cathedra S. Petri, qui est 16. de sanctis*, in hæc verba. Tanquam bonus Pastor tuendum gregem accepit, ut qui sibi antea infirmus fuerat fieret omnibus firmamentum, & quia ipse interrogationis tentatione negauerat, ceteros fidei stabilitate fundaret.

11 Pastor erit fistula dulces canens, & baculo firmiores imbecillitates infirmorum firmiter sustinens, & non sibi met placens, etenim Christus non sibi placuit. Episcopus erit huiusmodi moderationis erga subditos, ut ardens timere debeat, & iratus amari, ut illum nec nimia læticia vilem reddat, aut immoderata severitas odiosum. Tres sunt Pastoris voces, suavis, dulcis, & alta: suavis ad infirmum, dulcis ad morientem, ad surdum pertinet alta. In Episcopali ceruice nihil splendidius fulget humilitate, patientia, benignitate, sciunt boni, ac veri Prælati discipulorum subditorum se matres esse debere, nec dominos, ideo student magis amari quam metui? Et si interdum severitate opus est paterna sit non tyrannica, matres fouendo, patres exhibent sese corripiendo.

12 Melius est propter misericordiam dare rationem, quam propter crudelitatem frangere penitentem. Beati misericordes, inquit *saluator Matth. 5.* quoniam misericordiam consequentur. Et e contra. Iudicium sine misericordia, inquit *Iacobus*, ei qui non facit misericordiam, sæpe subditos frangunt, dum plus iusto rigorem tenent, qui profecto iam rigor iustitiae non erit si se sub iusto moderamine non custodit. Nescientes autem vim discretionis per rabiem furoris disciplinae modum ad immanitatem crudelitatis conuertunt: & unde emendare subditos possunt, inde potius vulnerant. Episcopus itaque miscet bonitatem severitati faciendo quoddam ex utroque temperamentum, ut neque multa asperitate exulcerentur subditi, neque nimia benignitate solvantur. Hoc enim verò illa Tabernaculi arca significabat, in qua cum Tabulis Virga simul & Manna erant: quia scilicet cum Scripturae Sacrae scientia & disciplina in pectore boni Reitoris custoditur, & virga directionis, & Manna dulcedinis iuxta illud *Psalm.* Virga tua & baculus tuus ipsa me consolata sunt: Virga enim percutimur, & baculo sustentamur. Moses idcirco sic amavit eos, quibus praeiit, ut pro eis nec sibi parceret: & delinquentes sic persequutus est, quos amavit, ut eos etiam Domino parcente prostermeret; utrobique legatus fortis, utrobique mediator admirabilis. Causam populi apud Deum precibus, causam Dei apud populum gaudijs allegavit. Hæc sunt, quæ Pastori conveniunt, bonitas, disciplina, scientia: Bonitas trahit, disciplina corripit, scientia pascit. Bonitas amabilem, disciplina imitabilem, scientia docilem reddit. Episcopo & ista conveniunt amor, sed non emolliens; rigor sed non exasperans; zelus at non immoderatus; pietas, verum non plusquam conveniat, indulgens. Hinc *Divus Bernardus sermon. vigesimo tertio, in Cantica edisserens verba Psalm. 2.* Erudimini, qui iudica-

tis terram, ait. Audiant hoc Prælati, qui sibi commissis semper volunt esse formidini, vilitati raro, discite subditorum vos matres esse debere, non dominos, studete magis amari, quam metui; & si interdum servituti opus est, paterna sit, non tyrannica, matres fouendo, patres vos corripiendo exhibeatis, mansuescite, ponite feritatem, suspendite verba, producite vbera, pectora lacte pinguescant, non typho turgant.

13 Multa tamen dissimulare debet Episcopus, multis connuere, & omnia sic moderari pro loco, & tempore, ut charitas, & pax illibata servetur. Hinc illud *Teren. Heauton. act. 4. sen. 5.* Ius summum sæpe summa iustitia est. Et illud *Sapi.* Noli esse nimium iustus, ne plus sapias, quam oportet. Si Deus ius suum rigide exequeretur quis hominum viveret? Et *David* sæpe omisit facere, quæ optimo iure potuisset in Saul, Ioab, & alios. Summis ergo precibus & lacrymis æquitas hæc, humanitas, & facilitas petenda est à Domino, quam nemo habet, nisi charitatem habeat cum prudentia coniunctam. *Friedericus III.* solebat dicere. Qui nescit dissimulare, nescit imperare.

14 Caveat tamen omnes à personarum acceptatione Prælati præcipue, in velle enim hiæcynthia Summi Sacerdotis, in qua in Sancta Sanctorum ingrediebatur, in extremitate tintinnabula cum malis puniceis intentis posita erant ad significandum, quod quemadmodum campana æqualiter omnes vocat, ita Prælati æqualiter ad omnes se habeat: mala granata etiam in quibus multa grana sub vno exteriori cortice uniuntur, unitatem significant fidelium; significatur ergo, ut innuere videtur *S. Gregor.* quod Prælati quære vnitatem subditorum debet, & charitatem in eis nutrire, non scandalorum materiam seminare.

15 Solerter tamen ait *Gregor. in Pastor. cap. cap. 6. par. 2.* intueri debet Prælati ne dum immoderatus custoditur virtus humilitatis, solvantur iura regiminis: & dum Prælati quisque plus se, quam decet, deicit, subditorum vitam stringere sub vinculo disciplinae non possit. Teneant ergo Rectores exterius, quod pro aliorum utilitate suscipiunt: feruent interius, quod de sua estimatione pertimescunt. Sed tamen quibusdam signis decenter erumpentibus eos apud se esse humiles, etiam subditi deprehendant: quatenus & in auctoritate eorum, quod formident, videant: & in humilitate, quod imitentur, agnoscant. Cum autem, inquit ibidem, rector delinquentem punire compellitur, sollicitè observare debet, ut si iura disciplinae contra delinquentes exerceat, ut pietatis viscera non amittat: simul enim se exhibere debet & matrem pietatis, & patrem disciplinæ: atque inter hæc sollicita circumspectione providendum, ne aut restrictio sit rigida, aut pietas remissa, nam disciplina & misericordia multum destituitur, si una sine altera teneatur. Insit ergo Reitori circa subditos, & iuste consolans misericordia, & pie faciens disciplina, infundat vulneribus vinum, & oleum, ut scilicet per vinum mordeantur vulnera, & per oleum foueantur. Ille igitur, qui sanandis vulneribus præficitur, in vino morsum doloris adhibeat, & in oleo mollitiem pie-

tatis : quatenus per vinum mudentur putrida, & per oleum foueantur sananda. Miscenda ergo lenitas cum seueritate, & faciendum quoddam ex vtroque temperamentum, vt neque multa asperitate exulcerentur subditi, neque nimia benignitate soluantur. Vnde sicut in arca testamenti erat simul virga, & manna; sic in pectore pastoris rigor, & dulcor.

16. Prouidendum igitur monet idem *Gregorius*, vbi proxime, quatenus & honore suppresso æquales nos subditis bene viuere putemus, & erga peruersos iura rectitudinis exercere non formidemus: nec præesse nos hominibus gaudeamus, sed prodesse. Summus enim locus ita bene regitur, cum is, qui præest vitiis potius, quam hominibus dominatur: ita tamen vt in corde seruetur humilitas, & in opere disciplina, vt eos, quos corrigimus, tacita nonnunquam cogitatione nobis ipsis præferamus: sic iura disciplinæ exerceantur contra delinquentes, vt pietatis viscera non amittantur: sit amor, sed non emolliens; sit rigor, sed non exasperans; sit zelus, sed non immoderate sauiens; sit pietas, sed non plusquam expedit parens, vt in arce regiminis iustitia clementia permisceatur: nam sancta immature vulnera deterius inferescunt, & nisi cum tempore medicamenta conueniant, constat quod medendi officium amittunt, vt non de subditis crescamus, sed ipsi de nobis: Principem enim se constituerunt, sed sibi, non tibi.

17. Vnde *Gregorius libro undecimo epistol. decima quinta* relatus in *cap. qui sincera 45. distinct.* Qui sincera intentione extraneos à Christiana religione ad fidem cupiunt rectam perducere, blandimentis non asperitatibus debent studere, ne quorum mentem reddita ad planum ratio poterat reuocare, pellat procul aduersitas. Nam quicumque aliter agunt, & eos sub hoc velamine à consueta ritus tui volunt cultura suspendere, suas illi magis, quam Dei causas probantur attendere. Et in *cap. licet 45. distinct.* Licet plerumque accidant in Sacerdotibus, quæ sunt reprehendenda, plus tamen erga corrigendos agat beneuolentia quam seueritas, plus cohortatio, quam comminatio; plus charitas, quam potestas, cum nemo nostrum sine reprehensione, aut sine peccato viuat. Nam si Dominus statim post tritam negationem Beatum Petrum Apostolum Præceptorem nostrum iudicasset, non tantum ex eo fructum, sicut fecit, receperet; expectandi ergo atque corrigendi magis sunt Rectores Ecclesiæ, quam statim iudicandi.

18. Idem *libro secundo epistol. 52. relatus in cap. quid autem 45. distinct.* sic ait. Quid autem de Episcopis, qui verberibus timere volunt canones dicant, bene fraternitas vestra nouit. Pastores etenim facti sumus, non percussores: & egregius Prædicator dicit *2. ad Timoth. 4.* Argue, obsecra, increpa in omni patientia, & doctrina. Noua vero atque inaudita est ista prædicatio, quæ verberibus exigit fidem.

19. Hinc *Isidorus libr. tertio sentent. de summo bono cap. 45. relatus in cap. omnis 45. distinct.* ita ait. Omnis, qui iuste iudicat stateram in manu gestat, & in vtroque penso iustitiam, & misericordiam portat; sed per iustitiam reddit peccanti sententiam, per misericordiam peccanti temperat penam, vt iu-

sto libramine quadam per æquitatem corrigat; quadam vero per misericordiam indulget. Qui Dei iudicia oculis suis proponit semper timens, tremens in omni negotio formidat ne de iustitia tramite deuians cadat, & vnde non iustificatur, inde potius condemnatur.

20. Ex omnibus apparet quod nec lenitas mansuetudinis sine rectitudine seueritatis, nec zelus rectitudinis sine mansuetudine in Prælati debet inueniri. Percussores ergo, qui præmissis auctoritatibus ab Episcopali officio remouentur, non quilibet corporaliter flagellantes, sed prætermissa mansuetudine ad verbera semper parati intelligendi sunt, qui per flagella non vitia corrigere, sed timeri appetunt, quibus Petrus scribit. Ne sitis dominantes in clero, sed forma facti gregis ex animo.

21. Hinc etiam *Gregorius in moral. libro decimo nona, part. 4. cap. 23. relatus in cap. sunt 45. distinct.* ita scribit. Sunt namque nonnulli ita districti, vt omnem etiam mansuetudinem, benignitatem amittant, & sunt nonnulli ita mansueti, vt perdant districti iura regiminis. Vnde cunctis Rectoribus vtrique summo opere sunt tenenda, vt nec in disciplina vigore, benignitatem mansuetudinis, nec rursum mansuetudine districtiorem deserant disciplinæ, quatenus nec à compassione pietatis obdurescant, cum contumaces corrigunt: nec disciplinæ vigorem molliant, cum infirmorum animos consolantur. Regat ergo disciplina vigor mansuetudinem, & mansuetudo ornet vigorem, & sic alterum commendetur ex altero, vt nec vigor sit rigidus, nec mansuetudo dissoluta.

22. In increpandis delictis non superbia, non seueritas vindicat sibi locum; sed comitas, & humanitas potius attrahit, & malos ad rectam adducit viam, ita admonente *sancto Gregorio Nissem.* Morum grauitas atque maiestas cum moderata animi demissione coniuncta non auertat oculos intuentium, sed iucundum faciant obtutum. Neque grauitatis, & seueritatis splendor obscuretur, neque latens in animo vis propter humilitatem despiciatur, sed alterum æqualiter in vtroque tum in celsitudine, & sublimitate comitas, & humanitas; tum in humilitate grauitas, & seueritas animaduertatur. Et dicit *Cicer. 1. offe.* Recte præcipere, qui monent, vt quanto superiores sumus, tanto nos submissius geramus, nam iuxta illud Poëtae Græci. Quanto maior fueris tanto moderatior esto.

23. Quidam vero sunt, qui dum priuati erant, immanitatem, & superbiam cooperiebant, qua vti non solebant, eam, cum ad dominatum ascendant, in medium proferunt; nam vt carbones candentes sub cinere in fabri ferrarij officina extincti videntur, at flantibus folliibus, ignemque excitantibus exardescunt, micant, & vrunt: sic superbia, quæ extincta in vita priuata videbatur, flatu domini, imperijque potestate, crudeles emittit flammæ: similes sunt isti, dum in profundo sunt, & viles, molles, & tractabiles existunt, sed eleuati ad dignitates duri, & crudeles fiunt. Alij etiam eo sunt ingenio præditi, vt in iis etiam, quæ rite faciunt non modo teneri, sed & acerbi & sint, & videri velint. Vt Bucephalus Alexandri Magni equus, cum esset phaleris, & ornamentis destitutus, equifonem interdum admittebat; instratus

vero Regio ornatu neminem præter vnum Alexandrum in sedem recipiebat, auctore *Plinio lib. 8.* sic multi inopia laborantes, & in abiecto iacentes statu, quamvis obseruantiam, & benignitatem in omnes fingant, intus Nerones, foris Catones, multis simulationum inuolucris tegunt odium, malitiam, crudelitatemque. At diuites facti, & in mundi honoribus constituti, omnes præter vnum, cui lege principatus sunt subiecti, despiciunt, tunc occultam deregunt voluntatem, & multiplicem naturam, superbiam, atque immanitatem, quam specie submissionis prius operuerunt, aperitissime demonstrant, quos tamen Deus deicere solet, dicente Propheta *Psal. 72.* Deiecisti eos, &c.

24 Cum senibus caute ambulandum, nam vt dicit *Ambrosius*, propter honorificentiam ætatis maiorem cum mansuetudine ad bonum opus prouocandum, vt facilius suscipiat admonitionem. Asperum enim est senibus cum corripiuntur à iunioribus. Et *Chrysostomus* in epistola prima ad *Tit.* Graue quoddam, & molestum est argui, idque tum maxime, cum senex arguitur, atque ab adolescente. Cum illis tamen nullo modo dissimulandum, quia, vt inquit *Gregor. in registr.* Sicut laudabile, decretumque est reuerentiam & honorem debitum exhibere maioribus; ita rectitudinis, & Dei timoris est, si quid in eis correctione indiget, nulla dissimulatione postponere, ne totum corpus incipiat morbus inuadere, si languor non fuerit curatus in capite.

25 Argue, obsecra, impera, dicit noster *Apostolus 2. ad Timoth. 2.* aliquando cum omni imperio idem ad *Tit. 2.* interdum ob beneuolentiam, & in spiritu lenitatis, ad *Galat. 6.* tanquam si nutritrix foueat filium suum 1. *Thess. 1.* In omni patientia, & doctrina 2. *Timot. 4.* Nam, vt inquit *Chrysostomus*, si arguas vehementer, & increpes, & obsecrationem subducas, rursus omnia perdis, & dat rationem, quia reprehensio per se intolerabilis est, nisi habeat admixtam obsecrationem, sicut sectio salutaris licet sit, nisi plurima dolo-rem consolentur, non eam sustinet languidus. Vnde 5. *Propter de vita contemplat. libro secundo cap. quinto.* Asperitate autem nimia & increpatione offensus, neque increpationem recipit, neque salutem, & paulo post. Argue æquales, obsecra seniores, increpa iuniores, in omni patientia iuxta *Apostolum*, quia leniter castigatus exhibet reuerentiam castiganti. Qui delinquentem superbo, vel odio animo corrigit, dicit *Isidorus lib. tertio de summo bono cap. 92.* non emendat, sed percutit, & obiurgantis furor est, non dilectio corrigentis: quicquid lacerato animo dixeris, punientis est impetus, non charitas corrigentis. Vos o Prælati, ait *sanctus Anselmus in comment. epist. ad Galath. cap. 7.* instruite leniter subditum, si deliquerit, & vos subditi portate alteri onera alterius, verbi gratia, iram fratris tui tunc portabis cum aduersus eum iratum non irascaris vt rursus eo tempore, quo te ira præoccupauerit, ille te lenitate & tranquillitate supportet. Ita diuersis temporibus eadem infirmitas potest inuicem ab utroque portari.

26 Pie, cauteque vigilandum est, vt cum aliquem reprehendere, vel obiurgare nos necessitas cogit, cogitemus vtrum tale sit vitium, quod

nunquam habuimus, vel quo iam caruimus. Si autem cogitantes nosmetipsos inuenerimus in eodem nos esse vitio, in quo est ille, quem reprehendere parabamus; non reprehendamus, neque obiurgamus; sed tantum congemiscamus, & non illum ad obtemperandum nobis, sed ad pariter cauendum inuitemus. Nihil est minus ferendum, quam rationem ab altero vitæ reposcere eum qui non possit suæ reddere. Vnde *sanctus Augustinus* in *Psal. 50.* ita dicit. Et ille iustus reprehensor est, qui non habet in se quod in illo reprehendatur. Improbiorum est, dicit *Isidorus libro tertio de summo bono cap. 32.* arguere quicquam in alio, quod adhuc in se ipso deprehendit. Et docet *sanctus Ambrosius de sacerdot.* Peccantes libere potest arguere, qui non meretur audire, hypocrita eice primum trabem de oculo tuo, & tunc videbis eicere festucam de oculo fratris tui. Et *sanctus Augustinus* libro quinquagesimo homil. 5. Corrige te, & tunc poteris fratrem corrigere.

S Y M M A R I U M.

- 1 Modestia quid sit ostenditur, & unde dicatur.
- 2 Modestia in grauitate sita est.
- 3 Modestia gubernatrix, ac moderatrix est gestus, ac motus corporis.
- 4 Ambulare quomodo debeamus, ostenditur.
- 5 Modestia regule prescribitur.
- 6 Risi grauitas nerui eliduntur.
- 7 Modestia in humilitate crescit.
- 8 Humilitas sola est officij sacerdotalis erectio.
- 9 Humilitas est custos pudicitie, & mater patientie, ac virtutum bonum quoddam & stabile fundamentum.
- 10 Humilitas tutissimum est omnium virtutum thesaurus.

S E D M O D E S T V M.

G L O S. XIII.

1 **M**ODESTIA est virtus, qua internas animi passiones, & externas actiones serias, & ludicas, sermonem, risum, lulum, motus item, & gestus corporis, atque huius cultum vestitumque ac totum exterius hominem honeste, ac decenter componit, & moderatur. Vnde dicit *Tullius lib. primo Offic.* Modestia, quo in verbo modus inest. & *sanctus Ambrosius libro primo Offic. cap. 18.* Modestiam à modo sciendi quid deceret appellatam arbitror. Vult *Apostolus* Episcopum esse modestum, quia vt est apud *Salom. Proverb. 22.* Finis modestiæ timor Domini, diuitiæ & gloria, & vita. Hoc vt omnibus pateat admonet idem *Ap. ad Philipp. 4.* Modestia vestra nota sit omnibus hominibus, qua alios ad Christianissimum capeffendum, ipsamque imitandam modestiam inuitent. Et ad *Colossens. 3.*

2 Induite vos modestiam, vt instar vestis, vos cingat, & tegat, ne quicquam in vobis immodestix

cernatur, quia, vt ait *sanctus Gregorius Nazianzenus* *epist.* 139. Modestia in grauitate lita est.

3 Gestus igitur omnis, ac motus corporis eadem modestia gubernatrix, ac moderatrix est, quia in re, ait *Cicero libr. 1. offic.* Duo sunt maxime fugienda ne quid effeminatum, aut molle, aut ne quid durum, & rusticum sit. Cauendum etiam in gressu, ne aut tarditatibus vtamur mollioribus, aut in festinationes nimias suscipiamus tarditates.

4 Et *sanctus Ambrosius libro primo offic. cap. 18.* monet ne sensum ambulando imitemur histrionicos gestus, aut statuarum motus nutantium, aut gradum transferendo, quasi modulos quosdam seruemus. Nec cursum ambulemus, nisi cum ea causa exigit alicuius periculi, vel iusta necessitas. Est enim in ipso motu, gestu, incessu tenenda verecundia. Et *capit. 19.* Vt molliculum, & infractum, aut vocis sonum, aut gestum corporis non probo, ita neque agrestem, ac rusticum. Naturam imitemur. Eius effigies formula disciplina, forma honestatis est. *sanctus Basilius epistola prima.* Incessus esto nec segnis, ne animum dissolutum declare, nec cursus vehemens, insolenterque incitatus, ne consternatos impetus animi significet. Et *sanctus Augustinus reg. 3.* In omnibus motibus vestris nihil fiat, quod cuiusquam offendat aspectum, sed quod vestram deceat sanctitatem.

5 Regulæ denique modestiæ hæc pericribi possunt, vt caput rectum, oculi dimissi, manus quiete teneantur. Vitemur corrugatio frontis, labiorum compressio, vel deductio, incessus festinatio. Sit serenitas, & hilaritas in vultu, munditia, & decens compositio in vestibus, in sermone pauciloquium, sales sine dente, ioci sine vilitate, vox sine clamore, verborum suauitas, ac in gestu, & motu exemplar virtutis.

6 Risu grauitatis nerui eliduntur, ille namque, vt docet *Sapiens*, in ore stultorum abundat. Et *Ecclesiast.* 7. Cor stultorum, vbi lætitia, & 21. Fatuus in riu exultat vocem suam, vix autem sapiens, vix tacite ridebit. Et *Proverb. cap. 2.* Risum reputaui errorem. Et *cap. 7.* sicut sonitus spinarum ardentium sub olla, sic risus stulti: Pessimum signum tunc est cum quis nulla adueniente causa, summe lætatur, atque ridet: tunc enim nautæ maxime inspicant tempestatem, cum sine ventorum flatu, mare despumat, ac stridet, tacitum prius, & quietum; Hinc *Plato in lib. de legib.* affirmat in risu maximum inesse signum, tum grauitatis tum leuitatis. Cui enim exigua vis risum commouet vehementiorem, declarat se esse inconstantis animi, nec considerare causas tristitiæ, quas miserrimus hominum status secum trahit, quas quia sapiens meditatus, hic non nisi raro, & modice ridet.

7 Modestia item in humilitate crescit, Vnde Ecclesiæ Præsides quanto honoratiores tanto modestiores, & submissiores esse debent, vt eos monet Scriptura *Ecclesiæ 3.* quāto magnus es, humilia te in omnibus, Et Christus Dominus *Lucæ 22.* Qui maior est in vobis, fiat sicut minor, & qui præcessor est, fiat ministrator. Optime *sanctus Basilius sermon. de abdicatione rerum.* Non tibi Cleri gradus villus, ait, animos in altum extollat, humiliet potius: animi enim in virtute progressus in humilitate progressus est: contraque in postremis relinqui, & inhonoratum esse id non aliunde, quàm elatione progignitur. Quanto ad

maiores Sacerdotis gradus accedere tibi propinquius contigerit, eo animos tuos magis dimitte, idque territus exemplo filiorum Aaron *Num. 10.* Nec minus bene *sanctus Gregorius libro secundo epist. 54. ad Joannem Rauenatensem Episcopum.*

8 Sola, inquit, humilitas, vt bene nostis, est officij Sacerdotalis erectio. Decorari pallio volumus forsitan moribus indecori, dum nihil in Episcopali ceruice splendidius fulget, quam humilitas.

9 Nam, vt inquit *sanctus Bernardus de ordine vite,* humilitas est custos pudicitia, & mater patientia, & in fine libri *quinti de considerat.* Virtutum bonum quoddam & stabile fundamentum humilitas. Et *sermon. 1. de Natuit.*

10 Studete, inquit, humilitati, quæ fundamentum est, custosque virtutum, & graciosus omnibus & iucundus, & perpetuus pacis socius, nullam bellorum habet materiam: quippe tacitus omnia æquo animo præfert, & incredibili in omnes pace vtitur. Hinc *sanctus Augustinus serm. 175. de tempore,* qui est *secundus de Domini Ascensione.* Videte fratres, ait, magnum miraculum. Altus est Deus, erigit te, & fugit à te: humilia te, & descendit ad te. Quare hoc? quia excelsus Dominus, & humilia respicit, & alta de longe cognoscit *Psalm. 137.* humilia de proximo aspiciunt, vt attollat: alta, id est superba, de longe cognoscit, vt deprimat. Diuum Augustinum sectatus *B. Gregorius part. 3. Pastoralis admon. 18.* dum se, inquit, humiles, deiciunt, ad Dei similitudinem ascendunt. Quid humilitate sublimius, quæ dum se in ima deprimunt, auctori suo manenti super omnia coniungitur.

S Y M M A R I U M.

- 1 Lites ab Ecclesiasticis vitandæ.
- 2 Chilonis tria præcepta referuntur.
- 3 Mala plura ex libris oriuntur.

NON LITIGIOSVM.

GLOS. XIV.

1 **A**LVRGIO, & litigio Episcopum ne dum, sed omnes etiam Ecclesiasticos temperandos esse multis in locis *Apostolus* noster admonet prout 2. *ad Timoth. 2.* Stultas & sine disciplina quaestiones deuota, sciens quia generant lites. Seruum autem Domini non oportet litigare, sed mansuetum esse ad omnes. Et *ad Titum 3.* Stultas autem quaestiones, & genealogias, & contentiones, & pugnas legis deuota. Et 1. *ad Corinth. 11.* Si quis videtur contentiosus esse nos talem consuetudinem non habemus, neque Ecclesia Dei. Sane *Apostolus* censuit potius iniuriam patiendam, quam iure contendendum, præsertim cum sinistra opinione 1. *ad Corint. 6.* doctus utique à Christo *Matth. 5.* Ei, inquit, qui vult tecum in iudicio contendere, & tunicam tollere, dimitte ei & pallium. Quod adeo verum est, vt neque Gentiles fugerit.

2 Chilonis tria præcepta aureis litteris Delphis consecrata fuere. Primum. Nofce te ipsum. Secundum. Ne nimium capias. Tertium. Aeris alieni,

atque litis miſeriam fac vt eſſugias.

3 Plura enim ſunt mala quæ ex litibus oriuntur, earumque prouocatores mali, ſuperbi, & arrogantes cenſentur, nam, vt ait *ſalomon* *Proverb. 11.* Inter ſuperbos ſemper ſunt iurgia. Et *cap. 15.* vir iracundus prouocat rixas, qui patiens eſt, mitigat ſuſcitatas. Et *cap. 17.* Semper iurgia querit malus. Et *cap. 20.* Honor eſt homini, qui ſeparat à contentioniſ, omnes autem ſtulti miſcentur contumeliis. Vnde *Eccleſiaſt. cap. 28.* Abſtine te à lite & minues peccata. Et *ſanctus Auguſtinus tom. 1. reg. 37. & epiſt. 109.* Lites, inquit, aut nullas habeatis, aut quam celerrime finiatis, ne ira creſcat in odium, & iracundiam faciat de feſtula, & animam faciat homicidam. Cætera quæ ad hoc propoſitum conducere poſſunt tradidi in tract. de officio & poteſtate *Episcoporum Allegat. 97.*

S V M M A R I V M.

- 1 Cupiditas qualiter dicatur, offenditur.
- 2 Episcopi & omnes Clerici peruersam habendi voluntatem & amorem fugere & execrari debent.
- 3 Avarus non solum est qui rapit aliena, sed & ille qui cupide seruat sua.
- 4 Avaritia omnium malorum radix.
- 5 Superbia omnium scelerum procreatrix ex nimia pecunia auiditate, & copia nascitur.
- 6 Beneficiorum multitudine se enerantes cupiditatis & auaritie barathro merguntur.
- 7 Dispensatio quando excusabilis, laudabilis, & fidelis dicatur, offenditur.
- 8 sacerdotem nec implicari errore, nec cupiditate vocari oportet.
- 9 Cupiditatem, qui à se non abſcindit, bonorum auctori inherere non valet.

NON CVPIDVM.

GL os. XV.

QUOD ET PORTET quoque Episcopum non esse cupidum, quia tales facile à iusto deuiarent *Gratian. in prin. 43. dist. Secundum quoddam cupiditas dicitur tripliciter, quandoque pro auaritia secundum quod est speciale peccatum, scilicet inordinatus amor habendi diuitias: quandoque prout est genus omnium peccatorum, secundum quod importat inordinatum appetitum rei temporalis, & hoc includitur in omni peccato, quia est conuersio ad bonum commutabile, sed sic non est radix, sed genus omnium peccatorum; aliquando vero dicitur quædam inordinatio animi ad concupiscendum bona temporalia inordinate, & hæc est habitualis passio, seu pronitas ad passionem ex originali peccato relicta, & non peccatum in actu, sed radix omnium peccatorum, dicitur igitur auaritia radix omnium malorum.*

2 Fugiant igitur & execrentur tanquam funestam pestem non solum Episcopi, sed Clerici omnes peruersam habendi voluntatem & amorem, cum alieni

ab argenti cupiditate esse debeant, vt dicit *Apostolus*, non turpe lucrum sectantes; quo fit, ait ibi *Ambrosius*, quando sub pia professione quaestui studetur, vt clericus mercaturæ vacet sibi à Canonibus prohibita sordidaque obeat officiali gratia, & vinum ac frumentum recondat ad annonæ caritatem: hominis enim vita in opum abundantia non consistit, vt Dominus noster *Lucæ 12.* admonet his verbis.

3 Videte & cauete ab omni auaritia, quia non in abundantia cuiusquam vita eius est ex his, quæ possidet. Neque etiam eo quod quisque ditior est, eo diutius viuit, s. *Auguſt. serm. 28. de diuersis* hanc Domini explanans sententiam, sic ait. Non solum avarus est, qui rapit aliena, sed & ille avarus est, qui cupide seruat sua.

4 Pecuniæ, vt habetur *Eccleſiaſt. 10.* obediunt omnia, quo loco s. *Ambrosius* dicit auaritiam, quia omnia mala potest admittere, ideo radicem omnium malorum esse. Et ex nimia pecuniæ auiditate & copia nascitur illa omnium scelerum procreatrix superbia, vt tradit *ſanctus Auguſtinus serm. 5. de verb. Domini cap. 9.* Nihil est, inquit, quod sic generent diuitiæ quomodo superbiā, omne pomum, omne granum, omne frumentum, omne lignum habet vermem suum, vermis diuitiarum superbia; Avaro, dicitur *Eccleſiaſt. 10.* nihil est scelestius; nihil est iniquius, quam amare pecuniam, hic enim & animam suam venalem habet, s. *Ambrosius lib. secundo offic. cap. 25.* Dominus ad Discipulos suos ait. Nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam, quam velut falce pullulantem in pectoribus humanis succidit. Et idem *Ambrosius in Apostoli locum 1. ad Timoth. 63.* Nihil, inquit, tam asperum, tam perniciosum est, quam si ecclesiasticus, maxime qui in sublimi loco est, diuitiis huius seculi studeat, &c.

6 Cupiditatis, & auaritie barathro merguntur non solum, qui bonorum temporalium auiditate nimia tenentur, sed etiam illi, qui iuxta suum statum habentes quo vitam honeste transigerent sine Ecclesiæ necessitate se beneficiorum multitudine onerant, quod prohibet *Concil. Trident. sessione 24. de reformat. cap. 16.* tuti enim non sunt etiam si cum illis dispensatum fuerit, dummodo sine vrgenti causa fiat: s. *Ambrosius libro tertio de considerat. ad Eugenium cap. 4.* Quid inquis prohibes dispensare? Non, sed dissipare. Non sum tam rudis, vt ignorem positos vos dispensatores, sed in adificationem, non in destructionem.

7 Denique queritur inter dispensatores, vt fidelis quis inueniatur: vbi necessitas vrget excusabilis dispensatio est: vbi vtilitas prouocat dispensatio laudabilis est: vtilitas dico communis non propria. Nam cum nihil horum est, non plane fidelis dispensatio, sed crudelis dissipatio est. Vnde *Thom. Ca. 1. lib. 1. Apum cap. 19. pag. 6. 7. & 10.* non paucos plura beneficia possidentes infelicissima morte extinctos, & se idcirco damnatos esse commemorantes allegat.

8 Virum Catholicum, inquit *ſanctus Leo epistola quinquagesima prima*, relatus in *cap. virum 47. distinct.* & præcipue Domini Sacerdotem, sicut nullo errore implicari, ita nulla oportet cupiditate violari, dicente sancta Scriptura. Post concupiscentias suas non eas. Mens enim potentia auida nec abstinere nouit à vetitis, nec gaudere concessis; nec pietati adhibere consensum. Et *ſanctus Gregorius*

libro septimo epistola no. relatus in cap. bonorum 47. distinet. ita ait.

9 Bonorum auctori inhaerere aliter non valeamus, nisi cupiditatem a nobis quae omnium malorum radix est, abscindamus. Et libro secundo epistola vigesima quinta ad Iohannem Episcopum squilatinum in fine. Admonemus fraternitatem tuam ut in commissis sibi animabus solerter inuigilet, & animatum magis lucris, quam commodis vitae praesentis intendat. Et lib. 12. epist. 6. Archidiaconum Florentinum ob tenacitatem Episcopatus indignum iudicauit.

S Y M M A R I U M.

- 1 Domum suam diligenter Episcopi gubernare debent.
- 2 Extrema duo cauere debet Pastor, ne aut exterioribus curis nimis deditus ab intimis corruat, aut solis interioribus occupatus, quae foris debet proximis non impendat.
3. num. 3.
- 4 Episcopus debet esse sollicitus ad orationem.
- 5 Familiares Episcopi quomodo edocendi, ostenditur.
- 6 Familiares Episcopi conueniunt ut sint viri spirituales.
- 7 Boni in consilio, obsequio, ac contubernio habendi.
- 8 Familiars si non sunt spirituales non diligunt te, sed tua.
- 9 Princeps nullum maius indicium bonae mentis potest ostendere, quam ut adiungat sibi viros virtute, & fama celebres.
- 10 Familiars quales debeant habere Episcopi, ostenditur.
- 11 Regimini Ecclesiae argumentum ex dexteritate regimini politici desumitur.

SVAE DOMVI BENE
praepositum.

GLOS. XVI.

DILIGENTER, ut inquit *Diuus Bernard.* ad *Eugen.* de *confid.* libr. 4. Episcopi domum suam gubernare debent, noster enim *Apost.* 1. ad *Timoth.* 5. scribens dicit, qui suorum maxime domesticorum curam non habet, fidem negauit, & est infideli deterior. Iure ergo, qui domui suae nescit praesse, in Episcopum ordinari prohibetur, quia, qui in re minima, de qua sibi familiarior debet cura inesse, fidelis non est, quomodo in Ecclesia Dei (ubi tot sunt, & alieni) sollicitam diligentiam adhibebit. Vnde *Hieronymus*, Non enim iustus poluitur ex filiorum vitiis, sed libertas ab *Apostolo* Ecclesiae Principi referuatur, ut talis fiat, qui non timeat propter vitia liberorum extraneos reprehendere, quod tunc fiet, si non erit, quod sibi imputetur, cum enim gressus hominis à Domino dirigantur, nec sunt in homine eius viae, corrigere quidem potest, corrigere autem non valet, pullare potest, non aperire, manus comprimere, non animum mutare. Diligenter gubernare domum tuam, inquit *Diuus Bernardus* de *considerat.* ad *Eugen.* libro quarto, nam ut dicit *Apost.* si quis domui suae

praesse nescit, quomodo Ecclesia Dei diligentiam habebit? Non quod minimis domus tua intendas, cum sis occupatus maximis. Nullo ergo modo implices animum curis rei familiaris, ac rerum tuarum, cum oporteat te habere animum liberum, quem nulla sibi vendicet violenta occupatio: nobilem, quem nulla deorsum trahat indigna affectio: firmum, quem nulla concutiat repentina turbatio: innictum, quem nulla fatiget etiam continua tribulatio: amplum, quem nulla coarctet rei temporalis amissio: Bonum acquirit gradum, ait *Bernardus* *sermon.* 3. de *assumpt.* *Pyrg.* qui bene ministraverit; forte meliorem, qui bene vacauerit Deo; optimum autem, qui perfectus est in vtroque.

2 Duo extrema, ut ait *Gregorius* cauere debet Pastor, ne aut exterioribus curis nimis deditus ab intimis corruat: aut solis interioribus occupatus, quae foris debet proximis, non impendat. Incidentes in primum extremum sunt illi, qui obliuiscuntur se datos esse in Praelatos propter salutem animarum diebus ac noctibus solis curis externis incumbunt. Quod fit, ut interna (quae alios docere debuerat) ignorent: quod etiam fit, ut subditi non perficiant, sed potius in spiritualibus torpeant: quia non habent Pastorem eorum animas ad caelestia subleuantem, & ducem viam perfectionis ostendentem. Si enim a duce itineris erratur, exercitus sequens quomodo pertinet? Hic enim potius terreni iudicis, quam caelestis ducis officium exercens terrenis studiis suis excaecat oculos subditorum. Vnde dominus *Luce* 21. non solum Pastores, sed & omnes admonet dicens. Videte ne grauentur corda vestra in crapula & ebrietate, & curis huius seculi, & *Apostolus* *1. ad Timoth.* 2. Nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus, &c. Et item. Quae sursum sunt sapite, quae sursum sunt querite, non quae super terram, mortui enim estis, &c. Quod si Episcopi dixerint. Multa nobis secularia negotia commissa sunt: respondet *Gregor.* in *Pastor.* part. 2. cap. 7. adducens illud nostrum *Apost.* 1. ad *Corinth.* 6. Secularia iudicia, si habueritis, contemptibiles, qui sunt in Ecclesia illos constituite ad iudicandum, ut scilicet illi in terrenis & secularibus negotiis occupentur, qui penetrare in cetera nequeunt. Ideo merito *Iethro* arguebat *Moysem*, quia terrenis populi negotiis, labore seruiebat, nimio consulens ut ad iurgia dirimenda alios constitueret iudices, ut ipse liberius vacaret arcanis caelestibus cognoscendis ad populum erudiendum. Igitur à subditis inferiora gerenda sunt, à Rectoribus summa cogitanda, ut scilicet oculum, qui providendis gressibus praeminet, cura pulueris non obscureret; pedum namque est puluere inuolui; monstruosum autem est, quod caput (id est Pastor) ad puluerem recuruetur, & cum eo inuoluatur. Et de his Pastoribus dicitur. Quomodo obscuratum est aurum, &c. Et lapides Sanctuarij dispersi sunt in medio platearum, id est in latitudine negotiorum terrenorum reliquentes secreta Sanctuarij. Igitur concludit *Gregorius* ubi proxime, secularia negotia aliquando ex compassione toleranda sunt, nunquam vero ex amore requirenda: ne cum mentem diligentis aggrauant hanc suo vitam pondere ad ima de caelestibus mergant. Ideo semper cauendum Pastoribus, ne dum temporali sollicitudini incaute deseruiunt, & vehementer

ſicumbunt, ab intimo refrigeſcant, foras fuſi, obliuſci non metuant ſe eſſe animarum Paſtores.

3 Caendum etiam eſt alterum extremum. Sunt enim (ait idem *Gregorius dicto loco*) quidam, qui ſic ſibi vacare ad ſpiritualia appetunt, vt rebus exterioribus nullatenus occupentur, quorum nimirum prædicatione plerumque deſpicitur: quia ſubditis neceſſaria pro vita temporali non tribuunt. Egentis enim mentem ſermo prædicantis non penetrat, quem miſericordia eius non rigat. Sic ergo oues oportet interno paſtu ſaginare, vt etiam eis exteriora provideantur: Ideo *Paul. 1. ad Timoth. 5.* Si quis autem ſuorum, & maxime domeſticorum curam non habet, &c. Igitur Paſtores neque vehementeſſe incumbant curis exterioribus, neque ex tota eas relinquant, & ad hoc adducit illud *Ezech. 44.* vbi præcipitur Sacerdotibus, vt neque radant capillos, neque comam nutriant, ſed dumtaxat tondeant. Per capillos enim externæ curæ ſignificantur: quæ ſi nimis creſcunt, oculos internos impediunt, ne videre poſſint. Non ſunt ergo radendæ ex toto, ſed tondeendæ, ideſt, ſub certa menſura tenendæ. Vnde *Diſc. Bernardus libro primo de conſideratione. ad Eugenium* ſic ait. Itaque conſulo tibi, non ſias ſeruus hominum, non conſumas totum tempus in audiendo leges Iuſtiniani, lites, & cauillationes: dic illud *Pſalm. 118.* Narrauerunt mihi iniqui fabulationes, ſed non vt lex tua. Tuum principale munus eſt edificare Eccleſiam, docere populos, meditari in lege Domini, quæ ſola eſt immaculata conuertens animas. Non dico quod totum te ſubtrahas illis ſecularibus occupationibus, ſed quod non tradas te totum. Si es homo omnium omnibus factus, eſto etiam tui: alioquin quid tibi prodeſt, ſi vniuerſos lucreris, & te ipſum perdas? Habe igitur te, & ſi omnes veniunt ad bibendum de fonte tuo, bibe etiam & tu, tu ſolus ſitiens permanebis? Qui ſibi nequam, cui bonus? Itaque non totum te des actioni, neque ſemper; ſed conſiderationi aliquid tui cordis, & temporis ſequeſtra vacans Deo: quia & ibi præordinas, quæ agenda ſunt ſecundum Deum, ne præcipitanteſ ſiant, ibi primo ſcrutaris, & ordinas effectus, & actus tuos, demum alienos. Itaque huic tam pio, quam vili otio nullam in vita operam dare, vitam perdere eſt. Imitare Sanctum Gregorium, qui vltimam partem Ezechielis obſcuriſſimam in otio expoſuit, eo tempore, quo Vrbs erat obſeſſa, & in ſumma tempeſtate negotiorum, vt ex eius præſatione liquet.

4 Episcopos igitur debet eſſe ſollicitus ad orationem, quo per eam Deo interno amore coniungatur, petens ab eo vt ipſam cuſtodiat, ne peccet, qui alios à peccatis auertere debet, vt det tibi ſapientiam ad populum regendum, qui dat omnibus affluenter, & non improperat; qui & orare tenetur pro tota ciuitate, imò pro omnibus viuentibus, & fidelibus defunctis, vt dicit *ſanctus Chryſoſtomus libr. 6. de ſacerdotio.* Vnde ter ſaltem in die in oratione aſſiduus ſit, mane, meridie, & velperi, & ob id domi capellam magnifice extructam habeat, vbi quotidie Miſſam celebret; & de obligatione Episcopos celebrandi Miſſam agit *Marc. Anton. Gemmen. in man. Paſt. cap. 12.*

5 Circa familiares ab Episcopos aſſumendos *Diſc. Bernardus libro quarto de conſideratione. ad Eugenium* hæc monet. Studeas ſcire mores, & ſtudia familiarum tuorum: non decet, vt vitia domus tuæ vltimus ſcias, quod quamplurimis noſſimus contigſſe. Alius alia diſpenſet, tu de diſciplina provide, illud nemini credas, ſi inſolentior coram te, vel ſermo ſonuerit, vel habitus apparuerit: manus tua ſuper huiusmodi; Vlciſcere iniuriam tuam, impunitas auſum parit, auſus exceſſum. Domum Episcopos decet Sanctitudo, honeſtas in vultu, inceſſu, habitu, &c. Diſcant à te Coepiſcopi comatuloſe pueros, & comptos adoleſcentes ſecum non habere: certe inter mitratos diſcurrere calamittratoſ non decet.

6 Et maxime conuenit, vt familiares Episcopos ſint viri ſpirituales; nam vt dicit *Gregorius ſuper Ezechiel.* Qui Sanctis adheret, ex aſſiduitate viſionis, locutionis, exemplo operis, accipit vnde accendatur in Deum, vitia fugiat, minulque ſentiuntur labores virtutis: ſciunt enim illi compati, ſciunt gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus, libenterque ſuſtinent penuriam temporalium.

7 Hinc *Bernard. ad Episcopos Geben. epiſt. 28.* ſic ait. Omnia fac cum conſilio, nec tamen omnium, aut quorumcumque, ſed tantum bonorum. Bonos in conſilio, bonos in obſequio, ac contubernio, qui vitæ, & honeſtatis tuæ cuſtodes ſint, & teſtes. Summa, inquit *ſanctus Baſilius ſermon. de abdicatione rerum,* vigilantia, accerimæque in omnes partes animi circumſpectione operam dato, vt aliquem virum tibi inuenias, quem in omnibus deinceps delectæ tibi vitæ ſtudiis certiffimum ducem ſequare, cuiusmodique, qui rectum iter ad Deum volentibus pergeret, ſciat is commonſtrare: qui ornatus virtutibus ſit, cuius vniuerſæ totius ipſius vitæ actiones teſtimonio ſint, charitatem in eo erga Deum ineſſe, qui diuinarum litterarum ſcientiam habeat, virum integerrimum nec vlli diſtractioni indulgentem, ab auaritia abhorrentem, minime libenter gerendis ſe negotiis admiſcentem, quietum, amantem Deum, egentium ſtudioſum, minime iracundum, iniuriarum immemorem, natura propenſum ad eos docendos, qui ad ipſum accedant, quem gloria inanis non inſlet, ſuperbia non extollat, aduſio non frangat, ſeuere atque conſtantem, cui denique nihil ſit præſtantius honore Dei.

8 Idem *Bernardus de conſideratione. libro quarto ad Eugenium* ſic ait. Tales ſtudet habere familiares, qui ſi velles aliquatenus deuiare, non ſincerent, frænarent præcipitem, dormitantem excitarent, quorum libertas excedentem corrigeret, extolentem reprimeret, quorum conſtantia, & fortitudo nutantem firmaret, erigeret diſſidentem, quorum Sanctitas ad omnia te bona incitaret. Familiares tui ſi non ſunt ſpirituales, non diligunt te, ſed tua; immo nec te, nec tua, ſed quæ ſua ſunt quarunt: & ea venantur adulationibus.

9 *Commin. in lib. 3. Comment.* dicit nullum maius indicium bonæ mentis Princeps poteſt oſtendere, quam vt adiungat ſibi viros virtute, & fama celebres; nam omnes ſtatim iudicabunt eum talem eſſe, quales ij, qui apud illum. Et *Caſtodor. lib. 4.*

lib. 2. var. epistolarum. Ad ornamentum palatij pertinere aptas dignitatibus personas eligere, quia de ceteritate seruientium crescit fama dominorum. Laudat *Claudian.* Silicionem suum *libro secundo in silic.* quia in hoc nec nobilitati, nec ignobilitati deferebat, sed tantum meritis famulorum. Et *Isidorus ad Nic.* ita consuluit. Principatum adeptus nullius improbi ministerio vitior; nam quicquid ille deliquerit tibi veluti auctori imputabitur.

10 Erit igitur Episcopus domui suae bene praepositus, si attendat diligenter ne in ea sint rixosi, vinosi, impudici, elati, blasphemii, & voluptatum amatores, vt docet *Concil. Tridentin. sess. 2. cap. viii.* proinde cum tantum numerum habeat, quo & Ecclesiae utilitati, & ipsius necessitati consuli possit, & in eo mulierem nullam, nec aliquem qui vixit annis minor sit natu, & quamplures fieri potest clericos habeat, & inter hos duos Sacris initiatos bonae conuersationis, qui quasi testes sint sanctae eius conuersationis & studij *cap. diaconi 93. distinet.* & imprimis litteratos secum habeat *cap. esto, ubi glos. 95. distinet.* alterum praeerea habeat moribus speciatum, qui familiae praefectus sit, & eam pie instruat, & corrigat, ac in sacris edoceat. Nullus familiae Episcopi arma ferat, nisi in itinere, vel necessitatis causa Episcopi arbitrio, nigro tantum, vel fusco colore vtens, a serico, auro, argento, & vario colore abstinens, & simplici vestitu contentus. Curet Episcopus vt omnes eius familiares quotidie Missam audiant, & clerici saltem similiter cum ipso, semel in hebdomada ieiunent, ac bis in Aduentu, praeter statuta Ecclesiae ieiunia, vtque semel saltem in mense Sacram Eucharistiam suscipiant: at in Aduentu & Quadragesima diebus Dominicis clerici saltem, ac dum familia cibum capit Sacra lectio adhibeatur. Curet etiam Episcopus ne inertiae dediti aliqui sint, sed honestis actionibus occupati, & vt abstinentes a flagitiorum hominum consuetudine, & locis ubi turpiter viuunt, nec foris pernolantes, & abstinentes a iocis & inanibus oblectamentis, & libris huiusmodi continentibus, religionem & pietatem praeseferant, ac ostendant se dignos esse, qui populi duci ministrent. Quotidie vero Episcopus in vespere antequam ad cenam accedatur cum iis litanias, & preces deuote recitet, & pie oret, ac salutaribus monitis ad vitae innocentiam, integritatem, pietatem, humilitatem, & alias virtutes Christianas exercendas accendat, & curet, vt quolibet die post orationem vnus, aut alter clericus sermonem in oratorio habeat, quo pie ad virtutem aliquam amplectendam, vel vitium fugiendum hortetur. Vt vere certior fiat Episcopus quomodo familia eius viuat, visitet eam frequenter & eius gressus exploret, bonos praemiis, & laudibus afficiendo, malos contra corrigendo, & incorrigibiles expellendo. Cum domo Episcopus egreditur familia eidem assistat, & modeste comitetur. Cum aliquis ex ea egrotat Episcopus eum paternè inuisat, & omni eius necessitati opportune succurrat.

11 Postquam noster Apostolus ostendit Episcopum domui suae bene praepositum oportere debere, ex aëconomica rectionis dexteritate sumptis coniecturam, & iudicium de gubernanda

Ecclesiae industria. Si quis autem, ait, domui suae praefesse nescit quomodo Ecclesiae Dei diligentiam habebit. Qui etiam eiusdem epistolae *Timothei cap. 5.* Si quis autem, ait, suorum maxime domesticorum curam (vt corporis, & potissimum animae salutis provideat, & consulat) non habet, fidem negauit, (si non verbo negauit saltem facto, quia & suam, & Christianae Religionis bonam famam negligit, vnde eius contemptus, & obretractio nascitur) & est infidelis deterior, (vt qui naturae, & humanae charitatis impulsu suae familiae potius, quam exteriorum rationem & prouisionem habeat) Vnde sanctus *Chrysostomus homilia decima quarta in hanc epistol.* sic ait. Plerique virtutem suam sibi satis esse ad salutem putant: & si vitam suam rite disponant, deesse sibi nihil arbitrantur, sed hi profecto falluntur: Idque aperte satis indicat seruus ille, qui talentum vnum sibi à Domino creditum fodit in terram *Matth. 25.* neque enim imminutum illud, sed integrum, & huiusmodi quale acceperat, retulit. Euidenter & beatus *Paulus* hoc loco id ipsum asserit dicens. Si quis suorum ad se pertinentium curam non habet, (curae nomine prouidentiam animae, & corporis significat) fidem negauit. Deum, ait ad *Titum 1.* verbis se scire confitentur, factis autem negant.

17 Ex aptitudine, inquit Modernus quidam, & dexteritate regiminis aëconomici sumitur iudicium de aptitudine ad regimen politicum, & Ecclesiasticum; qui enim bene domum suam moderatur, signum est quod idem bene reget Ecclesiam. Vnde *Hier. ad Occum.* Vult, inquit Apostolus, Episcopum domum suam bene regere, non vt opes augeat, non vt regias paret epulas, non vt caelatas patinas struat, non vt phasidis aues lentis pauoribus coquat, qui ad ossa perueniant, & superficiem carnis non dissoluant artificum temperamento; sed vt quod populo praecipitur est, prius à domesticis exigit. Vnde ait *Theodoret.* qui parua nescit administrare quomodo poterit ei credi cura praestantiorum ac diuinorum? Et *Ambrosius.* Manifestum est, quia tunc potest idoneus Rector futurus probari, si prius domum suam recte gubernauerit, qui enim in minimis fidelis est, & in magnis fidelis erit. *Paulus* enim omnino necessarium à minori negando concludit, nam qui familiam non potest recte administrare, is ecclesiastica praefectura, quae multo est tum difficilior, tum laboriosior par esse non potest: sic namque *Chrysostomus.* Ecclesia, inquit, est velut domus quadam, ac sicut in domo vxor est, & filij, ac serui, omniumque cura, ac regimen incumbit viro; ita ferme & in Ecclesia videas. Est autem longe facilius domum, quam Ecclesiam regere. Qui igitur rem, vt dixi, familiarem dispensare congrue nescit, is quo pacto Ecclesiae praefesse conuenienter posse putandus est?

S Y M M A R I U M.

- 1 Neophytus deducitur à neos, quod est nauum, & phippos quod est Fides, quasi nouus in fide.
- 2 Neophytus est ille, qui à reprobata religione conuersus de recenti Christiana militia nomen dedit.
- 3 Neophyti nuncupari non debent, qui à multo tempore

- por ab infidelitate ad Chriſtianiſmum ſunt conuerſi.
- 4 Neophyti nuncupari non poſſunt qui à natiuitate Sa-
cro Baptiſmate fuerunt abluti.
- 5 Neophytus quare ad Epiſcopatum non ſit promouen-
dus, oſtenditur.
- 6 Neophytus ad Ordines ſacros non eſt promouen-
dus.
- 7 Neophyti vitæ qualitas quando oſtendit illum eſſe
talem, qualem decet eſſe bonum ſacerdotem, & tunc
poſteſt ordinari.
- 8 Papa promouens neophytum ad Epiſcopatum vide-
tur cum eo diſſenſare.
- 9 Alexander de Francis, vulgo Hebraius nuncu-
patus, Ordinis Prædicatorum à Clemente VII. ad Epi-
ſcopatum promotus.
- 10 Baptiſmum ſolemne familia cuiuſdam ex primariis
inter Iudeos à Pio V. Pont. Max. factum.
- 11 Salomon Coccaſſus Hebraeus à Gregor. XIII. bap-
tizatus, & honoribus decoratus.
- 12 Gratiſ amplioribus honorandi, qui renati ſunt fonte
Baptiſmatis priſtina cæcitate dimiſſa.
- 13 Homines undecumque naſcantur, ſi parentum vitia
non ſequentur, & Deum recte colant, honeſti, & ſalvi
erunt.
- 14 Familia nulla, cognatio, patriæ ſapientia eſt præ-
ter virtutes, & actiones eius.
- 15 Nobilitas ſumma eſt clarum eſſe virtute.
- 16 Nobilitas vera non ex ſanguine, & carne, ſed ex vir-
tute animi accipit ſomam, & claritatem.
- 17 De vitio parentum non eſt quis laudandus, aut vitu-
perandus.
- 18 Ordinandus eſt in Eccleſia, qui eam diligat, non de-
glubat.
- 19 Geniſ differentia ad Eccleſiaſtica beneficia, publi-
cæque officia obtinenda operatur graui inter vtrumque po-
pulum diſſidia.
- 20 Communio in omnibus hominibus eſt diligenda.
- 21 Fides à Domino, & per Apoſtolos tradita, quan-
tum poſſibile fuerit, obtineri debet.
- 22 Statuta quod neophyti, & deſcendentes ab eis
non admittantur ad Eccleſiaſtica beneficia, probanda
non ſunt.
- 23 Lex conſtituens geniſ differentiam generaliter di-
citur facta in adum certarum perſonarum, & eſt
nulla.
- 24 Statuta prædicta probanda videntur, quando eo-
rum prohibitio non eſt indefinita, ſed reſtriſta ad cer-
tos gradus.
- 25 Prohibitio generalis ultra quartum gradum non po-
teſt eſſe rationabilis.
- 26 Statuta prædicta valida erunt ſi eorum prohibitio re-
ſtriſta fuerit ad certas Eccleſias.
- 27 Conditio adiecta in limine foundationis Eccleſiæ
per patronum, vel fundatorem, quod non poſſint bene-
ficiarij recipi, niſi deſcendentes ex puris, & antiquis Chri-
ſtianiſ, valida eſt.
- 28 Fundator in limine foundationis poteſt apponere
quaſcumque conditiones, etiam ſi ſint contra ius, ni-
ſi ſint natura impoſſibiles, vel alias à iure impro-
bata.
- 29 Statuta quod neophyti, & deſcendentes ab eis,
non admittantur ad Eccleſiaſtica beneficia, ſunt pana-
lia, exorbitantia, & ſtriſte accipienda.
- 30 Conſtitutiones contra deſcendentes ex genere He-
braeorum Regni Portugaliæ, reſeruntur.
- 31 Præbende dimidia, portionaria, & tertianaria
non veniunt appellatione canonicatum.

- 32 Conſtitutio prohibens certo generi perſonarum obtine-
re principales dignitates Collegiarum Eccleſiarum, con-
prehendit tantum vnā principalem in qualibet Colle-
giata.
- 33 Prior in Luſtania dicitur prima dignitas in Colle-
giata.
- 34 Conſtitutio prohibens certo generi perſonarum ob-
tinere Parochiales Eccleſias curam animarum ha-
bentes, non comprehendit illas, quæ ſunt vitæ in
perpetuum, & acceſſorie alteri beneficio non paro-
chiali.
- 35 Reſpondetur contrariis, & num. 38.
- 36 Capitulum excludens prouiſum ob impuritatem
ſanguinis, tenetur probare cauſam excluſionis.
- 37 Nemo natus inter Chriſtianos granatur onere proban-
di ſe eſſe natum ex puris Chriſtianiſ.
- 38 Statutum Toletanum cum citatur verbo, progenie,
non exigit probationem macule in certo gradu, ſed ſuf-
ſicit quod ipſa progenies ſit infecta.
- 39 Capitulo volente repellere prouiſum tanquam impu-
rum, quando incumbat ipſi prouiſio omni probandi ſe pu-
rum, oſtenditur.
- 40 Informatio de genere nunquam præſtat exceptionem
rei iudicata.
- 41 Exceptio impuritatis debet plene & concludenter
probari, & numer. quadageſimo quinto, quando per ſa-
mam poſſit probari.

MON NEOPHYTVM.

GLOS. XVII.

NEOPHYTVS deducitur à ver-
bo, neos, quod eſt nouum, &
phytos, quod eſt fides, quaſi
nouus in fide iuxta gloſ. Nicol.
de Lyra ſuper hunc Apoſtoli locum,
Turrecrem. in ſumm. 48. diſtinct.

- numer. 2. Salzed. ad Bernard. in præf. cap. 22. numer. 1.
in nouiſ. edit.
- 2 Dicimus igitur neophytum, qui à reprobata
religione conuerſus de recenti Chriſtiane Mil-
itæ nomen dedit cap. ſicut 48. diſt.
- 3 Nam ij, qui à multo tempore ab infidelitate ad
Chriſtianiſmum ſunt conuerſi neophyti nuncu-
pati non debent, quamuis iniurioſe hoc nomine
appellantur ab aliquibus, quos grauib. verbis ar-
guunt Turrecrem. dicto loco numer. ſecundo verſ. ex qua
deſcriptiſe, Nau. in man. capit. vigefimo ſeptimo ſub nu-
mer. 205. verſ. dixi recentior conuerſus.
- 4 Multo que minus hoc nomine poſſunt appella-
ri eorum filij, & deſcendentes, qui nati à parenti-
bus conuerſi à natiuitate ſunt Sacro Baptiſmo
lauati in Cou. in Clem. ſi ſurioſus parte prima §. 2. nu-
mer. ſeptimo verſ. prima concluſio, Nau. dicto numer. 205.
verſ. tertio dico, Horda de incompatib. benef. parte prima
cap. 24. numer. 2. Greg. de Valentia tom. 4. diſp. 7. puncto
3. §. 3. Sayr. de cenſuris lib. 6. cap. 13. ſub num. 11. Flamin.
de reſignat. lib. 4. quaſt. 4. num. 22.
- 5 Ad Epiſcopatum non eſſe promouendum neo-
phytum dicit Apoſtoli in præſenti, ne in ſuper-
biam clatus, in iudiciū incidat diaboli, forteſſe
credens Fidem Chriſtianam eius auxilio indigere, ac
ſine eo regi minime poſſe, vt hic gloſſauit Lirius, &
gloſ. in ſumm. 48. diſtinct.

lib. 2. var. epistolarum. Ad ornamentum palatij pertinere aptas dignitatibus personas eligere, quia de ceteritate seruientium crescit fama dominorum. Laudat *Claudian.* Silicionem suum *libro secundo in silic.* quia in hoc nec nobilitati, nec ignobilitati deferebat, sed tantum meritis famulorum. Et *Isidorus ad Nic.* ita consuluit. Principatum adeptus nullius improbi ministerio vitior; nam quicquid ille deliquerit tibi veluti auctori imputabitur.

10 Erit igitur Episcopus domui suae bene praepositus, si attendat diligenter ne in ea sint rixosi, vinosi, impudici, elati, blasphemii, & voluptatum amatores, vt docet *Concil. Tridentin. sess. 2. cap. viii.* proinde cum tantum numerum habeat, quo & Ecclesiae utilitati, & ipsius necessitati consuli possit, & in eo mulierem nullam, nec aliquem qui viginti annis minor sit natus, & quamplures fieri potest clericos habeat, & inter hos duos Sacris initiatos bonae conuersationis, qui quasi testes sint sanctae eius conuersationis & studij *cap. diaconi 93. distinct.* & imprimis litteratos secum habeat *cap. esto, ubi glos. 95. distinct.* alterum praeerea habeat moribus speciatum, qui familiae praefectus sit, & eam pie instruat, & corrigat, ac in sacris edoceat. Nullus familiae Episcopi arma ferat, nisi in itinere, vel necessitatis causa Episcopi arbitrio, nigro tantum, vel fusco colore vtens, a serico, auro, argento, & vario colore abstinens, & simplici vestitu contentus. Curet Episcopus vt omnes eius familiares quotidie Missam audiant, & clerici saltem similiter cum ipso, semel in hebdomada ieiunent, ac bis in Aduentu, praeter statuta Ecclesiae ieiunia, vtque semel saltem in mense Sacram Eucharistiam suscipiant: at in Aduentu & Quadragesima diebus Dominicis clerici saltem, ac dum familia cibum capit Sacra lectio adhibeatur. Curet etiam Episcopus ne inertiae dediti aliqui sint, sed honestis actionibus occupati, & vt abstinentes a flagitiorum hominum consuetudine, & locis ubi turpiter viuunt, nec foris pernolantes, & abstinentes a iocis & inanibus oblectamentis, & libris huiusmodi continentibus, religionem & pietatem praeseferant, ac ostendant se dignos esse, qui populi duci ministrent. Quotidie vero Episcopus in vespere antequam ad cenam accedatur cum iis litanias, & preces deuote recitet, & pie oret, ac salutaribus monitis ad vitae innocentiam, integritatem, pietatem, humilitatem, & alias virtutes Christianas exercendas accendat, & curet, vt quolibet die post orationem vnus, aut alter clericus sermonem in oratorio habeat, quo pie ad virtutem aliquam amplectendam, vel vitium fugiendum hortetur. Vt vere certior fiat Episcopus quomodo familia eius viuatur, visitet eam frequenter & eius gressus exploret, bonos praemiis, & laudibus afficiendo, malos contra corrigendo, & incorrigibiles expellendo. Cum domo Episcopus egreditur familia eidem assistat, & modeste comitetur. Cum aliquis ex ea egrotat Episcopus eum paternè inuisat, & omni eius necessitati opportune succurrat.

11 Postquam noster Apostolus ostendit Episcopum domui suae bene praepositum oportere debere, ex aëconomica rectionis dexteritate sumptis coniecturam, & iudicium de gubernanda

Ecclesiae industria. Si quis autem, ait, domui suae praefesse nescit quomodo Ecclesiae Dei diligentiam habebit. Qui etiam eiusdem epistolae *Timothei cap. 5.* Si quis autem, ait, suorum maxime domesticorum curam (vt corporis, & potissimum animae salutis provideat, & consulat) non habet, fidem negauit, (si non verbo negauit saltem facto, quia & suam, & Christianae Religionis bonam famam negligit, vnde eius contemptus, & obretractio nascitur) & est infidelis deterior, (vt qui naturae, & humanae charitatis impulsu suae familiae potius, quam exteriorum rationem & prouisionem habeat) Vnde sanctus *Chrysostomus homilia decima quarta in hanc epistol.* sic ait. Plerique virtutem suam sibi satis esse ad salutem putant: & si vitam suam rite disponant, deesse sibi nihil arbitrantur, sed hi profecto falluntur: Idque aperte satis indicat seruus ille, qui talentum vnum sibi à Domino creditum fodit in terram *Matth. 25.* neque enim imminutum illud, sed integrum, & huiusmodi quale acceperat, retulit. Euidenter & beatus *Paulus* hoc loco id ipsum asserit dicens. Si quis suorum ad se pertinentium curam non habet, (curae nomine prouidentiam animae, & corporis significat) fidem negauit. Deum, ait ad *Titum 1.* verbis se scire confitentur, factis autem negant.

17 Ex aptitudine, inquit Modernus quidam, & dexteritate regiminis aëconomici sumitur iudicium de aptitudine ad regimen politicum, & Ecclesiasticum; qui enim bene domum suam moderatur, signum est quod idem bene reget Ecclesiam. Vnde *Hier. ad Occum.* Vult, inquit Apostolus, Episcopum domum suam bene regere, non vt opes augeat, non vt regias paret epulas, non vt caelatas patinas struat, non vt phasidis aues lentis pauoribus coquat, qui ad ossa perueniant, & superficiem carnis non dissoluant artificum temperamento; sed vt quod populo praecipitur est, prius à domesticis exigit. Vnde ait *Theodoret.* qui parua nescit administrare quomodo poterit credere cura praestantiorum ac diuinorum? Et *Ambrosius.* Manifestum est, quia tunc potest idoneus Rector futurus probari, si prius domum suam recte gubernauerit, qui enim in minimis fidelis est, & in magnis fidelis erit. *Paulus* enim omnino necessarium à minori negando concludit, nam qui familiam non potest recte administrare, is ecclesiastica praefectura, quae multo est tum difficilior, tum laboriosior par esse non potest: sic namque *Chrysostomus.* Ecclesia, inquit, est velut domus quadam, ac sicut in domo vxor est, & filij, ac serui, omniumque cura, ac regimen incumbit viro; ita ferme & in Ecclesia videas. Est autem longe facilius domum, quam Ecclesiam regere. Qui igitur rem, vt dixi, familiarem dispensare congrue nescit, is quo pacto Ecclesiae praefesse conuenienter posse putandus est?

S Y M M A R I U M.

- 1 Neophytus deducitur à neos, quod est nouum, & phippos quod est Fides, quasi nouus in fide.
- 2 Neophytus est ille, qui à reprobata religione conuersus de recenti Christiana militia nomen dedit.
- 3 Neophyti nuncupari non debent, qui à multo tempore

- por ab infidelitate ad Chriſtianiſmum ſunt conuerſi.
- 4 Neophyti nuncupari non poſſunt qui à natiuitate Sa-
cro Baptiſmate fuerunt abluti.
- 5 Neophytus quare ad Epiſcopatum non ſit promouen-
dus, oſtenditur.
- 6 Neophytus ad Ordines Sacros non eſt promouen-
dus.
- 7 Neophyti vitæ qualitas quando oſtendit illum eſſe
talem, qualem decet eſſe bonum ſacerdotem, & tunc
poſeſt ordinari.
- 8 Papa promouens neophytum ad Epiſcopatum vide-
tur cum eo diſſenſare.
- 9 Alexander de Francis, vulgo Hebraius nuncu-
patus, Ordinis Prædicatorum à Clemente VII. ad Epi-
ſcopatum promotus.
- 10 Baptiſmum ſolemne familia cuiuſdam ex primariis
inter Iudeos à Pio V. Pont. Max. factum.
- 11 Salomon Coccaſſus Hebraeus à Gregor. XIII. bap-
tizatus, & honoribus decoratus.
- 12 Gratus amplioribus honorandi, qui renati ſunt fonte
Baptiſmatis priſtina cecitate dimiſſa.
- 13 Homines undecumque naſcantur, ſi parentum vitia
non ſequentur, & Deum recte colant, honeſti, & ſalvi
erunt.
- 14 Familia nulla, cognatio, patriæ ſapientia eſt præ-
ter virtutes, & actiones eius.
- 15 Nobilitas ſumma eſt clarum eſſe virtute.
- 16 Nobilitas vera non ex ſanguine, & carne, ſed ex vir-
tute animi accipit ſomam, & claritatem.
- 17 De vitio parentum non eſt quis laudandus, aut vitu-
perandus.
- 18 Ordinandus eſt in Eccleſia, qui eam diligat, non de-
glubat.
- 19 Geniſ differentia ad Eccleſiaſtica beneficia, publi-
cæque officia obtinenda operatur graui inter vtrumque po-
pulum diſſidia.
- 20 Communio in omnibus hominibus eſt diligenda.
- 21 Fides à Domino, & per Apoſtolos tradita, quan-
tum poſſibile fuerit, obtineri debet.
- 22 Statuta quod neophyti, & deſcendentes ab eis
non admittantur ad Eccleſiaſtica beneficia, probanda
non ſunt.
- 23 Lex conſtituens geni� differentiam generaliter di-
citur facta in adum certarum perſonarum, & eſt
nulla.
- 24 Statuta prædicta probanda videntur, quando eo-
rum prohibitio non eſt indefinita, ſed reſtriſta ad cer-
tos gradus.
- 25 Prohibitio generalis ultra quartum gradum non po-
teſt eſſe rationabilis.
- 26 Statuta prædicta valida erunt ſi eorum prohibitio re-
ſtriſta fuerit ad certas Eccleſias.
- 27 Conditio adiecta in limine foundationis Eccleſiæ
per patronum, vel fundatorem, quod non poſſint bene-
ficiarij recipi, niſi deſcendentes ex puris, & antiquis Chri-
ſtianiſ, valida eſt.
- 28 Fundator in limine foundationis poteſt apponere
quaſcumque conditiones, etiam ſi ſint contra ius, ni-
ſi ſint natura impoſſibiles, vel alias à iure impro-
bata.
- 29 Statuta quod neophyti, & deſcendentes ab eis,
non admittantur ad Eccleſiaſtica beneficia, ſunt pana-
lia, exorbitantia, & ſtriſte accipienda.
- 30 Conſtitutiones contra deſcendentes ex genere He-
braeorum Regni Portugaliæ, reſeruntur.
- 31 Præbende dimidia, portionaria, & tertianaria
non veniunt appellatione canonicatum.

- 32 Conſtitutio prohibens certo generi perſonarum obtine-
re principales dignitates Collegiarum Eccleſiarum, con-
prehendit tantum vnam principalem in qualibet Colle-
giata.
- 33 Prior in Luſtania dicitur prima dignitas in Colle-
giata.
- 34 Conſtitutio prohibens certo generi perſonarum ob-
tinere Parochiales Eccleſias curam animarum ha-
bentes, non comprehendit illas, quæ ſunt vitæ in
perpetuum, & acceſſorie alteri beneficio non paro-
chiali.
- 35 Reſpondetur contrariis, & num. 38.
- 36 Capitulum excludens prouiſum ob impuritatem
ſanguinis, tenetur probare cauſam excluſionis.
- 37 Nemo natus inter Chriſtianos granatur onere proban-
di ſe eſſe natum ex puris Chriſtianiſ.
- 38 Statutum Toletanum cum citatur verbo, progenie,
non exigit probationem macule in certo gradu, ſed ſuf-
ſicit quod ipſa progenies ſit infecta.
- 39 Capitulo volente repellere prouiſum tanquam impu-
rum, quando incumbat ipſi prouiſo onus probandi ſe pu-
rum, oſtenditur.
- 40 Informatio de genere nunquam præſtat exceptionem
rei iudicata.
- 41 Exceptio impuritatis debet plene & concludenter
probari, & numer. quadageſimo quinto, quando per ſa-
mam poſſit probari.

MON NEOPHYTVM.

GLOS. XVII.

NEOPHYTVS deducitur à ver-
bo, neos, quod eſt nouum, &
phytos, quod eſt fides, quaſi
nouus in fide iuxta gloſ. Nicol.
de Lyra ſuper hunc Apoſtoli locum,
Turrecrem. in ſumm. 48. diſtinct.

- numer. 2. Salzed. ad Bernard. in præf. cap. 22. numer. 1.
in nouiſ. edit.
- 2 Dicimus igitur neophytum, qui à reprobata
religione conuerſus de recenti Chriſtiane Mil-
itæ nomen dedit cap. ſicut 48. diſt.
- 3 Nam ij, qui à multo tempore ab infidelitate ad
Chriſtianiſmum ſunt conuerſi neophyti nuncu-
pati non debent, quamuis iniurioſe hoc nomine
appellantur ab aliquibus, quos grauib. verbis ar-
guunt Turrecrem. dicto loco numer. ſecundo verſ. ex qua
deſcriptio, Nau. in man. capit. vigefimo ſeptimo ſub nu-
mer. 205. verſ. dixi recentior conuerſus.
- 4 Multo que minus hoc nomine poſſunt appella-
ri eorum filij, & deſcendentes, qui nati à parenti-
bus conuerſi à natiuitate ſunt Sacro Baptiſmo
lauati in Cou. in Clem. ſi ſurioſus parte prima §. 2. nu-
mer. ſeptimo verſ. prima concluſio, Nau. dicto numer. 205.
verſ. tertio dico, Horda de incompatib. benef. parte prima
cap. 24. numer. 2. Greg. de Valentia tom. 4. diſp. 7. puncto
3. §. 3. Sayr. de cenſuris lib. 6. cap. 13. ſub num. 11. Flamin.
de reſignat. lib. 4. quaſt. 4. num. 22.
- 5 Ad Epiſcopatum non eſſe promouendum neo-
phytum dicit Apoſtoli in præſenti, ne in ſuper-
biam clatus, in iudicium incidat diaboli, forteſſe
credens Fidem Chriſtianam eius auxilio indigere, ac
ſine eo regi minime poſſe, vt hic gloſſauit Lirius, &
gloſ. in ſumm. 48. diſtinct.

Recte autem metuit Apostolus tumorem superbia, nam ut scribit *Hieronymus epistol. 83. ad Oceanum*, ignorat momentaneus Sacerdos humilitatem, & mansuetudinem rusticorum, ignorat blanditias Christianas, nescit seipsum contemnere, de dignitate transfertur ad dignitatem, non ieiunavit, non fleuit, non mores suos sepe reprehendit, & assidua meditatione correxit, non substantiam pauperibus erogavit, de cathedra quodammodo ducitur ad cathedram, id est, de superbia ad superbiam. Et in eandem sententiam *Ambrosius*. Verum est, ait, quia rudis in Fide solet extolli superbia, maxime si accipiat Ordinem: nouitate enim, & potestate inflatur arbitrans se pre ceteris digniorem. Videns enim primo anno natiuitatis collatum in se honorem, putat non magis ad suum, sed aliorum profectum se vocatum quasi beneficium religioni det magis, quam accipiat ab ea, per quam rem elatus incurrit iudicium diaboli, inuenta enim occasione superbia, illius Satanas precipitat eum: ratio etiam illa mihi placet quia ruit murus cum pondus tignorum humore nondum exsiccat apponitur ex *Pelino in capit. eam te, versic. limita secundo sub numer. duodecimo de rescriptis*, tum quia ut tradit *Diuitius Hieronymus super epistol. Pauli ad Titum*, & refertur in *summ. 48. distinct.* non licet, ut qui erat heri catechumenus, hodie fiat Episcopus, qui heri erat in theatro, hodie sedeat in Ecclesia, qui vespere erat in circo, hodie ministret in Altari, qui dudum fuerat fautor histrionum, hodie sit consecrator Virginum; tum etiam quia, ut ibi ait *glos. verbo prohibetur*, is alios edocere non potest, qui nunquam ipse didicit: tum denique quia aliis se confirmare non poterit, cum nunquam ipse statum Ecclesie regendo expertus est. Nec nuper, inquit *Anselmus*, baptizatus, nec nuper a secularibus negotiis, vel a militia separatus fieri debet Episcopus, quia vnusquisque talis est neophytus. Hinc emanauit *Canon Apostolicus 80.* cuius sententiam explicat *Origen. libro tertio contra Cels.* his plane verbis. Qui ex gentili, vel ex Iudeo fit Christianus, aut ex vita praua ad honestam conuertitur, ne statim Episcopus fiat: indignum est enim, ut qui nondum documentum vite sue dederit, aliorum fiat magister.

6 Vnde ad Ordines Sacros non debere neophytum promoueri probat *tex. in cap. Neophytus 61. distinct.* tradunt *Turrecrem. in capite secundo numero primo 48. distinct.* *Ripa in cap. eam te numer. 31. versiculo tertio respondet, de rescriptis*, vbi *Dec. numer. 32. Con. dist. numer. septimo versic. secunda conclusio*, *Hoieda de incompatib. benefic. part. prima cap. 24. numero tertio. Majol. de irregularitat. libr. primo capit. 31. Marquar. de Iudeis part. tertia cap. quinto sub numer. 8. Azor. institut. moralium part. prima libr. quarto cap. 2. questio. 2. Campan. in diuersorio iuris Canon. rub. 11. capit. septimo numer. primo, vbi numer. 5. resoluit in neophyto volente se ordinare tam ad Sacros Ordines, quam ad minores requiri transfactum biennium a sua conuersione.*

7 Quando vero qualitas vite neophyti ostendit illum esse talem qualem decet esse bonum Sacerdotem, cessat ratio prohibitionis, & consequenter cessat prohibitio propter rationem inducta, ut sunt expressa verba in *dist. cap. Neophytus*, Vercel-

lenes vituperabant electionem *Ambrosij*, quia neophytus erat, quibus respondit idem *Ambrosius* hoc ideo esse prohibitum ab Apostolo, quia neophyti consueuerant propter honores superbire, sed si humiles inueniantur, bene possunt ordinari, refert *Alphons. Alvarez. Guerrero in speculo iuris Pontificij capit. decimo paulo post princip. pag. 31.*

8 Cum prohibitio hac Apostoli quod neophytus ad Episcopatum non promoueatur, non sit ex precepto Christi, sed secundum legem communem, quia ipse hoc pronuntiavit tanquam Ecclesie Doctor, non ut precipiens nomine Christi *dist. cap. neophytus, Turrecrem. in summ. 48. distinct. numero quarto versic. ad secundam patet Azor. part. secunda, libr. quarto capit. 6. questione duodecima versic. verius tamen*, ideo eo ipso quod Papa promouet neophytum ad Episcopatum scienter, videtur cum eo dispensasse, quia illius irregularitas non est similis aliis, quae requirunt dispensationem, sed remittitur arbitrio superioris, qui propterea illum promouendo, videtur declarasse eum esse in Fide solidatum, ac proinde impedimentum in eo cessasse *Con. dist. numer. septimo versic. secunda conclusio. Hoieda dist. cap. 24. numer. 3.*

9 Quare Summi Pontifices aliquando ad Episcopatus neophytos promouerunt post longam vite probationem, & postquam in eis concurrat qualitas humilitatis, & in Fide solidati apparent, ut vidimus aetate nostra Alexandrum de Francis, vulgo Hebraeorum nuncupatum, a Clemente VIII. ad Episcopatum Foroliuensem assumptum, qui quamuis esset in Hebraismo natus, & altus, ad Fidem tamen conuersus non solum Christianam pietatem sinceris fuit amplexatus affectibus, sed Sanctissimam Dominicanam familiam ingressus, ibi euasit homo charitatis insignis & praeicator egregius, quod sufficere vitium fuit, ut illi Episcopale munus committeretur.

10 Sic etiam iidem Summi Pontifices propagandae religionis zelo huiusmodi neophytos ex primariis Iudeorum familiis conuersos ad honores promouebantur, tum ut ipsi animaduertent Christianam religionem sibi terrenas dignitates non subtulisse, iuxta illud, non eripit mortalia, qui regna dat caelestia; tum etiam ut ceteri illorum exemplo ad Fidem capessendam allicerentur. Vnde sanctae memoriae Pius V. familiam quandam ex primariis inter Iudeos ad Fidem Christianam conuersam in Ecclesia sancti Petri magno populorum concursu, & apparatu propria manu baptizauit, ac deinde stemmate nobilitatis, priuilegiis insignioribus, proprioque cognomine decorauit, ut testantur *Genebrard. in chron. Suerius in compendio historiae*, & omnes, qui eius vitam scripserunt.

11 Sic etiam Gregorius XIII. aeternae mem. Pontifex Salomonem Corcollum inter eosdem Iudeos familiae antiquitate primarium, ac multis opibus florentem, ad Fidem venientem baptizauit, propriumque nomen, cognomen, arma, & nobilitatem Romanam pro se, suisque donauit, qui postea uti nobilis electus fuit conseruator Urbis.

12 Dignum & iuri consonum est, ut renati fonte baptismatis, pristina caecitate dimissa, amplioribus fauoribus & gratiis prosequantur, ut sic de seruitute ad libertatem transire videantur *Extra. 2.*

de Iudæa, inter eosimines: illis igitur, quæ Chriſtianum decent hominem, nullo modo debent priuari, præcipue ſi eorum conuerſio ſit plene probata, & multo magis, & à fortiori ſi ipſi eorumque parentes Chriſtianam profeſſi fuiſſent religionem, quamvis è gente Iudæorum genus deducerent. Non eſt enim diſtinctio Iudæi & Græci, nam idem Dominus omnium, diues in omnes, qui inuocant illum *Apoſtol. ad Romanos capit. decimo.* Omnes nos in vnum corpus baptizati ſumus ſiue Iudæi, ſiue Gentiles &c. *idem 1. ad Corinthios 12.* & in omnes nationes gratia Spiritus ſancti effuſa eſt *Act. 10. in fine*, quibus in locis Apoſtolum mira ſemper dexteritate aduiſſe æqualitatem in vtroque populo ſtabilire docent *DD. Hieronymus, Auguſt. & Anſelm. in diſt. cap. 10. ad Romanos.*

13 Cum Tobias interrogaret Angelum, qui filium erat comitaturus, de qua Domo, aut de qua Tribu eſſet, reſpondit ei Angelus. Genus quæris mercenarij an ipſum mercenarium, qui cum filio eat? quaſi diceret, non genus hominum, ſed perſonas eſſe perpendendas. Et *D. Auguſtinus libr. de bono coniug. capite decimo ſext. relatus in capit. undecumque 56. diſtinct.* ſic ait. Undecumque homines naſcantur, ſi parentum vitia non ſectentur, & Deum recte colant, honeſti & ſalui erunt. Semen enim hominis ex qualicumque homine Dei creatura eſt. Et *Chryſoſtomus homilia vigefima in Matth.* Cunctis vnam atque eandem nobilitatem donauit Deus, cum dignatus eſt omnium pater vocari.

14 Sacra Scriptura *Genef. 5.* poſtquam de ſancto Patriarcha Noë loquuta fuit, hæc dicit. Hæ ſunt generationes Noë. Genealogia rarus modus dicit *Chryſoſtom. homilia vigefima quinta in Genef.* nam ubi Scriptura dixit. Iſtæ ſunt generationes Noë, & aures noſtras ſpe quadam impleuit, quaſi genealogiam illius narratione, & quis eius pater fuerat, & alia, quæ mos eſt recensere, relictis tamen illis omnibus, dicit. Noë homo iuſtus, & perfectus in generatione ſua, placuit Deo: Vidiftis admirabilem generationem? ſequamur igitur, & nos diuinæ Scripturæ regulas, & quorum genealogiam enarramus, eorum non patres, aut auos, aut abauos in medium afferamus, ſed virtutes, & benefacta, exponamus, hic optimæ genealogiæ mos eſt. *Philoſ. libr. de Abrah.* hunc eundem obſeruat locum, & affirmat Moyleſem virtutes Noë poſuiſſe, itaut in ſtemmate eius, non more aliorum auos, vel proauos, maioresque ceteros recenset, ſed virtutes quaſdam, declarans nullam aliam familiam, cognationem, patriamue ſapientis eſſe, præter virtutes, & actiones eius. Hinc *Diuus Chryſoſtomus ſuper illud Matth. 4.* Patrem habemus Abraham. Quid, inquit, Timotheo nocuiſſe creditur quod fuit ex patre gentili: aut quid nocuit Abraham, quod patrem habuit Tharam luteorum Deorum cultorem, nonne ſeparatus à genere ſuo poſitus eſt in caput fidelium, vt non iam diceretur filius peccatorum, ſed pater Sanctorum, nec potuerunt eius gloriam ſordidare paterni errores.

15 Virtutis laus nobis ipſis parienda eſt, non alium de ſumenda, quia generoſi homines ex ſua propriaque non aliena, aut adſcitiua virtute iudicandi:

Vnde *D. Hieronymus. ad Celant.* Summa nobilitas eſt clarum eſſe virtute. Et *Ambroſius de Noë capite quarto.* Probati viri genus virtutis proſapia eſt, quia ſicut hominum genus homines, ita animarum genus virtutes ſunt. Et iuuenis ille Alexandrinus teſte *Baronio tom. 8. an. 600.* dicebat. Vera nobilitas non ex ſanguine & carne, ſed ex virtute animi accipit formam & claritatem.

16 Et *Oſorius noſter libro ſecundo de nobilitate civili.* Omnis generis ſplendor, & familiæ claritas à fonte virtutis ortum habet. Et paulo poſt. Qui ex virtute laudem adeptus, virtutis inſignia poſteritati relinquit, & nobilitatis iacit fundamenta. Filius inquit *Ezech. 18.* non portabit iniquitatem patris. Et *Auguſt. ſuper Matth.* ait. Nunquam de vitis erubescamus parentum, ſed vnum illud quæramus, amplectamur virtutem. Et *idem Auguſtin. ibid.* Non eſt omnino, nec de virtute, nec de vitio parentum, aut laudandus quis, aut vituperandus, nemo inde vere, aut obſcurus, aut clarus eſt: lilium eſt inter ſpinas religio, ait *idem Auguſt.* ſi ſpinæ ibi pungunt, ibidem flores olent, & ſanant. Non ergo contemni debet filius probus ex infimo patre natus, nam ſplendidum lumen de fumo, & lilium candens de ſentibus, rubens roſa de ſpinis exoritur, ita & nobilis vir de ignobili proſapia quandoque gignitur.

Non quærit igitur *I e s v s* in Petro, nec in Rectoribus Eccleſiæ ſuæ nobilitatem generis, patriæ ſplendorem, famoſas maiorum imagines, nihil eorum cura eſt *I e s v*, quæ ad rem Eccleſiæ non pertinent. At quid? Simon Ioannis diligis me? felix Eccleſia ſi in eligendis eius Paſtoribus Sanctiſſima hæc obſeruaretur forma, quam obſeruauit *CHRISTVS* in Petro, vt ille ordinaretur in Eccleſia, qui diligeret, non degluberet Eccleſiam.

17 Generis differentia, ubi ſit ad eccleſiaſtica beneficia, ac publica officia obtinenda, non ſolum operatur grauiſſa diſſidia inter vtrumque populum, ſed efficit, vt qui noui habentur Chriſtiani minus ſe credant aliis, & difficilius in catholica puritate ſolidentur: cum diſtinctio non parum vim habeat ad excitandum inter homines diſſidia.

18 Hinc *ſanctus Leo in ſerm. 5. de Quadrageſima*, ſic ait. In omnibus hominibus natura eſt diligenda communio, quæ nos iis etiam benignos debet eſſicere, qui nobis ſunt quacumque conditione ſubiectionis, quia ſimul cum iſtis habemus quod ad imaginem Dei conditi ſumus: nec carnali, nec ſpirituſuali natiuitate à nobis diuiſi ſunt, imò hoc ipſo nos per omnia faciunt mitiores, quod eorum vitium ſubiectione, cum quibus vni Domino eadem ſubiicimur ſeruitute. Et *Seneca libr. tertio de beneficiis. capite vigefimo octauo*, ſic dicit. Eadem omnibus principia, eademque origo, nemo altero nobilior, niſi cui rectius ingenium, & bonis artibus aptius, vnus omnibus patens mundus eſt, ſiue per ſplendidos, ſiue per ſordidos gradus, ad hunc prima cuiuſque origo perducitur.

19 Si enim vnam Fidem, vnum Baptiſmum, vnum Deum, & Patrem omnium proſitemur, qui eſt ſuper omnes, & per omnia, & in omnibus nobis, iuxta *Apoſtoli auctoritatem ad Ephesios capit. quarto*, cur hæc Fides & vna Eccleſia à Chriſto Domino ſuper Perrum origine vnitatis, & ratione

fundata, in diuersas Christianorum species ab hominibus diuidi, ac separari possit, nescio. Audi *Dium Cyprianum* libr. secundo *epistol. decimo ad Cornelium Papam*. Hoc enim, vel maxime Frater, & laboramus, & laborare debemus, ut unitatem à Domino, & per Apostolos nobis successoribus traditam, quantum possumus obtinere curemus, & quod in nobis est palubundas, & errantes oues, quas quorundam perniciosa factio, & hæretica tentatio à matre secerit, in Ecclesiam colligamus, illis solis foris remanentibus, qui in oblatione sua, vel furore perseuerarunt, & ad nos redire noluerunt, discretionis, & separationis à se facit, & Ecclesie derelictæ ipsi rationem Domino reddituri. Idem in lib. de unitate *Cartholice Ecclesie*, sic ait. Deus vnus est, & Christus vnus, Ecclesia eius vna, Fides vna, & plebs in solidam corporis unitatem concordia glutino copulata, scindi unitas non potest, nec corpus vnum diffidio compaginis separari, nec diuulsis laceratione visceribus in frustra discerpi.

20 Quare statuta, quod neophyti, & descendentes ab eis non admittantur ad ecclesiastica beneficia non esse probanda consueverunt *Turrecrem. in cap. constituit 17. quest. 4. Testat. in Leuit. cap. 19. quest. trigesima secunda. Alphons. Carrag. in defensorio unitatis Christianæ. Henric. Moiraj in Apologia contra Archiepiscopum Tolentanum, Montali. in l. 2. verbo tornazido titul. 3. libr. quarto. Perez. ad l. 9. titul. primo lib. 1. ordin. Quamuis illa multis defendere nitantur *Rejes sing. 104. Hoied. incompatibil. beneficiorum part. prima capit. vigesimo tercio. Simaneh. de Catholice institut. titul. 47. numer. 82. & 83. Otalor. de nobilit. 2. par. 3. par. cap. 7. numero 26. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glos. 4. numero 16. omnium latissimè Ignat. del. Villar in Sylua respons. lib. 1. resp. 12. numero 37. cum multis seqq.**

21 Negari enim non potest quin lex constituens talem differentiam generaliter dicatur facta in odium certarum personarum, quo casu vel est nulla, ut censuit *Abb. in cap. cum omnes numero. 2. de constitut. vbi Aretin. notab. 4. vel saltem est iniusta, ut tenent Bart. in l. omnes populi. sub numero. 53. ff. de iustit. & iure. Andr. ab Exea in dist. cap. cum omnes numero 164. & 167. vbi Riminald. numero 71. versiculo ex hac expositione.*

22 Verum tribus casibus huiusmodi statuta probanda videntur, primò quando eorum prohibitio non est indefinita, sed restricta ad certos gradus, veluti intra secundum, vel ad summum intra quartum, quia intra hos gradus poterit esse rationalis, vel propter odium parentum, vel propter suspicionem, quæ haberi potest ne parentum crimina imitentur, ut in cap. 2. §. credentes, & in cap. vt commissi §. credentes, & in cap. statutum il. 2. de hæretic. lib. 6.

23 Vltra vero quartum gradum prohibitio generalis non potest esse rationalis, tum quia in veteri lege etiam Mohabite ultra quartum gradum non repellbantur ab Ecclesia cap. scito 1. quest. 1. tum quia vltra illum gradum, si quæ macula parentes tetigit, præsumitur extincta l. non facile ff. de gradibus, cap. non debet de consanguinit. & affinit. tum denique quia impossibilis descendentiæ redderetur probatio iuxta tex. expressum in cap. licet ex quadam, de testibus, ibi, cum propter hominum breuiem

vitam testes de visu vsque ad septimum gradum deponere non valerent.

24 Secundo quando eorum prohibitio est restricta ad certas Ecclesias, veluti quia non præcipit simpliciter, quod neophyti, & descendentes ab eis possint obtinere beneficium, sed prohibet ne possint illa obtinere in tali, vel in tali Ecclesia, ex eo quod Ecclesia sit valde celebris, & hoc sibi usurpat in signum suæ nobilitatis, iuxta tradita per *Rotam in vna Hispanen. rot. 21. Aprilis 1597. coram Gypso*, qua ratione Ecclesia Toletana & aliarum in Hispania existentium statuta probantur.

25 Tertio quando generis distinctio fit per patrem, vel fundatorem in limine foundationis Ecclesie, quia conditio adiecta in limine foundationis Ecclesie per patronum, vel fundatorem, quod non possint beneficiarij recipi nisi descendentes ex puris, & antiquis Christianis, valida est, ut resoluunt *Otalor. dist. cap. septimo numer. vigesimo sexto. Perez de Lara de capellanis libr. 2. capit. quarto num. 1. & 10.*

26 Tum quia potest fundator in limine foundationis opponere quasunque conditiones, etiam si sint contrariæ, nisi sint natura impossibiles, aut alias à iure improbate, ut resoluunt *Lambertin. de inrepatron. libro primo parte prima, questione 9. numer. 52. Rot. in vna Romana in re ipsa patronatus 31. Maij 1613. coram Illustriss. Sacrato.*

27 In supradictis casibus, quibus statuta, quod neophyti, & descendentes ab eis non admittantur ad Ecclesiastica beneficia, probanda esse resoluimus, eadem penalia ac exorbitantia esse, & stricte accipienda nullus est, qui dubitet; tum ex eo quia auferunt prædictis descendentijs habilitatem, quæ alias sibi competeret de iure communi in cap. eam te de rescriptis, quod cum loquatur de Ecclesia Tornacen. satis probat hoc procedere etiam in Ecclesia nobili cum Ecclesia illa Belgio sit pluribus nominibus insignis, & qualificata; & tum multò magis quia ista pena illis infligitur propter delicta alterius cap. non debet, & ibi glos. verbo non debet, de regul. iuris in 6. cum concordam. & in specie, quod talia statuta sint contra ius commune probant *Abb. numer. septimo. Felin. numer. duodecimo. Rip. numer. 29. vers. ultimo noto in dist. capit. eam te, Lambertin. libro secundo part. 1. quest. 2. art. 19. Perez de Lara de capellan. libr. secundo cap. 4. numer. 39. & sæpe respondit Rot. in vna seguntina admissionis ad Capitulum 26. Iunij 1587. coram Gypso, & in vna Placentina Canoniciatus 8. Aprilis 1575. coram Cardinal. Blanchetto, & in alia Toletana portionis 27. Ianuarij 1597. coram Illustrissim. Mantica quæ est inter impressas decis. 307. numero primo, & in Toletana Canoniciatus 10. Decembris 1608. coram R. P. D. Marquemontio, nunc Archiepiscopo Lugdunen. & signanter in terminis quarundam constitutionum contra descendentes ex Hebrais Regni Portugaliæ emanatas censuit eadem Rot. in vna Colimbrien. Canoniciatus decimo tercio Iunij 1616. coram Illustrissim. Sacrato, & iterum in eadem 5. Decembris eiusdem anni 1616. coram Peropio. Vnde debent illa iuxta verborum proprietatem intelligi ex resolutis per *Federic. de Senis consil. 72. numero secundo. Alexand. consil. 77. numer. nono vers. non obstat, libro primo Paris. consil. vigesimo nono, numero decimo quarto libro quarto, & consil. 30. numer. 16. eod. lib.**

2 Quare Constitutio ſel. recor. Clementis VII. data ſub die 18. Octobris anni 1600. (quatenus prohibet ne prædictis deſcendentibus ex Hebræorum genere per lineam paternam, vel maternam, & earum quamlibet viſque ad ſeptimam generationem, aliqua collatio, ſeu prouiſio fiat de Canonicatibus, præbendis, ac dignitatibus Cathedralium, & de principalibus dignitatibus Collegiatarum Eccleſiarum, & de Parochiis, ac earum perpetuis Vicariis, cæteriſque Eccleſiaſticis beneficiis curam animarum habentibus in Portugaliæ Regnis vacantibus, quam poſtea extendit ſel. record. Paulus Quintus ſub 17. Ianuarij 1612. ad Vicarias etiam amouibiles, & tam ad ſeculares, quàm ad cuiuſvis Ordinis Regulares Eccleſias curam animarum habentes) non comprehendit dimidias præbendas; tertianarias, & quartanarias, aut portionarias in Cathedralibus, quæ non ſunt Canoniciatus, nec habent vocem in Capitulo ex citatis per Gonzal. ad regul. 8. Cancell. gloſ. 45. in princip. a numer. 39.

29 Vnde dimidios Canonicos, & portionarios in Cathedralibus virtute Concil. Tridentin. ſeſſion. 24. de reformation. capite duodeſimo, non tenent Fidei profeſſionem emittere cum non ſint Canonici, neque de Capitulo reſoluunt Garcia de benef. parte tertia cap. 3. num. 13. Sanch. in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 2. cap. 2. ſub num. 1.

30 Et dum loquitur de principalibus dignitatibus Collegiatarum Eccleſiarum comprehendit vnam tantum principalem in qualibet Collegiata, quia pluralitas illa reſolvitur in ſingularitates, & reſpicit tantum pluralitatem Eccleſiarum à ſimili deducto ex reg. 3. Cancellaria aliàs 4. in nouiſſ. vbi per illa verba principales in Collegiatis Eccleſiis, reſoluunt Doctores vnam tantum principalem reſeruari, quos ego ipſe refero de Offic. & poteſtat. Episcop. Allegat. 45. numer. decimo ſexto, & Allegat. 57. num. 7.

31 Principalis illa dicitur dignitas, quæ ex Apoſtolice Sedis indulgentia, vel Ordinaria auctoritate, aut conſuetudine præſcripta, aut aliàs quouis modo in Collegiata principalem præminentiam habet, prout ipſamet reg. 4. Cancellaria declarat, in noſtra Luſitania dicitur Prior, qui præeſt toti Canonicorum Collegio, vt noſtra Vimaraneſis Eccleſ. in quibuſdam vero Hiſpaniæ partibus vocatur Abbas, alibi Præpoſitus.

32 Item ſub prædictis Conſtitutionibus tam ſel. record Clementis VIII. quàm Pauli V. non comprehenduntur Parochiales Eccleſiæ, quæ perpetuò, & acceſſorie alicui ſimplici beneficio, Canoniciatui, vel dignitati, ultra principalem, in Collegiatis vnita reperiuntur, quia parochiales Eccleſiæ ab illis tantum prohibita ſunt, obtineri ob animarum curam, quam in eis exercere tenentur, & cum non intulenter in parochialibus annexis, ſed in beneficio principali, ideo nullo modo cenſentur habere curam animarum, ego ipſe pluribus citatis Doctores in dict. tractat. de Offic. & poteſtat. Episcop. Allegat. 66. numer. 39. ſed tunc totalis remanet penes Vicarios, itaut prouiſus de beneficio, cui vnita eſt acceſſorie Parochialis habens curam animarum, non teneatur ad gratiæ ſuæ validitatem exprimere beneficium eſſe curatum, quia tale non eſt quoad ſe. Rota in vna Conchen. beneficij 11. Maij 1609. coram Illuſtriſſ. Cardinal. Sa-

crato. tum quia vnio vnus beneficij facta alteri acceſſorie operatur extinctionem, ſuppreſſionem nominis & tituli beneficij vniti, itaut amplius beneficium dici non poſſit, ſed iudicatur vt prædium eius, cui ſit vnio: Reſ. 4. & plures per me citati d. Allegat. 66. numer. 38.

33 Non obſtat dict. Conſtitut. Paul. Quinti quatenus videtur perſonis illis curam animarum interdicare quoquomodo, ſeu ſub quouis prætextu illa exerceatur. Quia reſpondetur eam procedere in exercentibus actualiter ipſam curam, & dictiones illas operari, vt omnes curam ipſam exercentes, etiam abſque titulo beneficij, vel ſub prætextu Vicariæ amouibilis, ſub quous prohibitione comprehendantur; non autem vt includerentur habentes ſimplici beneficio acceſſorie, & in perpetuum Parochialem annexam, cuius cura per Vicarium exercetur. Quod autem prædictæ dictiones hoc ſignificent ex eo ſuadet, quia dicta Conſtitutio Pauli Quinti venit ad ampliandum aliam Clement. VII. ſuper hac re editam, quæ cum tantum prædictis perſonis prohiberet, obtinere Parochiales Eccleſias, ac eorum perpetua, cæteraque Eccleſiaſtica beneficia curam animarum habentia, ſub quibus verbis neque comprehendebantur in beneficiis Regularibus curam ipſam exercentes, iuxta reſoluta per me Alleg. 57. numer. 167. in fine, neque etiam eandem curam exercentes, vt Vicarij temporales, ſeu capellani amouibiles ex dictis d. Allegat. 57. à numer. 146. & ideo vt prædicti omnes comprehenderentur emanauit dict. Conſtitut. Pauli Quinti illam Clement. VII. ad eos extendens, & volens ne prædictæ perſonæ curam animarum ſub quouis prætextu, ſcilicet vel Vicariæ amouibilis, vel recommendationis temporalis, aut alio quouis quaſito colore exercent, ſcilicet perſonaliter, vt ipſummet verbum ſonat, & colligitur ex auctoritatibus per me adductis in meo Dictionario Luſit. unicolatino Bracharæ impreſſo anno 1611. lit. A. col. 28. & lit. E. col. 514. Quare non video cur prædictæ perſonæ, etiam ſi ſint incapaces ad obtinendas Parochiales Eccleſias curam animarum habentes, eadem etiam incapacitate impediantur obtinere illas, quæ alicui ſimplici beneficio acceſſorie, & in perpetuum vnita reperiuntur: non eſt enim maior illarum perſonarum incapacitas ad obtinendam curam animarum, quàm fœminæ, ſed certum eſt poſſe beneficium curatum vniri Monasterio Monialium, & poſſe Abbatiffam tunc nominare Vicarium capacem, qui curam exerceat animarum, vt tenuit Rota deciſ. 21. de præbend. in antiq. Regid. deciſ. 162. quia celi fœmina ſit incapax iuriſdictionis ſpiritualis quoad actum illam exercenti, eſt tamen capax quoad poteſtatem nominandi Vicarios capaces, per per quos exerceatur, vt multis probat Flores de Mena var. libro primo quaſtione decima à numero quinto, quem reſert, & ſequitur nouiſſime Sanch. in præcepta Decalogi tom. 2. libro ſeptimo capit. vigefimo nono, numer. 190. ita etiam perſonæ huiuſmodi licet per dictas Conſtitutiones incapaces ſiant ad actualiter exercentiam animarum curam in Eccleſiis Parochialibus, non ideo incapaces debent cenſeri ad Parochialem, quæ beneficio ſimplici acceſſorie vnita eſt, & cuius cura non per ſe ex vi ſui tituli, ſed per Vicarium ab eo nominatum capacem exerceri poteſt.

34 Nec etiam obstat si aliquis insurgat dicens constitutum in minoribus Ordinibus, cui collata fuit Parochialis, non habere curam in actu, & tamen debere obtinere omnes qualitates, & capacitatem, quæ requiruntur in actualiter exercentibus ipsam curam, ergo similiter obtinentem Parochialem beneficio simplici unitam licet in actu curam non exerceat teneri capacem se ostendere dicendum videbatur. Hæc neganda est consequentia; diuersitatis enim ratio assignari potest, quia obtinens in minoribus parochialem, prius necessariam scientiam, & requisita ad eius curam ostendit se per examen habere, ac in ea ætate constitutum, ut intra annum ad Sacerdotium promoueri possit *cap. licet Canon, de elect. in 6.* itaut vacet ipso iure Parochia si intra annum ad Sacerdotium non promouetur *d. cap. licet Canon, Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 15. num. 47.* & ideo intra prædictum annum dicitur tantum habere curam in habitu, cum illam per alium exercere teneatur quoad Sacramentorum, & Ordinum, quos non habet, exercitium, quoad cætera tamen iurisdictionalia plenam habet in suos parochianos potestatem, & iurisdictionem, ut in simili dixi de Episcopo confirmato, nondum tamen consecrato *par. 1. tit. 1. cap. 4. num. 7.* & hinc valere matrimonia celebrata coram Parocho non Sacerdote resoluunt per me citati *Alleg. 32. num. 105.* Diuersimode vero procedit in obtinente Parochialem beneficio simplici in perpetuum, & accessorie unitam; hic enim tenetur tantum habere ætatem quatuordecim annorum, quæ ad beneficium simplex, & canonicatus in Collegiatis requiritur, ut decisum referunt per me citati *d. Alleg. 66. num. 45.* imo & in earum dignitatibus, excepta principali, ut resolui-mus *Alleg. 61. num. 67.* Neque comprehenditur lege posita *m. d. cap. licet canon, ego ipse d. Alleg. 66. nu. 49.* Neque scientiam maiorem tenetur habere illa, quæ requiritur ad beneficium simplex, vel canonicatum, siquidem in illo intitulatur, ut supra dixi, quia aliter si aliqua animarum cura annexa fuisset intraret dispositio *Concilij sess. 24. de reformat. cap. 12.* in illis verbis. Nemo igitur deinceps ad dignitates quasvis, quibus animarum cura subest, promouetur, nisi qui saltem vigesimum quintum suæ ætatis annum attigerit, & in Clericali Ordine versatus, doctrina ad suum munus exequenda, ac morum integritate commendetur, iuxta const. *Alexan. III. in Concilio Lateranen.* promulgatam, quæ incip. *Cum in cunctis.* Nam Parochialem accessorie obtinens in omnibus sequitur naturam & conditionem beneficii principalis, cui ipsa accessorie vnitur, iuxta *reg. l. etiam C. de iure dotium, & cap. accessorium de regulis iuris in 6.* cum citatis à *Menech. conf. 58. num. 13. & 14. surd. de alimentis tit. 9. quæst. 31. a num. 8. & decis. 88. num. 10. Mari. Antonim. vari. resolution. lib. 1. resolut. 72. num. 6.* quæ regula procedit etiam si accessorium esset magis dignum & pretiosum, quam ipsum principale, cui annexatur, ut tenent *D. Barbosa in l. cum prator §. fin. num. 211. ff. de indic. Card. Tuch. practicarum conclusionum tom. 1. lit. A. concl. 76. num. 26.* Igitur nullo modo dicendum videtur prouisum de beneficio simplici (cuiuscunque sit qualitatis, etiam cum residentia, dummodo non sit Curatum) cui vnita est accessorie, & in perpetuum Parochialis, in habitu eius curam habere eo mo-

do, quo eam habet in minoribus constitutus obtinens de per se Parochialem interim dum intra annum ad Sacerdotium non ascendit; cum in illo vi sui tituli ad actum reduci non possit, sicut in isto. Ex quibus necessarium est ut dicamus totalem curam Parochialis, quæ accessorie vnitur alicui beneficio simplici, tam in actu, quam in habitu esse penes Vicarium. Etiam ex dictis limitabis resolutionem illam quod in Vicariis non habet locum concursus, de qua *Allegat. 60. num. 32.* ut non procedat quoties in Vicarium (siue perpetuum, siue ad nutum amouibilem, cum ad hunc effectum hoc nihil referat, ut tenuit *Rota Romana* proxime alleganda) totalis cura quoad exercitium scilicet & habitum transfertur, ut in nostro casu, ita *Rota in una Vitenbonen. concursus 1. Iunij 1615. coram R. P. D. Remboldo apud Farin. tom. 2. par. 2. decis. 710.*

35 Prouisi in Ecclesijs habentibus statuta, quod in eis non possint recipi nisi descendentes ex puris, & antiquis Christianis, exclusi semper descendentes ex genere Iudeorum, Maurorum, vel Hæreticorum; dum petunt admitti, non petunt uti descendentes ex antiquis Christianis, nec se qualificent esse tales, sed petunt immisionem vigore suæ prouisionis, quam si Capitulum vult excludere, tenetur probare causam exclusionis *cap. dilecti de except. l. 1. in princip. vbi glos. ff. si. quadrup. paup. sec. dis.*

36 De iure enim nemo natus inter Christianos grauat onere probandi se esse natum ex puris Christianis, sed hoc in dubio præsumitur *cap. veniens in fine, de Presbytero non baptizato, vbi Cardan. nu. 6. Ancher. etiam num. 6. Butri. nu. 5. Abb. num. 1.* & ideo Capitulo volenti repellere prouisum tantum impurum incumbit onus probandi impuritatem ex *reg. l. ab ea parte ff. de probation. & l. 2. ff. de except. & ita sapissime respondit *Rota p. 1. diuersor. decis. 176.* & apud *Saphin. decis. 50. & 355.* & in una *Legionen. denegata possessionis 8. Martij 1593. coram Blanchetto, & in Toletana portionis 2. Maij 1592. coram Illustrijs. Mantica,* est inter eius impressas decisiones *decis. 264. num. 1. & in Ozmen. statuti 27. Iunij 1601. coram bonæ mem. Peña, & in Legionen. canonicatus 3. Iunij 1602. coram Reuerendissimo D. meo Coccino Rota Decano, & in Toletana puritatis sanguinis 10. Martij 1604. coram bonæ memorie Litra, & in Toletana Apecanonicatus decim. Decembris 1608. & 23. Aprilis 1609. coram Archiep. Lugdunensi. & sæpe alibi: quæ quidem resolutio procedit etiam quando Capitulum reiecit prouisum tanquam impurum, nam si prouisus appellauit in causa appellationis onus probandi impuritatem incumbit Capitulo sicut in cumbat in prima instantia, ut censuit *Rota in Toletana portionis 28. Aprilis 1561. coram Gropperio.* Sic etiam in terminis prædictarum Constit. quæ se restringunt ad septimum gradum incumbit probatio afferenti aliquem esse intra illum ad benchiorum exclusionem, cum hæc qualitas sit fundamentum suæ intentionis, iuxta *tex. in l. fin. §. in eum ff. ne quis cum, qui in ius vocatus est, ut eximat, glos. in l. cum actum ff. de negot. gestis, Bart. in l. denuntiasse §. qui tamen ff. de adulter. Menech. de præsumpt. lib. 2. quæst. 49. & conf. 301. num. 10. & qui se fundat in tempore illud probare debet *Rebuff. in tract. nominat. quæst. 14. num. 10. cum seqq.****

37 Statutum vero Toletanum cum vtatur verbo, progenie, quod accipitur pro linea descendentiū *l. ult. C. de emendat. liberiorum, Franch. in cap.*

si pater num. 10. vers. quarta de testamen. in 6. ideo non exigit probationem macula in certo gradu, sed sufficit quod ipsa progenies sit infecta *Rota* in una *Toletana* portionis 20. *Novembris* 1591. coram *Illustri*. *Mantica*, quæ est inter eius decisiones impressas decif. 154. num. 7. & 8.

38 Hæc principalis resolutio, quatenus habet Capitulo volenti repellere prouisum tanquam impurum incubere onus probandi impuritatem, non procedit quando causa appellationis interposita per prouisum esset deserta, tunc enim ipse grauatur onere probandi se purum, *Rota* apud *Seraphin*. decif. 255. ante num. 2. & in una *Toletana* *Canonicatus* 13. *Novembris* 1609. coram *Illustri*. *Lancelloto*, ex ea ratione, quia hoc casu insurgit præsumptio pro gestis pro Capitulo, & prouisus venit per vim restitutionis in integrum, vel querelæ, & tunc tenetur iustificare causam suam, & ostendere plene iniustitiam sententiæ *Imoc.* in cap. *tenor.* de senten. & re iudic. Item etiam non procedit eadem principalis resolutio quando pro parte Capituli est probata aliqua macula, quia tunc si prouisus vult illam diluere, tenetur probare se purum explicite & positue, *Rota* in d. *Toletana* *Canonicatus* 13. *Novembris* 1609. coram *Illustri*. *Lancelloto*, & apud *Seraphin*. decif. 50. vers. quod si Capitulum. Nam etiam facta probatione impuritatis ex parte Capituli potest prouisus cōtraria probatione probare suam puritatem, *Rota* apud *Seraphin*. loco proxime citato. Et si contingat fieri duplicem probationem æqualem, nempe puritatis, & impuritatis, semper præualet illa, quæ est pro puritate, quia in concursu semper præualet fama bona c. cum in tua vbi *Abb. m.* 10. de sponsu lib. *Rota* in præcitata *Toletana* *Canonicatus* coram *R. P. D. Marquemontio*, & in alia

Toletana portionis 22. *Iunij* 1609. coram *Illustri*. *Sacerato*, & in altera *Toletana* portionis 2. *Maij* 1592. coram *Illustri*. *Mantica*, quæ est inter eius decisiones impressas decif. 274. num. 12.

39 Cum probatio, seu informatio de genere fiat per commissarios à Capitulo deputatos summarie, & sine causæ cognitione, & consequenter exceptionem rei iudicatæ nunquam præstare possit, si ea semel facta prætendens si fuerit in ea impurus repertus poterit petere iteratò fieri informationem *Lara de annuif.* & capellan. lib. 2. cap. 4. n. 90. vbi num. 20. & 21. ex eadem ratione resoluit semel admissum ad vnam Ecclesiam si petat se admitti ad aliam egere noua probatione, nisi forte fuerit admissus per sententiam latam in contradictorio iudicio, quia tunc facit ius quoad omnes causas c. in causis, de senten. & re iudic. fin. vbi Doctores, c. d. legibus.

40 Exceptio impuritatis sanguinis cum sapiat obiectum debet plene, & concludenter probari ca. super his de accusat. cap. accedens, de elect. cap. 1. & cap. ut circa eod. tit. in 6. & in specie fuit dictum in prædicta *Legione*. coram *Blanchetto*, & in una *Toletana* portionis 6. *Novembris* 1595. coram *Illustri*. *D. meo* *Cardinali* *Millino* & in d. *Toletana* *Canonicatus* 10. *Septembris* coram *R. P. D. Marquemontio*.

41 Ideo per famam concludenter probari non potest, nisi sit perpetua, & illa apud omnes, & appareat oriri potuisse ex aliqua probabili causa, quæque contrarijs probationibus non debilitetur, ut tenuit *Rota* in dicta *Toletana* portionis apud *Mantica* d. decif. 274. num. 9. & in una *Queten*. *Canonicatus* 24. *Iunij* 1607. coram *Causalerio*, & in d. *Toletana* *Canonicatus* 10. *Septembris* 1608. coram *R. P. D. Marquemontio*.

DE VERA PATRIARCHALIVM SEDIUM ERECTIONE.

TITVLVS TERTIVS.

SVMMARIVM.

1 Patriarcha maximus, veri, & primarij quatuor sunt post sanctissimum Papam, qui est Patriarcha Patriarcharum, videlicet Constantinopolitanus, Alexandrinus, Antiochenus, & Hierosolymitanus.
2 Patriarcha ideo quatuor sunt post Summum Pontificem, quia quatuor Euangelistarum in Ecclesia Dei vices gerunt.
3 Patriarchales tres tantum Ecclesia à principio fuerunt.
4 Romana Ecclesia Patriarchali honore fungitur, quia ad eam iubente Domino ex Antiochia Cathedram suam transfudit Petrus.
5 Alexandrina Ecclesia Patriarchali honore fungitur, quia B. Petri nomine à Marco Evangelista eius discipulo consecrata est.
6 Antiochena Ecclesia Patriarchali honore fungitur, quia prima fuit beati Petri sedes.
7 Constantinopolitana Ecclesia à Summis Pontificibus Patriarchali honore Imperatorum precibus datus est, ut scilicet post Romanum Pontificem primatus haberet honorem.
8 Hierosolymitanus Episcopus quartum Patriarchalis sessionis locum, & honorem habuit.
9 Hierosolymitana Ecclesia, si antiquitas spectetur, omnes ac etiam Romanam videtur excedere.
10 Episcopus primus fuit S. Iacobus in Hierosolymitana Ecclesia constitutus.
11 Antiochia primus sedis B. Petrus antequam Romam cathedram transferret.
12 Urbes Regiae, quae in Orbe fuerint celebres ostenduntur.
13 Patriarchalis dignitatis titulus Romana, Alexandrina, & Antiochena Ecclesijs à principio datus fuit, habito respectu ad honorem Cathedrae beati Petri.
14 Romana Ecclesia quare Primatum obtineat, ostenditur.
15 Alexandrina Ecclesia ideo praecedit Antiochenam antiquiorem, quia Augustalis dicebatur, & magnificentia praeter ceteris insignis.
16 Antiochia princeps erat, & Metropolis totius Syriae.
17 Patriarchalis prerogativa, & dignitas primo, & immediate pendet ex Summorum Pontificum, & Con-

ciliorum auctoritate.

18 Patriarcha unde dicatur remissive.

19 Pallium Patriarchis Summus Pontifex tribuit, Archiepiscopi vero ab eisdem Patriarchis accipiunt.

20 Pallium à solo Romano Pontifice dari potest.

21 Patriarcha ex auctoritate sibi à Romano Pontifice concessa pallia Archiepiscopis concedunt.

22 Doctores referuntur, qui de pallij etymologia, & visu tractant.

23 Crucem elatam Patriarcha praeferre libere possunt, praeterquam in Urbe Romana, aut ubique Summus Pontifex, vel eius Legatus de latere fuerit.

24 Archiepiscopi extra provinciam Crucem praeferre non possunt.

25 Crux, quam Patriarcha ubique praefere libere ferre possunt, qualis esse debeat, ostenditur.

26 Appellari potest ad Patriarchas in omnibus causis suarum provinciarum.

27 Appellatio gradatim non omisso medio est interponenda.

28 Patriarchis iure ipso singulari prerogativa indulgetur, ut ad eos omisso medio in omnibus suarum provinciarum locis licite possit appellari.

29 Declaratur rex, in cap. antiqua, de privilegio.

30 Patriarcha Regibus, alijsque Principibus superiorem non habentibus aequiparantur.

31 Patriarcha Summorum Pontificum privilegium, & prerogativis trinitur.

32 Patriarchis Romani Pontificis insignijs & ornamentis uti fas est.

33 Legatus de latere insignijs, & ornamentis Romani Pontificis uti potest.

34 Patriarcharum iurisdictio in omnes Archiepiscopos, & Episcopos suos est ordinaria, & suprema.

35 Patriarcha possunt dispensare cum Episcopo, vel alio beneficiorum collatore sibi subiecto, qui ob malam beneficiorum collationem fuerat a Concilio suspensus.

36 Excommunicatus à suffraganeis suis absolvunt Patriarcha.

37 Privilegia, quae Patriarchis ex iure concessa repe-

riuntur, quatuor tantum primarijs, & veris competunt, non vero alijs, qui improprie hoc nomine vſitata voce appellari ſolent.

DE PATRIARCHIS in genere, & de eorum præcedentijs, potestate, & privilegijs.

C A P. I.

QUATUOR sunt primarij, veri, & maximi Patriarchæ, vltra Sanctiſſimum Papam, qui eſt Patriarcha Patriarcharum, videlicet Conſtantiopolitanus, Alexandrinus, Antiochenus, & Hieroſolymitanus, Durand. in rationali diuino lib. 2. cap. 1. num. 18. Hoſt. in ſum. tit. de auctoritate, & vſu palij nu. 4. Cathec. Roman. ex decreto ſacri Concilij Tridentini ſuſſu p. 7. editus par. 2. cap. 7. de Ordinis Sacramento num. 27. tit. de ſedibus antiquis Patriarcharum, Math. Pgoni. de præſtantia Patriarch. colum. 3. verſ. poſteaquam, & col. 4. verſ. ſi de primarijs, Cœnar. variar. lib. 4. cap. 14. num. 13. Petr. Gambar. de officio Legati lib. 2. cap. 1. num. 13. Gregor. l. 12. verbo que ſe ſcilicet Patriarchas tit. 5. part. 1. Redan. de ſimon. p. 1. c. 16. num. 5. Petr. Gregor. in cap. conquerente, de off. Ordinis. c. 2. num. 5. Anaſt. German. l. 2. de ſacro- rum immun. capit. 5. num. 17. Et antequam de vniuerſi- cuiusque erectione diſtinctè, & in particulari aliquid dicamus, de eorum ordine, & præcedentia aliqua oportet breuiter prænotare. De Primatu Romanæ Eccleſiæ ſuper omnes alias immorandum non eſt, quia licet fremant hæretici, inter Catholicos certiffima eſt, & indubitata, plurimiſque antiquorum Canonum, & generalium Concilio- rum decretis conſuſio, vt infra probabimus. Quare ad alios deueniendi inquirenda eſt ratio cur eorum Eccleſiæ, Conſtantiopolitana ſcilicet, Alexandrina, Antiochena, & Hieroſolymitana Patriarchatus dignitate fuerint exornate: ponunt nonnulli in eo, quia quatuor Euangelistarum in Eccleſia Dei vices tenent, ad ſimilitudinem quatuor animalium, quæ Ioannes vidit in Apocal. cap. 4. 2 Vnde ad Patriarchas etiam deducere videtur Pontifex in cap. ſcriptum 40. in princip. de elect. & poſt Roman. conſil. vlt. hoc eſt ſermone Baſileæ habito nu. 20. ſcribit Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloſ. 41. num. 2. & ante eum Caſſan. in catalogo gloria mundi p. 4. conſid. 9. 3 Verum alij melius conſiderant tres tantum Eccleſias Patriarchales à principio fuiſſe, quas Beatus Petrus inſtituit, ſcilicet Romanam, Alexandrinam, & Antiochenam, quarum meminit tex. in cap. clerici, verſ. Patriarchæ, 21. diſt. 4 Romanam, quia ad eam, iubente Domino ex Anthiochia Cathedram ſuam tranſtulit Petrus, vt reſertur in cap. per venerabilem, verſ. ſane qui filij ſint legitimi, tum quia Petri, & Pauli glorioſo martyrio coronata eſt, & ex alijs rationibus, quas expendemus infra hoc capite. 5 Alexandrinam, quia beati Petri nomine à Marco Euangelista eius diſcipulo conſecrata eſt. 6 Antiochenam, quia prima fuit beati Petri Sedes, idco eius nomine eam celebrat Eccleſia, ibi-

demque primum Chriſtianorum nomen accepit initium, quæ omnia ex Anaſteto ponit Gratianus in cap. ſacroſancta, verſiculo prima ergo ſedes, 22. diſtinct. & deducitur ex antiquiſſimo Nicæn. Concilio cap. 6. reſertur in cap. moſ antiquus, 65. diſtinct.

7 Poſtmodum idem honor Imperatorum præcibus Conſtantiopolitana Eccleſiæ à Summis Pontificibus datus eſt, vt ſcilicet poſt Romanum Pontificem Primatus honorem haberet, reſertur in c. Conſtantiopolitana, 22. diſt. explicat late Cardin. Bel- larm. tom. 1. de Romano Pontif. lib. 1. cap. 24. & multi, quos reſert Henric. in ſum. lib. 10. cap. 29. §. 1. & 2.

8 Deinde, quia moribus, & antiqua traditione Epico- po Hieroſolymitano (quævis Caſarea Archiepiſcopo ſuffraganeus eſſet) honos deferretur, vt ſederet ſtatim poſt Patriarchas, etiam ſupra ſuum Archiepiſcopum, huiusmodi honorem ſeruandum illi eſſe ſtatuit Nicæna Synodus, relata in d. c. quoniam moſ, 65. diſt. quia Hieroſolymitanus Epico- pus quatuor quidem Patriarchalis cœſionis locum, ac honorem habebat, non tamen propterea à ſubiectione Cæſarienſis, quæ Metropolitana erat, exemptus.

9 Verum huiusmodi ordo in prædictis Patriarchalibus Sedibus non recte diſpoſitus eſſe videtur, quia in eis conſtituendis, vel attendimus antiquitatem Eccleſiarum: vel dignitatem fundatorum, aut Prælatorum, qui eis præſuerunt, vel locorum amplitudinem, vt conſiderare videtur Anaſteto in cap. illud, & in c. Epico- pi, 80. d. Si enim antiquitas attendatur Hieroſolymitana omnes, ac etiam Romanæ videtur excedere, eam enim pro totius Eccleſiæ matre proponit Regius vates David Pf. 109. verſ. 4.

10 Virgam virtutis tuæ emittet Dominus ex Sion, quod de Chriſti regno, & Euangelij prædicatione ex Patribus bene explicat Genebrard. ibidem, adducens auctoritates Iſai. cap. 2. verſ. 3. & Miche. cap. 4. verſ. 2. ex Sion exibit lex: & quia Chriſtus Dominus ab Hieroſolymis prædicandi Euangelium ſurſpexit exordium: vnde non immerito Beatus Clemens lib. 1. recognit. cap. 10. fol. 17. (ſi huiusmodi libros ab eo eſſe cœſcriptos vere aſſerere poſſimus) Hieroſolymitanum Epico- pum appellat Principem Epico- porum, dum ait Iacobus Epico- porum Principem, Sacerdotum Princeps orabat; Sic etiam in Conſtantiopolitano Concilio Theodoſij temporibus in epiſt. ad Eccleſiam Romanam dicitur Hieruſalem mater omnium Eccleſiarum.

11 Si vero Prælatorum dignitas ſpectetur, eadem Hieroſolymitana Eccleſia præferenda videbatur, quia ibi primus Epico- pus fuit S. Iacobus Apoſtolus frater Domini, & poſt eum Simon etiam Apoſtolus, & frater iplius Domini: vnde ſequitur Alexandrinam debere præcedere, in qua ſedit Marcus Apoſtolorum diſcipulus: immo & ipſam Romanam, omneſque alias videtur præcedere Antiochena, in qua Petrus Apoſtolorum Princeps primo ſedit, priuſquam Romam cathedram tranſferret, vt conſtat ex d. cap. ſacroſancta, verſ. tertio, text. optimus in cap. rogamus. 24. q. 1. & ex Patribus antiquis contra Onuphrium in addit. ad Platinam de vitis Pontificum tenentem prius Petrum Romam inſtituiſſe Sedem, diligenter comprobatur Cardinalis Caſar Baron. anno Chriſti 39. pag. mihi 311. & ex D. Hieron. Bedæ, Cano. Cordub. & Couar. plurimiſque alijs confirmat Henric. d. ca. 29. §. 1. littera D. Quæ rationes à fortiiori concludunt Conſtantiopolita-

nam præcedere non debuisset Antiochenam, & Hierosolymitanam, neque etiam Alexandrinam, quæ à Marco Euangelista nomine ipsius Petri fundata est, eique primus præfuit, unde primum locum post Romanam tenere probat *tex. in d. c. sacrosancta*.

12 Si denique ad locorum amplitudinem attendamus, plures alias reperiremus Regias Vrbes, in quibus Imperatorum Sedes fuerunt: in Oriente scilicet, Nicomediam, ubi sedet Diocletianus. In Occidente Mediolanum, unde Maximianus Africam, & Italiam regebat, & Treuerim unde Constantinus Constantini pater Gallias, & Britannias gubernabat, vt profecquitur *latius Card. Bellarm. mihi epist. 52. inter opera s. Clementis fol. 361. ad med. & ante eum difficultatem sensit Cardin. in cap. antiqua, opposit. 1. & 2. de priuil. Mendoc. q. 4. scholast. §. 4. in 5. argum.* Tum etiam, quia in diuinis rebus statuendis hanc rationem ex loci amplitudine non attendi docet *Leo Pontifex epist. 54. secundum eundem Bellarm. loco proxime citato.*

13 Pro perfectiori igitur prædictorum resolutione à nobis inquirendum est, quare certis Ecclesijs titulus hic Patriarchalis dignitatis fuerit attributus, & deinde cur in illis tribus ciuitatibus potius, quàm alijs totius Orbis beatus Petrus Ecclesias eligi voluerit, quibus præhabitis facile constabit ordinem Patriarchalium Sedium supra positum recte constare. Ad Primum igitur respondetur à principio quando primis Patriarchis datus est, & attributus titulus Patriarchalis dignitatis, respectum habitum fuisse ad honorem Cathedralis beati Petri Principis Apostolorum, vt scilicet, & merito maior honor illis deferretur Ecclesijs, quas ipse per se crexit, & rexit, vel per discipulos erigi iussit, vt de Romana, Antiochena, & Alexandrina supra diximus: & ideo tres has solummodo à principio Patriarchales fuisse probat *dict. cap. sacrosancta*, & late explicat *Bellarm. dict. cap. 24.* licet deinde alijs idem honor sit attributus, de quibus supra, & notauit *Polydor. Virgil. loco citato.* Ad secundum respondetur fatendo beatum Petrum in illis tribus ciuitatibus potius, quàm alijs totius Orbis Patriarchales Ecclesias erigendo ad locorum amplitudinem, & dignitatem respexisse, vt scilicet in eis locis, in quibus erant Gentilium primates, primi essent legis Euangelicæ Prælati, ad abolendam idololatriam, & ad maiorem Christiani nominis gloriam, ac faciliorem Euangelij prædicationem, vt docent *Lucius Papa, Beatus Clement, & Anacletus in cap. 1. & per totum, 80. dist. & in ca. 1. dist. 99.* eamque rationem late confirmat in eodem proposito *Cardin. Baron. dict. tom. 1. pag. 310. cum sequentibus.*

14 Ex quibus iam facile constat iure optimo Ecclesiam Romanam obtinere Primatum super omnes alias vniuersi Orbis, tum propter auctoritatem Petri Apostolorum Principis, & ipsius Christi Vicarij, qui in eadem iubente Domino relicta Antiochia Sedem Apostolicam constituit, eamque martyrio suo, & Pauli coronauit, tum quia Roma Regia est Imperatorum Sedes, vt elegantissima *Hieronymi verba lib. 2. aduersus Iovinianum; in fine,* demonstrant, Vrbs potens, Vrbs orbis domina, Vrbs Apostoli vocelaudata. Hinc *Petrarcha.* Hoc affirmo, inquit, quod totius humanae magnificentiae supremum domicilium Roma est, nec est vllus tam remotus terrarum angulus, qui hoc neget. Propter

ea idem *Petrarcha in inuestiua contra Gallum* ait. Roma mundi caput, Vrbiū Regina, sedes Imperij, arx Fidei Catholica, fons omnium memorabilium exemplorum. Nec mirum est, si aliqui, qui domi manentes illustres videbantur, Romæ pro nihilo habeantur, quemadmodum enim terræ flumina, quamuis ampla, & profunda, nomen amittunt mare ingressa, ita & Doctores domi clari, & inter suos egregij Romanam adeuntes Curiam inter maiores nomen amittunt.

15 Constat etiam ratio, quare Alexandrina Ecclesia præcedat Antiochenam; quamuis enim Antiochena crecta fuerit à Petro ante Alexandrinam, quæ eius nomine à Marco fuit instituta, quia tamen præfectura Alexandrina, quæ Augustalis dicebatur, ab Augusto suo nomine insignita, magnificentia præ cæteris ab eodem fuit nobilitata, & sex Aegypti prouincijs, & vniuerso eius Imperio ius dicebat, vt constat ex *tex. in l. 1. ff. de offic. Præfecti Augustalis*, quem diligenter exornat *Cerd. Baron. in Martyrol. die 20. Octobris in Beato Archenio*: merito superior erat præfectura Syriæ, ad quam Antiochia pertinebat, & consequenter eadem consideratione, primus etiam honos post Romanam Ecclesiam eius Patriarchis à Summis Pontificibus datus est, vt explicat idem *Baron. dict. to. 1. pag. 310.* Neque satis concludit alia ratio, quam affert *anno 46. Christi, pag. 407.* quæ etiam placuit *Cardinali Bellarm. citato loco caput. 24.* quod Alexandrina primum obtinet locum post Romanam, quia eam Marcus Petri nomine crexit, non enim ideo sequitur, quod debuit præcedere Antiochenam, cui Petrus ipse primò, & principaliter præfuit.

16 Deinde constat ratio, quare in illo principio, & tempore Anacleti Antiochena præcedebat Constantinopolitanam, quia tunc Constantinopolis non erat, quin Bizantina Ecclesia, etiam postquam Constantinopolitana dicta est, diu fuit semper Episcopatus sub Archiepiscopo Heracleensis; Antiochia vero tunc princeps erat, & Metropolis totius Syriæ, cui & Palaestina, & ipsa Hierosolyma subiacebat, vt aperte voluit significare Canon prædictus Nicænæ Synodus, relatus in *dict. cap. quoniam mos, 65. dist. dist. dist.* dum constituens, vt Hierosolymorum Episcopo honor iste deferatur, addit, manente tamen Metropolitana ciuitati propriæ dignitate, vt explicat eleganter *Baron. dict. pag. 310. cum seq.*

17 Quare his ita præhabitis iam colliges rationem concedendi dignitatem ipsam Patriarchatus, vel prærogatiuas, & præcedentias inter easdem Ecclesias non necessario ex antiquitate singularum deducendam esse, sed ex pluribus alijs rationibus, ex quibus Pontifices moueri potuerunt, vt antiquiorem præferant nouiori, vel è conuerso, priuilegium enim, & prærogatiua hæc Patriarchalis dignitatis primò, & immediate pendet ex Summarum Pontificum, & Conciliorum auctoritate, vt probat *Leo Pontifex dict. epist. 52. in eisdem terminis, & in nostro proposito, & Anacletus quos refert Gratian. in cap. priuilegia 1. & 2. 25. quæst. 2.* Neque enim semper, & indistincte vera est regula de prioritate temporis, vt antiquior præferatur, sed ex alijs qualitatibus contrarium sæpe obseruatur, vt notant omnes in *reg. qui prior, lib. 6. & in caput. 1. de maior. & obedient. tex. optimus in l. 2. C. vt dignitatum ordo seruetur lib. 12.*

18 Omiffa etymologia, qua Patriarcha græca lingua *πατριάρχης*, id est, ſummus, ſeu princeps Patrum interpretatur, ut cum *Iſidoro* loquar lib. 7. etymolog. cap. 12. tranſcriptus in cap. cler. 21. diſt. omiffa etiam quaſt. illa an Patriarcha re, an vero nomine tantum differant à Primatibus, quam tetigimus ſupra tit. 1. cap. 6. num. 7. & 8. deueniendum eſt ad priuilegia innumera quidem & maxima, quæ ipſis Patriarchis ob eximiam, qua fruuntur dignitatem conceſſa ſunt.

19 Primum igitur Patriarchalis dignitatis priuilegium eſt quod à ſummo Pont. Patriarchis tribuitur pallium, quod eſt plenitudinis officij Pontificalis inſigne, Archiepiſcopo uero ab eodem Patriarchis accipiunt cap. antiquam 23. de priuileg. Abb. in rub. de auctoritate, & uſu pallij. 2. Lancelot. Comad. in templo omnium iudicium lib. 2. cap. 3. num. 19. & cap. 4. per totum. Non obſtat, quod pallium à ſolo Romano Pont. vniuerſaliter dari poteſt iuxta tex. in cap. niſi, de auctoritate, & uſu pallij, cum detur in ſignum plenitudinis poteſtatis, iuxta tex. in cap. ad honorem, illo tit. & in d. capit. antiquam, quæ poteſtatis plenitudo ab alio dari non poteſt, niſi ab Apoſtolica Sede, cuiusque Præſide Romano Pont. Petri ſucceſſore, à quo, tanquam à capite, in alios Prælatos tanquam membra, omnis profluat eccleſiaſtica iuriſdictio, cap. in nouo 21. diſt. Quia reſpondetur Patriarchas ex auctoritate ab ipſo Romano Põte. conceſſa pallia Archiepiſcopis concedere, ac ſubinde dici non poſſe, quod ab alio accipiunt, quam à Romano Pont. & in ipſius B. Petri corpore, iuxta prædictum ſenſum, iuncta reg. qui per alium facit lib. 6. Cætera de pallij etymologia, & uſu dicam tit. ſequenti, Deo dante, interim uide *Durand.* in rationabili diuinarum lib. 3. cap. 17. *Conrad. Brun.* de ceremon. lib. 3. cap. 4. ad finem. *Polydor. Virgil.* de inuentoribus rerum lib. 12. cap. 12. *Petr. Gregor. ſynagm.* iuris lib. 15. cap. 9. à num. 6. *Leli. Zechi.* de Republ. eccleſiaſt. tit. de ſtatu illuſtriſſ. Patriarch. num. 5. *ſtephan. Durand.* de ritibus Eccleſie lib. 2. cap. 9. à num. 41. *Hemig.* in ſum. lib. 10. cap. 31. in princ. optime *Guido Pancirola* in theſauro variarum lectionum lib. 1. cap. 20. per totum.

23 Secundum priuilegium eſt, ut vbique Crucem elatam præferre libere poſſint, præterquam in Vrbe Romana, aut vbicunque ſummus Pontifex, vel eius Legatus utens inſignijs Apoſtolice dignitatis, præſens fuerit, & habetur in d. cap. antiquam, notant ibi *Anton.* & *Abb.* in princip. *Caffan.* in catalogo gloria mundi p. 1. conſiderat. 38. concl. 4. *Petr. Gregor. ſynagm.* iuris lib. 15. cap. 9. numero 6. *Leli. Zechi.* ubi proxime num. 2. ad finem, *Henriquez d. lib. 10. cap. 29. §. 3. Gonzal.* ad reg. 8. *Cancel. gloſ.* 41. nu. 25. *Pancirola d. lib. 1. cap. 20. §. habent & aliud,* male notans *Abb.* in cap. 1. ut lite non conteſt. num. 7. contrarium uoluiffe, quod ſcilicet Patriarchæ ſolum intra prouincias ſui Patriarchatus poſſunt deferre Crucem, nam *Abb.* ibi aperte loquitur de Archiepiſcopis, in quibus veriſſimam tradit & uilem, atque receptam diſtinctionem, quam etiam repetit in d. cap. antiquam num. 10. quod ſunt quedam inſignia denotantia ſuperioritatem, ſeu poteſtatem in loco, & iſtis uti nemo poteſt extra ſuam prouinciam, abſque ſpeciali priuilegio, idem erat dicendum in Patriarchis niſi communi iure eis conceſſum reperiretur huiusmodi priuilegium in præſenti: quod autem hic ſit ſenſus d. cap. antiquam & particula illius, vbique, patet non ſolum ex ipſius

proprietate, quæ accipitur pro quocunq; loco, ego ipſe in meis Remiſſionibus de clauſulis & diſtinctionibus art. 358. num. 2. ſed magis ex limitatione, quam inferius facit tex. ille ibi, niſi in Vrbe Romana, &c. aduertit bene *Anton.* *Auguſtin.* in notis ad illum poſt collectiones adiectis, quæ exceptio regulam ſignat in contrarium, quoad omnia alia loca, in quibus Romanus Pontifex præſens non reperitur, iuxta reg. tex. in l. nam quod liquide §. ult. ff. de penu. legata, cum citatis in libello de principijs utriusque iuris lib. 6. nu. 5. Quedam autem ſunt inſignia denotantia dignitatem perſonæ, & his uti poteſt Archiepiſcopus, vel ſimilis Prælatus extra loca ſui territorij, ueluti portare annulum, vel celebrare cum Mitra, & Baculo, ut notat gloſ. quam ſequuntur omnes ibi, in *Clem. Archiepiſcopo de priuileg.* uel etiam quod poſt ſe caudam portari faciat, pertinet enim hoc ad perſonæ dignitatem, & inceſſus decentiam, notant idem *Abb.* & ex eo *Pancirola* loco proxime citato, aduertens habitum huic fuiſſe quorundam Palatinorum Principis Conſtantinopolitaniſed ad Græcos recurrere non oportet, & ſatius eſt dicere illos ex noſtris ſumpliſſe. Ex quibus circa hoc priuilegium ferendi Crucem inter Archiepiſcopos & Patriarchas illa apparet differentia quod Patriarchis iure communi datum eſt vbique, Archiepiſcopis uero intra prouinciam, iuxta tex. in d. *Clem. Archiepiſcopo, Zechi. d. tit. de ſtatu illuſtriſſ. Patriarch.* num. 6.

24 Nam extra prouinciam Archiepiſcopi Crucem deferre non poſſunt, niſi illi, quibus ſpeciali Sedis Apoſt. priuilegio fuerit conceſſum, ut probat tex. in d. cap. 1. ut lite pendente.

25 Alia quoad hoc inter eos eſt differentia, quia Patriarchæ Crucem ligno tranſuerſario gemino conſtantem præferunt, cuius lignum ſuperius tranſuerſum breuius eſt, inferius longius, Archiepiſcopis uero intra ſuam prouinciam vnus dumtaxat tranſuerſi ligni Crucem præferre permittitur, ut optime obſeruat *Cuiac.* in paralip. ad titulum de foro competen. in cap. ſane 3. in fine, *Luſt. Lipſi.* in notis ad ſuos de Cruce libros, *Iac. Greſer.* de ortu s. crucis p. 3. in deſcriptione Crucis *Vuerdeane,* verſ. verum cum circa, *Iaym. Bleda* in traſſ. ſanctæ Cruce ſc. 7. *Henon. Roman.* p. 3. de Republ. Chriſtiana lib. 2. cap. 6. ad finem, & lib. 3. cap. 6. etiam ad finem.

26 Tertium priuilegium eſt quod ad eos in omnibus cauſis ſuarum prouinciarum poſſit prouocari, ut reſert tex. in d. cap. antiquam verſ. in omnibus.

27 Ratio autem formalis huius priuilegij in eo conſiſtit, quia ſecundum ordinarias regulas appellatio gradatim, non uero omiſſo medio eſt interponenda l. Imperatores 21. in princip. ff. de appellat. ubi omnes, & ultra ordinarios *Socin. reg.* 39. *Marama* de ordine iudiciorum p. 6. cap. de appellat. à nu. 368. & alij de quibus *Alphan. collect.* 892. quibus adde *Garciam Falconum reg.* 32. & pleniffime poſt multos, quos reſert *Sigismundus Scaccia* de appellat. quaſt. 7. à princip. ita ſcilicet ut inter eccleſiaſticos iudices ab Archidiaconis, & alijs inferioribus Prælatiſ ad Episcopum, & ab Episcopum ad Archiepiſcopum, & ſic ab inferiori ad ſuperiorem immediatum iudicem interponatur appellatio cap. dilecti 66. de appellat. c. Romana in princip. & §. Ab Archidiaconis, & §. debet, & §. ult. cod. tit. lib. 6. proſequuntur *Petr. Gregor. de appellation.* lib. 4. cap. 2. *Scaccia d. quaſt.* 7. à n. 32. & 86.

28 Patriarchis tamen ipſo iure ſingularis hæc prærogatiua

prærogatiua indulgetur, vt ad eos omnibus suarum prouinciarum locis licita sit appellatio, atque ita *tex. in d. cap. antiquam* esse intelligendum; quia alias nullum concederet priuilegium Patriarchis contra principium illius *tex. ibi*, renouantes priuilegia, & hanc esse communem sententiam computatis Auctoribus post *Imoc. & Host.* concludit ibi *Abb. num. 7. & 8.* sequitur *Petr. Gregor. Synagm. lib. 15. cap. 9. num. 6. Lali. Zechi. d. tit. de statu illustri. Patriarch. num. 4. ad finem, Maranta d. loco num. 371. & post Gambar. de officio Legat. lib. 8. quæst. 22. num. 106. de comuni testatur scaccia d. quæst. 7. num. 104. Lancelot. Corrad. in templo omnium iudicum lib. 2. cap. 3. num. 9. Math. Vgoni. in tract. de præstantia Patriarchali col. 20. vers. dixi iam quædam.*

29 Non obstat *tex. in d. ca. antiquam*, ibi, saluis appellationibus ad Sedem Apostol. interpositis, quatenus hoc vt appelleretur omisso medio solo Romano Pont. concedere videtur, & quod omisso medio ad Romanum Pont. appellari possit probant *tex. in cap. omnis, 2. quæst. 6. cap. si duobus, de appellat. lib. 6. gloss. verbo reseruata in cap. quod translatione 4. de officio Legati. Anton. Scapp. in tract. iuris non scripti cap. 41. num. 2. Sigism. Scace. de appellat. quæst. 7. à num. 46. Cardin. Tusch. tom. 1. lit. A. cunct. 352. num. 51. Respondetur enim *tex. in citatis* verbis non loqui taxatiue, neque impedire quod etiam quatuor Patriarchis specialiter concedatur, quia si gradatim ad Patriarchas esset appellandum in prouincijs sibi subiectis nihil eis specialiter concederet *tex. contra mentem Pontificis* in proœmialibus verbis, ibi, Patriarchalium sedium priuilegia renouantes: quare audiendi non sunt contrarium resolucentes *Anton. in d. cap. antiquam num. 11. Cardin. num. 5. vers. nota quod ad quatuor, & alij quos refert & sequitur Henrig. d. lib. 10. cap. 29. §. 3. id colligentes ex gloss. ult. in d. cap. antiquam.**

30 Quartum priuilegium est vt Patriarchæ Regibus, alijsve Principibus superiorem non habentibus æquiparentur, cum eorum instar redacti sint, quod multarum prouinciarum regimina subeant, *Cassan. in catalogo gloria mundi p. 4. consid. 9. vers. & isti. Lali. Zechi. d. loco n. 2. circa finem, Iacobat. de Concil. lib. 1. num. 137. Sebast. Medices in tract. de legibus & statutis p. 1. quæst. 12. num. 9. Gasp. Valasc. in repet. l. imperium num. 100. ff. de iurisd. omnium iudic. Andra. Gambar. lib. 2. de officio & potestate legati in princip. num. 15.*

31 Imo & summorum Pontificum priuilegijs ac prærogatiuis vtuntur iuxta *tex. in cap. renouantes 22. dist. sub illis verbis*, similia priuilegia, quæ superior Roma habet, accipiat. *& Iustinian. in auth. de ecclesiastic. titulis §. 1. collat. 9. Honor. & Theodos. in l. omni inuocatione 6. C. de sacros. Eccles. ibi*, non abque scientia viri Reuerendissimi sacrosanctæ legis Antistitis Ecclesiæ Urbis Constantinopolitana, quæ Romæ veteris prærogatiua letatur. *l. 1. & ibi gloss. verbo letetur, C. de priuileg. Urbis Constantinop. lib. 11.*

32 Vnde ratione huius Papalis similitudinis patriarchis Romani Pontificis insignijs & ornamentis vt fas est, siquidem veste ruffea indutis incedere, & equo albo phalerato, simul atque freno, & calcaribus deauratis vt eis libere liceat. *Abb. Parnorm. Host. & alij scribentes communiter in d. cap.*

antiquam, obseruant *Cardin. Iacobat. in tract. de Concil. lib. 1. num. 184. Petr. Gambar. lib. 2. de potestate Legati tit. 1. de varijs ordinarijs nomin. num. 21.*

33 Quibus & insignijs Legatus de latere, vt potest, vt notant *Anton. num. 10. Cardin. 6. Abb. 4. & alij in d. cap. antiquam, Lali. Zechi. de Repub. ecclesiastic. tit. de statu illustri. Legati num. 4. vers. vltimus, & post Martin. Laudensem resoluit Pancrola lib. 1. c. 19.*

34 Patriarcharum iurisdicção in omnes Archiepiscopos, & Episcopos suos ordinaria est & suprema, vt satis colligitur ex *can. 39. Concilij Nicani* de octoginta ex Arabico habitis (quos quidem octoginta caute legendos esse moneo, vere enim non sunt Nicani, qui viginti tantummodo fuere, sed ex Nicanis, alijsque longe posterioribus conflati, & vt apparet ex Concilijs etiam Græcorum, qui autem generales non sunt, aut ab Apost. Sede approbati non fuerunt, quædam etiam sunt interpretationes Nicenorum Canonum, (eademque partum vera) in hæc verba. Consideret Patriarcha, quæ Archiepiscopi, & Episcopi eius in prouincijs suis faciunt, & si quid reperiat secus, quàm oporteat, factum mutet, & disponat, vt sibi videbitur, siquidem ipse est pater omnium, & illi filij eius, sicque præest Patriarcha his omnibus, qui sub potestate eius sunt, sicut ille, qui tenet sedem Romæ, caput est & princeps omnium Patriarcharum.

35 Vnde Patriarchæ prætextu huius ordinariæ iurisdictionis dispensare possunt cum Episcopo, vel alio beneficiorum collatore sibi subiecto, qui ob malam beneficiorum collationem fuerat à Concilio suspensus *cap. grane ad fin. de præbend. ibi*, huiusmodi suspensionis sententia præter Romani Pontificis auctoritatem, aut proprij Patriarchæ minime relaxetur.

36 Item etiam excommunicatos à suffraganeis suis absoluunt, licet eis suffraganei absolutionem concedere reculent, vt docent communiter Doctores per *tex. in cap. ad reprimendam 8. de Officio Ordinarij. tradit Math. Vgoni. d. tract. de præstantia Patriarchali vers. ita quandoque.*

37 Priuilegia supra relata quatuor tantum veris Patriarchis, Constantinopolitano scilicet, Alexandrino, Antiocheno, & Hierosolymitano, non vero alijs minus proprie ita appellatis, vt pote Aquilani, Grandenti, Toletano & similibus, cõpetere videtur deduci ex *tex. in d. ca. grane 29. in fine de præbendis, ibi*, aut proprij Patriarchæ minime relaxentur, vt in hoc quoque quatuor Patriarchales sedes specialiter honorentur, & ex *Extrac. sanctæ Romanæ de elect. inter cõmunes, vbi Benedictus IX. postquam dictas quatuor Patriarchales sedes sanctam Romanam Ecclesiam instituisse refert, ipsasque, inquit, multis prærogatiuis & honoribus, ac priuilegijs decorauit, quasi diceret prædicta priuilegia, quibus Patriarchæ fruuntur, proprijs Patriarchis, non vero improprijs fuisse concessa, ita Cassan. d. consider. 9. vers. alij autem, Redoan. d. cap. 16. numer. 1. Nam omnes præter illos quatuor, improprie potius, & perperam vtitata voce Patriarchæ ab omnibus solent appellari *Alber. in distict. verbo Patriarchæ, vers. Patriarcha & Primas, Iacobat. lib. 1. de Concilijs à num. 256. Anastas. Germon. lib. 3. de sacrorum immunit. c. 7. nu. 11. Lali. Zechi. d. nu. 2. excepto Toletano, qui ex priuilegio Pontificio omnibus & singulis prærogatiuis, priuilegijs, ac insignijs, quæ**

- 45 Summus Pontifex ex gravissima causa potest declarare ius naturale, gentium, aut Divinum postitum.
- 46 Benedictus Aegidius Iustanus laudatur.
- 47 Titulares Episcopi infidelibus, idololatriis, vel hereticis quomodo summus Pont. constituere possint, ostenditur.
- 48 Summus Pontifex in causa ad spirituale bonum necessario potest iniquam sententiam a iudice seculari latam revocare.
- 49 Litem super iure alicuius principatus, vel alterius rei temporalis deferitur ad summum Pontif. si ex contentione, & discordia probabiliter in spiritualibus timeretur damna gravissima.
- 50 Declaratur tex. in cap. Nonit, vers. Non enim, de Iudicijs.
- 51 Coadiutorem alicui Regi, vel Principi seculari superiorem non recognoscit potest summus Pontifex dare, quando id postulat populi scandalum, & ruina spiritualis.
- 52 Idem Summus Pontifex in capiti. Grandi de supplenda neglig. Pralat. lib. 6. processit ad illam coadiutoris dationem, quia de facto pro maiori iustificatione requisitus fuit ad eandem a pluribus Portugaliae Prelatis, & nobilibus.
- 53 Prius tamen in eo tex. poterat summus Pontifex ad eandem coadiutoris dationem procedere de iure inuitus Iustanus.
- 54 Ecclesiasticus index ex proterva seculari negligentia, & remissione offensarum potest cognoscere.
- 55 Petrus Barbosa Regis consiliarius, ac Regni Portugaliae Cancellarius maximus laudatur.
- 56 Refutatur intellectus asserentis ideo summum Pontificem processisse ad predictam coadiutoris dationem in terminis d. cap. Grandi, quia regnum Portugaliae illum recognoscebat etiam in temporalibus.
- 57 Portugalia regnum Romana Ecclesia censuale an veres fuerit, ostenditur.
- 58 Refertur liberatio Nuncij Apostolici de predicto censu a se recepto.
- 59 Portugalia regnum neminem in temporalibus recognoscit.
- 60 Electio per Rempubl. Lusitanam de Alphonso I. in suum Regem, veluti in publicis comitijs legitime congregata, potuit fieri absque auctoritate summi Pontificis.
- 61 Christi quinque Stigmata in celo ostensa ab Alphonso Portugaliae Rege I. in regia insignia insigni pietate suscepta fuerunt. Francia regnum diuinitus fuit approbatum, ex eo quia tria lilia, quae illi sunt adhuc Regia insignia, de Caelo missa fuerunt Clodovae.
- 62 Portugalia Reges regna Imperatorum ignavia & Mauris vindicata, virtute bellica ab ipsorum manibus vendicant.
- 63 Lusitani pertinacissime Romanis resisterunt duce Feriato.
- 64 Alphonsus primus Rex Portugaliae pro confirmatione sui Regij tituli recursum habuit ad summum Pontif. non quidem ex eo quod necessarius esset, sed ex eo quia devotione, pietate, & animi gratitudine voluit liberi, & absque ulla obligatione civili se eisdem Christi vicario B. Petro, & successoribus in suam militem peculiari quadam, sed spirituali solum subiectione submittere.
- 65 Hispania Reges subiectionem sedis Apost. debe-
- bant ab antiquissimis etiam Regum Gothorum Catholicorum temporibus.
- 66 Hispania regnum non recognoscit Imperatorem, aliumque superiorem.
- 67 Summus Pontifex potuit transferre in personam Magni Caroli imperium a Graecis in Germanos, & disponere de Imperatoris electione, coronatione, & iuramento fidelitatis.
- 68 Constantinus Imperator in pluribus terris, & provincijs omnem temporalem potestatem, dominium, & universa Imperij iura in Ecclesiam Romanam transfudit.
- 69 Donatio de terris, & ciuitatibus Imperij illicita est, & inualida.
- 70 Princeps res Regiae Corona alienare nequit.
- 71 Rex absque populorum consensu regnum privare iure & honore suo non potest, nec illud servituti subijcere, nec illius bona donare cum magna Regiae Corona diminutione.
- 72 Rex non potest castra regni, & ciuitates alienare absque consensu omnium Principum, & populorum eiusdem regni.
- 73 Ecclesia cum leditur vincit, & magis incipit esse uberrima cum ad finem seculi erit producta.
- 74 Respondetur contrarijs fundamentis.
- 75 Fama in factis antiquis, nempe centum annorum plenam efficit probationem.
- 76 Franciscus de Caldas Pereira laudatur.
- 77 Constantini donatio auctoritate antiquissimorum gravissimorumque Patrum munita est.
- 78 In sanctissimis Ecclesijs optima mensura est donatarum rerum immensitas.
- 79 Ecclesijs quod donatur Deo redditur, a quo omne bonum, & donum optimum provenire Apostolus docet.
- 80 Constantinus ingentibus beneficijs a Deo acceptis, scilicet in curatione leprae, & victoria contra Maxentium, diuinitus promotus est ad donationem illam facientem.
- 81 Principes omnes, qui in Ecclesias munifici & liberales extiterunt de hostibus suis triumpharunt, & Imperium, seu regna ad longissimam posteritatem traduxerunt.
- 82 Constantinus non solum fecit donationem, sed cum eo satrapa, optimates, senatus, ac populus.
- 83 Populus potest Regis electionem facere ex aliquo iusto capite.
- 84 Leo III. Summus Pont. ex circumstantijs suo tempore occurrentibus postulante fine supernaturali, ac Ecclesiae defensione, potuit transferre in personam Caroli Magni imperium a Graecis in Germanos, & disponere de Imperatoris electione, coronatione, & confirmatione.
- 85 Gregorius V. Summus Pont. primus concessit illis septem Germania magnatibus, nempe tribus Ecclesiasticis, & quatuor secularibus, potestatem eligendi Imperatorem.
- 86 Imperator defensor, & advocatus Ecclesiae dicitur.
- 87 Imperialis dignitas attenta sua natura non fuit a summo Pontifice, sed ab ipso Deo mediante iure gentium.
- 88 Imperialis dignitas post Imperij translationem a summo Pontifice habetur, & ab eo instituta dicitur.
- 89 Imperium Germanicum post predictam translationem magis pendet a summo Pontifice, quam aliud quodlibet regnum.

dictis Patriarchis competunt, ut & gaudere libere, liciteque poſſet, ut ſuo loco dicemus.

38 Plura alia in hoc propoſito de præcedentia Patriarcharum, eorumque priuilegijs adducere poſſemus, ſed tam in hoc, quàm infra in vniufcuiusque Patriarchæ erectione demonſtranda parum immorari oportet, quia occupatis prouincijs illis Imperij Turcarum tyrannide non multum utilitatis afferre videtur hac de re prolixior diſputatio.

S P M M A R I U M.

- 1 Petrus inter Apoſtolos primus ab Euangelisſtis reſeſtetur, & à Chriſto Domino inter eos ſingulariter ut caput deſignatur.
- 2 Eccleſiæ Clauſes Petro præcipue, & per eum Eccleſiæ datæ fuerunt.
- 3 Petrus mittens ſe in mare ad Dominum quid deſignauit, oſtenditur.
- 4 Petrus ad Apoſtolatum ante Andream fratrem, Ioannem, & Iacobum vocatus fuit.
- 5 Petrus poſt Aſcenſionem Domini, velut ſucceſſor ipſius cepit regere Eccleſiam.
- 6 Eccleſiæ unitas ſub vno ſummo Paſtore oſtenditur.
- 7 Petrus 15. Kalend. Februar. ann. Chriſti 44. Romam venit.
- 8 Petrus Cathedram Sacerdotalem Romæ tenuit annis 25. & antea hoc temporis ſpatio in Vrbe permanſerit, oſtenditur.
- 9 Roma laudatur.
- 10 Petrus inſiſti Domini Romæ Sedem Pontificiam ſiſxit.
- 11 Vado Romam iterum cruciſſigi, reſpondiſſe Dominum Petro Vrhem fugienti qui aſſerunt, oſtenditur.
- 12 Roma prima Sedes, & vniuerſalis Eccleſiæ Primatus iure diuino eſt collocatus.
- 13 Apoſtolicam Sedem an licitum ſit è Roma aliò trãſſerre, oſtenditur.
- 14 Romana Eccleſia omnium aliarum, omniumque fidelium mater eſt, & magiſtra.
- 15 Romana, & vniuerſalis Eccleſiæ Pontifex ſuccedit Petro in Eccleſiaſtica monarchia.
- 16 Summus Pont. nullum in terris ſuperiorem habet.
- 17 Ordinarius Ordinariorum, & totius Orbis eſt ſummus Pont.
- 18 ſeruus ſeruatorum Dei nominatur ſummus Pont. quantum ad humilitatem, nam quantum ad poteſtatem eſt Dominus dominorum.
- 19 Summum Pontificem ſaltem in habitu habere poteſtatem ſecularem immediate à Chriſto Domino, qui deſcendunt, oſtenditur.
- 20 Summus Pont. Petri ſucceſſor, & Chriſti Vicarius nobis Chriſtum reſpreſentat.
- 21 Chriſtus Dominus dum in terris ut homo vixit, vniuerſalis fuit mundi Dominus, & Rex vniuerſorum.
- 22 Chriſtus Rex ſine propugnatoribus, ſine magiſtratu, &c. quomodo dictus, oſtenditur.
- 23 Petrus Pontificatum, & regimen totius populi Chriſtiani à Chriſto accepit.
- 24 Summus Pont. (ut verior tenet ſententia) ſuper vniuerſum Orbem ex ſummo Pontificatus officio directe non habet, etiam in habitu, poteſtatem ſecularem ab ſpirituâli diſtinctam.

25 Summus Pont. ut Chriſti vicarius ex officio ſummi Pontificatus nullam aliam poteſtatem habet, niſi eam ſolum, quam in lege vniuerſalis Chriſtus Dominus, quatenus homo dum in terris vixit, eidem communicauit.

26 Chriſtus Dominus temporalem monarchiam, & poteſtatem de ſaculo non exercuit, nec exercere voluit.

27 Chriſtus Dominus per ſe & directe habuit ex dono Patris excellens quoddam dominium, & poteſtatem ſuper res omnes creatas, quod non communicauit Vicario.

28 Auctoritas Chriſti Domini Math. 16. Tibi dabo clauſes regni Cælorum, intelligitur de poteſtate ſpirituâli ſuprema, non vero temporali directe.

29 Cap. 1. 22. diſt. Extrauag. vnam ſanctam, de maioritate, inter comm. & Extrauag. vni. verſ. Sane, ne Sede vacante Ioan. 22. non agunt de poteſtate aliqua ſeculari ſummi Pontificis, ſed ſolum de eccleſiaſtica.

30 Cap. cum ad verum 69. diſt. intelligitur de poteſtate ſeculari formaliter ſumpta in ſuum ſinem naturalem, quam negat in ſummo Pontifice.

31 Summus Pontifex ſuper omnia negotia ſecularia habet ſufficientem poteſtatem, quando id expedierit ad ſinem ſupernaturalem aſſequendum.

32 Summus Pont. ſuper infideles habet poteſtatem temporalem gubernatiuam, quatenus opus fuerit ad deſenſionem Eccleſiæ, & ad expediendam prædicationem Euangelicam.

33 Summus Pont. directe ſuper infideles poteſtatem temporalem gubernatiuam non habet.

34 Summo Pontifici poteſtas competens qua tali non competit ei, niſi qua eſt caput ipſius Eccleſiæ, gerens ipſius Chriſti capitis vices in corpus myſticum eiſdem.

35 Summus Pontifex non habet poteſtatem in hominibus, niſi qua ſunt membra Eccleſiæ, mediante ſcilicet baptiſmo fideles facti, & in corporati cum Chriſto eiſdem capite.

36 Infideles immediate ab ipſa natura poteſtatem ſupremam ciuilem habent, itant per eam gubernari poſſint ſuo modo in ordine ad propriam conſeruationem.

37 Luſitanos arguit Auctor quia Guinea Athyopes in ſeruitutem iniuſtam redigunt.

38 Infideles non poſſet ſummus Pontifex debellare pro eo quod cum recognoſcere nolint in dominum ſuum, & totius Orbis temporalem.

39 Auctoritas Eccleſiaſtica 10. Regnum à gente in gentem, &c. intelligitur de ſola poteſtate, & punitione diuina Maieſtatis.

40 Summus Pontifex, aut quilibet alius Princeps fidelis non poterit infideles quantumuis ſceleratos, utpote ipſius imperio non ſubiectos, priuare ſua ipſorum poteſtate ciuili publica, & dominio rerum ſuarum.

41 Infidelium terras inter reges Portugaliæ & Caſtellæ optimo iure poſſunt diuidere ſummus Pontifex Alexander 6. ſub ea conditione, ut in conuerſionem prædicatorum infidelium tenerentur mittere prædicatorum Fidei.

42 Hiſpaniæ & Luſitaniæ Reges quando, & à quibus per ignotas terras, & ignota maria Indias ſcrutari miſerunt.

43 Commertium omnibus fecit commune ius gentium.

44 Rationes expendantur, quibus motus Alexander Sextus commiſit Portugaliæ, & Caſtellæ Regibus prædicationem Euangelicam, & conuerſionem infidelium curam, negotium & commertium.

- 90 Summus Pontifex Imperatorem poteſt depo-
nere.
91 Summus Pont. poteſt electionem de Imperatore im-
probare, ſi ei idoneus non videretur.
92 Imperium tranſferre in aliam gentem poteſt ſummus
Pont.
93 Imperio vacante iuriſdictio, regimen, & diſpoſitio
eius deuoluitur ad Summum Pontificem.
94 Summus Pontifex in ordinem ad finem ſupernatu-
ralem poteſt abrogare leges ciuiles ſcriptas, & non ſcri-
ptas, approbantes peccata ſubditorum, & pro illis premia
concedentes.
95 Ampliatur ad leges ciuiles peccata venialia ſolum
approbantes.
96 Lex canonica in foro ciuili ſeruanda eſt quan-
do agitur de peccato, etiam attentata Ord. Regia Lu-
ſitanorum, quæ de quantumuis veniali etiam eſt intelli-
genda.
97 Declaratur cap. Noſit verſ. Cum enim, de Iudi-
cis.
98 Denunciatio Euangelia non obligat niſi pro loco, &
tempore, data ſcilicet commoditate, & opportunitate ex
parte denuntiantis, & denunciati.
99 Argumentum à contrariis ſenſu non valet quando ex
illo ſequeretur abſurdum.
100 Declaratur text. in capit. ult. de præſcriptionib.
ibi, quæ abſque peccato mortali &c.

DE PRIMATV ECCLE-
ſiæ Romane ſuper omnes, & de ſu-
prema Summi Pontif. poteſtate in
vniuerſum Orbem.

C A P. II.

IN D Patrem, & ad cœleſtem
Eccleſiam Ieſu Chriſto ex ter-
rena reuerſuro, neceſſe omni-
no fuit aliquem Eccleſiæ à ſe
in terris conſtitutæ Præſi-
dem relinquere, qui eius Vi-
cariam poteſtatem retineret, ad quem tanquam
iudicem, & Paſtorem omnes Chriſti ouiculæ in
terrena Eccleſia commorantes confluerent. V-
num de toto mundo ad hoc Petrum eligit Do-
minus, & ſolum ſibi ſubſtituit, & in officio
Vicarium, & in Magiſterio ſucceſſorem, qui
& vniuerſarum gentium vocationi, & omnibus
Apoſtoliſ, cunctiſque Eccleſiæ Patribus præ-
ponatur: vt quamuis in populo Dei multi Sa-
cerdotes ſint, multique Paſtores, omnes tamen
proprie regat Petrus, quos principaliter regit
& Chriſtus. Hic igitur primus Apoſtolorum
appellatur ab Euangelis Matth. 10. Marc. 3.
& Luca 6. qui in capitulis, vbi nomina Apo-
ſtolorum enumerant, ſemper primo loco re-
ceſſent Petrum. Et Dominus noſter Ieſus
Chriſtus, vbi primum B. Petrum, quem à
mundi initio Vicarium ſuum deſtinauerat, in
terris vidit ad ſe à fratre Andræ adductum,
illico ei vni dixit: Tu es Simon filius Iona, tu

vocabere Cephas, quod interpretatur Petrus
Baron. tom. 1. annal. Eccleſ. an. Chriſti 31. cap. 20.
Chriſtus enim, vt docet Paulus, Petra fuit, no-
men ſuum Petro communicauit, vt hac nomi-
nis deriuatione Chriſtus nobis oſtenderet ſe Pe-
tro ſuas vices, & poteſtatem aliquando com-
miſſurum. Hic enim cum interroganti Do-
mino, quem homines eſſe dicerent filium ho-
minis, aliis referentibus opinioniones aliorum, ip-
ſe velut inter cæteros primus cum eum eſſe
Chriſtum Dei viui Filium reſponſiſſet, audire
promeruit: Tu es Petrus, & ſuper hanc pet-
ram ædificabo Eccleſiam meam Matth. 16.
quod D. Auguſtin. de verbis Domini exponens, ita
ait: Tu es Petrus à petra dictus, quam con-
feſſus es, quam cognouiſti dicens: Tu es Chri-
ſtus Filius Dei viuis, & ſuper hanc petram,
ideſt, ſuper me ipſum Filium Dei, ædificabo Ec-
cleſiam meam. Rogauit pro te Petre, vt non de-
ficiat fides tua, & tu aliquando conuerſus con-
firma fratres tuos, Luc. 22. Ex quo manifeſtum
eſt in Petro omnes contineri, rogans enim pro
Petro, pro omnibus rogare dignoſcitur. Simon
quia diligis me plus hiis, pſce agnos meos, Io.
21. Solus ideo Petrus, vt caput, & Princeps
reliquorum Apoſtolorum pro omnibus ſoli-
citus, auſus à Chriſto petere, qua mercede ipſum
ſequuturi eſſent, Matth. 19. Ab illo initium tan-
quam à capite, & maiore ſumpſit ipſe Chriſtus
in lotione diſcipulorum, Baron. tom. 1. Annal.
Eccleſiæ ann. Chriſti 33. capite 38. in ſin. verbaque ſin-
gulariter ei dixit, tanquam vni Paſtori, qui eius
exemplo cæteris præfuturus humilitatem eius
imitaretur, Ioan. 13. Magnum certe excellen-
tiæ Petri indicium fuit, quod cum vnum An-
gelus ſpeciatiim nominauit, dum dicit. Sed ite,
dicite Diſcipulis, & Petro, quia præcedet vos
in Galilæam, ibi eum videbitis ſicut dixit vobis
Marc. 16. Non exiguum præſtantia Petri indi-
cium quoque eſt, quod primus in monumen-
tum Chriſti intrauerit, qui primus Chriſti vice,
ideſt auctoritate, & poteſtate in Eccleſia eſſet
functurus; potuerat enim Ioannes prior ingre-
di, quippe qui curſu præuenerat Petrum, ſed
id muneris omnium maiori Petro permiſit,
Ioan. 20.

2 Eccleſiæ clauis, ideſt Ordinis, & iuriſdictionis,
ſiue etiam præeminentiæ, & poteſtatis Petro præ-
cipue, & per eum Eccleſiæ datas fuiſſe Sanctorum
Patrum testimonijs facile probari poteſt, nam Bedæ
in homilia de feſto Apoſtolorum ſuper illud Matth. 16.
Quodcunque ligaueris, &c. ſit ait. Qui Regem
cælorum maiori præ cæteris deuotione confeſſus
eſt, merito præ cæteris ipſe collatis clauibus regni
cæleſtis donatus eſt. Quod ſi omnibus Apoſtoliſ
ſimul dictum eſſe reperias, non tamen aliis ſine
ipſo, ſed ipſi ſine aliis attributum eſſe cognosces li-
gandi, & ſoluendi à Domino facultatem, vt quod
non alii ſine ipſo, ipſe ſine aliis poſſet ex priuile-
gio ſibi collato à Domino, & conceſſa plenitudi-
ne poteſtatis. Huic Dominus oues ſuas paſcendas
vocabulo tertio repetito comiſit, vt alienus à grege
Dominico cenſeatur, quiſquis eum etiam in ſuc-
ceſſoribus ſuis noluerit habere Paſtorem. Sic etiam
dum Dominus apparuiſſet in littore diſcipulis na-
uigantibus ſciens Petrus quod Dominus eſſet, ſe
miſit in mare, & aliis nauigio venientibus ip-

dictis Patriarchis competunt, ut & gaudere libere, liciteque poſſet, ut ſuo loco dicemus.

38 Plura alia in hoc propoſito de præcedentia Patriarcharum, eorumque priuilegijs adducere poſſemus, ſed tam in hoc, quàm infra in vniufcuiusque Patriarchæ erectione demonſtranda parum immorari oportet, quia occupatis prouincijs illis Imperij Turcarum tyrannide non multum utilitatis afferre videtur hac de re prolixior diſputatio.

S P M M A R I U M.

- 1 Petrus inter Apoſtolos primus ab Euangelisſtis reſeſtetur, & à Chriſto Domino inter eos ſingulariter ut caput deſignatur.
- 2 Eccleſiæ Clauſes Petro præcipue, & per eum Eccleſiæ datæ fuerunt.
- 3 Petrus mittens ſe in mare ad Dominum quid deſignauit, oſtenditur.
- 4 Petrus ad Apoſtolatum ante Andream fratrem, Ioannem, & Iacobum vocatus fuit.
- 5 Petrus poſt Aſcenſionem Domini, velut ſucceſſor ipſius cepit regere Eccleſiam.
- 6 Eccleſiæ unitas ſub vno ſummo Paſtore oſtenditur.
- 7 Petrus 15. Kalend. Februar. ann. Chriſti 44. Romam venit.
- 8 Petrus Cathedram Sacerdotalem Romæ tenuit annis 25. & antea hoc temporis ſpatio in Vrbe permanſerit, oſtenditur.
- 9 Roma laudatur.
- 10 Petrus inſiſti Domini Romæ Sedem Pontificiam ſiſxit.
- 11 Vado Romam iterum cruciſſigi, reſpondiſſe Dominum Petro Vrhem fugienti qui aſſerunt, oſtenditur.
- 12 Romæ prima Sedes, & vniuerſalis Eccleſiæ Primatus iure diuino eſt collocatus.
- 13 Apoſtolicam Sedem an licitum ſit è Roma aliò trãſſerre, oſtenditur.
- 14 Romana Eccleſia omnium aliarum, omniumque fidelium mater eſt, & magiſtra.
- 15 Romana, & vniuerſalis Eccleſiæ Pontifex ſuccedit Petro in Eccleſiaſtica monarchia.
- 16 Summus Pont. nullum in terris ſuperiorem habet.
- 17 Ordinarius Ordinariorum, & totius Orbis eſt ſummus Pont.
- 18 ſeruus ſeruatorum Dei nominatur ſummus Pont. quantum ad humilitatem, nam quantum ad poteſtatem eſt Dominus dominorum.
- 19 Summum Pontificem ſaltem in habitu habere poteſtatem ſecularem immediate à Chriſto Domino, qui deſcendunt, oſtenditur.
- 20 Summus Pont. Petri ſucceſſor, & Chriſti Vicarius nobis Chriſtum reſpreſentat.
- 21 Chriſtus Dominus dum in terris ut homo vixit, vniuerſalis fuit mundi Dominus, & Rex vniuerſorum.
- 22 Chriſtus Rex ſine propugnatoribus, ſine magiſtratu, &c. quomodo dictus, oſtenditur.
- 23 Petrus Pontificatum, & regimen totius populi Chriſtiani à Chriſto accepit.
- 24 Summus Pont. (ut verior tenet ſententia) ſuper vniuerſum Orbem ex ſummo Pontificatus officio directe non habet, etiam in habitu, poteſtatem ſecularem ab ſpirituâli diſtinctam.

25 Summus Pont. ut Chriſti vicarius ex officio ſummi Pontificatus nullam aliam poteſtatem habet, niſi eam ſolum, quam in lege Gratiæ Chriſtus Dominus, quatenus homo dum in terris vixit, eidem communicauit.

26 Chriſtus Dominus temporalem monarchiam, & poteſtatem de ſaclo non exercuit, nec exercere voluit.

27 Chriſtus Dominus per ſe & directe habuit ex dono Patris excellens quoddam dominium, & poteſtatem ſuper res omnes creatas, quod non communicauit Vicario.

28 Auctoritas Chriſti Domini Math. 16. Tibi dabo clauſes regni Celorum, intelligitur de poteſtate ſpirituâli ſuprema, non vero temporali directe.

29 Cap. 1. 22. diſt. Extrauag. vnam ſanctam, de maioritate, inter comm. & Extrauag. vni. verſ. Sane, ne Sede vacante Ioan. 22. non agunt de poteſtate aliqua ſeculari ſummi Pontificis, ſed ſolum de eccleſiaſtica.

30 Cap. cum ad verum 69. diſt. intelligitur de poteſtate ſeculari formaliter ſumpta in ſuum ſinem naturalem, quam negat in ſummo Pontifice.

31 Summus Pontifex ſuper omnia negotia ſecularia habet ſufficientem poteſtatem, quando id expedierit ad ſinem ſupernaturalem aſſequendum.

32 Summus Pont. ſuper infideles habet poteſtatem temporalem gubernatiuam, quatenus opus fuerit ad deſenſionem Eccleſiæ, & ad expediendam prædicationem Euangelicam.

33 Summus Pont. directe ſuper infideles poteſtatem temporalem gubernatiuam non habet.

34 Summo Pontifici poteſtas competens qua tali non competit ei, niſi qua eſt caput ipſius Eccleſiæ, gerens ipſius Chriſti capitis vices in corpus myſticum eiſdem.

35 Summus Pontifex non habet poteſtatem in homines, niſi qua ſunt membra Eccleſiæ, mediante ſcilicet baptiſmo fideles facti, & in corporati cum Chriſto eiſdem capite.

36 Infideles immediate ab ipſa natura poteſtatem ſupremam ciuilem habent, itant per eam gubernari poſſint ſuo modo in ordine ad propriam conſeruationem.

37 Luſitanos arguit Auctor quia Guinea Athyopes in ſeruitutem iniuſtam redigunt.

38 Infideles non poſſet ſummus Pontifex debellare pro eo quod cum recognoſcere nolint in dominum ſuum, & totius Orbis temporalem.

39 Auctoritas Eccleſiaſtica 10. Regnum à gente in gentem, &c. intelligitur de ſola poteſtate, & punitione diuina Maieſtatis.

40 Summus Pontifex, aut quilibet alius Princeps fidelis non poterit infideles quantumuis ſceleratos, utpote ipſius imperio non ſubiectos, priuare ſua ipſorum poteſtate ciuili publica, & dominio rerum ſuarum.

41 Infidelium terras inter reges Portugalie & Caſtellæ optimo iure poſſunt diuidere ſummus Pontifex Alexander 6. ſub ea conditione, ut in conuerſionem prædicatorum infidelium tenerentur mittere prædicatorum Fidei.

42 Hiſpanie & Luſitanie Reges quando, & à quibus per ignotas terras, & ignota maria Indias ſcrutari miſerunt.

43 Commertium omnibus fecit commune ius gentium.

44 Rationes expendantur, quibus motus Alexander Sextus commiſit Portugalie, & Caſtellæ Regibus prædicationem Euangelicam, & conuerſionem infidelium curam, negotium & commertium.

- 45 Summus Pontifex ex gravissima causa potest declarare ius naturale, gentium, aut Divinum postitum.
- 46 Benedictus Aegidius Iustinus laudatur.
- 47 Titulares Episcopi infidelibus, idololatriis, vel hereticis quomodo summus Pont. constituere possint, ostenditur.
- 48 Summus Pontifex in causa ad spirituale bonum necessario potest iniquam sententiam a iudice seculari latam revocare.
- 49 Litem super iure alicuius principatus, vel alterius rei temporalis deferitur ad summum Pontif. si ex contentione, & discordia probabiliter in spiritualibus timeretur damna gravissima.
- 50 Declaratur tex. in cap. Nonit, vers. Non enim, de Iudicijs.
- 51 Coadiutorem alicui Regi, vel Principi seculari superiorem non recognoscitur potest summum Pontifex dare, quando id postulat populi scandalum, & ruina spiritualis.
- 52 Idem Summus Pontifex in capiti. Grandi de supplenda neglig. Pralar, lib. 6. processit ad illam coadiutoris dationem, quia de facto pro maiori iustificatione requisitus fuit ad eandem a pluribus Portugaliae Prelatis, & nobilibus.
- 53 Prius tamen in eo tex. poterat summus Pontifex ad eandem Coadiutoris dationem procedere de iure inuitis Iustitiam.
- 54 Ecclesiasticus index ex proterva seculari negligentia, & remissione offensarum potest cognoscere.
- 55 Petrus Barbosa Regis consiliarius, ac Regni Portugaliae Cancellarius maximus laudatur.
- 56 Refutatur intellectus asserentis ideo summum Pontificem processisse ad predictam coadiutoris dationem in terminis d. cap. Grandi, quia regnum Portugaliae illum recognoscebat etiam in temporalibus.
- 57 Portugalia regnum Romana Ecclesia censuale an veres fuerit, ostenditur.
- 58 Refertur liberatio Nuncij Apostolici de predicto censu a se recepto.
- 59 Portugalia regnum neminem in temporalibus recognoscit.
- 60 Electio per Rempubl. Lusitanam de Alphonso I. in suum Regem, veluti in publicis comitijs legitime congregata, potuit fieri absque auctoritate summi Pontificis.
- 61 Christi quinque Stigmata in celo ostensa ab Alphonso Portugaliae Rege I. in regia insignia insigni pietate suscepta fuerunt. Francia regnum diuinitus fuit approbatum, ex eo quia tria lilia, quae illi sunt adhuc Regia insignia, de Caelo missa fuerunt Clodovae.
- 62 Portugalia Reges regna Imperatorum ignavia & Mauris vindicata, virtute bellica ab ipsorum manibus vendicant.
- 63 Lusitani pertinacissime Romanis resisterunt duce Feriato.
- 64 Alphonsus primus Rex Portugaliae pro confirmatione sui Regij tituli recursum habuit ad summum Pontif. non quidem ex eo quod necessarius esset, sed ex eo quia devotione, pietate, & animi gratitudine voluit liberi, & absque ulla obligatione civili se eisdem Christi vicario B. Petro, & successoribus in suam militiam peculiari quadam, sed spirituali solum subiectione submittere.
- 65 Hispania Reges subiectionem sedis Apost. debe-

- bant ab antiquissimis etiam Regum Gothorum Catholico-rum temporibus.
- 66 Hispania regnum non recognoscit Imperatorem, aliumque superiorem.
- 67 Summus Pontifex potuit transferre in personam Magni Caroli imperium a Graecis in Germanos, & disponere de Imperatoris electione, coronatione, & iuramento fidelitatis.
- 68 Constantinus Imperator in pluribus terris, & provinciis omnem temporalem potestatem, dominium, & universa Imperij iura in Ecclesiam Romanam transfudit.
- 69 Donatio de terris, & ciuitatibus Imperij illicita est, & inualida.
- 70 Princeps res Regiae Corona alienare nequit.
- 71 Rex absque popularum consensu regnum privare iure & honore suo non potest, nec illud servituti subijcere, nec illius bona donare cum magna Regiae Corona diminutione.
- 72 Rex non potest castra regni, & ciuitates alienare absque consensu omnium Principum, & populorum eiusdem regni.
- 73 Ecclesia cum leditur vincit, & magis incipit esse uberrima cum ad finem seculi erit producta.
- 74 Respondetur contrarijs fundamentis.
- 75 Fama in factis antiquis, nempe centum annorum plenam efficit probationem.
- 76 Franciscus de Caldas Pereira laudatur.
- 77 Constantini donatio auctoritate antiquissimorum gravissimorumque Patrum munita est.
- 78 In sanctissimis Ecclesijs optima mensura est donatarum rerum immensitas.
- 79 Ecclesijs quod donatur Deo redditur, a quo omne bonum, & donum optimum provenire Apostolus docet.
- 80 Constantinus ingentibus beneficijs a Deo acceptis, scilicet in curatione leprae, & victoria contra Maxentium, diuinitus promotus est ad donationem illam facientem.
- 81 Principes omnes, qui in Ecclesias munifici & liberales extiterunt de hostibus suis triumpharunt, & Imperium, seu regna ad longissimam posteritatem traduxerunt.
- 82 Constantinus non solum fecit donationem, sed cum eo satrapa, optimates, senatus, ac populus.
- 83 Populus potest Regis electionem facere ex aliquo iusto capite.
- 84 Leo III. Summus Pont. ex circumstantijs suo tempore occurrentibus postulante fine supernaturali, ac Ecclesiae defensione, potuit transferre in personam Caroli Magni imperium a Graecis in Germanos, & disponere de Imperatoris electione, coronatione, & confirmatione.
- 85 Gregorius V. Summus Pont. primus concessit illis septem Germania magnatibus, nempe tribus Ecclesiasticis, & quatuor secularibus, potestatem eligendi Imperatorem.
- 86 Imperator defensor, & advocatus Ecclesiae dicitur.
- 87 Imperialis dignitas attenta sua natura non fuit a summo Pontifice, sed ab ipso Deo mediante iure gentium.
- 88 Imperialis dignitas post Imperij translationem a summo Pontifice habetur, & ab eo instituta dicitur.
- 89 Imperium Germanicum post predictam translationem magis pendet a summo Pontifice, quam aliud quodlibet regnum.

- 90 Summus Pontifex Imperatorem poteſt depo-
nere.
91 Summus Pont. poteſt electionem de Imperatore im-
probare, ſi ei idoneus non videretur.
92 Imperium tranſferre in aliam gentem poteſt ſummus
Pont.
93 Imperio vacante iuriſdictio, regimen, & diſpoſitio
eius deuoluitur ad Summum Pontificem.
94 Summus Pontifex in ordinem ad finem ſupernatu-
ralem poteſt abrogare leges ciuiles ſcriptas, & non ſcri-
ptas, approbantes peccata ſubditorum, & pro illis premia
concedentes.
95 Ampliatur ad leges ciuiles peccata venialia ſolum
approbantes.
96 Lex canonica in foro ciuili ſeruanda eſt quan-
do agitur de peccato, etiam attenda Ordin. Regia Lu-
ſitanorum, quæ de quantumuis veniali etiam eſt intelli-
genda.
97 Declaratur cap. Noſit verſ. Cum enim, de Iudi-
cis.
98 Denunciatio Euangelia non obligat niſi pro loco, &
tempore, data ſcilicet commoditate, & opportunitate ex
parte denuntiantis, & denunciati.
99 Argumentum à contrariis ſenſu non valet quando ex
illo ſequeretur abſurdum.
100 Declaratur text. in capit. ult. de præſcriptionib.
ibi, quæ abſque peccato mortali &c.

DE PRIMATV ECCLE-
ſiæ Romane ſuper omnes, & de ſu-
prema Summi Pontif. poteſtate in
vniuerſum Orbem.

C A P. II.

IN D Patrem, & ad cœleſtem
Eccleſiam Ieſu Chriſto ex ter-
rena reuerſuro, neceſſe omni-
no fuit aliquem Eccleſiæ à ſe
in terris conſtitutæ Præſi-
dem relinquere, qui eius Vi-
cariam poteſtatem retineret, ad quem tanquam
iudicem, & Paſtorem omnes Chriſti ouiculæ in
terrena Eccleſia commorantes confluerent. V-
num de toto mundo ad hoc Petrum eligit Do-
minus, & ſolum ſibi ſubſtituit, & in officio
Vicarium, & in Magiſterio ſucceſſorem, qui
& vniuerſarum gentium vocationi, & omnibus
Apoſtoliſ, cunctiſque Eccleſiæ Patribus præ-
ponatur: vt quamuis in populo Dei multi Sa-
cerdotes ſint, multique Paſtores, omnes tamen
proprie regat Petrus, quos principaliter regit
& Chriſtus. Hic igitur primus Apoſtolorum
appellatur ab Euangelis Matth. 10. Marc. 3.
& Luca 6. qui in capitulis, vbi nomina Apo-
ſtolorum enumerant, ſemper primo loco re-
ceſſent Petrum. Et Dominus noſter Ieſus
Chriſtus, vbi primum B. Petrum, quem à
mundi initio Vicarium ſuum deſtinauerat, in
terris vidit ad ſe à fratre Andræ adductum,
illico ei vni dixit: Tu es Simon filius Iona, tu

vocabere Cephas, quod interpretatur Petrus
Baron. tom. 1. annal. Eccleſ. an. Chriſti 31. cap. 20.
Chriſtus enim, vt docet Paulus, Petra fuit, no-
men ſuum Petro communicauit, vt hac nomi-
nis deriuatione Chriſtus nobis oſtenderet ſe Pe-
tro ſuas vices, & poteſtatem aliquando com-
miſſurum. Hic enim cum interroganti Do-
mino, quem homines eſſe dicerent filium ho-
minis, aliis referentibus opinioniones aliorum, ip-
ſe velut inter cæteros primus cum eum eſſe
Chriſtum Dei viui Filium reſponſiſſet, audire
promeruit: Tu es Petrus, & ſuper hanc pet-
ram ædificabo Eccleſiam meam Matth. 16.
quod D. Auguſtin. de verbis Domini exponens, ita
ait: Tu es Petrus à petra dictus, quam con-
feſſus es, quam cognouiſti dicens: Tu es Chri-
ſtus Filius Dei viuis, & ſuper hanc petram,
ideſt, ſuper me ipſum Filium Dei, ædificabo Ec-
cleſiam meam. Rogavi pro te Petre, vt non de-
ficiat fides tua, & tu aliquando conuerſus con-
firma fratres tuos, Luc. 22. Ex quo manifeſtum
eſt in Petro omnes contineri, rogans enim pro
Petro, pro omnibus rogare dignoſcitur. Simon
quia diligis me plus hiis, pſce agnos meos, Io.
21. Solus ideo Petrus, vt caput, & Princeps
reliquorum Apoſtolorum pro omnibus ſoli-
citus, auſus à Chriſto petere, qua mercede ipſum
ſequuturi eſſent, Matth. 19. Ab illo initium tan-
quam à capite, & maiore ſumpſit ipſe Chriſtus
in lotione diſcipulorum, Baron. tom. 1. Annal.
Eccleſiæ ann. Chriſti 33. capite 38. in ſin. verbaque ſin-
gulariter ei dixit, tanquam vni Paſtori, qui eius
exemplo cæteris præfuturus humilitatem eius
imitaretur, Ioan. 13. Magnum certe excellen-
tiæ Petri indicium fuit, quod cum vnum An-
gelus ſpeciatiim nominauit, dum dicit. Sed ite,
dicite Diſcipulis, & Petro, quia præcedet vos
in Galilæam, ibi eum videbitis ſicut dixit vobis
Marc. 16. Non exiguum præſtantia Petri indi-
cium quoque eſt, quod primus in monumen-
tum Chriſti intrauerit, qui primus Chriſti vice,
ideſt auctoritate, & poteſtate in Eccleſia eſſet
functurus; potuerat enim Ioannes prior ingre-
di, quippe qui curſu præuenerat Petrum, ſed
id muneris omnium maiori Petro permiſit,
Ioan. 20.

2 Eccleſiæ clauis, ideſt Ordinis, & iuriſdictionis,
ſiue etiam præeminentiæ, & poteſtatis Petro præ-
cipue, & per eum Eccleſiæ datas fuiſſe Sanctorum
Patrum testimonijs facile probari poteſt, nam Beda
in homilia de feſto Apoſtolorum ſuper illud Matth. 16.
Quodcunque ligaueris, &c. ſit ait. Qui Regem
cælorum maiori præ cæteris deuotione confeſſus
eſt, merito præ cæteris ipſe collatis clauibus regni
cæleſtis donatus eſt. Quod ſi omnibus Apoſtoliſ
ſimul dictum eſſe reperias, non tamen aliis ſine
ipſo, ſed ipſi ſine aliis attributum eſſe cognosces li-
gandi, & ſoluendi à Domino facultatem, vt quod
non alii ſine ipſo, ipſe ſine aliis poſſet ex priuile-
gio ſibi collato à Domino, & conceſſa plenitudi-
ne poteſtatis. Huic Dominus oues ſuas paſcendas
vocabulo tertio repetito comiſit, vt alienus à grege
Dominico cenſeatur, quiſquis eum etiam in ſuc-
ceſſoribus ſuis noluerit habere Paſtorem. Sic etiam
dum Dominus apparuiſſet in littore diſcipulis na-
uigantibus ſciens Petrus quod Dominus eſſet, ſe
miſit in mare, & aliis nauigio venientibus ip-

se sine beneficio navis ad Dominum festinavit, *Joan. 21.* Cum enim mare mundum designet: per hoc, quod Petrus se misit in mare privilegium expressit Pontificii singularis, per quod vniuersum Orbem susceperat gubernandum, ceteris Apostolis ut vehiculo navis contentis, cum nulli eorum vniuersus fuerit Orbis commissus, sed singulis singulae provinciae, vel Ecclesiae potius deputatae. Iterum etiam ut se vnicum Christi Vicarium designaret, ad Dominum super aquas maris mirabiliter ambulanti, & ipse super aquas maris mirabiliter ambulavit. Nam cum aquae multae sint, populi multi, congregationesque aquarum sunt maria, per hoc quod Petrus super aquas maris incescit, super vniuersos populos se potestatem accepisse monstravit. Sic etiam *Luc. 5.* legitur soli Petro Dominum dixisse, duc in altum; quod cum fecisset conduxit piscium multitudinem copiosam, qui admiratus ipse cum Iacobo, Ioanne, & Andraa, qui etiam in navi erant, secundum *Matth. 8.* & *Matth. 17.* narrationem, processit solus ad genua Iesu, dicens: Exi a me Domine, quia homo peccator sum, cui etiam soli respondit Iesus: Noli timere, ex hoc iam homines capiens eris, idest, caput eius. Et hic aduertendum duxi Petrum ad Apostolatam ante Andream fratrem, Iacobum, & Ioannem, vocatum fuisse, ut patet *Mat. 4.* nam vocatio, de qua ibi, fuit proprie ad Apostolatam: duae vero priores, quarum una habetur *Joan. 1.* altera in captura piscium, quam describit *Lucas cap. 5.* non fuerunt proprie ad Apostolatam, sed ad quandam familiaritatem, ita *Alphons. Alvarez* *Guerrero in Speculo iuris Pontificij capite primo.* Deinde ipse solus Petrus interrogavit Iesum *Mat. 18.* Si peccauerit in me frater meus, dimittam ei vsque septies? & ei soli Iesus respondit. Non dico tibi vsque septies, sed vsque septuagies septies: cum profecto septenarius vniuersitatis sit numerus, eo quod omne tempus septenario dierum numero noscitur comprehendi, igitur septenarius numerus in seipsum multiplicatus in hoc loco significat vniuersorum vniuersa peccata, quia solus Petrus potest non solum omnia, sed omnium crimina relaxare. Denique Apostolis omnibus à Domino mandabatur, ut praedicarent Euangelium omni creaturae, principaliter tamen Petro incubebat, qui omnes praestabat prerogatiua principatus, & cui soli iniunctum fuerat à Domino, ut pasceret oves suas.

5. Vnde post Ascensionem Domini Petrus velut successor ipsius regere cepit Ecclesiam, ad complendum duodenarium discipulorum numerum loco Iudae prauaricatoris ex verbis Prophetae alium instituens, & faciens subrogari, & recepto Paraclito Discipulos Spiritus sancti gratia illustratos ex verbis Ioelis apertius comprobauit. Hic poenitentiam agere iussit, & baptizari credentes *Act. 2.* Hic inter discipulos curando claudum fuit miraculum operatus, *Act. 3.* & in Ananiam & Sapphyram uxorem ipsius tanquam primus & precipuus inter eos, qui mentiti fuerant Spiritui Sancto, mortis sententiam promulgauit *Act. 5.* Hic simoniaca pestis radicem contra primitiuam Ecclesiam pullulantem Apostolica falce succidit; solus in Simonem Magum sententiam damnationis promulgans, licet

non ei soli, sed omnibus communiter pecuniam obtulisset. *Act. 8.* Huic soli visio caelitus ostensa fuit *Act. 9.* & *10.* qua innuitur, quod Petrus Praelatus fuerit cunctis gentibus. Ipseque admonebatur omnes gentes suae fidei commissas Christi Ecclesiae vnire, & inserere: cum vas illud visionis Orbem terrarum, & vniuersa in eo contenta animalia, vniuersas significaret, tam Iudaeorum, quam Gentium nationes: gentium enim immunditia per quadrupedia terrae, perque bestias, reptilia, & volatilia Caeli significabantur, & illas iam Deus intra linteum Ecclesiae recipiendas decreuerat. Propter quod & Petro iustum erat, ut mactaret eas primum, hoc est per verbum Dei, quod gladio quouis accipite penetrabilis est, tetrum peccati sanguinem effunderet, easque subinde vesceretur, hoc est, more cibi traduceret eas in Ecclesiae corpus, & incorporaret eas Christo. Quamobrem ipse ut primus Iudaeos, ita quoque & Gentiles conuerteret ad Fidem, ut supra vtrosque fideles se pastorem curam accepisse monstraret.

6. Constituto sic à Christo Domino tot locis Summo vniuersalis Ecclesiae Pastore Beato Petro Apostolo, Vnitas, siue Primatus eius in Ecclesia vnica constituitur, à qua tanquam capite reliqua ipsius membra regerentur. Ecclesia vna est, quae in multitudinem latius incrementum fecunditatis extenditur: quomodo Solis multi radij sunt, sed lumen vnum; & rami arboris multi sunt, sed robur vnum tenaci radice fundatum; & quomodo de fonte vno plurimi riuuli defluunt, numerositas licet diffusa videatur exundantis copiae largitate, vnitas tamen seruatur in origine. Sic & Ecclesia Domini luce perfusa per Orbem totum radios suos porrigit, vnum tamen lumen est quod vbique diffunditur, nec vnitas corporis separatur: ramos suos in vniuersam terram copia vbertatis extendit: profluentes largiter riuos latius expandit, vnum tamen caput est, & origo vna, & vna mater fecunditatis successibus copiosa: illius fetu nascimur, illius lacte nutrimur, spiritu eius animamur. Et quod Ecclesia vna sit, veritatis Magister testatur per Spiritum sanctum dicens, Vna est columba mea, vna est perfecta mea. Item Ecclesiae vnitas dicitur ex vnitatem Fidei, in qua fundatur, *capite legimus 93. dist.* Et ab vnitatem spei, de qua *Apost. capite quarto*, Vocati estis in vnam spem vocationis vestrae. Est etiam vna vnitatem charitatis, qua annectitur, & viuificatur, de qua inquit *Apost. ad Philip. 2.* Eandem charitatem habentes vnanimes, id ipsum sentientes. Hinc *D. Cyprian. libro primo, epist. 8. ad plebem.* Deus vnus est, & Christus vnus, & vna Ecclesia, & Cathedra vna super Petrum Domini voce fundata. Sicut etiam in Caelorum vniuersitate à primo mobili ducuntur inferiores, *Arist. 2. de celo tex. 35.* In corporibus mixtis vnum semper elementum est, elementarisque qualitas praepollens. In multitudine membrorum vnum cor cetera mouet *Arist. de partu animalium libro secundo, cap. 2.* potentiarum animae vna est princeps, nempe ratio. *D. August. lib. 2. de liber. arbit. cap. 3.* & ut ait *Apost. ad E. des. 4.* Vnus est Spiritus, vnus Dominus, vna Fides, vnum Baptisma, vnus Deus, & pater omnium, qui est super omnes

& per omnia, & in omnibus nobis; ita quod vnus Praſidens, Paſtor, Rector, & Gubernator in vnica, & vniuerſali Eccleſia vicem Chriſti gerens, Summus Pontifex eſt, & ſuper vnicum, vnicam & vniuerſalem Chriſtus aedificat Eccleſiam, quam nullo Orbis terrarum loco Petrus, & eius ſucceſſores melius conferre potuiſſent ipſo Domino iubente quantum Romæ, quæ tunc, & diu poſt Orbis terrarum imperium obtinuit, à qua facillime Chriſti pietas & religio in reliquas ei ſubiectas provincias traduci poſſet, quod innuere videtur *Beatus Leo Papa in ſerm. 1. de natali Apoſtolorum Petri & Pauli*, dum ait. *Beatiffimus Petrus Princeps Apoſtoliſi Ordinis ad arcem Romani deſtinatur imperij, vt lux veritatis, quæ in omnium gentium reuelabatur ſalutem, efficacius ab ipſo capite per totum mundi corpus effunderet.*

7 Anno igitur nono à Chriſti paſſione exacto, à natiuitate eius 43. poſtquam Iacobus Ioannis frater ab Agrippa Rege occiſus fuit, ipſe Petrus Azimorum tempore ab eo in carcerem conijcitur, vt feſto celebrato illum necaret, qui diuino beneficio Angeli opera eduſtus, exiens ad Roman iter inſtituit, vt Herodis vim, furoremque declinaret, ſimul & vt Simonis Samaritæ veſtigijs ſubuertendis inſiſteret. Annua peregrinatione exacta per eas gentes ad quas priorem epiſtolam ſcripſit, Cappadoces ſcilicet, Galatas, Aſianos, Ponticos, & Bithynos Urbem peruenit 15. Calend. Febr. ſequentis anni, qui fuit Chriſti 44. & ſecundus pene finitus Imperij Claudij; ſtatim Chriſtianæ religionis fundamenta iecit, vt poſtea ad Romanos ſcribens Paulus gratias agit Deo, quod illorum Fides in vniuerſo mundo nunciaretur. Ab hoc tempore vſque ad eius obitum, (qui fuit Auctoſibus pene cunctis conſentientibus 3. Calend. Iulij nouiſſimo Neronis anno, non quidem Iuliani, ſed imperij, id eſt tertiodecimo, Chriſti vero 68.) Cathedram Sacerdotalem Petrus Romæ annis 25. tenuit. Non autem hoc toto temporis ſpatio in Vrbe permanſit; nam anno Chriſti 47. ſexto imperij Claudij, quo magna Iudeorum ſeditio fuit, Petrus, qui gente Iudeus erat ex Bethſaide vico Galilee, ſimul cum cæteris conſtituta iam Eccleſia Romana, & Simone Mago extincto, diſcedere eſt coactus; Hieroſolymam hac occasione rursus redijt. Et (Agrippa, cuius metu ex Iudæa aufugerat, iam vita functo) interſuit tranſitui Beatiffimæ Virginis, qui anno ſequenti accidit ætatis eius 63. prout melius computant citati per me *Alleg. 50. num. 112.* Poſtea ingreſſus eſt Urbem Romanam Nerone Caſare, Linum, & Clementem ſibi coadiutores ordinauit, à Marco ſcriptum Euangelium probauit, priorem Epiſtolam ſcripſit, & hæc primo Neronis anno, vt ex Damaso intelligitur, tranſegit. Inde diſcedens totum Occidentem, & Africam docendo peragravit. Ad extremum nouiſſimis Neronis annis, eo in Chriſtianos tanquam publici incendiij auctores deſeruentem, Romam redijt, vbi de morte eius, & Pauli ea ſubſequuta ſunt, quæ conſenſu omnium Scriptorum memorie ſunt commendata. Quicquid hæretici huius temporis impudenter negent Beatum Petrum Romæ vnquam Cathedram conſtituiſſe, & quod magis eſt, neque Romanam vnquam ve-

niſſe, eos tamen ex omnibus antiquis Patribus Græcis, & Latinis eleganter conuincunt *Oniphorus Panuſius de Primatu Petri lib. 3. cap. 1. Cardin. Caſar. Baron. annal. tom. 1. an. Chriſti 44. cap. 22. cum ſequentibus*, & ex profeſſo lautiſſime comprobant omnibus contrariis ſatiſfaciens *Cardin. Bellarmin. tom. 1. de Romano Pont. libro ſecundo, à principio.*

9 O felix Roma, inquit *D. Hieronym. lib. 2. aduerſus Iovinianum, in fine*, Vrbs potens, Vrbs Orbis Domina, Vrbs Apoſtoli vocelaudata, de qua *S. Ioannes Chryſoſt. in comment. epiſtola ad Romanos cap. 16. hom. vlt. id eſt, 32. ita ait*: Ego & Romam propterea diligo, tamenſi & aliunde queam illam laudare, nempe à magnificentia; ab antiquitate, à pulchritudine, & multitudine, à potentatu, & diuitiis, & à rebus in bello foriter geſtis, ſed relictis iſtis omnibus, ob id illam beatam deprædico, quod erga illos Paulus dum viucret adeo fuit beneuolus, adeo illos amauit, coram diſſeruit, & poſtremo vitam apud eos finiuit: vnde & ciuitas iſta hinc facta eſt inſignis, pluſquam à reliquis omnibus, & quemadmodum corpus magnum, ac validum duos habet oculos illuſtres, Sanctorum videlicet illorum corpora: Non ita Cælum ſplendescit, quando radios ſuos Sol ex ſeſe dimittit, quemadmodum Romanorum Vrbs duas illas lampades, vbique terrarum effundens, &c. de qua in feſtiuitate Sanctorum Apoſtolorum Petri, & Pauli ſic canit Eccleſia.

O felix Roma, quæ tantorum Principum

Es purpurata pretioſo ſanguine,
Non laude tua, ſed ipſorum meritis

Excellis omnem mundi pulchritudinem.

Et gloſ. verbo Romane, in Extravag. exacerabilis, de præbend. ita ait, ipſam Urbem Apoſtoli Petrus & Paulus vna die pro merito loco vno pro gloria, ſub vno perſequutore pro pari virtute compaſſi glorioſo cruore martyrij Chriſto Domino confecrarunt. Nullam denique decentiorem, aut Chriſto ipſo magis acceptam Sedem fuiſſe cenſemus, quam quæ ſanctiſſimorum Apoſtolorum Petri & Pauli ſanguine conſecrata, æterniſque trophæis illuſtrata, quod inde Romam ipſam ad eam gloriam prouexit, vt inde eſſet gens ſancta, populus electus, ciuitas Sacerdotalis, & regia, vt caput Orbis effecta latius præſideret religione diuina, quam dominatione terrena, ad quod refert aliqua *Leliorda. de maioribus Epiſcopi cauſis ad Papam deferendis, & Romana Sedis origine, & auctoritate cap. 11. numero 20.*

10 Quamuis ex *Matth. cap. 16. & Ioan. 21.* ſolum conſtet Chriſtum Petro Summum Pontificatum tribuiſſe, non autem alicuius certæ Eccleſiæ Epiſcopatum, ipſa tamen iura Canonica maniſeſto nobis tradiderunt iuſſu Domini Petrum Romæ Sedem Pontificiam fixiſſe, vt inquit *Nicolaus 11. relatus in cap. omnes 22. diſtinct.* ſcribens Mediolanenſibus per Petrum Damianum Legatum ſuum, his verbis: Omnes ſue Patriarchæ cuiuslibet apices ſue Metropoleon Primatus, aut Epiſcopatus Cathedras, vel Eccleſiarum cuiuslibet Ordinis dignitates inſtituit Romana Eccleſia. Illam vero ſolus ille fundauit, & ſuper petram Fidei mox-

nascens crexit; qui Beato aeternae vitae clauigero, terreni simul, & caelestis imperij iura commisit. Id ipsum ostendit *Gelasius* relatus in cap. *quammis*, 21. *distinction*. omnibus Orthodoxis ita scribens. Quamuis vniuersa per Orbem Catholica Ecclesia vnus thalamus Christi sint: sancta tamen Romana Catholica, & Apostolica Ecclesia nullis synodiciis constitutis ceteris Ecclesiis praelata est, sed Euangelica voce Domini, & Saluatoris nostri Primatum obtinuit. Tu es Petrus, &c. Item *Anacletus* ad omnes Episcopos epist. *tertia capit.* relatus in cap. *sacro sancta* 22. *distinction*. ita ait. Sacrosancta Romana, & Apostolica Ecclesia, non ab Apostolis, sed ab ipso Domino Saluatore nostro Primatum obtinuit. Deinde hoc ipsum attestantur *Marcell.* 1. in cap. *Rogamus*, & *Leo* 1. in cap. *cum beatissimus*, 24. *question*. 1. praeterea *Alexand.* 1. *Iulius* 1. in suis epistolis, & demum *Innocent.* in cap. *per venerabilem*, qui fil. *sint legit.* his verbis.

11. Locus, quem elegit Dominus, Apostolica Sedes esse cognoscitur. Confirmatur, nam cum Petrus Urbem fugiens exiisset, volens eum Dominus, ad locum quem elegerat, reuocare, interrogatus ab eo. Domine quo vadis? respondit. Vado Romam iterum crucifigi: quod intelligens pro se dictum, ad locum ipsum protinus est reuersus, quam historiam referunt *Linus* Papa in actis passionis Sanctorum Apostolorum, Petri & Pauli, *Agesip.* libro tertio de exordio Hierosolymitano, *Diuus Ambrosius* libr. quinto epistol. 32. *Lali.* *Iordan.* de maioribus Episcoporum causis ad Papam deferendus, cap. *undecimo numer.* *vigesimo quarto.* *Guerrero* in *speculo iuris Pontif.* pagina 8. & ex sancto *Athanasio* in apologia pro fuga sua, & sanctus *Gregorius* in explicatione quartae penitentie. comprobatur *Cardin.* *Bellarmin.* libr. primo de Romano Pontif. cap. 23. in fine.

12. Quare primam Sedem, & vniuersalem Ecclesiae Primatum Romae iure diuino esse collocatum tenent *Abb.* in dict. capit. *per venerabilem*, *Ioan.* *Ana.* in cap. *fundamenta*, de elect. in 6. vbi *Anchar.* numero *duodecimo.* *Albert.* *Pygius* de ecclesiast. hierarch. libr. tertio capit. 12. & 13. *S. Antonin.* part. tertia titul. 23. capit. quinto, §. 7. *Turrecrem.* de potestate Ecclesiae libro secundo capit. 40. cum sequentibus, *Can.* de locis *Theolog.* libro sext. cap. 8. versic. *Aluar.* *Pelag.* de planctu Ecclesiae libro primo capit. 32. *Cordub.* in *quest.* libr. quarto *question*. 1. *praeposte.* 8. *Iacob.* de *Concil.* libr. 8. art. 6. & 7. latissime *Alphons.* *Mendoza* in *question.* quolibet *questione* quarta *scholast.* *P. Azor.* institution. moral. parte secunda libr. quarto cap. *undecimo quest.* 2. *Cardinal.* *Cesar.* *Baron.* in addit. ad *martyrologium* Romanum die 18. Ianuarij pagina mihi 30. *Cardinal.* *Bellarmin.* tom. primo de Romano Pontif. libro secundo a princip. *Cardinal.* *Tusch.* praet. conclus. *Iuris* tom. tertio, *conclusion* tertia numer. *decimo nono* & tom. 7. littera R. conclus. 362.

13. Hinc iidem disputantes an licitum si de Roma aliud sedem Apost. transferre, quod ex instituto disputarunt. *Alphons.* de *Mendoza* dict. disput. 4. & *Cardinal.* *Bellarmin.* dict. tom. 1. de Romano Pontif. libr. 4. cap. 4. vers. secundo hoc idem, & alij citati a *Cened.* ad *Decretum* collect. 11. num. 4.

14. Et quod Romana Ecclesia omnium aliarum, omniumque fidelium mater sit, & magistra, atque super omnes primatum obtineat probant *rex.* dict. cap. *quammis*, & in dict. cap. *sacro sancta*, & in cap. 2.

de *Summi.* *Trinitat.* & in cap. antiqua 23. de privilegio cum multis aliis adductis plenissime per *Cordub.* dict. *questione* prima artic. 2. *Mendoza* dict. *quest.* quarta *scholast.* §. 4. *Turrecrem.* de potestat. Eccles. libro secundo cap. 36. *Albert.* *Pygi.* dict. cap. *duodecimo Can.* de locis *Theolog.* libr. secundo capit. quarto. *Barnes* in 2. 2. *P. Thomae* *questione* prima artic. 12. conclus. 5. *Con.* libr. 4. *variar.* capit. 14. numer. 1. *Illustrissim.* *Cardinal.* *Bellarmin.* virtute & literis insignis, Catholicaque religionis strenuus propugnator, dict. tom. 1. de Romano Pontif. capite *duodecimo* cum sequentibus, *Cardinal.* *Tusch.* vtriusque iuris consultius, pro ut praclari, indefessique laboris monumenta attestantur, in praet. conclus. tom. 7. littera R. conclus. 363. *Cardinal.* *Manrica* assidua negotiorum experientia eruditissimus de *conclusion* *vltim.* *volunt.* libr. 8. titul. 6. numer. quarto. *Iacob.* de *Grassius* tom. 2. consil. libr. tertio titul. de clericis non resid. consil. 1. num. quarto, plenissime *Modernus* de *iurisdict.* part. prima cap. 13. a numer. 19. vbi per multa sequentia capita omnia argumenta in contrarium plenissime resoluit, *P. Valeri.* *Reginald.* in *praxi* *fori* *penitent.* libro primo numero 22. *Fr. Paulin.* *Berti* *Lucensis* in *praxi* *criminali* *Regul.* titul. 2. cap. *decimo quarto* numer. 4. plures ex antiquioribus refert *Cened.* dict. collect. numero quarto & quinto.

15. Romanae, & vniuersalis Ecclesiae Pontificem succedere Petro in ecclesiastica monarchia tam ex diuino iure; quam ratione successionis, Conciliorum auctoritate, summorum Pont. Graecorum & Latinorum Patrum, aliorumque testimonis & auctoritatibus probat idem *Cardinal.* *Bellarmin.* dict. tom. 1. libr. secundo capit. *duodecimo* & 13. Nullam enim in terris superiorem habet cap. cuncta per nudum 9. *quest.* 3. cap. licet cap. *venerabilem*, de elect. *Flamin.* de resignat. libro septimo *question.* quinta numer. primo & 2. *Don.* *Garsi.* *Magistrillo* de magistratib. libr. 1. cap. 2. numero quarto. Et est Ordinarius Ordinariorum, & totius Orbis, cum totus mundus Papae sit territorium dict. cap. cuncta per mundum, cap. per principalem 9. *questione* tertia. *Camill.* *Borell.* in *summ.* omnium decis. titul. quarto numer. 10. *Gonzal.* ad reg. 8. *Cancell.* §. 2. *proem.* num. 44.

18. Et omnes eidem parere, ipsumque in Primatem recognoscere debent cap. *sacro sancta*, cap. de *Constantinopolitana* 22. *distinction.* *Gonzal.* §. 1. *proem.* numer. 8. Licet autem in *proemio* *Decretalium* aliisque in locis seruus seruorum Dei nominetur, intelligitur quantum ad humilitatem; nam quantum ad potestatem est Dominus dominorum. *Azor.* instit. moral. parte secunda libr. 4. cap. 19. *quest.* 1. vers. *Baldus.* *Flamin.* dict. libr. 8. §. 7. num. 101.

19. Vnde Summum Pontificem, saltem in habitu directe habere potestatem secularem immediate a Christo domino sibi commissam, itaut possit per se ipsum eam, vt directam, reducere ad actum, licet frequentius illam exerceat per Imperatores, & Reges ab eius manu eandem accipientes, tenent *Innocent.* in cap. licet numer. 8. & 9. de foro comp. & post *Hofst.* *Panorm.* in cap. nouit numero *decimo* tertio de indic. post glos. ibi, & ipost glos. 1. in cap. *causam* qua, in 2. qui filij sint legit. cui similis verbo Ecclesia in *Clem.* ad nostram, de heretic. *Bart.* in l. 1. §. *Præsides* ff. de requir. res. *Palat.* de obtentione regni *Nauarra* §. 6. *Con.* in reg. peccatum part. 2. §. 9. numer. 7. vers. 1. *Nauar.* in dict. cap. nouit, notab. 3. sub numer. 19. *Mench.* illustr. libr. primo capit. *vigesimo* numer. 2. & cap. 21. numer. primo.

Modernus de Iurisd. parte prima capit. decimo nono, quo loci iunctis capitulis ſequentib. vſque ad cap. 23. in- cluſiue, & iunctis præcedentibus pluribus mediis hanc ſententiam tenaciter defendere intendit, Ex Theologiſ. S. Antonin. titul. tertio de domino regnorum capit. ſecundo, & parte tertia ſumm. titul. 22. capit. 5. §. 17. S. Auguſtin. Triumph. in princip. ſumm. de po- teſtate Eccleſiæ. S. Bonavent. in 4. diſtinct. 37. in ex- poſit. lit. dub. 4. Henric. Gandav. in quolibet 6. qua- ſtione vigefima tertia. Roder. Sane. Episcop. Lamoren. libr. de origine, & differentia principatus part. 1. Alex. Aleſi. 4. p. ſumm. quaſtione decima part. ſecunda. §. 2. B. Ioan. à Caſtrano de auctoritate Papa part. 1. ſecunda part. numer. quarto & quinto. Aluar. Pelag. de planctu Eccleſiæ capit. decimo tertio. Celf. Manc. de iuribus principatum libr. tertio cap. 1. & 2. Paulus Ciera in tract. de iure Principum capit. ſext. cum ſequen- tibus, Alexand. Peſauti. de poteſtate Romani Pontific. Thom. Bozi. de ruinis gentium, & regnorum libro ſecundo.

20 Probatur hæc ſententia. Summus Pontifex Petri ſucceſſor & Chriſti Vicarius nobis Chriſtum repræſentat qualis erat dum hic inter nos viueret: At qui in Chriſto Domino noſtro dum vixit fuit Regia poteſtas temporalis. Ergo Summus Pont. Petri ſucceſſor habet temporale dominium: maior per ſe patens eſt, & conſtat ex dictis: & præcipue ex illo Ioan. 21. Paſce oues meas: & Matth. 29. Tu es Petrus &c. ubi Dominus loco ſui Petrum conſtituit vniuerſalem ſuæ Eccleſiæ Paſto- rem, illimitatamque relinquit hanc ſibi promiſſam, & traditam poteſtatem: vnde *Diuus Auguſtinus*. Sicut, inquit, in Saluatore erant omnes cauſæ Ma- giſtri, ita & poſt Saluatorem in Petro omnes con- tinentur. Et *Chriſog. ſuper acta Apoſolorum*. Ita in- quit, Petrus à Filio ſuper omne, quod eſt Filij poteſtatem accepit, non vt Moyses in gente vna, ſed in vniuerſo Orbe. Quamobrem neceſſe eſt fateri eandem eſſe auctoritatem Petri, quam Chri- ſti; & Summi Pontific. quam Petri. Manet, in- quit *ſanctus Leo*, diſpoſitio veritatis, & Beatus Pe- trus in accepta fortitudine Petre perſeuerans ſu- ſcepta Eccleſiæ gubernacula non reliquit, perſe- uerat videlicet Petrus, & viuunt in ſucceſſoribus ſuis. Et *Philippus Preſbyter*, *Apoſtolice ſedis le- gatus in Concilio Ephefino circa an. 430.* vt habetur *rom. 2. capit. decimo ſexto*. ſic dixit: Nulli dubium, imo ſeculis omnibus notum eſt, ſanctum Beatissi- mumque Petrum Apoſolorum Principem, & ca- put, fideique columnam, Eccleſiæ Catholice fundamentum, à Domino Ieſu Chriſto Saluato- re noſtro, humanique generis Redemptore, cœ- leſtis regni Clauis accepiſſe, ſoluendique, atque ligandi poteſtate, quam acceperat, vſum fuiſſe, necnon per ſucceſſores ſuos huculque ſemper vi- uere, cauſasque decernere, ſemperque victurum eſſe.

21 Minor vero quatenus habet Chriſtum Domi- num dum in terris vt homovixit vniuerſalem fuiſſe mundi Dominum, ac Regem Vniuerſorum, pro- batur *Matth. cap. 10.* omnia mihi tradita ſunt à Patre meo. Et *cap. 28.* data eſt mihi omnis pote- ſtas in Cælo, & in terra. Probatur etiam ex pluri- bus Apoſt. locis qui præcipue ſcribens ad *Coloſſ. capit. primo*, inquit de Chriſto. Qui eſt imago Dei inuiſibilis primogenitus omnis creaturæ, quoniam in ipſo condita ſunt vniuerſa in cælis, & in terra,

viſibilia, & inuiſibilia, ſiue Throni, ſiue domi- nationes, ſiue Principatus, ſiue Potestates, omnia per ipſum, & in ipſo creata ſunt, & ipſe eſt ante omnes, & omnia in ipſo conſtant. Et ipſe eſt ca- put corporis Eccleſiæ, qui eſt principium, primo- genitus ex mortuis. Et ad *Hebræ. cap. 1.* Multifa- riam, multisque modis olim Deus loquens Pa- tribus in Prophætis nouiſſime loquutus eſt nobis in Filio, quem conſtituit heredem vniuerſorum, per quem fecit & ſæcula. *Ioannes etiam in Apocal. capit. 1.* dicit, quod Ieſus Chriſtus eſt teſtis fidelis, primogenitus mortuorum, & Princeps Regum terræ, & *capit. 11.* quod audiuit vocem multo- rum dicentium, factum eſt regnum huius mundi Dei noſtri, & Chriſtus eius. Et *capit. 19.* cum prius exarſſet quomodo apparuerit ei ille, qui di- citur Verbum Dei, reſert quod habet in veſtimen- to, & in femore ſuo ſcriptum, Rex Regum, & Dominus dominantium.

22 Quod ſi inſurgat aliquis dicens, quomodo Chriſtum Regem dicimus ſine propugnatoribus, ſine magiſtratu, &c. reſpondet *Iſai. Prophetæ cap. 9.* Factus eſt principatus ſuper humerum eius; quem locum *Nicetas in Nazianzenum in orat. de nativitate*, iuxta interpretationem antiquorum Patrum ex- plicans per humeros Chriſti, vires eius intelli- gens ait, omnes alij Reges non in propriis viri- bus imperium ſuum, & regnum habent conſti- tutum, ſed in alijs, puta in militibus, & ſatel- litibus, & propugnatoribus: Chriſtus autem ſo- lus principatum ſuum ſuper humerum habuit.

23 Conſequentia recte inferitur, quia Petrus, qui adhuc perſeuerat, & viuunt in ſucceſſoribus ſuis, vt ſupra probaui, accepit Pontificatum & regimen totius populi Chriſtiani, & in Vicarium electus fuit Chriſti, cuius iuriſdictionis ſunt omnia regna mundi. Vnde in eius ſolemnitate exultans Eccle- ſia canit. Tu es Paſtor ouium, Princeps Apoſto- lorum, tibi tradidit Deus omnia regna mundi. Et ſuper illa verba, Tibi dabo clauis, inferit *Chriſog.* Filius Dei vbiq; terrarum Petro conceſſit pote- ſtatem, & homini mortali omnium, quæ in cælo ſunt, dedit auctoritatem, vt poteſtate Clauium Eccleſiam amplificaret. Inde *Diuus Auguſtinus in ſerm. Fortis & humilis*, admirans ait. O mira po- tentia, ô ineffabilis gratia Saluatoris, quis ple- beium Piſcatorem Apoſolorum facile crederet Principem, & Regibus obſiſtere, Reges ſan- ctificare, Regibus omnibus imperare, mun- dum refranare legibus? Sicut Chriſtus accepit à Patre Dux ſceptrum Eccleſiæ gentium ex Iſrael egrediens ſuper omnem principatum & poteſta- tem, & ſuper omne quodcumque eſt, vt ei genua cuncta curruerunt: ſic & Petro, & eius Succeſ- ſoribus pleniffime commiſit. Si igitur Chriſtus Dominus eſt directe, absolute, vere, realiter, le- gitime, vt demonſtratum eſt euidentiffime, to- tius mundi, & omnium hominum, qui ſunt in eo, tam quoad ea, quæ ad Spiritum pertinent, quam quæ ad corpus. Ergo etiam Summus Pon- tif. Dominus eſt directe, absolute, vere, realiter, legitime, totius mundi, & omnium hominum, qui ſunt in eo, tam quoad ea, quæ ad Spiritum perti- nent, quam quæ ad corpus: nam, vt inferit *Chriſog.* in perſona Chriſti loquentis ad Petrum, qui amas me coram iſtis, iam tibi confirmo, quod meum eſt plenum, & ideo *D. Thom. in fine libri ſecundi*

sentent. dicit quod Papa vtriusque potestatis apicem tenet, scilicet spiritualis, & secularis, hoc illo disponente, qui est Rex, & Sacerdos secundum ordinem Melchisedech, & Dominus dominantium, cui potestas non auferetur, & regnum eius non corrumpetur.

24. Nihilominus tamen verius dicendum putato Summum Pontificem super vniuersum Orbem ex Summo Pontificatus officio directe non habere etiam in habitu potestatem secularem ab spirituali distinctam, per quam more aliorum Regum possit eo modo in temporalibus ciuilibus gubernare, & statuere, quæ proximè spectant tantummodo ad finem temporalem, & politicum, & hanc sententiam tenent D. Thom. in Opusculo de regimine Principum libro tertio capit. secundo cum sequentibus, & part. tertia questio. 59. artic. quinto. Soto de iustitia libr. quarto questione quarta artic. primo colum. 4. vers. quod si, & in 4. distinct. 25. questione secunda artic. 1. conclus. 3. Driedon. de libertate Christiana libr. primo capit. nono, & capit. decimo quinto. Caietan. tom. 1. tract. 2. de auctoritate Papa, & Concilij capit. 13. ad 8. Victoria in relict. super cap. vltim. Matthai numer. vigesimo septimo, & de potestate Ecclesie relict. 1. questione quinta numer. 8. Alphonsus Aliu. Guerrero in speculo Principum cap. 16. Cardinal. Bellarmin. controvers. 3. generali libr. quinto de Romano Pontifice capit. versio. Tertia sententia, & capit. tertio. P. Molina de iustitia tract. 2. distinct. 29. col. 4. vers. his prænotatis, P. Soarez de legibus libr. tertio capit. sext. sub numer. tertio cum sequentibus, & de defensione Fidei Catholica contra Anglicana sectæ errores libr. tertio capit. quinto numer. octauo. P. Rebello de obligationibus iustitia, parte secunda, libr. 18. questione vigesima tertia.

25. Huius sententia plura, & validiora sunt fundamenta, & à priori ostenditur, quia Summus Pontifex vt Christi Vicarius ex officio Summi Pontificatus nullam aliam potestatem habet, nisi eam solum, quam in lege Gratia Christus Dominus, quatenus homo dum in terris vixit, immediate contulit eidem, arg. tex. in capit. 2. & 3. de officio Vicarij libr. sext. delegatio enim nullam aliam in delegato iurisdictionem ponit, nisi eam, quæ à delegante concessa est, iuxta tex. in l. 1. §. qui mandata, ff. de officio eius, cui mandata est iurisdic. 26. Plane Christus Dominus, quamuis potuerit insuper dominium politicum rerum omnium, & principatum, & ita monarchiam temporalem cum suprema potestate seculari super vniuersum Orbem, & super omnes Principes ipsius principaliter, & directe exercere, tamen huiusmodi temporalem monarchiam, & potestatem de facto non exercuit, nec exercere voluit, iuxta illud Ioan. 18. regnum meum non est de hoc mundo: & iuxta alia plura, quæ ad hoc probandum congerunt Victoria de potestate ecclesiastica relict. 1. questione quinta numer. decimo sext. cum sequentibus. Valentia dict. puncto 6. colum. 2. Tolet. in cap. 18. Ioann. annot. 25. & 26. Cardinal. Bellarmin. dict. libr. quinto de Romano Pontifice, cap. quarto. Licet oppositum, imò quod Christus Dominus de facto exercuerit temporalem monarchiam super vniuersum Orbem, defenderint Albertus Pignus libr. quinto hierarchie ecclesiastica capit. tertio. Almagus de potestate ecclesiastica, capit. 8. Nauar. in capit. nouit, notab. 3. numer. 130. de iudicijs. Modernus de iurisdic. parte prima, capit. 18. quorum fundamentis dilucide respondent P.

Gloria, Bellarminus, & ceteri supra citati, explicantes locum Matthai vltim. ibi, data est mihi omnis potestas in Cælo, & in terra, vt intelligatur de potestate Christo data super regnum spirituale, & super omnia etiam temporalia, in ordine ad finem ipsius supernaturalem.

27. Nec nos in contrariam opinionem adducere possunt plures auctoritates, quibus innuntur contraria opinionis Auctores ad probandum Summum Pontificem saltem in habitu directe habere potestatem secularem immediate à Christo Domino, quam de facto ipse habuerat super vniuersum Orbem: licet enim negare non possimus eum per se, directe habuisse ex dono Patris excellens quoddam dominium, & potestatem in res omnes creatas, & super omnes omnium hominum, imò & Angelorum actiones, itaut non solum ad finem supernaturalem Ecclesie vniuersalis, sed etiam absolute potuerit, & possit de rebus omnibus temporalibus ad libitum disponere, & ea ratione dici possit Dominus Orbis, & Rex Regum, etiam quoad omnia temporalia, vt aduertunt P. Molina dict. distinct. 28. col. 4. in fine, versio. Restat, & conclus. 4. & 5. P. Soar. dict. distinct. 48. section. 2. col. 3. vers. dico secundo, cum sequentibus. Sic intelligentes locum Matthai vltim. ibi, data est mihi, &c. & illud Apocalypsis 1. Princeps Regum, &c. & cap. 10. Rex Regum, & Dominus dominantium: tamen ea non communicauit Vicario, prout eadem non communicauit alia pleraque, etiam pertinentia ad potestatem excellentiæ, vt pulchre docet Diuus Thom. in opusculo de regimine Principis libr. tertio capit. decimo, quam sequuntur Nauar. dict. notab. 3. numer. 130. P. Molina dict. distinct. 29. colum. 14. in principio, P. Soar. dict. sect. 2. ante finem.

28. Deinde hanc nostram sententiam non infringit auctoritas Christi Domini Ioann. 21. ibi, Pasce oues meas, quia in ea solum impletur illa promissio, quæ Petro à Christo Domino facta fuerat Matthai 16. ibi, tibi dabo clauas regni cælorum, vt post alios resoluit P. Soar. de legibus libr. tertio capit. sext. numer. quarto, & libr. quarto capit. secundo, numer. decimo, & capit. tertio numer. primo. Per has autem Clauas solum significatur potestas spiritualis suprema, non vero temporalis directa, vt post alios resoluit idem P. Soarez dict. lib. 4. cap. 1. numer. 3. cum sequentibus.

29. Nec etiam nos deterrent pleraque iura, quæ iuxta omnium fere Doctorem mentem, Summo Pontifici tribuere videntur secularem potestatem, vt in capit. primo distinct. 22. & in Extrauag. Vnam sanctam, de maiestate inter communes, & in Extrauag. vni. post princip. vers. sane ne Sede vacante, Ioann. 22. Nam tex. in dict. capite primo, & in dict. versio. sane, dum inquit, quod Christus Dominus Summo Pontifici in persona Beati Petri æternæ vitæ clauigeri commisit iura terreni simul, & cælestis imperij, non agunt de potestate aliqua seculari Summi Pontificis, sed solum de ecclesiastica, quam Christus Dominus eidem concessit Matthai 16. dum ei promisit, & tandem dedit clauas regni cælorum, vt possit ligare, & soluere super terram, idest omnes fideles existentes in imperio terreno: & quodcumque ligaret, & solueret super eam esset ligatum in cælis, idest in imperio cælesti, vt ita Summus Pontifex hæc vtriusque imperij iura haberet ecclesiastica, vt considerat sic illos textus in

Celligens Cardinal. Bellarmin. *ubi supra*.

30 Quo retento ſenſu dici poteſt Nicolaum Pampam (qui iuxta communem, de qua tamen dubitat Cardinalis Bellarminus, auctor eſt prædicti capit. primi) non videri ſibi ipſi aduerſari in cap. cum ad verum, 96. diſtinct. quatenus ibi aſſerit Chriſtum Dominum diſtinxiffe poteſtatem, & officia Pontificis, & Imperatoris, ne, aut Imperator iura Pontificis, aut Pontifex iura Imperatorum præſumeret uſurpare: nam in hoc textu loquitur de poteſtate ſeculari formaliter ſumpta in ſuum finem naturalem, & hanc negat in Summo Pontifice: in illo vero loquitur de poteſtate materialiter tantum ſeculari in ordine ad finem ſupernaturalem, & hanc Summo Pontifici concedit.

31 Primo ex dictis inferitur Summum Pontificem qua talem ex vi Pontificalis officij habere ſufficientem poteſtatem ſuper omnia negotia ſecularia, etiam inter ſeculares, vt de illis iudicet, & diſponat, quando id expedierit ad quietem, & conſervationem, ac Eccleſiæ deſenſionem, & ad bonum ſpirituale, & ad finem eccleſiaſtica poteſtatis ſupernaturalem aſſequendum, & ultra ordinarios per tex. ibi in cap. cum ad verum, 96. diſtinct. & in Extravagant. vnā ſancā, de maiorit. ac Theologos in 4. diſtinction. 24. latiffime diſputarunt, ſic reſoluens Cardinal. Turrecremat. de poteſtate Eccleſiæ, libr. ſecundo capit. 113. cum ſequentibus. Albertus Pignus de eccleſiaſtica hierarchia, libro quinto. Driedon. de libertate Chriſtiana libro primo capit. decimo quinto cum ſequentibus, & libr. ſecundo capit. 2. Soto de iuſtitia libro quarto, quaſtione quarta, articulo primo. Henric. de Gandauo quodlibet. 6. quaſtione vigefima tertia. Caietan. in apologia tomo 1. opusculorum tract. 2. capit. decimo tertio ad 8. & 2. 2. quaſtione quadageſima tertia, articulo 8. Fr. Anton. de Corduba in quaſt. libro primo, quaſtione 57. Vitoria reſol. 1. ſectio. 6. & reſol. 5. ſectio. 2. a numero tertio, & in reſol. de Indis, & inſularis part. prima a numero vigefimo ſexto. & ad cap. vltim. Matthæi numer. 29. P. Molina de iuſtitia tractat. 2. diſputat. 29. verſ. Tertia conclusio. P. Rebello de obligationibus iuſtitia, part. ſecunda libr. decimo quarto, quaſtione vigefima tertia, ſect. 1. numer. ſecundo & tertio, & ſect. 5. numer. 29. P. Aldrete in allegatione pro omnimoda Regularium exemptione, part. prima capit. quinto, numer. decimo tertio. P. Soarez de legibus libr. tertio capit. 7. numer. quinto, & de deſenſione Fidei Catholica libr. tertio capit. 22. Illuſtriſſim. Cardinal. Bellarmin. de Romano Pontifice controuerſio 3. generali libr. 5. capit. 6. Ex noſtris Couar. practicarum capit. primo, numer. ſecundo, conclus. 2. & in reg. peccatum, part. ſecunda, §. 9. numer. ſextimo. Nauar. in dict. capit. nouit, notab. 3. Cenall. communium contra communes quaſtione. 759. Morla in emporio iuris Civilis titul. de iuriſdict. omnium iudicum quaſtione quarta. Cardinal. Tufch. practicarum conclus. tom. 6. conclus. 45. qui omnes latiffime agentes firmiter tenent Summum Pontificem directe poteſtatem non habere in temporalibus, & procedere dict. cap. cum ad verum, dict. cap. nouit, cum ſimilibus, eam tamen habere caſualiter, & indirecte in ordine ad ſpiritualia, quoties ſcilicet ad ſpirituale bonum fuerit neceſſaria, & procedere dict. Extravag. vnā ſancā, & capit. per venerabilem, qui filij ſunt legitimi.

32 Secundo inferitur Summum Pontificem ſuper infideles habere poteſtatem generalem gubernatiuam, proindeque poſſe cognoscere, iudicare, &

diſponere de eorum negociis ſecularibus, quatenus opus fuerit ad deſenſionem Eccleſiæ, ſeu Principum fidelium etiam ſecularium, & Regnorum, aut ſtatuum ipſis ſubiectorum, & expediendam prædicationem Euangelicam, ita Cou. in reg. peccatum, part. ſecunda, §. 10. ſub numer. quarto, & §. 9. ſub numer. ſexto. prope finem. Nauar. dict. notab. 3. numer. 58. Gregor. Lopez l. 2. gloſ. 3. col. 6. titul. 23. part. ſecunda. Vitoria ſuper capit. vltim. Matthæi numer. vigefimo ſextimo. Illuſtriſſim. Cardinal. Bellarmin. controuerſio 3. generali libr. quinto de Romano Pontifice cap. 2. P. Soarez de legibus libr. tertio capit. 6. numer. primo, & capit. 10. Marc. Anton. Genueſ. in practicabil. eccleſiaſt. quaſt. 616.

33 Directe tamen ſuper infideles poteſtatem temporalem gubernatiuam non habet, nec de eorum negotiis poteſt cognoscere, iudicare, aut diſponere, iuxta Doctores ſupra citatos, ex eo quia quicumque poteſtas gubernatiua competens ſummo Pontifici, qua tali, non competit ei niſi qua eſt caput ipſius Eccleſiæ, gerens ipſius Chriſti capitis vices in corpus myſticum eiufdem, id eſt in ipſam Eccleſiam Militantem, vt palam eſt apud omnes Catholicos, & proſequitur Illuſtriſſim. Cardinal. Bellarmin. dict. controuerſio 3. de Romano Pontifice libr. ſecundo capit. duodecimo cum ſequentibus, maxime capit. 16. & 31. col. 3. ante medium.

34 Vnde eam poteſtatem non habet in homines niſi qua ſunt membra huius corporis, & Eccleſiæ, mediante ſcilicet Baptiſmo fideles facti, & incorporati cum Chriſto eius capite, iuxta tex. in cap. Dominus noster 56. diſtinct. & in cap. vltim. de prebitero non baptizato.

35 Deinde Chriſtus Dominus Ioann. 10. inquit quod in fine ſeculi fiet vnus ouile, & vnus paſtor, quia ante ſeculi finem non omnes ſunt oues huius ouilis, ac proinde nec omnes ſummo Pontifici eiufdem Paſtori directe ſubiiciuntur quod aliquam poteſtatem gubernatiuam, vt ſunt illi, qui illud adhuc non intrarunt per Baptiſmum, ſed in infidelitate perſiſtunt.

36 Nec in qualibet Republica, infidelium etiam barbarorum, licet opinione noſtra videantur viuere more ſerino abſque politica gubernatione, habet Summus Pontifex directe poteſtatem temporalem gubernatiuam, quia hi intra ſuas Reſpubl. alium, quàm ſibi proprium & immediatum ſuperiorem non recognoscentes, habent namque immediate ab ipſa natura poteſtatem ſupremam ciuilem, itaut per eam gubernari poſſint ſuo modo in ordine ad propriam conſeruationem.

37 Hinc per tranſennam admonerem noſtros Luſitanos quam iniuſte procedant plures, qui vt fama fert, in regionibus infidelium, præſertim in Guinea, ſolent ex malicia, vel ex craſſa ignorantia emere Aethyopes, & in ſeruitutem iniuſtam reducere, illos ſcilicet, quos vident ad propria eorummet Luſitanorum nauigia per vim, vel fraudem trahi, vel abſque culpa pro delicto patrisfamilias perpetuæ ſeruituti barbaræ damnari, vnde optima ratione hos liberorum hominum iniuſtos venatores arguit P. Rebello de obligat. iuſtitia part. ſecunda, libr. 18. quaſtione vigefima tertia, ſect. 5. numer. 30. cum ſequentibus, inde bene aduertens oportere quod Regij magiſtratus habita huiusmodi iniuſti commercij plena informatione remedium aliquod efficax adhibeant, quod etiam admonet P. Molina d. tract. 2.

diffut. 35. ubi diffut. 36. & 34. late prosequitur casus, in quibus Lusitani mercatores possunt absque peccato emere, vendere, vel asportare, aut retinere prædicta mancipia.

38. Hinc etiam consequens est summum Pontificem non posse huiusmodi infideles debellare, & eos in suam recognitionem compellere perse, vel per alios Principes fideles, pro eo solum quod eum recognoscere norint in dominum suum, & totius Orbis temporalem, ita tenuerunt ex nostris Ioann. Andra. in addit. ad Specular. titul. de Iudeis col. 2. prope finem. Innoc. in cap. quod super his de voto, Con. in reg. peccatum 2. p. §. 10. sub numer. quarto & 5. 9. sub numer. sext. prope finem. Nam. dist. notab. 3. numer. 38. Gregorius Lopez l. 2. gloss. 3. col. 6. in princip. titul. 23. part. 2. Marc. Anton. Genuens. dist. quæstion. 616. Ex Theologis Divus Thomas 2. 2. quæstione duodecima articul. 2. ubi Caietan. quæstione sexagesima sext. super 8. vers. circa 1. Victorius super cap. ultim. Matth. numer. vigesimo septimo. Augustinus de Ancona in tract. de potestate Papæ quæstione vigesima tertia, articul. 3. P. Soar. de legibus libr. tertio capit. decimo, & capit. 6. numer. primo. Illustrissim. Cardinal. Bellarm. dist. controu. 3. generali libr. quinto de Romano Pontifice capit. secundo. Nec obstat quod post adventum Christi Domini omnis principatus, dominium, & iurisdicção translata sunt ab infidelibus in Fideles, iuxta illud Ecclesiastici 10. Regnum à gente in gentem transfertur propter iniustitias, consonat capit. translatio de Constitut. quia respondetur prædictam principatus translationem referendam esse ad solam potestatem, & punitionem diuinæ maiestatis: hæc autem cum nobis occulta sit, consequitur quod licet Deus possit ob iniustitias, & alia gentium crimina ab eis tollere regna, & principatus, & regni dominium, tamen Romanus Pontifex, aut qui libet alius fidelis non poterit infideles quantumvis sceleratos, utpote ipsius imperio non subiectos priuare sua ipsorum potestate ciuili publica, & dominio rerum suarum, iuxta reg. tex. in l. ultim. ff. de iurisdic. omnium iudicum, & in capit. ultim. de constitut. iuncta reg. tex. in l. id quod nostrum, de regulis iuris, ut bene aduertit Couar. dist. §. 10. sub numero secundo.

41. Ex quibus omnibus colligitur optimo iure potuisse summum Pontificem Alexandrum VI. inter Reges Castellæ, regnantibus in ea Regibus Catholicis Ferdinando, & Elisabetha, & Reges Portugaliæ, regnante Ioanne II. diuidere terras infidelium, easque eisdem donare sub ea conditione, ut in conuersionem prædictorum infidelium tenerentur mittere personas idoneas, quæ Fidem Christi eisdem prædicarent, & suaderent, ut testatur Ioannes de Ochoa in sua Carolea part. prima fol. 141. pag. 2. in medio, Gregor. Lopez dicta gloss. 3. col. 3. post med. Cardinal. Bellarm. libro quinto de Romano Pontifice cap. secundo in fine. Modernus de iurisdic. part. prima, capit. vigesimo quarto, numer. 32. Suri. in comment. rerum in orbe gestarum pag. 10. vers. porro, & plenius Iustianus noster Ioannes de Barros decade 1. libr. tertio capit. undecimo, quem latine transcripsit P. Maphæus lib. primo hist. Indiana in hæc verba. Is (scilicet Alex. VI.) cognita rerum causâ, ne quando lis ad arma deduceretur ultra Hesperidum insulas ad trecentissimam fere lineam, & quadagesimam ducto à Septentrionibus ad Australem polum circulo totum terrarum Orbem ex æquo bifariam secuit. Quæ

pars vergebat in Orientem, hæc Ioannes facta sibi ob iuris antiquitatem, optione desumpsit, occidua Ferdinando relicta, &c. plenissime rem hæc à suis primordiis prosequitur P. Rebello dist. part. secunda libr. 18. quæstione vigesima tertia, sect. 2. cum sequentibus iuncta sect. 1. Constat ergo summum Pontificem prædictas terras diuississe non ad eum finem simpliciter, ut Reges illic proficiscerentur ad debellandos illos infideles, & eorum regna absolute occupanda, sed solum conditionaliter, prout scilicet postulare ordo, & processus prædicationis Euangelicæ, & conuersionis infidelium in ibi prætenfa, & eisdem Christianis Regibus à Summo Pontifice commissa, & ita seruatis seruandis, & in casibus, in quibus in ordine ad eam licita esset illa concessio, & belli indictio, videlicet quando aliter non possent eò adduci Prædicatores Fidei Christianæ, nec rursus protegi, ac defendi, tam ipsos, quam Christianos ad Fidem conuersos, ut bene in effectu respondet Victoria in relect. 1. super capit. ultim. Matthæ de titulis, quibus barbari potuerunt venire in ditionem Hispanorum, numer. duodecimo cum sequentibus, sequitur Gregorius Lopez dist. gloss. 3. colum. 6. in princip. & colum. 13. à vers. quarta conclusio, expressit Cardinal. Bellarm. dist. cap. 2. ad finem.

42. Anno Domini 1492. Alexandri VI. Pontificis maximi auctoritate Reges Catholici Ferdinandus, & Elisabeth Christophorum Columbum, & Emmanuel Rex Lusitanus, Petrum Aluarum, & alios fortes viros ad ignotas ad id tempus terras, ignotiora maria, tum ad ortum Solis, tum ad occasum scrutari miserunt, nouasque in Oceanum Reges classes pararunt, semperque curarunt ut rectam religionem in omnes partes, quoad eorum fieri posset, extenderent, verbumque Dei longe & late disseminarent; denique nouum Orbem aperuerunt, arcanum depositum, & limitem ad nouum imperium à prouidentia diuina, ita ut America sola dicta ab Americo Vesputio Florentino inuentore quartam partem Orbis contineat ex ex Genbrardo libro quarto anno 1497. quod feliciter consequuti sunt, nam ex longinqua navigatione (ad quam neque fabulosi illi Argonautæ, neque in cælestium numero falsò relati Bacchi, Herculesue vnquam aspirarunt) effectum est, ut cum Orbem terrarum inuersum tres in partes diuiserit antiquitas, inuenti demum hi noui tractus quartam adiacere, si quarta appellanda est, quæ vna reliquis omnibus magnitudine ferme par est, cum plura regna contineat, quàm quæ Alexander, Traianus vi expugnaverint, & quàm quæ omnes vna Reges simul possideant: tempore enim quo nationes, quæ Catholicam Fidem summa cum admiratione amplecti solebant, illam fæde maculant, damnatas sectas Lutheri, & sequacium sectantes, violando religionem patriæ, & debitam Pontifici Max. obedientiam, & Ecclesiæ Romanæ denegando; tunc loco gentium, quæ cum ab ea sint educate vberioribus doctrinis ab illa defleunt; Hispania nouas plantas, nouasque filios matri Ecclesiæ affert, & acquirit, detestabilique Deorum inanum cultu sublato ex regione eorum, qui falsam doctrinam doceant ad Insulas longe, ut inquit Isaias, atque ad vltimas terras per Hispanos, & Lusitanos allata migrat Religio Christiana, ut impleatur illud Ecclesiastici capit. decimo. Auferetur à vobis regnum Dei, & dabitur genti alienæ, & apertius Matth. cap. 3. Amen dico

vobis, quod multi ab Oriente, & Occidente venient, & recumbent cum Abraham, Isaac, & Iacob in regno Cælorum, filij autem regni eiicientur in tenebras exteriores. Quod quidem tempore Emmanuclis inuictissimi Regis Luſitaniæ vltius proſequutum, ampliffimaque terrarum ſpatia in Orientali India patefacta; mittens in dies Episcopos, Presbyteros, alioſque egregios ſanctitate, religione, & pietate viros ad docendos Indos in Fide, itaut eius tempore, ac ſucceſſorum triginta provincie cum totidem Regibus ſint ad Fidem redactæ, illique Luſitaniæ Regibus ſubiectioni, & tributarij. Et iam eo ex tempore, quo Luſitani proprium Regem ſortiti ſunt, pro Chriſti Fide cum hoſtibus in Africa, & Alia manus conſeruere, non ſolum Mauros è ſinibus ſui Regni expellentes, ſed in Æthiopia, Arabia, ac in vniuerſo Oriente, & (vt vno verbo dicam) vltra Indum, & Gangem pugnando, proprio ſanguine Chriſti Fidem fere per vniuerſum Orbem propagarunt, & in ea loca peruenerunt, quæ nec Semiramis, nec Dionyſius, nec Magnus Alexander auditione perceperunt, nec fama ad eorum aures pertulit, quamuis aliquam partem ſuperarint. In Occidentali vero parte Caroli V. ſeculo octodecim provincie cum octodecim Regibus Catholicam Fidem ſunt profeſſæ, & ſolo Mexicano regno baptizati ſunt quaterdecies centena hominum millia, itaut in archiepiſcopio Caroli Cæſaris habeatur quendam Sacerdotem baptizaffe ſepties centena hominum millia, alium tercentena millia, alium centum millia, alios plures, alios pauciores, vt refert *Laurentius Surius in commentariis hiftoria anno 1518. fol. 515.* & Chriſtianam diligentiam extollunt *Paulus Iouius libr. duodecimo hiftoriae. Boſſius de ſignis Eccleſiæ libro decimo ſeptimo. ſigno 77. capit. quarto. Surius libr. ſecundo in hiftoria catholica. Regum capit. decimo tertio, & decimo nono. Natalis comes in hiftoria ſui temporis libr. primo fol. 6. & libr. duodecimo anno 1570. 445. Anaſtaſ. German. de ſacrorum immunitatibus libr. tertio capit. decimo tertio numero trigefimo.*

43 Reſtat videre qualiter Summus Pontifex Alexander VI. potuerit eam Prædicationis Euangelicæ, & conuerſionis infidelium curam, & negotium, ac totum illud, cum illis regionibus commercium ſolis Portugalie, & Caſtellæ Regibus committere, & inſuper vetare, ne alij Priſticipes, vel externi homines ſe in eam conquiſitionem, vel commercium intromitterent; cum tamen Chriſtus Dominus *Marci ultimo* Apoſtoliſ dicens: Ite in mundum vniuerſum & prædicate Euangelium omni creaturæ, &c. ſimul conceſſerit omnibus futuris Chriſtianis, & Regibus facultatem, vt Apoſtoliſ, eorumque ſucceſſores in eo munere iuauerent: deinde & ius gentium omnibus fecerit commune prædictum commercium, iuxta *tex. in l. ex hoc iure, ff. de iuſtitia, & iure; itaut regulariter à nullo etiam ſupremo Principe reſtringi, & prohiberi poſſit, iuxta reg. *tex. in §. ſed naturalia, inſtitut. de iure naturali*, vbi Faber, Angelus, & cæteri, poſt alios *Conar. de ſponſalib. part. ſecunda capit. ſext. §. 9. numer. tertio. P. Sotarez de legibus libro ſecundo capit. decimo quarto.**

44 Dicendum ergo Alexandrum VI. ex poteſtate, quam in ordine ad expeditionem Prædicationis Euangelicæ habet ſuper ipſos etiam infideles, vt ſupra reſoluimus, iuſte id facere potuiſſe, ad

exemplum etiam antiquorum Põtiſicum, videlicet *Martini P. Nicolai P. Calixti 111. & Sixti 117.* qui eandem conceſſionem antiquioribus Portugalie Principibus, & maxime Regi Alphonſo IV. & Infanti Henrico eius patruo fecerunt per Bullas peculiareſ, quæ Vlyſſipone aſſeruantur in ſeriniis regie Coronæ, vt refert *P. Rebello dict. quaſtione vigefima tertia ſectiõ. 1. numer. quarto*, omnes moti ex eo, quia ipſius prædicationis, & conuerſionis progreſſui conueniens erat prædicta conceſſio, tum quia cedebat in præmium dignum, & quaſi in ſtipendium infiniti pene ſanguinis, pecuniæ, laboris, induſtriæ, & negotij in explorando, & aperiendo Oceano, & luce Euangelij ad gentes illas deferenda; quo ſane beneficij genere idem Reges commoti, & de re veluti ſua magis ſolliciti; prædicationi Euangelicæ, & prædictæ conuerſioni liberiores aditum aperirent: tum etiam ne aliter eius progreſſus impediretur, vel turbaretur per bella, & diſſentiones conſuetas inter ſubditos Principum diuerſorum; quibus diſſentionibus in ea diuiſione idem etiam Alexander VI. intendit obuiare, reſpectu eorumdem etiam Principum Portugalie, & Caſtellæ, vt referunt *Mapham, & Cardinal. Bellarm. vbi ſupra, & P. Rebello dict. ſectiõ. 2. numer. ſeptimo*, tum denique ne contingeret, quod eorum externorum aliqui præ lucro, aut inuidia, aut qualibet alia malitia, ferrum, arma, ligamina, aliaque res, & bona, ad infideles deferri prohibita, portarent, vel transmitterent, aut ipſos infideles nauigandi modum edoceret; propter quæ eiſdem Portugalie, & Caſtellæ Regibus hoſtes duriores, ac fortiores fierent, & per hoc infidelium conuerſionis proſequutio impediretur, vel forte ceſſaret, non ſine magna Dei offenſa, & ingenti totius Chriſtianitatis opprobrio, vt habetur in *Bulla Calixti 111. relata per P. Rebello dict. quaſtione 23. ſect. 2. numer. 8.*

45 Non obſtant in contrarium adducta, quibus aliqui Principes intendunt ſe iuuare contra prædictam Alexandri VI. atque aliorum Pontificum determinationem, & conceſſionem tam iuſtam, & cum ipſomet lute diuino conformem; nam ad locum *Marci dict. cap. vltim.* & ad libertatem commercij iure gentium omnibus conceſſam, reſpondetur hæc omnia ceſſare, vbi à Summis Pontificibus aliter declaratum fuerit ex intentione eiſdemmet iuris diuini poſitiui, & gentium id aperte poſtulantium propter rationes ſupra relatas, iuxta ea, quæ circa poteſtatem Summi Pontificis ad declarandum ex grauiffima cauſa ius naturale, aut gentium, aut diuinum poſitiuum, reſoluant plures citati per *Conar. numer. tertio. Franciſc. Molin. de ritibus nuptiar. libro ſecundo different. 7. numer. quarto. P. Sanchez. de matrimonio libr. ſext. diſputat. 6. numer. quinto. P. Azor. inſtitutionum moralium part. ſecunda libr. quarto capit. 18. col. 473. & libr. quinto capit. tertio, & part. tertia libr. primo quaſtione tertia col. 13. P. Soar. dict. capit. vigefimo tertio inſectio cap. 24. ſic explicantes *tex. in dict. §. ſed naturalia, & in cap. ſunt quidam 25. quaſtione prima cum ſimilibus, & concordantes eadem iura cum *tex. in l. manumiffiones, & in l. ius ciuile, ff. de iuſtitia, & iure, & in noſtris terminis bene reſoluit P. Rebello dict. quaſtione vigefima octaua, ſect. 4. numer. 28.***

46 Alia ſuper hanc quaſtione adducit *Luſitanus noſter Benedictus Agidius* omnium literarum ſcientia

tia egregie præditus, multiuagaeque virtute præcelens, is inquam in comment. ad l. ex hoc iure, ff. de iustitia, & iure part. prima, cap. de commerciis, eleganter, & ex professo eam pertractauit, ad quem in decidendis prædictis rationibus non adhuc confugimus, quia prædicta commentaria in hac Romana Curia non habemus, quæ anno transacto Vlyssipone & vidimus, & legimus, ideo in desideratis ad eum confugito.

47 Ex quibus colligi potest ideo posse Summum Pontificem his infidelibus, idololatriis, vel hæreticis Episcopos constituere Titulares, vt Itali vocant, & Hispani Annulares, ac Galli Portatiles, quia scilicet super eos habet potestatem quatenus dirigatur ad finem supernaturalem assequendum, cum ergo finis constituendi huiusmodi Episcopos, datis sibi subditis infidelibus, sit ad eorum conuersionem directus, & ad Fidem Catholicam eis annuntiamdam, super eos plenam habere quoad hunc finem potestatem necessarium est vt dicamus, dicente Domino Marc. 16. Apostolis, atque etiam qui eum sequuntur in concionando Episcopis. Euntes in mundum vniuersum prædicate Euangelium omni creaturæ, qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit, qui vero non crediderit, condemnabitur. & Matth. ultim. Docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, docentes eos seruare omnia quaecumque mandauimus vobis. Et ne vlllo vnquam tempore ministri hæstarent fore se certis, & constantibus probationibus destitutos, quibus Dei internuntios, & præcones se esse, & euincerent, & declararent, sine quibus nec proficerent in disseminando Euangelio, neque Orbis esset illud recepturus, adiecit & vestigio. Ecce ego vobiscum sum vsque ad consummationem seculi. Non obstat, quod huiusmodi Episcopi perduellionum Principum, & infidelis populi in multis prouinciis contumacia nequeunt Episcopatus administrare. Quia vadunt multi laici, & Sacerdotes ad illos, sed prudentia opus est, & charitate, ac zelo animarum; quamquam denique nihil pulchrius sit, nihil Christiano Pastori optabilius, quam pro Christo, & sibi credito grege mortem oppetere, sed non omnes capere verbum hoc fateor, quare non sunt hæc loca, & dignitates omnibus, ac citra delectum impartienda.

48 Recte sane Gerson de potestate Prælati, confid. 8. ita scripsit. Status Episcopalis, licet esse possit in aliquo sine plebe, & sine vsu, vel exercitio, hoc tamen fieri non conuenit, quia inane, & monstruosum hoc in Ecclesia videretur, quoniam frustra est potestas, cui non subest operatio.

49 Tertio infertur posse summum Pontificem in casu ad spirituale bonum necessario iniquam sententiam à iudice seculari latam reuocare, vel causam temporalem ad se aduocare, vel originaliter cognoscere, & sententiam coactiue etiam proferre in qualibet graui causa, etiam temporali, veluti super iure alicuius principatus, vel alterius rei temporalis mota inter plures Principes neminem in temporalibus recognoscentes, si ex contentione, & discordia eorum nolentium in alium secularem iudicem, aut arbitrum consentire, probabiliter in spiritualibus timerentur damna grauissima, qualia solent oriri ex bellis inter Christianos, cum magna Fidei Chatholica, & Ecclesiæ iactura, dum eam interim hostes Fidei deuantant, & alia spiritualia

detrimenta consequuntur ex populi seditione, & Reipubl. perturbatione, & merito hanc illationem tenent Soto in 4. distinct. 25. questione secunda, articulo primo, conclusio. 4. P. Molina dist. disputat. 29. versic. Ex dictis Soto, P. Sot. de defensione Fidei Catholice lib. 3. cap. 22. numer. 14.

50 Quibus non obstat tex. in capit. nouis, versic. non enim, de indic. dum scilicet expendit rationem peccati, & ordinem fraternæ correctionis, vt eo præmissis possit Summus Pontifex cognoscere de causa, & discordia ibidem excitata inter Reges Angliæ, & Franciæ, & procedere contra Gallum in peccato pacis fractæ adhuc persistentem post legitimam monitionem: quasi aliter huiusmodi cognitio, etiam inter supremos Principes ad Summum Pontificem non pertineat, quia responderetur ideo in eo textu id ita locum habere, quia de facto non proponebantur ea damna spiritualia, de quibus supra; vnde nil mirum si ad fundandam Summi Pontificis iurisdictionem, quoad casum illius tex. expendatur ratio peccati permanentis, & ordo correctionis fraternæ, ac denunciationis Euangelicæ, quippe quod aliter Summus Pontifex, etiam inter prædictos Principes de causa temporali bonum spirituale grauitur non offendente, cognoscere non posset.

51 Quarto infertur Summum Pontificem posse dare coadiutorem alicui Regi, vel Principi seculari Superiorem non recognoscenti, quando id postulat populi scandalum, & ruina spiritualis, vel aliqua causa concernens Ecclesiarum, ac personarum religiosarum defensionem, vt probat optimus tex. in capit. Grandi, de supplenda negligentia Prælati. libr. sext. quamuis ad eum viderim varias, ac diuersas decidendi rationes assignari.

52 Nonnulli dicunt ideo processisse Summum Pontificem ad illam coadiutoris dationem, quia de facto pro maiori iustificatione requisitus fuit ad eandem à pluribus Portugaliæ regni Prælati, & nobilibus, vt referunt Edwardus Nunez de Leon in chronica Regum illius regni in vita Regis Sancti II. Garibai in suo compendio historiali libr. trigesimo quarto, capit. decimo nono.

53 Nihilominus tamen verius est ad prædictam coadiutoris dationem, etiam inuitis nostris Lusitanis, in eo tex. procedere de iure potuisse, ex eatione, quia vt in effectu cōsiderat noster Cald. Pereira Senator Regius meritisissimus in l. si curatorem, verbo hunc contractum, numer. quadragesima octauo in fine, Cod. de integritate restitutione, supposito notorio Lusitani populi scandalo, & ruina etiam spirituali, iam res attingebat non solum finem in temporalibus naturalem, sed etiam in spiritualibus supernaturalem, utpote concernentes defensionem Ecclesiarum, monasteriorum, aliorumque piorum locorum, & personarum ecclesiasticarum, tam religiosarum, quam secularium, vt constat ex tenore ipsiusmet tex. vel etiam ex capite miserabilium personarum, nempe orphanorum, & viduarum occasione proteruæ Regis negligentia, & remissionis offensarum, & non defensionum pertinebant ad forum ecclesiasticum, iuxta tex. in capit. ex tenore, de foro competentis, & quæ notant Couar. practicarum capit. sext. numer. primo. Antonius Oliban. in commentar. ad vaticum, alium namque de iure fisci capit. 3. numer. 45.

54 Doctissimus Dominus meus D. Petrus Bar-

boſa vtriuſque iuris conſultiſſimus quem eximia doctrina, & exacta prudentia maximum in ſupremo Regali Madritij Conſilio Senatorem, & in Portugalia Regno ſummam Cancellarij maximi præſentiam ſuſcipere coegit in comment. ad l. 1. par. 1. numer. 49. & in l. 2. part. ſecunda, numer. 140. ſſ. ſoluto matrim. Bobadil. in ſua politica libr. ſecundo capit. 17. numer. 106. cum ſequentibus, Garc. Girona de privilegiorum, ſeu exemptionum explicatione numer. 464.

55 Ideo ergo dedit Pontifex curatorem, ut iudex inter Reges eſt, & evitandæ ſeditionis & peccati cauſa, & ſicut inutilem Regem Chidibertum in Gallia præſentavit regno, tradiditque imperij habenas & clauum Pipino cap. Alius 15. queſt. ſext. ita Valdes diſt. cap. 18. num. 25. in fine.

56 Hoc retento intellectu ad tex. in diſt. cap. Granda, non venit adducendus alius, quem noue adducit Modernus in tract. de iuriſdict. part. prima, capit. vigefimo ſexti. numer. 95. ex Carolo, & Graſſul. libr. primi reg. Francie iure 63. quod ideo ad ſummum Pontificem in terminis illius tex. potuit recurri pro dando coadiutore, quia regnum Portugalie illum recognoſcebat etiam in temporalibus, & quamuis hoc concludenter non probet, adducam omne quod in materia potui inuenire ſuper huiusmodi recognitionem, quæ videtur probari ex quibuſdam verbis illius tex. quæ licet non reperiantur in hac compilatione, nec in voluminibus Conciliorum, utpote quia ibidem inſerta non ſunt acta Concilij Lugdunenſis V. in quo ille tex. conditus fuit, conſtant tamen ex integra Bulla aſſeruatæ Vlyſſipone in ſcriniis Regiæ Coronæ. Veſt. Nos cupientes, ibi, & regnū ipſum tot tribulationibus oppreſſum, maxime cum ſit Romanæ Eccleſiæ cenſuale, &c.

57 Quibus verbis probari videtur regnum Portugalie in temporalibus ſubiectum eſſe Romano Pontifici propter prædictum cenſum, qui ſane inductus fuit in illa confirmatione Regij tituli, quam ſub quodam pecuniario onere in ſignum ſubiectiois annuatim Sedi Apoſtolice ſoluendo à ſe, & à ſucceſſoribus ſuis Rex Primus Alphonſus obtinuit à ſummo Pontifice Innocentio II. qui quidem cenſus à Regibus Portugalie per multos annos ſolutus fuit, ut conſtat ex quadam Nuntij cuiuſdam Apoſtolici liberatione, quæ habetur in dictis ſcriniis Regiæ Coronæ in hæc verba.

58 Ego Frater Hiſpanus Familiaris, & Nuntius Domini Papæ notum facio vniuerſis iſtas litteras inſpecturis, quod cum fuiſſem à Domino meo Papa Innocentio III. in Hiſpaniam deſtinatus cauſa pro recolligendis Eccleſiæ Romanæ cenſibus, & quibuſdam alijs negotijs Eccleſiæ generalis recepi à Domino Alphonſo Rege illuſtri Portugalie quinquaginta ſex marchas auri, quæ faciunt tria milia & trecentos & ſexaginta morabatinos Portugalie, pro viginti & octo annis tranſactis &c. actum Colimbrie 2. Idus Decembris anno Incarnationis 1213. Domini Papæ Innocentij III. decimo ſexto, in præſentia Reuerendi viri Domini Stephani Bracharen. Archiepiſcopi.

59 Sed his non obſtantibus neganda eſt prædicta illius regni recognitio & ſubiectio in temporalibus cum Nauar. ad capit. nouit notab. 3. numer. 28. de ſt. dicitis, Parlador libr. ſecundo rerum quotidian. capit. vigefimo primo, numer. tertio. Ioann. Garſia de nobilitate gloſ. 21. numer. 45. Ceuall. communium contra communes queſtione prima, numer. 391. P. Sot. delegibus libr.

tertio, cap. 8. numer. tertio in fine. Petr. Mariz. in ſuis dialogis varia hiſtoria dialogi 1. capit. ſext. Cabedo Luſitania decif. 7. numer. quarto, part. ſecunda. Valdes de dignitate Regum Hiſpanie capit. 18. numer. vigefimo quinto, bene obſeruantibus illud regnum eiſdem titulis ſupremum eſſe, quibus regnum Hiſpanie.

60 Electio enim per ipſam Rempubl. Luſitanam de Alphonſo primo in ſuum Regem, veluti in publicis comitiis legitime congregata, ſibi potuit abſque auctoritate & conſenſu ſummi Pontificis, quæ quidem per Deum ipſum ſupernaturaliter approbata fuit, prout euincunt quoque Chriſti ſtimata in Cælo tunc oſtenſa prædicto Alphonſo, & ab eodem in Regia inſignia inſigni pietate ſuſcepta, prout in argumentum tradit Nauar. diſt. notab. 3. numer. 149. & ſentit Valdes de dignitate Regum capit. decimo quinto, numer. vigefimo ſecundo. Quæ quidem Regum Luſitanorum inſignia habent ſcutula quinque armigerum decuſſata, Crucisque formam exhibentia maiori ſcutulo conſeſa in campo argenteo, ſcutulo vero vno quoque quinque denarij circumſcripti tenentur decuſſatim conſtituti. Hæc autem non modo quinque vulnerum Chriſti hieroglyphica ſunt, ſed & triginta denariorum, quibus ipſe venditus fuit ſymbolum exhibent; adde & denarios quinque ſcutulo circumſcriptos eius eſſe victoriæ ſpecimen, quam Rex vnus à Regibus quinque diuinis auſpiciis reportauit. Septem vero Caſtellorum auctione inſignia Alphonſi Tertij temporibus recepta fuerunt. Rex autem Emmanuel in ſtemma ſuum ſphæram aſſumpſit, quod ad poſteriorum etiam inſignia percrebuit, latiſſimi videlicet imperij ſymbola, quod in omnes Orbis partes Rex Luſitanie ſortitus eſt.

61 Et quoad inſignia Regum Franciæ Guillelmus Benedictus in capit. Raimundus part. prima verbo & exoren nomine Adelaſiam numer. trigefimo quinto, de teſtamentis. Coſm. in pragmaticis Concilij Baſilien in proem. gloſ. 2. ante finem.

62 Pari argumento notant regnum Franciæ diuinitus approbatum habendum eſſe, ex eo quia tria lilia, quæ illi regno ſunt adhuc Regia inſignia, de Cælo miſſa fuerunt Clodouæo prædicti Regni primo Regi Chriſtiano, & cæterorum ordine duodecimo, ut ex Garibai refert noſter Cald. Pereira in l. ſi curatorem verbo hunc contractum numer. 46. Cod. de integritate reſtitut. conſentit Valdes de dignitate Regum Hiſpanie cap. 15. numer. 12. & 14.

63 Deinde Reges noſtri inuiſſimi Portugalie regna, Imperatorum ignavia à Mauris vindicata virtute bellica ab ipſorum manibus vindicarunt, tum etiam quia nunquam Romanorum Imperatorum poteſtati fuerunt ſubiecta, immo Maiores noſtri Luſitani pertinaciſſime ſemper Romanis, præcipue Veriato duce, reſiſterunt, ut ſenſit Nauar. diſt. notab. 3. num. 161.

64 Nec contrarium euincunt verba prædictæ liberationis ſupra relata, & quod Rex noſter Alphonſus Primus pro confirmatione ſui regij tituli recurreret ad ſummum Pontificem, non quidem Eugenium III. ut minus diligenter exiſtimauit Modernus de iuriſdict. part. prima, capit. vigefimo ſexti. numer. 96. ſed potius Innocentium II. ut conſtat ex ex Bulla prædictæ confirmationis, quæ incipit, Innocentius Epifcop. &c. tranſcripta in chronica Cifterciienſi per D. Fr. Bernard. de Brito lib. 3. ſub cap. 5. inſcripto cap. 6. col. 8. in medio) quia reſpondetur huic præ-

dicti Alphonsi recursum processisse, non quidem ex eo quod necessarius esset de iure, sed ex eo quia velipse Rex ex deuotione, pietate, & animi gratitudine, quam exhibebat Christo Domino, a quo se regnum ante prædictum præmium visibiliter accepisse professus est, voluit libens & absque ulla obligatione ciuili se eiusdem Christi Vicario B. Petro, & eius successori in suum militem peculiari quadam, sed spirituali solum subiectione submittere, eiusque defensionem & solatium habere, vt latius constat ex dicta Bulla; & ideo ea subiectio & recognitio per Regem illum sponte exhibita & promissa operari non potest, vt Reges illius Regni summum Pontificem recognoscerent in temporalibus, quasi in eis essent eius vassalli, sed solum vt tanquam Christi milites, deuoti, & grati, sub illius, vt pote eiusdem Vicarij, protectione militarent, & Maurorum expulsionem, & Christianæ Fidei propagationem incumbere.

65 Sic etiam regnum Hispaniæ per verba similia subiectionem Sedi Apostolicæ debet antiquissimis etiam Regum Gothorum Catholicorum temporibus ante Maurorum inuasionem, vt constat ex quadam epistola summi Pontificis Gregorij VII. transcripta per Cardinal. Casar. Baronium *annalium ecclesiæ tom. 8. fol. 640. ibi.* non latere vos credimus regnum Hispaniæ ab antiquo proprii iuris Sancti Petri fuisse, & adhuc licet diu à paganis sit occupatum, lege tamen iustitiæ non euacuata nulli mortalium, sed soli Apostolicæ Sedi ex æquo pertinere. Et rursus ex alia Bulla ad reges Hispaniæ, quæ habetur apud eundem Cardinal. Casar. Baronium, vbi proxime, ibi, præterea vobis notum fieri volumus, quod nobis quidem tacere non est liberum, vobis autem, non solum ad futuram, sed etiam ad præsentem gloriam valde necessarium, videlicet regnum Hispaniæ antiquis constitutionibus Beato Petro, & sanctæ Romanæ Ecclesiæ in ius & proprietatem esse traditum, &c. Quibus tamen verbis non obstantibus, vt pote agentibus de ea solum subiectione, quæ in signum deuotionis, & gratitudinis à Regibus Hispanis, similiter ac à Lulianis, vt supra diximus, promissa & exhibita fuit, nemini debium est regnum Hispaniæ non esse, nec esse in temporalibus subiectum Sedi Apostolicæ, vt satis exprimitur *Nan. Cabedo, & P. Soar. dictis locis*, nullumque præter vnum Deum maximum, illiusque Pontificem Ecclesiæ suæ in spiritualibus superioriorem agnoscat, vt per Franciscum Molinum de ritu nuptiarum lib. primo comparat. 2. numer. decimo octauo, nec deinde Imperatorem, aliumque superiorem recognoscit, vt tradit gloss. verbo per singulas in cap. *Adrianus 63. distinct.* tenent *Con. in reg. peccatum part. secunda*, §. 9. numer. nono. *Auend. de exequendis mandatis lib. primo, capit. primo numer. septimo.* *Burgos de Paz. in proemio legum Tauri à numer. trigésimo secundo.* *Parlador. lib. primo rerum quotidianarum, capit. tertio numer. duodecimo*, & plures quos citat *Cened. ad Decretum collect. 64. numer. quarto*, quibus adde omnium plenissime disputantem *Valdesium de dignitate Regum Hispaniæ cap. 18. per totum.*

67 Quinto infertur potuisse summum Pontificem transferre in personam Magni Caroli imperium à Græcis in Germanos, & disponere de Imperatoris electione, confirmatione, coronatione, & iuramento fidelitatis, insimul præscribendo formam, & conditiones, quas iuste in his omnibus adhibuit,

sic postulante sine supernaturali, & conseruatione ac Ecclesiæ defensione, rectoque ipsius regimine in spiritualibus: ne aliter imperium, cum periculo quod antiqua incommoda iterarentur ad Græcos rediret: neue inter ipsosmet Latinos contingeret in Imperatorem eligi aliquem hereticum, aut schismaticum, aut prauis moribus imbutum, cum tanto Ecclesiæ, Fidei, & spiritualis boni detrimento, vt bene pro intellectu cap. *venerabilem*, de electione, & *Clem. 1. in princip. de iureiur.* & *Clement. Pastoralis*, ad fin. de re iudic. considerant *Nanar. dict. notab. numer. tertio*, v. *Molina de iustitia tract. 2. disputat. 24.* & *disput. 29. ver. ad primum*, col. penultim. sentit *Soar. de defensione Fidei Catholice contra Anglicana sectæ errores lib. tertio, capit. vigesimo tertio*, numer. 23. Sed quia aliqui heretici nostri temporis de hoc dubitare non erubescunt, in hac veritate enucleanda immorandum est, ac latius fundamenta iacienda.

68 Constantinus Imperator in pluribus terris, & Prouinciis omnem temporalem potestatem, dominium, & vniuersa imperij iura in Ecclesiæ Romanam transtulit, vt refertur in cap. *Constantinus*, 96. *distinct.* laudat, & approbat Pontifex in cap. *fundamenta*, de election. lib. sext. & in *Clem. 1. de iureiur.* facit *tex. in cap. Ego Ludouicus*, 63. *distinct.* & in cap. *futuram*, 16. *quest.* 1. quorum iurium argumento hanc donationem ab hereticorum impugnationibus defendunt latissime de ea agentes *Turrecremat. de potestate Ecclesiæ lib. secundo cap. 42.* *Corsic. in tract. de potestate Regiæ quest. fin. num. tertio.* *Pelagius de planctu Ecclesiæ lib. primo cap. 43.* & lib. 2. cap. 29. *Hieron. de Monte de finibus regundis cap. 11. numer. 11.* cum sequentibus *Castald. de Imperatore quest. 52.* *Conar. lib. 4. vari. cap. 16. numer. 8. vers. secundo loco.* *Alphonsus de Mendoza in quodlibeticis quest. quarta scholastica*, §. 4. *versic. 5.* *Driedon. de libertate Christiana lib. 1. cap. 9. pag. 10.* *Azged. ad l. 5. in princip. tit. 2. lib. 1. nouæ recopil. Francisc.* *Leo in thesaur. fori ecclesiæ part. 1. cap. 1. à numer. 21.* *Nan. ad cap. nouit, de iudic. notab. 3. numer. 77.* *Menoch. cons. 149. numer. 39.* *Bellacomba tom. 2. communium opinionum lib. 8. tit. 32. num. 83. pag. 414.* *Cenul. communium contra communes quest. 345.* *Bobadil. in sua politica lib. 2. cap. 17. num. 11. litt. C.* *Modernus de iurisdic. par. 1. cap. 30. p. Molina dict. tract. 2. disput. 25.* *Illustrissim. Cardinal. Bellarm. in controuersis Fidei tom. 2. lib. 2. de translatione Imper. capit. 3.* *Cardinal. Casar. Baron. annalium Ecclesiæ tom. 4. anno Christi 324. Constantini 19. & alij citati per Cened. ad decretal. collect. 109. numer. 4.*

69 Aliqui tamen præcipue nostri temporis heretici dubitant de veritate & validitate huiusmodi donationis, an scilicet vere fecerit Constantinus, & an facere potuerit, duobus moti fundamentis. Primo, quod apud illorum temporum Scriptores nulla huius donationis mentio reperitur. Secundo, quod non potuerat Constantinus in damnum Imperij tam amplam facere donationem, cum donatio de terris, & ciuitatibus Imperij illicita sit, & invalida, vt probat *text. in cap. intellectu de iureiurando*, ex quo ita notant omnes ibi, vt per *Felinum in cap. ad audientiam numer. 4. de prescriptionib.* *Tiraq. de iure primogenituræ, quest. 35. numer. 19.* & 20. *Con. in cap. quamuis pactum part. 2. §. 2. numer. 4.* *Gutier. de iuramento conformatorio part. 1. cap. 52. num. 7.*

70 Sic etiam Princeps res Regiæ Coronæ alienare nequit *Tiraq. de iudicio in rebus exiguis vers. 74. post.*

Martin, in cap. aſſerte de præſumpt. verbo reſpondit Rex à numer. tertio. Barthol. Humada l. 8. à numer. primo tit. l. 1. part. ſecunda, & l. 14. gloſ. 2. tit. l. 5. part. ſecunda, & l. 28. tit. l. 11. part. tertia. Caſſan. in Catalogo gloriæ mundi part. ſecunda, conſid. 19. Franciſc. Marc. deciſ. 87. Molina de primig. libr. 1. capit. tertio numer. 17. & 18. Kirchou. tom. 2. communium opinionum libr. 8. tit. l. 32. numer. 132. pagina 416. Menoch. conſil. 1. numer. 40. & numer. 307. & conſil. 2. numer. 274. cum ſequentibus. Mench. illuſtrium capit. 3. numer. 8. & cap. 4. à princip. & capit. 5. numer. vigefimo quinto. Rebuff. in comment. ad l. 28. ff. de verborum ſignification. pagin. 162. Ioann. Garſia de nobilitate gloſ. 1. §. 1. numero decimo. Matienſol. 3. gloſ. 7. tit. l. 10. libr. quinto noua recopil. Peregrin. de iure ſiſci libro primo, tit. l. habentes iura ſiſci numer. 70. pagin. 269. Valaſc. conſult. 132. numer. 2. Cabedo Luſitania deciſ. 17. & deciſ. 40. numer. decimo ſext. part. ſecunda : nuſſime Marc. Anton. Gemens. in practicabilibus eccleſiaſticis capite primo quaſtione tertia. 71 Sic etiam Rex abſque populorum conſenſu Regnum priuare iure, & honore ſuo non poteſt, nec illud ſeruituti ſubiicere; nec etiam illius bona donare cum magna Regiæ coronæ diminutione, licet poſſit modice, vel etiam non modice, ex iuſta tamen cauſa in ordine ad regni vtilitatem prædictorum bonorum donationem facere, ita Caſtal. de Imperatore quaſt. 104. à princip. Anton. Gabr. libr. tertio communium opinionum tit. l. de iure quaſito non tollendo conſul. 5. numer. 48. Molina diſt. cap. 3. numer. 18. aliter Molina de iuſtitia tract. 2. diſput. 25. col. 1. ſub verſic. Cum autem, Modern. in tract. de iuriſdictione, part. prima, capit. 29. à numer. primo. Cald. Pereira de extinctione emphyteuſis, capit. undecimo, numer. quinto. Valaſc. vbi proxime, Cabedo dicta deciſ. 40. numer. decimo ſext. & deciſ. 30. numer. primo, part. ſecunda. Et habetur apud Luſitanos in Ordinatione Regia libr. ſecundo, tit. l. 35. in principio, & §. 1. & apud Hiſpanos l. 2. & 3. tit. l. 9. libr. 5. noua recopilation.

72 Prout etiam non poteſt caſtra Regni, & ciuitates alienare abſque conſenſu omnium Principum, & populorum eiufdem Regni, imo etiam & illorum, qui ſunt in terris alienatis, vt poſt Alexandrum, & Paulum reſoluit Gregori. diſt. l. 3. gloſ. 2. & plures, vt per Tiraq. de retractu lign. §. 26. gloſ. 1. numero 78. Mench. diſt. capit. quarto, numer. 4. & §. 5. & alij vt per Cabedum diſt. part. ſecunda, deciſ. 17. numero primo. Quare huiusmodi Conſtantini donationem non valuiſſe, nec vnquam fuiſſe, negarunt hæretici, & ex his, qui Chriſtianam profitentur pietatem Laurentius Vala per integrum tractatum, Igneus in l. donatione, numer. 22. Codice de donationibus inter virum. Baldus in tractatu de Coronatione Imperator. pagina ſeptuageſima nona, Cagnolus in præmio Digefſtorum à numer. 79.

73 Sed his non obſtantibus à communi Doctorum ſententia, quæ veritatem hiftoriæ, ac donationis Conſtantini agnoſcit, non eſt recedendum. Paueant vero aduerſantes illud Hilarij de Trinitat. lib. 4. vbi ita ait. Hoc Eccleſiæ proprium eſt, vt tunc vincat cum læditur, tunc intelligat cum arguitur, tunc obtineat cum deſeritur, dum proſequitur floret, dum opprimitur creſcit, dum contemnitur proficit, tunc ſtat cum ſuperari videtur. Quare & Aug. ſuper Matth. ait, Adhuc habet Eccleſia, quod creſcat, donec illud impleatur, dominabitur à mari uſque ad mare. Et Caſſio. ſuper Pſalm. 30. Eccleſia magis incipit eſſe vberriſſima cum ad finem ſe-

culi erit perducta. Primo ergo ſupra relato contrariæ opinionis fundamento facillime reſpondetur non eſſe inconueniens, quod in antiquis illorū temporum ſcriptoribus de ea mentio non reperiatur: cum non bene ſequatur, non apparet ſcriptura huius donationis, ergo nunquam facta fuit: plures enim poſſunt eſſe modi, quibus factam eſſe probari poteſt, conſtanti ſcilicet ſequentium ſæculorum traditione, & communi omnium fama, ex reſolutis per Maſcard. de probationibus conſul. 753. Nam fama in factis antiquis, nempe centum annorum, plenam efficit probationem, Duench. reg. 299. limit. 7. Maſcard. de probationibus, conſul. 105. Menchac. illuſtrium capit. 84. numer. decimo quinto. Auendan. de exequendis mandatis, part. prima, cap. ſext. numer. ſext. Brunor. à Sole in locis communibus, verbo fama 2. Farinae. in praxi criminali quaſtion. 47. numer. 106. & 117. Steph. Gratian. diſception. forenſ. capit. 78. numer. 35. & 36. Cardinal. Tufch. præticarum conſulſionum tom. 3. littera F. conſul. 66. num. decimo cum ſequentibus. Ex noſtris Luſitanis Gama Palatij Senator meritiſſimus deciſ. 290. numer. primo. Valaſc. Senator Regius, & in Conimbricenſi Academia Caſarci iuris primarius profeſſor de iure emphyt. quaſt. 9. numero vigefimo quinto, & vigefimo ſext. Franc. de Cald. Pereira Maiorum nobilitate clarus, vtriuſque iuris conſultiſſimus, omnium rerū, ac literarum humaniorum ſtudio clariſſimus, qui & Senator Regius, & in eadem Academia Caſarci iuris meritiſſimus profeſſor extitit, de emptione, & venditione capit. 21. numer. 26.

77 Ratio autem quare de hac donatione apud Scriptores illius ſæculi mentio non reperiatur eſſe potuit, quod in vltimis annis Imperij Conſtantini facta fuit, curabantque ſequentes Imperatores eius memoriam abolere, prout facere intendit Henricus Imperator negando Pontifici Maximo fidelitatis & obedientie iuramentum, quem tamen Pontifex conuincit in Clem. 1. de iure iur. Deinde reſpondetur non eſſe deſtitutam omnino huius donationis veritatem auctoritate antiquiſſimorum, grauiſſimorumque Patrum, ſcilicet Damafi Pontificis, Beati Iſidori, Beati Bernardi, & Diui Hieronymi, ac Pontificum in diſt. capit. Ego Ludovicus, & in diſt. Clem. 1. verſo ſorto, vbi commemorat Carolum I. Henricum II. Othonem IV. Federicum II. & Carolum vltim. donationem à Conſtantino factam confirmari, & innouaſſe, ſic Imperator in l. Diui, in princ. c. de natural. lib. 1. ibi Romanum munivit imperium, lege, minuit, vt legunt Bal. in præmio digeſtorum, & Aderius de iuriſdictione, part. 1. cap. 30. numer. 27.

78 Secundò aduerſa, & iniqua opinionis fundamento deſumpto ex d. c. intellecto, reſpondetur in donatione ab Imperatore facta Pont. Maximo, & Pediti Apoſtol. minime poſſe conſiderari graue Imperij præiudicium: tum quia in ſanctiſſimis Eccleſiis optima meſura eſt donatarum rerum immenſitas, quia ſi plura dent Imperatores Deo, eiufque Eccleſiæ, multo maiora ab eo accipiunt, vt eleganter ait tex. in auth. de non alienan. rebus Eccleſiæ, §. Sinimus, collat. 2. tum quia Conſtantine donando, non tam Eccleſiæ dedit, quam reddidit Genueſ. d. c. 1. q. 3. m. 2.

79 Tum quia quod Eccleſiæ donatur Deo redditur, à quo omne bonum, & donum optimū provenire Apoſt. docet, & ideo cū David, Paralip. c. vlt. dicere potuit Conſtantine, tua ſunt omnia Dñe, & quæ de manu tua accipimus, dedimus tibi, reſertit hoc pro-

positum *Genens.* dict. questione 3. numer. tertio: tum quia terræ, quas donauit, præcedentium Principum tyrannide fuerant occupata, qua ratione vti- tur exquisitam dicens *Abb. conf.* 82. part. 1. & ante eum *Hosienfis in summa titul. de immunitate Ecclesiæ- rum.* numer. duodecimo ad fin. *Pygius de ecclesiastic. hie- rarchia.* libr. quinto cap. decimo sext. vers. de *Constantin.* 80. Tum quia ingentibus beneficiis à Deo acce- ptis, scilicet in curatione lepræ, & victoria contra Maxentium diuinitus promotus est ad donationem illam faciendam, quia oportebat Romanam Ec- clesiâ Imperatorum tyrannide male vexatam temporalium bonorum muniri præsidio, vt inquit *rex.* in cap. fundamenta, de electione libr. sext.

18 Tum denique quia merito alij obseruant, Prin- cipes omnes, qui in Ecclesiâ munifici, & liberales extiterunt, de hostibus suis triumphasse, & impe- rium, seu regnum ad longissimam posteritatem traduxisse, ita longo discursu prosequuntur *Bosius de signis Ecclesiæ tom. 3. libr. vigesimo cap. 89. Illustriss. Cardinal. Bellarmin. tom. 1. controu. 4. generali de Ecclesiâ militante lib. 4. cap. 18.*

82 Deinde constat huiusmodi donationem non à solo Constantino factam fuisse, sed ab eo cum satra- pis, optimatibus, senatu, ac populo, dict. cap. *Con- stantinus.* dict. cap. fundamenta, qui quidem popu- lus consentiente Imperatore, in quem omnem po- testatem transtulit iuxta l. 1. ff. de constitutionibus Principum, ipsam potestatem, & dominium in alium transferre poterat ex regula text. in cap. primo de regulis iuris.

83 Sicut etiam potest Regis electionem facere ex aliquo iusto capite, prout resolunt *Anton. Gomez. l. 40. Tauri. numer. quarto. Men. chaca illustrium lib. 1. cap. 22. numer. 3. & 12. Gutier. de tuteis, & curis part. prima cap. 18. numer. 10. Cald. Perera in l. si curato- rem, verbo hunc contractum à num. 48.*

84 Post prædictam Constantini donationem ita ab hæreticorum impugnationibus defensam Sum- mus Pontifex Leo III. ex circumstantiis suo tempo- re occurrentibus, & relatis à *glos. verbo translat.* in cap. venerabilem, de electione, & à Doctoribus infra citandis, postulante sine supernaturali ac Eccle- siæ defensione, recte quoque ipsius regimine in spiri- tualibus, potuit transferre in personam Caroli Ma- gni imperium à Græcis in Germanos, & disponere de Imperatoris electione, confirmatione, coronatione, & iuramento fidelitatis, in simul præscri- bendo formam & conditiones, quas iuste in his omnibus adhibuit, eaque omnia sibi referuando, præter eligendi potestatem, quam quidem Sum- mus Pontifex Gregorius V. post prædictam impe- rij translationem primus concessit illis septem Ger- mania magnatibus, nempe tribus ecclesiasticis, & quatuor secularibus, quos nuncupatim refert *glos. verbo autem, in cap. ad Apostolicam, de re iudicata libr. sext.* quam sequitur *Nauar. dict. notab. 3. numer. tertio, & post alios referunt hoc totum P. Molina dict. tract. 2. disputat. 24. & disput. 29. colum. penultim. vers. Ad primum, Francisc. Lev dict. part. 1. cap. 1. nu- mer. 15. & 16. P. Azor. institut. moral. part. secunda libr. quarto, cap. 19. questione septima, & libr. unde- cimo cap. 8. quæst. 4. Fr. Ludovic. Miranda de ordine iu- diciario, quæst. secunda artic. 3. conclus. 5. in fine, Petrus Marizius in suis dial. varia historia dialogo 2. cap. 5. folio 55. & cap. 6. fol. 60. Illustrissim. Cardinal. Bellar- min. dict. libr. quinto cap. 8. vers. 7. cum sequentibus, & in*

tract. de translat. imperij libr. 1. cap. 4. cum sequentibus iuncto cap. 12. & iuncto libr. 2. per totum, ac etiam libr. 3. per totum, maxime cap. 3. vbi latissime de prædicta imperij translatione, progressu, & delatione.

85 Et licet hæc omnia ex se temporalia sint, ta- men per Summum Pontificem fieri oportuit iuxta supradicta, ne aliter imperium, cum periculo, quod antiqua incommoda iterarentur ad Græcos rediret: neve inter ipsosmet latinos contingeret in Impera- torem eligi aliquem hæreticum, aut schismaticum, aut prauis moribus inbutum, cum tanto Ecclesiæ, Fidei, & spiritualis boni detrimento, vt bene con- siderant *Nau. P. Molina, & Cardinal. Bellarmin. di- ctis locis, & sentit P. Soar. de defensione Fidei Catholica contra Anglicana scilicet a errores libr. tertio cap. vigesimo tertio numer. 23.*

86 Vnde Imperator, defensor, & aduocatus Ec- clesiæ dicitur, vt probat *rex. in dict. cap. venerabilem,* ibi, Sedes Apostolica aduocato, & defensore care- bit, dum de Imperatore eligendo agitur, *Clemen- tin. ne Romani, de electione, id, ipsius Ecclesiæ debeant esse promptissimi defensores, notat Valdesius de di- gnitate Regum Hispania cap. primo numer. quarto, ad- uertens cap. 14. à numer. secundo, quod oleum quo vngitur Imperator significat lætitiâ, & prompti- tudinem ad debellandos inimicos Ecclesiæ, & pu- gnandum pro Fide.*

87 Quamuis olim ante prædictam imperij trans- lationem imperialis dignitas attenta sua natura non fuerit à Summo Pontifice, sed ab ipso Deo median- te iure gentium iuxta text. in l. ex hoc iure. ff. de iusti- tia, & iure, & l. 2. Cod. de veteri iure enucleando, pro- sequitur *Mench. illustrium, libr. primo cap. vigesimo primo à numer. 23.*

88 Post huiusmodi tamen translationem à Sum- mo Pontifice factam cum prædictis conditionibus & dependentiis, imperialis dignitas, vt sic à Sum- mo Pontifice habetur, & ab eo in hunc sensum in- stituta dicitur, vt in effectu considerant *Nauar. dict. notab. 3. numer. 127. cum duobus sequentibus, P. Molina ubi proxime, expresse Cardinal. Bellarmin. sub dict. vers. 7. P. Soar. eleganter explicans de legibus lib. 3. cap. 7. sub num. 7. iuncto num. 12. & 13.*

89 Itaut non immerito obseruent *Nauar. dict. nu- mer. 127. P. Molina dict. disput. 29. sub vers. Ex dictis infero, imperium Germanicum post prædictam translationem magis pendere à Summo Pontifice, quam alit d quodlibet regnum.*

90 Hinc fit, quod Summus Pontif. Imperatorem potest deponere, vt in cap. ad Apostolicam, de re iudic. lib. 6. & in aliis exemplis adductis ab *Illustriss. Car- dinal. Bellarmin. dict. lib. 5. cap. 8. & à Moderno de iuris dict. part. 1. cap. 23. ac P. Soar. de defensione Fidei Catholica libr. 2. cap. 23. numer. 14. & sentit Don Gaspar Mastrillo de Magistratibus lib. 1. cap. 2. numer. 8.*

91 Potestque electionem de Imperatore improba- re, si ei idoneus non videretur arg. text. in dict. cap. venerabilem, ibi, ius & auctoritas examinandi perso- nam electam, probat *Peregrin. de iure fisci libr. 1. tit. de his, qui in re fiscalia habent num. 5. pagin. mibi 10. Et ex rationabili causa alium eligere, vt sentit Don Gaspar Mastrillo dict. cap. 2. num. 7. Et in aliam gentem im- perium transferre Cassan. in catalogo gloria mundi, par. 5. consid. 28. Lancelor. in templo omnium iudicum lib. 1. cap. 1. §. 31. de obligat. imper. Alvarez in speculo Pontificum, & Regum cap. 16. num. 13. & cap. 13. num. 17. & cap. 56. Dom. Gaspar Mastrillo dict. cap. 2. num. 8.*

93 Ex qua Imperatoris dependentia ſic in eo reſpectu finis ſupernaturalis fundata Summi Pontifices, & ſcripto, & non ſcripto iure conſtituerunt, quod vacante imperio iuriſdictio, regimen, & diſpoſitio eius deuoluatur ad ſummum Pontificem. iuxta tex. in cap. licet, de foro compet. & in dict. Clem. Paſtoralis, in fine, verſ. nos tamen, & in Extravagant. unica verſ. ſane. ne ſede vacante, Ioann. 22. Don Garſia Maſtrillo dict. libr. primo capit. ſecundo numer. decimo, eo maxime, quia cum Imperium per electionem liberam, ac vagam deferatur, Imperator mortuus non relinquit ſucceſſorem, neque aliquem, qui illud tanquam ſibi debitum gubernet, prout ſolent relinquare alij Reges fere omnes, etiam illi, qui per electionem populi aſſumuntur, quippe quod per ſuorum regnorum ſtatuta relinquunt alios, qui regni curam gerant, donec fiat futuri Regis electio intra breue tempus facienda: quod cum aliter ſe habeat in imperio, conſiderarunt Summi Pontifices, quod magnum periculum inſurgeret, ne ſcilicet Imperatore mortuo populus præceps ruat in vitia, ac ſcandala, quibus à vita aterna, & ita à fine ſupernaturali impediatur; & etiam quod imperio ſic vacante non erat ſecularis gubernator ad quem eo tempore recurſus haberetur; & ideo quali ex reg. tex. in cap. ex tunc, de foro compet. conſtituerunt ad ſe ipſos pertinere regimen Imperij vacantis, vt conſtat ex dict. capit. licet, & ex dict. verſ. ſane, & colligitur efficaciter ex his, quæ ad intellectum eorum iurium conſiderant Caſtald. de Imperatore quaſtion. 90. Nauar. dict. notab. 3. numer. 107. P. Molina dict. diſput. 29. column. penultim. verſic. ad ultimum, Illuſtriſſim. Cardinal. Bellarm. dicto libro quinto capit. quinto, verſo. ultimo. Ad quæ autem extendatur iuriſdictio Summo Pontifici competens vacante imperio ultra citatos vide Mench. illuſtrum libro primo cap. 22. numer. 2. cum ſequentibus.

94 Sexto inferitur Summum Pontificem in ordine ad finem ſupernaturalem poſſe abrogare leges ciuiles ſcriptas, & non ſcriptas approbantes peccata ſubditorum, & pro illis præmia concedentes, aut quomodolibet eidem fini, & bono ſpiritu aduerſantes, ſi earum conditores à Summo Pontifice moniti, & requiſiti noluerint reuocare, vt poſt gloſ. 1. in reg. poſſeſſor, de regulis iuris libr. ſext. & gloſ. verbo torneamenta, verſ. ſed ſuppoſito, in Extravagant. 1. Ioannis 22. de torneamentis, reſoluunt Mantua dialogo 64. Mench. ſucceſſ. creat. §. 10. numer. 649. Padil. in l. 2. numer. 78. C. de ſeruitutibus, Pinel. in Auth. niſi numer. undecimo & quinquageſimo ſext. Cod. de bonis maternis, P. Molina dict. diſput. 29. verſ. ex dictis Soto, P. Soay, de legibus, libr. tertio capit. 6. numer. 6. cum ſequentibus, & de deſenſione Fidei Catholica lib. 3. cap. 22. numer. 10.

95 Amplia hanc ſextam illationem ad leges ciuiles peccata etiam venalia ſolum approbantes, has etenim Summus Pontifex in defectum eiufdem ſecularis legiſlatoris abrogare poteſt, quia per eas in ſua proportionem etiam offenditur bonum ſpirituale, dum ſubditos inuitant, aut cogunt ad illud, quod abſque peccato veniali, & ita abſque iniuſtitia fieri nequit, in quo ſane pariter, ac leges mortale peccatum approbantes deuiant à vera legis ſubſtantia, quæ pro hac parte conſiſtit in eo, vt ipſæ ferantur de re tali, quæ iuſte & honeſte fieri poſſit, taut aliter nullæ ſint, iuxta tex. in cap. erit autem lex

3. diſtinct. vbi notant omnes. Vnde merito hanc ampliationem poſt Butrium tenuit Abb. in cap. ult. de præſcript. ſub numer. ſecundo, & alij quos refert Aleiat. Paradox. libr. quinto capit. tertio, numer. ſecundo. Padil. in dict. libr. ſecundo numer. 79. dicit communem Antoni. Gomez, l. 82. Tauri, ſub numer. quinquageſimo ſecundo.

96 Sic etiam Ordinatio Regia Luſitanorum libr. tertio, titul. 64. in princip. ſtatuens legem Canonici in foro ciuili ſeruandam quando agitur de peccato, ſic deſumpta ex Doct. in cap. 1. & 2. de noui oper. nunciacion. & gloſ. in cap. ſecundo de arbitris, libro ſext. & ex ſurd. decif. 158. numer. 9. & de alimentis titul. 7. quaſtione 29. numer. undecimo. Azueto ad titul. 1. numer. 17. libr. ſecundo noua recopilat. Camill. Borell. in ſumma omnium deſiſionum titul. 13. de leg. num. 82. intelligitur etiam de peccato veniali, prout bene ampliat præceptor communis Ludouicus Correa in priuatis ſcholis ad dict. capit. ultim. de præſcript. ſuper illis verbis cum generaliter, &c. verſ. Ad tertium vero fundamentum.

97 Sed aduerſus hanc ampliationem tenuit Aleiat. & alij ab eo relati dict. capit. tertio numer. quarto. Pro quibus non facit tex. cui plurimum innituntur in cap. nouit, de iudiſciis, dum Pontifex ſub verſiculo cum enim, videtur polliceri ſe iudicaturum tantum de peccato laicorum, quod mortale fuerit. Reſpondetur enim illum text. procedere vniuerſali in iudicio, & ſententia à Summo Pontifice ferenda in cauſa denunciationis Euangelicæ, ad quam deuenitur præmiſſa correptione fraterna, in hac etenim cauſa ipſe iudicare poterit de peccato mortali tantum, non vero de veniali commiſſo ex ſola delinquentis culpa, & auctoritate, aliter enim cum peccata venalia quotidiana ſint, iuxta tex. in cap. de quotidianis, de penitent. diſtinct. 3.

98 Si poſſent ad forum contentioſum deduci ultra fratram correptionem priuatam, contingeret Rempubicam quotidianis litibus turbari cum magno ſuæ tranquillitatis præiudicio contra naturam denunciationis Euangelicæ, quæ oppoſitum poſtulat, vt pote continens præceptum affirmatiuum, non obligans quoad actum, ſeu exercitium, niſi pro loco & tempore, data ſcilicet commoditate, & opportunitate ex parte denunciantis, & denunciati, & cuiuſlibet alterius tertij, cui per eam denunciationem præiudicium irrogandum non eſt, iuxta tradita per D. Thom. 2.2. quaſtion. 33. articul. 2. in corpore. Sotum de ratione regendi memb. 2. quaſtione ſecunda verſ. Ad quaſtionem. & de iuſtitia libr. ſecundo, quaſt. 3. articul. 7. verſ. in primo. Nauar. in manuali capit. 24. numer. duodecimo, & in dict. capit. nouit, notab. 4. late Fr. Bernard. in tract. de correptione fraterna conſcluſ. 5. condit. 6. Fr. Ludovic. in inſtructorio conſcientia part. 1. capit. 69. quod tamen ſecus eſt in iudicio, & determinatione Summi Pontificis circa abrogationem legis ad peccatum veniale inuitantis, quippe quod ad huiuſmodi abrogationem, nec opus eſt correptione fraterna, & denunciatione Euangelica contra legiſlatorem ad eandem abrogationem aliunde à Summo Pontifice requiſitum, nec multiplices per diuerſas lites ad Sum. Pont. iudicium delatione, ſed vna ſolum, vel altera ſufficit vt abſque Reipublicæ perturbatione poſſit ab eo taliter abrogante exterminari ſcandalum ſupradictæ legis.

99 Nec etiam facit tex. per argumentum à contrario ſenſu in cap. ult. de præſcriptum, ibi, quæ abſque

mortali peccato, &c.) quia respondetur in proposito non valere prædictum argumentum, quia scilicet ex illo sequeretur absurdum, iuxta ea, quæ de hoc argumento in his & similibus terminis tradunt *Mench. de præsumpt. lib. 4. quæst. 83. num. 55. Gama Lusitania decis. 167. numero 8. Valasc. consulti. 136. numero 7.* & plures alij citati in libello de principis utriusque iuris littera A. numero 131. Ideo autem in dicto capitulo ultimo, Pontifex de facto egit de peccato mortali, non quia secus sit in veniali, sed quia voluit assignare rationem vndeque proportionatam præscriptioni cum mala fide per eum reprobatæ, quæ quidem præscriptio cum non veretur circa res minimas, sed circa res notabilis valoris semper supposita mala fide includit peccatum mortale resultans ex iniusta earum retentione.

101 Septimo infertur suadente causa boni spiritualis posse Summum Pont. laicos ad temporalia legitimare, probat *tex. in cap. per venerabilem, vers. rationibus*, ibi, certis causis inspectis temporalem iurisdictionem casualiter exercemus, &c. qui filij sint legit. *tex. elegans in Extravag. unam sanctam vers. in hac, de maiestate & obed.* ubi explicans auctoritatem Christi Domini *Luc. 22.* accommodans ad duplicem potestatem ecclesiasticam & civilem, infert contra eos, qui in potestate ecclesiastica gladium temporalem esse negant, & concludit oportere gladium esse sub gladio, & temporalem auctoritatem spirituali subijci potestati, in quam rem adest elegans *Catech. an. doctrina*, quam refert & auream dicit *Cenall. communium contra communes quæst. 739. numero 41.* Quare hanc illationem tenent *Abb. in d. cap. per venerabilem num. 25. Molina de iustitia tract. 2. dist. 173. in princ.* Exempla autem huius boni communis spiritualis accommodabis ex his, quæ in simili tradit *Sayr. de censuris libro 6. caput. 11. numero 19.* veluti si Princeps petatur in matrimonium ab infideli, quæ cum suo regno ad fidem vult conuertere, vel si maxime discordiæ, & bella timeantur inter Christianos Principes in Ecclesiæ perniciem, quod tamen limitat *Molina* ubi proxime, ut procedat si non detur potestas temporalis, quæ legitimatorem faciat, vel eam concedere differat, & non tam cito concedat, ut oportet; quod ego non recipere attentam principali huius corollarij resolutione.

102 Recte etiam potest Summus Pontif. ad temporalia legitimare Principem supremum, qui in temporalibus nullum recognoscit Superiorem, & probat *tex. in dist. capite per venerabilem, paragraph. insuper*, ubi rationem reddens, quare filios Regis Francorum ad temporalia legitimare potuit, ait, quia cum Rex Superiorem in temporalibus minime recognoscat, sine iuris alterius læsione in eo se iurisdictioni nostræ subijcere potuit. Præcipuum enim fundamentum, ex quo Summus Pontifex ad temporalia directe laicos legitimare non potest, est illud ex defectu potestatis, quam subditi prorogare non possunt in referuatis Principi, cui subijciuntur in signum suæ supremæ potestatis, atque ita in graue ciuilem Principis præiudicium; quæ quidem ratio cum cesset in ipso Principe supremo, qui in temporalibus Superiorem non recognoscit, & iurisdictioni Pontificis se subijcit, ideo merito decidit

Pontif. in *d. vers. insuper* posse filios supremi Principis legitimationem petentis, & se Pontifici iurisdictioni subijcientis, legitimare, notant omnes in *d. cap. per venerabilem*, ut per *Abb. ibi n. 11. Anchar. 12. Præpos. 115. Tirag. de nobilit. glos. 21. num. 44. Seruantes l. 12. Tauri. num. 101.* Ex quibus colliges iuste Summum Pont. Clementem IV. potuisse filios Alphonsi III. Portugaliæ ex Beatrice illegitime susceptos, viuentē adhuc Matilda Bononiæ Comitissa ipsius prima legitima vxore, legitimare ea mortua, ex eo, quia Portugaliæ Reges neminem in temporalibus recognoscebant Superiorem, ut supra probaui *hoc capite numero 59.* Sunt tamen, qui hanc veram resolutionem in his terminis sumptam infringere intendunt eo moti argumento, quia si Papa posset filios Superiorem non recognoscentis ad temporalia legitimare, esset præcipue ad hereditatis paternæ, & Regni successionem, sed hoc non posse fatentur omnes argument. *tex. in cap. grandi*, ibi, ipsius legitimo filio, de *supplen. neglig. Prælat. in 6.* ubi notant *1af. Deo. min. & alij*, quos refert *Joan. Garc. de nobilit. glos. 21. numero 45.* & deducitur ex his, quæ ad maioratus successionem resoluunt *Molina de primog. lib. 3. cap. 2. numero 11. Roias in epitome successionum capite 23. numero 15.* & latè *Peregr. de fideicom. art. 23. a numero 50.* Adducunt etiam contra huiusmodi assumptionem non facere *tex. in d. cap. per venerabilem*, quem pro nostra opinione supra allegabamus, aiunt enim in illius terminis à Summo Pontifice filios legitimatos Patri Philippo Augustino in regno non successisse, sed potius Ludouicum VIII. Ludouici patrem, ortum ex Isabella I. eiusdem Philippi legitima vxore, ut testatur *Cuiac. ibi*, & plenius refert *Paulus Aemil. in vita Philippi Augusti*, cum tamen dicendum videretur ad Philippum, si ex legitima vxore natus esset, Regni successionem pertinere, quia natus est postquam pater ad Regiam dignitatem euectus est, ac subinde alijs senioribus antea susceptis debuit præferri ex doctrina *glos. verbo natus sunt*, in l. imperialis, C. de nupt. quam sequuntur plures, quos refert *Tirag. de primog. quæst. 31. à princ. & numero 8.* Sed facile satisfit negando consequentiam, quia non sequitur eos, qui ad temporalia legitimare possunt, posse legitimare ad regni, maioratusve successionem, in quibus sequentium, seu vocatorum præiudicium vertitur; ut patet in legitimatibus factis ab Imperatore, seu alijs supremis Principibus, ad quos absque vlla controuersia pertinet potestas legitimandi ad temporalia, non tamen ad huiusmodi successionem regnorum, maioratum, & similibus ratione præiudicij, quod proximioribus vocatis infertur, ut alibi laus dicemus.

103 Ex quibus sequitur à Summo Pontifice legitimationem præstitam non suadente causa boni spiritualis, aut inter Principes nullum recognoscentes Superiorem, vel extra casum, in quo dispensat in radice matrimonij, in terris imperij minime prodesse ad successionem hereditariam, & alios seculares effectus, quod tenet *glos. 2. in d. capite per venerabilem*, quam de subtilitate iuris plus sibi placere, & in praxi seruari proferitur ibi, *Abb. numero 22. in fin. & ante cum Anton. numero 10. Ancharan. numero 21. & Cardin. numero*

9. Guillem. Benedict. in capite Rainutius, verbo uxorem, numero 198. Conar. de sponsalib. par. 2. capite 8. paragraph. 8. à numero 14. Reias in epitome success. cap. 32. à numero 12. Molina de primogen. lib. 3. cap. 2. numero 11. alt. Molina de iustit. disputat. 173. Ioan. Garcet. de nobilit. gloss. 21. num. 42. Peregr. de fideicom. artic. 23. num. 5. & numero 32. Sanch. de matrim. lib. 8. disp. 7. à num. 1. Cabed. Lusitan. decis. 69. num. 24. parte 2. & confirmant ex d. capit. per venerabilem, vers. insuper, ubi Summus Pont. rescribit legitimationem pro filio Regis Franciæ ea ratione concedere potuisse, quod ille Rex in temporalibus nullum superiorem recognoscebat, cui læso, vel iniuria ex legitimatione fieret, sic plane ostendens quod eam non posset concedere illis, qui Imperatori, vel alijs secularibus Dominis fuerint subiecti. Probant etiam ex generali illa vtriusque potestatis Ecclesiasticæ, & temporalis distinctione, secundum quam Imperator, & seculares Principes de spiritualibus se nequeunt intrromittere; nec Pontifex de temporalibus cap. cum ad verum 96. dist. cap. solita, de maior. & obed. tum quia generaliter receptum est legitimationem à quocunque Principe supremo factam ad bona in terris alterius imperij existentia non extendi, ut post Abb. Anchar. Præpos. Alexand. Deci. & alios, quos referunt, & explicant Cou. d. §. 8. num. 14. Cabed. d. decis. 69. num. 19. & magis communem late disputans resoluit Fachin. controuers. lib. 3. cap. 58. constat autem Summum Pont. extra Ecclesiæ patrimonium quoad temporalia nullum habere territorium, ut fatetur d. cap. per venerabilem in vers. rationibus, & per se notum est ex reg. d. cap. cum ad verum.

Ex quibus rationibus quamvis hæc opinio communiter à Doctoribus recepta sit, contrariam vero, quod scilicet Summus Pont. non solum ad spiritualia, sed etiam ad actus seculares laicos possit legitimare in terris Imperij, non vulgaris opinionis sustinent Doctores, eam confirmantes ex text. in dicto capit. per venerabilem, vers. quod autem, ibi, ut eos ad actus legitimare valeat seculares, & in versiculo præterea, & in versiculo rationibus, ex quorum numero sunt Hostiens. ibi, & Præposit. à num. 71. Anastas. Germon. in paratit. iuris Canonici tit. qui filij sint legitimi, multis suffulti rationibus, Prima quia ius legitimationis oritur ex radice matrimonij, & ex illa surgit legitimorum, & illegitimorum differentia ex reg. l. filium diffinimus ff. de his, qui sunt sui. Sed disponere de matrimonio solius est Papæ, & ecclesiasticæ potestatis, capit. tuam, de ordine cognit. sicut de ipsius defectu cap. 3. de donation. inter virum & uxorem, iuncta regul. cap. quanto, de iudic. Ergo legitimare illegitimos ad solum Papam pertinet etiam in temporalibus, non ad seculares Principes; nam cum supponamus matrimonium fuisse nullum propter impedimentum iuris positui, potest Pontifex dispensando in radice matrimonij impedimentum reuocare, ac si tempore matrimonij contracti non existeret, & consequenter filij ex eo suscepti, quo ad omnia spiritualia, & temporalia manent legitimi, ut de legitimatione in radice matrimonij loquentes tenent Ioan. Andv. Abb. num. 22. Cardin. quest. 9. Præpos. numero 74. in d. cap. per venerabilem, Molina d. capite secundo, numero 12. Peregrin. articulo 24. à numero 77. Nauar. consil. 2. sub titul. qui filij sint legi-

timi. Henríquez in summ. libro 11. cap. 20. §. 2. 3. 97. de censuris libro 6. capit. 11. numero 6. & plene relati à Sanchez d. disput. 7. numero 4. attestatus sic in Granatenli, & supremo Rotæ Prætorio, & alijs provinciis fuisse iudicatum. Secunda, quia apud omnes est indubitatum posse Papam legitimare laicos subiectos Principi seculari quoad omnia spiritualia, Ordines, Episcopatum, & similia, monstruosum autem, (vt text. in dict. capit. per venerabilem ait) videretur legitimationem quoad omnia spiritualia, quæ maiora sunt, & excellentiora, ex reg. capite solita, de maior. non esse legitimum ad temporalia, quæ minora sunt, contra regul. cui licet, quod est plus, licet vtiq; quod est minus 54. de regulis iuris in 6. quam etiam in materia priuilegiarum, & dispensationis procedere probat text. in capitulo ex parte 27. de decimis, cum traditis per me par. 2. Alleg. 33. numero 11. Tertia quia id, quod potest Summus Pontifex per viam legis generalis, potest etiam data iusta causa efficere per rescriptum in casu particulari, patet, quia defectus potestatis ex vtriusque distinctione, ecclesiasticæ scilicet, & secularis, vel vtrumque concludit, vel neutrum, æquantur enim hæc duo, scilicet disponere super aliquo actu, vel super illum legem ferre, ex notatis in lege vltima Cod. de legibus, sicut etiam potestas iudicandi de aliqua causa, vel ferenda legis super illa ex æquantur ex Archidiacon. Innocen. & alijs, quos sequitur Dec. in capit. 2. numero 27. de iudic. Sed constat per legem generalem posse Summum Pontificem legitimare etiam quoad temporalia, vt constat in exemplis, de quibus in capit. tanta, in capit. quod nobis, & in capitulo ex tenore, qui filij sint legitimi, ergo, &c. Quarta, quia legitimare non est iurisdictionis contentiosa, quæ in inuitum, sed voluntaria, quæ in solos volentes redditur, autem, quibus modis naturales efficiantur sui, §. generaliter, collat. 7. iuncta reg. text. in l. ult. ff. de his, qui sunt sui, notat Costa in §. & quid si tantum, par. 2. numero 109. & 117. Duenb. regul. 350. limitat. 9. & post Deci. Cabed. dicta decis. 69. numero 14. Constat autem, ea, quæ sunt iurisdictionis voluntariae licite exerceri volentibus partibus extra territorium, l. 2. ff. de officio Procons. cum alijs, de quibus Couar. lib. 3. variat. capit. 20. à numero 8. ergo & in terris Imperij, & extra Ecclesiæ patrimonium poterit Papa se subiectis, & volentibus legitimationes concedere.

104. Propter quas rationes ad vtramque partem adductas difficilis redditur hæc questio, variæque patitur distinctiones, inter omnes prima, præcipua, & generalior, ad quam omnes aliæ reducuntur, illa est, quod directe ad temporalia extra Ecclesiæ patrimonium Pontifex laicos legitimare non vult, quod euincunt argumenta pro prima opinione adducta; indirecte tamen, & casualiter dispensat aliquibus casibus, vt ait text. in d. cap. per venerabilem vers. rationibus, & concludunt fundamenta aliqua ex his, quæ pro secunda opinione consideravi; & deinde generalis illa regula est, quod quis non potest directe, & principaliter potest indirecte, & in consequentiam alterius, quod sibi licitum est l. quoriam C. de radic. cap. pen. de resit. in integr. iuncta vulgari regula quod ea, quæ veniunt in consequentiam non attenduntur l. 1. in prime. ff. de auctorit. tutor. cum similibus, de quibus Mantua Paralipom. dialog. 47. quæ qui-

dem regula intelligenda est in his, quæ sequuntur necessariò, & sine quibus principale maneret inutile, non ita tamen dispensatio comprehenditur, vel trahitur ad consequentia, quæ separabilia sunt, & sine quibus dispensatio, & dispensandi potestas stare potest, & utilis est, ut argum. tex. in l. ult. paragraph. Lucius ff. de condit. indeb. ex Oldrad. & alijs explicant Rebuff. in praxi rit. de dispensat. ad plura numero 77. & adducti per Sanch. d. lib. 8. disp. 1. à numero 20.

105 Si aliquando dubium fuerit de matrimonij parentum validitate tunc poterit Summus Pont. laicos legitimare ad temporalia, quia cum ad eum pertineat explicare dubia super matrimonij validitate capite tuam de ordine cognit. potest in huiusmodi consequentiam legitimare prolem ad omnia tam spiritualia, quam temporalia; deinde hæc resolutio colligitur ex auctoritate d. cap. per venerabilem in vers. verum si veritas, iuncto infraibi, de filijs ergo eiusdem Regis utrum fuerint legitimi, vel illegitimi, quando pender quæstio affinitatis obiecta potest non immerito dubitari: quibus verbis ut Pontifex astrueret potestatem, qua filios Regis ad temporalia legitimavit, præcipue considerat dubium, quod vertebatur coram ipso Pont. super matrimonij validitatem, & ex professo eandem rationem confirmat in vers. rationibus, ex auctoritate Deuteron. 17. ibi, quia in Deuteron. continetur si difficile & ambiguum iudicium apud te esse perspexeris, &c. venies ad Sacerdotes Levitici generis, & apud iudicem, qui fuerit illo tempore: quam auctoritatem postquam eruditè explicavit, colligit ex ea probari quoties aliquid est difficile, & ambiguum ad Sedis Apost. iudicium esse recurendum, indeque inferit quoddam cum filijs Regis dispensavit, quia dubium erat an matrimonium, ex quo nati sunt, ab initio fuerit validum: eadem ratione dubij super matrimonium non solum legitimos filios, sed etiam hæredes patris indicavit Pont. in capite primo, & secundo, & in capite perlatum, & in capite quod nobis, qui filij sint leg. ex quibus hanc resolutionem sequuntur, & comprobant Anton. numero 10. in fine, & Propos. numero septimo, ad med. in d. capite per venerabilem. Molina dict. capite secundo, numero 12. Sayr. dict. cap. 11. numero septimo, Sanch. dict. disp. 7. numero 10. quicquid aliud teneat servantes in dict. leg. 12. Tauri. numero 99. exemplum adducens de solemnibus illa sententia Clementis VII. in fauorem Catharinæ Regina Angliæ, quam refert Castro de lege panali libro primo, capite 11. nam supposito dubio super matrimonio ex eo trahit fundamentum potestas Pontificis, ut verbis utar Antonij citato loco.

Hæc pauca in materia adeo ampla prælibare sufficiat, quæ quidem absolutius, Deo fauente, in lucem aliquando dabimus.

S F M M A R I U M.

1 Constantinopolis ciuitas à Constantino Imper. qui eam reparauit sic dicta.

2 Bizantium cur primum Constantinopolis appellata fuit.

3 Constantinopolis noua Roma dicebatur.

4 Constantinopolitana Ecclesia Romana appellabatur.

5 Constantinopolitana Ecclesia post Romanam primum locus datus fuit.

6 Declaratur tex. in cap. renouantes 22. dist.

7 Constantinopolitana Ecclesia multis corroborata erat ministris.

8 Constantinopolitana & Alexandrina Ecclesie parum dignitatem cum Ecclesia Romana non habuerunt.

9 Declaratur tex. in cap. mos antiquus 65. dist.

10 Constantinopolis sub Rege Turcarum VII. Mahomete capta an. 1453.

11 Constantinopolitano Patriarcha quæ Metropoles, & Archiepiscopus olim fuerint subiecti, ostenditur.

DE CONSTANTINO
politano Patriarcha.

CAP. III.

CONSTANTINOPOLIS ciuitas ubi huiusmodi Patriarcha sedem habebat ita dicta à Constantino Imp. qui eam reparauit; antea nominabatur Bizantium in Thracia à

Dausanio Spartano primum condita, si sequamur Iustinum, vel secundum Eustathium à Prizæ Megarensum classis Præfecto Petr. Greg. synag. iuris. lib. 15. cap. 5. num. 7.

2 Et licet à principio Pontifices iustissime moueri potuerunt ut primum & secundum locum post Romanam Ecclesiam deferrent potius Alexandrinæ, & Antiochenæ, quia ciuitates apud Romanos Aegypti & Syriæ erant Metropoles, & capita; postea tamen hoc immutatum fuit, & Regia seu Imperatoria sedes ad Bizantium translata, quod nomine suo, pluribusque priuilegijs Constantinus exornauit, & non solum Constantinopolim, sed etiam nouam Romam esse, & appellari voluit, ut in prima Constantinopolitana synodo can. 3. aliàs 5. relato in cap. Constantinopolitana 22. dist.

3 Vbi sic habetur, Constantinopolitanæ Ciuitatis Episcopum habere oportet Primatus honorem post Romanum Episcopum, propterea quod sit noua Roma. Docet Iustinian. Imper. in auth. de ordinaria præfectura vers. renouantes collat. 5. ibi, Vrbana præfectura senioris Romæ, & non videlicet huius nostræ. Idem in auth. de ecclesiasticis titulis §. sancimus collat. 9. dum ait. Beatissimum autem Archiepiscopum Constantinopoleos noua Romæ. iuncta leg. 1. §. sed etsi qua vers. Romam autem C. de veteri iure enucl. tradunt Hieron. Cagnol. in præmio Digestorum §. hac autem tria n. 335. cum seqq. Ludou. Gomez ad cap. 1. num. 44. de constit. in 6. Iacob. spieg. in l. xi. iuris verb. Roma noua, Petr. Gregor d. cap. 5. num. 7.

4 Et Constantinopolitanam Eccleſiam, Romanam appellabant, vt ex cap. ſin. §. idem Romanorum, iuncta gloſ. 34. q. 2. docent Socrat. in hiſtoria tripartita lib. 2. cap. 9. Sozomen. lib. 2. hiſtoria eccleſiaſt. cap. 2. Hieron. Berncc. & Barnab. Briſſon. de verborum ſignificat. verbo Roma autem duplex, Azgued. ad Curiam Viſanam lib. 1. c. 11. lit. D. Card. Caſar. Baron. amaliun Eccleſia anno Chriſti 330.

5 Vnde primus locus poſt Romanam ipſi Conſtantinopolitana Eccleſia datus eſt, primum in Conſtantinopolitano Concilio ſub Theodoſio maiori Can. 5. reſertur inter opera Beati Clementis pag. 226. & à Carranza in ſumma Conciliorum pag. 78. in fine, & à Gratiano in d. cap. Conſtantinopolitana, de quo videndus eſt Couar. lib. 4. vari. cap. 14. num. 13. quod deinde in ſexta Synodo fuit confirmatum, & reſertur in cap. renouantes 22. diſt.

6 Verum quia vſu Romanæ Eccleſiæ multo tempore poſtea hoc receptum non fuit, & nihilominus Episcopi Conſtantinopolitani Imperatorum freti potentia illud ſibi priuilegium uſurpare contendebant, imo Superiores eſſe Romano Pont. vt ex Paulo Diacon. Platina, & alijs diligenter comprobatur: Ruſſus in apologia contra Molinæum pag. 50. cum ſeqq. ſentit Card. Bellarm. tom. 1. de Romana Pont. lib. 2. cap. 18. in fine ſecundi arg. pro bono pacis Innoc. III. in generali Concilio Lateran. de quo in cap. antiqua 23. de priuilegijs. denuo conceſſit idem priuilegium Conſtantinopolitanis Episcopis, vt aduertunt Patres, qui iuſſu Gregorij XIII. emendationi Decreti præſerunt, in notis ad d. cap. Conſtantinopolitana, qui etiam recte aduertunt in d. cap. renouantes legendum eſſe ſimilia priuilegia quæ Superior Roma habet, necnon in Eccleſiaſticis rebus magnificetur, vt illa, quamuis in antiquis Codicibus legeretur inferior Roma, & non tamen in eccleſiaſticis rebus, vt etiam bene aduertit Anton. Auguſt. ad Decretum lib. 1. diſt. 9. nam iuxta hanc lectionem emendatam optime probat noſtrum diſcurſum, quod ſicut noua Roma, ideſt Conſtantinopolis Romæ ſuperioris, ſeu antiquioris, iam nunc in temporalibus obtinet principatum totius Orientis, ita etiam in Eccleſiaſticis rebus poſt Romam antiquam, primatum obtineat, & confirmare poteris ex ijs, quæ de Bizantio noua Roma à Conſtantino appellata omnes, vel minimum verſatos noſſe ſcribit Flormondus Remondus in ſubulam Ioanna Pape cap. 25. num. 3.

7 Vnde ipſa Conſtantinopolitana Eccleſia ob priuilegia ſibi conceſſa, & ſuper omnes alias Patriarchales excellentiam, multis cohoneſtata fuit miniſtris, vt deſcribit Imper. in auth. vt deter. ſit numerus cleric. collat. 1. ibi, Sancimus non vltra quidem ſexaginta Presbyteros in Sanctiſſima maiore Eccleſia eſſe, Diaconos autem maſculos centum, quinquaginta autem ſæminas, Subdiaconos vero nonaginta, Lectores autem centum & decem, Cantores viginti quinque, & inſuper decem ex ijs, qui vocantur hoſtiarij. Et idem Imper. in l. non plures C. de ſacroſ. Eccleſ. loquendo de Conſtantinopolitana Eccleſia, ſic ait. Non plures quam nonaginti quinquaginta Decani ſacroſanctæ huius ampliffimæ Urbis deputentur Eccleſiæ, nullique his condendi, vel mutandi, vel in defuncti locum ſubſtituendi pateat copia; quo loco Decanos accipi pro Canoniciſ exponunt ibi, gloſ. & Doctores, ſed melius exploſo ſenſu Alciati lib. 1. Parerg.

cap. 50. dicendum puto illos eſſe, qui efferendis ad Eccleſiam cadaueribus pium præſtabant miniſterium, vt optime declarat Guido Pancirolo in theſauro variarum lectionum lib. 2. cap. 163. Licet in ſtriſta nominis ſignificatione dicantur, qui decem præſunt, ſeu qui dignitatem decennalem habent in Eccleſia, de quibus loquitur tex. in cap. ex parte de clericis non reſid. Vnde fit vt Decanus dicatur honorabilis pars Capituli cap. poſt electionem de conceſſ. præb. gloſ. in cap. cum vniuerſus de elect. Sunt & Decani, hoc eſt, Archipresbyteri rurales, qui ſunt longe inferioris dignitatis, & præminentia, de quibus in Clem. 2. de reſcrip. & in cap. ad hæc de officiis. Archid. In omnibus tamen Eccleſijs Hiſpaniæ & Franciæ conſuetudine receptum eſt, vt iſ dicatur Decanus, qui præeſt toti Canonicoꝝ collegio in choro, in inceſſu, comitijs, & ſuffragijs ferendis, de cuius officio & dignitate vide Flamin. de reſignat. lib. 1. q. 1. num. 86. Fr. Hieron. Roman. lib. 3. de Republ. Chriſtiana cap. 10. in prime. Azor. inſtit. moral. p. 2. lib. 3. cap. 17. Aliter tamen apud Legiſtas accipitur Decanus, qui ſcilicet decem præeſt famulatoribus, ſive militibus Principis, vt in tit. C. de decanis lib. 11. Ratio vero (vt ad rem redeamus) quare tam magna copia miniſtrorum cohoneſtata fuerit Eccleſia illa Conſtantinopolitana, colligitur ex tex. in d. auth. vt deterior, quia ſcilicet tres capellæ, ſive Eccleſiæ eidem Patriarchali copulatæ erant, vbi forte erant diuerſa collegia, videlicet domus glorioſæ Virginis & Dei Genitricis Mariæ, ædes S. Martyris Theodori, & ædes S. Helenæ, in quibus diuerſimode habitabant, & deſeruebant prædicti omnes Diaconi, Subdiaconiſ, atque Presbyteri Miſſas, & alia diuina officia celebrantes: qui etiam omnes ex eiſdem maioris Eccleſiæ redditibus nutriebantur; Diaconorum vero, & Subdiaconorum, ac Lectoꝝ concuſſus ibidem habebatur, vt ſub Eccleſiaſticis præceptoribus in ſacris ceremonijs inſtituerentur, quæ omnia innuere videtur d. auth. & gloſſa, ac Doctores ibi.

9 Hinc exierunt aliqui perperam arbitantes Conſtantinopolitanam, & Alexandrinam Eccleſiam parem habere dignitatem cum Eccleſia Romana, hoc deducentes ex Concilio Conſtantinopolitano, quod alias Synodus dicitur, ad quod ſe reſert d. cap. renouantes, prout reſertur à Carranza in ſum. Conciliorum fol. 269. & in d. cap. moſ antiquus 65. diſt. quod veritatis non habet fundamentum; nam in primis reſpondetur auctoritatem illorum Canonum, qui Turlani dicuntur, probatam & certam non eſſe, neque legitima alicuius Romani Pont. fuiſſe auctoritate approbatam illam Synodum, aut congregatam, ſed potius plures ibi reperi error, ita reſpondet Card. Bellarm. vbi ſupra. Sed melius respondebis indigniſſime Canonem illum adduci ad hoc propoſitum, quia ex ipſius verbis conſtat ſimilia priuilegia dari Episcopo Conſtantinopolitano poſt Romanum Pont. & ad effectum vt ad ipſum detur appellatio, & habeat alia iura Patriarchalis Eccleſiæ, quæ tex. commemorat in d. ca. antiqua, in verſ. ſeruata, & deducitur ex cap. conqueſtus 9. q. 3. ita tamen vt Romana Eccleſia ſemper ſuperior maneat, vt conſtat ex verbis, quæ Carranza reſert citato loco, ibi, æqualia priuilegia cum antiqua Romæ throno obtineat, & in Eccleſiaſticis negotijs, vt illa emineat ſecundus poſt illam exiſtens, atque ita ex his multiſque alijs recte

concludit *Cardin. Bellarmin. ubi proxime*, nullo vnquam tempore ab illo Romano Pont. datum fuisse Constantinopolitanae Ecclesiae priuilegium aequalitatis cum Romana, neque etiam primum locum post hanc obtinuisse, nisi postquam Romani Pont. ratum habuerunt, quod confirmat auctoritate *Nicophori lib. 17. cap. 9.* dum narrat Ioannem Papam cum Constantinopolim venisset rogatum à Iustiniano vt Epiphanius Patriarchae Constantinopolitano assideret, non antea voluisse, quam sibi pro prerogatiua Sedis Apost. thronus supra Epiphanium collocatus fuisset.

10 Hodie diuina sic permittente prouidentia pulsis Caesaribus ab illa sede, & ciuitate, Agareni illam occuparunt sub Rege Turcarum VII. Mahumete Amurathi filio, qui Constantinum XIII. Orientis vltimum Christianum Imper. interfecit cum suis, & Orientale Imperium subtulit anno 1453. & Constantinopolitanum, ac Trapezuntinum imperium, 12. regna, 200. Vrbes, Christianis ademit, florente Republ. Romana, refert *Petr. Gregor. d. cap. 5.*

11 Fuerunt Constantinopolitano Patriarchae olim subiectae omnes Graeciae Prouinciae, Daciae, Ponti Euxini, & Asiae minoris, quibus accesserunt aliae Prouinciae, prout fuerunt ad Christi Fidem, & religionem conuersae, Moscouia, Russia, & aliae ultra Poloniam sitae. In his Prouincijs paucis exceptis Patriarcha Constantinopolitanus, Episcopos, & Archiepiscopos, & alios dignitate Ecclesiastica praeditos constituerebat, praeficiebat, vel confirmabat electos, vt nunc etiam Patriarcha, quamuis schismaticus, illos constituit, praeficit, vel confirmat. refert *Azer. instit. moral. p. 2. lib. 3. cap. 35. q. 5. in princ.*

Sequuntur Metropoles olim Constantinopolitano Patriarchae suffraganeae.

Caesarea Cappadociae.
Ephesus in Asia.
Heraclia in Thracia vel Macedonia.
Ancyra in Galatia.
Corinthus in Helleponto.
Sardes in Lydia.
Nicæa in Bithynia. (1)
Calcedonon ibid.
Nicomedia ibid.
Syda in Pamphilia.
Sebasten in Armenia.
Amassea in Helenoponto.
Melitene in secunda Armenia. (2)
Tyana in secunda Cappadocia.
Gangra in Paphlagonia.
Thessalonica in Thessalia.
Claudiapolis in Honoriade.
Neocaesarea in Ponto Polemonico.
Pissinus in secunda Gallatia.
Myra in Licia.
Stauropolis in Catia.
Laodicea in Phrygia, Cappadociana, seu Paeatiana.
Iconium in Lycaonia.
Synada in Phrygia Salutari.
Antiochia in Pisiida.
Silazum, siue Perga in secunda Pamphylia.
Corinthus in Peloponneso.
Athenae in Hellade.
Mocissus in Cappadocia.

Creta Insula.
Seleucia in Pamphylia.
Rhegium in Calabria.
Patra in Peloponneso.
Trapezus in Larica.
Larissa in secunda Hellade.
Naupactus in Aetolia.
Philippopolis in Thracia.
Traianopolis in Rhodopa Thraciae Prouincia.
Philipporum in Macedonia.
Hadrianopolis in Hemimonto Thraciae Prouincia.
Hierapolis in Phrygia Cappadociana.
Pyraechum.
Smyrna in Asia.
Catana.
Ammonum in Phrygia.
Comachus in Armenia.
Cotiacum in Phrygia.
S. Seuerina in Calabria.
Mytilenae in Lesbo.
Neopatra, seu nouae Patrae in Hellade.
Euchaia.
Amastris Chonae.
Hydrus, seu Hydruntum in Calabria.
Kelzene: Alania.
Coloniae: Aenus.
Thebae: Tiberopolis.
Serrae: Achaia.
Pompeciopolis: Cerasus.
Rosia.
Nacolia in Phrygia magna.
Germanicia, siue Germania.
Madyta: Methymna.
Apamea: Christianopolis.
Basileum: Rufium.
Drystra: Lacademonia.
Nazianzenus: Naxia.
Corgra: Attalia.
Abydus.

Archiepiscopatus

Bizia: Germania.
Leontopolis: Arcadiopolis.
Moronea: Parium.
Miletus in Ionia: Leucas.
Praconesus: Misthea.
Selybria: Cudra.
Chios, siue Chion: Soteropolis.
Insula: Pedachthoa.
Apros: Germa.
Cypella: Bosphorus.
Nice: Cortradic.
Neapolis: Eroina.
Selga: Carpathus.
Cherson: Mezembria.
Messana in Sicilia: Cotthia.
Garella: Sugdaia.
Brissis: Phulle.
Dercos: Aegina.
Carabizis: Pharfala.
Lemnus insula: Matracha.

S Y M M A R I U M.

- 1 Alexandria ciuitas est in Aegypto, Africa continens, magna, & illustris.
- 2 Alexandria ante Christi aduentum annis viginti supra CCC. ab Alexandro Macedone cognita, & cognominata fuit.

3. Alexandrini Patriarcha Sedes cur, & à quo Alexandria poſita fuerit, oſtenditur.
4. Alexandrinus Patriarcha quibus præſte Prouincijs ſenditur.
5. Declaratur tex. in cap. mos antiquus 65. diſt. & numer. 6.

DE ALEXANDRINO Patriarcha.

CAP. IIII.

1. LEXANDRINVS Patriarcha ab Alexandria ciuitate, in qua Sedem habuit, nomen accepit: Alexandria ciuitas eſt in Aegypto Africa contermina, magna & illuſtris, quã Strabo lib. 14. Geographiæ Urbem potentem, ac populofam nominat ante ſalutarem Ieſu Chriſti aduentum annis viginti ſupra CCC. ab Alexandro Macedone, Iuſtino atteſtante, cognita, & cognominata, omnium Alexandrinorum, quarum in hiſtorijs paſſim plures, quam ſeptemdecim (vt Euſtathius perhibet) enumerantur, maxima, & opulentiſſima, quam ob cultum diuinum ibi florentem, plebiſque ſanctimoniam, non frequenter paradifum Domini veteres nuncuparunt, vt refert Georgius Braunius in ſuo Theatro vrbium, & ideo ob loci inſignem laudem, & populi frequentiam, quæ eò conſluit, Sedes ibi poſita eſt principalis, vel à Petro per ſe ipſum, vt Nicephorus teſtatur lib. 14. cap. 3.
3. Vel per diſcipulum ſuum Marcum Euangeliftã, quem eò miſit, vt nomine ſuo fundaret Eccleſiam, vt docet S. Gregorius lib. 6. epiſt. 37. ad Eulogium Alexandrinum, cuius verba refert Cardin. Bellarminus, tom. 1. li. 1. de Romano Pontif. cap. 24. verſ. vera igitur. Poſita ibi eſt principalis hæc ſedes, vt præſſet ex more approbato per Concilium Nicanum Aegypto, vel Lybiã, Pentapoli, & alijs Prouincijs, quæ ad Tropicum Capricorni pertinent Petr. Greg. Synegm. iuris lib. 15. cap. 6. Item præſt Alexandrinus Patriarcha Neſtorianis, Iacobitis, Cophitis, alijsque Chriſtianis per Orientis prouincias habitantibus, vt Miræus aſſerit in notitia Epiſcopatuum totius Orbis.
4. Cuius dignitas primis illis tẽporibus adeo magna fuit, vt priuilegijs, & præminentijs Summorum Pont. liberẽ vt poſſe, & quod magis eſt parem cum Eccleſia Romana habere dignitatem videretur, vt conſtitutum apparet in Concilio Conſtantinopolitano, quod alias ſexta Synodus dicitur, & refertur à Carranza in Summa Conciliorum fol. 269. & in cap. mos antiquus 65. diſt.
5. Vbi ſic habetur. Mos antiquus perduret in Aegypto, vel Lybiã, & Pentapoli, vt Alexandrinus Epiſcopus horum omnium habeat poteſtatem, quandoquidem, & Epiſcopo Romano parilis mos eſt. Quæ verba adeo nonnullorum ingenia torſerunt, vt exiſtimarent ab hæreticis clanculũ, ac doſe adiecta fuiſſe, vt paritatem inducerent inter Romanum Pont. & Alexandrinum Patriarcham, quaſi Alexandrinus non eſſet Pontifici ſubiectus, cum par in parem non habeat imperium, & ideo ita exiſtimarunt Franciſc. Turrianus in monumentorum veterum inueſtigatore, & Sanctorum Patrum lectione in ſcãt. de poteſtate Papæ lib. 3. pag. 11. verſ. Videamus et-

go, Bartol. Carranza in parua Summa Conciliorũ in ſcho-
lijs ad d. ſextum canonem Concilij Nican.

6. Sed occurrunt alij reſpondentes tex. non decidere quod perduret mos Alexandrinæ Eccleſiæ, vt parem habeat poteſtatem cum Romana, ſed narrare morem, qui vigeat, expendentes in aliquibus Codicibus Gratiani legi, perdurat, non, perduret imperatiue, vt in vulgariſ legitur, & ſic perdurat emendatum eſt in nouiſſimis iuſſu Gregorij XIII. impreſſis, vbi etiam Patres, qui emendationi præſuerunt in notis aduertunt in græco, vbi habent vulgares Codices, Epiſcopo Romano parilis mos eſt, legi verba, quæ ſolum important (quoniam & Romæ Pontifici hoc viſitatum eſt) quæ ſane nullam inferunt æqualitatem cum Romano Pont. Quod ſi vulgari litteræ eſſet adhærendum, reſponderi poſſet quod ſcilicet æqualis mos importat ſimilitudinem poteſtatis quoad iura ſupra Eccleſias ſibi ſubiectas, & ad effectum vt ad ipſum detur appellatio, & habeat alia iura Patriarchalis Eccleſiæ, de quibus in cap. antiqua de priuileg. vt deducitur ex c. conqueſtus 9. queſt. 3. & ex eo poſt Ruſſum in libro, quem ſcripſit pro Pontifice Romano nu. 8. verſ. ſed videamus pag. 44. cum ſeqq. explicant Euiſat. conſ. 109. num. 14. cum ſeqq. vol. 1. Modern. de Iuriſdictione par. 1. cap. 16. à num. 4.

SVMMA RI VM.

1. Antiochia Syria Metropolis.
2. Antiochia quibus nominibus olim dicta fuerit, oſtenditur.
3. S. Petrus Antiochiæ primum Sedem fixit anno à natiuitate Domini 35.
4. Alexandrinum Patriarcham cur Antiochenus non præcedat oſtenditur.
5. Antiocheno Patriarcha Sedes ſubiecta reſeruntur.

DE ANTIOCHENO Patriarcha.

CAP. V.

1. NTIOCHIA, vt refert Abrahamus Ortelius, ſiriæ Metropolis ſuper Oronte fluuio, Epidaphne à Plinio cognominatur.
2. Magno epitheto eam exornat Philoſtratus in vita Apollonii Reblatha, vel Rebla Hebrais, vt ſcribit D. Hieron. in Ezechielem. Iuſtiniani Imper. tempore Theopolis ab eodem dicta fuit, vt ſcribunt Procopius, Cedrenus, Nicephorus, Caliſtus, & Euſtathius, qui addit illam quoque olim Cherſoneſum per ambitum aquarum dictam fuiſſe.
3. Hic S. Petrus primum Sedem fixit anno à natiuitate Domini 35. eamque ſeptem annis non tamen completis adminiſtrauit Baron. anno Chriſti 39. à nu. 9. Bellarminus lib. 2. de Romano Pontif. cap. 6. Ideo tertiam hanc Sedem B. Petri nomine honorabilem haberi refert Anacler. epiſt. III. quia ibi priuſquam Romam veniret, habitauit, & Ignatium Epiſcopum conſtituit, atque primum nomen Chriſtianorum nouellæ gentis exortum eſt.
4. Nec mirum ſi Alexandrinus Patriarcha Antiochenum præcedat, quia ita poſtulat ordinis ratio ex magnitudine loci ſumenda vt ſupra oſtendi: tum quia, verba ſunt Cardin. Bellarmini, lib. 1. de Romano Pontif. cap. 24. cum omnes tres ſint Sedes Petri, Romanam per ſe vſque ad mortem adminiſtrauit, Alexandrinam

concludit *Cardin. Bellarm.* ubi proxime, nullo vnquam tempore ab illo Romano Pont. datum fuisse Constantinopolitanae Ecclesiae priuilegium aequalitatis cum Romana, neque etiam primum locum post hanc obtinuisse, nisi postquam Romani Pont. ratum habuerunt, quod confirmat auctoritate *Nicophori lib. 17. cap. 9.* dum narrat Ioannem Papam cum Constantinopolim venisset rogatum à Iustiniano vt Epiphano Patriarchae Constantinopolitano assideret, non antea voluisse, quam sibi pro prerogatiua Sedis Apost. thronus supra Epiphanium collocatus fuisset.

10 Hodie diuina sic permittente prouidentia pulsis Caesaribus ab illa sede, & ciuitate, Agareni illam occuparunt sub Rege Turcarum VII. Mahumete Amurathi filio, qui Constantinum XIII. Orientis vltimum Christianum Imper. interfecit cum suis, & Orientale Imperium subtulit anno 1453. & Constantinopolitanum, ac Trapezuntinum imperium, 12. regna, 200. Vrbes, Christianis ademit, florente Republ. Romana, refert *Petr. Gregor. d. cap. 5.*

11 Fuerunt Constantinopolitano Patriarchae olim subiectae omnes Graeciae Prouinciae, Daciae, Ponti Euxini, & Asiae minoris, quibus accesserunt aliae Prouinciae, prout fuerunt ad Christi Fidem, & religionem conuersae, Moscouia, Russia, & aliae ultra Poloniam sitae. In his Prouincijs paucis exceptis Patriarcha Constantinopolitanus, Episcopos, & Archiepiscopos, & alios dignitate Ecclesiastica praeditos constituerebat, praeficiebat, vel confirmabat electos, vt nunc etiam Patriarcha, quamuis schismaticus, illos constituit, praeficit, vel confirmat. refert *Azer. instit. moral. p. 2. lib. 3. cap. 35. q. 5. in princ.*

Sequuntur Metropoles olim Constantinopolitano Patriarchae suffraganeae.

Caesarea Cappadociae.
Ephesus in Asia.
Heraclia in Thracia vel Macedonia.
Ancyra in Galatia.
Coriscus in Hellesponto.
Sardes in Lydia.
Nicaea in Bithynia. (1)
Calcedonon ibid.
Nicomedia ibid.
Syda in Pamphilia.
Sebasten in Armenia.
Amassea in Helenoponto.
Melitene in secunda Armenia. (2)
Tyana in secunda Cappadocia.
Gangra in Paphlagonia.
Thessalonica in Thessalia.
Claudiapolis in Honoriade.
Neocaesarea in Ponto Polemonico.
Pissinus in secunda Gallatia.
Myra in Licia.
Stauropolis in Catia.
Laodicea in Phrygia, Cappadociana, seu Paeatiana.
Iconium in Lycaonia.
Synada in Phrygia Salutari.
Antiochia in Pisiida.
Silazum, siue Perga in secunda Pamphylia.
Corinthus in Peloponneso.
Athenae in Hellade.
Mocissus in Cappadocia.

Creta Insula.
Seleucia in Pamphylia.
Rhegium in Calabria.
Patra in Peloponneso.
Trapezus in Larica.
Larissa in secunda Hellade.
Naupactus in Aetolia.
Philippopolis in Thracia.
Traianopolis in Rhodopa Thraciae Prouincia.
Philipporum in Macedonia.
Hadrianopolis in Hemimonto Thraciae Prouincia.
Hierapolis in Phrygia Cappadociana.
Pyraechum.
Smyrna in Asia.
Catana.
Ammonum in Phrygia.
Comachus in Armenia.
Cotiacum in Phrygia.
S. Seuerina in Calabria.
Mytilenae in Lesbo.
Neopatra, seu nouae Patrae in Hellade.
Euchaia.
Amastris Chonae.
Hydrus, seu Hydruntum in Calabria.
Kelzene: Alania.
Coloniae: Aenus.
Thebae: Tiberopolis.
Serrae: Achaia.
Pompeciopolis: Cerasus.
Rosia.
Nacolia in Phrygia magna.
Germanicia, siue Germania.
Madyta: Methymna.
Apamea: Christianopolis.
Basileum: Rufium.
Drystra: Lacademonia.
Nazianzenus: Naxia.
Corgra: Attalia.
Abydus.

Archiepiscopatus

Bizia: Germania.
Leontopolis: Arcadiopolis.
Moronea: Parium.
Miletus in Ionia: Leucas.
Praeconesus: Misthea.
Selybria: Cudra.
Chios, siue Chion: Soteropolis.
Insula: Pedachthoa.
Apros: Germa.
Cypella: Bosphorus.
Nice: Cortradic.
Neapolis: Eroina.
Selga: Carpathus.
Cherson: Mezembria.
Messana in Sicilia: Cotthia.
Garella: Sugdaia.
Brissis: Phulle.
Dercos: Aegina.
Carabizis: Pharfala.
Lemnus insula: Matracha.

S Y M M A R I U M.

- 1 Alexandria ciuitas est in Aegypto, Africa continens, magna, & illustris.
- 2 Alexandria ante Christi aduentum annis viginti supra CCC. ab Alexandro Macedone cognita, & cognominata fuit.

3. Alexandrini Patriarcha Sedes cur, & à quo Alexandria poſita fuerit, oſtenditur.
4. Alexandrinus Patriarcha quibus præſte Prouincijs ſenditur.
5. Declaratur tex. in cap. mos antiquus 65. diſt. & numer. 6.

DE ALEXANDRINO Patriarcha.

CAP. IIII.

1. LEXANDRINVS Patriarcha ab Alexandria ciuitate, in qua Sedem habuit, nomen accepit: Alexandria ciuitas eſt in Aegypto Africa contermina, magna & illuſtris, quã ſtrabo lib. 14. Geographiæ Urbem potentem, ac populofam nominat ante ſalutarem Ieſu Chriſti aduentum annis viginti ſupra CCC. ab Alexandro Macedone, Iuſtino atteſtante, cognita, & cognominata, omnium Alexandrinorum, quarum in hiſtorijs paſſim plures, quam ſeptemdecim (vt Euſtathius perhibet) enumerantur, maxima, & opulentiſſima, quam ob cultum diuinum ibi florentem, plebiſque ſanctimoniam, non frequenter paradifum Domini veteres nuncuparunt, vt refert Georgius Braunius in ſuo Theatro vrbium, & ideo ob loci inſignem laudem, & populi frequentiam, quæ eò conſluit, Sedes ibi poſita eſt principalis, vel à Petro per ſe ipſum, vt Nicephorus teſtatur lib. 14. cap. 3.
2. Vel per diſcipulum ſuum Marcum Euangeliftã, quem eò miſit, vt nomine ſuo fundaret Eccleſiam, vt docet S. Gregorius lib. 6. epiſt. 37. ad Eulogium Alexandrinum, cuius verba refert Cardin. Bellarminus, tom. 1. li. 1. de Romano Pontif. cap. 24. verſ. vera igitur. Poſita ibi eſt principalis hæc ſedes, vt præſſet ex more approbato per Concilium Nicanum Aegypto, vel Lybiæ, Pentapoli, & alijs Prouincijs, quæ ad Tropicum Capricorni pertinent Petr. Greg. Synegm. iuris lib. 15. cap. 6. Item præſt Alexandrinus Patriarcha Neſtorianis, Iacobitis, Cophitis, alijsque Chriſtianis per Orientis prouincias habitantibus, vt Miræus aſſerit in notitia Epiſcopatuum totius Orbis.
3. Cuius dignitas primis illis tẽporibus adeo magna fuit, vt priuilegijs, & præminentijs Summorum Pont. liberè vti poſſe, & quod magis eſt parem cum Eccleſia Romana habere dignitatem videretur, vt conſtitutum apparet in Concilio Conſtantinopolitano, quod alias ſexta Synodus dicitur, & refertur à Carranza in ſumma Conciliorum fol. 269. & in cap. mos antiquus 65. diſt.
4. Vbi ſic habetur. Mos antiquus perduret in Aegypto, vel Lybia, & Pentapoli, vt Alexandrinus Epiſcopus horum omnium habeat poteſtatem, quandoquidem, & Epiſcopo Romano parilis mos eſt. Quæ verba adeo nonnullorum ingenia torſerunt, vt exiſtimarent ab hæreticis clanculũ, ac doſe adiecta fuiſſe, vt paritatem inducerent inter Romanum Pont. & Alexandrinum Patriarcham, quaſi Alexandrinus non eſſet Pontifici ſubiectus, cum par in parem non habeat imperium, & ideo ita exiſtimarunt Franciſc. Turrianus in monumentorum veterum inueſtigatore, & Sanctorum Patrum lectione in ſcãt. de poteſtate Papæ lib. 3. pag. 11. verſ. Videamus et-

go, Bartol. Carranza in parua Summa Conciliorũ in ſcho-
lyſ ad d. ſextum canonem Concilij Nican.

6. Sed occurrunt alij reſpondentes tex. non decidere quod perduret mos Alexandrinæ Eccleſiæ, vt parem habeat poteſtatem cum Romana, ſed narrare morem, qui vigeat, expendentes in aliquibus Codicibus Gratiani legi, perdurat, non, perduret imperatiue, vt in vulgaribus legitur, & ſic perdurat emendatum eſt in nouiſſimis iuſſu Gregorij XIII. impreſſis, vbi etiam Patres, qui emendationi præſuerunt in notis aduertunt in græco, vbi habent vulgares Codices, Epiſcopo Romano parilis mos eſt, legi verba, quæ ſolum important (quoniam & Romæ Pontifici hoc viſitatum eſt) quæ ſane nullam inferunt æqualitatem cum Romano Pont. Quod ſi vulgari litteræ eſſet adhærendum, reſponderi poſſet quod ſcilicet æqualis mos importat ſimilitudinem poteſtatis quoad iura ſupra Eccleſias ſibi ſubiectas, & ad effectum vt ad ipſum detur appellatio, & habeat alia iura Patriarchalis Eccleſiæ, de quibus in cap. antiqua de priuileg. vt deducitur ex c. conqueſtus 9. queſt. 3. & ex eo poſt Ruſſum in libro, quem ſcripſit pro Pontifice Romano nu. 8. verſ. ſed videamus pag. 44. cum ſeqq. explicant Euiſat. conſ. 109. num. 14. cum ſeqq. vol. 1. Modern. de Iuriſdictione par. 1. cap. 16. à num. 4.

SVMMA RIVM.

1. Antiochia Syria Metropolis.
2. Antiochia quibus nominibus olim dicta fuerit, oſtenditur.
3. S. Petrus Antiochiæ primum Sedem fixit anno à natiuitate Domini 35.
4. Alexandrinum Patriarcham cur Antiochenus non præcedat oſtenditur.
5. Antiocheno Patriarcha Sedes ſubiecta reſeruntur.

DE ANTIOCHENO Patriarcha.

CAP. V.

1. NTIOCHIA, vt refert Abrahamus Ortelius, ſiriæ Metropolis ſuper Oronte fluuio, Epidaphne à Plinio cognominatur.
2. Magno epitheto eam exornat Philoſtratus in vita Apollonii Reblatha, vel Rebla Hebrais, vt ſcribit D. Hieron. in Ezechielem. Iuſtiniani Imper. tempore Theopolis ab eodem dicta fuit, vt ſcribunt Procopius, Cedrenus, Nicephorus, Caliſtus, & Euſtathius, qui addit illam quoque olim Cherſoneſum per ambitum aquarum dictam fuiſſe.
3. Hic S. Petrus primum Sedem fixit anno à natiuitate Domini 35. eamque ſeptem annis non tamen completis adminiſtrauit Baron. anno Chriſti 39. à nu. 9. Bellarminus lib. 2. de Romano Pontif. cap. 6. Ideo tertiam hanc Sedem B. Petri nomine honorabilem haberi refert Anacler. epiſt. III. quia ibi priuſquam Romam veniret, habitauit, & Ignatium Epiſcopum conſtituit, atque primum nomen Chriſtianorum nouellæ gentis exortum eſt.
4. Nec mirum ſi Alexandrinus Patriarcha Antiochenum præcedat, quia ita poſtulat ordinis ratio ex magnitudine loci ſumenda vt ſupra oſtendi: tum quia, verba ſunt Cardin. Bellarmini, lib. 1. de Romano Pontif. cap. 24. cum omnes tres ſint Sedes Petri, Romanam per ſe viſque ad mortem adminiſtrauit, Alexandrinam

Alexandrinam per Marcum Euangelistam, Antiochenam per Euodium, sicut ergo maior est Petrus Apostolus Marco Euangelista, & Marcus Euangelista Euodio, qui neque Apostolus, neque Euangelista fuit, ita quoque Romana Ecclesia Alexandrinam, Alexandrina Antiochenam auctoritate & dignitate superat.

Huiusmodi Patriarcha subiecta erat pars Asiae, quae Carmaniam, Armeniam maiorem, & minorem, Lyciam, & Ciliciam continet, & prouincias Syria, Assiria, Mesopotamia, Media, Parthia, Persia usque ad Indiam Orientalem. In totum sunt Sedes tredecim, Metropoles octo, Archiepiscopus tredecim, ut sequuntur.

Sequuntur Sedes Antiocheno Patriarchae subiectae.

Sedes prima.

Tyrus olim, hodie Sor, antiquitus valde celebris, inexpugnabilis pene erat, ut expertus est Alexander Magnus. Fuit Romanis fidelissima; unde meruit à Seueri Imper. priuilegium libertatis, instar ciuitatum Italiae. Sub qua sunt Episcopales Vrbes duodecim,

Porphyriion Sydon
Archis Sarepta
Palemais, siue Acon. Biblimum
Botriensis. Antaradenfis, siue Tortosana
Ortosia. Panceas, seu Clofazea Philippi
Aradenfis. Maraclea Aracila Tripolis.

Sedes secunda.

Tarsus, nostris Tarso, incolis Terasa, Ciliciae ad Cydonum fluium Vrbs, haud procul mari distans, olim nobilissima, & studijs florens, quam D. Paulus ornauerat. Sub qua sunt Episcopatus quinque.

Sebastie. Caput Samariae, hic prope ciuitatem peregrinis ostenditur puteus Iacob, ubi Saluator noster Samaritanam alloquutus est.

Malos Choicos
Thina Poderados.

Sedes tertia.

Edessa hodie Rhoais, seu Rhafi, Vrbs Mesopotamiae, olim nobilissima, ultra Euphratem fluium sita. Sub qua sunt Episcopatus nouem.

Virchi Himeria
Constantia Cuercuentia
Capron Taparon
Marcopolis Celimeos
Varnon Cedmaron.

Sedes quarta.

Apamia, vulgo Apamis, Vrbs Phrygiae magna ad omnem Marciam Laodiciae & Antiochiae ad Meandrum est finitima. Sub qua sunt Sedes septem.

Epiphania Mariania
Seleuconuila Ruphania
Larissa Arethusa
Valanea.

Sedes quinta.

Hierapolis Vrbs Phrygiae, quondam celebris inter Laodicam, Cybaram, & Apamiam sita est. Antiochiae ad Meandrum finitima. Sub qua sunt Episcopatus octo.

Zeuma Perri
Suron Ormion

Varnalis
Neocaesarea

Dorichi
Europe.

Sedes sexta.

Bosra, sub qua sunt Episcopatus xix.

Ceraffon Eutimij
Philadelfia Constantia
Adraon Paramboli
Midanon Dionysia
Anstamidon Conohato
Belmundon Maximopolis
Zoroyma Philippopolis
Herri Heylon
Icený Lorea.

Sedes septima.

Anauarra, sub qua sunt Episcopatus nouem.

Epiphania Flauias
Alexandris Rossas
Irenopolis Castraulet
Cambisopolis Egnas
Syria.

Sedes octaua.

Seleucia Vrbs olim in Prouincia Babyloniae ad Tigris, & Euphratis confluentem sita, Patriarcham habens, hodie est adhuc ingens, & celebris Bagadèd nuncupata, quae Babilonem veterem propter viciniam exhausit, eam Turcae vocant Satyro. Sub qua sunt Episcopatus xxij.

Claudiopolis
Dioceffarea
Oropi
Dalyfanidos, seu Dalisandi
Seriula, siue Senila
Colenderis, siue Celenteris

Anemory, vel Anemoz

Titopolis, seu Tityopolis.

Lamofy, vel Lamorum

Antiochia parua

Nephelia.

Ristra

Selinuntis

Hieropy, siue Iotapij

Philadelphia parua

Hermopolis, siue Irenopolis.

Germanicopolis.

Mofoda

Demenopolis, siue Dometiopolis.

Shydi

Synopolis, siue Synonopolis.

Adraffon, vel Adraffi

Myin.

Neapolis, est in Palaestina, ubi Concilium celeberrimum fuit tempore Regis Balduini.

Sedes nona.

Damascus, quem Turci Scham, nostri Damasco nuncupant, Metropolis Syriae, pulcherrima totius Orientis, antiquissima, hortus pulcherrimis cincta. Hic residet hodie Belerbus, qui & huic regioni praest vna cum Iudaea: antea regebatur à Calis, atque olim à Regibus Syriae. Sub qua sunt Episcopatus vnde sim.

Ably
Palimpon
Laodicea
Euria
Renocora
Hiabanda

Danabi
Carathca
Hardam
Suria
Quini.

Sedes decima.

Amida, vulgo Caramit, hodie; maxima est Meſopotamiae Vrbs, ad Saocaram fluuium inter Carras, & Mirdinum Vrbes eiusdem prouinciae nobiles, Meſopotamiae autem Regno Euphrate, & Tygri fluminibus continetur, & Diaberch à Turcis nominatur. Sub qua sunt Episcopatus septem.

Hynilon.
Valentium
Arſamofata

Caytaris
Ryphi
Zeuma.

Sedes undecima.

Sergopolis, sic dicta à S. Sergio Martyrij palmani ibi adepto sub Maximiano Imperatore, olim Barſalo nuncupabatur, Vrbs Armeniae minoris, ad Euphratem fluuium inter Melitam, & Samofatani. Sub qua sunt Episcopatus quatuor.

Bizononias
Marcopolis

Venethal
Ermenia.

Sedes duodecima.

Theodoſiopolis; sub qua sunt Episcopatus septem.

Oricos
Naznini
Maureocastron

Axieri
Tarofia
Politinios.

Agyamaria

Sedes decimatercia.

Emefa, siue Emiſa, vulgo Ems, Vrbs Syriae nobilis in Apamena regione apud Montem Antilibanum. Sub qua sunt Episcopatus quatuor.

Arqui
Oriflon

Hergem
Oragifon.

Metropoles per se subsistentes.

Piericus Heliopolis, vulgo Betſames

Laodicia Pompeiopolis
Samofata Mopſphestia
Cyros Adama.

Archiepiscopatus decem.

Verea
Calquis
Gabula
Seleucia
Piperia

Anaſar
Phon
Paltos
Germanicia
Salamias.

S P M M A R I V M.

1 Hierosolyma quando extructa, & quibus nominibus dicta fuerit, ostenditur.

2 Hierosolyma in medio totius Orbis sita.

3 Hierosolyma mater omnium Ecclesiarum habita.

4 Hierosolyma quamuis Metropolitano honore condecorata fuerit, non tamen propterea à subiectione Caſariensis exempta manſit.

5 Hierosolymitano Patriarcha, quae sedes Episcopales subiectae fuerint ostenditur.

DE HIEROSOLYMITANO

Patriarcha.

CAP. VI.

IEROSOLYMA, ex qua Patriarcha titulum accepit, ante memorabile ſui excidium bis milleſimo ceteſimo ſeptuageſimo ſeptimo anno à Melchiſedech

Cananeo & Gentili Rege & Pontifice extructa, olim Salem, poſtea Iebus, deinde compoſito nomine Ieruſalem, ac demum melioris, ſoni gratia Hieruſalem appellata fuit *Ioseph. 1. & 7. antiquit. Perv. in Geneſ. capite 14. numero 66. & 67.*

2 Hanc Urbem in medio totius vnuerſi ſitam, adeoque quali terrae vmbilicum eſſe auctoritate Scripturae *Ezech. cap. 6.* Iſta eſt Hieruſalem in medio gentium poſui eam, item *Pſalm. 73.* Operatus eſt Deus noſter ſalutem in medio terrae, affirmarunt *Hieronym. ibid. Ioseph. de bello Iudaico libro tertio, cap. 2. Georgius Brannius in theatro Vrbiu.*

3 Magna celebritas huius Urbis eſt, quod eius Eccleſia mater omnium Eccleſiarum habita ſit, eo quod primus Episcopus in ea fuit S. Iacobus frater Domini, & poſt eum Simon frater etiam ipſius Domini, ideoque Hieroſolymitana Eccleſia per annos fere quingentos non re, ſed nomine; non poſtate, ſed honore duntaxat, vſque ad Iuuenalem eiusdem Eccleſiae Episcopu, quarta Patriarchalis habitaeſt ex eo, quia in *Nicana Synodo can. 7.* vbi decretu fuerat, vt Hieroſolymitanus quantum quidem Patriarchalis ſeſſionis locum, ac honorem haberet, non tamen propterea à ſubiectione Caſarienſis, quae Metropolitana erat, eximeretur. Iuuenalis enim Praelio deſuncto in Sede Hieroſolymitana ſubrogatus eſt an. Domini 429. in Concilio Epheſino totius Syriae Paleſtinae Primatum quaſiuit, ideo quod cu ſuſcepſis ex toto Orbe peregrinationibus Hieroſolymitana Eccleſia frequentaretur maiori honore, officiſque dignioribus, quam Caſarienſem Metropolitanaſ colendam eſſe ambitioſe iudicaret. Reſtitit illi, qui Vicariam Pontificis praefecturam agebat Cyrillus Alexandrinus, vt notatur in *epiſt. Leonis 72.* Vnde S. *Hieronymus epiſt. ad Pammachium* contra Ioannem Episcopum Hieroſolymitanu, ſic eum alloquitur. Tu qui regulas quaris Eccleſiaſticas, & Niceni Concilij Canonibus vteris, reſponde mihi? ad Alexandrinum Episcopu Paleſtina quid pertinet? ni fallor hoc ibi decernitur, vt Paleſtina Metropolis Caſarea ſit, & totius Orientis Antiochia. Aut igitur ad Caſarienſem Archiepiscopum referre debueras, cui ſpota communione tua comunicare nos noueras, aut ſi procul expetendum iudicium erat, Antiochia potius litterae dirigenda. Sed noui cur Caſaream, cur Antiochiam nolueris mittere. Maluiſti occupatis auribus moleſtiam facere, quam Metropolitano tuo honorem reddere. Nihil ergo magna Synodus Hieroſolymorum Eccleſiae contulit, niſi vt honor, qui ex antiquo vſu ei deferri ſolebat, iuribus, & ſubiectione Metropolitani ſaluis eidem deferatur. Idque propterea quod Hieroſolymitana Eccleſia mater omnium aliarum Eccleſiarum (ſic enim nominatur in *epiſt. Synodali Concilij Conſtantiensis Oecumenici ad Damafum*, quae extat apud *Theodoreti lib. 5. cap. 9.*) appellata fuerit, adeoque non immerito ipſius Ciuitatis Episcopum eum honorem, vt inter Apoſtolicarum Eccleſiarum Antifiſtes ſederet, & in litteris quoque ita nominaretur, antiquitus conſequutum fuiſſe iudicatur.

5 Patriarcha Hieroſolymitano parebat tota Paleſtina, & triplex Arabia, Deſerta ſcilicet, Petraeae, & Felix vſque ad ſinum Perſicum, in quibus ei ſub-

ijciuntur Archiepiscopi, & Episcopi sequentes.

Sequuntur Episcopales sedes Hierosolymitano Archiepiscopo subiectae.

Lidda	Capitolina
Ioppe	Mauronensis
Alcalon	Gedera
Gaza	Nazareth
Mennas	Thabor
Diocletianopolis	Caraca, vel Perea
Bergrobin	Hadroga
Neapolis	Aphra
Sebaltea	Helem
Hiericuntis	Faran
Tiberiadis	Helenopolis
Diocæsarea	Mons Syna
Legionum	Bethlem Episcopali honore
	à Paschali II. donata petente Balduino Rege Hierosolymit.

Sedes prima.

Cæsarea Palestinæ, ubi Angelus percussit Regem Herodem, & Sanctus Petrus baptizavit Cornelium Centurionem, Vrbs fuit olim celeberrima, mercatu nobilis, vulgò Charfar, inter Aconem & Ioppem situm habuit. Sub qua Sedes sunt Episcopatus viginti.

Dora	Onus
Antipatrida	Sorutis
Iamnia	Raphios
Nicopolis	Regium Apatos
Regium Hierico	Estomafon
Regium Litus	Triconias
Azulus	Taxus
Hiaralias	Saltum
Afotus	Constantinianus
Hippum	

Sedes secunda.

Scitropolis, vulgò Bethlar, Vrbs in Iudæa, & Galilæa confinis ad Iordanum fluvium nobilis extitit. Sub qua sunt Episcopatus decem.

Capitoliodos	Terraconias
Miru	Clima
Gadaron	Galanis
Pelon	Comanas
Philippus	Scythopolis.

Sedes tertia.

Ruba, quæ à Ptolomæo in Syria deserta ponitur, sub qua sunt Episcopatus duodecim.

Augustopolis	Zora
Arnidilla	Viroffa
Carah	Pentacomia
Hierapolis	Mamapfon
Memidos	Mitrotomias
Eluris	Saltum Hieraticon.

Sedes quarta.

Berytus Phœnicis Libani Metropolim esse constat ex vetustis Geographis. Sub qua sunt Episcopatus xxxv.

Adraffon	Comoganras
Dias	Comogeros
Medaun	Comostanis
Hieraffon	Comis
Nein	Mahederon
Philadelphina	Comoreatos
Hierapolis	Comiscopion
Phenustus	Comis Iulianos

Eluos	Comispigmarethon
Neapolis	Comis Petius
Philopopolis	Comis Anathon
Dionylus	Comis Neothis
Constantianis	Clima anatalis queuissinon
Pentacomias	Comis Anochis
Tricomias	Comis Tralicones
Conafados	Comis Nephdomos
Saltum Vcaneos	Enacomias.
Hexacomias	

S V M M A R I V M.

- 1 Patriarcha minores qui;
- 2 Patriarcha minores inter Latinos sunt sex.
- 3 Aquileiensis Patriarcha cur ita dictus.
- 4 Gradenfis Patriarcha ubi fiat mentio ostenditur.
- 5 Gradenfis ciuitatis descriptio.
- 6 Gradensem Patriarchatum Nicolaus V. ad inchoatam Penetiarum ciuitatem transfudit.
- 7 Penetiarum Primus Patriarcha creatus fuit B. Laurentius Iustinianus, à quo Congregatio S. Georgy in Alga apud Venetiam initium sumpsit.
- 8 Congregatio Canoniorum S. Ioannis Evangeliste in regno Portugaliae B. Laurentium Iustinianum parentem, ac fundatorem suum agnoscit.
- 9 Bituricensis Patriarcha ubi fiat mentio ostenditur.
- 10 Pisanus Archiepiscopus, quarum prouinciarum. Primas dicatur ostenditur.
- 11 Pisana ciuitatis Episcopatus antiquissimus est.
- 12 Sardinia an vero Corsica dicatur Primas Pisanus Archiepiscopus, ostenditur.
- 13 Toletanum Archiepiscopum inter Patriarchas inferioris gradus qui ponant, ostenditur.
- 14 Toletanus Archiepiscopus ex privilegio Martini V. summi Pont. gaudet prerogatiuis veris Patriarchis concessis.
- 15 Dictio, quomodolibet, vniuersalis est, & omnes easus comprehendit.
- 16 Privilegia habens ad instar alicuius privilegiati, habet etiam illud privilegium, quod privilegiatus instar alterius obtinet.
- 17 Toletum Vrbs Regia, & quasi altera Roma in exaltatione cepit nominari.

DE PATRIARCHIS
Minoribus.

CAP. VII.

PATER quatuor primarios & maximos Patriarchas, de quibus in Capitulis præcedentibus, alij sunt minores: nam secta Armeniorum tres habent Patriarchas, vnus eorum residet in Cilicia, & Armenia minore, secundus in Armenia maiore, tertius, quem non non Patriarcham, sed *gabarionem* appellant, præsidet in Russia Prouincia Polonorum. Vnicum etiam Patriarcham habent Maronitæ, qui commoratur & præest in Syria in Monte Libano. Habent etiam Aethyopes vna Patriarcham, qui sedem suam habet in Curia Magni Imperatoris Speciosi Ioannis, & vocatur Patriarcha Abyssinorum, & cõfirmatur à Patriarcha Alexandrino. Est etiam Secta Cophthorum, qui simul cum Baptismo Circumcisionem tuerentur & retinent, & duos habent Patriarchas, quorum vnus commoratur in Magno Cayro Aegypti, alter vero apud Aethiopes. Secta quoque Iacobitarum, qui Sanctissimam Trinitatem negant.

m ij

duobus Patriarchis parit, quorum vnus in Cayro reſidet, alter in Syria, videlicet in Vrbe Damasco.

2 Sex tamen inter Latinos ſunt Patriarchæ minores, qui vel Romani Pont. indulgentia, vel inueterata conſuetudine Patriarchale nomen vendicarunt, Aquileienſis, Gradenſis, Bituricenſis, Piſanus, & Toletanus. *Regius de præſtantia Patriarchali tom. 13. tractatum Doctorem pag. 285. verſu, Anaſtaſ. Germon. de ſacrorum immunit. lib. 3. cap. 7.*

3 De Aquileienſi Patriarcha agit *tex. in cap. nunc vero 9. quæſt. 3.* Nam ante Longobardorum in Italiam aduentum, qui accidit anno ſalutis 566. Aquileienſis Archiepiſcopus more Græcorum & Orientalium Patriarcha nominabatur; irruentibus vero Longobardis primo aduentu Alboinus eorum Rex Aquileiam cepit, propter quod Aquileienſis Patriarcha Sedem hinc inde mutauit, & tandem in Vrbe Venetiarum permanſit.

4 De Gradenſi Patriarcha meminit *Vrbani 11. in cap. erubescant 32. diſt. & Celeſtin. 111. in cap. ex litteris, de officio deleg.*

5 Gradenſis ciuitas breui ambitu clauditur, paludibusque & flumine circumſepta, ſi demas piſcatores homines vix hodie vltos habet incolas, vt qui duorum millium numerum ægre expleant, nihilque habet inſigne antiquitatis, aut ſplendoris argumentum, præter ciuium germanam, & aureo ſeculo conſentaneam ſimplicitatem, & innocentiam, vbi nec factiones, nec fere alias morum corruptelas, conſpicias: ita accepiſſe à Franciſco Auantiſ Veneto refert *Anaſtaſ. Germon. diſt. lib. 3. cap. 7. num. 5. & 6.*

6 Sed propter huius ciuitatis aeris intemperiem hunc Patriarchatum de anno 1451. Nicolaus Pontifex Max. cuiusdem numeri V. ad inclitam Venetiarum ciuitatem tranſtulit, quæ antea per annos ſexcent. ſeptuaginta nouem in circa Episcopum habuerat, vt illam maioris dignitatis prærogatiua decoraret, & ideo iam hodie non vocatur Patriarcha Gradenſis, ſed Venetiarum. Nec obſtat quod dicit *gloſ. verbo ſingulis in cap. in illis 80. diſt.* nempe Patriarcham Gradenſem non eſſe Patriarcham Venetiarum, cum locus Gradi multum differat à Venetijs, quia reſpondetur poſtea illis temporibus Nicolaum V. viſſe Patriarchatum Graden. & Episcopatum Venetiarum, de cuius Patriarchatus inſtitutione *Bernard. Luſtinianus in ſua de Venetorum geſtiſ historia lib. 12.* ſic ait. Coacta igitur Synodo totius Cleri, populique, aſſiſtentibus Duce, & Patriarcha primus creatus Episcopopus Obeliatus, Eneagrij Tribuni Matheumaceni filius. Conſtituitur autem Episcopopalis ſedes in inſula Caſtellana, quæ vt antea diximus Oliuolus appellabatur, vnde & Episcopopo Caſtellano ſemper nomen manſit. Viſus Particiacus, qui eum Episcopopatum tertio tenuit loco, Eccleſiam crexit, quæ nunc extat, dignam ciuitate & Episcopopo, eam Beatiſſimo Petro Apoſtolo dicauit; ibi perſeuerauit donec ætate noſtra Nicolaus V. Pontifex Max. Patriarchali titulo auxit: tranſtulit enim Gradenſis Eccleſiæ dignitatem in hanc Venetiarum Urbem, ſuppreſſo utroque titulo & Gradenſi & Caſtellano.

7 Primum Venetiarum Patriarcham creauit Laurentium Luſtinianum, qui viuens, moriensque multis clariuit miraculis. Tranſlatio facta eſt anno 1451. octauo Idus Octobris.

8 Hæc in d. hiſtoria. Hic fuit ille B. Laurentius Luſtinianus, Ordinis Celeſtini, vitæ ſanctitate, miraculorum, & ſincera eruditionis gloria clarifiſimus, & quo Congregatio S. Georgij in Alga apud Venetiam initium ſumpſit, quem etiam parentem, ac fundatorem ſuum agnoſcit Congregatio eorundem Canonicoꝝ S. Ioannis Euangelista in noſtro Luſitanæ regno, vt habetur in eius officio recitando in diſtis Congregationibus ex indulto Clementis VIII. feliciſ record. die 8. Ianuarij.

9 De Bituricenſi Patriarcha mentio fit in *cap. conqueſtus 9. quæſt. 3.* vbi apud Romanum Pont. queſtatur Narbonenſis Archiepiſcopus, quod Bituricenſis tanquam Primas & Patriarcha ipſo inuito Clericos ad tribunal ſuum venire compelleret, vbi Nicolaus II. vocat Archiepiſcopum Bituricenſem Primatem, & Patriarcham, hoc eſt primæ Sedis Episcopopus; *Alberic. in rub. de ſtat. hominum col. vlt.* dicit Archiepiſcopum Bituricenſem eſſe Primatem in prouincia Burdegaleſi, *Cardin. Alexan. in c. diſſeminus 22. diſt.* Bituricenſem ponit primū Patriarchā poſt quatuor antiquos Patriarchas: *Nicol. Boer. in addit. ad tract. de auctoritate, & præminencia magni Conſil. p. 1. n. 14.* ait Bituricenſem eſſe Primatē in Burdegaleſi prouincia, & probat ex *cap. vlt. de maiorit. & obed. & cap. vlt. de dilation. & cap. vlt. de dol. & contrum.* & eſſe Primatem in prouincia Narbonenſi ex *d. cap. conqueſtus*, & habere ſub ſe quatuor Metropolitanos, videlicet Burdegaleſem, Narbonenſem, Auxitanū, & Tholoſanum; & vnde cum vel duodecim ſuffraganeos.

Aduertendum duxi præcedentibus numeris huius cap. non mea, ſed typographi incuria in orthographia aliquos errores tranſiſſe, quos inter legendum poteris corrigere.

De Cantuarienſi facit verbum *gloſ. verbo Archiepiſcopus in cap. Cleros 22. diſt.*

10 De Piſano Archiepiſcopo quoddam ſit Primas tradunt *addit. margin. ad gloſ. in cap. diſſimimus 22. d. vbi Archiep. & Domin. idem Domin. in cap. Cleros 20. in gloſ. Primatibus diſt. 22. Prepoſ. in cap. Concilia 8. Episcopos ſub nu. 5. diſt. 17. Turrec. in cap. prouincia, verſ. ſed inſurgit quæſt. d. 99. Caſſan. in catalogo gloria mundi p. 4. conſid. 19. in fine, Boer. de ordine & præcedentia graduum p. 1. n. 13. & de auctoritate magni Conſilij nu. 54. Pauin. de officio & poteſtate Capituli prel. 6. n. 13. Caſſan. de equeſtri dignitate n. 94. Petr. Greg. Syntag. iuris lib. 15 c. 10. n. 30. in fine, Gig. de reſid. Episcoporum q. 18. n. 10. Marc. Anton. Cuch. inſt. iuris Canon. l. 1. tit. 3. Sbroz. de Vicario Episcopali l. 1. q. 3. n. 24. & 25. Anaſt. Germon. d. c. 7. n. 8. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloſ. 41. n. 14.*

11 Sequitur tamē vt aliquid de eo agamus, cum in exquirenda ſui Primatus ratione apud quosdam eſſet exorta dubitatio: pro cuius ſolutione à primordijs rem petentes aduertendum duximus Piſanæ ciuitatis Episcopopatum antiquiſſimū eſſe; Gaudentius enim Piſanus Episcopopus an. 313. in Concilio penes Melchiam Papam nominatur, & Landulpho Piſano Episcopopo, cuiusq; ſucceſſoribꝝ circiter an. 1078. Gregorius VII. vices ſuas comiſit in inſula Corſica, & pro labore, quem primus in ea reſtituenda ad Romanæ Eccleſiæ dominium ſuſcepit, medieta-tem, duobus vero eius ſucceſſoribus quartam partem omniū reddituū largitus eſt: arcem tamen ſubditi-ione Romanæ Eccleſiæ reſeruauit, quorum cuſtodes illis, ſi neceſſitas exegerit, vult obedi-

re, vt constat ex lib. 6. *epist. Gregor. VII. epist. 12.* Postmodum Urbanus II. constit. sua incip. Urbanus Episcopus, Dat. Beneuenti 3. Kal. Iunian. 1091. Pontificatus sui 4. de prad. Gregorio VII. & de Landulpho Episcopo mentionem faciens, ita ait: quia multis iam dudum obsequijs Pisanorum gloriosa nobilitas Romanam sibi Ecclesiam fecit obnoxiam, prædictam insulam de consilio Clericorum Cardinalium, aliorumque fidelium Pisanæ Ecclesiæ commisit, & condonauit; ea conditione interlita vt per annos singulos libras quinquaginta Lucanæ moneta Lateranensi Palatio persolueret. Deinde anno sequenti 1092. idem Urbanus alia sua constit. Dat. Anagnina per manus Ioannis S. R. E. Diaconi Card. Episcopum Pisanum in Archiepiscopum promouit, palliumque concessit, cum suppositione omnium Episcoporum Corsicæ, & vt in ea Metropolitano, & in Sardinia Sedis Apost. Legatus cum perpetua successione existeret. Sed Calixtus II. quoad suppositionem Episcoporum Corsicæ instantibus Genensibus factum Urbanum reuocauit. Insurgunt Pisani, qui ab Honorio II. Genensium sprete contradictione restitutionem obtinuerunt, vt constat ex Constit. ipsius Honorij Dat. Lateran. per manus Arnerici Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Diaconi, & Cancellarij 12. Kalen. Aug. an. 1126. Pontificatus sui secundo. Verum, quia huius rei sumpta occasione bella inter Pisanos, & Genensiles mouebantur; unde cades, incendia, & multa Christianorum captiuitates peccatis exigentibus oriebantur, Robertus Archiepiscopus Pisanus cessit Genensibus tres Corsicæ Episcopatus, remanentibus sibi alijs tribus, scilicet Alerienti, Alacenfi, & Sagonensi. Vnde Innocentius Secundus an. 1187. in recompensationem trium subtractorum Episcopatum Corsicæ, Balduino Pisano Archiepiscopo cum varijs alijs priuilegijs ampliando concessit in iudicatu Gallecia in Sardinia Episcopatus duos, scilicet Gartellensem, & Ciuitatensem, & demum Episcopatum Populonia, supponens eos Pisano Archiepiscopo tanquam eorum Metropolitano, & legationem Sardinia ab Urbano II. concessam confirmauit, & Primum super provincia Turritana Sardinia dedit, quod & demum fuit confirmatum per Eugenium Tertium an. 1146. & Adrianum Quartum an. 1156. Et Alexander Tertius priuilegio suo Pontificali asseruato in archiuo publico reformationum ciuitatis Florentia Dat. Anagn. per manus Gratiani Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Subdiaconi, & notarij 3. Id. Aprilis an. 1167. Pontificatus sui septimo ampliando concessit Vbaldo Pisano Archiepiscopo Primum quoque præter Turritanam provinciam etiam super Calaritanam, & Alborensi in dicta insula Sardinia, & cætera per anteriores Pontifices data confirmauit; quod & postmodum fecit Lucius Tertius an. 1181. Urbanus Tertius an. 1186. Celestinus Tertius an. 1191. & Innocentius Tertius an. 1198. prout constat ex libro anni VI. Epistolarum, qui asseruatur in bibliotheca Vaticana *epist. 110.* Turritano Archiepiscopo scribens post alia sic ait. Absenti autem, vel alio tempore venienti (scilicet Pisano Archiepiscopo) non teneberis auctoritate legationis aliquatenus respondere, auctoritate vero Primatiae non plus potest in provincia Turritana, quam Primatibus

vniversis concedunt Canonica sanctiones. Similiter etiam Honorius Tertius an. 1217. scribens Archiepiscopis, & Episcopis, ac nobilibus viris Turritan. & Galluren. iudicibus, alijsque nobilibus per Sardiniam constitutis, eisdem monet quatenus eidem Pisano Archiepiscopo in ijs, quæ in prædicta terra sibi sunt ab Apostolica Sede tanquam Primati suo, & Apostolica Sedis Legato concessa, debitum honorem, & reuerentiam impendant, eiusque salubribus monitis curent deuote, ac humiliter obedire, & habetur in libro primo Epistolarum Honorij Tertij, qui asseruatur in Bibliotheca Vaticana pagina 215. Quibus priuilegijs, & concessionibus Pisani Archiepiscopi enixi suæ Primatiae iure semper vti fuerunt possessorios actus facientes, vt fecit Federicus Pisanus Archiepiscopus an. 1265. qui Insulam Sardinia visitauit. Et Archiepiscopus Ioannes an. 1302. qui Archiepiscopum Gartellinensem ex Sardinia citauit. Et Pisanus Archiepiscopus, qui an. 1400. Ecclesiam S. Mariæ ex diocesi Turritana contulit. Sed ultra litteras Apostolicas, & priuilegia supradicta, *refre-dus Beneuentanus*, qui vixit de anno 1215. & viuis permansit etiam longo tempore post compilationem Decretalium Gregorij IX. cum fuerit aduocatus in causa Primatiae, de qua in *capitulo sen. de dilatione* vt habet in suo opere in titulo de *iuribus quæ competunt Præbato*, numero 2. dicit quod Archiepiscopus Pisanus est Primas Sardinia.

11. Toletanum Archiepiscopum inter Patriarchas inferioris gradus ponunt *specul. titulo de dispensat. paragraph. sunt quoque, versic. 6.* nota quod Primas, *Matth. Fgeni. de præstantia Patriarchalis dignitatis tom. 13. tractatum Doctorum pagina mihi 284. Anastas. German. de sacerum immunit. libro tertio, capite septimo, num. 7.* Verum Toletanos Archiepiscopos non vt ceteros inferioris gradus Patriarchas, sed plus ultra veluti veros, & primarios ex priuilegijs Summorum Pontificum sibi concessis habendos esse contendunt aliqui, præcipue ex speciali indulto Martini Quinti, incip. Martinus, Kalen. Aprilis anno Domini 1422. & sui Pontificatus vndecimo, qui prædecessorum suorum vestigia sequutus, declarauit Toletanum Archiepiscopum priuilegijs veris Patriarchis concessis fuis, his verbis. Necnon omnibus, & singulis prærogatiuis, priuilegijs & insignijs, quæ dictis Patriarchis quomodolibet competere potuerunt, vti & gaudere libere, liciteque posse. Cuius meminit Catholicus Rex Ioannes II. in litteris ad Alphonsum Carthaginem Episcopum Burgensem missis anno Domini 1448. vbi ita habetur. El dicho Papa Martino Quinto, constituyó & decretó, que el dicho Don Juan Arcebispo de Toledo, y sus sucesores igualmente sin otra diferencia pudiesen gozar, y gozasen de las insignias, y prerogatiuas, y priuilegios, que a los Patriarchas en qualquier manera pueden competir, &c. refert *Gaspar de Loaysa in collectione Conciliorum Hispania in decreto Gundemari Regis pagina 296.* Vnde aperte colligitur ex citatis verbis dicti indulti Toletano Archiepiscopo competere priuilegia quatuor veris Patriarchis concessa ex dictione illa, quomodolibet quæ vniuersalis est, & omnes casus comprehendit, omnesque distribuis

Rebuff. in commentar. ad l. creditorum 11. vers. quomodo libet. ff. de verborum significat. Cened. practicarum, & canon. quest. singul. 95. numer. 3. & 5. Deinde etiam eidem Toletano competunt vigore dicti indulti non solum privilegia, & prerogatiue dictis veris Patriarchis concessa, sed etiam illa, quas instar aliorum obtinebant, quia habens privilegia ad instar alicuius privilegiati, habet etiam illud privilegium, quod privilegiatus instar alterius obtinet. *Oldrad. consil. 300. Mandos. in tractatu de privilegijs ad instar glos. 11. numero 9. Soar. de legibus lib. 8. capit. 15. num. 2.* Illud tamen in presentiarum aduertendum duximus in omnibus privilegijs Toletanae Ecclesiae concessis appositam esse clausulam tacite, vel expresse, salvo iure Metropolitanorum, & cat. unde constat (prout infra c. 8. n. 71. cum sequentib. probauimus) Summos Pontifices noluisse praedictare iuri quaesito alteri Praelato, non ex privilegio, sed de iure, antiquitate, & ratione habenti fundatam intentionem, prout habent Bracharenſes Archiepiscopi super Primatia in Regnis Hispaniarum, vt eodem cap. 8. habetur, aperte ostendentes à principio nascentis Ecclesiae, institutione sancti Iacobi Apostoli Bracharenſis in ciuitate Primatiam radices egisse, constituto in ea primo totius Hispaniae Episcopo, constructa prima Ecclesia, & sancti Euangelij prima habita praedicatione.

14 Ratio autem quare Toletana Ecclesia aliqua fuerunt à Summis Pontificibus concessa privilegia, ea est, quia Toletum Vrbs Regia erat, & Regū Gothorum Sedes, quorum precibus Summi Pont. Praelatos maximis gratiis decorarunt, quas prosequitur Francis. de Pisa en la historia de Toledo libro 4. capit. 17. a alijs in locis: immo & ipsa Vrbs Toletana ob hoc dicebatur Romana, quasi secunda Roma in exaltatione, vt demonstrare videntur verba l. 2. in proemio libri fori iudicum, vbi dum agitur de Regis electione facienda in ciuitate Toletana, vel in ea, vbi praedecessoris mors contigisset, in hac verba prorupit. Doncas stablecemos, que de aqui adelante los Reges deban ser escidos en la ciudad de Roma, ó en aquel lugar donde murio el otro Rey, &c. ex qua obleruauit Spin. in speculo testamenti. glos. 19. princip. num. 73. Molina de primog. libro 1. cap. 2. num. 11. licet praedicta verba (forſan melius) aliter legant, & intelligant Alphons. à Villadieg. in scholijs ad cand. l. 2. num. 19. Molin. in annot. ad a. cap. 2. num. 1. Gutier. pract. lib. 3. quest. 13. num. 51. Bobadil. in sua politica lib. 2. cap. 18. num. 224. Deinde id ipsum videtur deduci ex verbis fori de Sobrarbe, ibi, El Rei en Roma, ó en ciudad Metropolitana de Arcobispo, ó Catedral de Obispo, vt refert Ambros. de Morales in compendio generalis historia lib. 13. cap. 2. Denique id ipsum colligi videtur ex vita sancti Ildefonsi apud Surium tomo 1. die vigesimatercia Ianuarij, vbi quatenus ostenditur D. Ildefonsum Archiepiscopum electum fuisse, & Toletanam Sedem incomparabili sanctitate, simul atque eximia doctrina illustrasse, sic dicitur. Deinde post multum tempus decedente S. Eugenio Regalia violentia Toletum deducitur, atque ibidem Pontifex subrogatur, cuius statim virtus enucleata in sede Romana refullit, & veluti facula ignea ardens omnem Hesperiam perlustrauit: Hinc etiam, quia Roma Vrbs Regia dicebatur l. si duas 6. §. hoc amplius, ff. de excus. tutorum, vbi dum Modestinus doceret Romae philosophantes munera tutelarum

excusationem habere, quibus exemptionis rationem reddens, sic ait. Quorum functioni illam potest quis rationem asserere, quod cum communis sit, & existimetur patria Regia Vrbs, aequum est eum, qui in sua patria se vtilem praebeat, hac immunitate frui, vbi docet glos. verbo Roma, glos. etiam verbo anterior, in authent. vt Ecclesia Romana cent. an. gaudeat collat. 2. quem titulum Toletana ciuitas à Romana mutuata fuerat, dum Regia ciuitas nominari incepit, vt ad aliud propositum annotauit Balthasar de Ameſena de potestate in se ipsum libro secundo capit. vigesimatercio, numero 23. versiculo hinc interpretor, cum mun. sequenti.

S V M M A R I V M.

- 1 Origo & principia cuiusque rei imprimis sunt exponenda, vt quo tempore clari, aut obſcure nominis fuerint sine fraude pateat.
- 2 Nihil maiori encomio extollitur in populis quam originem antiquam eis praeber.
- 3 Interamensis Regio, Duriminea appellata, quod Durio & Minio fluminibus intercluditur, amoenitate celebrissima.
- 4 Romani prope Limam fluium castra ponentes illum Lethem dixerunt, quod ibi securos latites, & longa patria potauerint obliuia.
- 5 Brachara à Carthagenſibus illic appulſis, & ab Himilione relictis initium sumpsit, à fluuio Africa, Bragada, cognominata.
- 6 Augusti titulo ab Augusto Imperatore sibi imposto Brachara coonestata fuit.
- 7 Brachara diues appellabatur ex magnitudine, & antiquissima negotiatione.
- 8 Brachara habuit vnum à septem conuentibus inuidias Hispania.
- 9 Flamines, protoflamines, & archiflamines in iudicis conuentibus ad sua sacrificia peragenda Ethnici stituerant constituere.
- 10 S. Petrus Apostolus in urbibus, in quibus apud Ethnicos erant primi eorum flamines, & prima iudiciaria potestas instituit vt Primates praesent.
- 11 Bracharenſis ciuitas Prouincia in iudico conuentu ornata Archiepiscopalem dignitatem cum titulo prima sedis secundum dignitatum gradus à S. Petro constituit adepti est.
- 12 Brachara descriptio Georgij Braunij refertur.
- 13 Bracharenſis Senatus ex longissima consuetudine imitium sumpsit.
- 14 Bracharenſes suffraganei qui.
- 15 Vicarios quinque in quinque dioecesis prouincijs trienales creat Bracharenſis Archiepiscopus.
- 16 Bracharenſis Archiepiscopus temporalem habet iurisdictionem circa omnes iudices annuos, decuriones, magistratus, & scribas.
- 17 Causae civiles quantumcunque graues in amplissimo Bracharenſi senatu sine vlla appellatione concluduntur, criminales vero per appellationem ad Regiam iurisdictionem deferuntur.
- 18 Laudantur D.D. Senatores Bracharenſes.
- 19 Sedes Ecclesiae potior debetur priori in Fide recipienda.
- 20 Apostoli potiori ac sublimiori gradu, & praemio gloria fruuntur, quia priores in Fide recipienda extiterunt.
- 21 D. Petrus primus Bracharen. Episcopus diuinitus creatus à S. Iacobo Apost. qui multis tam seculis defunctus fuerat, & ad tam praclarum munus obcundum à mortuis suscitatus.

erat conſervat.

74 Nullum quod eſt confirmari non poteſt.

75 Confirmatio ex certa ſententia an actum nullum confirmet, oſtenditur.

76 Confirmatio ex certa ſcientia illa dicitur, in qua inferius eſt tenor rei confirmata.

77 Confirmatio ex certa ſcientia in tertij præiudicium nihil operatur.

78 Primatia contentio inter Archiepiscopos Bracharenſem, & Toletanum, à quo tempore incipit, oſtenditur.

79 Bracharenſis Eccleſia cur ſuum Primatia ius non ſuit proſequuta, oſtenditur.

80 Res omnis ad ultimum ſtatum reduci debet.

81 Vitium rei ſtatus in beneficalibus inſpici debet.

82 D. Fr. Bartholomæus à martyribus Bracharenſis Archiepiſcopus eminenti virtute, & ſpectata fide inſignis Primatiali cruce erecta per Toletanam civitatem libere ambulavit.

83 D. Fr. Alexius de Menefis Bracharenſis Archiepiſcopus Primatiali cruce Martyr ſepultus.

84 Illuſtriſſi. D. Alphoſus Furtado de Mendoza vgilantiſſimus Bracharenſis Eccleſie Antistes coram Rege Catholico Philippo III. Viſſipone Primatus ſui ius defendit.

DE PRIMATV SANCTAE

Eccleſie Bracharenſis in tota Hiſpania, & eius mirabili erectione.

C A P. VIII.

I vera eſt Iuris conſulti regula in l. ff. de origine iuris, & in l. 2. ff. de verborum ſignificatione. quod in quibuſque rebus principia maxime ſunt ſpectanda, tanquam quæ cuiuſque rei potiſſima pars ſint, veriora in his certe dicenda puto, quæ ſub vetuſtatis involucriſ magis ſunt implexa, id eſt omnes qui gentis, aut populi dignitatem explicare ſtudent, exponere imprimis eius originem ac principia debent, vt quo tempore clari aut obſcure nominis fuerint ſine fraude pateat. Nihil enim maiori encomio extollitur in populis quàm originem antiquam eis præbere, vt *Alpiamus eloquens Iureconſultus* in l. 1. ff. de cenſibus Syriam patriam ea laude exornat, nobilis regionibus ſerie ſeculorum, antiquiſſima. Arcades igitur ſe Sole, Luna, ac aſtris priores gloriabantur ex *ſtatio* libr. 4. *Thebaidos*.

Arcades hinc veteres aſtris, lunaque priores.

Plura narrat in hoc propositum *Tiraquell. de nobilitate capit. decimo nono, numer. vigesimo secundo*, & *Plinius* libr. 8. *epistolarum* ad Maximum ita eleganter exprimit. Reuertere gloriam veterem, & hanc ipsam ſenectutem, quæ in homine venerabilis, in vrbibus ſacra eſt. Et cum plures afferre poſſem, qui pro re ſibi propoſita principia ſemper altius

petiuere, ne tamen longe à ſemita diſcedere videar, cum præcipue quibuſvis ſint obuia, intendens Bracharenſis Eccleſie cum cæteris Hiſpaniarum relationem repræſentare, non dignum ſolum, ſed neceſſarium duxi illius initia repetere, & vt à loco incipiam rei natura expoſtulare videtur.

3 In ameniori Regni Portugalie parte ſita eſt Interamnenſis prouincia, quam Durimineam appellamus, quod Durio, & Minio fluminibus intercluditur loci amenitate celeberrima.

4 Domitores enim orbis Romani cum ad Luſitaniam oppugnandam venirent Minio ſuperato ante Bracharenſe territorium quatuor leucis, prope Limam fluium caſtra poſuerunt, loci amenitate capti, ſingulaque per otium contemplantes per Eliſcos campos & vireta Poëtarum ſigmentis celeberrima ſpatiari crediderunt, Lethem dixerunt fluium, quod ibi ſecuros latites, & longa patriæ potauerint obliuia; ſi aduenæ magna Orbis parte peragrata Interamnenſi regioni terrarum principatum Romæ obliui detulerunt, cur ego Romæ habitans, nunquam meæ patriæ oblitus, eius honorem, laudes, & encomia verbis, & ſcriptis non proferam. Primam refero tibi Brachara ſortem, quæ ſi ad primariam Hiſpaniarum ſortem ſpectemus, tantum alias inter caput euehis vrbes, quantum lenta ſolent inter viburna cupreſſi. Non ſum adeo inurbanus, vt non videam & agnoſcam quantum me ſelicem reddiderit hæc Curia, quæ albo ſemper erit ſignanda calculo, ne vilo vnquam tempore à memoria dilabatur: Illud verò rogabo Superos, à quibus hoc mihi munus ex Dei gratia oblatum credo, vt proſpero curſu ad ſinem ducant, quæ tam feliciter auſpicantur, nec imperfecto itinere deſtituant, quem ſemel placido lumine conſpexerunt.

De hac Interamnenſi Prouincia, vt aliis omiſſis hoc loco verba faciam quid referam? quæ etſi anguſtis ſinibus videlicet quinquaginta quatuor milliariis longitudine, triginta & ſex latitudine circumſcripta ſit, rerum tamen ſplendore & varietate longe lateque patere notum ſit iis, qui eam oculis perluſtrant: in qua Collegiata quinque, præter centum & quadraginta monaſteria diuerſorum Ordinum diuiſa, & alias Eccleſias, quas Parochiales appellamus, quæ 1460. numerum excedunt ſuis Baptiſteriis adauctæ: amenitatem vero non obſcuro vocis teſtimonio arguunt illi fontium perennium 25000. gratiſſimi decuſus. Sunt & flumina, portus maritimi, pontes elegantiffimo lapide conſtructi, maxima æris temperies, & omnium rerum fertilitas, ac ſecunditas, & alia multa, quæ cum ad rem noſtram hoc in loco non ſpectent, nequaquam poſſunt recenſeri, licet patrius amor nihil intactum relinquere, & omnia libenter proſequi voluiſſet, cum omnium ſocietatum nulla ſit arctior, nulla ſanctior, quàm ea, quæ cum patria vnicuique noſtrum eſt, vt ait *Cicero*. Quod grauiffimi viri magno, & exacto iudicio apud ſe meditantes re & conſilio eam adiuuare non deſtiterunt, quod Aſtiſides Athenienſis opere illo egregio comprobauit, qui adhuc exulans in patriam reuerſus præclariſſimam victoriam in bello contra Xerxem reportauit. Non abſimile illud Camilli, qui exulans

- 22 Refertur fragmentum quoddam S. Athanasij.
 23 Refertur discipuli, quos S. Iacobus in Hispania habuit.
 24 D. Petrus primus Bracharen. Episcopus, quem S. Iacobus suscitavit, ut eum in Bracharen. sede collocaret, fuit antiquus Propheta, cui nomen Samuel, vel Malachia, filius Vrie Propheta, de quo Hierem. capit. vigesimo sext.
 25 Samuel hic venit cum transmigratis in Hispaniam duce Nabucocordan, vel Pyrro Hispaniarum prefecto ante aduentum D. Iacobi 624. annis.
 26 Petrus discipulos instituit.
 27 S. Iacobus cum in Hispaniam appropinquavit primam Fidei plantationem in Gallecia provincia fecit, quam postea post obitum suum ad sui corporis depositionem elegit.
 28 Refertur historia Compostellana attestans de miraculosa navis delatione ad Iriensem portum cum corpore S. Iacobi.
 29 Doctores referuntur de aduentu S. Iacobi in Hispaniam attestantes.
 30 Christus Dominus passus est completis 33. annis tribus mensibus, & aliquibus diebus.
 31 S. Iacobus Apostolus in Hispaniam venit tribus, vel quatuor annis post Christi passionem, antequam cateri Apost. dividerentur.
 32 S. Iacobus primum ad Iriensem portum in Gallecia, appulit, ibique instituit primum Episcopum Brachara S. Petrum.
 33 S. Iacobus ad Hierosolimam rediens ibi Martyrij palmam consecutus fuit ann. 44. quo etiam Beatus Petrus, quem primum Brachara Episcopum reliquerat, passus est.
 34 Dies martyrij Beati Petri fuit vigesima sext. Aprilis.
 35 S. Iacobi martyrij dies vigesima quinta Martij sollemnis fuit, quia & Christus carnem humanam suscepit, & passus est, & ideo transferitur in diem vigesimam quintam Iulij, quia ea die inuentum fuit eius corpus.
 36 Dies vinculorum S. Petri Apost. non celebratur eo die, quo accidit, propter sollemnitatem Paschatis, in quo ouenit, sed die primo Augusti, quo catene Romam sunt adductae.
 37 Brachara primam S. Euangelij predicationem, primum Episcopum, primamque totius Hispaniae Ecclesiam ex S. Iacobi iussu obtinuit.
 38 S. Iacobus peragrata Gallecia parte, relictoque Petro Bracharen. Episcopo, cum iam ad Hierosolimam rediret, Aragonia regnum petiuit, ubi in Caesarangustana ciuitate Beatissima Virgo adhuc in carne veniens illi apparuit.
 39 Caesarangustana ciuitas primam Hispaniae Ecclesiam in honorem Beatissimae Virginis adhuc viuae obtinere meruit: Brachara vero in honorem ipsius fuit Christi Domini, ac Beati Petri Apost. adhuc viuam Ecclesiam construxerat prius obtinuit.
 40 S. Petrus primus Brachara Episcopus martyrij palmam consecutus fuit ann. Christi 44.
 41 S. Basilus secundus Brachara Episcopus passus est ann. 58.
 42 Sanctus Ouidius tertius Brachara Episcopus passus est ann. 65.
 43 S. Eugenius primus Toletanae Ecclesiae Episcopus a quo sit constitutus, non inuenitur.
 44 S. Eugenius antequam in primum Toletanae Ecclesiae Episcopum crearetur ann. 94. vel 95. mittitur a Clemen. Summo Pontific. post Petrum I. in Galliam a 1 Euangelium predicandum.
 45 Decipitur Valdesius in amorum computatione.
 46 S. Eugenius primus Toletanae Ecclesiae Episcopus secundum veriorum relationem martyrio coronatur ann. 97.
 47 Reprobatur opinio dicentium tempore tantum Sueuorum Regum Primatiam in Bracharen. Ecclesia constituisse.
 48 Primatiae in Bracharen. Ecclesia inest ex institutione sancti Iacobi.
 49 Secularis potestas ad Ecclesiam iura non potest manum adhibere.
 50 Felix Brachara Archiepiscopus in inuasionibus Maurorum cum 27. viris passus est.
 51 Bracharen. Ecclesia non in totum Praelatis caruit illis temporibus, quibus Saraceni Hispaniam occuparunt.
 52 De Argemiro Archiepiscopo Bracharen. mentio fit an. 863.
 53 De Hero Archiepiscopo Bracharen. mentio fit circa Era. 980.
 54 Bracharen. Ecclesia licet Maurorum inuasionibus Pastore aliquando caruisset, in primum postea decus restituta iacentem, ac pene dormientem statum reassumpsit, quasi postliminio reuersa ad Primatiales dignitates.
 55 Concilium primum Bracharen. celebratum fuit anno post Christum natum 412.
 56 Concilium secundum Bracharen. celebratum fuit in Vrbe Lucenti an. Domini 569.
 57 Concilium Toletanum quod pro primo habetur tom. 1. Conciliorum celebratum fuit an. 450.
 58 Regum summorumque secularium cause ex Regis consultatione in Conciliis solebant tractari.
 59 Gothorum Reges in provincialibus & nationalibus Conciliis praesentes erant.
 60 Concilia Toleti celebrata, dum Reges in ea sedem habebant congregata erant ad ipsorum supplicationem & per eos solum inuitati conueniebant Episcopi.
 61 Dignitas maior in superscriptione & prima voce dignoscitur.
 62 Dextera pars nobilior est.
 63 Dignitatem maiorem non semper arguit ad dexteram, vel sinistram sedere.
 64 Episcopi ubi se subscribunt nomina provinciae, quam sustinent; nationis, & provinciae attenditur dignitas, & nobilitas.
 65 Episcopi frequentius in Conciliis sedent secundum antiquitatem consecrationis vniuscuiusque.
 66 Episcopi secundum suae consecrationis antiquitatem scripserunt, & sederunt in Concilio Trid.
 67 Bracharen. Archiepiscopus cur aliquando ad Hispanensem Ecclesiam translatus fuerit, ostenditur.
 68 Privilegia si quae sunt Primatiae ius alieni Praelato concedentia non operantur in tertij prauidicium.
 69 Primatiam Hispaniarum Toletanae Ecclesiae de iure competere existimant summi Pont.
 70 Privilegium, seu gratiae ex precibus non veris ipso iure sunt nulla.
 71 Privilegium concessum a summo Pont. intelligitur sine tertij prauidicio.
 72 Confirmatio est iuris quastri corroboratio.
 73 Confirmatio nouum ius non tribuit, sed quod antea

Rebuff. in commentar. ad l. creditorum 11. vers. quomodo libet. ff. de verborum significat. Cened. practicarum, & canon. quæst. singul. 95. numer. 3. & 5. Deinde etiam eidem Toletano competunt vigore dicti indulti non solum privilegia, & prerogatiue dictis veris Patriarchis concessa, sed etiam illa, quas instar aliorum obtinebant, quia habens privilegia ad instar alicuius privilegiati, habet etiam illud privilegium, quod privilegiatus instar alterius obtinet. *Oldrad. consil. 300. Mandos. in tractatu de privilegijs ad instar glos. 11. numero 9. Soar. de legibus lib. 8. capit. 15. num. 2.* Illud tamen in præsentiarum aduertendum duximus in omnibus privilegijs Toletanæ Ecclesiæ concessis appositam esse clausulam tacite, vel expresse, salvo iure Metropolitanorum, & cat. unde constat (prout infra c. 8. n. 71. cum sequentib. probauimus) Summos Pontifices noluisse præiudicare iuri quæsito alteri Prælati, non ex privilegio, sed de iure, antiquitate, & ratione habenti fundatam intentionem, prout habent Bracharenſes Archiepiscopi super Primatia in Regnis Hispaniarum, vt eodem cap. 8. habetur, aperte ostendentes à principio nascentis Ecclesiæ, institutione sancti Iacobi Apostoli Bracharenſis in ciuitate Primatiam radices egisse, constituto in ea primo totius Hispaniæ Episcopo, constructa prima Ecclesia, & sancti Euangelij prima habita prædicatione.

14 Ratio autem quare Toletanæ Ecclesiæ aliqua fuerunt à Summis Pontificibus concessa privilegia, ea est, quia Toletum Vrbs Regia erat, & Regū Gothorum Sedes, quorum precibus Summi Pont. Prælatos maximis gratiis decorarunt, quas prosequitur *Francisc. de Pisa en la historia de Toledo libro 4. capit. 17.* a alijs in locis: immo & ipsa Vrbs Toletana ob hoc dicebatur Romana, quasi secunda Roma in exaltatione, vt demonstrare videntur verba l. 2. in proæmio libri fori iudicum, vbi dum agitur de Regis electione facienda in ciuitate Toletana, vel in ea, vbi prædecessoris mors contigisset, in hæc verba prorupit. Doncas stablecemos, que de aqui adelante los Reges deban ser escidos en la ciudad de Roma, ò en aquel lugar donde murio el otro Rey, &c. ex qua obleruauit *Spin. in speculo testamenti. glos. 19. princip. num. 73. Molina de primog. libro 1. cap. 2. num. 11.* licet prædicta verba (forſan melius) aliter legant, & intelligant *Alphonſ. à Villadieg. in scholijs ad cand. l. 2. num. 19. Molin. in annot. ad a. cap. 2. num. 1. Gutier. pract. lib. 3. quæst. 13. num. 51. Bobadil. in sua politica lib. 2. cap. 18. num. 224.* Deinde id ipsum videtur deduci ex verbis fori de Sobrarbe, ibi, El Rei en Roma, ò en ciudad Metropolitana de Arcobispo, ò Catedral de Obispo, vt refert *Ambros. de Morales in compendio generalis historia lib. 13. cap. 2.* Denique id ipsum colligi videtur ex vita sancti Ildefonsi apud *Surius. tomo 1. die vigesimatercia Ianuarij*, vbi quatenus ostenditur D. Ildefonsum Archiepiscopum electum fuisse, & Toletanam Sedem incomparabili sanctitate, simul atque eximia doctrina illustrasse, sic dicitur. Deinde post multum tempus decedente S. Eugenio Regalia violentia Toletum deducitur, atque ibidem Pontifex subrogatur, cuius statim virtus enucleata in sede Romulea refullit, & veluti facula ignea ardens omnem Hesperiam perlustrauit: Hinc etiam, quia Roma Vrbs Regia dicebatur l. si duas 6. §. hoc amplius, ff. de excus. tutorum, vbi dum Modestinus doceret Romæ philosophantes munera tutelarum

excusationem habere, quius exemptionis rationem reddens, sic ait. Quorum functioni illam potest quis rationem asserere, quod cum communis sit, & existimetur patria Regia Vrbs, æquum est eum, qui in sua patria se vtilem præbeat, hac immunitate frui, vbi docet *glos. verbo Roma, glos. etiam verbo anterior, in authent. vt Ecclesia Romana cent. an. gaudeat collat. 2.* quem titulum Toletana ciuitas à Romana mutuata fuerat, dum Regia ciuitas nominari incepit, vt ad aliud propositum annotauit *Balthasar de Ameſena de potestate in se ipsum libro secundo capit. vigesimatercio, numero 23. versiculo hinc interpretor, cum mun. sequenti.*

S V M M A R I V M.

- 1 Origo & principia cuiusque rei imprimis sunt exponenda, vt quo tempore clari, aut obſcuri nominis fuerint sine fraude pateat.
- 2 Nihil maiori encomio extollitur in populis quam originem antiquam eis præbere.
- 3 Interamnenſis Regio, Duriminea appellata, quod Durio & Minio fluminibus intercluditur, amantitate celebratissima.
- 4 Romani prope Limam fluium castra ponentes illum Lethem dixerunt, quod ibi securos latites, & longa patria potauerint obliuia.
- 5 Brachara à Carthagenſibus illic appulſis, & ab Himilione relictis initium sumpſit, à fluuio Africa, Bragada, cognominata.
- 6 Augusti titulo ab Augusto Imperatore sibi impoſito Brachara cohonestata fuit.
- 7 Brachara diues appellabatur ex magnitudine, & antiquissima negotiatione.
- 8 Brachara habuit vnum & septem conuentibus inuidias Hispania.
- 9 Flamines, protoſlamines, & archiſlamines in iudicis conuentibus ad sua sacrificia peragenda Ethnici ſoliti erant constituere.
- 10 S. Petrus Apostolus in urbibus, in quibus apud Ethnicos erant primi eorum flamines, & prima iudiciaria potestas instituit vt Primates præſent.
- 11 Bracharenſis ciuitas Prouincia in iudico conuentu ornata Archiepiscopalem dignitatem cum titulo primæ Sedis secundum dignitatum gradus à S. Petro conſtituit adeptæ est.
- 12 Brachara descriptio Georgij Braunij refertur.
- 13 Bracharenſis Senatus ex longissima consuetudine imitium sumpſit.
- 14 Bracharenſes ſuffraganei qui.
- 15 Vicarios quinque in quinque diœceſis prouincijs trienales creat Bracharenſis Archiepiscopus.
- 16 Bracharenſis Archiepiscopus temporalem habet inſiſtentionem circa omnes iudices annuos, decuriones, magistratus, & ſcribas.
- 17 Cauſæ ciuiles quantumcunque graues in ampliſſimo Bracharenſi ſenatu ſine vlla appellatione concluduntur, criminales vero per appellationem ad Regiam inſiſtentionem deferuntur.
- 18 Laudantur D.D. Senatores Bracharenſes.
- 19 Sedes Ecclesiæ potior debetur priori in Fide recipienda.
- 20 Apostoli potiori ac ſublimiori gradu, & præmio gloria fruuntur, quia priores in Fide recipienda extiterunt.
- 21 D. Petrus primus Bracharenſis Episcopus diuinitus creatus à S. Iacobo Apost. qui multis tam ſeculis deſunctus fuerat, & ad tam præclarum munus obcundum à mortuis ſuſcitatus.

- 22 Refertur fragmentum quoddam S. Athanasij.
 23 Refertur discipuli, quos S. Iacobus in Hispania habuit.
 24 D. Petrus primus Bracharen. Episcopus, quem S. Iacobus suscitavit, ut eum in Bracharensi sede collocaret, fuit antiquus Propheta, cui nomen Samuel, vel Malachia, filius Vrie Propheta, de quo Hierem. capit. vigesimo sext.
 25 Samuel hic venit cum transmigratis in Hispaniam duce Nabucocordan, vel Pyrro Hispaniarum praefecto ante aduentum D. Iacobi 624. annis.
 26 Petrus discipulos instituit.
 27 S. Iacobus cum in Hispaniam appropinquavit primam Fidei plantationem in Gallecia provincia fecit, quam postea post obitum suum ad sui corporis depositionem elegit.
 28 Refertur historia Compostellana attestans de miraculosa navis delatione ad Iriensem portum cum corpore S. Iacobi.
 29 Doctores referuntur de aduentu S. Iacobi in Hispaniam attestantes.
 30 Christus Dominus passus est completis 33. annis tribus mensibus, & aliquibus diebus.
 31 S. Iacobus Apostolus in Hispaniam venit tribus, vel quatuor annis post Christi passionem, antequam cateri Apost. dividerentur.
 32 S. Iacobus primum ad Iriensem portum in Gallecia appulit, ibique instituit primum Episcopum Brachara S. Petrum.
 33 S. Iacobus ad Hierosolimam rediens ibi Martyrij palmam consecutus fuit ann. 44. quo etiam Beatus Petrus, quem primum Brachara Episcopum reliquerat, passus est.
 34 Dies martyrij Beati Petri fuit vigesima sext. Aprilis.
 35 S. Iacobi martyrij dies vigesima quinta Martij sollemnis fuit, quia & Christus carnem humanam suscepit, & passus est, & ideo transferitur in diem vigesimam quintam Iulij, quia ea die inuentum fuit eius corpus.
 36 Dies vinculorum S. Petri Apost. non celebratur eo die, quo accidit, propter sollemnitatem Paschatis, in quo ouenit, sed die primo Augusti, quo catene Romam sunt adductae.
 37 Brachara primam S. Euangelij predicationem, primum Episcopum, primamque totius Hispaniae Ecclesiam ex S. Iacobi iussu obtinuit.
 38 S. Iacobus peragrata Gallecia parte, relictoque Petro Bracharensi Episcopo, cum iam ad Hierosolimam rediret, Aragonia regnum petiuit, ubi in Caesarangustana ciuitate Beatissima Virgo adhuc in carne veniens illi apparuit.
 39 Caesarangustana ciuitas primam Hispaniae Ecclesiam in honorem Beatissimae Virginis adhuc viuae obtinere meruit: Brachara vero in honorem ipsius fuit Christi Domini, ac Beati Petri Apost. adhuc viuam Ecclesiam construxerat prius obtinuit.
 40 S. Petrus primus Brachara Episcopus martyrij palmam consecutus fuit ann. Christi 44.
 41 S. Basilus secundus Brachara Episcopus passus est ann. 58.
 42 Sanctus Ouidius tertius Brachara Episcopus passus est ann. 65.
 43 S. Eugenius primus Toletanae Ecclesiae Episcopus a quo sit constitutus, non inuenitur.
 44 S. Eugenius antequam in primum Toletanae Ecclesiae Episcopum crearetur ann. 94. vel 95. mittitur a Clemen. Summo Pontific. post Petrum I. in Galliam a 1 Euangelium predicandum.
 45 Decipitur Valdesius in amorum computatione.
 46 S. Eugenius primus Toletanae Ecclesiae Episcopus secundum veriorum relationem martyrio coronatur ann. 97.
 47 Reprobatur opinio dicentium tempore tantum Sueuorum Regum Primatiam in Bracharensi Ecclesia constituisse.
 48 Primatiae in Bracharensi Ecclesia inest ex institutione sancti Iacobi.
 49 Secularis potestas ad Ecclesiam iura non potest manum adhibere.
 50 Felix Brachara Archiepiscopus in inuasionibus Maurorum cum 27. viris passus est.
 51 Bracharensis Ecclesia non in totum Praelatis caruit illis temporibus, quibus Saraceni Hispaniam occuparunt.
 52 De Argemiro Archiepiscopo Bracharen. mentio fit an. 863.
 53 De Hero Archiepiscopo Bracharen. mentio fit circa Era. 980.
 54 Bracharensis Ecclesia licet Maurorum inuasionibus Pastore aliquando caruisset, in primum postea decus restituta iacentem, ac pene dormientem statum reassumpsit, quae postliminio reuersa ad Primatiales dignitates.
 55 Concilium primum Bracharense celebratum fuit anno post Christum natum 412.
 56 Concilium secundum Bracharense celebratum fuit in Vrbe Lucenti an. Domini 569.
 57 Concilium Toletanum quod pro primo habetur tom. 1. Conciliorum celebratum fuit an. 450.
 58 Regum summorumque secularium cause ex Regis consultatione in Conciliis solebant tractari.
 59 Gothorum Reges in provincialibus & nationalibus Conciliis praesentes erant.
 60 Concilia Toleti celebrata, dum Reges in ea sedem habebant congregata erant ad ipsorum supplicationem & per eos solum inuitati conueniebant Episcopi.
 61 Dignitas maior in superscriptione & prima voce dignoscitur.
 62 Dextera pars nobilior est.
 63 Dignitatem maiorem non semper arguit ad dexteram, vel sinistram sedere.
 64 Episcopi ubi se subscribunt nomina provinciae, quam sustinent; nationis, & provinciae attenditur dignitas, & nobilitas.
 65 Episcopi frequentius in Conciliis sedent secundum antiquitatem consecrationis vniuscuiusque.
 66 Episcopi secundum suae consecrationis antiquitatem scripserunt, & sederunt in Concilio Trid.
 67 Bracharensis Archiepiscopus cur aliquando ad Hispanensem Ecclesiam translatus fuerit, ostenditur.
 68 Privilegia si quae sunt Primatiae ius alieni Praelato concedentia non operantur in tertij prauidicium.
 69 Primatiam Hispaniarum Toletanae Ecclesiae de iure competere existimant summi Pont.
 70 Privilegium, seu gratiae ex precibus non veris ipso iure sunt nulla.
 71 Privilegium concessum a summo Pont. intelligitur sine tertij prauidicio.
 72 Confirmatio est iuris quae stri corroboratio.
 73 Confirmatio nouum ius non tribuit, sed quod antea

erat conſervat.

74 Nullum quod eſt confirmari non poteſt.

75 Confirmatio ex certa ſententia an actum nullum confirmet, oſtenditur.

76 Confirmatio ex certa ſcientia illa dicitur, in qua inferius eſt tenor rei confirmata.

77 Confirmatio ex certa ſcientia in tertij præiudicium nihil operatur.

78 Primatia contentio inter Archiepiscopos Bracharenſem, & Toletanum, à quo tempore incipit, oſtenditur.

79 Bracharenſis Eccleſia cur ſuum Primatia ius non ſuit proſequuta, oſtenditur.

80 Res omnis ad ultimum ſtatum reduci debet.

81 Vitium rei ſtatus in beneficalibus inſpici debet.

82 D. Fr. Bartholomæus à martyribus Bracharenſis Archiepiſcopus eminenti virtute, & ſpectata fide inſignis Primatiali cruce erecta per Toletanam civitatem libere ambulavit.

83 D. Fr. Alexius de Menefis Bracharenſis Archiepiſcopus Primatiali cruce Martyr ſepultus.

84 Illuſtriſſi. D. Alphoſus Furtado de Mendoza vgilantiſſimus Bracharenſis Eccleſie Antistes coram Rege Catholico Philippo III. Viſſipone Primatus ſui ius defendit.

DE PRIMATV SANCTAE

Eccleſie Bracharenſis in tota Hiſpania, & eius mirabili erectione.

C A P. VIII.

I vera eſt Iuris conſulti regula in l. ff. de origine iuris, & in l. 2. ff. de verborum ſignificatione. quod in quibuſque rebus principia maxime ſunt ſpectanda, tanquam quæ cuiuſque rei potiſſima pars ſint, veriora in his certe dicenda puto, quæ ſub vetuſtatis involucriſ magis ſunt implexa, id eſt omnes qui gentis, aut populi dignitatem explicare ſtudent, exponere imprimis eius originem ac principia debent, vt quo tempore clari aut obſcure nominis fuerint ſine fraude pateat. Nihil enim maiori encomio extollitur in populis quàm originem antiquam eis præbere, vt *Alpiamus eloquens Iureconſultus* in l. 1. ff. de cenſibus Syriam patriam ea laude exornat, nobilis regionibus ſerie ſeculorum, antiquiſſima. Arcades igitur ſe Sole, Luna, ac aſtris priores gloriabantur ex *ſtatio* libr. 4. *Thebaidos*.

Arcades hinc veteres aſtris, lunaque priores.

Plura narrat in hoc propositum *Tiraquell. de nobilitate capit. decimo nono, numer. vigesimo secundo*, & *Plinius* libr. 8. epistolarum ad Maximum ita eleganter exprimit. Reuertere gloriam veterem, & hanc ipsam ſenectutem, quæ in homine venerabilis, in vrbibus ſacra eſt. Et cum plures afferre poſſem, qui pro re ſibi propoſita principia ſemper altius

petiuere, ne tamen longe à ſemita diſcedere videar, cum præcipue quibuſvis ſint obuia, intendens Bracharenſis Eccleſie cum cæteris Hiſpaniarum relationem repræſentare, non dignum ſolum, ſed neceſſarium duxi illius initia repetere, & vt à loco incipiam rei natura expoſtulare videtur.

3 In ameniori Regni Portugalie parte ſita eſt Interamnenſis prouincia, quam Durimineam appellamus, quod Durio, & Minio fluminibus intercluditur loci amenitate celeberrima.

4 Domitores enim orbis Romani cum ad Luſitaniam oppugnandam venirent Minio ſuperato ante Bracharenſe territorium quatuor leucis, prope Limam fluium caſtra poſuerunt, loci amenitate capti, ſingulaque per otium contemplantes per Eliſcos campos & vireta Poëtarum ſigmentis celeberrima ſpatiari crediderunt, Lethem dixerunt fluium, quod ibi ſecuros latites, & longa patriæ potauerint obliuia; ſi aduenæ magna Orbis parte peragrata Interamnenſi regioni terrarum principatum Romæ obliui detulerunt, cur ego Romæ habitans, nunquam meæ patriæ oblitus, eius honorem, laudes, & encomia verbis, & ſcriptis non proferam. Primam refero tibi Brachara ſortem, quæ ſi ad primariam Hiſpaniarum ſortem ſpectemus, tantum alias inter caput euehis vrbes, quantum lenta ſolent inter viburna cupreſſi. Non ſum adeo inurbanus, vt non videam & agnoſcam quantum me ſelicem reddiderit hæc Curia, quæ albo ſemper erit ſignanda calculo, ne vilo vnquam tempore à memoria dilabatur: Illud verò rogabo Superos, à quibus hoc mihi munus ex Dei gratia oblatum credo, vt proſpero curſu ad ſinem ducant, quæ tam feliciter auſpicantur, nec imperfecto itinere deſtituant, quem ſemel placido lumine conſpexerunt.

De hac Interamnenſi Prouincia, vt aliis omiſſis hoc loco verba faciam quid referam? quæ etſi anguſtis ſinibus videlicet quinquaginta quatuor milliariis longitudine, triginta & ſex latitudine circumſcripta ſit, rerum tamen ſplendore & varietate longe lateque patere notum ſit iis, qui eam oculis perluſtrant: in qua Collegiata quinque, præter centum & quadraginta monaſteria diuerſorum Ordinum diuiſa, & alias Eccleſias, quas Parochiales appellamus, quæ 1460. numerum excedunt ſuis Baptiſteriis adauctæ: amenitatem vero non obſcuro vocis teſtimonio arguunt illi fontium perennium 25000. gratiſſimi decurſus. Sunt & flumina, portus maritimi, pontes elegantiffimo lapide conſtructi, maxima æris temperies, & omnium rerum fertilitas, ac ſecunditas, & alia multa, quæ cum ad rem noſtram hoc in loco non ſpectent, nequaquam poſſunt recenſeri, licet patrius amor nihil intactum relinquere, & omnia libenter proſequi voluiſſet, cum omnium ſocietatum nulla ſit arctior, nulla ſanctior, quàm ea, quæ cum patria vnicuique noſtrum eſt, vt ait *Cicero*. Quod grauiffimi viri magno, & exacto iudicio apud ſe meditantes re & conſilio eam adiuuare non deſiterunt, quod Aſtiſides Athenienſis opere illo egregio comprobauit, qui adhuc exulans in patriam reuerſus præclariſſimam victoriam in bello contra Xerxem reportauit. Non abſimile illud Camilli, qui exulans

apud Ardeates, cum Galli hac Vrbe incensa Capitolium obsiderent, collecto tumultuario exercitu in eos iuit, & suos ciues obsidione liberauit.

Mihi in hac Interamnenfi Prouincia ex optimis, piissimisque parentibus nasci contigit; nam pater meus licentiaus Emmanuel Barbosa, nonagesimum circiter annum nunc agens, ibi est magna erga Deum pietate, & vita integritate memorabilis, qui ob insignes animi sui dotes, rectitudinem, & summam in vtroque Iure, ac politioribus litteris peritiam à Philippo Hispaniarum Rege Secundo in prædicta prouincia aduocatus Regius constitutus fuit, quo in munere obeundo, atque aliis arduis negotiis sibi commissis cum summa integritate, & doctrinæ laude versatus apud studiosos, & insignes viros non vulgare sibi virtutis, & eruditionis famam comparauit. Testes sunt duo illi libri in Ordinationes Regias Lusitanorum mea opera & diligentia in lucem editi. Testis vnus pro millibus est illustrissimus Dominus Senator Regius meritissimus Doctor Gabriel Pereira à Castro nostræ Lusitanicæ gentis decus, & ornamentum, illius quondam celeberrimi Iurisperiti, Regij pariter Senatoris nobilissimi D. Francisci de Caldas Pereira, & Castro filius, in suis eruditissimis decisionibus tom. 1. de cisson. 83. Ex filiis ego natu maior, qui dum puellus puer, & in cunabulis pene versans Lusitano occultato idiomate latinam didici linguam. Fuerunt & alij filij, quorum vnum piissimus parens Beatissimæ Virginis Montis Carmeli, alterum Sanctissimæ Trinitatis religionibus, tanquam suorum fructuum primitias obtulit, qui adhuc iuuenes in philosophia, & sacra Theologia de se multa, & grauia in dies pollicentur. Inter quos prætereundus non est Doctor Simon Vaz Barbosa in Conimbricensi Academia Artium Magister, & publicus Bachalaureorum, & Licentiariorum eiusdem facultatis examinatore, quem, vt eius opera, & diligentia in meis operibus conscribendis vltus fuisset, in hanc Cutiam focum elegi. Restabat & soror vna, non solum nobis fratribus, ceterisque propinquis, sed etiam omnibus matronis incomparabili virtute, singulari prudentia, & morum grauitate conspicua, nupit nobilissimo viro Philippo Vieira Pinto, Christi Cruce insignito, filio Doctoris Hieronymi Vieira Pinto Senatoris Regij, & triumviri ciuitatis Vlyssiponenfis gubernandæ. Habuit & parens meus sub eius tutela sorores duas, quarum vna nupit Excell. D. Didaco Correa de Lacerda, filio Antonij Pereira Correa Ordinis Domini nostri Iesu Christi Commendatoris, & domini oppidi de Farelæ, cuius ex vtroque latere nobilitas cum omnibus nota sit, non eget commendatione; altera vero nupit Cæsmo Machado de Miranda ex vtroque etiam latere nobili Lusitano. Exstitit & alius Emmanuel Barbosa proauus meus, & parentis auus ciuis Bracharenfis, & Medicus Regius, qui valebat plurimum gratia apud Infantem Henricum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalem, qui postea fuit Rex, cuius erat cliens; huius filius fuit Doctor Antonius Barbosa eiusdem Cardinalis Henrici intimus Cubicularius, & Portugaliæ Regni Chirurgicus maior, viri omnes ex nobilibus Cardoso-rum Auerij, & Braviorum Asturicæ Augustæ familiis originem trahentes. Fuerunt & viri alij

(exceptis Barbosa ob eorum singularia scripta vbique notis) in nostra familia litteris insignes, quorum vnum, ne longior hanc, ætatis nostræ in medium proferam, Doctorem scilicet Franciscum Rebello Dazeuedo parentis mei sobrinum, quem tantis auctibus fortuna extulit, vt intra breuem temporis cursum in Conimbricensi Academia Iuris Pontificij eximius professor, ac publicus Magister extitisset, deinde Doctoralis Canonicus in Metropolitana Vlyssiponenfi, cuius fuit Apostolico munere gubernator, hinc ad supremum supplicationis Regium Senatuum translatus, postea Regij Palatii Senator, & à consiliis Regiæ Maiestatis creatus fuit, nimirum, vt quor nostræ Lusitanicæ sunt partes, totidem faceret monumenta virtutis suæ, cuius immatura mors maximum nobis reliquit sui desiderium. Ex materna parte à nobilibus ciuibus Portugalenfis ciuitatis in Regno secundæ originem ducō, in qua auus, ac proauus meus nobilia Reip. officia obierunt, & hac tempestate matris meæ patruales fratres consules extiterunt, ac Confraternitatis Sanctæ Misericordiæ Gubernatores, ad quæ officia ex Regijs litteris non nisi nobilitate insigniores populi voce eliguntur. Extat & matris meæ germanus frater patritius in libris Regum inter nobiliores descriptus, Christi insigne gestans. De illo demum gratias Deo referens gloriari oportet, quod nullus extiterit ex parentibus, auis, atavis, & proauis meis, & plus vltra, vbi memoria hominum, vel scripturarum monumenta peruenire possunt, qui infamia laboraret, mechanicam artem exerceret, aut contra Diuinam, vel humanam maiestatem crimen vllum committeret.

5 In hac Interamnenfi Prouincia, quam prædicti Maiores mei coluerunt sita est Bracharenfis ciuitas, quæ à Chartaginensibus illic appulsis, & ab Himilione relictis initium sumpsit, & non à Gallis Celtis, vt *Florianus Campensis* autumat in *Chronica Hispania* libr. tertio capit. vigesimo sext. à Flauio Africa Bragada cognominata teste *Ario Barbosa Lusitano* in suis poematibus, & *Augustino Pacenci* in vita sancti Petri martyris, ac Doct. *Bernardo de Britto* in monarchia Lusitana lib. 2. cap. 6.

6 Augustæ titulo ab Augusto Imperatore sibi imposto Bracharam ecohonestatam meminit *Plinius* libr. quarto capit. vigesimo, & late alios citans tradit Doctor *Bernardus de Britto* in monarchia Lusitana, part. prima libr. quarto capit. vigesimo octauo, vbi alia notanda adducit. Et faciunt fidem plures inscriptiones lapideæ, quæ in ipsa vrbe reperiuntur, de quibus meminere *Ambrosius Morales Hispanus* historiographus in descriptione Hispaniæ capit. vigesimo quarto. *Elias Vmetus* in annotationibus ad *Ansonij* vrbes, vbi de Hispali agit numer. 204. Doctor *Bernardus de Britto* part. 2. libr. 5. cap. 11. & 13.

7 Diuitem Bracharam ex antiquissima negotiatione & magnitudine appellat *Ausonius* illo carmine.

Quæque sinu pelagi iactat se Brachara diues.

Diuitem vocat ex mercibus ad portum suum exportatis, quia ager Bracharenfis, quem vulgò terminum, vel territorium appellant, extendebatur vsque ad mare, quod nunc distat ab vrbe plus viginti milliaria, multique Bracharæ ea de causa negotiabantur, vt refert *Alias* *Vmetus*.

ius ad dictum locum *Auſonij*, vbi ait ſe extra urbem fragmentum lapidis reperiſſe cum inſcriptione ſequenti. Ciues Romani, qui negotiantur Brachara Auguſta. Non enim nouum eſt ſi ciuitas hæc noua baſilica mercium paucis ab hinc annis à gubernatoribus ſuis erecta, mercatorum copia frequentetur, & in dies vberiores radices agat, & omnium ad vitam neceſſariorum copia abundet.

8 Vnum è ſeptem contentibus iuridicis prouinciæ Hiſpaniæ habuiſſe refert *Plinius iunior, naturalis hiſtoriæ libr. tertio capit. tertio*. Nunc, inquit, vniuerſa prouincia diuiditur in conuentus ſeptem Chartagenenſem, Tarraconenſem, Caſarauguſtanum, Clunienſem, Aucturum, Lucenſem, Bracharum, ſunt autem nomina harum urbium vulgari idiomate Chartagena, Tarragona, Caragola de Aragón, Corunha, Aſtorga, Lugo, Braga.

9 In hiſ iuridicis conuentibus Ethnici ad ſua ſacrificia peragenda flamines, prothoſtamines, & archiſtamines ſoliti erant conſtituere teſte *D. Iſidoro ethymologiarum libr. 7. cap. 12. relato in cap. 1. & 2. diſtinct. 21.*

10 Pro ſingulis prælationis ac dignitatum gradibus Diuus Petrus Apoſtolus vrbes & loca conſtituit, ita ut in hiſ, in quibus apud Ethnicos erant primi eorum flamines, & prima iudiciaria potestas ſcilicet Rectores prouinciarum, proconſules, eorumque legati, præſentent Primates, in iis vero, in quibus erant archiſtamines eſſent Archiepiſcopi, in ſingulis vero reliquis ciuitatibus præſentent Epifcopi, vt refert *Clemens Papa in cap. in illis 80. diſtinct. & Anacletus in cap. 1. 99. diſtinct.*

11 Cum ergo Bracharenſis ciuitas caput Prouinciæ iuridico conuentu ornata fuiſſet iuxta auctoritatem *Plinij* ſupra relatam, Archiepiſcopalem dignitatem cum titulo primæ ſedis ſecundum dignitatum gradus à Diuo Petro conſtitutos optimo iure adeptæ eſt, illo ſcilicet tempore, quo nulla alia in Hiſpania erecta erat Eccleſia, quæ cum Bracharenſi de primicia contendere poſſet, prout late probat *Doct. Bernardus de Britto in monarchia Luſitana par. 2. lib. 6. cap. 5.*

12 In deſcriptione Bracharæ Auguſtæ *Georgius Brannius Agrippinus in theatro urbium præcipuarum mundi*, ſic ait.

Bracharam vnam de antiquioribus Hiſpaniæ urbibus à Gallis Celtis cognomento Brachatis fuiſſe conditam fama eſt anno ante virgineum partum 290. Hanc annorum 40. obſidione tandem expugnatam ſub ſua ditione annis fere quingentis Romani tenuere, cui & Auguſtæ nomen indiderunt. Fuit in illa vrbe primus iuridicus conuentus, vnus è ſeptem citerioris Hiſpaniæ, veteri more, inſtitutoque Romano, vnde auctore *Plinio* vrbes quatuor & viginti ius petere conſueuerant. Hinc ab Antonio Pio quinque itinera militaria in varias Hiſpaniæ partes deſcribuntur. Illam urbem *Auſonius* poëta diuitem, atque opibus florentem vocat. Sed & priſcis Maiorum annalibus præſcriptum extat Regum Sueuorum antiquam Sedem fuiſſe Bracharæ annos 70. ſupra centum, & ſub Gothis anno 127. floruiſſe, quam & Alphonſus huius nominis primus cognomento Catholicus Hiſpaniarum Rex primam ante omnes Hiſpaniæ Metropolitanas vrbes ex Saracenorum tyrannide in priſtinam libertatem vindicauit an. 740. Illic

Regum Portugalie primus ſator Henricus comes (Guidonis Comitum Vernohenſis, & Brionenſis filius) Alphonſi Henrici primi Luſitaniæ regis pater, in templo maximo, quod ipſe erexerat, ſepultus eſt. Sed longe maius vbi decus è rebus ſacris accedit. Nam Chriſti Opt. Max. Fidem complexa eſt D. Petro S. Iacobi Maioris diſcipulo prædicante vix poſt annum decimum, quo idem Dominus ſubacta morte in cælum victor aſcenderat. Colit igitur Brachara vt patronum eundem D. Petrum Martyrem ſuum primum Archiepiſcopum, vna cum tribus aliis ſuiſſe ſacris Paſtoribus, Martino, Fructuoſo, & Gerardo, quibus veluti quatuor columnis Bracharenſis Eccleſia fulcitur, & fulget. Multum ſanguinis olim pro Chriſto effudit, diues octo ſanctorum corporibus, aliisque innumeris reliquiis, ornata templis, nobilitata Patrum Conciliis, decorata ſodalitiis rite inſtitutis, totius Hiſpaniæ Primatum antiquiſſimo iure ſibi vendicat, qua de re cum Toletana Sede verus ei lis eſt, & contentio, cuius meminit Honor. III. in cap. coram. de in integr. reſtitut. quæ tamen lis ab eiuſdem Pont. Max. tempore, ad noſtram vique ætatem ſilet. Poſita eſt Brachara in ea parte Regni Portugalie, quæ Regio Interamnis dicitur, à duobus, quibus clauditur, Durio, & Minio memorabilibus; eſt in quinto climate, gradus habens longitudinis ſex, latitudinis duos, & quadraginta ac ſemis, diſtatque ab Oceano quinque leucas, ciuitas pleno iure ſuo Archiepiſcopo paret, ſiue ſpiritualem iuriſdictionem ſpectes, ſiue temporalem, multo quondam frequentior, nunc incolarum numerat ad duo millia: fruitur magna cæli, æriſque clementia, inſigni agrorum vberitate, & æternitate quod ei beneficium commune eſt, cum hac tota Regione Interamni. Hæc *Georgius Brannius* dicto loco.

13 Cuius *Brannij* deſcriptione addendum duxi Bracharenſem Archiepiſcopum ex longiſſima quadam conſuetudine, cuius initium longe ab hominum memoria diſtat cauſarum ciuiliū, & criminalium Senatū ſemper habuiſſe, quem nouem Senatores cum congrua portione viri docti & probi exornant, qui lites & pene innumera negotia pro grandi Parochiarum numero expediunt: hunc Senatū, ſiue Relationis domum quatuor Suffraganei, Conimbriceniſis, Viſenſis, Portuenſis, & Mirandenſis Epifcopi per appellationes agnoscunt, & ſemper caſus occurrunt grauiffimi: ideo munus hoc perſpectæ virtutis, ac maturi conſilij vix commendatur.

14 Præter iſtos alios quinque Senatores inferiores, quos vicarios appellamus, in quinque diœceſis prouinciis triennales creat de more inſtitutoque antiquo illuſtriſſimus Bracharenſis Archiepiſcopus, quorum ſinguli cum certo ſcribarum, & apparitorum numero pro tribunali ſedentes ſuum vicariæ munus egregie præſtant, ſuam vnuiqueque prouinciæ annua viſitatione perluſtrat, atque in id præcipue inſudat, vt omnium animæ à vitiiſ expientur; ab hiſ vniuerſæ lites, ad Curiam Bracharenſem per appellationem delegantur.

15 Habet & temporalem iuriſdictionem Bracharenſe tribunal ampliſſimam, in quo quamplures aduocati multo rerum vſu, & experientia præditi, & iuriſconſultiſſimi, qui omnes in tam vulta forenſium negotiorum mole Primatem haud ſegniter

adiuuant. Ad hæc creat & remouet omnes iudices annuos, magistratus, & scribas vtriusque fori. Decuriones item & Consiliarios tam in Bracharenfi ciuitate, quàm in tredecim oppidis alyli titulo decoratis (contos nostro idiomate vocamus) in quibus temporalem iurisdictionem habent Primates nullius imperio obnoxiam; quorum officia ad Primatis obitum expirant.

17 Causæ ciuiles quantumuis graues in amplissimo Bracharenfi Senatu sine vlla appellatione cõcluduntur; criminales item in prima tamen instantia illic deciduntur, & appellationes in finali ad Regiam iurisdictionem deferuntur. Causæ vero omnes tredecim alylorum illic etiam per appellationem terminantur, quia in illis merum, & mixtum imperium habent Primates, sicut & ipse Rex in suis. Quapropter hæc nostra tempestate illustrissimus Dominus Alphonsus Furtado de Mendoza meritissimus Bracharenfis Archiepiscopus viros omnigenæ literaturæ, memorandæ, & incorruptæ virtutis, ac prouidæ eruditionis ad hunc amplissimum Senatum selegit, ex quibus viua apud nostros permanebit memoria Doctoris Ioannis Peixotij à Sousa Iuris vtriusque consultissimi, cuius eximia doctrina, & exacta prudentia, postquam illum in generalem Archiepiscopatum Eboracensem. Vicarium elegit, ad amplissimum Bracharensem Senatum Cancellarij Maximi dignitate omnium ore, & assensu transiit.

18 Alter adest meritissimus Curia Bracharenfis Senator, Doctor scilicet Ioannes Peixotius Regello vir integerrimus, omnium rerum, ac litterarum studio clarissimus, & ingenij acumine insignis. Nec tamen à memoria nostra vnquam elabatur clarissimus Doctor Gaspar do Rego de Fonseca in Curia, & tota Bracharenfi diocesi officialis in spiritualibus, & temporalibus generalis, vtriusque iuris prudentissimus, qui ob rerum forensium, domesticarumque peritiam ad omnes encomiæ laudes natus. Emicat denique in amplissima Curia Doctor Bernardus da Fonseca avarinus vir legalis, & Pontificij Iuris scientia conspicuus, disciplinarum omnium cognitione ita inclutus, vt eius ingenium, comitatem, & in litteris humanis prudentiam nullas fatis æquare possit admiratio, ob cuius maximam eruditionem, assiduæque negotiorum experientia vicarij generalis honore Bracharæ est insignitus.

19 Priori in Fide recipienda Ecclesiæ potiorerem Sedem deberi exemplo ipsiusmet Ecclesiæ in eius Sede habenda instrumitur, in qua beatus Paulus cap. 8. ad Romanos Apostolos, vt primitias Fidei habentes, maiori priuilegio ornatus ostendit, ibi, non solum autem illa, sed & nos ipsi primitias Dei habentes, quo loco Beat. Thom. 2. p. 1. questio. 44. artic. 7. ceteraque Theologorum schola in 1. sentent. distict. 16. artic. 2. docet potiori ac sublimiori gradu & præmio gloriæ Apostolos frui, quia priores in Fide recipienda extiterint, eaque laude ornati Beatus Lucas Antiochenfes cap. 11. Actuum Apostolorum, ita cognominarentur primi Antiochiæ discipuli Christiani, & ideo, qui primi potiores constituti sunt, cum ibi Beatus Petrus Sedem Pontificatus collocauerit, & Romam postea Sede translata, vt supra ostendimus, Patriarchalis dignitas perpetua manserit in Ecclesia eius gloriæque gentis extollit hæc in re diuinus Chrysostomus homilia 3. ad populum Antiochenum.

20 Sicut Petrus inter Apostolos primus Christum prædicauit: sic inter ciuitates hæc Primum, & coronam quandam admirabilem Christianorum tulit appellationem. & homilia 7. in Mattheum. Vos autem siquidem aliquod de honore certamen oritur omni ambitione contenditis, vt vel vniuerso præsideatis orbi, illo scilicet vobis priuilegio blandientes; quod hæc prima ciuitas fidelibus Christianorum nomen imposuit. Et ab ipsomet legistore diuino legis Euangelicæ Christo Optimo Maximo exordiando hæc lex ordinata fuit cum primo in Fide; & vocatione Petro ex cap. 4. Matth. & Marci capit. 1. prior dignitas, & maior collata sit, vt Pontifex successor eiusdem Christi, & caput eius Ecclesiæ esset.

21 Qua regula nostrum propositum dirigentes dicere tutò possumus, si ab ipso nascentis Ecclesiæ primordio sint iacta fundamenta, nullam in Hispania antiquiorem Bracharenfi reperiri. Habet enim Diuum Petrum suum Episcopum diuinitus sibi datum à Diuo Iacobo Apostolo, à mortuis suscitatum, multis antea seculis defunctum, vt ex relatione Diui Athanasij primi Cæsaraugustianæ ciuitatis Episcopi compertum est, quæ in Insula Sardinæ Reuerendum Patrem Andream ab Olienfa reperisse refert Fr. Prudentius de sandonal Episcopus Pamplonenfis in libro, quem inscripsit, de antiquitate Tudenfis Ecclesiæ, in principio, quod quidem fragmentum, prout ab eo accepi, in medium profero, & fides sit penes lectorem, verba Athanasij sequuntur.

22 Ego noui sanctum Petrum primum Bracharensem Episcopum, quem antiquum prophetam suscitauit sanctus Iacobus Zebedæi filius magister meus, hic venerat cum duodecim tribubus missis à Nabuchodonosor in Hispaniam Hierosolymis duce Nabuchocerdan; vel Pyrrho Hispanorum præfecto, dictus est hic propheta Samuel iunior, vel Malachias senior propter morum gaauitatem, & vultus pulchritudinem, Vni propheta filius, factus Episcopus multos Iudeorum ad Fidem conuertit, dicens se venisse cum eorum Maioribus, & prædicasse transmigrationis, obisse vero viginti annis post aduentum eorum in Hispanias. Hic vir Apostolicus acceptis à sancto Iacobo institutionibus Apostolicis, Euangelio, & ordine Missæ, ac celebratione Sacramentorum, venit Bracharam, epistolas Apostolico plenas spiritu scripsit ad Ecclesias, in quibus Episcopos instituit, vt Iriensem, Amphilochem, Eminientem, Portuensem, vbi sanctum Basileum condiscipulum posuit (qui illi per martyrium sublato successit in Sede Bracharenfi) Epitacium in Tudenfi. Isti viri diuini, planeque Apostolici, instar Apostolorum, non in vna semper vrbe morabantur, sed quò rapiebat illos Spiritus sanctus, ferebantur, vt Epitacius, qui non solum in Tudenfi Ecclesia, sed in vrbe Lusitanie Ambratiæ prædicauit, qui signis, & varietate linguarum prædicationem illustrabant, nec soli ibant prædicatum, sed multis discipulis comitati, vt fecit Christus, Petrus, Iacobus, & ceteri Apostoli.

23 Rem stupendam, & multis seculis absconditam, & paucis abhinc annis repertam nobis narrat Athanasius, qui in isto fragmento se nominat sancti Iacobi discipulum, & vltra Petrum Bracharæ Episcopum, dicit Basileum fuisse condiscipu-

lum; sunt ergo ibi tres sancti Iacobi discipuli, & licet Pelagius Ouerensis Episcopus relatus ab Ambrosio Morales part. prima Chronica Hispania libro nono, capit. septimo, septem tantum dicat fuisse discipulos à Diuo Iacobo in Hispaniam susceptos, Colocorum scilicet, Basileum, qui est prædictus Basileus, Pium, Gritogonum, Theodorum, Athanasium, qui est prædictus Athanasius & Maximus; constat tamen fuisse etiam dictum Petrum, & in laminis plumbeis repertis in monte sancto Gratensi, anno Domini 1595. alij etiam nominantur discipuli, sanctus scilicet Hiccius, sanctus Thesiphon, sanctus Cecilius, ita referunt Gregorius Lopez Madeira in discursibus dicti montis sancti capit. primo. Fr. Didacus Murillo en la fundacion milagrosa de la capilla Angelica del Pilar capit. 8. pagina 62. Francisco de Piza en la historia de Toledo libr. secundo capit. 7. Iacob. Valdesius de dignitate Regum, regnorumque Hispania capit. sext. numer. vigesimo nono cum sequentibus. D. Bernard. de Brito in monarchia Lusitana, part. secunda, libr. quinto capit. quinto, ubi ex Papæ Calixti auctoritate dicit nomen discipulos Diuum Iacobum elegisse in Hispania, è quibus septem secum duxit Hierosolymā, relictis duobus in Gallecia, nomina istorum septem sunt Torcatus, Thesiphon, Secundus, Indalecius, Cecilius, Esicius, Euphrasius: in laminis in monte sancto repertis de Thesiphonte, Cecilio, & Hicicio ibidem martyrio sublati mentio habetur, & pro discipulis Diui Iacobi nominantur, qui autem fuerint duo, qui desiderantur in Calixti Papæ relatione incertum est, cum & alij etiam nominentur, inter quos Basileus, & Athanasius reperiuntur, & de beato Petro Iacob. Valdesius dist. capit. sext. numer. quadragesimo, in hæc verba: Cum Petrus Martyr etiam discipulus Beati Iacobi Bracharensis Episcopus, vulgò Braga in Lusitania legatur apud Baronium die vigesima sext. Aprilis in martyrologio.

24 Habet deinde fragmentum sanctum Petrum fuisse antiquum prophetam, quem sanctus Iacobus suscitauit, ut cum in Sede Bracharensi collocaret, illique nomen fuisse Samuel, vel Malachia, cui pater Vrias propheta; de quo Hieremias capit. 26. dicit fuisse occisum iussu Regis Ioachim tempore Nabuchodonosor; & istum Samuelem venisse cum transmigratis in Hispania dūce Nabuchocerda, vel Pyrrho Hispaniarum præfecto, cum imperaret Nabuchodonosor annis ante Christi Seruatoris nostri aduentū 388. iunctisque 36. post illius natiuitatem, quo tempore S. Iacobus venit in Hispaniam, sunt ann. 624. venisse Nabuchodonosor in Hispaniam, prout referunt Ioseph de antiquitatibus libr. decimo, capit. undecimo in fine. Petrus Matthæus in scholiis ad Motum proprium 32. P. 9. Quinti pagina 605. Pineda in monarchia ecclesiastica libr. quarto capit. vigesimo §. 1. Mariana part. prima historia Hispania libr. primo capit. decimo septimo. Doct. Bernard. de Brito in monarchia Lusitana part. prima, l. 1. cap. 28.

26 Ex discipulis, quibus sanctus Petrus comitatus erat, ut dixit fragmentum, ordinauit Episcopos, & in locis in fragmento nominatis constituit, ubi ex illis duo nominantur scilicet Basileus & Epictacius, quos instituere non poterat, nisi prius à Diuo Iacobo fuisset ordinatus, illique traditum ius Primatiae, quo semper vsa est Ecclesia Bracharen. quæ ergo potest esse contentio, ubi liquido constat Ecclesia Bracharen. edito tam inf-

gni miraculo illud fuisse tributum.

27 In illa Gallecia provincia, quæ Durio flumine terminabatur, illam partem Interamnenis regionis includens, ubi sita est Bracharensis ciuitas cum suo territorio, Diuus Iacobus cum in Hispaniam se contulisset, primam Fidei plantationem fecit, ut quam viuus peragravit eam post obitum suum elegit ad sui corporis depositionem, & licet longis intermediis regionibus martyrij palmam fuerit consequutus, à discipulis, quos illic instituerat, & secum Hierosolymam duxerat, voluit non sine maximo miraculo nauigio delatus ad Iriensem portum ubi Diuum Petrum iam Episcopum constituerat, appellere, quod narrat historia Compostellana, quam etiam Vasens refert seruata in archiuo eiusdem Ecclesiæ, prout testatur Iacob. Valdesius dist. capit. sext. numer. vigesimo quinto, cuius verba hæc sunt.

28 Occidit Herodes Iacobum fratrem Ioannis gladio, cuius Beatissimi Apostoli corpus venerandum Iudæi maleuolentia & inuidia ducti nec sepeliri voluerunt, nec à Christianis, qui tunc temporis Hierosolymis erant, sepeliri permiserunt: sed sicut Leo Papa in epistola, quam de eius passione & corporis ipsius in Hispaniam translatione ad Hispanos destinauit, affirmat integrum corpus cum capite extra ciuitatem proicientes canibus, auibus, atque feris deuorandum consumendumque expoluerunt; sed eius discipuli ab eo adhuc viuente præmoniti, ut corpus suum in Hispaniam transferrent, tumulandum totum corpus cum capite, teste Leone Papa, nocturno tempore arripientes ad litus vsque maris citato calle perueniunt, ubi dum solliciti de nauigio, quo transfretarent in Hispaniam, essent, nauem diuinitus paratam in litore maris inueniunt, quam Deo gratias vnanimiter agentes imposito sacratissimo corpore læti conscenderunt, & scyllam cum Carybdi, ac periculosis syrtibus manu Domini gubernante, diuinitus primum ad Iriensem portum felici cursu perueuerunt, deinde venerabile corpus ad locum, qui tunc liberum donum, nunc Compostella dicitur, deferentes, sub marmoreis arcibus sepelierunt. Neciam dubitare licet de aduentu Diui Iacobi in Hispaniam, cum de hoc in dicto fragmento constat, librosque integros ediderunt Domin. Ioannes à relasco Castella Comestabilis, Hernando Oxe en la historia del glorioso Apostolo Sancti Iago Patron de Hespanha, y de su venida à ella. Didacus del Castillo en el libro de la venida de Sancti Iago à Hespanha. Bartholame Llorente en el indice de los Autores, que afirman la venida de Sancti Iago à Hespanha, & eiusdem sententia sunt, eamque ab impugnatoribus defendunt Ferreolus in libro de Maria Augusta Virgine Deipara libr. secundo capit. secundo. Vasens in chronica Hispania anno 37. Mutius Iustinus par. 7. historia sacra fol. 163. Sanctus Isidorus de vita & morte Sanctorum capit. septuagesimo tertio. Tarafa de Regibus Hispania part. prima in Claudio Caligula. Sanctus Antonin. part. prima historia titul. 6. capit. 7. Fr. Henric. in apologia contra Archiepiscopum Toletanum, Gregorius Lopez Madeira in discursibus montis sancti Granatensis capit. tertio fol. 144. Lucius Marinus Siculus en la historia de las cosas de Hespana lib. quinto cap. de san Trocari, y sus companneros, y cap. de la fundacion de la yglesia del Pilar, Amb. de Morales in chronica Hispania part. prima libr. 9. cap. 7. fol. 228. Antonius Benter en las chronicas de Hespana par. prima

prima capit. 23. Rhades de Andrada en la historia de las tres ordines Militares en la de Santiago capit. prima. Esteban de Garibai libr. 7. capit. 3. & 4. & libr. 23. capit. 72. Hieronymus Zurita libr. primo de los annales de Aragon capit. 44. fol. 28. Hieronymus Romanus en la chronica de las Republicas libr. 3. capit. secundo & tertio. Fray Fernando del Castillo en la historia de sancto Domingo libr. primo capit. primo. P. Ioannes de Mariana, part. prima historia Hispanie libr. quarto capit. 2. Episcopus Prudentinus de Sandoual in libro quem inscripsit de antiquitatibus Tudensis Ecclesie fol. 12. vers. Doctor Bernardus de Brito in monachia Instana, part. secunda libr. quinto, capit. tertio. Don Manius Ferrer en la historia de Santiago. Fr. Didacus Morillo en la fundacion milagrosa de la capilla Angelica del Pilar capit. quinto, late, & eleganter Iacobus Valdesius de dignitate Regum, Regnumque Hispanie, capit. sext. numer. 8. cum sequent. ubi contrarius responderi fundamentis, plures alios Doctores de hoc aduentu Diui Iacobi in Hispaniam attestantes refert diligentissimus Cened. ad Decretum collect. 43. numer. 2.

30 Anno post natiuitatem Christi 36. & vltimo imperij Tiberij Caesaris, ex Pafio anno 37. vel anno 38. in primo Caij Caligulae ex Ambrosio Morales, tribus aut quatuor annis post Christi passionem, quae anno 34. etatis suae accidit, completis 33. annis, & tribus mensibus, & aliquibus diebus anni 34. vt computant diligenter Cardinalis Caesar Baron. tom. 1. annalium Ecclesie anno 34. & Ambrosius de Morales libr. 9. cap. quarto. P. Azor. moral. part. secunda libr. primo, capit. 7. vers. duae super sunt, Campan. diuersis Canon. in rub. 7. capit. 6. numer. 160. antequam ceteri Apostoli diuiderentur anno 36. Beatus Iacobus Apostolus in Hispaniam venit, ibidemque Fidem Catholicam praedicauit. Et licet eo tempore nondum Apostoli distributi fuissent, vt gentibus praedicarent, quia cap. 15. Actuum Apostolorum diuisi, & sortiti prouincias sunt, tamen aliqui Apostoli priuati ex Hierosolymitana ciuitate ad praedicandum Gentibus exierunt, vt Paulus, & Barnabas Antiochiam profecti sunt cap. 11. Actuum Apostolorum, & alibi; animo tamen statim reuertendi, & reddendi rationem praedicationis apud Petrum, & Apostolos Hierosolymis, non dicuntur hoc modo exeuntes discessisse, nec diuisos ab aliis extitisse, tunc enim discessisse, & diuisos esse potest dici cum omnino separarentur, sortitique essent prouincias animo ibidem manendi, vt Asia B. Ioannes Euangelista commoratus est.

32 Qua autem Ciuitate, vel oppido Hispania sit primum exceptus S. Iacobus, & per quae loca prius ambulauerit, non satis liquet, sed pro certo dici potest ad Iriensem portum in Gallecia appulisse, ibique Episcopum primum constituisse Beatum Petrum, & ad Bracharam illum misisse ab illo portu distantem circiter quadraginta miliaria, tantquam ad ciuitatem illius prouinciae celeberrimam, Augustam iuridico conuentu ornatam, in qua Ethnici suos habebant Flamines, quo loco D. Petrus Apostolus Primates, & Patriarchas constituere solitus erat, vt supra ostensum est.

33 Et ideo Diuus Iacobus post eius passionem, ac sacrum martyrium, cum Hierosolymis ab Herode Agrippa gladio occisus fuisset cap. 12. Actuum Apostolorum anno à Christi natiuitate 44. ex Nicephoro libr. 2. cap. 11. & 12. Morales libr. 9. cap. 12. Cardinal. Baron. annalium Ecclesie tom. 1. anno Christi 44. & in

martyrologio die 25. Iunij non sine magno miraculo nauigio delatus voluit ad dictum Iriensem Portum appellere, & patronum mortuum illic sic viuum se ostendere, vt qui dum vixit primus fuit ad eiusdem portus incolas conuertendos, mortuus eos protegat, & ab omnibus calamitatibus securos, ac firmos in Fidem, quam docuit, reddat, vt experientia cognitum est.

34 Item etiam non sine magno miraculo eodem anno quo Sanctus Iacobus Hierosolymis martyrij palmam consequutus fuit, eodem etiam eius discipulus beatus Petrus, quem primum Brachara Episcopum reliquerat, passus est, vt testatur doctissimus Iacobus Valdesius de dignitate Regum, regnumque Hispania cap. sext. numer. 22. his verbis. Item & Petrus Martyr primus Bracharenfis Episcopus in Lusitania discipulus Iacobi, colitur in ea Ecclesia, qui anno 44. Hispania coronam martyrij accepit, & die 26. Aprilis ex Baronio eodem die in martyrologio, Beda, & aliis, celebraturque, quod in honorem Beati Petri Apostoli viui condidit templum, vt in manuscripta historia Compostellana Hieronymi Romani cap. 4. asseritur. Haec Valdesius.

35 Deinde etiam dies martyrij B. Petri fuit 26. Aprilis, vt constat ex Cardin. Baron. quem citat Valdesius ubi proxime, triginta & duobus diebus tantum post passionem B. Iacobi, cuius dies martyrij vigesima quinta Martij sollemnis fuit, qua & Christus carnem humanam accepit, & passus est: & quia celebritate festi Domini non potest dies Apostoli, qua decet festiuitate celebrari, transfertur festum in diem 25. Iulij, qua Ecclesia exultat memoria huius incliti Apostoli, quia eo die inuentum fuit eius corpus.

36 Sicut dies vinculorum sancti Petri non celebratur eo die, quo accidit propter sollemnitatem Paschatis, in quo euenit cap. 12. Actuum Apostolorum, sed die prima Augusti, qua catenae Romae sunt adductae.

37 O felicem Bracharam, quae primam sancti Euangelij praedicationem, ac primum Episcopum diuinitus tibi datum, primamque Ecclesiam ex B. Iacobi iussu obtinere meruisti, quae omnia euenere antequam in alia Hispania, ac totius Europae parte Episcopus extiterit, aut Ecclesia construeretur.

38 Nam B. Iacobus peragrata praedicta Gallecia parte, relictoque Petro Bracharenfi Episcopo constitutus Hierosolymam proficisci, rationem redditurus, & paratus accipere prouinciam in diuisione generali, quae sibi credita esset, Aragoniae regnum petiuit, cumque in littore ingentis, & celebri Iberi fluminis Caesaraugustae cum sociis sederet nocte quadam sollicitus, & quodammodo sibi succensens, eo quod ex Hispania exiguae oues ad ouile Christi, & Hierosolymam reportaret, ad leuandam maestitiam eius Beatissima Virgo Maria adhuc in carne viuens, ei apparuit innumeris Angelis circumdata in quadam columna existens, praecipitque conbrino Iacobo eo loco in memoriam, & honorem eius templum ei dicatum construere, quod his verbis narrat Iacob. Valdesius. dist. cap. 6. numer. 21.

39 Ex quibus colligitur Diuum Iacobum quando ad Caesaraugustam peruenit aliquas Hispaniae partes peragrasse, & ad Christi Fidem aliquos conuertisse, nec in illam primum abiisse, vt aliqui volunt, nec ibi primam Ecclesiam construxisse, vt alij tenent: cum iam in Gallecia prouincia ad

Iriensem portum B. Petrum Episcopum instituit, ad Bracharamque misisset, ubi itatim & prædicatione Evangelica, ac innumeris Christi miraculis plures ad fidem conuertit, Ecclesiamque primus construxit. Si ergo Caſarauguſta ciuitas gloriatur se primam Ecclesiam in honorem Beatissimæ Virginis adhuc viuæ Hispania constructam habere, gloriatur etiam nostra Brachara se primam Hispania, & totius Europæ habuisse Ecclesiam in ipsiusmet Christi Domini, & Beati Petri Apostoli adhuc uiui, honorem constructam, primamque Euangelij prædicationem audiuisse, vt ex historia Compostellana Hieronymi Romani tradit *Iacobus Valdesi. dist. capit. sexto numero 22.* Prima ergo Ecclesia Diuæ Mariæ dicata fuit in ciuitate Caſarauguſtana, & ita intelligenda sunt, quæ de eius mirabili erectione tradunt *Garſia Loaiſa in margine decreti Gundemari folio 292. in Concilio Hispania. Marimæ Siculus de laudibus Hispania libr. quinto de sacris adibus. P. Mariana de rebus Hispania libr. quarto, capit. secundo.*

40 Ex historia Compostellana citata à *Iacobo Valdesio* constat Diuum Petrum primum Bracharensem Episcopum martyrij palmam conſequutum fuiſſe anno à natiuitate Domini 44. quod & verum iudico, licet de hoc aliqua ſit inter historiographos variatio: nam aliqui tenent martyrium fuiſſe anno 45. prout ex *Dextro*, quem citat, affirmant *Hernando Oxea en la historia de Santiago cap. 55. num. primo, & Ambrosius de Morales libr. 9. capit. 8.*

41 Quem etiam ſequutus eſt Sanctus Baſileus ſecundus eiſdem Eccleſiæ Episcopos, qui paſſus eſt ann. 58. teſte Reuerendiſſim. Domino Episcopos *Fr. Prudentio de Sandoual in dist. libro* quem ſcripſit de antiquitatibus Eccleſiæ Tudenſis pag. 16.

42 Deinde tertio loco ſuccceſſit ſanctus Ouidius Romanus, qui mortuus eſt anno ſexageſimo quinto à natiuitate Domini.

43 A quo fuerit Diuus Eugenius primus Toletana Eccleſiæ Episcopos conſtitutus non inuenitur;

44 Scimus tantum à Clemente ſummo Pontifice poſt Petrum I. V. anno à natiuitate Domini 94. vel 95. cum Dyoniſio Arcopagita in Galliam miſſum fuiſſe ad Euangelium prædicandum antequam Episcopos crearetur, vt teſtantur *Illeſcas in chronica Pontificali libr. primo, capit. ſext. in fine, Doctore Franciſcus de Piſa en la historia de Toledo, part. prima libr. ſecundo, cap. 9.*

45 Nec in hoc Hispani concordant cum inter ſe in varias ſunt diuiſi opiniones. Nam *Iacobus Valdesius dist. cap. ſext. numer. 46. & 47.* ita refert. In ſecundo tempore perſecutionis Eccleſiæ Domitiano Imperatore (qui imperauit ab annis 83. vſque ad annum 99.) poſt primam Neronis crudelitatem Eugenius Antilles Toletanus primus inſignis fuit ſecundum quosdam diſcipulus Dyoniſij Arcopagitæ, ab alijs vero ſocius, cum ambo Paulum ex Græcia fuerint ſequuti, & Petrus Dyoniſium in Galliam, Eugenium in Hispaniam miſit, viros doctrina & ſapientia excellentes. Eugenius autem cum plures ad fidem reduxiſſet elegit Sedem Toleti in medio regni, vt ex corde eius ſpiritus Chriſti diffunderetur per vniuerſum corpus regni, martyrio poſtea clarus exitit, vt referunt *Vſuardus, Adonis, Cardinal. Baronius*, & omnes ſcriptores in martyrologio die nona Nouembris, & noſtri, idque anno 68. accidiſſe *Garſia Loaiſa Tole-*

tanus Archiepiſcopos meritiſſimus aſſerit in *Concilio Hispania chronologia Toletanorum Preſulum*, cuiſque diuini Eugenij corpus è Galliis in Hispaniam ad Toletanam Sedem religioſiſſimo cultu, & triumpho auguſtiſſimo delatum eſt anno 1565. religioſiſſimique Regis Philippi I. I. humeris ad Eccleſiam ingreſſum fecit.

46 Haſtenus *Valdesius* non ſibi conſtans in annorum computatione, ſi enim Diuus Eugenius inſignis fuit tempore Domitiani Imperatoris, qui cepit imperare ab anno 83. quomodo martyrio clarus exitit anno 68. hæc incerta ſunt, martyrio tamen coronari anno 97. poſt Chriſtum natum probabilis duco cum *Doctore Franciſco de Piſa en la historia de Toledo part. prima libr. quinto, capit. 36. in principio numer. primo, & libr. 2. capit. 8. per totum.* quo tempore iam Eccleſia Bracharenſis tres Episcopos martyrio coronatos, nimirum Petrum, Baſileum, & Ouidium caelo reddiderat, à quo diuinitus acceptos in prima Fidei Catholica plantatione credendum eſt.

47 Probatiſſima & patentibus antiquiſſimæ Bracharenſis Sedis fundamentis, aliqui qui Primatiæ ius tetigere, vt videre eſt apud *Ambroſium de Morales part. ſecunda libr. 11. capit. 73.* coacti fatentur tempore tantum Sueuorum Regum Primatiæ apud Bracharenſem Archiepiſcopum conſtituiſſe: hoc eſt ſomnians dictum, Primatiæ enim ius quod Bracharenſi Eccleſiæ ineſt nouum non fuit, & à Sueuis inſtitutum; iam à tempore Diui Iacobi Apoſtoli & Petri primi Bracharenſis Antiliſtis ibi Primatiæ radices egerat, quas Gothorum imperium per extinctionem Sueuorum euellere non poterat, ſecumque traducere Toletum: non enim ſecularis potestas ad Eccleſiæ iura poteſt manum adhibere, quia diſtinctæ ſunt iuriſdictiones *capit. ſolite de maioritate & obedientia*, ſecundum vnā opinionem.

50 Sic etiam huiusmodi ius & primatiæ ſedem extinguere non potuerunt Maurorum inuaſiones per totam illam Interamnenſem regionem, qui prope annum Domini 710. illam occuparunt, & Felicem Bracharæ Archiepiſcopum cum viginti & ſeptem viris dictæ Ciuitatis martyrio tradiderunt, & licet à dicto anno 710. vſque ad annum 888. in poteſtate Sarraçenorum eſſet, à Rege Alphonſo Magno inſtaurata dicto anno 888. vt refert *P. Mariana dist. part. 1. libr. 7. cap. 39.*

51 Tamen medijs illis temporibus non penitus Paſtoribus caruit hæc ſancta Eccleſia alijs in locis reſidentibus, prout de aliquibus mentio reperitur apud noſtros historiographos, & de Argemiro Archiepiſcopo Bracharenſi anno 863. faciunt mentionem *Ambrosius de Morales in chronica Hispania libr. 9. cap. 7. fol. 239. Garſia in compendio hiſtoriali libr. 9. capit. 22. pag. 443. in anno 877.*

53 Et de Hero Archiepiſcopo Bracharen. de Era 980. mentio ſit apud *D. Prudentium de Sandoual in libro quem ſcripſit de antiquitatibus Tudenſis Eccleſiæ fol. 61.*

54 Et licet aliquibus annis temporum iniurijs Paſtore careret, in priſtinum poſtea decus ante omnes reſtituta, vt colligitur ex dictis per *P. Marianam d. par. 1. libr. 9. cap. 16.* ſacientem ac pene dormientem ſtatum reſuſcit, quali poſtliminio reuerſa ad Primatiæ dignitatem, nec villa præſcripto cucurrit donec impedita, & captiuitate apud hoſtes detenta fuit *capit. primo de præſcript. cap. porro 16. quæ-*

stione 1. Valdes. de dignitate Regum, regnorumque Hispania cap. tertio numer. undecimo & duodecimo, fuerat enim titulo hoc insignita, cum in ea Christianae religionis prima iacta fuerunt fundamenta, edito tam insigni miraculo in institutione primi sui Episcopi, ut supra ostensum est, seruatore more, quem idolorum cultores relictis idolis Christo Optimo Max. nomen dantes insignibus vrbibus loco Flaminum, & iudiciaria potestatis Primates ab Apostolis institutos in praedicationem Euangelij mis-
 sos, excipiebant.

55 Primum Bracharense Concilium ante omnia illud in Hispania fuit celebratum. Diligentia enim Doct. Bernardi de Brito in monarchia Lusitana, part. secunda libr. sext. cap. secundo, repertum est in cenobio Alcobacensi Ordinis Diui Bernardi primum Bracharen. Concilium celebratum anno Domini 412. in fano sanctae Mariae Bracharen. à Pancratio Episcopo primae Sedis, vbi propter Alano-
 rum & Sueuorum in Galliciam, & Lusitaniam irruptionem, congregatio facta est Episcoporum super reliquijs Sanctorum in loco tuto reponendis, & occultandis ab istis barbaris, erat enim tunc gens indomita, & fera. Et Pancratijs Bracharen. Archiepiscopus dixit. Nunc si placet vobis omnibus statuatur quid agendum sit de reliquijs Sanctorum, praecipue de Patre nostro, & Apostolo huius Regionis Petro Ratifensi, quem ad saluandas animas Iacobus Domini consanguineus admittit, &c.

56 Ex quibus apparet Diuum Petrum primum Bracharæ Episcopum Apostolum illius regionis vocari, quod & in alijs etiam prouincijs familiare est, & à Diuo Iacobo illic relictum, ut opus faceret Euangelistae, & Primas seminaret doctrinam Christianam: constat etiam ex verbis sequentibus Pancratium Primatem esse, & ad eum ut talem confugisse Conimbricensem, Egitanensem, Portugalem, Emeritensem, Lamacensem, Iriensem, & Numaninum Episcopos; celebratum etiam fuit aliud, de quo Valdes. de dignitate Regum regnorumque Hispania cap. 9. numer. 51. his verbis agit. Item & Baronius summo cum iudicio obseruat tom. 6. anno 447. aliud fuisse concilium, quod ex prouincijs, Carthaginensi, Lusitana & Batia iubet congregari Leo Pontifex, quod fuit Bracharense. Posteaque in vrbe Lucensi anno 569. celebratum fuit aliud, cui praefuit Lucretius Bracharen. Archiepiscopus, de quo meminit Cardinal. Caesar Baronius tom. 7. annalium Ecclesiae ann. Christi 563. in primo Concilio Bracharen. pagin. 486. Licet autem in tomo 1. conciliorum pro primo concilio Bracharen. habitum fuerit aliud celebratum anno 566. regnante Theodomo Rege Sueuorum, pro secundo concilio Bracharen. numerari debet ex resolutis accuratius per Doct. Bernardum de Brito dict. part. secunda libr. sext. cap. 13. & 14.

57 Illud vero concilium, quod pro primo Toletano habetur dict. tom. 1. conciliorum, contra Priscilianistas congregatum circa annum Domini 450. (vbi congregati sunt plures ex Episcopis Lusitaniae, & Galliciae apud Aquas celenas, quas Reuerendijs. Episcopus Fr. Prudentius de Sandoval in suo libro de antiquitatibus Tudenis Ecclesiae fol. 17. verso asserit esse in Tudenis dioecesi, vocarique nunc, Vanhos, aut, fontes caldas, prope Archie-

piscopatum Bracharen. quindecim milliaris) nationale fuit iussu Leonis Papae congregatum, & confirmatum; & Balconi Archiepiscopo Bracharen. tanquam Primati transmissum, de quo Doct. Bernardus de Brito dict. part. secunda, libr. sext. cap. 8. Ideoque illud nationale, non vero prouinciale vocat Doct. Franciscus de Piza in la historia de Toledo libr. secundo, cap. decimo quarto post princip. pag. 89.

58 Olim enim Regum, summorumque secularium, ac magistratum causa in concilijs ex Regis consultatione solebant tractari, ut patet ex annotationibus Gaspar. Loaise Toletana Ecclesiae Antiquitatis, ex quibus, & Roderici Toletani libr. secundo, cap. 19. historia colligitur, quod cum Cinthila, qui primus ex omnibus Regibus Gothis pulsis Romanis totum Hispaniae regimen obtinuit, successerit, Sisenandus, ut imperium suum confirmaret, nationale illud Concilium ex Episcopis Hispaniae, & Galliae Gothicae conuocauit, vbi de priuatione Suintiliani Regis cum vxore, & Genalofa fratre eius actum est, ut canone 75. eiusdem Concilij extat.

59 Deinde in prouincialibus, & nationalibus Concilijs Gothorum Reges antiquiori seculo praesentes extiterunt, prout anno Domini 589. Recaredum Regem Gothorum in tertio Concilio Toletano adfuisse ex actis Concilij omnium editionum notissimum est, & apud omnes historiographos, praecipue Vascon anno 589. P. Marianam libr. quinto, cap. decimo quinto. Morales libr. duodecimo, cap. tertio, vbi refert Pantacardum Bracharensem Episcopum in eo interfuisse.

60 Antiquitati igitur Bracharensis Ecclesiae non obstant haec, ac reliqua Concilia Toleti celebrata tempore Gothorum Regum ibi sedem Regiam constituentium; non enim ad alicuius Episcopi conuocationem, sed ad Regis supplicationem excitati sapissime in huiusmodi concilijs assidebant, teste Iacobo Valdesio de dignitate Regum, regnorumque Hispaniae cap. primo numer. decimo tertio, & numer. vigesimo secundo, exemplo Constantini Imper. qui Nicano adstitit. Nam principes seculares ratione sui muneris, & officij possunt pro negotijs Reip. communibus rogare Episcopos, eosque vocare, ut ad se veniant, non tanquam proceres, quia opus illis habent, ita Pesant. de immunit. ecclesiasticae. questione vigesima prima, ideoque plerumque Toletanus tertio, vel quarto loco se subscribat, prout fecit Milancius Episcopus Toletanus, qui in Concilio Eliberitano septimo loco firmavit, prout refert P. Marian. dict. part. prima libr. 9. cap. 19. cum, si tanquam Primas astitisset, primo loco constituendus erat, quia in subscriptione, & prima voce dignitas maior agnoscitur l. 1. ff. de albo scrib. Afflict. decis. 1. Belluga in speculo Principum, rubr. 6. numer. 24. Valdes. de dignitate Regum, regnorumque Hispaniae in praefatio numer. 25. Quod aperte ostenditur ex Concilio celebrato tempore Regis Gundemari, vbi Emeritenis, & Hispalensis Metropolitani in subscriptione appo-
 fuerunt.

Ego N. dum in vrbein Toletanam pro occursum Regis venissem, subscripsi. In quo occurrere voluerunt futuris controuersiis, si sequentibus seculis velit aliquis ex hoc capite Primatis sibi iura vsurpare.

61 Verum in prædictis provincialibus, aut nationalibus conciliis ex superioritate loci nullum potest sumi argumentum maioris dignitatis.

62 Nam licet frequentius dextra nobilior sit, argum. *tex. in cap. solus, de maiestate, & obedient. cum resolutis per Castald. de Imperatore questione 88. numer. 9. Tiraq. de iure primogen. in præfat. numer. decimo tertio & decimo quarto. Azuero ad Curiam Pisanam libr. secundo, capit. 2. numer. 9. Fulvi. Pacian. de probation. libr. secundo capit. vigesimo quinto, numer. 90. Ioann. Garſiam de nobilitate, gloss. 48. numer. vigesimo quarto, & colligitur ex capit. vigesimo quinto Matthæi, ubi electi ad dexteram Dei in iudicio collocabuntur, & ex capit. vigesimo sexto. Amodo videbitis filium hominis sedentem à dextris virtutis Dei.*

63 Tamen ad dexteram, vel sinistram sedere non semper maiorem dignitatem arguit, ut aduertit eleganter Cardinal. Caesar Baronius *annalium Ecclesiæ tom. 3. anno Christi 325. folio 273. & tom. 6. anno 451. fol. 141. & tom. 2. anno 213. folio 301. & ex Nicæna, & Calcedonenſi Synodo, act. 1. notat ibi Legatos Pontificis ad sinistram sedere, stante in media aula conciliorum Euangeliorum codice Christum figurante, ut præſent conciliis, sic conciliari plura posse loca conciliorum de dextera, & sinistra asserens, & ideo in sacrificio Missæ id passim inspicere potest cum Epistola ad dexteram, & Euangelium dignius ad sinistram, & lauam canantur. Et in Bullis, in quibus adest sigillum plumbeum Pontificis ponitur Paulus à dextris, & Petrus à sinistris, & tamen nemo dicit D. Paulum D. Petro maiorem fuisse; rationem exquirat Cardinal. Bellarmin. libr. primo de Romano Pontifice, capit. vigesimo septimo, & post multa concludit posse dici non fuisse hoc perpetuum, ut in antiquis imaginibus Paulus dexteram partem occupet, siquidem in iis, quæ Romæ nunc extant, ut in quibusdam Paulus cernitur ad dexteram, ita in aliis non paucioribus cernitur ad sinistram, & sicut in diplomatibus Paulus obtinet dexteram, ita in numismatibus obtinet sinistram. Et fortasse consulto id veteres obseruauerunt, ut ex duobus summis Apostolis, modo vnum, modo alterum antepongerent, nimirum ut eo modo significarent hos Apostolos, vel pares esse inter se, vel certe ignorari vter alteri præſet, nam etsi Petrus maior est potestate, Paulus maior est sapientiâ.*

Item in ludo scacchorum vxor Regis nigri stat ad dexteram viri, videndus tamen est *Aluar. Pelag. de planctu Ecclesiæ libro primo, capit. quinquagesimo nono in fine, Cassan. in catal. gloriæ mundi, part. tertia, considerat. 31. & sequenti*, ex quibus colliges apud antiquos, alium fuisse sedendi locum, quam qui est his nostris temporibus, & hodie secundum communem ciuitatis, & regionis reputationem esse regulandum probabilius duco, cum in pluribus partibus ubi duo incedunt locus dextera sit nobilior, in aliis vero sinistra: & ubi tres incedunt in quibusdam locus medij, in aliis vero, qui paritici est proximus.

64 Pro cognoscendo subscriptionum ordine aduertendum est, quod aliquando Episcopi, non suo subscribunt nomine, nec suffragium ferunt, nec sedem occupant; sed nomine prouinciæ, quam sustinent: & eo casu non personæ eius, nec antiquitatis habetur ratio; sed nationis, & prouinciæ attenditur dignitas, & nobilitas, ut

colligitur ex capit. *concilia, §. hinc inde 17. distinct. & ex capit. bene quidem, 96. distinct. ubi Mediolanensis priusquam Rauennas præſul subscripsit, quia licet antiquior consecratione Rauennas extitisset, si persona, & dignitas Episcopi attendetur prius subscribere debuerat: tamen ibi ratio habetur prouinciæ, & cum dignior sit Mediolanensis Præſul subscripsit: & hic vsus in legatis imperij, & regnorum viget, ut sedes eis, non ex nobilitate personæ, sed pro dignitate Regni, & mittentis tribuatur ex resolutis per Iacobat. de Conciliis libro primo ante finem versic. sed quæro circa præmissa.*

65 Frequentius tamen Episcopi subscribunt & sedent, ut non gradus prouinciæ, nec diocesis consideretur, sed antiquitas consecrationis, ita ut antiquior consecratione, licet diocesi recentior prius subscribat, & sedeat, & iure ita decretum est à Gregorio 1. in capit. *fin. 17. distinct. & factis colligitur ex resolutis à gloss. in data sexti, verbo Pontificatus, & in Clement. verbo Pontificatus, & in Clement. 2. de celebratione Missarum, verbo Pontificum, & in Clement. 1. de penis, verbo quemuis Pontificem. Iacobat. de Conciliis libro primo articulo 12. *Selua de benefic. part. prima questione secunda, numer. trigesima primo. Cardinal. Caesar. Baron. tom. sext. anno 451. & anno 465. optime Marc. Anton. Genues. in practicab. Ecclesiæ. questio. 610.**

66 Et ita in Mediolanensi Concilio, & Tridentino, & fere omnibus seruatum est: vnde cum Sedes, & subscriptio antiquitati consecrationis, & personæ debeatur, non sumi poterit argumentum ad probandam maiorem dignitatem, ac superioritatem, præcipue in prædictis Conciliis Toleti ad Regum supplicationes congregatis, quibus Toletanus Episcopus sæpe infimo loco se subscribebat.

67 Nec ad rem facit, quod aliquando acciderit Bracharensem Archiepiscop. fuisse translatum ad Hispalensem Ecclesiam, quia per hoc non fuit derogatum iuri Bracharen. Ecclesiæ, potuit enim Bracharenſis id acceptare, quia reditus Hispalenses vberiores erant; vel Curia Regis proximior esse vellet, ut tempore Excellentissimi Principis Henrici Infantis euenit, cum à Bracharenſi ad Eboresensem Ecclesiam fuit translatus.

68 Minus etiam obstant privilegia, si quæ sunt, Primatiæ ius alicui Præſulo concedentia, quia si attente legantur, ex eorum tenore recte colligi potest Summos Pontifices noluisse aliis Ecclesiis præiudicium inferre, sed tantum quod ex antiquo iure illis competeat, confirmare; de simili privilegio ab Urbano Secundo circa ann. 1088. concessio Toletanæ Ecclesiæ, & ab aliis Summis Pontific. confirmato mentionem faciunt Mariana *dict. part. prima libr. nono, capit. decimo nono. Azori. institutum moral. part. secunda, libr. tertio capit. trigesima sext. & eius tenorem refert Francisc. de Pisu en la historia de Toledo libr. tertio capit. vigesimo tertio*, ex quo & aliis epistolis, ac confirmationibus constat primò Summos Pontifices à Rege, & Præſulis suggestos fuisse, existimantes ab exordio nascentis Ecclesiæ, & subsequentibus temporibus, vsquequo Toletana Ciuitas à Mauris fuisset occupata, Primatiæ ius in illa ra-

dices egisse. Secundo constat Urbanum II. in dicto privilegio noluisse iuri tertij præiudicium inferre.

69 Ad primum quod existimarent Summi Pontifices Ecclesiam Toletanam, antequam eius ciuitas à Mauris fuisset occupata, Primatiae ius habuisse, imprimis ex dicto privilegio Urbani, in illis verbis, ibi, teque secundum, quod eiusdem urbis antiquitus constat extitisse Pontifices in totis Hispaniarum Regnis Primatatem privilegij nostri sanctione statuimus.

Et in epistola missa ad Alphonsum Regem ita habetur. Quia ciuitas Toletana à te fuit à Maurorum faucibus liberata, & tuis precibus Bernardum in Praelatum recepi dato Pallio, & concessio privilegio antiquo maiestatis, quam Toletana ciuitas habuit. In quo statutum fuit, vt Primatia iure in omnibus Hispania regnis uteretur, & omnia, quae antiquitus habuisse noscitur, ea etiam ex liberalitate Sedis Apostolicæ, vt nunc etiam libere decernit, vt habeat in futurum, ita P. Mariana dicta part. prima libro decimo capit. sext. Idem etiam constat ex privilegio ab Alexandro Tertio anno 1170. concessio Toletanae Ecclesiae ad instantiam D. Didaci Gelmirez Archiepiscopi Toletani, in illis verbis. Quod sicut Ecclesia tua à tempore antiquo habuit Primatum in tota Hispania prouincia, ita etiam pro dicta Ecclesia, quam Dei ordinatione administras, eandem potestatem exerces in perpetuum in omnes tibi concedimus, vt refert Mariana dicto capit. 19.

70 Quod quidem cum ab omni veritate alienum esse ex huiusque dictis clare appareat, necesse est, vt dicamus ex precibus, non veris, vel narratione facta contra veritatem, gratiam, seu prædictum privilegium ipso iure fuisse nullam ex resolutis per Azuad. l. 2. titulo 14. libro quarto noua recopilat. Brunar. à Sole verbo subreptio, Menoch. consilio 1. numer. 399. & consilio 201. à numero decimo sext. Ioannem Garfia de nobilitate gloss. 1. §. 1. numer. septuagesimo secundo. sanch. de matrimon. libr. 8. disputat. 21. numer. sexagesimo quarto, in vnoquoque enim rescripto, & mandato, gratia, vel privilegio intelligitur clausula illa, si preces veritate nitantur, ex tacitaque conditione inest, ad quod multos citauit Doctores in Remiss. meo de dictombus & clausulis claus. 42.

71 Ad secundum, quod scilicet Urbanus Secundus declarauit se noluisse iuri tertij præiudicium inferre, constat ex ipso met privilegio ab eo concessio, in illis verbis ibi, salua tamen Romanae Ecclesiae auctoritate, & Metropolitanorum privilegiis singulorum. Ex eo, quia privilegium, ac concessio à Summo Pontifice facta intelligitur sine præiudicio tertij, vt probant text. in capit. extimarum, de auctoritat. & usu pallij, ibi, dummodo is, ad quem Ecclesia pertinet, hoc permittat, capit. super eo, de officio delegat. ibi, non tamen est nostra intentionis diocesis Episcopo, vel Archiepiscopo, vel Archidiacono præiudicium generare capitul. pastoralis, in fine, de priuileg. ibi, quia per indulgentiam huiusmodi Episcopali iuri non credimus derogari, capit. in ha, eodem titulo, ibi, dum tamen ab aliis, quae iure paræciali proueniunt, prorsus abstineant, capit. quia intentionis nostrae 29. eodem titulo, vbi in-

tegra habet hæc verba. Non extitit, vt per inuocationem, quam fecimus, cuiusdam scripti monasterij S. S. Caldonen. quod in registro bonae memoriae Alexandri Papae Secundi reperimus contineri, derogaretur Ecclesiae Baiocen. cum aliis citatis à Mascard. de probation. conclus. 1003. numero vigesimo secundo. Gonzalez ad regul. 8. Cancell. gloss. 28. Cabed. Lusitan. decisio. 93. numero secundo, part. secunda. Garf. Gronda in tractatu de priuilegiis, seu exemptionum explicat. numer. 87. & sequenti, Menoch. de presumption. libro secundo, questione nona à numer. quinto, vbi numer. decimo octauo, resoluit, quod etiam in ipso privilegio, vel concessione diceretur, non obstante iure, & præiudicio tertij, tunc etiam non censetur præiudicare tertio, in his, quae sunt maximi ponderis. Sicut nec censetur præiudicare, etiam si adesset clausula ex certa scientia, quae nihil operatur in præiudicium tertij, nec tollit vitium subreptionis, aut supplet erroneam, & falsam informationem, vt resoluunt per me citati clausul. 25. à numer. vigesimo primo. Sicut nec censetur præiudicare, quamuis adesset clausula, Motu proprio, quae eodem modo nihil operatur in præiudicium tertij, nec tollit ius in re, vel ad rem quæsitum alteri ego ipse clausul. 37. numer. decimo quinto, & decimo sexto. Sicut nec censetur, quamuis adesset clausula, de plenitudine potestatis, quam in alterius præiudicium nihil operari pro certo tradunt relati per me clausul. 19. numer. decimo.

72 Nec aliquo modo prædictum prætensum privilegium corroborare possunt confirmationes de eo factae à Paschali II. & Gelasio II. ac aliis Summis Pontif. de quibus Azzi. dict. capit. trigesimo sext. vers. extat; quia respondetur, quod cum confirmatio sit iuris quæriti corroboratio, vt post Host. & alios antiquiores explicat Decr. in rub. de confirmat. tit. 1. à numer. secundo, & ibi Bero. à numer. tertio. Cardinal. Tusch. pract. conclus. tom. 2. littera C. concl. 705. Cabed. Lusit. decis. 1. numer. quarto, part. secunda.

73 Nouum ideo ius non tribuit, sed quod antea erat, conseruat, cap. preceptis ibi non nouum aliquid, 12. distinct. cap. inter electos, vers. ceterum, de fide instrum. ibi, confirmari tanquam prius habita, cap. quia diuersitatem in princip. ibi, non obstante confirmatione, de concess. preb. qui enim confirmat, nihil addit de nouo Menoch. consil. 1. numer. sext. & cons. 191. numer. quadragesimo sext. & cons. 351. numer. decimo nono. Gutier. pract. libr. tertio questione decima septima, numer. quadragesimo, & questione vigesima tertia numer. sext. Cabed. dict. decis. 1. numer. vltim. part. secunda. Iosep. sessè Aragonie decis. 15. numer. vltim. Et nullum quod est confirmari non potest Molina de primogen. libr. secunda capit. septimo, numer. septimo. Menoch. consil. 351. numero decimo nono. surd. de alimen. titul. 8. priuileg. 22. numer. trigesimo quarto, & decis. 53. numer. undecimo, & decis. 289. numer. octauo. Cald. Pereira de potestate nomin. in responso pro Duce Pastrana, vers. quæ sententia.

75 Si tamen aliquis occurrat dicendo prædictas Summorum Pont. confirmationes tanquam ex certa scientia confirmare actum nullum, eique nouum robur tribuere, & validitatem, iuxta text. in capit. 1. in fine de transact. quod in hac confirmatione proce-

dere notauit *gloſ. in capit. quia intentionis*, 29. de *privileg.* & ſequuntur ibi omnes, & late *Deci. in cap. 2. de confirmat. utili à numero 46.* & poſt alios *ſoar. de legibus libr. octauo, capit. decimo octauo à numero, duo decimo.*

76 Reſpondebitur confirmationem ex certa ſcientia, & cum cauſa cognitione illam dici, in qua intus eſt tenor rei confirmatæ, & eſt expedita præcedente ſolita diſcuſſione, iuxta *text. in cap. penult. de confirmat. utili*, quæ reſoluunt *Nicol. Garcia de benefici. par. tertia cap. 2. numer. 226. cum ſequentibus*, *Cardinal. Tusch. tom. 2. littera C. conſuſ. 341. Aloyſ. Ricci. in collect. deciſ. part. quinta collect. 1592. Gutier. conſilio 11. numer. 7 & 8. Cabed. Luſit. deciſ. 2. numer. 5. part. 2.* & ideo operatur præſumptionem informationis in Principe, vt tenuit *Rota apud Farin. deciſ. 180. numer. 2. tom. 1. par. ſecunda*, quia non niſi cauſa cognita apponi poteſt *Molina de primogen. libr. tertio capit. 3. numer. 12. Menoch. conſ. 1. numer. 433.* quod in huiusmodi confirmationibus non apparet, propter quod ex certa ſcientia eſſe conceſſas non eſt dicendum, cum non præſumatur ex *Hippol. ſing. 37.*

77 Dato ſine veri præiudicio, quod ille confirmationes factæ fuiſſent ex certa ſcientia, & cum cauſa cognitione, ac expeditæ præcedente ſolita diſcuſſione, adhuc nihil operarentur in tertij præiudicium, prout reſoluit *Nicol. Garcia diſt. capit. 2. numer. 231.* Nec ſupplerent erroneam, ac falſam informationem ex *Valaſco conſult. 130. numer. 33.* Nec tollerent vitium ſubreptionis, vt per *Molin. de primogen. libro ſecundo cap. 7. numer. decimo quinto. Gutier. conſil. 11. numer. 13. Ludou. Redolphin. de ſuprema, & abſoluta Principis poteſtate cap. 5. numer. 13. Nicol. Garcia diſt. cap. 2. numer. 233. Joſeph. de ſeſſe Aragonia deciſ. 15. numer. 7. tom. 1.*

78 Quare non obſtante prætenſo privilegio, poſt illius conceſſionem tranſactis iam centum annis emanauit conſtitutio, *cap. coram de integ. reſt.* ex qua deprehenditur à tempore Innoc. III. qui ann. Dom. 1198. ad culmen ſupremi Pontificatus aſcenderat litem inter Bracharenſem, & Toletanum Archiepiſcopos ſuper Primatiæ iure motam, & conteſtatæ, & ad probationem deductam fuiſſe, id enim inſinuant præſentia illius *tex. verba ibi*, Coram feliciſ memorie Innocentio Papa prædeceſſore noſtro &c. Et vt ex annalibus Hiſpaniæ deducitur Rodericus Eccleſiæ Toletanæ Antistes ſummæ facultiæ, & auctoritatis vir ab Alphonſo Legionenſi Rege Romam ad dictum Innocentium miſſus fuit ann. 1212. vt ſignificaret ſibi cordi eſſe magnam expeditionem parare contra Sarracenos Chriſtiani nominis hoſtes, dignareturque Sanctitas Sua pro Cruce ſignatis indulgentiam peccatorum concedere, eaque impetrata, & bello feliciter conſecto, proſtigatis Sarracenorum copiis, rediens dictus Rodericus Romam ann. 1215. ad Cœcilium Lateranenſe celebratum ſub prædicto Innocentio, in quo etiam interfuit Ioannes Bracharenſis Archiepiſcopus, de Primatiæ Hiſpaniarum quaſtione excitata fuit inter dictos Archiepiſcopos, & cum vnuiſque ad ſui iuris confirmationem argumenta attuliſſet, ad ſententiam non fuit cauſa deducta; plurimum tamen poterat Toletanus apud Pontificem, ei enim conceſſit vt per decennium in tota Hiſpania ſuum legatum ageret; & ſi ciuitas Hiſpalenſis, quæ tunc temporis penes Sarracenos erat, ad Chriſtianos

rediret, ſubdita maneret Toletanæ Eccleſiæ. Conceſſit etiam facultatem diſpenſandi cum baſtardis vſque ad numerum trecentorum, & quod nominare, & collocare poſſet Episcopos, & Sacerdotes in ciuitatibus à faucibus Maurorum ereptis, vt nobis eſt teſtis *Franciſc. de Piſa erla hiſtoria de Toledo libr. 4. cap. 17.* & licet maximam gratiam apud Pontificem fuiſſet allequutus, non tamen ei tributum fuit ius Primatiæ, nec ſuper hoc ſententiam, aut aliquam conceſſionem contra Bracharenſem Eccleſiam aſſequi potuit.

79 Deſuncto Innocentio, ſuccedenteque Honorio II. ann. Domini 1216. reſcriptis Archiepiſcopo & Capitulo Bracharen. poſtulantibus per procuratorem ſuum concedi ſibi reſtitutionis auxilio, tempus aſſignari ad adducendas Romam depoſitiones teſtium, & munimenta ad inſtructionem cauſæ parata: quid in futurum actum fuerit conſtabit è proceſſu: ſcimus tamen poſtea cum Sarracenis tamen Luſitania, quam in Caſtella pluries fuiſſe dimicatum, & Regem Sanctum huius nominis II. regno pulſum pro eius reſtitutione miſſos ad Innocent. IV. ſummum Pontificem Lugduni Concilio ad inſtaurationem beſti ſacri commemorantem, Antistes Bracharenſem, & Conimbricenſem, & decreto dicti Pontificis curam Regni commiſſam Alphonſo Comiti Bononiæ. fratri dicti Regis, qui ei in Regno ſuccceſſit, vt deducitur ex *tex. in cap. grandi de ſuppl. neglig. Prelat. libr. ſext.* Conſtat etiam ex dictis annalibus Alphonſum prædictum relicta Matilda vxore, cum qua comitatum Bononiæ fuerat aſſequuta, aliam duxiſſe; propter quod per annos duodecim Portugaliæ regnum interdicto à dicto Pont. ſupponitur. His proceſſis, & aliis belloſum perturbationibus inter Reges Portugaliæ, & Caſtellæ excitatis, proſequi non potuit ius ſuum Bracharenſis Eccleſia, nunquam deſiſtens à nomine Primatis, quod ſemper retinuit, & hucusque retinet. Sed cum omnis res ad vltimum ſtatum reduci debeat *capit. conſultationibus. de iure patron. iunctis*, quæ *Cald. Pereira de poteſtate eligen. capit. quinto numer. primo*, & de *renouat. emphyt. quaſtione decima quinta numer. vigeſimo & ſequenti*, & ſuis rerum, veluti ad ſagittam ſcopus, attendi debeat l. 1. C. de nouo Cod. faciendo, *gloſ. in cap. ſcientes, de cenſibus*, *Franc. Molinus de ritu nuptiarum libr. primo comp. 4. numer. ſext.* qui quidem in omni materia inſpicitur l. illud C. de collation. *Grammat. deciſ. 67. numer. ſext.* *Parlador. libr. ſecundi rerum quotidian. cap. 5. numer. 19.*

81 Et in beneficialibus præcipue, in quibus maxime conſideratur *Gonzalez ad reg. 8. Cancell. gloſ. 5. ſecundo, numer. decimo quarto*, & ſ. tertio numero decimo octauo, & *gloſ. 45. ſ. 2. numer. decimo quarto. Marc. Anton. Genueſ. in praxi Curie Archiepiſcop. Neapolitanæ cap. 100. verſ. quod ſi, in nouiſſ. impreſſ. Aloyſ. Ricci. in praxi fori eccleſiaſt. deciſ. 153. numer. quadrageſimo ſext.* in 1. edit. & reſolut. in 2. edit. *Anton. Monach. Bonn. deciſ. 36. numer. decimo tertio cum ſequentibus.* Videndum igitur eſt quomodo hac tempeſtate vigilantiffimi Bracharenſis Eccleſiæ Antistes in publicis actionibus, ac in præſentia Philippi III. Hiſpaniarum Regis Catholici Primatiæ dignitate ſuoque iure libere vſi fuerunt, quod infra ſcriptis exemplis dilucide apparebit.

82. Anno post Christi natiuitatem 1558. ex Dominicanana familia ad Archiepiscopatum Bracharensem promotus fuit vir ille eminenti virtute, ac summa vitæ integritate præclarus Fr. Bartholomæus à Martinibus spectata fide, singularique prudentia insignis. Qui etiam maximis prouentibus abundauerat, ea exigua semper vixit fuit suppellectili, eam paupertatem amplexus, vt præter indumenta sui Ordinis monachalia, quibus pro corporis utebatur in diem necessitate, nihil habuerit vitra; non alta pendebant arabica ornamenta, non cara tapeta, non vestiebantur parietes, non opiparis vecebatur mensis, non eorum, non curruum pompa vehebatur, sed sollicitus tantum intendebat populum suum diuinis enutrire alimentis, sanctissimis corroborare exemplis, hospitalitatem asseruare, ac pauperibus subuenire, licque à recta via aberrantes vitæ suæ integritate ad bene & Christiane viuendum allexit. Habuit etiam flagrans saluandi animas desiderium, & in cognoscendis suæ diocesis ecclesiasticis personis maximam semper curam adhibuit, & ob id non sine magno labore Archiepiscopatum totum qui sub se habet 1226. parochias personaliter visitabat. Verus hic Ecclesia Dei Antistes, non solum sanctorum morum exemplo, vitæ integritate, & summa charitate erga Christi pauperes in Bracharensi ciuitate vt verum sydus in firmamento collocatum floruit, sed etiam Primatiæ suæ ius, & Bracharensis Ecclesiæ præminentiam Domini prouidentia aduersariorum conspectu ostendit, & ab eis vt talem venerari permisit, cum in alijs omnibus humilitatem professus fuisset: cum igitur ex Conc. Trid. rediret, sedemque suam peteret Primatiali Cruce erecta per Toletanam ciuitatem libere deambulauit, vt refert *Edward. Notius de Leon de rebus notabilibus Lusitanie in eius vita.* Denique cum graue Episcopalis dignitatis onus sustinere non auderet, Archiepiscopatu renunciat, reueruata sibi tenuissima pensione, acceptoque iterum cubiculo Viennensi in oppido intra monasterium sui Ordinis à se constructum vitam feliciter cum morte commutauit, multis claris miraculis, de quibus, eiusque vitæ librum edidit Religiosissimus, & doctissimus P. F. *Judouicus à Sousa.*

83. Post felicissimam illius Præfulis ex hac vita ad cælestem beatitudinem transfigrationem, & Illustrissimis DD. Ioanne à Mello, & F. Augustino à Iesu immediate successoribus, vita functus, ex Coenâ Archiepiscopatu Orientaliumq. Indiarum Primatu, ad Bracharensem Ecclesiam Hispaniarum Primatem euectus fuit Illustriss. & Reuerendiss. D. F. Alexius de Meneses omnibus ingenij, virtutisq. dotibus ornatissimus, qui in Orientalium Indiarum infidelibus ad Christi Domini Fidem conuertendis, & improborum moribus corrigendis, ita diligens ea vitæ sanctitate semper extitit, vt apud optimos, & bene de Repub. Christiana sentientes, summa in religione fuerit habitus, vt multis exemplis rerum ab eo præclare gestarum testatur Reuerendissimus Fr. *Anton. de Gouvea. Syrenensis Episc.* in libro quem scripsit, typisq. mandauit sub titulo *Tornada do Arcebispo de Goa.* Verus hic Ecclesiæ Dei Antistes, qui munitissimas arces dum clarissimus in India Orientali Primas, & Prorex extitit, ab hostium potestate eripuit, Gentilium idola confregit, eorum fana euerit, infractus ani-

mo barbaris Fidem annuntiauit, Persis primus ab Apostolis Euangelij lumen intulit, schismaticos Malabares, qui ab Apostoli Thomæ temporibus ab Ecclesiæ gremio desciuerant innumeris exhaustis laboribus ad matrem reuocauit. Postea Regis iussu coactus, ex Orientali India ad Vlyssiponensem portum manu Domini gubernante felici cursu peruenit, vbi summa omnium læticia, communiq. populi exultatione exceptus est. Accepta deinde Bracharensis Ecclesiæ, ad quam translatus fuit, possessione, Matritium ad vocationem Potentissimi Regis nostri Philippi III. petiuit, vbi ita inuictissimo, ac Catholico Regi charus euasit, vt omnia Regni negotia, magni scilicet ponderis, & momenti eius singulari consilio, & prudentia expediri iussit, qui dum diuinarum, & humanarum rerum scientia, ac sanctitate se admirabilem omnibus præbuisse, ibi cum mors inopina rapuit anno 1617. cuius promerita magno animo, sanctaq. vita dignissima, in memoria vigeant hominum semper, & omnium gentium, posterorumq. seculorum litteris clarescent, in illa præcipue Catholico- rum Regum Curia, vbi diem clausit extremum, & Primatiali dignitate, Cruceq. erecta sepultus fuit in Toletano Archiepiscopatu, & in Hispanorum omnium conspectu, quod probatione non eget, cum viua de hoc extet omnium memoria.

84. Alter nunc datus est eidem Ecclesiæ dignissimus Præful Illustrissimus scilicet Dominus Alphus Furtado de Mendoza vnus totius Lusitanie nobilitatis instar, illustrissimorum Primatum excellentissimus Princeps, & inter excellentissimos Principes illustrissimus Primas, qui ob admirabilem vtriusque iuris scientiam, & rerum gerendarum peritiam, aliasq. insignes animi dotes intra breuem temporis cursum Conimbricensis Academiae Rector, inde ad supremum Regij Status consilium adscitus, mox grauissimi, quod Conscientia vocat Tribunalis Præses, deinde Aegitanensis Ecclesiæ Præful; hinc ad Conimbricensem Episcopatum translatus: postremo Bracharensis Archiepiscopus, Hispaniarumq. Primas, Dijs, hominibusq. fauentibus ann. 1617. creatus est, nimirum, vt quot nostræ Lusitanie sunt partes, totidem faceret monumenta virtutis suæ. Hic dignissimus Præful non minus laudabiliter, quam constanter Vlyssipon anno 1619. coram Rege Catholico Philippo III. ibi tunc commorante, ac in vniuersi fere Orbis conspectu Primatus sui ius defendit, inuolatumq. conseruauit, ac aduersantes cum summa gentis nostræ læticia, & totius Lusitanie gratulatione excommunicationis telo coercuit, illi etiam Apostolici Legati sententia suffragante, cuius oculus testis ego sum.

85. Arduam certe, & viribus meis imparem iudico quæstionem præteritis seculis adeo disceptatam, & præsentibus penitus conscriptam, licet sciam calumnijs obnoxiam, & nihil tam probe, aut prouide hic dici, quod non ex Seneca vellicare malignitas possit: Hic autem non ambitio priuata, sed publicus Regni, & patrius honos est disputationis argumentum, quod Sacra pagina commendatur ab *Isaia c. 24.* præcipiente, gloriam meam alteri non dabo. & *c. 4. Baruch*, ne tradideris alteri gloriam tuam, dignitatem genti alienæ: prædixit enim sui iudicatur, qui honorem à virtute profectum cum iactura sua alteri relinquit, *c. sacerdos, x.*

q. 2. c. nolo 12. q. 1. *Cassian. in catalogo glorie mundi. p. 1. confid. 55.* cum pro Religione, pro Rege, pro patria, pro parentibus defensionem suscipere legitimum, ac naturale ius sit, idque omni auro vter alteri preferendus esset decertatum, & controuersum extitit apud omnes gentes, *l. ius gentium, instit. de iure natur.* Sicuti de Scythis cum Aegyptijs, vel cum Phrygibus huiusmodi quaestionem multis, & diu agitatam scribunt *Herod. lib. 2. & Troil. Pompe. lib. item. 2.* & in ditimendis circa primas sedes excitatis controuersijs multi excellētes vtriusque iuris Doctores disputationes, & consilia in lucem ediderunt, ex quibus quaestionem inter Duces Florentia, & Ferraria recitant *Com. Natal. lib.*

14. *in fine, Port. conf. 167. Decian. conf. 19. lib. 3. Mar- 24r. conf. 26.* Et inter Duces Mediolanenses, & Sabaudia aliam recenset *Aegid. Boss. in praxi tit. 1. de Principe.* Et inter Ducem Burgundia, & Andegauensem refert contentionem super sedem *Boer. de auctoritate magni consilij n. 110. & 207.* & inter Marchionem de Transio, & Vicecomitem de Tallardo *Io. Garfia de nobilit. glos. 35. n. 59.* Deus enim Opt. Max. *Math. 24. Luc. & Marc. 10.* vt flagitiosum, & turpe prohibet cum aliorum damno primas cathedras, primas in foro salutationes, primas in rebus publicis sedes more Pharisaorum populari gloria exquirere, & cura eis tunc scere.

F I N I S.

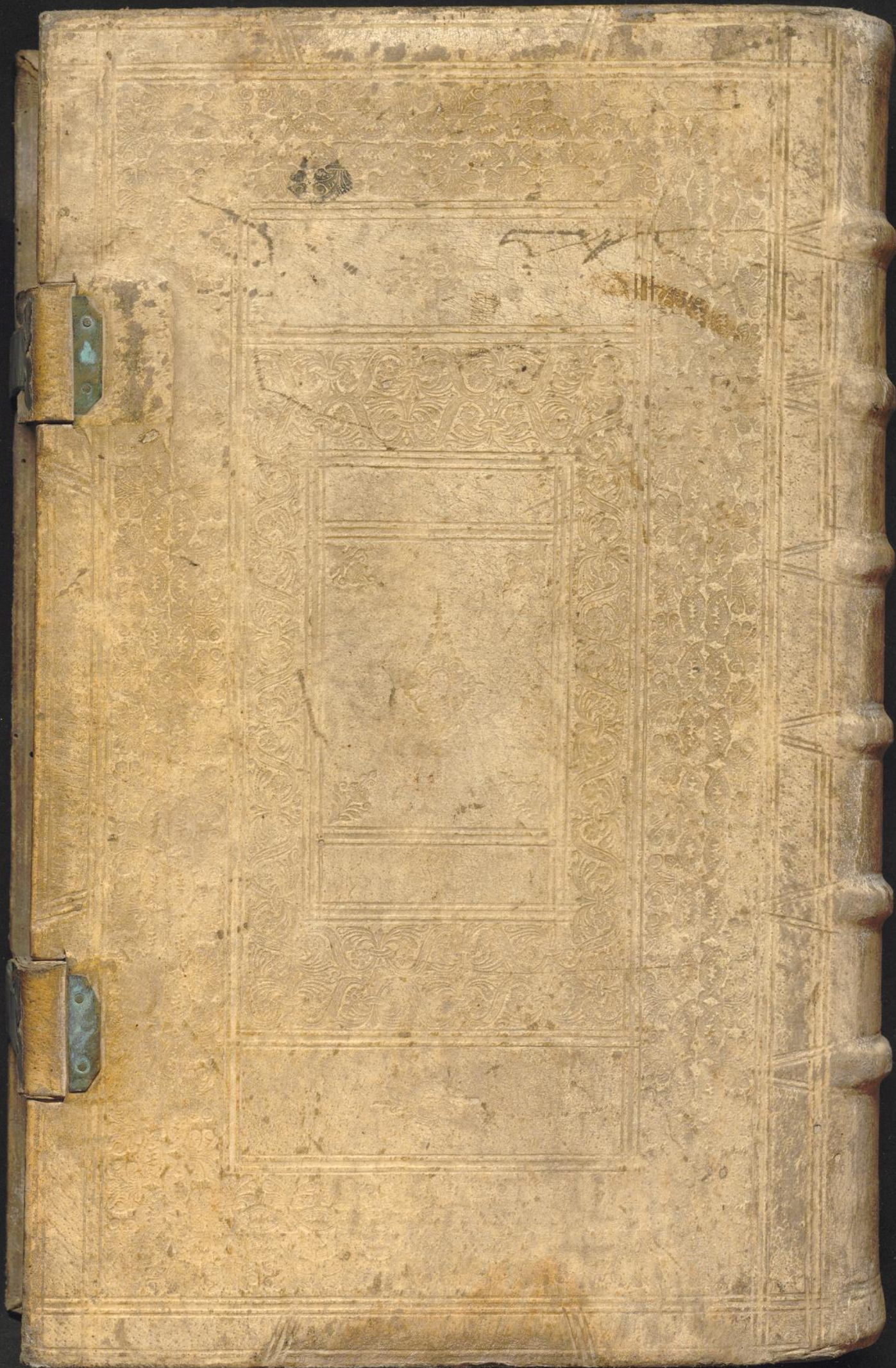

BARBOSA
De officio
et Potestate
Episcopi
CIV.
7

BARBOSA
De officio
Potestatis
Episcopali
LVI

Th
1340a

